

ज्यौतिषशब्दकोषः

JYOTISHASHABDAKOSHAH

PRESENTED BY

.....

श्रीमद्गङ्गावालदेशान्तर्गतदेवप्रयागसमीपवर्तिमुकुन्दाश्रमनिवासिना
श्रीमत्पण्डितरघुवरदत्ततनुजनुपा मुकुन्ददैवज्ञेन विरचित ।

स च—

निजनिर्मितयाऽकारादिशब्दानुक्रमिकया संस्कृतटिप्पण्या च समलङ्कृत ।

(BY MUKUND SHARMA)

WITH THE FINANCIAL ASSISTANCE OF THE MINISTRY OF EDUCATION,
GOVERNMENT OF INDIA

प्रथमावृत्तिः
१००० }

{ वाङ्मयः : १८८१
{ लिप्यावृत्तिः : १९९७

प्रकाशक :—

मुकुन्द शर्मा
मुकुन्दाश्रम,
ज्योतिस्तत्त्वकार्यालय,
पोस्ट ऑफिस—अमोला,
गढ़वाल, उत्तर प्रदेश ।

मुद्रक :—

सत्साहित्य केन्द्र प्रिण्टर्स
१७२—डी कमला नगर
दिल्ली—७

मूल्यम् ६) रु०

[अस्य पुनमुद्रणाधिकारा ग्रन्थकर्त्रा स्वायत्तीकृता ।]

प्राप्तिस्थानम्—

मुकुन्द शर्मा
मुकुन्दाश्रम,
ज्योतिस्तत्त्वकार्यालय,
पोस्ट ऑफिस अमोला,
गढ़वाल, उत्तर प्रदेश ।

मुकुन्द शर्मा
C/o आचार्य प० चन्द्रधर जोशी,
श्री लक्ष्मीधर विद्या मन्दिर,
मु० पोस्ट ऑफिस देवप्रयाग,
गढ़वाल, उत्तर प्रदेश ।

आमुखम्

एदमु शिक्षादिषु वेदाङ्गेषु ज्योति शास्त्रमप्यन्यतमम् इति नाविदित विदुषाम् । तच्च वेदपुरुषस्य मयनमुच्यते । तदुक्तं मुण्डकश्रुती पाणिनीयशिक्षाया च—

‘हे विद्ये वेदितव्ये परा चैवापरा च, तथापरा—ऋग्वेदो यजुर्वेद. सामवेदोऽपर्ववेद शिक्षा कल्पो व्याकरण निरुक्तं छन्दो ज्योतिषम् इति ।’

छन्दः पादो तु वेदस्य हस्ती कल्पोऽथ पठ्यते ।

ज्योतिषामयनं चक्षुर्निरुक्तं श्रोत्रमुच्यते ॥

शिक्षा घ्राणं तु वेदस्य मुखं व्याकरण स्मृतम् ।

तस्मात् साङ्गमधीत्येव ब्रह्मलोके महोपते ॥ इति ॥

अनधीतज्योति शास्त्रो वेदविषयेऽप्य इव भवतीति शास्त्रहृतमभिप्राय । वेदवाटिकारामणी-
यक ज्योतिर्ज्ञानेन चक्षुष्मतेवानुभवितुं शक्यते, नान्येन, अथेद किञ्चिदिव विव्रियते—एकन भूता-
विदमाम्नायते—

‘कृष्णं नियानं हरय मुपर्णा ग्रयो वसना विदमुत्पतति ।

त आ वषत्रन् सदनाद् ऋतस्यादिद् धूतेन पृथिवी म्युचते ।’

अयमस्यार्थ—सूर्यरश्मयो जल धारयित्वा बुलोकमायान्ति, ते कृष्णे नियाने=दक्षिणायने
बुल्लोकात् पर्यावृष्य मेघरूपेण मध्यममन्तरिक्षलोक प्राप्नुवन्ति, यच्च ऋतस्य सदनम्=अथा गृहमित्यु-
च्यते, ततो वृष्टिर्भवति । अथ कोऽपी दक्षिणायनाख्य कालो यत्र वृष्टिर्जायते ? कश्चापर कालः
(उत्तरायणाख्य) यत्रासौ मरीचिमाली जतानि स्वमरीचिष्वाधते ? एतत् सर्व ज्योतिषशास्त्रा-
देवावगन्तुं शक्यम् । अथायमपरो मन्त्रस्तत्रभवता पाठकाना पुरस्तादुपस्थाप्यते—

‘स्वस्ति न इन्द्रो वृद्धश्रवा स्वास्ति न पूषा विश्ववेदा ।

स्वस्तिनस्ताक्ष्योऽरिष्टनेमिः स्वस्ति नो बृहस्पतिर्वधतु ॥’

अत्र मन्त्रे समस्त खमण्डल चतुर्दिगवस्थितैश्चतुर्भिर्नक्षत्रैश्चतुर्धा विभक्तमुपदिष्टम् । इन्द्र-
शब्देन चित्रानक्षत्रं गृह्यते, तैत्तिरीयशास्त्रानुसारेण चित्रानक्षत्राधिपतिरिन्द्र एव । भारतस्य
ग्रीसादिदेशान्तरस्य च प्राचीनेषु नक्षत्रचित्रेषु चित्रानक्षत्राधिपतिरिन्द्र एव । भारतस्य
तद् ‘वृद्धश्रवा’ इति मन्त्रोक्तेन्द्रविशेषणाधारेण योत्प्रेक्षितम्, अथवा चित्रानक्षत्रे ताराणां तादृश
सन्निवेश एव तादृशाकृतिकल्पने मूलम् । कौशिक इतीन्द्रोलूकयो. समाना सज्ञा, ‘निनाय बिभ्यद्दि-
वसानि कौशिक’ इति शिशुपालवधे माघकव्युक्तावपि कौशिकशब्देनोभयो प्रतिपादनम् अस्ति ।
‘पूषा’ इति पदेन रेवतीनक्षत्रमभिप्रेतम् । पूर्वेव तस्य देवता । देवतानामभिरपि नक्षत्रनिर्देश इति
प्राचा पन्था अत्राप्यनुवर्तत एव । अग्निमनक्षत्रत्वाद् अस्य विश्ववेदस्त्व मन्त्रे प्रोक्तम् । तृतीय
नक्षत्र श्रवणनामक ताक्ष्यशब्देनात्रोपक्षिप्तम् । नक्षत्रेषु बहूनि तारासमूहस्याप्यपि भवन्ति, श्रवणा-
यामपि सन्ति तिसस्तारा, तिसृणां ताराणां समूह सप्तसारणादिव्याकरणप्रक्रियया तुक्षइत्युच्यते ।
तिसृणामुक्ता समूहस्तुचमिति यथा । तुक्ष एव स्वाधिकेतप्यन्ता ताक्ष्ये इति भवति । अपि च ताक्ष्यं इति
‘गृहडस्यापि सज्ञा, अनया सज्ञयाव गृहडग्रजो विष्णु सकैत्यते । गृहडवाहनो गृहडश्वजश्च विष्णुरिति
पुराणविदा प्रसिद्धिः । श्रवणनक्षत्राधिपश्च विष्णुरिति ज्योतिर्विष्णु प्रपद्ये । अनोऽपि ताक्ष्यशब्देन
श्रवणसेत एवात्र मन्त्रदृष्टरभीप्सित इत्यत्र नास्ति सदेह । अरिष्टनेमिरिति विषयेन सूचितं
यदिदं श्रवणनक्षत्रं मरीचिमालिन ऋन्तिवृत्तस्यान्तिमां सीमामधिपतिष्ठतीति । चतुर्थनक्षत्रमिह पुष्य-
नामक बृहस्पतिशब्देनोल्लिखितम् । बृहस्पतिर्हि तस्य देवता । देवताभिवानेनक्षत्रोल्लेख इति
ज्योतिर्विदा शैलीति पुरस्तादुक्तमेव । अज्योतिषज्ञ कथमस्य मन्त्रस्यार्थं विदाकरोत्विति साधूक्त
‘विद्वद्भिर्भ्यज्योतिर्विज्ञानभूयो वेदार्थविषये सर्वथान्य एवेति ।

निञ्च यथा बीज काले समुप्त सिवत च त्रयशस्तस्त्वेपता घटते, यथाकालं पुष्प्यति फलति च तथैव लोकिकानि वैदिकानि च सर्वाण्यपि कर्माणि काले वृत्तान्येव फलानि प्रसवितु प्रभवन्ति । अकालकृत सर्वं विफलतामेति । वातज्ञानं च ज्योतिषज्ञानाधीनम् । 'कृत्तिकास्वग्नीन् आदधीत' इति वेदस्याज्ञा । 'वाश्च ता कृत्तिका' इति पञ्चाङ्गविद एव जानीयुः, पञ्चाङ्गगणनाया च ज्योतिर्विद एव प्रभवः । 'देवतारामवाप्यादिप्रतिष्ठादङ्मुखे रवी' इति शास्त्रमुदङ्मुखे रवी (उत्तरायणे) देवतादिप्रतिष्ठामनुशास्ति । कदा रविरुदङ्मुखः भवतीति तत्त्वतो ग्रहगणितज्ञ एवाव-
बुध्यते । तदेव ज्योतिर्ज्ञानं वेदायं कालादि जिज्ञासोर्नितान्तमपेक्षणीयमिति निर्विवादम् । चतुर्लक्ष ज्योतिष शास्त्रमिति विदा प्रसिद्धिः । तच्च मिद्धान्तसहिता होरास्यैस्त्रिभिः स्वन्धैस्त्रिधा विभक्तं मस्ति । तत्र मिद्धान्तस्य-पाटीगणित—बीजगणित—रेखागणितादिकं सर्वविधं सिद्धान्तरूप गणितं निरूपितं विद्यते । सहितास्त्रन्धे भूगोलीयकपाताग्रह—वर्णपातिवपण—सुभिक्ष—दुर्मिक्षादि-
योगा, स्वचक्र परचक्रादिकं च प्रतिपादितम् । स्वर-शकुन-सामुद्रिक-शास्त्राणि चानेवान्तर्भवन्ति । होरास्त्रन्धे तु जातक-नाजिन-नेरलीयप्रश्न-मुहूर्तादिव मन्तर्भवन्ति ।

तदेवमस्ति महतोऽस्य परमोपयोगिनो ज्योतिष शास्त्रस्य पारिभाषिकाणां शब्दानां कोपो नाद्य यावत् केनचित्लिखितं, लिखितोऽपि चेन्नाद्यापि विज्ञातं केन चिद् विज्ञातोऽपि चेन्नाद्यावधि प्राकाश्य-
मुपनीत इति विचार्य विदुषा तोषाय, ज्योतिष शास्त्राध्येतृणां मुक्ताराय, स्वान्त सुखाय च ज्योतिर्म-
हार्णवपारङ्गतेन, शास्त्रानुशीलनशीलेन, कोपशास्त्रतलावगाहिना, विलासद्वानीर जातुवीतीर-
मुणाश्रिते गटवालप्रदेशान्तर्गतग्राममण्डलमण्डनायिते मण्डनाम्नि ग्रामे निवसता, दण्डेयवालोपाह्वेन
महाविदुषा मुकुन्ददेवज्ञेन विनिर्मितोऽयं ज्योतिषशब्दकोपो भारतशासनशिक्षामन्त्रालयदत्तद्रव्य
साहाय्येन मुद्रित (प्रकाशित) पाठकानां समक्षे समुपस्थितो वर्तते । अनेकग्रन्थप्रणेतरस्य शब्दकोप-
कृच्चक्रचूडामणरेप द्वितीयो ग्रन्थः, यो भारतशासनशिक्षामन्त्रालयेन द्रव्यसाहाय्यं दत्त्वा प्रकाश्यं च
सम्मानितः ।

अन्य ग्रन्थे पञ्चाङ्ग-काल-पर्वप्रभृतय एकोनविंशतिवर्गाः सन्ति । तत्र दृष्ट्यादिपर्याय-
फलोदाहरणवर्गे दृष्टे स्थितश्च बहवः पर्यायाः संगृहीताः सन्ति । तत्रयोगोदाहरणान्यपि प्राञ्चि-
तान् ततो दाहृतानि । यौगिकशब्दानां योगार्थप्रदर्शनार्थं शब्दव्युत्पत्तिवर्गोऽप्यत्र निर्माय सन्निवेशितः ।
यच्छब्दसन्धेन यौगिकशब्दा निर्मितस्य, तत्संग्रह्यशब्दास्तत्पर्यायसमोप एव समुद्धृता-
द्रष्टव्या । एकादिसंख्यावाचकशब्दानां पर्याया अपीतस्तत् समुद्धृत्य सन्निवेशिताः सन्ति ।

प्राशासे ग्रन्थोऽयं, न केवलं ज्योतिर्विदा किन्तु, सर्वेषामपि संस्कृतवाङ्मयानुरागिणा रुचिकरो
भवेत् । ज्योतिषशब्दकोपनिर्मातृ उद्भाव्य यत्नस्य ग्रन्थकृता सुरभारतीवाङ्मये चिरादनुवर्तमाना
यूनतंका परिहृतेति नातिरञ्जितं वचः ।

अन्ते च ग्रन्थमधीत्य जातसतोप स्वान्त सुखाय कोपलेखनप्रवृत्तस्य यदृच्छालाभस्तुष्टस्य
ग्रन्थकर्तुर्विदुषः एकः प्रगतिपथः विलिख्य विरमति—

गङ्गाधरमञ्जननिरस्त समस्त-कोपं जालोऽपि कोपपरचनानिरतः सदा यः ।

कस्तस्य चित्रचरितस्य मुकुन्दसूरेवंस्तु गुणान् सुतनुवाग्बिभवः प्रभुः स्यात् ॥

विदुषा वशवद

परमेश्वरानन्दः,

महामहोपाध्याय विद्याभास्करः,
केन्द्र संस्कृतमण्डलस्य भूतपूर्वसदस्यः

॥ श्री ॥

आभार-प्रदर्शनम्

एतस्य ज्योतिषशब्दकोपस्य प्रकाशनं भारतशासनदत्तद्रव्यसाहाय्येनैव शक्यसम्भवमभूदिति भारतशासनं प्रति सविनयं कृतज्ञतामात्मनः प्रवाशयाम ।

विद्यानुरागिणः शिक्षामित्रिणः डा० श्रीविगुणसेनमहोदया, राज्यमित्रिप्रो० श्रीशेरसिंहमहोदया तथा राज्यमित्रिधी भगवतः भा. आजादमहोदयाश्च, गढदेशजनपरमहितकारिणो विद्यानुरागिणः भारतशासनोपमित्रिणः श्रीभक्तदर्शनमहोदया, शिक्षामन्त्रालये सयुक्तासचिवास्पदमलकुर्वन्तः श्री पी० डी० सुक्लामहाभागा, तन्त्रोपसचिवपदे श्रीयुत् महाभागा, तन्त्रं असिस्टेंट ऐजुकेशनल एडवाइजर (संस्कृत) डाक्टर श्रीरामकरणशर्मा महाभागा, डा० पद्मभूषणोपाधिसमलङ्घिता. श्रीसूर्यनारायणव्यासमहोदया, श्रीपण्डितवर्यमेदिनीधरद्वगवालराजज्योतिषिमहोदया, श्रीपण्डितशिवकुमारदीक्षितभृगुशास्त्रिमहोदया, तद्घम्मपत्नीश्रीमतीभृगुशास्त्रिणीमहाभागाश्च श्रीपण्डितवर्या श्रीहरदेवशर्माणस्त्रिनेदिनोज्योतिषाचार्यमहोदया, ज्योतिर्विदाचार्य्यचक्रवर्जोशीमहाभागा, श्रीपण्डितवर्यकिशोरीलालशर्माणमहोदया, श्रीपण्डितवर्यकुशलानन्दध्यानीशास्त्रिमहोदया, श्री प० जगन्नाथसमवेद्यमैठानीमहोदया, श्रीपण्डितचन्द्रशेखरशास्त्रिश्रीनीयमहोदया, मुद्रणालयाध्यक्षाऽऽमता श्रीमती उज्ज्वला शर्मा विदुषी एम० ए० महोदया कविवर्या श्रीबालकृष्णमट्टमहोदया, श्रीपण्डितमैत्रवदत्तकर्मभूमिमम्पादकमहोदयाश्च एतद् ग्रन्थप्रकाशनकर्मणि स्वसहानुभूति-वित्तसम्पत्त्यादिप्रदानेन अस्मान् बलवदुपकृतवन्त इति तेषामपि धन्यवादपुरस्सरं वयमाभारिणः स्म ।

श्रीश्रीधरप्रसादसाहित्याचार्य्येणापि एतत्पुस्तकानुक्रमणिकायां पृष्ठाच्छ्रलेखनकर्मणि अस्माकं साहाय्यं प्रतिपन्नमिति सोऽपिमहाभागोऽस्माभिः सादरमभिनन्द्यते धन्यवादैश्च पुरस्कियते । अन्ते च महामहोपाध्यायविरुदभाज, श्रीपरमेश्वरान दशास्त्रिमहाभागान् प्रत्यपि वयं कृतज्ञतां वहाम, वैश्वग्रन्थमधीत्यास्य भूमिकालेखनकलेशं सहर्षं साध ।

मुकुन्द आश्रम
गढवाल (उत्तरप्रदेश),
आषाढ शु० १५ शुक्रवारं सवत २०२४ वि०

विदुषावशवदा विनीत
अथ प्रणेता
मुकुन्द ।

ज्योतिषशब्दकोषस्य सङ्केता
धाराणां विवरणम्—

अ० अकर्मक ।

अज० नि० अजहल्लिङ्गो,
नित्यलिङ्गा वा ।

अम० अमर —सिंह ।

अ० अव्यय अलिङ्ग निर्लिङ्गो
वा ।

आत्म० आत्मनेपदी ।

आ० भ० आर्थभयट्टीम् ।

इ० इति० ग्रन्थवार ।

उ० प्र० उडुदायप्रदीप ।

(लघुपाराशरी)

उ० पु० उत्तमपुरुष ।

उ० भा० उदयभास्कर ।

उ० भ० उभयपदी ।

क० कु० करणकुतूहलम् ।

क० वक्ष्यप ।

के० केतकीग्रहगणितम् ।

के० केशव ।

ग० गर्ग ।

गा० गार्गि ।

गि० घ० गिरिधर ।

ग्र० का० ग्रन्थकार । (मुकुन्द)

ग्र० छ० ग्रन्थान्तरम् ।

ग्र० ला० ग्रहलाघवम् ।

जा० प० जातवपदति ।

जा० पा० जातवपारिजातम् ।

जा० भ० जातकाभरणम् ।

जै० प० जैमिनीयपद्यामृतम् ।

ज्यो० भ० ज्योतिर्विदाभरणम् ।

ज्यो० स्त० ज्योतिस्तत्त्वम् ।

त्रि० पुंस्त्रीनपु सकलिङ्ग
त्रिलिङ्गो वा ।

दे० ना० देवीभागवतम् ।

द्वि० द्विकर्मक ।

न० नपु सकलिङ्ग ।

न० ज० नरपतिजयचर्या ।

नी० क० नीलवण्ठी ।

प० व० पद्धतिकल्पवल्ली ।

प० प० परस्मैपदी ।

पु० पु० लिङ्ग ।

पुं० द्वि० पुलिङ्गद्विवचनम् ।

पुं० व० पुलिङ्गबहुवचनम् ।

पुं० न० द्विलिङ्गता, पुंनपुस
कलिङ्ग ।

पु० स्त्री० द्विलिङ्गता, पुस्त्री-
लिङ्ग ।

प्र० पु० प्रथमपुरुष ।

प्र० मा० प्रश्नमार्ग ।

वी० ग० वीजगणितम् ।

वृ० जा० बृहज्जातवम् ।

वृ० पा० बृहत्पाराशरी ।

वृ० स० बृहत्संहिता ।

(वाराहीसंहिता)

भा० प्र० भावप्रकाश ।

भा० व० भागवतम्

भू० सि० भृगुसिद्धान्त ।

म० वि० मकरेन्दुविवरणम् ।

म० पा० मदनपारिजातम् ।

म० पु० मध्यमपुरुष ।

म० सि० महासिद्धान्त ।

मु० प० मुकुन्दपद्धति ।

मु० चि० मुहूर्तचिन्तामणि ।

र० व० रघु (रघुवश) ।

रा० य० रामायणम् ।

ल० लट् (वर्तमाने लट्) ।

ली० व० लीलावती ।

ली० लोट् ।

वा० भ० वाग्भट ।

वि० भा० विद्यामाधवीमम् ।

वि० लि० विधिलिङ्गम् ।

वि० वृ० विवाहवृन्दावनम् ।

वै० वैजयन्तीकोष । (यादव)

श० चि० शब्दार्थचिन्तामणि-
कोष ।

श० हो० शम्भुहोराप्रकाश ।

शी० वो० शीघ्रबोध ।

श्लो० श० श्लोकशतकम् ।

स० सकर्मक ।

स० अ० सकर्मकाकर्मक ।

स० चि० सर्वार्थचिन्तामणि ।
(वेङ्कटेश)

सा० व० सारावली । (कल्या-
णवर्मा)

सि० शि० सिद्धान्तशिरोमणि ।

(भास्कर)

सि० शे० सिद्धान्तखेखर ।
(श्रीपति) ।

सू० सि० सूर्यसिद्धान्त ।
(मयः) ।

स्त्री० स्त्रीलिङ्ग ।

स्त्री० द्वि० स्त्रीलिङ्गद्विवचनम्

स्त्री० व० स्त्रीलिङ्ग बहुवचनम् ।

ह० यु० हलामुधकोप ।

हा० व० हारावलीकोप ।

है० हैम, हेमचन्द्रकोप ।

हो० च० होडाचम् ।

‘गणितक्रियायाश्चिह्नानां विवरणम्—

+ धनचिह्नम्, योग, सङ्कलनम्
(जोड) ।

— ऋणचिह्नम्, वियोग, व्यव
कलनम्, (घन्तर, घटाना) ।

× गुणनचिह्नम्, गुणनकर्म,
गुणनक्रिया (गुणा करना) ।

— भजनचिह्नम्, भजनक्रिया,
भाग (भाग देना) ।

‘ वर्गचिह्नम्, कृति, समद्वि-
घात (वर्ग करना) ।

वर्गमूलचिह्नम् । (वर्गमूल-
लेना) ।

² घनचिह्नम्, समत्रिघात ।

³ √ घनमूलचिह्नम् । (घनमूल-
लेना) ।

दशमलवचिह्नम् ।

= समानचिह्नम् ।

• अशचिह्नम् ।

’ कलाचिह्नम् ।

” विकलाचिह्नम् ।

(प्रसङ्गत)

लेखनक्रियायाश्चिह्नानां विवरणम्—

अवान्तरविरामचिह्नम् “”

अर्द्धविरामचिह्नम् “,”

पूर्णविरामचिह्नम् “.....”

प्रसङ्गसमाप्तिचिह्नम् “||

प्रश्नचिह्नं काकुचिह्नम् ?

सम्बोधनखेदाऽऽश्चर्यचिह्नं “..”

उद्धरणचिह्नम् “..” ; “.....”

पर्यायचिह्नसंयोगचिह्नं “=

सन्धिविच्छेदचिह्नम् “.....” +

निर्देशचिह्नम् “.....” —

पाठान्तरचिह्नम् “.....” }

मध्येभावप्रदर्शकचिह्नं “[]

त्रुटिपूर्तिचिह्नम् “..”

अपूर्णपाठचिह्नम् “.....”

समासे पदविभागसौकर्य-
चिह्नं “—

अथ—

पञ्चाङ्गवर्गः प्रारभ्यते

तत्रादौ—

पञ्चाङ्गपर्यायाः—पञ्चाङ्गम्, पञ्जिः, पञ्जिका
पञ्जी, तिथिपटम्, तिथिपत्रिका, तिथिपत्री ।
पञ्चाङ्गावयवभेदाः—(१) तिथिः, (२) वारः,
(३) नक्षत्रम्, (४) योगः, (५) करणम्,
चेत्येतानि पञ्चाङ्गस्य पञ्च भेदाः स्युः ।

तदुक्तम्—

तिथिर्वारश्च नक्षत्र योगः करणमेव च,
पञ्चाङ्गस्य फलश्रुत्वा गङ्गास्नानफलसंभेद् इति ।
अपि च—‘वारो हरति दुस्वप्न नक्षत्र पापनाश-
नम् । तिथिर्भवति गङ्गाया योगः सागरसङ्गमः ।
करण सर्वतीर्थानि श्रूयते यत्र पञ्जिका’ इति
शब्दार्थचिन्तामणिः । १६।२।१।

तिथिपर्यायाः—कर्मवाटिका, कर्मवादी, कला,
तिथिः (पु० स्त्री०) तिथी (स्त्री) ।

तिथिनामानि—(१) प्रतिपदा, (२) द्वितीया
(३) तृतीया, (४) चतुर्थी, (५) पञ्चमी, (६)
षष्ठी, (७) सप्तमी, (८) अष्टमी, (९) नवमी,
(१०) दशमी, (११) एकादशी, (१२) द्वादशी,
(१३) त्रयोदशी, (१४) चतुर्दशी, (१५)
पूर्णिमा चेति शुक्लपक्षे तिथिनामानि । एव
कृष्णपक्षे । परन्तु तत्र पूर्णिमास्थाने (३०) ‘अमा-
वास्या’ इति संज्ञा ज्ञेया ।

शुक्लप्रतिपदापर्यायाः—अग्नितिथिः, अजात-
चन्द्रा, आग्नेयी, आदिमा, आद्या, एकपक्षतिः,
पक्षतिः, प्रतिपत् (द्) प्रतिपदा, प्रथमा, सितास्या ।

द्वितीयापर्यायाः—द्वितीया, धातृतिथिः, निप-
क्षतिः ।

१-३०

तृतीयापर्यायाः—गिरिजातिथिः, गोरोतिथिः,
तृतीया ।

चतुर्थीपर्यायाः—गणेशतिथिः, चतुर्थी, सम्बो-
दरतिथिः ।

पञ्चमीपर्यायाः—ग्रहितिथिः, पञ्चमी, सर्पतिथिः ।
षष्ठीपर्यायाः—कातिकेयतिथिः, षष्ठी, स्कन्द-
तिथिः ।

सप्तमीपर्यायाः—दिनकृत्तिथिः, रवितिथिः, सप्तमी ।

अष्टमीपर्यायाः—अष्टमी, महेशतिथिः ।

नवमीपर्यायाः—दुर्गातिथिः, नवमी ।

दशमीपर्यायाः—अन्तकतिथिः, दशमी, यमतिथिः ।

एकादशीपर्यायाः—एकादशी, विश्वेदेवतिथिः ।

द्वादशीपर्यायाः—द्वादशी, विष्णुतिथिः, हरितिथिः ।

त्रयोदशीपर्यायाः—कामतिथिः, त्रयोदशी ।

चतुर्दशीपर्यायाः—कलिः, चतुर्दशी, पादूरः,
शिवतिथिः ।

पूर्णिमापर्यायाः—चन्द्रमाता (तृ), चान्दी, धर्म-
वासरः, निरञ्जना, पित्र्या, पूर्णमा, पूर्णमासी,
पूर्णा, पूर्णिका, पूर्णिमा, पूर्णमासी, पूर्णमी ।
इति ।

पूर्णिमाया भेदो—(१) अनुमतिः, (२) राका
चेति पूर्णिमाया द्वौ भेदौ स्याताम् । यत्र चन्द्रः
कलोनस्तत्र ‘अनुमतिः’ । यत्र स परिपूर्णस्तत्र
‘राका’ ज्ञेया ।

कृष्णप्रतिपदापर्यायाः—कलोनचन्द्रा, कृष्णास्या,
बहुलमुक्ता । शेषपर्यायास्तु शुक्लपक्षवर्ज्येयाः ।

कृष्णचतुर्दशीपर्यायाः—भूतः, भूता, भूतेष्टा ।
शेषपर्यायास्तु शुक्लपक्षवर्ज्येयाः ।

अमावास्यापर्यायाः—अमा, अमामसी, अमामंस्या,
अमावसी, अमावस्या, अमावासी, अमावास्या,

११-६०

तिपिक्षय, दशं, पितृतिथि, विगतचन्द्रतिथि विधुक्षय, सूर्येन्दुसङ्गम इति ।

भ्रमाया भेदो—यदि दृष्टचन्द्रा सा तदा (१) 'सिनीवाली' । नष्टचन्द्रे तु सा (२) कुहू, कुहू, इति भ्रमाया द्वो भेदो स्याताम् ।

तिथिस्वामिनामानि—(१) अग्नि, (२) ब्रह्मा (यम्), (३) गौरी, (४) गणेश, (५) सप, (६) स्कन्द, (७) रवि, (८) शिव, (९) दुर्गा (१०) यम, (११) विश्वेदेवा (पु० व०), (१२) विष्णु, (१३) काम, (१४) शिव, (१५) चन्द्र, (३०) पितर (पु० व०) (पितामहा) ।

तिथिभेदा—(१) नन्दा (२) भद्रा, (३) जया, (४) रिक्ता, (५) पूर्णा चेत्येते तिथीना पञ्च भेदा स्युः ।

नक्षत्रतिथिनामानि—प्रतिपदा, पण्ठी, एकादशी, इति ।

भद्रातिथिनामानि—द्वितीया, सप्तमी द्वादशी इति ।

जयातिथिनामानि—तृतीया, अष्टमी त्रयादशी, इति ।

रिक्तातिथिनामानि—चतुर्थी नवमी चतुदशी इति ।

पूर्णातिथिनामानि—पञ्चमी, दशमी पूर्णिमा, इति ।

एकयोगवत्या पूर्णिमादशम्यो पर्याया—नन्दिबद्धनो पक्षान्तो, पञ्चदश्यो (स्त्री० द्वि०) पवणी (अन) (न० द्वि०), यज्ञकाली इति ।

पर्वमूलपर्याय—भूतेष्टापञ्चदशायदन्तर तत 'पर्वमूलम्' इति ।

पर्वसन्धिपर्याय—प्रतिपत्पञ्चदशायदन्तर स 'पर्वसन्धि' इति ।

पक्षमूलपर्याया—पक्षति (स्त्री०), पक्षती (स्त्री०), पक्षमूलम्, इति ।

अशुभतिथिनामानि—(१) चतुर्थी (२) नवमी (३) चतुदशी, (४) भ्रमावास्या चैताश्चतस्रो अशुभतिथय स्युः । एता शुभे वर्ज्याः ।

वारपर्याया—प्रवसर अह (न) दिनम्, वार वासर, वेला, इति ।

वारनामानि—(१) रविवार, (२) सोमवार (३) मङ्गलवार, (४) बुधवार (५) गुरुवार (६) शुक्रवार, (७) शनिवार—इत्येते सप्त वारा स्युः ।

क्रूरवारनामानि—(१) रवि (२) मङ्गल (३) शनिश्चैते त्रय क्रूरवारा स्युः ।

सौम्यवारनामानि—(१) सोम, (२) बुध (३) गुरु (४) शुक्रश्चैते चत्वार सौम्यवारा स्युः ।

क्रूरवाचकशब्दा—प्रशुभम् अशोभनम्, भसत्, उग्रम् क्रूरम् पापम् ।

सौम्यवाचकशब्दा—शुभम् शोभनम् सत सौम्यम् ।

नक्षत्रपर्याया—उहु (न०) उहु, (स्त्री०) शृक्षम् ग्रह, चन्द्रदारा (पु० व०), ज्योति (इस्) (न०) तारम् तारकम् तारका, तारा, दक्षजा (स्त्री० व०), दाक्षायण्या (स्त्री० व०) दिवाभीतम्, विष्ण्वम् नक्षत्रम् भम भासन्त भासन्ती (स्त्री०) रात्रिजम्, रात्रिदक्षम्, सत् ? स्तु ? इति ।

नक्षत्रनामानि—(१) अश्विनी, (२) भरणा (३) कृत्तिका (४) रोहिणी (५) मृगशीर्षम् (६) आर्द्रा (७) पुनर्वसु (८) तिष्य (पुष्य), (९) आश्लेषा, (१०) मघा, (११) पूर्वाफाल्गुनी, (१२) उत्तराफाल्गुनी

ज्योतिषशब्दकोपस्थशब्दान्

वर्गानुक्रमणिका ।

पृ० पृ०

पृ० पृ०

(१) पञ्चाङ्गवर्गः ।.....	१—१०,	(११) आयुर्दामादिवर्गः ।.....	१४०—१४४,
(२) कालवर्गः ।.....	११—२०,	(१२) दृष्ट्यादिपर्यायफलोदाहरणवर्गः ।.....	१४५—१६८,
(३) पर्ववर्गः ।.....	२०—२५,	(१३) घातुवर्गः ।.....	१६८—१६७,
(४) राशिवर्गः ।.....	२५—२६,	(१४) देववर्गः ।.....	१६७—२३३,
(५) ग्रहवर्गः ।.....	२६—५८,	(१५) दिग्वर्गः ।.....	२३३—२३६,
(६) मानवर्गः ।.....	५८—७०,	(१६) दिक्पालवर्गः ।.....	२३६—२४७,
(७) गणनावर्गः ।.....	७०—८६,	(१७) पुरवर्गः ।.....	२४७—२४८,
(८) ग्रहगणितवर्गः ।.....	८६—१२१,	(१८) प्रकीर्णवर्गः ।.....	२४८—२५८,
(९) भाषादिवर्गः ।.....	१२१—१३१,	(१९) शब्दव्युत्पत्तिवर्गः ।.....	२५८—२७२,
(१०) मुहूर्तादिवर्गः ।.....	१३१—१४०,		

‘स्वान्तःसुखाय गगनेदकषा ‘मुकुन्दः’

श्रीमुकुन्ददेवज्ञविर्चित
ज्योतिषशब्दकोषः ।

श्रीनन्दनन्दनाय नमः ।

नत्वा श्रीकृष्णचन्द्रस्य पवित्रं पादपङ्कजम् ।

त्रिस्कन्धज्योतिषात्प्रायः शब्दानादाय सङ्ग्रहः ॥१॥

क्रियतेऽयं मुकुन्देन प्रीत्यै होराविदां मया ।

अन्ये साहित्यिकाः शब्दा ग्राह्या हैमादिकोपतः ॥२॥

नत्वेति क्रियत इति च । श्रीकृष्णचन्द्रस्य श्रीनन्दनन्दनस्य पवित्रपूत, पादपङ्कजचरणसरोरुहं नत्वा प्रणम्य मया मुकुन्देन प्रायो बाहुत्येन त्रिस्कन्धज्योतिषात् ‘सद्धान्त’—‘सहिता’—‘होरे’ति स्कन्ध-त्रयात्मकज्योतिषशास्त्रात् शब्दाब्जात्यादीश्चतुर्विधान् शब्दान् आदाय गृहीत्वा अयमेव सङ्ग्रहः समाहृतिः क्रियते विधीयते । अद्यमय पद्यमयश्चेति शेषः । कस्मै प्रयोजनाय, होराविदां हौरिकाणां प्रीत्यै तुष्ट्यै हिताय वा । इह तु अन्ये इतरे साहित्यिका साहित्यसम्बन्धिनो जात्यादयश्चतुर्विधा शब्दा हैमादिकोपतो हैमामरपुरुषोत्तमदेवप्रभृतिभिर्विरचिता ये कोषास्तेभ्यो ग्राह्या ग्रहीतुमुचिता इत्यर्थः ।

(१३) हस्त, (१४) चित्रा, (१५) स्वाति, (१६) विशाखा, (१७) अनुराधा, (१८) ज्येष्ठा (१९) मूलम् (२०) पूर्वाषाढा, (२१) उत्तराषाढा, (अभिजित्) (त) (न०), उत्तराषाढायाश्चतुर्थशस्थ श्रवणादिचतुर्दशस्य च अभिजित् इति मज्ञा स्यात् । तदुक्तं मुहूर्तविन्नामणी—
वैश्व प्राग् यात्रिश्रुतितिविभागोऽभिजित् स्यात् ।
इति । (२२) श्रवण, (२३) धनिष्ठा (२४) शतभिषा (२५) पूर्वाभाद्रपदा, (२६) उत्तराभाद्रपदा, (२७) रेवती, चेत्येतानि मन्विष्यति नक्षत्राणि स्युः ।

सलिङ्गनक्षत्रनामानि—प्रदिव्यो (स्त्री० द्वि०) । भग्न्य (स्त्री० व०) वरचित्तु भरणि (न०), । वृत्तिवा (स्त्री० व०) वृत्तिवा (स्त्री०) । रोहिणी (स्त्री०) । मृगशिर (अस्) (न०), मृगशिर (पु०) मृगशिरा (अस्) (स्त्री०) मृगशीर्षम् (न०), मृगशीर्षा (स्त्री०) । आर्द्रा (स्त्री०), । पुनर्वसू (पु० द्वि०) वरचित्तु-पुनर्वसु (पु०), । तिष्य पुष्य (पु०) । आश्लेषा (स्त्री० व०), । मघा (स्त्री० व०) वरचित्तु-मघा (स्त्री०), । पूर्वाफाल्गुन्या (स्त्री० द्वि०) । उत्तराफाल्गुन्या (स्त्री० द्वि०), । हस्त (पु०) हस्ता (स्त्री०) । चित्रा (स्त्री०), ।
१-२३

स्वाति (पु० स्त्री०), स्वाती (स्त्री०), । विशाखे (स्त्री० द्वि०), । अनुराधा (स्त्री० व०) अनुराधा (पु० व०), । ज्येष्ठा (स्त्री०), । मूल (पु०) मूलम् (न०), । पूर्वाषाढा (स्त्री० व०) । उत्तराषाढा (स्त्री० व०), । अभिजित् (न०) (न०), । श्रवण (पु०), श्रवणा (स्त्री०) । धनिष्ठा (स्त्री० व०) । शतभिषा (स्त्री०), । पूर्वाभाद्रपदा (स्त्री० व०) । उत्तराभाद्रपदा (स्त्री० व०), । रेवती (स्त्री०), । इति ।

नक्षत्रार्थदेवतानामानि—(१) वसू (पु० द्वि०) (२) यम, (३) अग्नि, (४) ब्रह्मा (अन्) (५) चन्द्र, (६) रुद्र, (७) अदिति, (८) जीव, (९) सर्प, (१०) पितर (पु० व०) (११) भय, (१२) सूर्यमा (अन्), (१३) रवि, (१४) त्वष्टा (पुं), (१५) वायु, (१६) शक्रास्त्री (पु० द्वि०), (१७) मित्र, (१८) शन (१९) निष्कृति, (२०) आप (स्त्री० व०), (२१) विश्वेदेवा (पु० व०) (अभिजितोविधि), (२२) गार्विद, (२३) वसु, (२४) वरुण, (२५) अर्जकचरण, (२६) अहिर्बुध्न्य (२७) पूषा (अन्) । इति ।

नराणां राशिनाम्ने^१ नक्षत्राणां पादवशतो विशेषतश्चा—चू च चो, ला, (प्राशियनी), ।
२४-४६

१ इह प्रसिद्धनाम्नो यदाद्यमक्षर तद्वदोन चू, चे, चो, ला इत्यादितो यो राशिनंयति स नामराशितोय ।

एव यस्य नक्षत्रस्य यस्मिन्पादे जन्म तद्वदोन जन्मराशितोय ।

तत्रादौ नामराशेः प्राधान्यामुक्तं ग्रन्थान्तरे—

‘देने, ग्रामे, गृहे, युद्धे, सेवायां, व्यवहारे, नामराशे प्रधानत्व, जन्मराशि न चितयेत् ॥ इति ॥

ज मराशे प्राधान्यमुक्तं तत्रैव—

‘विवाहे, सूर्यमाद्गत्वे, तत्रादौ, ग्रहयोचरे । ज मराशे प्रधानत्व, नामराशि न चितयेत् ॥ इति ॥

यत्र ग्रन्थान्तरे तु विशेष उक्त—

‘देने, ज्वरे, ग्राम, गृहप्रवेशे, सेवामु, युद्धे, व्यववहारकाव्ये, ।

पूते, च चापादिषु नामराशिरात्र, विवाहादिषु, जन्मराशि ॥ इति ॥

विचित्य इति शेष ।

ली, लू, ले, लो, (भरणी), । आ ई ऊ ए, (कृत्तिका), । ओ, वा, वो, वू, (रोहिणी), । वे, यो, का, की, (मृगशीर्षम्) । कू, घ, ङ छ (आर्द्रा), । के, को, हा, हो, (पुनर्वसु), । हू, हं हो डा (तिष्य), । डी, डू, डे, डो, (आश्लेषा) । मा, मी, मू, मे, (मघा), । सा, टा, टी, टू (पूर्वा-फाल्गुनी), । टे, टो, पा, पी (उत्तराफाल्गुनी), । पू, प, ण, ठ, (हस्त), । पे, पो, रा, री, (चित्रा) ह, रे, रो ता (स्वाती) । ती, तू, ते तो (विशाखा), । ना, नी, नू, न (अनुराधा), । नो, पा पी, यू (ज्येष्ठा) । ये, यो, भा, भो, (मघा), । भू, ध, फ, ढ (पूर्वाषाढा) । भे, भा, जा, जो, (उत्तराषाढा), । जू, जे जो खा, (अभिजित्), । खो, खू, खे, खा, (श्रवण) । गा, गी गू, गे, (धनिष्ठा), । गा, सा, सी, मू (शतभिषा) । से, सो, दा, दो, (पूर्वाभाद्रपदा) । दू, य, भ, ञ (उत्तराभाद्रपदा) । दे, दा, चा चो (रेवती), । इति नराणा राक्षिनाम्नेऽदिव्या दिनक्षत्रतूर्यपादाना विशेषसज्ञा । इह प्रसङ्गात् नाम्न आद्याक्षरनिणय उक्तो ज्ञातिस्तत्त्वे—

५, ३६ ।

‘अक्षरा ङाणा नोक्ता आदौ नाम्ना न सन्ति त । यथा भवन्ति गजडा विज्ञयास्ते यथानमम्’ ॥ इति ॥

नामपर्याया —प्रभिव्या अभिधा, आख्या, आह्वय, आह्वा, गोत्रम् नाम (अन) नामधेय, सज्ञा । उक्तं च —हैमे-अथाह्वयोऽभिधा । गोत्र सज्ञानामधेयाऽऽख्याऽह्वाऽभिध्याश्चनाम वेति २।२

अश्विनीप० - अमृतादनवंचभम् अश्विनी, अश्वि युक् आदिभम् आद्यम् तुरङ्ग त्रिदशदोषवित्त-द दसदेवता दास्यम् दासदेव यम् देवदोषतो, देववंचभम् नास्त्यो प्रथमभम् यमलो, यमो वालिनी, सुरचिकित्सकौ, सुरभिषजो (ज) सुर- १-३३

वंचभम्, ह्य, शेषपर्यायास्तु नास्त्याश्वघ यो गित्तद्वत्तदोहनीया ।

भरणीपर्याया —अन्तक, अपभरणी आन्तकम् काल, कृतान्त, दण्डधर, दण्डेश भरणि, भरणि, भरणी, यम, यमदेवता यमदेवतम् यमदेवत्यम् याम्यम याम्यभम योग्या, शमन, शामनम्, सूरज, सौरि शेषपर्यायास्तु यमपर्यायत ऊहनीया ।

कृत्तिकापर्याया —अग्नि, अग्निदेवा अग्नि-दैवतम्, अग्निदैवत्यम् अनल, आग्नेयम् कार्वा-नम्, कृत्तिका कृशानु, दहन, वहुला, वह्नि शिखो (इन्) दौच्यम्, हविर्भुक् (ज्), हव्यवाह, हव्यवाहभम्, हुतभुक् (ज्), हुतवह, हुताशन होतभुजम् होतवहम् शेषपर्यायास्तु अग्निपर्यायत ऊहनीया ।

रोहिणीप०—अज अजतारा अजरवृद्धभम् क, कमलज कमलयानि, कमलागार चतुरा-स्य, तामरसोदय द्रौहिणम् धाता (त्), धातुभम् निर्जरज्येष्ठभम्, पञ्चजप्रभव पदासनय, प्रजापति, प्रजापतिदेवतम् प्राजापत्यम् प्राजेशम् ब्रह्मा (अन्) ब्राह्मणम्, ब्राह्मी, ब्राह्मम्, राहिणी, विधात्र्यम् विधि विरञ्च विरिञ्च, विरिचि, वेधा (अस), वेधसम् वैरञ्चम्, शकटम् शता-नन्दभम्, सरोजनिलय, शेषपर्यायास्तु ब्रह्म शकटपर्यायत कल्पनीया ।

मृगशीर्षप०—आग्रहायणी आग्र्यम्, इन्दु, उडुप, उपार्य्य, ऐन्दवम् ओपध्य्यम्, कुरङ्गमूर्द्धा (अन), चन्द्रदेवत्यम्, चन्द्रमा (अस्) चान्द्रम् चान्द्रमसम्, तमीशतारका तरलतारकाभम्, न्य-दकूतमाङ्गम् भार्य, मस्तकम्, मार्गं मार्गयिणी, मृग, मृगशिर (अस), मृगशिरा, मृगशिरा (अस्), मृगशिरास्तारका, मृगशीर्षम्, मृगशीर्षा, ३५-६५

मृगशीर्णिभम्, मृगी, मृगोत्तमाङ्गम्, रजनिक्लृत् (त्), राजभम्, राज्यम्, रुरु, रुरुशिरा (अस्) रुरुत्तमाङ्गम्, शशभृत् (त्), शशाङ्कभम्, शशिभम्, शीतद्युति, सौम्यम्, शेषपर्यायास्तु चन्द्रमृगमस्तक-पर्यायत ऊहनीया ।

आर्द्रापर्याया०—आर्द्रम्, आर्द्रा, ईश, ऐशम्, कालिनी, गिरिश, चन्द्रशेखर त्रिनयन, त्रिनेत्र-क्षम्, पुरजित् (त्) भगं, भावम्, राजमौलि, रुद्र, रुद्रदेवत्वम्, रौद्रम्, रौद्री, रौद्रम्, श, शङ्कर, शिव, शूलभृत् (त्), शूली (इन), शैवम्, हरसङ्गक, हारम्, हुताशरेता (अस्) शेषपर्यायास्तु शिवपर्यायत कल्पनीया ।

पुनर्वसुप०—प्रदिनि, अदितिदेवत्वम्, अद्री, अमरमाता (तृ), आदित्यम्, आदित्यम्, कश्य-पभीरु, काश्यपी, काश्यपीतारा, निदशेन्द्रसू, देवप्रसू, देवमाता (तृ०), देवाश्विका, पुनर्भम्, पुनर्वसु, पुनर्वसू, माता (तृ०), मित्रजननी, यामकौ, सुरसविनी, सुरसू, सुराश्वी, सुरजननी, शेषपर्यायास्तु अदितिकश्यप देव मातृपर्यायत ऊहनीया ।

सिष्यप०—अङ्गिरा (अस्), अमरेज्य, अमरेज्य, अङ्गिरसम्, आर्य्य, इज्य इन्द्रमन्त्री (इन्) ऐज्यम्, गोप्पति, गुरु, गुरुदेवत्वम्, गुरु देवत्वम्, गौरवम्, जीव, जैवम्, तिष्य, धंपणम्, पुष्य, पूज्य योग्य वामवाच्यम् सिद्ध, सिध्य, शेषपर्यायास्तु अङ्गिरोगुरुसकृपर्यायत कल्प-नीया ।

आश्लेषाप०—आश्लेषा, अहि, आशीविपभम् आश्रपा, आश्लेषम्, आश्लेषा, आश्लेषिका, आहम्, उरग वदुजभम्, कद्रूज, कुण्डली (इन्), दन्दशूक, द्विरमनम् नागदेवा, नागदेव-तम नागदेवत्वम्, फणभृत् (त्), फणी (इन), भुजगाधिप, भुजङ्ग, भोजङ्गम्, व्याल, व्याल-

राट् (ज्), श्लेषा, सर्पदेवा, सर्पदेवत्वम्, सर्पदेव-त्वम्, सर्पाञ्घा, सर्पम्, सर्पा, शेषपर्यायास्तु सर्पपर्यायत ऊहनीया ।

मघापर्यायाः—आदिजा (पु० व०), आदिप्रभवा (पु० व०), आदिभुव (पु० व०), कव्यभुक् (ज्), जनव, पितरः (पु० व०), पिता (तृ), पितृजनव, पितृदेवधिष्यम् पितृदेवा, पितृदेवत्वम्, पितृदेवत्वम्, पित्र्यम्, पित्र्या, पूर्वजा (पु० व०) पैनम्, पैन्यम्, पौर्वजम्, मखा, मघ, मघा, शेषपर्यायास्तु पितृपर्यायत ऊहनीया ।

पूर्वाफाल्गुनीप०—पूफा, पूर्वफल्गुभम्, पूर्व-फाल्गु, पूर्वयोनि, पूर्वाफाल्गुनी, फाल्गुनी, भग, भगदवत्वम्, भागम्, भाग्यम्, भाग्यभम्, योनि, योनिदेवता, योनिदेवा, योनिदेवत्वम्, योनिदेवत्वम्, शेषपर्यायास्तु योनिदेवत्वम् कल्पनीया ।

उत्तराफाल्गुनीप०—प्रदितिमुत्त, अयमदेवता, अयमदेवा, अयमदेवत्वम्, अयमदेवत्वम्, अयमा (अन्), अयम्भ्यम्, अयम्भम्, अयम्भ्यम्, उत्तरफल्गु-भम्, उत्तरफाल्गु, उत्तराश्व्य, उत्तराफाल्गुनी, मतान्तरे-भगम्, शेषपर्यायास्तु अयमत कल्प-नीया ।

हस्तप०—अरुण, अक, आरुणम् आर्कम् ऐनम्, वर तक्षकम्, दिनेशभम्, दो (प्), पाणि, बाहु, भवमु, भवसू, भानवम्, भानु, भानुभम्, भुज, रवि, रावियम्, शय, सवितृ-देवता, सवितृदेवा, सवितृदेवत्वम्, सवितृदेवत्वम्, सावित्रम्, हस्त, हस्ता, शेषपर्यायास्तु हस्ताक-पर्यायत प्रकल्प्या ।

चित्राप०—चित्र, चित्रम् चित्रा, तक्षा (अन), त्वष्टा (ष्टृ), त्वष्टृदेवता, त्वष्टृदेवा, त्वष्टृदेवत्वम्, त्वष्टृदेवत्वम्, त्वाष्ट्रम्, देवशकारभम्, देव-शिल्पि, देवशिल्पी (इन), देवसूत्रधार, निर्जर-

वर्दकि, निजैरवर्दकी (इन्), विश्वकर्मा (अन्), विश्वकर्माभम्, विश्वकृत, (त), सुरवर्दकि, सुरवर्दकी (इन्), सुरशिल्पी (इन्) शेषपर्यायास्तु देवत्वष्टृशिल्पपर्यायत कल्पनीया ।

स्थातिपर्याया—अनिल अनिली आनिलेयम् पाशुग, क, निष्ठा, पवन, पवना, पावनम्, मरुत (त्), महाबल, भारुत, मरुतम्, वात, वात्यम्, वायव्यम् वायु, वायुदेवता, वायुदेवा, वायुदेवतम्, वायुदेवत्यम्, समोर, समोरणम्, समोरणाख्य, सामोरम्, स्वशन, स्वाति, स्वाती, शेषपर्यायास्तु वायुपर्यायत ऊहनीया ।

विशाखाप०—इन्द्राग्निकम्, इन्द्राग्निदेवता, इन्द्राग्निदेवा, इन्द्राग्निदेवतम्, इन्द्राग्निदेवत्यम्, इन्द्राग्नी, ऐन्द्राग्निकम्, ऐन्द्राग्नेयम्, द्विनायक, द्विप, द्विदेवता, द्विदेवा, द्विदेवतम्, द्विदेवत्यम्, द्विमुख, द्वीश, द्वीश्वर, द्वधमर, द्वधय, राधा, विशाख, विशाखम्, विशाखा, शक्राग्नी, शतमखानली, शूर्पम्, शूर्पम् शेषपर्यायास्तु बह्वीन्द्र पर्यायत ऊहनीया ।

अनुराधाप०—अनु (अ०), अनुराध, अनुराधा, अनुराधा (पु० ब०) अनुराधा, मित्र, मित्रदेवता, मित्रदेवा मित्रदेवतम् मित्रदेवत्यम्, मैत्रम्, मैत्री, मैत्र्यम्, शेषपर्यायास्तु मित्रपर्यायत प्रकल्प्या ।

ज्येष्ठाप०—इन्द्र, इन्द्रदेवता, इन्द्रदेवा, इन्द्रदेवतम्, इन्द्रदेवत्यम्, उपधन्वा (अन्), ऐन्द्रम्, ऐन्द्रो, कुलिशतारा, कुलिशमत्तारा, जंणवम्, ज्येष्ठानी, ज्येष्ठा, देवप, धन्वभृद्भम्, नगारिभम्, पौरन्दरम्, पीरूतम्, माहेन्द्रम्, शतमख, शाक्रम, शतमखम्, सुरस्वामी (इन्), स्वर्गाधीश्वर, शेषपर्यायास्त्रिचन्द्रपर्यायत ऊह्या ।

मूलप०—अश्रुभुक् (ज्), अश्रु अश्रप, आशर, आशिर, क्रव्याद, जटा, दानव नक्त- १-२३

अश्रम्, निश्रुति, निशाश्रम्, नैकपेयम्, नैश्रुतम्, नैश्रुत्यम्, मूल मूलम्, मूलवर्हणी, यातुभम्, रक्ष (अत्), रक्षोदेवता, रक्षोदेवा, रक्षोदेवत्यम्, रक्षोभम्, राक्षस, शिफा, शेष पर्यायास्तु रक्ष पर्यायत परिवर्तनीया ।

पूर्वाषाढापर्याया—अम्बुदेवता, अम्बुदेवा, अम्बुदेवतम्, अम्बुदेवत्यम्, अम्भोभम् अर्णोभम्, अपाडा, अपाढा, आप्यम्, आशाडा, आशाढा, आपाडा, आपाढा, कोलालम्, कलालम्, क्षीरम्, दारम्, जलम् तोयम् निष्कम्, नीरम्, नैरम्, नारम्, पय (अस), पयोदकुमुभम्, पानीयम्, पूर्वाषाढ, पूर्वाषाढा, पूषा, वनम्, वानम् वारि, वा (र्), वार्षम् विशम्, विपम्, वैपम्, सलितम्, सागर, सालिलम्, शेषपर्यायास्तु जलपर्यायत प्रकल्प्या ।

उत्तराषाढाप०—अषाडा, अपाडा, आशाडा, आशाढा, आपाडा आपाढा उत्तराषाडा, उत्तराषाढा, उषा, विश्वम् विश्वे (पु० ब०), विश्वेदेवा, विश्वेश्वर, वैश्वम्, वैश्वदेवम्, वैश्वदेवा, वैश्वदेवतम्, वैश्वदेवत्यम्, वैश्वी, शेषपर्यायास्तु विश्वेदेवपर्यायत ऊहनीया ।

अभिजित्प०—अज, अभिजित्, (त), अभिजिद्भम्, क, विधि, शेषपर्यायास्तु विधिपर्यायत रत्ननीया ।

धनप०—अ, अज्युतम्, अजम्, अशुभ्रम्, आज्यम्, कर्ण, काण्यम्, गदाअज्योति (इत्), गोविन्द, जित, जैनम्, दानवपेरी (इत्), बलेशोडु, मुकुन्द, मुरजित (त्), गुगार्थम्, वामुदेव, विष्णु, विष्णुदेवतम् विष्णुदेवत्यम्, वैकुण्ठ, वैष्णवम्, शब्दग्रह, धीर्ग, ध्रुव, धवण, धवणम्, धवणा, धव (अत्) ध्रुवि, योणा, श्रीनम्, श्रीनाथ, श्रीपतिम्, गगानम्, ३४-६५

मृगशीर्ष्णिभम्, मृगी, मृगोत्तमाङ्गम्, रजनिकृत् (त्), राजभम्, राज्यम्, रुह, रुहशिरा. (अस्) रुहत्तमाङ्गम्, शशभृत् (त्) शशाङ्कभम्, शशभम्, शीतद्युति, सौम्यम्, शेषपर्यायास्तु चन्द्रमृगमस्तक-पर्यायित ऊहनीयाः ।

आर्द्रापर्यायाः०—आर्द्रम्, आर्द्रा, ईश, ऐशम्, कालिनी, गिरिश, चन्द्रशेखर त्रिनयन, त्रिनेत्र-शम्, पुरजित् (त्) भगं, भावम्, राजमौलि, रुद्र, रुद्रदेवत्यम्, सौद्रम्, रोद्री, रोद्यम्, द्य, शङ्कर, शिव, शूलभृत् (त्), शूली (इन्), शैवम्, हरसञ्ज्ञक, हारम्, हुताशरेता (अस्) शेषपर्यायास्तु शिवपर्यायित कल्पनीयाः ।

पुनर्वसुप०—प्रदिनि, अदितिदेवतम्, अद्रो, अमरमाना (तृ), आदित्यम्, आदित्यम्, कश्य-पमीर, काश्यपी, काश्यपीतारा, शिदशेन्द्रसू, देवप्रसू, देवमाता (तृ०), देवाम्बिका, पुनर्वसु, पुनर्वसु, पुनर्वसु, माता (तृ०), मित्रजननी, यामकी, सुरसवित्री, सुरसू, सुराम्बा, सुरजननी, शेषपर्यायास्तु अदितिकश्यप देव-मातृपर्यायित ऊहनीयाः ।

तिष्यप०—अङ्गिरा (अस्), अमरेज्य, अमरेड्य, आङ्गिरसम्, आर्य्य, इज्य इन्द्रमन्त्री (इन्) ऐज्यम् गीष्पति, गुरु, गुरुदेवतम्, गुरु देवत्यम्, गौरवम् जीव, जैवम्, तिष्य, धैषणम्, पुष्य, पूज्य योग्य वामवाच्यंभम् सिद्ध, सिध्य, शेषपर्यायास्तु अङ्गिरोगुरुशक्रपर्यायित कल्प-नीयाः ।

आश्लेषप०—आश्लेषा अहि, आसीविषभम् आश्लेषा, आश्लेषम्, आश्लेषा, आश्लेषिका, आह्वम्, उरग, कद्रुजभम्, कद्रूज, कुण्डली (इन्), दन्दशूक, द्विरमनम् नागदेवा, नागदेव-तम् नागदेवत्यम्, फणभृत् (त्), पणी (इन्), भुजगाधिप, भुजङ्ग, भोजङ्गम्, व्याल, व्याल-
१-३१

राट् (ज्), श्लेषा, सपदेवा, सपदेवतम्, सपदेव-त्यम्, सर्पोऽधा, सार्पम्, सर्पी, शेषपर्यायास्तु सपपर्यायित ऊहनीयाः ।

मघापर्यायाः—आदिजा (पु० व०), आदिप्रभवा (पु० व०), आदिभुव (पु० व०), कव्यभुक् (ज्), जनक, पितर. (पु० व०), पिता (त्), पितृजनक, पितृदेवधिष्यम् पितृदेवा, पितृदेवतम्, पितृदेवत्यम्, पित्र्यम्, पित्र्या, पूर्वजा. (पु० व०) पैनम्, पंथ्यम्, पीवजम्, मखा, मघ, मघा, शेषपर्यायास्तु पितृपर्यायित ऊहनीयाः ।

पूर्वाफाल्गुनीप०—पूर्वा, पूर्वफल्गुभम्, पूर्व-फाल्गु, पूर्वयोनि, पूर्वाफाल्गुनी, फाल्गुनी, भग, भगदवत्यम्, भागम्, भाग्यम्, भाग्यभम्, योनि, योनिदेवता, योनिदेवा, योनिदेवतम्, योनिदेवत्यम्, शेषपर्यायास्तु योनिनित कल्पनीयाः ।

उत्तराफाल्गुनीप०—अदितिसुत, अयमदेवता, अयमदेवा, अयमदेवतम्, अयमदेवत्यम्, अयमा (अन्), अयमण्यम्, आयंभम्, आयमण्यम्, उत्तरफल्गु-भम्, उत्तरफाल्गु, उत्तराश्व्य, उत्तराफाल्गुनी, मतान्तरे-भगम्, शेषपर्यायास्तु अयमत कल्प-नीयाः ।

हस्तप०—अरुण, अकं, आरुणम् आकंम्, ऐनम्, कर, तैक्षणकरम्, दिनेशभम्, दो (प्), पाणि, बाहु, भवसु, भवसू, भानवम्, भानु, भानुभम्, भुज, रश्मि, रावेधम्, राध, सवितृ-देवता, सवितृदेवा, सवितृदेवतम्, सवितृदेवत्यम्, सावित्रम्, हस्त, हस्ता, शेषपर्यायास्तु हस्ताकं-पर्यायित प्रकट्याः ।

चित्राप०—चित्र, चित्रम् चित्रा, तक्षा (अन्), त्वष्टा (ष्टृ), त्वष्टृदेवता, त्वष्टृदेवा, त्वष्टृदेवतम्, त्वष्टृदेवत्यम् त्वाष्ट्रम्, देवग्यकारमम् देव-शिल्पि, देवशिल्पी (इन्), देवसूत्रधार, निर्जर-
३४-६५

वदंकि, निजंरवदंकी (इन्), विश्वकर्मा, (अन्), विश्वकर्माभम्, विश्वकर्तु, (त), सुरवदंकि, सुरवदंकी (इन्), सुरशिल्पी (इन्) शेषपर्यायास्तु देवत्वष्टशिल्पपर्यायत कल्पनीया ।

स्वातिपर्यायाः—अनिल अनिली, अनिलेयम्, प्रायुग, क, निष्ठघा, पवन, पवना, पावनम् मरुत (त), महावल, मारुत, मारुतम्, वात, वात्यम्, वायव्यम्, वायु, वायुदेवता, वायुदेवा, वायुदैवतम्, वायुदैवत्यम् समीर, समीरणम्, समीरणारूप, सामीरम्, स्वशन, स्वाति, स्वाती, शेषपर्यायास्तु वायुपर्यायत ऊहनीया ।

विशाखाप०—इन्द्राग्निम्, इन्द्राग्निदेवता, इन्द्राग्निदेवा, इन्द्राग्निदैवतम्, इन्द्राग्निदैवत्यम्, इन्द्राग्नी, ऐन्द्राग्निम्, ऐन्द्राग्नेयम्, द्विनायक द्विप, द्विदेवता, द्विदेवा, द्विदैवतम्, द्विदैवत्यम्, द्विसुर, द्वीश, द्वीश्वर, द्वधमर, द्वधर्म, राधा, विशाख, विशाखम्, विशाखा, शक्राग्नी, शतमखानली, धूर्पम्, धूर्पम् शेषपर्यायास्तु वृक्षोद्भूत पर्यायत ऊहनीया ।

अनुराधाप०—अनु (अ०), अनुराध, अनु-राधा, अनुराधा (पु० व०) अनुराधा, मित्र, मित्रदेवता, मित्रदेवा मित्रदैवतम् मित्रदैवत्यम्, मैत्रम्, मैत्री, मैत्र्यम्, शेषपर्यायास्तु मित्रपर्यायत प्रकल्प्या ।

ज्येष्ठाप०—इन्द्र, इन्द्रदेवता, इन्द्रदेवा, इन्द्रदैव-तम्, इन्द्रदैवत्यम् उग्रधन्वा (अन्), ऐन्द्रम्, ऐन्द्री, कुलिशतारा, कुलिशभूतारा, जेष्णवम्, ज्येष्ठघ्नी, ज्येष्ठा, देवप, धन्वभृद्गम्, नगारिभम्, पीर-न्दरम्, पीरूतम्, माहेन्द्रम्, शतमख, शक्रम्, शतमखम्, सुरस्वामी (इन्), स्वर्गाधीश्वर, शेषपर्यायास्त्विन्द्रपर्यायत ऊह्या ।

मूलप०—अक्रतुभुक् (ज्), असुर, असुर-आशर, आशिर, क्रव्याद, जटा, दानव, नक्त १-२३

अनरम्, निरुद्धंति, निशाचरम्, नैकपेयम्, नै-रुद्धंतम्, नैरुद्धंत्यम्, मूल मूलम्, मूलवर्हणी, यापुमम्, रक्त (अस्), रक्षोदेवता, रक्षोदेवा रक्षोदैवत्यम्, रक्षोभम्, राक्षस, शिफा, शेष पर्यायास्तु रक्ष पर्यायत गरिकल्पनीया ।

पूर्वाषाढापर्यायाः—अम्बुदेवता, अम्बुदेवा, अम्बु-दैवतम्, अम्बुदैवत्यम्, अम्भोभम् अर्णोभम्, अपाडा, अपाढा, आप्यम्, आशाडा, आशाढा, आपाडा, आपाढा, कीलालम्, कैलालम्, क्षीरम्, क्षैरम्, जलम्, तोयम्, निष्कम्, नीरम्, नैरम्, नारम्, पय (अस्), पयोदकुसुमम्, पानीयम्, पूर्वाषाढ, पूर्वाषाढा, पूषा, वनम्, वानम्, वारि, वा (र), वार्षम्, विशम्, विपम्, वैपम्, सलिलम्, सागर, साखिलम्, शेषपर्यायास्तु, जलपर्यायत प्रकल्प्या ।

उत्तराषाढाप०—अशाडा, अपाढा, आशाडा, आशाढा, आपाडा आपाढा उत्तराषाढा, उत्तराषाढा, उषा, विश्वम्, विश्वे (पु० व०), विश्वेदेवा, विश्वेश्वर, वैश्वम्, वैश्वदेवम्, वैश्वदेवा, वैश्वदैवतम्, वैश्वदैवत्यम्, वैश्वी, शेषपर्यायास्तु विश्वेदेवपर्यायत ऊहनीया ।

अभिजित्प०—अज, अभिजित्, (त), अभि-जिद्गम्, क, विधि, शेषपर्यायास्तु विधिपर्यायत कल्पनीया ।

श्रवणप०—अ, अच्युतम्, अजम्, अनुश्रुति, आश्रयम्, कर्ण, काण्यम्, गदाग्रज्योति (इष), गोविन्द, जिन, जेगम्, दानववेरो (इन्), वलेद्योडु, मुकुन्द, मुरजित (त), मुरारिभम्, वासुदेव, विष्णु, विष्णुदैवतम् विष्णुदैवत्यम्, वैकुण्ठ, वैष्णवम्, शब्दग्रह, शौरि, श्रव, श्रवण, श्रवणम्, श्रवणा, श्रव (अस्) श्रुति, श्रोणा, श्रोत्रम्, श्रोनाथ, श्रोपतिभम्, सनातन, ३४-६५

हरिः, हरिदेव, शेषपर्यायास्तु विष्णुशृणपर्यायत ऊहनीया ।

घनिष्ठाप०— द्रविणम्, धनम्, घनिष्ठा, मन्दागा, वमु, वमु, वसुदेवता, वसुदेवा, वसु-
दैवतम्, वसुदैवयम्, वामवम, वित्तम, श्रविष्ठा,
स्वम्, स्वापतेयम्, शेषपर्यायास्तु धनपर्यायत
कल्पनीया ।

शतभिषाप०—अपापि, अप्पति, अप्पुप, अप्पु-
अप्पुस्यभम, दार्य, वीरालेज, क्षीरेक्ष, जलेक्ष,
तोयप पाथोनाथ, पाथोस्यं, पासी (इन्),
प्रवेना (अस्), प्राचेता (गम्), प्राचेतसम्,
भिषक् (ज्), यादोऽयं, वनप, वरुण, वरुणदेवता,
वरुणदेवा, वरुणदैवतम्, वरुणदैवत्यम्, वरुणभम,
वारोक्ष, वारुणम्, वारुणी, शतम्, शततारवा,
शतनारा, शतभिष, शतभिषम्, शतभिषक् (ज्),
शतभिषा, सवरविभुभम्, सर्वतोमुखप, शेष-
पर्यायास्तु वरुणजलपतिपर्यायत कल्पनीय ।

पूर्वाभाद्रपदाप०—अत्रि, अज, अजचरणम्,
अजपदम्, अजपत् (द्), अजपाद, अजपात् (द्),
अजात्रि, अजचरणम्, अजकपाद, अजकपात्
(द्), अजकपाददैवतम्, अजकपाददैवत्यम्,
अजवात्रि, अजम्, अजकपद अजकपदम्,
अजात्रि, अजपात् (द्), अजपात् (द्), अज-
पपात् (द्) पूर्वा, पूर्वप्राष्ठपदम्, पूर्वप्राष्ठपदशब्दम्,
पूर्वप्राष्ठपदा, पूर्वप्राष्ठपाद, पूर्वाभाद्रपदा, पूर्वा-
भाद्रपान (द्) पूर्वाभाद्रा, आभाद्र, प्रोष्ठपद,
प्रोष्ठपत् (द्) प्रोष्ठपदा, प्रोष्ठपात् (द्), भद्र,
भद्रागवा, भद्रनारा भद्रपद, भद्रपदा, भद्रम्,
भद्रशब्दम्, शेषपर्यायास्तु अजत्रिपर्यायत ऊह-
नीया ।

उत्तराभाद्रपदाप०—अहिबुध्न्य, अहिबुध्न्य,
अहिबुध्न्यदेवता, अहिबुध्न्यदेवा, अहिबुध्न्य-
१-१०

दैवतम्, अहिबुध्न्यदेवत्यम्, अहिबुध्न्यम्, अहि-
बुध्न्यम्, उत्तरभद्रका, उत्तरभाद्रम् उत्तरादि-
भाद्रपद, उत्तराप्रोष्ठपाद, उत्तराप्रोष्ठपात् (द्),
उत्तराभाद्रपदा, उत्तराभाद्रपात् (द्), उपान्त्यभम्,
उभा, परभाद्रपदा, परभाद्रपात् (द्), बुध्न्य,
बुध्न्यम्, बुध्न्यभम्, शेषपर्यायास्तु अहिबुध्न्यादि
पर्यायत प्रकल्प्या ।

रेवतीप०—अनन्ताभम्, अनन्तम्, अनन्तभम्,
अनन्तम् नष्टदशन, नष्टरद, पूषदेवता,
पूषदेवा, पूषदैवतम् पूषदैवत्यम् पूषभम्, पूषा
(अन्), पौष्णम् पौष्णम्, पौष्णी, रेवती
विरद, स्तोमनष्टरदभम्, शेषपर्यायास्तु अन-
न्तादिपर्यायत ऊहनीया ।

एकयोऽस्या त्रिपूर्वाप०—त्रिकपूर्वा, त्रिपूर्वा,
पूर्वाश्रयम् 'पूर्वाकालगुनी पूर्वापादा-पूर्वाभाद्रपदा ।'
इति ।

तद्वत् श्रुतराप०—उत्तराश्रयम्, श्रुतरा,
श्रुतरा 'उत्तराकालगुनु तरापादा-तराभाद्र-
पदा ।' इति ।

तद्वत्तरापादाद्वयप०—प्रापादाद्वयम् 'पूर्वापादा-
तरापादे' इति ।

तद्वत् पूर्वोत्तराश्रयप०—त्रियमली, त्रिगुम-
तारा, त्रिगुमी, पूर्वोत्तराश्रयम् 'पूर्वाकालगुनु-
तराकालगुनी - पूर्वापादा-तरापादा - पूर्वाभाद्रो-
तराभाद्रपदा इति ।

तद्वत्तरापादाद्वयप०—प्रापादाद्वयम् 'पूर्वा-
भाद्रपदा - तराभाद्रपदा पूर्वापादा - तरापादा.'
इति ।

तद्वत् पञ्चगुप्ताप०—अश्वगुप्ता 'पूर्वाकालगुनु
तरापादागुनी' इति ।

षट्पदप०—षट्पदम् 'अहिबुध्न्य-भजित्री' इति ।

(१०) गण्ड, (११) वृद्धि, (१२) ध्रुव, (१३) व्याघात, (१४) हृषण, (१५) वज्रम्, (१६) सिद्धि, (१७) व्यतिपात (व्यतीपात), (१८) बरीयान् (ईयस्), (१९) परिध, (२०) शिव (२१) सिद्ध, (२२) साध्य, (२३) शुभ, (२४) शुक्ल (२५) ब्रह्मा (अन्), (२६) ऐन्द्र, (२७) वैधृतिश्चेत्येत विष्कम्भादयः सप्तविंशति-योगा स्युः ।

कतिघटोच्चर्ययोगनामानि—विष्कम्भ, अतिगण्ड, मूलम्, गण्ड, व्याघात, वज्र, परिधश्चेति ।
सर्गत्याज्ययोगनामनी—व्यति (ती) पात, वैधृतिश्चेति ।

‘तदुक्तम् ग्रन्थान्तरे’—

‘विरुद्धमञ्ज्वा इह ये च यागा-
स्तपामनिष्ट खलु पाद आद्य ।
सर्वधृतिस्तु व्यतिपातनामा
सर्वेऽप्यनिष्टा परिधस्य चाद्धम् ॥
तिस्त्रस्तु योगे प्रथमे सबज्ज,
व्याघातसञ्ज्ञे नव, पञ्च मूले, ।
गण्डेऽतिगण्डे च पठेव नाड्य,
शुभेषु वार्येषु दिक्जनीया ॥’ इति ।

तिथ्यादीना क्षयवृद्धिभेदौ—

तिथिक्षय, तिथिवृद्धि, ।

नक्षत्रक्षय नक्षत्रवृद्धि, ।

यागक्षय योगवृद्धि, ।

तिथ्यादीना क्षय-वृद्धि-घटौ प्रमाण यथा—पङ्कट्यास्तिथिर्नक्षत्रप्रमाणम्, एव पङ्कट्यास्त्यतिथि-वृद्धिप्रमाणम् तदुक्त—धर्मशास्त्रे—‘वाणवृद्धौ रमक्षय । इति ।

माघ्रिवदघटयो नक्षत्रक्षय ४।१५। एवं सदल-पङ्कटयो नक्षत्र वृद्धि ६।३० विज्ञेया । अष्ट-घट्यो योगक्षय । तथा व्यघ्नियम घट्यो योगवृद्धि १।४५। ५५ प्रमाण ज्ञेयम् ।

१-२३

तदुक्त मकरन्दविवरणे—

‘साधिसिन्धुरससिन्धुरप्रमा तारकातिथियुजा क्षय प्रमा । नाडिकासु सदलाङ्गमार्गणा व्यघ्निलोचन-मिता मताचिति । इति ।

ज्योतिर्विदाभरणेऽपि—

‘वृद्धिक्षयीस्त परमो त्रियो सदा

व्यर्द्धा रसा साधिरसाश्च नाडिका ।

सनेमतर्का सपदार्णवास्तु भे

निस्त्रयशदोपो द्विरदा युतो क्रमात् ।’ इति ।

करणपर्याया—करणम्, कर्मवाटोत्तण्डम्, कर्म-वाटघट्टम्, कलाखण्डम्, कलादलम्, कलाद्वम्, तिथिखण्डम्, तिथिदलम्, तिथ्यद्वम् चेति ।

करणभेदौ—(१) चरकरणम् (२) स्थिरकरणम् चेति चरणस्य द्वौ भेदौ स्याताम् ।

तत्रादौ चरकरणनामानि—(१) वव, (२) बालव, (३) कौलव, (४) तंतिल, (५) गर, (६) वणिज, (७) विष्टि, चैतानि सप्तचर-करणानि स्युः ।

तदोशभेदा—(१) इन्द्र, (२) ब्रह्मा (अन्), (३) मित्र, (४) अर्यमा (अन्), (५) भू, (६) श्री, (७) यमश्चेते चरकरणपतय स्युः ।

स्थिरकरणनामानि—(१) शकुनि, (२) चतुष्पद (चतुष्पात), (३) नाग, (४) किस्तुघ्न, चैतानि चत्वारि स्थिरकरणानि स्युः ।

विष्टिपर्याया—ईयजा, भद्रा, भूमिका, भेमी, विद् (प्), विष्टि, शम्भुजा, शम्भुमवा ।’ इति ।

इति धीमद्गण्डवासदेवा तर्गतदेवप्रयागसमीप-

वतिना मुकुन्दार्थमयातिना श्रीकोतिदेवो-

श्री ५० रघुवरदयालुननुजया मुकुन्द-

देवनेन विरचिते ज्योतिषशास्त्र-

श्रीये पञ्चाङ्गवर्गं प्रथम

समाप्तिप्रणमत् ।

— ० — ० —

अथ कालवर्गः —

सामान्यकालपर्याया — अनुवेलम्, अनेहा (स्),
अपष्ठु, अवसर, ग्रामति, कमहि, काल, खण,
जह, तिथ, दिष्ट, पीथ, पीयु, म, मति,
वार, वेला, समय, सर्वमूपक, । इति ।

इष्टवाचकशब्दा — अभिमत, अभिप्सित,
अभीष्ट, इष्ट, ईप्सितश्चेत्येत त्रिलिङ्गा स्युः ।

इष्टकालपर्याया — अभिमतकाल अभिमतसमय,
अभीप्सितकाल, अभीप्सितसमय, अभीष्टकाल,
अभीष्टदिष्ट, अभीष्टसमय, अभीष्टानेहा (स्),
इष्टकाल, इष्टदिष्ट, इष्टानेहा (स्), ईप्सित
काल, ईप्सितदिष्ट, ईप्सि । समयश्चैते पुल्लिङ्गा
स्युः ।

कालभेदा — (१) विनिम (मि) प (सेकेण्ड),
(२) निमे (मि) प (मिनट), (३) काष्ठादि,
(४) कला, (५) क्षण, (६) मुहूर्त, (७) होरा
(घण्टा), (८) ग्रहोरात्र (दिन रात), (९)
पक्ष, (१०) मास, (११) ऋतु (१२) अयनम्,
(१३) गोल, (१४) अब्द (वर्षम्), (१५)
युगम्, (१६) मन्वन्तरम्, (१७) कल्प, (१८)
कल्पान्तश्चैते कालस्याष्टादशभेदा स्युः ।
सूर्यसिद्धान्ते तु (१) मूर्तं (२) अमूर्तं
(श्रुत्यादि), एतौ द्वौ भेदावुक्ता । उक्तं च —
'प्राणादि कथितो मूर्तश्श्रुत्याद्योऽमूर्तसंज्ञकः ।
इति ६।६६ ।

विनिमेषप० — विनिमिष, विनिमेष, (सेकेण्ड
इतिभाषा) ।

१-२६

निमेषपर्याया — निमिष, निमेष, लघ्वयम्, ।
नेत्रपद्मणोव्यापारात्मक काल, लघ्वक्षरा
च्चारणमात्रकाल, लघ्वय्यात्मक कालो वा ।
(मिनट इति भाषा),

काष्ठाप० — काष्ठा, अष्टादशनिमेषात्मक
काल ।

लघप० — काष्ठाद्वयम्, क्षणद्वयम्, लघ, ।

कलाप० — कला, त्रिंशत्काष्ठात्मक काल प च-
दशलवारात्मक कालो वा ।

लेशप० — कलाद्वयम्, लेश, ।

क्षणप० — क्षण, त्रिंशत्कलात्मक काल, पञ्च
दशलक्षात्मक कालो वा ।

श्रुटिप० — श्रुटि, श्रुटी, क्षणद्वयात्मक कालो,
लघ्वय्यात्मक कालो वा । मतान्तरे तु निमेष-
द्वयम् ।

विपलप० — विपलम्, पलपट्टिभागैकभाग ।

असुप० — असव (पु. व), प्राणा (पु व),
क्षरोत्स्यपञ्चवायव, दशगुर्वक्षरोच्चारणात्मक
काल ।

अहरसुप० — ग्रह प्राण, ग्रहरसु ।

पलप० — पलम्, विषटिका, विषटी, विदण्ड,
विनाडिका, विनाडी, क्वचित् 'चपा' इत्यपि
दृश्यते । पदप्राणात्मक काल ।

घटीप० — घटिका, घटी दण्ड, पारिका,
नाडिका, नाडी, नासिका, नाली, पट्टिदीर्घा-
क्षरोच्चारणात्मक काल, पट्टिरलात्मक
कालो वा ।

२७-५३

(१) 'दशगुर्वक्षरोच्चारकाल प्राण पञ्चात्मकः । त पल स्यात्तु तत्पट्टिपञ्च

(२) 'दण्ड' इत्यभिधीयते ॥ इति शब्दार्थवितामणि ॥ ११५५ ।

(३) 'पट्टि' प्राणविनाडी स्यात्तत्पट्ट्या नाडिका स्मृता । नाडीपट्ट्या तु नासकर्मणोरात्र प्रकीर्तितम् ॥
इति सूर्यसिद्धान्त ॥ ११११ ।

मुहूर्तं पर्याया—घटीद्वयम्, दण्डद्वयम्, नाडीद्वयम्, मुहूर्तं, द्वादशशपात्मक काल ।

होराप०—वेला, होरा, मार्षघटीद्वयात्मक काल पट्टिनिमेषात्मक कालो वा (घण्टा इति भाषा) ।

दिनपर्या०—अशम अशक, अशरम, अह (अन्), लोकहित घत्र, घ्रम, दिनम् दिवम्, दिवग, दिवा (अ), घृ, द्यौ, पचयधु, भास्वर, याम-मान रविध्वज, वार, वासर, वान, व्युष्टम्, पञ्चदशमुहूर्तात्मक काल ।

दिनभेदा (१) चान्द्रदिनम्, () नाक्षत्रदिनम्, (३) सौरदिनम्, (४) सावनदिनम्, चैते चत्वारो दिनभेदा स्युः ।

चान्द्रदिनप०—ऐन्दवदिनम्, चान्द्रदिनम्, सौम्य-दिनम्, एकतिथ्यात्मक काल ।

नाक्षत्रदिनप०—प्राक्षदिनम्, श्रौडवदिनम्, नाक्षत्र दिनम्, पट्टिनाड्यात्मक काल ।

सौरदिनप०—प्राक्दिनम्, ऐनदिनम्, सौर-दिनम् । यथा—

‘मात्रनम । दण्डा पट्टिरह स्वरवगुणाशाडघा-स्तदैव भवेदिति ग्रन्थान्तरे ।

सावनदिनप०—शुद्धदिनम्, मेदिनीदिनम्, सावनम्, मूर्धद्वयान्तगत काल ।

यथा—

उदयादुदयभानोभूँमिसावनवासरा ।’ इति मूर्धमिद्वान्ते ।

प्रभातप०—प्रहर्मुक्तम्, उप (अस्) (न०), उपा पलम् कालम्, योगम्, दिनादि, निशात्यय पूर्वाह्ण पूर्वघृ, प्रगे (अ०), प्रत्युष (अस्) (न०), प्रत्युषम् (न०), प्रत्युष (पु.), प्रभातम्, प्राक्मात्र प्रात (२) (अ०), प्राह्ण, वामरा-त्यम्, रिभातम्, विहान, व्युष्टम्, सायानिक्तम्, चैत दिनस्य प्रथमयामपर्याया स्युः ।

सङ्गतपर्याया.—सङ्गत, सङ्गव, चैतो दिनस्य द्वितीययामपर्यायो स्याताम् ।

मध्याह्नप०—दिनसण्डम्, दिनदलम्, दिनशक-लम्, दिनाह्नम्, दिवामध्यम्, मध्यन्दिनम्, मध्याह्न, वामरमध्यम्, चैते दिनस्य तृतीययाम पर्याया स्युः ।

कुतपप०—कुतप, कुतुप, दिनाष्टममुहूर्ता, दिवाष्टमाश, आदिकाल, ।

पुण्याहप०—पुण्याहम्, (अह्नि पुण्योऽहः) ।

दिनान्तप०—प्रपराह्ण, उच्छूर, उत्तूर, दिना-न्तम्, दिनात्यय, दिनावसानम्, दिवावसानम्, विवाल, विवालक, सवलि, साय, सायम् (अ०), सायाह्ण चैत दिनस्य चतुर्थयामपर्याया स्युः ।

सन्ध्याप०—पितृसू, पितृप्रसू, हमा, सन्धा, सन्ध्या, ।

सन्धिप०—सन्धा, सन्धि ।

त्रिसन्ध्यप०—उपवैणवम्, त्रिसन्ध्यम्, त्रिसन्ध्य-कम्, वैणवम्, ।

त्रिसन्ध्यभेदा—(१) प्राह्ण, (२) मध्याह्न, (३) अपराह्ण (पराह्ण), चैत त्रिसन्ध्यभेदा स्युः ।

दिवामुहूर्तनामानि—(१) महादिव, (२) सप, (३) मित्र, (४) पितर (पु. य.), (५) वसु, (६) जलम् (७) विश्वेदेवा (पु. व.), (८) अग्निजित् (त्) (न०), (९) ब्रह्मा (अन्), (१०) इन्द्र, (११) इन्द्राग्नौ, (पु द्वि) (१२) राक्षस, (१३) वरुण, (१४) अयमा (अन्), (१५) नग चैते दिवापञ्चदश मुहूर्ता स्युः ।

रात्रिपर्यायाः—दन्वुवान्ता, उमा, उसा (त्), उपा, वनापिनी, ? काली, ? क्षणिनी, धवा, १३-६३

क्षमा, ? क्षाणिनी, क्षाणी, क्षिपा ? धारि, धोरा, चत्रभेदिनी, चन्द्रश्री, तमस्विनी, तमा, तमि, तमिस्रा, तमी, तामसी, तारकिणी, ? तारा, ? तुङ्गा, तुङ्गी, त्रियामा, दोषा, नवतम् (अ०), नवतमुखा, नक्ता, निट् (श), निशा, निशीथिनी, निशीथ्या, निपद्वरी, पूताचि (स्), पैशाची, भूता, भोती, यामवती, यामिनी, याम्या, रक्षोजननी रजनि, रजनी, राक्षसी, रानि, रात्री, वसति, वसती, वामतेयी, वासरवन्यका, वासुरा, वासुरापा, विभावरी, गताक्षी, क्षम्या, ? क्षवैरी, क्षदिशरीरेश्वरी, क्षावैरी, क्षामा, हुताचि (स्), हिमा ।' इति ।

दशरात्रिपर्याया—तमसी, तामभी । यदि सा अतितमोयुक्ता 'तमिस्रा' इति ।

पूर्णिमारात्रिप०—यदि सा चन्द्रिकया युक्ता 'ज्योतिष्मती' 'ज्योत्स्नी' इति च ।

रात्रिमुहूर्त्तनामानि—(१) शिव, (२) अज-चरण, (३) अहिर्बुध्न्य, (४) पूषा (अन्), (५) अश्विनी (पु द्वि) (६) यम, (७) अग्नि, (८) ब्रह्मा (अन्), (९) चन्द्रमा (अस्) (१०) अदिति (११) बृहस्पति, (१२) विष्णु, (१३) सूर्य, (४) त्वष्टा (ट्), (१५) वायु, चैत पञ्चदश रात्रिमुहूर्त्ता स्मृ ।

प्रदोषप०—दिनात्यय, निष्मुखम्, निशावदनम्, निशास्यम्, प्रदोष, मंथिल, यामिनीमुखम्, रजनीमुखम् चैते रात्रि प्रथमयामपर्याया ।

साम्बाधिकप०—साम्बाधिक, इत्ययं प्रदोषत पर रात्रिद्वितीययामपर्याय ।

अर्द्धरात्रप०—अर्द्धरात्र, अर्द्धरात्रक अवसरालय, नि सम्पात, निशाशक्लम्, निशीथ मध्यरात्र, महानिशा, महानिट् (श), महारात्र सर्वावसरश्चैत रात्रस्तृतीययामपर्याया ।

अपररात्रपर्याया—अपररात्र, अपररात्रक, उच्चन्द्र, पश्चिमरात्र, ब्राह्मश्चैत रात्रेश्चतुर्थ यामपर्याया ।

रात्रिसमूहप०—गणरात्र, निशागण । इति ।
पक्षिणीप०—पक्षिणी पूर्वापरदिनाभ्या युक्त-रात्रिपर्यायोऽयम् इति ।

गर्भकप०—गर्भकम्, रजनीद्वन्द्वम्, रात्रिद्वयम् ।

कुक्कुरमादकप०—द्वनिदम्, द्वनिशा ।

अहोरात्रप०—ग्रहनिट् (श), अहोरात्र, दिवा-निट् (श), दिवारात्रम्, युनिट् (श), चूरात्रम्, मुहूर्त्तत्रिणांभक णाल ।

दैनदिनप०—दैनदिनम्, दिनेदिने भय इत्यर्थ ।

यामप०—षटीमास, नाडीमाल, प्रहर, यम, यातुक्, याम, दिनस्य रात्रेश्च तुयांशात्मक णाल ।

अर्द्धप्रहरप०—अर्द्धप्रहर, अर्द्धयम, अर्द्ध-यातुक्, अर्द्धयाम, दिनस्य रात्रेश्चाष्टमांशा-त्मक णाल ।

पक्षप०—अर्द्धमास, दल, दलमास, नेममास, पक्ष पञ्चदशाहारात्र, मासलण्ड, मासाद्धक, शकलमास, पञ्चदशदिवा रात्रात्मक णाल ।

पक्षभेदी०—(१) शुक्ल, (२) कृष्णश्चैतो द्वौ पक्षौ स्यान्नाम् ।

शुक्लपक्षप०—अर्द्धपक्ष, अर्द्धपक्षि, आपूर्व-माणपक्ष, चन्द्रविषद्वयपक्ष, दिवाह्वय, धवल-पक्ष पूर्वपक्ष, प्राक्पक्ष, बहुपक्ष, वल-क्षपक्ष शुक्लपक्ष, सितपक्ष ।

शुक्लवर्णप०—अच्छ, अमल, अजुन, अवदात अवलक्ष, उज्ज्वल, कृष्णेनर, गौर, धवल पाण्डर, पाण्डु, पाण्डुर, पुष्ट्य, वदात, वलक्ष, ३३-६२

विशद, शुभ्र, शुक्ल, शुवि, शुभ्र, शुभ्रम् (ग्र०), श्वेत, श्वेत, सित, हरिण ।

कृष्णपक्षपर्याया —अपरपक्ष, असितपक्ष, कृष्ण-
पक्ष, क्षयपक्ष, तमिस्रपक्ष, निशाह्वय, बहुलपक्ष,
शुक्लेतरपक्ष श्यामलपक्ष, सितान्यपक्ष, सितेतर-
पक्ष, ।

कृष्णवर्णप०—प्रद्युम्न, असित, काल, कृष्ण,
नील, मेघक, राम, शिति, श्याम, श्यामल ।
मासप०—ग्रहवर्ण, दिनमाल, पक्षी, मा (स्),
मास, वर्यकोश, वर्षाङ्ग, वर्षाश, वर्षाशक,
श्राम ।

मासान्तप०—दिनमालान्त, मासान्त, मामा-
वसानम् ।

मासभेदा—(१) चैत्र, (२) वैशाख, (३)
ज्येष्ठ, (४) आषाढ, (५) श्रावण, (६) भाद्र-
पद, (७) आश्विन, (८) कार्तिक, (९) मार्ग
शीर्ष, (१०) पीष, (११) माघ, (१२)
फाल्गुनश्चेत्येते द्वादशमासा स्युः ।

चैत्रप०—कामसप्त, कामसत्ता, चैत्र, चैत्रिक,
फाल्गुनानुज, मधु, मन्मथसप्त, मोहनिव,
मोहनिव, वसन्तभास, गुरुभिमास ।

वैशाखप०—उच्छ्रर, उच्छ्रुत, उत्तर, उत्तर,
चैत्रानुज, ज्येष्ठपूर्वज, माघव, राघ, वैशाख, ।
ज्येष्ठप०—आषाढपूर्वज, ईजान, सरवोमल,
ज्येष्ठ, ज्येष्ठामूलीय, ज्येष्ठ, वैशाखानुज,
शुभ्र ।

आषाढप०—प्रशाढ, प्रशाढ, आशाढ, आषाढ,
आषाढ ज्येष्ठानुज, शुवि, श्रावणपूर्वज ।

श्रावणप०—आषाढानुज, नभ (ग्रम) (न),
'सतारा-ना मागा वनीयेऽपि' इति 'वैजयन्ती' ।
नभः (ग्रम्) (पु०), नभम, भाद्रपदपूर्वज,
श्रावण, श्रावणिक ।

१-१२

भाद्रपदपर्यायाः—आश्विनपूर्वज, नभस्य, नभ-
स्यक, प्रोष्ठ, प्रोष्ठपद, भाद्र, भाद्रपद, श्राव-
णानुज ।

आश्विनप०—अश्वयुक् (ज्), अश्वयुक् (ज्),
आश्वयुज, आश्विन, इष, कार्तिकपूर्वज, भाद्र-
पदानुज, भाद्रपदावरज ।

कार्तिकप०—आश्विनानुज, आश्विनावरज, ऊर्ज,
कार्तिक, कार्तिकिक, कौमुद, बाहुल, मार्गशीर्ष-
पूर्वज, खल, संर, संरी (इन्) ।

मार्गशीर्षप०—आग्रहायण, आग्रहायणिक,
कार्तिकानुज, कार्तिकावरज, पीपपूर्वज, मार्ग,
मार्गशिर, मार्गशीर्ष, वत्सरादि, वर्षमुख,
वर्षाघ, सह (ग्रस्) (न०), सहा (ग्रस्) (पु०),
हैमन ।

पीपप०—तिष्य, तैप, पुष्य, पीप, माघ-
पूर्वज, मार्गशीर्षानुज, मार्गशीर्षावरज, सहस्य,
सिद्ध, सैद्ध ।

माघप०—तप (ग्रस्) (न०), तपा (ग्रस्)
(पु०), तपस, पीपानुज पीपावरज, फाल्गुन-
पूर्वज, माघ, शातर, शानक, ।

फाल्गुनप०—चैत्रपूर्व तपस्य, फल्गुन,
फल्गुनाड, फल्गुनाल, फाल्गुनिक, माघानुज,
माघावरज, वत्सरांतक ।

अधिमासप०—अधिकमास, अधिमास, ग्रस-
शान्तिमास, मलमास, भतिममास, मनि
शुक्ल, ।

अधिमासभेदा—(१) समपंचजक, (२) ग्रह-
स्पर्तिमञ्जकश्चेत्येतावधिमासस्य द्वौ भेदौ स्या-
ताम् ।

ग्रहविशेष —

अस्मिन्मन्द समयमागो भवेत्तत्र द्वादधिमासो
१३-१३

स्याताम् । क्षयमासाद्योऽधिमास पूर्वः स 'ससर्प-
सञ्ज्ञक' सर्वशुभकर्महिं, अर्थात्तस्मिन् सर्वशुभ-
कर्म कर्तव्यम् । क्षयमासादुत्तरो भाव्यधिमासस्तु
ग्रहस्पृतिः सञ्ज्ञक, तस्मिन् सर्वशुभकर्म न
कर्तव्यम् ।

क्षयमासपर्याया —ऊनमास क्षयमास, द्विस
क्रान्तिमास, न्यूनमास, ।

सक्रान्तिप०—सक्रम, (पु) सक्रमणम् (१०),
सक्रान्ति (स्त्री०) ।

सक्रान्तिभेदा —(१) विपुवती (मेघ तुला) —
सक्रान्ती, (२) भयन—(कर्क मकर) सक्रान्ती,
(३) पडशीयानन—(मिथुन कन्या-धनु-मीन)
सक्रान्तय, (४) विष्णुपदाह्वया, (वृष-सिंह
दक्षिणकुम्भ) सक्रान्तयश्चेत्ते सक्रान्तीना चत्वा
रो भेदा स्युः । तथा चोक्त रामेण—पडशीत्या
नन चापनयुक्तन्याभ्रये भवेत् । तुलाजी विपुव
विष्णुपद सिंहालिगोघटे ।' इति ।

विपुवत्प०—विपुण, विपुवम्, विपुवान्
(मनु०), विपुवत् (वृ), विपुवती ।

सम्पातप०—सम्पात (पु०) मिलनस्थानम्
सङ्गम, द्वयो विपुवत्यो भयनयो सक्रान्त्योर्वा
मिलनस्थान सम्पातो ज्ञेय ।

ऋतुप०—ऋतु, काल, बीजम्, सत्तरकम्,
समय, मासद्वयात्मक काल ।

ऋतुभेदा —(१) शिशिर, (२) वसन्त, (३)
ग्रीष्म, (४) प्रावृष्ट (वृ) (स्त्री०), वर्षा
(स्त्री), (५) शरत् (इ), (स्त्री०), (६) हेमन्त,
श्चेत्ते षड्रतव स्युः ।

शिशिरप०—कम्पन, कोटन, कोहन, तप
(भस्), तुहिनर्तु, शिशिर, शीत, शस ?
शिशिर, शीप, सैप, हिमवृष्ट ।

१-३१

वसन्तपर्याया —इध्म, इध्य, ऋतुराज, कान्त,
कामवक्ष, कुसुमाकर, पिकवा-धव, पिकानन्द,
पुष्पकाल, पुष्पमास, पुष्पसमय, पुष्पसारण,
बलाद्ध, बलाद्धक, बलाद्ध, वसन्त, सुरभि ।

ग्रीष्मप०—ग्राहोर, उष्ण, उष्णक, उष्णकाल,
उष्णागम, उष्णोपगम, ऊष्मक, ऊष्मा (धनु),
उष्मागम, ऊष्मायण, ग्रीष्म, धर्म, तप, तपत्,
तपसमय, तापन, निदाघ, पथ, शुचि ।

वर्षर्तुप०—शरदकाल, बालोक्षी (इन्), क्षरी
(इन्), घनागम, जलधरमालाकाल, जलार्णव,
तपात्यय, प्रावृट् (वृ), प्रावृषा, मेघकाल, मेघ-
कालागम, वरिषा (स्त्री व), वर्षर्तु, वर्षा,
वर्षाकाल वर्षा (स्त्री व), वर्षा ।

शरद्वप०—कालप्रभात घनान्त, घनात्यय,
प्रावृष्टत्यय, मेघान्त, वर्षावसानम्, शरत् (इ),
शरदा ।

हेमन्तर्तुप०—ऊर्मसह, प्रशव (प्रसव),
प्रालय रौद्र, लोघ्र, शरदन्त, शरदत्यय,
हिमागम, हेमन्त, हैमन, हैमन्त, ।

गोलप०—गोल । सायनाकर्कस्य मेपादिपङ्काशि
भ्रमणात्मक काल, तुलादिपङ्काशि भ्रमणात्मक
कालश्चेति ।

गोलभेदा—(१) उत्तरगोल, (२) दक्षिणगोल,
श्चेत्तो गोलस्य द्वौ भेदा स्याताम् । उक्त च—
गोली स्त सौम्ययाम्यो क्रिपधदरसभे सैचरे'
इ प्र, ला ।

उत्तरगोलप०—उत्तरगोल, उदगगोल, दक्षिणेत
गोल, याम्यान्यगोल, सौम्यगोल, ।

दक्षिणगोलप०—ग्रनुदगगोल, उत्तरेतरगोल,
उदगन्यगोल, दक्षिणगोल, याम्यगोल, सौम्ये-
तरगोल, ।

३२-६२

अयनपर्याया.—अयनम् पथ, मार्गं, घट्टं (अन्), सायनार्कस्य मकरादिपट्टादिभ्रमणात्मक काल कर्कादिपट्टादिभ्रमणात्मक कालश्चेति ।

अयनभेदो—(१) उत्तरायणम्, (२) दक्षिणायनम्, चैतावयनस्य द्वौ भेदौ स्याताम् । उक्तं च—

‘अथायने त नफात्कीटाच्च पङ्क्ते’ इति प्र सा ।
उत्तरायणम्—आग्नेयम् उत्तरवर्त्म (अन्),
उत्तरायणम्, उदगायनम्, मौम्यायनम् ।

अथोदाहरणानि—

‘उत्तरपथावलम्बी’ (इन्), ‘उत्तरमार्गगामी’
(इन्), ‘उत्तरवर्त्मचारी’ (इन्), रविगिति शेष ।
दक्षिणायनम्—प्रनुदगायनम् अपागयनम्, अवा-
गयनम्, दक्षिणवर्त्म (अन्) दक्षिणायनम्,
याम्यायनम्, विसर्ग ।

अथोदाहरणानि—

‘दक्षिणपथावलम्बी’ (इन्), ‘दक्षिणमार्गगामी’
(इन्), ‘दक्षिणवर्त्मचारी’ (इन्), रविरिति-
शेष ।

सर्वस्तरम्—मृद, अहर्जं, आग्नेय,
उर्वट, ऋतुवृत्ति, बालग्रन्थि, परयाणि, माम-
मान, नागमाल, युगाग, युगाश्व, वत्स,
वत्सर वरिष्म् वर्षं (पु० न०), वायव्य, शरत्
(इ), (स्त्री०) शारद, आम सम्पत् (अ०)
संवत् (अ०) सवत्सर, समा (स्त्री), समा
(स्त्री० व०) मर्वतुं हायन (पु० न०) ।

शालिवाहनीयशतवर्षम्—शक, शाक शाल्वेन्द्र-
माल, शालिवाहनीयशक शालिवाहनीयश-
काब्द ।

कलौ सप्तस्तरारम्भवर्त्तुनृपनामानि—(१) युधि-
ष्ठिर अयम् ३०४४ वर्षप्रमाणम् (२) विक्रम,
अयम् १३५ वर्षप्रमाणम्, (३) शालिवाहन,
१-३०

अयम् १८००० वर्षप्रमाणम् । (४) विजयाभि-
तन्दन, अयम् १०००० वर्षप्रमाणम् । (५)
नागार्जुन, अयम् ४००००० वर्षप्रमाणम् ।
(६) कल्कि अयम् ८२१ वर्षप्रमाणम् । कलावेते
पट् सव्वत्सरारम्भकारवानृपा स्युः ।

वर्षभेदा—(१) सावनवर्षं, (२) सौरवर्षं,
(३) चान्द्रवर्षं, (४) आर्क्षवर्षं, (५) गौरवर्षं—
इत्येते वर्षस्य पञ्च भेदा स्युः ।

सावनवर्षम्—सावनवर्षं, सावनाब्द, सावन-
वत्सर, पण्ड्युत्तरशतत्रयदिनात्मक काल ।

सौरवर्षम्—आर्क्षवर्षं ऐनवर्षं, सौरवर्षं,
हैलेगवर्षं । पञ्चपण्ड्युत्तरशतत्रयदिनात्मक
काल ।

चान्द्रवर्षम्—आब्जवर्षं, ऐन्दवर्षं, चान्द्रवर्षं,
वैधववर्षं, चतु पञ्चाशदुत्तरशतत्रयदिनात्मक
काल ।

आर्क्षवर्षम्—आर्क्षवर्षं, औडवर्षं, धेष्णवर्षं,
नाक्षत्रवर्षं । चतुर्विंशत्युत्तरशतत्रयदिनात्मक
काल ।

गौरवर्षम्—गौरवर्षं, जैववर्षं, ब्राह्मस्पत्य-
वर्षं, एत्रपण्ड्युत्तरशतत्रयदिनात्मक काल ।

प्रभवाविसर्गवत्सरभेदा—(१) प्रभव, (२)
विभव, (३) शुक्ल, (४) प्रमोद, (५) प्रजा-
पति, (६) अङ्गिरा (अस्), (७) श्रीमुख,
(८) भाव, (९) युवा (अन्) (१०) घाता
(तु), (११) ईश्वर, (१२) बहुषान्य (१३)
प्रमाथी (इन्) (१४) विप्रम, (१५) वृष,
(१६) चित्रभानु, (१७) मुभानु (१८) तारण,
(१९) पायिव, (२०) व्यय, (२१) नर्गजिन्
(तु), (२२) सन्धारो (इन्), (२३) विरोधी
(इन्), (२४) विवृति, (२५) सर,
३३-६२

(२६) नन्दन, (२७) विजय (२८) जय, (२९) मन्मथ, (३०) दुमुख, (३१) हेमलम्ब (म्बी), (३२) विलम्ब (म्बी) (३३) विकारी (इन), (३४) शार्वरी (इन) (३५), प्लव, (३६) शुभकृत् (तु) (३७) शोभन (३८) क्रोधो (इन्), (३९) विश्वावसु, (४०) पराभव (४१) प्लवङ्ग, (४२) कीलक, (४३) सौम्य (४४) माधारण, (४५) विरोधकृत् (तु), (४६) परिधावी (इन), (४७) प्रमादो (इन्), (४८) आनन्द, (४९) राक्षस, (५०) अनल, (५१) पिङ्गल, (५२) कालयुक्त, (५३) सिद्धार्थी (इन्) (५४) रौद्र, (५५) दुर्मेति, (५६) कुन्दुभि, (५७) सधिरोद्धारी (इन), (५८) रक्ताक्षो (इन्), (५९) क्रोधन, (६०) क्षय,—इत्येते प्रभवादय पण्डितसव्यत्सरा स्यु ।

पञ्चवर्षीययुगभेदा.— (१) संवत्सर (२) परिवत्सर, (३) इडावत्सर, (४) अनुवत्सर, (५) उद्वत्सरइत्येते पञ्चवर्षीययुगभेदा स्यु ।

द्वादशयुगस्वामिनामानि.— (१) विष्णु, (२) जीव (३) शक्र, (४) अग्नि, (५) त्वष्टा (पु), (६) अहिबुध्न्य, (७) पितर (तु), (८) विश्वेदेवा, (९) सोम, (१०) इन्द्राग्नी, (११) नासत्यो, (१२) भगइत्येते द्वादशयुगस्वामिन स्यु ।

पैत्रपर्याय—पैत्र (पु०), मानुषेण मासेर्नक पितृणामहोरात्रात्मक काल ।

देवतप०—देवत (पु०), मानुषेण वर्षेणको देवानामहोरात्रात्मक काल ।

दिव्यवर्षप०—दिव्यवर्षम् (न०), देवताना पण्ड्यधिकशतत्रयाहोरात्रात्मक काल ।

१-३२

दिव्ययुगपर्याय—दिव्ययुगम्, (न०), दिव्यद्वादशसहस्रवर्षमानुपचतुर्युगस्यात् ।

देवयुगप०—देवयुगम् (न०) मानुषाणा कृतादियुगचतुष्टयात्मक काल ।

युगभेदा—(१) सत्यम्, (२) त्रता, (३) द्वापर, (४) कलिइत्येते युगस्य चत्वारो भेदा स्यु ।

सत्यपर्याया—कृतम्, सत्यम्, सत्ययुगम्, सौम्यम् चैतानि वलीबलिङ्गानि स्यु ।

त्रेताप०—अग्नाधी, त्रेता, विसर्जिका चैताः स्त्रीलिङ्गा स्यु ।

द्वापरप०—आग्नेय, द्वापर, यज्ञियइत्येते पुल्लिङ्गा स्यु ।

कलिप०—कर्मयुगम् (न०), कलि, (पु०), कलियुगम् (न०) भ्रमरक पुष्य (उभो पुसि) ।

कल्पप०—कल्पी (पु० द्वि०), ये द्वे देवे युगसहस्रे ती नृणा कल्पी स्थितिप्रलयकालावित्यय ।

ब्राह्मप०—ब्राह्म, (पु०), देवे द्वे युगसहस्रे एको ब्रह्मणोहोरात्रात्मक काल ।

मन्वन्तरप०—मन्वन्तरम् (न०), दिव्याना युगाना या एकसप्ततिरेकाधिका सप्तति तन्मन्वन्तरम् ।

तदुक्तममरेण—

‘मन्वन्तरं तु दिव्याना युगानामेकसप्तति ।’ इति अ० ४।२२

मयेनापि—

‘युगाना सप्तति सैका मन्वन्तरमिहोच्यते ।’ इति सू० सि० १।१८

मनुभेदा—(१) स्वायम्भुव, (२) स्वरोचिष, (३) उत्तम (भौत्तमि), (४) तामस (तामसि), (५) रैवत, (६) चाक्षुष, ३३-६०

(७) वेवस्वत, (८) सावर्णि, (९) दक्षसावर्णि, (१०) ब्रह्मसावर्णि, (११) धर्मसावर्णि, (१२) रुद्रसावर्णि, (१३) रीच्य (देवसावर्णि), (१४) भोत्य (इन्द्रसावर्णि), इत्येते चतुर्दश भनव स्युः ।

प्रलयपर्याया — कल्प कल्पान्त (कल्पसंहार), क्षय, जगत्क्षय, जिहानक, देवन्दिन, परान्त, परिवर्त, परीवर्त, भूतप्लव, महाप्रलय, महासुप्ति, युगान्त (युगसंहार), लोकशेष, सवर्त, संहार, समसुप्ति, सर्वनाशन ।

प्रतिसर्गप० — प्रतिसञ्चार, प्रतिसर्ग, प्रलय, संहार ।

कालान्यभेदा — (१) पूर्वाह्ण, (२) मध्याह्ण, (३) सायाह्ण, (४) पूवरात्र, (५) मध्यरात्र, (६) अन्तरात्र । एते कालस्य पदभेदा स्युः ।

कालान्यभेदा — (१) भूतम्, (२) वर्त्तमानम्, (३) भविष्यत्, इत्येते कालस्य त्रय प्रभेदा स्युः ।

भूतकालपर्याया — अतीतकाल, गतकाल, भूतकाल, यातकाल, वृत्तकाल, व्यतीतकाल ।

वर्त्तमानकालप० — अतीतानागतभिन्यकाल, अद्यतनम् अधुनातनम्, इदानीन्तनम्, वर्त्तमान, वर्त्तमानकाल । (आख्यातपरिसमाप्तिवर्त्तमानकाल) ।

भविष्यत्कालप० — अनागतम्, उदकं भविष्यम्, भविष्यत्, भावी (इन), श्वस्तनम् ।

सद्य फलप० — सादृष्टिकम्, सासृष्टिकम् यत्सद्य फल उत ।

वर्त्तमानकालफलप० — तत्काल, तदात्वम्, तात्कालिकम् वर्त्तमानकालफलम् ।

१-२६

आगामिकालफलपर्याया — आगामिकालफलम्, आयति (शुभोत्तर काल), उदकं (उत्तर भाविफल स), एष्यत्कालीनफलम्, भाविकर्मफलम्, भाविफलम् ।

उप कालप० — ग्रहमुखम्, उप (अस्य) (न०), प्रत्यूप (पु०), शेषपर्यायास्तु प्रभाते द्रष्टव्या ।

अस्य निर्णयो यथा—

‘पञ्चपञ्च उप काल’ इति देवीभागवतम् । पञ्चपञ्चाशद्वर्षिकोत्तरमुप काल । अथवा— होराद्वयात्मकरात्रिशेषकाल ।

ब्राह्ममुहूर्त्तप० — ब्राह्ममुहूर्त्त, स यथा— अरुणोदयकालस्य प्रथमदण्डद्वयात्मक काल ।

मदनपारिजाते तु—

‘शेषार्द्धग्रहरो ब्राह्मो मुहूर्त्त’ । इति ।

तत्रापि—

‘सूर्योदयात्प्रागर्द्धग्रहरे यौ द्वौ मुहूर्त्तौ’ । तत्राद्यो ब्राह्म, द्वितीयो रौद्र ।

यत्तत्त्वम्—

‘ब्राह्मे मुहूर्त्त उतिष्ठेत’ इति वाग्भट । ‘ब्राह्मे मुहूर्त्त किल तस्य देवी’ इति रघु—५।३६ ।

अरुणोदयकालपर्याया — अरुणोदयकाल, ब्राह्ममुहूर्त्त । सूर्योदयात्पूर्वं मुहूर्त्तद्वयात्मक काल ।

स यथा—

‘रजनीशेषयामस्य शेषार्द्धमरुणोदय’ । इति ।

अपि च—

‘चतस्रो घटिका प्रातररुणोदय उच्यते’ इति ।

३०-५७

देवीभागवते तु—

‘सप्तपञ्चाशोदय’ इति । इह सप्तपञ्चाशद् घटिकोत्तरमरुणोदय अथवा—सद्वादशनिमेष-होरात्मकरात्रिशेषकाल इत्यर्थः ।

गोधूलिकालप०—गोधूली (पु०) गोधूलिकाल (पु०), गोधूली (स्त्री०), गोपाशु (पु०), गोरज (अस्) (त०), गोरेणु (पु० स्त्री०) ।

अथ कालविशेष, स तु ऋतुवशेन ज्ञेयः ।

स यथा—

‘हेमन्तशिशिरयोर्मृदुता प्राप्तपिण्डीभूताकंकाल ।
ग्रीष्मेऽर्द्धास्ताकंकाल । वर्षाशिरद्वसन्तेष्वस्तगतार्क-
कालो गोधूली, एषा तु विषाहे शस्ता ।

ह्योऽव्ययप०^१—ह्य (अस्) (अ०),
गतेऽहनीत्यर्थः ।

इयोऽव्ययप०^२—इव (अस्) (अ०) आगामिन्य
हनीत्यर्थः ।

अद्यश्चोऽव्ययप०^३—अद्यश्च (अस्) (अ०),
कालविशेषः ।

अद्यतनप०^४—अद्यतन (पु०), कालविशेषः ।

स यथा—

‘अतीतरात्रेरन्त्ययामद्वयेन आगामिरात्रराद्यया
मद्वयेन च सहितो दिवसः ।

अनद्यतनप०^५—अनद्यतन (पु०), कालविशेषः
वर्तमानदिवसरहितसमय अद्यतनभिन्न काल

१-२४

ऐषमप०^६—ऐषम (अस्) (अ०), वर्तमान
वत्सरः ।

परुत्प०^७—परुत् (त) (अ०), पूर्ववत्सरः ।

परारिप०^८—परारि (अ०) पूर्वतरवत्सरः,
गततृतीयवर्षः ।

इतरेद्युप०^९—इतरेद्यु (स्) (अ०), अन्यदिनमप्य

अद्याव्ययप०^{१०}—अद्य, अद्यत्वे, अधुना, इदानीम्,
एतर्हि सम्प्रति साम्प्रतम् । एतेऽव्यया सन्ति ।

सद्योऽव्ययप०^{११}—अकस्मात् एकपदे, सद्य (स),
अपदि, सहसा । एतेऽव्यया सन्ति ।

सदाऽव्ययप०^{१२}—अजसम, अनिशम, शश्वत
(स) सदा, सतत, सना, सनात् (त), सर्वदा ।
एतेऽव्यया सन्ति ।

मुहुर्अव्ययप०^{१३}—अभीक्षणम्, असकृत् पुन (र),
पुन पुन (र), भूय (स) मुहु (स),
मुहुर्महु (स्) एतेऽव्यया सन्ति ।

एकदाऽव्ययप०^{१४}—एकदा, युगपद् (द्), उभाव
व्ययीस्तः ।

तदाऽव्ययप०^{१५}—तदा, तदानीम् तर्हि । एतेऽव्यया
सन्ति ।

यदाऽव्ययप०^{१६}—यदा यर्हि । (उभावव्ययीस्तः) ।
कदाऽव्ययप०^{१७}—कदा, कर्हि । (उभावव्ययीस्तः) ।

कदाचनऽव्ययप०^{१८}—कदाचन, कदाचित् कर्हिचित्
जातु । (एतेऽव्यया सन्ति) ।

२५-४८

(१) गतदिन (२) जाने वाला दिन (३) आजकल (४) आज का आज की वस्तुएं
आधुनिक, (५) आज का दिन नहीं जो आज का नहीं (६) ऐसी ऐसी (७) गतवर्ष (८) गत
तृतीयवर्ष, परार (९) यदिन दूसरे दिन (१०) वर्तमानदिन इस समय, (११) तत्काल, तत्क्षण
जसी समय । (१२) नित्य हमेशा (१३) बार बार, (१४) एक ही समय में (१५) तब, उसी
समय (१६) जब जिस समय (१७) कब किस समय (१८) किसी समय में ।

इह प्रसङ्गात्केचिदव्ययाः कथ्यन्ते—

कुत्राव्ययप०^१—कुत्र, क्व, (उभाव्ययौ स्तः) ।

कुत्रचित्प०^२—कुत्रचित् (अ०) ।

क्वचनप०^३—क्वचन, क्वचित्, (उभाव्ययौ स्तः) ।

क्वापिप०^४—कुत्रापि (अ०) ।

क्वापिप०^५—क्वापि (अ०) ।

किञ्चनप०^६—किञ्चन, किञ्चित् । (उभाव्ययौ स्तः) ।

अत्रप०^७—अत्र, इह, (उभाव्ययौ स्तः) ।

इत्थम्प०^८—इत्थम्, एवम्, (उभाव्ययौ स्तः) ।

मिथःप०^९—अन्योन्यम् (त्रि०), इतरेतरम् (त्रि०), परस्परम् (अ०), मिथः (द्व०) (अ०) ।

यप०^{१०}—अथवा, अन्यतरस्याम्, आहो, उत, उताहो, किम्, किमु, किमुत्, किमुत, किमूत, किवा, यदि वा, यद्वा, वा, विभाषा । एते सर्वेऽप्येवमाः सन्ति ।

पृथक्प०^{११}—पृथक् (अ०), भिन्नः, अन्यत्रसंगतः, असमीपः ।

इति ज्योतिषशब्दकोषे द्वितीयः

कालवर्गः समाप्तः

—०:—०:—

पर्ववर्गः ।

पर्वपर्यायाः—उत्पवः, उद्वपः, उद्ववः, क्षणः,

(एते पुंलिङ्गः), पर्व (भक्तृ) (न०), महः (पुं०) ।

१-२५

वायिकपर्वभेदाः । तत्राऽऽदौ चैत्रशुक्लपक्षीयपर्व-
नामानि—

(१) शुक्लप्रतिपदि—रुद्रादिः, नवरात्रारम्भः, वसन्तारम्भः, आरोग्यप्रतिपद्व्रतम्, विद्याव्रतम्, तिलकव्रतम्, रोटकव्रतम् ।

(३) तत्र तृतीयायाम्—मन्वादिः, मत्स्यजयन्ती, गौरीव्रतम्, सौभाग्यशयनव्रतम्, मनोरथव्रतम्, अरुन्धतीव्रतम् ।

(५) तत्र पञ्चम्याम्—कल्पादिः ।

(८) तत्र अष्टम्याम्—भवान्द्युत्पत्तिः । शीतला-
ष्टमी । बुधाष्टमी ।

(९) तत्र नवम्याम्—रामनवमी (रामजयन्ती), सा मध्याह्नव्यापिनीग्राह्या; तत्र रामनामलेखन-
व्रतम् ।

(११) तत्र एकादश्याम्—लक्ष्मीकान्तदोलोत्सवः;
कामदेकादशी ।

(१२) तत्र द्वादश्याम्—वामनद्वादशी; एषा
वाराहपुराणोक्ता ।

(१३) तत्र त्रयोदश्याम्—अशोकधिराश्रयव्रतम्,
मल्लिकार्जुनधौवनम् ।

(१५) पूर्णिमायाम्—मन्वादिः, हनुमज्जयन्ती, वैशाखस्नानारम्भः, तस्याः पर्याया मघा-वर्द्धनी, काममहः, कामिमहः, कूदनी, कूदनी, चैत्रपूर्णिमा, खैत्री, मदनध्वजा, मदनोत्सवः, मधुरमवः, वामन्ती, सुवसन्तः, सुवसन्तकः स्मरोत्सवः ।

यंशाखासितपक्षीयपर्वनाम्—

(१६) तत्र वरुणन्येकादशी ।

२६-५२

(१) बह्वी (२) विसो स्थान मे, (३) विसो समय मे, (४) बह्वी भी, (५) बह्वी, (६) उत्प, (७) वही (८) इति प्रकार से (९) परस्पर, (१०) अथवा वा, विरुद्ध, (११) असंग-प्रसंग, जुदा ।

येशास्यसुखतपस्वीयपर्वनामानि—

(३) तत्र तृतीयायाम्—वत्पादि, अक्षय्यतृतीया, परशुरामजयन्ती ।

(७) तत्र सप्तम्याम्—गङ्गासप्तमी ।

(११) तत्र मोहिन्येकादशी ।

(१२) तत्र जामदग्न्यद्वादशी ।

(१३) तत्र त्रयोदश्याम्, गुजंरदेसे काशीव्रतम्, मयामार्गदन्तपावनम् ।

(१४) तत्र चतुर्दश्याम्—नृसिंहजयन्ती ।

(१५) तत्र पूर्णिमायाम्—नृमंजयन्ती, जसकुम्भ-दानम् । तस्या. पर्यायो—विश्वविस्तार, वंशाक्षी ।

ज्येष्ठासितपक्षीयपर्वनामानि—

(११) तत्र अपरैकादशी ।

(३०) तत्र भाद्रुकाऽमावास्या ।

ज्येष्ठासितपक्षीयपर्वनामानि—

(३) तत्र तृतीयायाम्—रमाव्रतम् ।

(१०) तत्र दशम्याम्—गङ्गोत्पत्ति, दशहरा ।

(११) तत्र निजलंकादशी ।

(१२) तत्र रामद्वादशी ।

(१३) तत्र त्रयोदश्या निगुण्डीदन्तपावनम् ।

(१५) तत्र पूर्णिमायाम्—मन्वादि, तस्या. पर्याया—

उपनिवेशिनी, ज्येष्ठी, ज्येष्ठी, वटसावित्री ।

प्रायादसितपक्षीयपर्वनाम—

(११) तत्र योगिन्येकादशी ।

प्रायादसितपक्षीयपर्वनामानि—

(१२) तत्र कृष्णद्वादशी ।

(१३) तत्र त्रयोदश्या नारङ्गदन्तपावनम् ।

(१५) तत्र गुरुपूजा, तस्या. पर्याया—प्रायाडी, वृत्रिमाचारी, गुस्पूर्णमा ।

श्रावणासितपक्षीयपर्वनामानि—

(२) तत्र द्वितीयायाम् अश्विन्यव्रतम् ।

(४) तत्र चतुर्थ्याम् सङ्कष्टचतुर्थीव्रतम् ।

(७) तत्र सप्तम्याम्—दीनलाव्रतम् ।

(११) तत्र कार्तिकैकादशी ।

श्रावणासितपक्षीयपर्वनामानि—

(१) तत्र प्रतिपदि—नक्षत्रतारम्भ, रोटकव्रतम्, सुव्रतव्रतम्, स्वर्णगौरीव्रतम् ।

(३) तत्र मधुयवातृतीया ।

(४) तत्र चतुर्थ्याम्—वपदिविनायकव्रतम्, दूर्वा-गणपतिव्रतम् इदं कार्तिके मा ।

(५) तत्र नागपञ्चमी ।

(६) तत्र वधपष्टी ।

(७) तत्र सप्तम्याम्—शनिनापूजनम् ।

(८) तत्र दुर्गाष्टमी ।

(१०) तत्र दशम्याम्—वलिशयन्ती ।

(११) तत्र पुनर्देवादशी ।

(१२) तत्र द्वादश्याम्—पवित्राव्रतम्, दधिघ्नतम्, बुद्धद्वादशी ।

(१३) तत्र त्रयोदश्याम्—नारङ्गदन्तपावनम् ।

(१५) तत्र पूर्णिमायाम्—श्यावण्यव्रतम्, अस्या. पर्याया श्रावणी द्विवेदिनी, कृषिव्रतम् ।

भाद्रपदासितपक्षीयपर्वनामानि—

(११) तत्र अर्जकादशी ।

(३०) तत्र छमावास्यायाम् — पिठोरीव्रतम्, अस्याः पर्यायः—कुराग्रहणी ।

भाद्रपदसितपक्षीयपर्वनामानि—

(१) तत्र प्रतिपदि—नक्षत्रतशान्तिः ।

(३) तत्र तृतीयायाम्—मन्वादिः, हरितालिका तद्व्रतञ्च ।

(४) तत्र चतुर्थ्याम्—स्यमन्तकः, सिद्धिविनायक-व्रतम् ।

(५) तत्र ऋषिपञ्चमी, नागपञ्चमी, नागदष्ट-पञ्चमी ।

(६) तत्र षष्ठ्याम्—नलितायतम्, महाचम्पा-व्रतम् ।

(७) तत्र सप्तम्याम्—मुक्ताभरणव्रतम्, महा-लक्ष्मीसप्तमी ।

(८) तत्र अष्टम्याम्—महालक्ष्मीव्रतम्, दूर्वाष्टमी-व्रतम्, ज्येष्ठाव्रतम् ।

(९) तत्र नवम्याम्—दुःखनवमीव्रतम् ।

(११) तत्र पद्मकादशी ।

(१२) तत्र द्वादश्याम्—दुग्धव्रतम्, कल्किद्वादशी, जयाद्वादशी, विष्णुभृङ्खलः, अस्या श्रवणसे—श्रवणद्वादशी, वामनजयन्तीव्रतम्, अस्याः पर्यायः—इन्द्रध्वजः, इन्द्रमहोत्सवः, इन्द्रस्पोत्सवः, ध्वजोत्थानम्, शक्रध्वज, शक्र-ध्वजोत्सवः, शक्रोत्सवः, शक्रोत्थानम् ।

(१३) तत्र त्रयोदश्याम्—कस्तूरीलदन्तधावनम् ।

(१४) तत्र चतुर्दशी, उमामहेश्वरव्रतम्, नष्टदोरकम् ।

(१५) तत्र पूर्णिमायां श्राद्धारम्भः, अस्याः

१-२९

पर्यायो प्रौष्ठपदो, गाङ्गी ।

आश्विनसितपक्षीयपर्वनामानि—

(४) तत्र चतुर्थ्यां दशरथललितारतम् ।

(६) तत्र षष्ठ्याम्—कपिलाषष्ठी ।

(११) तत्र इन्दिरकादशी ।

(१३) तत्र त्रयोदश्याम्—कृतिमुगादिः ।

(३०) तत्र पितृमावास्या, अस्या गजच्छायापूर्वं (अन्) ।

आश्विनसितपक्षीयपर्वनामानि—

(१) तत्र प्रतिपदि—नवरात्रारम्भः, नवरात्र-व्रतम्, मातामहथादम् ।

(५) तत्र उपाङ्गललितापञ्चमी ।

(७) तत्र सप्तम्यां सरस्वतीपूजनम्, वित्तवशाखा-पूजनम्, कालरात्रिसप्तमी ।

(८) तत्र अष्टम्याम्—महारात्रिः, महाष्टमी, अशोकाष्टमी ।

(९) तत्र नवम्याम्—मन्वादिः, भद्रकालीव्रतम् ।

(१०) तत्र दशम्याम्—बौद्धजयन्ती, विजया-दशमी ।

(११) तत्र पाशाङ्कुशकादशी ।

(१२) तत्र पद्मनाभदादशी ।

(१३) तत्र त्रयोदश्याम्—कङ्कलीदन्तधावनम्, गुर्जरे तु गोत्रिरात्रव्रतम् ।

(१५) तत्र पूर्णिमायाम्—नवान्नमक्षणम्, जागरी-व्रतम्, अस्याः पर्यायः—आश्विनी, भराद्विला,

शारदी, सरस्वती, धूतपूर्णिमा, कोजागरः, शरत्पर्व (अन्), कोमुदीवारम् ।

कार्तिकासितपक्षीयपर्वनामानि—

(४) तत्र चतुर्थ्यां, एषा तु दक्षिणदेशे आश्विने ।

३०-६०

(६) तत्र स्कन्दपष्टी ।

(११) तत्र रमैकादशी ।

(१२) तत्र द्वादश्याम्—गोवत्सपूजा ।

(१३) तत्र यमप्रयोदशी ।

(१४) तत्र नरकचतुर्दशी ।

(३०) तत्र अमायाम्—दीपमासा, सदमीपूजा, लक्ष्मीव्रतम्, बलिराज्योत्सवश्च, अस्याः पर्यायाः—दीपमासा, दीपमासिका, दीपाली, दीपावली, बलिपर्व (घन्), यक्षनिद् (द्), यक्षरात्रिः ।

कार्तिकसितपक्षीयपर्वनामानि—

(१) तत्र प्रतिपदि — बलिराजः, अग्निकूटः, पुष्करयोगः ।

(२) तत्र यमद्वितीया, भ्रातृद्वितीया ।

(७) तत्र सप्तम्याम्—कल्पादिः ।

(८) तत्र गोपाष्टमी ।

(९) तत्र नवम्याम्—कृतयुगादिः, अक्षयनवमी, कृष्णाम्बनवमी । तत्र नवमीत एकादश्याम्—तुलसीविवाहः ।

(११) तत्र प्रवोधिष्येकादशी, भीष्मपञ्चक-व्रतम् ।

(१२) तत्र द्वादश्याम्—मन्वादिः, नारायण-द्वादशी ।

(१३) तत्र त्रयोदश्याम्—शनिप्रदोषव्रतम्, पक्ष-व्रतम्, गुर्जरदेशे तु कालीव्रतम्, कादम्बदन्त-धावनम् ।

(१४) तत्र चतुर्दश्याम्—

(१५) तत्र पूर्णिमायाम्—त्रिपुरोत्सवः, मन्वादिः । अस्याः पर्यायाः—अरिश्चणी, कार्तिकी, धेनुकी, वत्सरान्तः ।

१-२९

मार्गशीर्षसितपक्षीयपर्वनामानि—

(३) तत्र तृतीयायाम्—सीमाग्यसुन्दरीव्रतम्, तपसि वा ।

(८) तत्र कालभैरवाष्टमी, कृष्णाष्टमी ।

(११) तत्र उत्पत्येकादशी, अस्यां वैतरणीव्रतम् ।

(३०) तत्र अमायाम्—गोरीतपोव्रतम्, महा-व्रतम् ।

माघशोषसितपक्षीयपर्वनामानि—

(५) तत्र नागपञ्चमी ।

(६) तत्र चम्पापष्टी ।

(९) तत्र नवम्याम्—कल्पादिः ।

(११) तत्र मोक्षदेकादशी ।

(१२) तत्र मत्स्यद्वादशी ।

(१३) तत्र त्रयोदश्याम्—पिप्पलदन्तधावनम् ।

(१४) तत्र चतुर्दश्याम्—पिशाचमोचनश्राद्धम् ।

(१५) तत्र पूर्णिमायाम्—दत्तजयन्ती, द्वात्रिंशी-पोणिमाव्रतम् । अस्याः पर्यायाः—आग्रहायणी, आग्रायणी, मार्गशीर्षी, मार्गी शङ्कुमूली ।

इह केशवे—

‘मृगशीर्षयुतामार्गशीर्षे स्यादाग्रहायणी । इति ।

वैजयन्त्यां तु विशेषः—

‘मासाख्या कूर्चनक्षत्रयोगश्च गुरुणा यदा । महा-ग्रहायणीस्थाद्यास्त एव तिथयः क्रमात् ।’ इति ।

पौषसितपक्षीयपर्वनामानि—

(११) तत्र सफलैकादशी ।

(१२) तत्र मुरूपाद्वादशी ।

(३०) तत्र अमायाम्—अर्द्धोदयव्रतम् ।

शौचसितपक्षीयपर्वनामानि—

(११) तत्रैकादश्याम्—मन्वादिः, पुष्यदेकादशी ।

(१२) तत्र कूर्मद्वादशी ।

(१३) तत्र त्रयोदश्याम्—श्रीदुम्बरदन्तधावनम् ।

३०-६०

(१५) तत्र पूर्णिमा—अस्याः पर्यायाः—गौरी, महिषी; माता (तृ) । केशवे तु—'पुण्ययुक्ता पोर्णमासी मासे पोषी च सा पुनः।' इति ।

माघासितपक्षीयपर्वनामानि—

(४) तत्र सङ्कष्टहरचतुर्थी, अङ्गारकचतुर्थी ।
(११) तत्र पट्टतिलकादशी ।
(३०) तत्र अमायाम्—द्वापरादि ।

माघसितपक्षीयपर्वनामानि ।

(१) तत्र प्रतिपदि—वल्लभजयन्ती ।
(४) तत्र तिलचतुर्थी । तस्याम्—गौरीव्रतम्, वरदव्रतम् ।

(५) तत्र पञ्चम्याम्—वसन्तपञ्चमी ।
(६) तत्र सूर्यपञ्ची ।
(७) तत्र सप्तम्याम्—मन्वादिः, अचलासप्तमी, पुत्रसप्तमी, रथसप्तमी ।

(८) तत्र भीष्माष्टमी ।
(९) तत्र द्रोणनवमी ।
(११) तत्र जयंकादशी ।
(१२) तत्र वराहद्वादशी, भीष्मद्वादशी ।
(१३) त्रयोदश्याम्—कल्पादिः । गुर्जरे तु काली-व्रतम् । न्यग्रोधदन्तवावनम् ।

(१५) तत्र पूर्णिमा, अस्याः पर्यायो—अग्नि-पूर्णमा, माघी ।

फाल्गुनासितपक्षीय पर्वनामनी—

(११) तत्र विजयंकादशी ।
(१४) तत्र चतुर्दश्याम्—शिवरात्रिव्रतम्, सा तु निशीथव्यापिनी ग्राह्या ।

फाल्गुनासितपक्षीयपर्वनामानि—

(१) तत्र प्रतिपदि—होलिकारम्भः ।
१-२९

(८) तत्र होलाष्टमी ।

(११) तत्र ग्रामलकी (ग्रामर्दो)-एकादशी ।
(१२) तत्र गोविन्दद्वादशी, वाराहे, तु नृसिंह-द्वादशी ।

(१३) तत्र त्रयोदश्याम्—वादेरदन्तवावनम् ।
(१५) तत्र पूर्णिमायाम्—मन्वादिः । होलि-कोत्सवः ।

अस्याः पर्यायाः—वाण्डपाता, फाल्गुनी, वसन्तो-त्सवः, हुताशनी, होला, होलाका, होलिका, होली ।

एतया पूर्णिमया सलग्ना याः प्रतिपदास्या-पर्याया—धुलिमहः, पासुमहः, रजोमहः, रेणुमहः (धुलेण्डी इति भाषा) ।

चैत्रासितपक्षीयपर्वनामानि—

(११) तत्र पापमोचन्येकादशी ।
(१३) तत्र त्रयोदश्याम्—महाव रणीव्रतम्, महाभवावरणीव्रतम्, शनिप्रदोषव्रतम्, पक्ष-प्रदोषव्रतम् ।

(३०) तत्र अमायाम्—मन्वादिः ।
यस्मिन्नब्देधिमासस्तस्य पक्षद्वयोः कमलैकादश्यो ।
मतान्तरेतु अधिके सिते 'पञ्चमी' । अस्मिन् 'पंचमा' इति ।

प्रतिपासे पञ्चपर्वमेवा—

(१) कृष्णचतुर्दशी, (२) कृष्णाष्टमी, (३) अमा-वास्या, (४) पूर्णिमा, (५) रविसक्रान्तिदिनं, चैत्रानि पञ्च पर्वणि स्फुः ।

यदुक्त मदीयज्योतिस्तत्त्वे—१६-७ ३१४ ।

भूतकृष्णाष्टमीदर्शराकाः सक्रान्तिवासरः ।

भानोरेतानि पर्वणि पञ्च सत्सु विवर्जयेत् ।

३०-५८

इति ।

पञ्चाङ्गे ये वार्षिकफलाधिकारिणस्तेषां नामानि—
यथा—(१) सवत्सर, (२) राजा (ग्रन्),
(३) मन्त्री (इन्), (४) सस्याधिप, (५)
पश्चिमघान्येश, (६) मेघेश, (७) रसाधिप,
(८) नीरसेश, (९) फलेश, (१०) घनेश,
(११) दुर्गेश (१२) महावर्षा, (१३) युव-
राज, (१४) घनेश, (१५) अग्नेश,
(१६) करणाधिप, (१७) ग्रहेश, (१८)
मेघराज, (१९) नागराज, (२०) वायुराज,
(२१) वर्षाधान्यादय, (२२) आर्द्राप्रवेश,
(२३) गुरुचार, (२४) दानिचार, (२५)
शानजिह्वा, (२६) रोहिणीवास, (२७) जग-
त्लग्नम् (२८) वर्षलग्नम्, (विशोत्तरीमतेन,
अष्टोत्तरीमतेन वा (२९) आय (लाभ),
(३०) व्यय, 'एषामानयनविधिस्तु' मकरन्द
कल्पलतादिषु, द्रष्टव्य । इति ।

इति श्रीमुकुन्ददैवशाविरचिते ज्योतिषशास्त्रकोषे
तृतीय पर्ववर्ग समाप्त ।

— ० — ० —

राशिबर्गः—

राशिपर्याया.—ऋषभम्, क्षेत्रम्, गृहम्, भम्, भव
नम्, एते क्लीवलिङ्गा स्फु, राशि (पु०),
(अपममण्डलाकांशो राशिर्बोध्य ।

राशिभेदा—(१) मेघ, (२) वृष (३)
मिथुन, (४) कर्क, (५) सिंह, (एते
पुल्लिङ्गा), (६) कन्या, (७) तुला, (उभौ
स्त्रीलिङ्गौ), (८) वृश्चिक (पु०), (९)
१-२६

धनु (पु) (न०), (१०) मकर, (११)
कुम्भ, (१२) मीन, (एते पुल्लिङ्गा)
इत्येते द्वादशराशय सन्ति ।

मेघपर्याया—(०) अज, अवि, अद्य,
क्रिय, छाग, पशु वस्त मेढ, मेह, विश्व,
वृष्णि शुभ (३) आदिम उरण, उरम,
ऊर्णायु, एडक, छगल, तुवुर, तुम्बुर, प्रथम,
(४) छगलक, मुख्यतम ।

वृषप०—(१) गौ (गो), भ, (२)
उक्षा (ग्रन्), उख, गोप, भद्र, वृष, वही
(इन्) (३) अनड्वान् (अनुडुह), ऋषभ,
उखक, ककुक्षान् (मतु०), गोकुल, गोपति,
तावुरि, तावुह, द्वितीय पुङ्गव, वृषभ, गोर-
मण, वलीवदं, सौरभेय, (५) वलीवदं ।

मिथुनप०—(१) युक् (ज), (२) काम,
जित्म, द्रुह, नृयुक् (ज), यमम् युगम्,
युग्मम्, वीणा, (३) जतुम्, जितुम्, जुतुम्,
तृतीय नृयुग्म, मन्मथ, मिथुन, युगलम्,
वल्लकी, विपञ्ची, वैणिकम्, स्त्रीपुत्, (४)
नृमिथुनम्, वीणाषर, वीणावाद, (५) नर-
मिथुनम्, वीणा, वैणिकम् ।

कर्कप०—(२) कर्क, कर्को (इन्), कीट,
कूर्म, चान्द्रम् (३) कटक, ककट, कुलिर,
कुलीर, चतुर्थ, चन्द्रभम्, विष्टुभम्, (४) कटक-
भम्, कर्कटक, कर्काटक, शशाङ्कभम्, पीडशास्त्रि,
(५) अपत्यशत्रु, चतुर्थराशि, चन्द्रभवनम्,
जम्बालनीड पीडशापाद, सलिलचर, (६)
अपत्यशत्रव, अपत्यसपत्न, पीडशचरण ।

३१-३०

तिहपर्यायाः—(२) लेय, सिंह, हरि, (३) इन-
भम्, केसरी (इन्), द्विपरि पञ्चम, पञ्चा-
स्य, मृगद्विद् (प्), मृगराट् (ज्), मृगारि,
मृगेन्द्र, मृगेश, रविभम्, वनप, हृय्यक्ष, (४)
इभरिपु, कण्ठीरव, करिरिपु, करिवैरी (इन्),
काननेश, चित्रकाथ, द्विपरिभम्, नखायुध,
पञ्चनक्ष पञ्चमभम् पञ्चवानन, पुण्डरीक,
मृगदृष्टि, मृगराज, मृगरिपु मृगाधिप,
मृगाराति, मृगाशन, (५) इभजिघासु, पाणि-
जामुध, वनजवन, वारणवैरी (इन्), (६)
करिकुलरिपु, (७) सिन्धुरवैरिराशि ।

कन्याप०—(१) स्त्री. (२) कन्या, वान्ता, तन्वी,
नारी, बाला, भीरु योषा, योषित् (त्), रामा,
वधू, वशा, वामा, पष्ठ, पष्ठी, सुता, (३)
अङ्गना, अवला, एणाक्षी, कन्यका, कन्यात्म,
फलदृक् (क्ष), कामिनी, कुमारी, तरुणी, दयिता,
दारिका पाथेय, पाथोन, प्रमदा, बालिका,
भामिनी, महिला, महेला, मानिनी, मृगाक्षी,
मृगोदृक् (क्ष), युवति, योषिना, रमणी, ललना,
वधूटी वधूटी, वनिता, वणिनी, सुन्दरी, सुमुखी
(४) अभिरामा, कन्यात्मक, कुमारिका,
गुरङ्गीदृक् (क्ष), जलजाक्षी, नितम्बिनी पाथो-
नक, सोमन्तिनी, सुलोचना, सुवासिनी, हरिण-
दृक् (क्ष), (५) एणनयना, पथदलाक्षी, मृग-
नयना, मृगलोचना, वामलोचना हरिणोदण
(६) गुरङ्गनयना, गुरङ्गलोचना, प्रतीपदसिनी,
वामविलोचना ।

तुलाप०—(२) जूष, तुल, तुला, तुली, तूल, ?
(१) तोसि, तोली (इन्). घट, पिचु यूकम्.
१-२६

वणिक् (ज्), (३) तुसक, तुलभृत्, तुलाभृत्,
तूलभृत्, तोलिक, नैगम, वणिज, वाणिज,
मप्तम, (४) आपाणिक, तुलाधर, घटगति,
पण्याजीव, वैदेहक, सार्थवाह, (६) क्रय-
विक्रयक, वणिगधिपति ।

वृश्चिकप०—(२) अलि, अली (इन्), अलि,
कीट, कोपि, कौपी (इन्), कौप्यं, द्रौण,
मृङ्ग, (३) अष्टम, कौपिक, द्विरेफ, भ्रमर,
वृश्चिक, पडभि, सविप, (४) चञ्चरीक,
पुष्पन्धय, मधुकर, वृश्चिकिक, सरीसृप ।

घनुप०—(२) अश्व, अश्वी (इन्), अश्वी
(इन्), चाप, चापी (इन्), तीक्ष, तीक्षी
(इन्), धनम् ? घनु, घनु (प्), धन्वा (अन्),
धन्वी (इन्), शस्त्री (इन्), शार्ङ्गम्, हय,
(३) अस्त्रिभम्, इध्वास, कार्मुकम्, कोदण्डम्,
चापभृत् (त्), तीक्षिक, घनुभृत् (त्), घनुटक,
घनुष्मान् (मनु०), धानुष्क, नवम, निपङ्गी
(इन्), शरग, शारङ्गम्, शारङ्गम्, हयाङ्गम्,
(४) अश्वकाय, अश्वतनु, इध्वासनम्, कार्मुकभृत्,
कोदण्डभृत्, चापधर, तुरङ्गाङ्गम्, घनुधर,
वाणासनम्, रोपासनम्, शरधर, शरासनम्,
हयतनु, (५) कार्मुकधर, कोदण्डधर, तुरग-
तनु, तुरगज्घ, विशिखासनम् (६) तुरङ्ग-
जयन, (७) हयनरविदेह ।

मकरप०—(२) एण, ग्राह, नक्र, मृग,
गुरङ्ग, कुम्भीर, दशम, मकर, मृगास्थ,
वातायु, हरिण, (४) आकोक्तेर, एणानन,
वरिवर, गुरङ्गास्थ, मृगमुल, मृगववन,
मृगानन, शार्ङ्गरव, शिशुमार, हरिणास्थ,
३०-५८

(५) अजिनयोनि, कुरङ्गवक्त्र, कुरङ्गास्पक, मृगवदन, हरिणानन, (६) भयविशेषमुक् (ज्) हरिणवदन ।

कुम्भपर्याया—(१) व, (२) घट, कुम्भ, घट निप, (३) कलश, कुम्भेभूत्, (त्) घटभूत्, तोयभूत्, हृद्रोग, (४) कलशभूत्, कुम्भघर, घटघर, घटरूप, चित्तामय, चेतोऽगद, तोय-घर, पयोघर, (५) कलशघर हृदयरोग ।

मीनप०—(२) अन्त्यम्, बन्द, भय, तिमि, प्रोष्ठी (इन्), मत्स्य, मीन, शकली (इन्), (३) अण्डज, अन्तिम, अन्त्यभय, इत्यसि, तुरष्क, पाठीन, पाठीर, मीनालि, विसार, शकली (इन्), शकुली (इन्), शफर, शफरी (इन्), अन्त्यगम, अन्त्यराशि, अनिमिष अनिमेष, श्रवसानम्, जलचर, तिमिद्वय, तिमि-युग, पयुरोमा (अन्), मीनद्वय, मीनयुग, मीनयुग, विसारिण, (५) अश्रुसोका (अस्), तिमियुगल, नीरनिकेत, मीनयुगल, शफरिद्वय, शफरियुग्म, (६) अनिमेषाद्वय धनरसचर, पानीयनिकेत, शफरियुगल, (७) पुष्करागारराशि, (८) वलाहकर-सागार ।

एकयोक्त्वा राशिद्वयपर्याया —

मेषश्विचक्रपर्याया — कौजम्, भोजम्, भोजिजम्, लोहिताङ्गम् ।

धूपतुलाप०— कात्यम्, भागवम् शौक्रम, संतम् ।

मिथुनवन्याप०— बौधम् वोधनम्, रोधनम् चाद्रिमम् ।

धनुर्मीनप० गोखम्, जैत्रम् बार्हस्पत्यम्, १-२६

वाचस्पत्यम् ।

मकरकुम्भप०—मान्दम्, मार्दवम्, ध्यायजम्, नानुजम् ।

मेषराशिनक्षत्रभेदा.—प्रश्विनी, भरणी, कृत्तिवा-
‘पादश्च मेषराशि’ ।

वृष॥—कृत्तिकाद्विधाद्यपादा, रोहिणी, मृगशिर-
‘उदम्, च वृषराशि’ ।

मिथुन॥—मृगशीर्षोत्तरादम्, मर्द्रा, पुनर्व-
सोराद्यन्य पादाश्च ‘मिथुनराशि’ ।

कर्क॥—पुनर्वस्वन्यपाद, तिष्य, अश्लेषात्
च ‘कर्कराशि’ ।

सिंह॥—मघा, पूर्वाफाल्गुनी, उत्तराफाल्गुनी
द्यपादश्च ‘सिंहराशि’ ।

कन्या॥—उत्तराफाल्गुनीद्विधाद्यपादा, हस्त,
चित्रादम् च ‘कन्याराशि’ ।

तुला॥—चित्रोत्तरादम्, स्वाती, विशाखाद्य
न्य पादाश्च, ‘तुलाराशि’ ।

वृश्चिक॥—विशाखान्यपाद, मनुष्या, उपे-
ष्ठात् च ‘वृश्चिकराशि’ ।

धनु॥—मूलम्, पूर्वाषाढा, उत्तराषाढाद्यपाद-
श्च ‘धनुराशि’ ।

मकर॥—उत्तराषाढाद्विधाद्यपादा, श्रवणम्,
घनिष्ठादम् च ‘मकरराशि’ ।

कुम्भ॥—घनिष्ठोत्तरादम्, शतभिषा, पूर्वाभाद्र-
पदाद्यपादश्च ‘कुम्भराशि’ ।

मीन॥—पूर्वाभाद्रपदाद्विधाद्यपादा, उत्तराभाद्र-
पदा, रेवत्यन्तम् च ‘मीनराशि’ ।

कात्तपुरपाङ्गे राशिविभाग—(१) मूर्घा (‘गिर’),
(२) मुखम्, (३) वक्ष म्यलम्, (४) हृ-यम्,
३०-३८

(५) कोडम् (उदरम्), (६) अम्बरभृत् (कटी), वली ।

(७) वस्ति, (८) मेहनम्, (९) ऊरु,

(१०) जानू, (११) जघे, पादद्वयमेव कालपुरुष-
स्याङ्गे कमशो मेपादिराशीना विभागो ज्ञेय ।

राशीना चरादिभेदा (१) चर, (२) स्थिर

(३) द्विस्वभावश्चैते राशीना त्रयोभेदा स्यु ।

चरराशिनामानि मेप, वृष, तुला, मकर ।

स्थिरराशिनामानि—वृष, सिंह, वृश्चिक, कुम्भ ।

द्विस्वभावराशिनामानि—मिथुन, कन्या, धनु,

मीन ।

चरराशिपर्याया—चपल, चपलोदय, चर,

चरोदय, चल, चलोदय, तरल ।

स्थिरराशिप०—अग, अगोदय, अचपल, अच-

पलोदय, अचर, अचरोदय, अचल, अचलोदय,

अतरल, स्यास्तु, स्थिर ।

द्विस्वभावरराशिप०—द्वन्द्वम्, द्वितनु, द्विदेह,

द्विप्रकृति, द्विमूर्ति, द्विस्वभाव, द्व्यङ्गम् ।

राशीना मनुष्यादिभेदा— (१) मनुष्य,

(२) पशु, (३) कीट, (४), जलजश्चैते

राशीना मनुष्यादिचत्वारो भेदा स्यु ।

मनुष्यराशिनामानि—मिथुन, कन्या, तुला, धनु-

पूर्वाह्णम्, कुम्भश्चैते मनुष्यराशयो लग्नस्था,

पूर्वस्या बलिन, स्यु ।

पशुराशिनामानि—मेप, वृष, सिंह । धनु-

पराह्णम्, मकरपूर्वाह्णश्चैते पशुराशयो खस्था

अवाच्या बलिन स्वामिन स्यु ।

जलजराशिनामानि—वृश्चिक, मकरपराह्णम्, मीन-

श्चैते जलजराशयो सुखस्था कीदृष्या बलिन स्यु ।

कीटराशिनाम—वृश्चिक, अथयस्ते प्रतीच्या

१-२६

वली ।

मनुष्यराशिपर्याया—द्विपद, नर, मनुज,

मनुष्य मर्त्यं, मानव, मानुष इति ।

चतुष्पदप०—चतुष्पद, चतुष्पाद् (द्), चतु-

ष्पाद, चतुश्चर, चतुरधि, चरि, तुर्यपाद,

तिर्यङ् (च्), तुर्यपाद, पशु ।

कीटप०—कीट ।

जलचरप०—अम्बु अम्बुज आप्य, जलचर,

जलज, जलराशि, वारिजोदय, वारिप्रसू-

तोदय ।

शीर्षोदयराशिनामानि—मिथुन, सिंह, कन्या,

तुला, वृश्चिक, कुम्भश्च ।

पृष्ठोदयप०—मेप वृष, कर्क, धनु, मकरश्च ।

उभयोदयप०—मीन ।

दिशाबलिप०—मिथुन सिंह, कन्या, तुला,

वृश्चिक, कुम्भ, मीनश्च ।

निशाबलिप०—मेप, वृष, कर्क, धनु,

मकरश्च ।

पूर्वदिग्निवासिराशिनामानि—मेप, सिंह,

धनुश्च ।

दक्षिणदिग्निवासि, —वृष कन्या, मकरश्च ।

पश्चिमदिग्, —मिथुन तुला, कुम्भश्च ।

उत्तरदिग्, —कर्क, वृश्चिक, मीनश्च ।

राशिस्वामिनामानि—(१) मङ्गल, (२) शुक्र,

(३) बुध, (४) चन्द्र, (५) रवि, (६) वृष,

(७) शुक्र, (८) मङ्गल, (९) बृहस्पति,

(१०) शनि, (११) शनि, (१२) बृहस्पति-

श्चेत्येते मेपात् त्रमात् द्वादशराशीना स्वा-

मिन सन्ति ।

१०-१८

आत्मीयपर्याया — अन्तरङ्गम् आत्मीयम्, निजम्, नेजम्, स्वम्, स्ववम्, स्वकीयम् स्वीयम् । स्वराशिप०—आत्मीयभम्, आत्मीयराशि, निज गृहम्, निजभम्, निजराशि, निजक्षम्, स्वगृहम्, स्वभम्, स्वराशि, स्वक्षम्, स्वकीयगृहम्, स्वकीय-भम्, स्वकीयराशि, स्वकीयक्षम्, स्वीयगृहम्, स्वीयभम्, स्वीयराशि, स्वीयक्षम् ।

स्वाशप०—स्वनवाश, स्वभाग, स्वलव, स्वाश, स्वाशक ।

वर्गोत्तमाशप०—उत्तमभाग, उतामलव, उता माश, उतामाशक, वर्गोत्तम, वर्गोत्तमभाग, वर्गोत्तमलव, वर्गोत्तमाश, वर्गोत्तमाशक ।

वर्गोत्तमाशभेदा — (१) प्रथमा—(आधा-)शक, (२) पञ्चमाशक, (३) नवमाशकद्वैते वर्गोत्तमाशस्य नयो भेदा स्युः । ते च यथा—चरराशिपु प्रथमनवाश, स्थिरराशिपु पञ्चमनवाश, (३) द्विस्वभावराशिपु नवमनवाशो वर्गोत्तम-संज्ञको बोध्यः ।

इति श्रीमुकुन्ददेवज्ञविरचिते ज्योतिषशास्त्रकोषे
षट्पथो राशिबर्गं समाप्तः ।

ग्रहवर्ग —

ग्रहपर्याया — (२) खग, खसत् (द), खेट, खोका (अस्), ग्रह, द्युग द्युसत् (द), (३) अभ्रग, खगामी (इन्) खगेन्द्र, खचर खचार, खचारी (इन्) खपान्थ, खवर्त्मा (अन्), खेगामी १-२५

(इन्), खेचर, गोगति, ग्रहेन्द्र, दिविषत् (द) दिवोका (अस्), द्युगति, द्युगामी (इन्), द्युचर, द्युचारी (इन्), नभ सत् (द), नभोग, विबुध, विषद्ग, विहग, विहङ्ग, व्योमग, (४) अभ्रगति, अभ्रगामी (इन्) अभ्रचर, अम्बरग, आकाशग, गगनग, गगनसत् (द), दिविचर, नभश्चर, पुष्करग, विषचर विहङ्गम, व्योमगति, व्योमगामी (इन्), व्योमगृह व्योमगेह, व्योमचर, व्योमचारी (इन्), व्योमाटन व्योमनिगति, (५) अम्बरगति, अम्बरगामी (इन्) अम्बरचर, अम्बरचारी (इन्), अम्बरपान्थ अम्बरवास, अम्बरायण, आकाशगति, आकाशगामी (इन्), आकाशगेह, आकाशचर, आकाशचारी (इन्), आकाशवास, आकाशाटन गगनगति, गगनगामी (इन्), गगनगेह, गगनचर, गगनचारी (इन्), गगनवास, गगनवासी (इन्), गगनाटन, गगनेचर, पुष्करचर, पुष्करालय, व्योमनिवास, (६) अनिलाध्ववेग, अम्बरनिवास, आकाशनिलय, आकाशसदन, गगननिवास, गगनभ्रमण, गगनविचारी (इन्), गगनाविवासी (इन्), विष्णुपदायन, हरिवर्त्मचर, हरिवर्त्मचारी (इन्), (७) पुष्करालयशाली (इन्), महाबलवर्त्मग, विबुधमार्गचर, व्योमतसाधिवास, समीरायणचारी (इन्), (८) गगनगृहनिवास, पत्ररथायनायन ।

आकाशप०—अनन्तम्, अन्तरिक्षम्, अन्तरीक्षम्, अभ्रम्, अभ्रपथ, अम्बरम्, अर्कमार्ग, अवटी (इन्) आकाश, उदुपथ, खम्, गगनम्, ग्रह-नेमि, घनाथय, चन्द्रमार्ग, छायापथ, तारापथ, १६-५५

तारावर्त्म (घन्), दिगवस्थानम्, द्यौ (दिव्),
दिव्यम्, देवमार्गं, देववर्त्म (अन्), द्यु (अ०),
द्यौ (द्यौ), नक्षत्रमार्गं, नक्षत्रवर्त्म (अन्),
नभ (अस), नभस, नाक्, पक्षिमार्गं,
पुष्करम्, धाणमार्गं, भुज (अस्) (अ०), मरुत्-
पथ, मरुद्वर्त्म (अन्), महाबिलम्, मेघवर्त्म
(अन्), मेघाध्वा (अन्), वायु, वायुमार्गं, वायु-
वर्त्म (अन), वावाहाथय, त्रियत् (त्र), विष्णु-
पदम्, विहाय (अम), विहायस, विहयमा
(अ०), व्योम (अन्), सुरपथ, सुरवर्त्म
(अन्), स्वर्गवासी (इन्) ।

शुभग्रहपर्याया —(१) सन् (त्), (२) इष्ट,
चारु, पुण्य, भव्य, रम्य, दास्त, शुभ, साधु,
सौम्य, (३) अनघ, अनुग्रह, अमल, उत्तम,
निर्मल, प्रशस्त, विमल, दस्तकृन् (त्), दस्तद,
शुभकृत् (त्), शुभद, शोभन, सत्कृत (द),
सत्क्रीका (अस्), सद्ग्रह, सुकृत, सुख्य,
मुखेट, सुग्रह, (४) अनशुभ, गतमल, भव्य-
ग्रह, विनिर्मल, वीतमल, शुभकर, सतलचर,
सद्गति, सन्नभोग, (५) कल्याणग्रह, भव्यन
भोग, शुभग्रहेन्द्र, सद्वायववास, सुकृतग्रह,
मुविचर, (६) कल्याणलचर, भव्यविय
त्पाथ, शुभगगनग शुभवियचर, (७) कल्याण-
लग्नमन, भव्यवियचरेन्द्र शुभनभोगमन,
सुकृतवियचर (न) सुकृतगगनचारी (इन्),
सुकृतगगनवास ।

पापग्रहपर्याया —(२) अह (अम), अघ, अमन्
(त) उग्र, एना (अस्), खर, खल, तीव्र,
दुष्ट, पङ्क, पान, पाप्मा (अन्), (३) अचारु*,
१-२६

अपुण्य, अभव्य, अशस्त, भगुभ, भसाधु,
असौम्य, आग्नेय, कण्टक, कलुप, कल्मष,
कित्विष, गर्हित, दहन, दुरित, दुग्रह, दुष्कृत,
पापक, पावक, मलिन, वृजिन, (४) अनुत्तम,
अशुभकृत् (त्), अशुभद, अशोभन, अमत्कर,
असुकृत, शुभेतर, सौम्येतर, (५) अशुभकर,
अशोभनकृत् (त्), अशोभनद, सुकृतेतर, (६)
अशोभनलग्न, अशुभकृतेष्ट, (७) अशुभनामधर,
अशुभनामधेय ।

बलपर्याया —ऊर्जम्, श्रोज (अस्), तर (अस्),
बलम्, वीर्यम्, शक्ति, शुष्मम्, दौर्ध्यम्, सत्त्वम्,
मह (अस्), मरम्, स्थाम (अन्), शेषस्त्वानुर्दा-
यादिवर्ग ।

बलिग्रहपर्याया —(२) पुष्ट, प्राणी (इन्), बली
(इन्), सारी (इन्), (३) असल, श्रोजस्वी
(इन्), श्रोजिष्ठ, पीवर, प्राणभाक् (ज्),
प्राणवान् (मनु०), बलभाक् (ज्), बलवान्
(मनु०), बलस्य, मासल, विक्रान्त, वीर्यभाक्
(ज्), वीर्यवान् (मनु०), शक्तिभाक् (ज्),
शक्तिभूत् (त्), शक्तिमान् (मनु०), सप्राण,
सबल, सवीर्यं, सशौर्यं, ससार, सहस्वान्
(मनु०), सारभाक् (ज्), सारभूत् (त्), सार-
मान् (मनु०) (४) उपचित, प्राप्तवीर्यं, बल-
दीप्त, बलशाली (इन्), बलोदार वीर्यवाही
(इन्), शक्तियुक्त, शक्तिशाली (इन्), शौर्य-
वाही (इन्), (५) प्राणोपपन्न, बलोपपन्न,
वीर्यवन्मुखी (इन्), वीर्योपपन्न, सम्प्राप्तबल,
(६) प्रकटितबल, विरचितबल ।

अतिबलिग्रहपर्याया —(३) प्राबल्य, बलिष्ठ,
३०-५८

बलीयान् (ईयसुन्), वित्रम, (४) अतिप्राणी (इन्), अतिबली (इन्), अतिवीर्यं, अतिशौर्यं, अधिप्राणी (इन्), अधिबली (इन्), प्राणाधिक्य, बलाधिक्य, बलीत्वकट, बलीत्वर्षं, वीर्यवता (इत्री०), श्रेष्ठबल, अष्टवीर्यं, (५) अतिशक्तिता (स्त्री०) अत्यन्तप्राणी (इन्), अत्यन्तबली (इन्), अत्यन्तसत्त्व, प्राणप्रधान बलप्रधान, महोपवीर्यं, महोपसार, वीर्यप्रधान, शौर्यप्रधान, (६) अतिपराक्रम, स्फुरदशुजाल, (७) उत्कटकान्तियुक्त, श्रेष्ठबलाधिशाली (इन्) ।

हीनबलग्रहपर्याया — (२) रिक्त, (३) अप्राण, अदल, अवीर्यं, अशौर्यं, असार, दुर्बल, निप्राण, नि शौर्यं, नि सत्त्व, नि सार, निर्वल, निर्वीर्यं, निप्राण, निबल, निवीर्यं, निशौर्यं, विसार, (४) इतबल, कृशबल, क्षीणबल, क्षीणवीर्यं, क्षीणसार, गतप्राण, गतबल, बलमुक्त, बलोन्मिक्त, बलोन्निवृत्त, वीतबल, वीर्योन्मिक्त, सारमुक्त, हीनबल, (५) ओजोरहित, प्राणवर्जित, बलवर्जित, विघ्नवीर्यं, (६) क्षीणपराक्रम, हीनपराक्रम, (७) पराक्रमवर्जित ।

कल्याणमात्रपर्याया—कल्याणम् (न०), स्त्रिया कल्याणी, अन्ये दावन्ता । काम्यम्, कुशलम्, क्षेमम्, प्रशस्तम्, भन्दम्, भद्रम्, अविकम्, भव्यम्, भावुकम्, भासुरम्, मङ्गलम्, भद्रम्, शम् शस्तम्, शिवम्, शुभम्, श्रेय (अस्), श्व श्रेयसम्, श्वोवशीयसम् सुकृतम् सूनृतम्, प्रशस्तम्, शुभम्, शोभनम्, सत् (त्) (न०), नवचित्तु—वरम्, श्रेष्ठम् वरिष्ठम्, वरीय (ईयसुन्) (न०) ।

अन्यत्रापि—

इष्टम्, उत्तमम्, हितम्, अतिशोभनम्, पुष्कलम्, श्रेय (अस्), श्रेष्ठम्, सत्तमम् । अतिशोभनाद्या शब्दा शोभनस्य इत्यन्ये । वचचित्तु—वरीय (ईयसुन्), वरिष्ठम्, अप्यतिशोभनस्य ।

मुखपर्याया — वम्, निर्वृति, शर्मम्, शर्म (अन्), शातम्, सातम्, सुखम्, सौख्यम् ।

आनन्दप०—आनन्द, आनन्दधु, आमोद, आह्लाद, चित्तप्रसन्नता, तृप्ति, नन्दधु, नदि, प्रमद, प्रमोद, प्रीति, मद, मुत् (द्), शम्भर, सम्मद, हर्ष, हृष्टि, ह्लाद ।

क्लेशप०—आदीनव, आधव, आलव, क्लेश, 'आदीनव, दोषे कष्टे चेत्यन्ये ।' क्लेश, परिश्रमे इत्यन्ये ।

दुःखप०—अकम्, अति, असुखम्, आभीलम्, आमनस्यम्, अति, कष्टम्, कृच्छ्रम्, दुःखम्, पीडा, प्रगाढ, प्रसूतिजम्, बाधा, विराधनम्, वेदना, व्यथा ।

अशुभप०—अनिष्टम्, अप्रशस्तम्, अरिष्टम्, अशस्तम् अशुभम्, अशोभनम्, असत् (त्), नेष्टम् रिष्टम् ।

ग्रहमेवा — (१) मूर्यं, (२) चद्र, (३) मङ्गल, (४) बुध, (५) बृहस्पति, (६) शुक, (७) शनि (८) राहु, (९) केतुश्चेत्येते नवग्रहा सन्ति (१) गुलिक (२) शनिश्चेति द्वावुपग्रहौ । ताजिकशास्त्रे तु मुन्या इत्युपग्रह उक्त । आधुनिकस्तु (१) हर्षल, (२) न्येप्यूनश्चेति (इन्द्रवर्णौ) द्वौ उपग्रहाश्चकौ । केनचित्तु 'प्लोटो' इत्यपि एकोग्रह उक्त ।

रविपर्यायाः—(१) क, ख, गौ (गो), द्यौ (द्यौ), (२) अशु, अग, अद्रि, अरु (ए), अर्क, अर्चि, (ए), अवि, अहि, आत्मा (अन्), इन, कनि, खग, खादू, ज्योति (ए), तपु (ए), तपुं, त्वष्टा (ष्ट), द्युकृत् (त्), द्युमान् (मत्), पपी, पाय, पायि, पासि, पीत, पीतु, पीय, पीयु, पुष्ट, पृष्णि, पेरु, व्रजन्, ब्रह्मा (अन्), भग, भानु, भानु, भान्त, भास्वान् (मत्), मन्थ, मित्र, वाजी (इन्), विष्णु, शुचि, सुर, सूरु, सूर, सूर्य, ह्य, हरि, हस्ती (इन्), हेलि, (३) अशुमान् (मत्), अध्वरा, अरुण, अर्चिष्मान् (मत्), अर्मया (अन्), अव्यय, असुर, आदित्य, उष्ण-कृत् (त्), उष्णगु, उष्णभा (स्), उष्णभृत् (त्), उष्णरुक् (क्), उष्णागु, उष्णोन्न, कर्णसू, कालकृत् (त्), कालभृत् (त्), काश्यप, काश्यपि, किरण, किशोर, कुञ्जार, कुतप, क्षपारि, खद्योत, खमणि, खररुक् (क्), खरागु, गभस्ति, गोपति, ग्रहयुद् (ए), ग्रहेश घर्मागु, चण्डागु, चित्रार्चि (ए), छायेय, जगत्सू, ज्योतिष्मान् (मत्), ज्योतिष, तपन, तरणि, तरल, तापन, तिग्मगु, तिग्मभा (स्), तिग्मानु, तीक्ष्णभा (स्) तीक्ष्णागु, तीव्रागु, त्रितनु, त्रिमूर्ति, दिनकृत् (त्), दिनप, दिनेश, दिवमेत (श) दीप्तिमान् (मत्), दृशान, द्युनाथ, द्युनेता (त्), द्युपति, द्युप्रणी, द्युभर्ता (त्), द्युमणि द्युरश्मि, धरुण, ध्वान्तारि, पतङ्ग पद्माक्ष, पिङ्गल, पुष्कर, प्लवग, भाकाप भानुमान् (मत्), भानेमि, भारवि, १-२६

भास्कर, महिर, मिहिर, मातंण्ड, मातीण्ड, मुण्डोर, यमसू, राजिद्विद (ए), रुचिप, वासग, वारकृत (त्) वासन्त, विवस्वान् (मत्), विश्वप्मा, (आकारान्त), सप्ताश्व, सविता (त्), (४) अशुघर, अशुपाणि, अशुभर्ता (त्), अशुमाली (इन्), अशुहस्त, अञ्जपाणि, अञ्जवन्धु, अञ्जहस्त, अभौगुमान् (मत्), अभौपुमान् (मत्), अम्बरोप, अम्बुजिनीट् (स्), अम्बुजेश, अव्ययिष, अशीतरुक् (क्), अशीतागु, अहरीश, अहर्नट, अहर्पति, अहर्मेणि, अहस्कर, अहिमत्विट् (ए) अहिमागु, अहोभर्ता (त्), उदरयि, उष्णकर, उष्णघृणि, उष्णेजा (अस्), उष्णद्युति, उष्णधामा (अन्), उष्णमानु, उष्णरश्मि, उष्णरुचि, उष्णवपु (ए), उष्णवृष्णि, कमलिनीट् (स्), कर्णपिता (त्), कर्मसाक्षी (इन्), कान्तिपति, कालकृत, कालिन्दीसू, काश्यपेय, कोकवन्धु, खगवर, खतिलक, खरकर, खरघृणि, खरतेजा (अस्), खरशीप्ति, खरमहा (अस्), खररश्मि, खररुचि, खाध्वनीन, गभस्तिमान् (मत्) गवाविभु ग्रहपति, ग्रहपुप, ग्रहराज, घर्मकर, घर्मघृणि, घर्मद्युति, घर्ममानु, घर्मरोचि (ए), ग्रस्ताक्षीश, चण्डकर, चण्डचक्रवि, चण्डमानु, चण्डमहा (अस्), चण्डरश्मि, चित्रमानु चित्ररथ, छायाजानि, छायानाथ, छायापति, छायाभर्ता (त्), जगन्वधु (ए), जगदीप, जगन्नेत्र, जगत्साक्षी (इन्), जलचौर, ज्याति पीय, तमिस्रहा (अन्), तमातुद, तमोपहा (अन्), तमोरिपु, तमोहन्ता (न्), ३०-५८

तिग्मकर, तिग्मतेजा. (अस्), तिग्मद्युति, तिग्मेभानु, तिग्ममहा (अस्), तिग्मरश्मि, तिग्मरोचि (प), तिमिरारि, तीक्ष्णकर, तीक्ष्णद्युति, तीक्ष्णभानु, तीक्ष्णमहा (अस्), तीव्रकर, तीव्रभानु, तेज पति, तेजोनिधि, तेजोराशि, त्रयीतनु, त्रयीतप, त्रयीमूर्ति, त्विपान्निधि, त्विपापति, त्विपाप्रभु, त्विपामीश, दहनाशु, दिनकर, दिनकर्ता (तृ), दिनदय, दिनपति, दिनप्रणी, दिनबन्धु, दिनभर्ता (तृ), दिनमणि, दिनरत्नम्, दिनवसु, दिनविभु, दिनेश्वर, दिवसकृत् (तृ), दिवसेश, दिवाकर, दिवाधीश, दिवानाय, दिवानेता (तृ), दिवाभर्ता (तृ), शिवामणि, दीधितिमान् (भतु०), दीप्तमूर्ति, दीप्तरश्मि, दीप्तिपति, दृग्ध्यक्ष, देवसैन्ध, द्युमयी, द्वादशाङ्ग, द्वादशात्मा (अन्), धामधामा (अन्), धामनिधि, धामपति, धाम्नाग्निधि, ध्वान्तराति, नभ पान्थ, नभश्चक्षु, नभोमणि, निदाघक् (च्), पद्मपाणि, पद्मबन्धु, पद्मिनीश, प्रचण्डाशु, प्रजापति, प्रतिदिवा (अन्), प्रत्युपाण्डम्, प्रद्योतन, प्रभाकर, प्रभापति, प्रभाप्रभु, प्रभाभर्ता (तृ), बहुरूप, भानुकोश — (प), मनुपिता (तृ), मन्दपिता (तृ), मयूखवान् (भतु०), मरीचिमान् (भतु०), महोनिधि, महोराशि, यमपिता (तृ०), यमोपिता (तृ०), रश्मिमासी (इन्), रसाधार, रुचिधामा (अन्), रुचिभर्ता (तृ), रुचिविभु, लोकबन्धु वासरकृत् (तृ), वासरप, वासवेश, विकर्तन, विभाकर, विभावमु, विद्यन्मणि, विरोचन, विद्वक्कर्मा (अन्), वीतिहोत्र, वैदोदय व्योमरत्नम्, नलि-

पिता (तृ), सञ्ज्ञाजानि, सदागति, सप्तबाहु, सप्तसपि, सहस्रगु, सहस्राङ्ग, सहस्राचि, (प), सहस्रानु, सुरावृत्, हसकर, हरिदशन, हरिद्वय, हरिद्वजो (इन्) हिमाराति, (५) अद्विजनीपति, अद्विजनीबन्धु, अमरधत्त, अम्बरध्वज, अम्बरमणि, अम्बुतस्कर, अम्भोजिनीश, अयुगसपति, अरुणमूत, अमरव्रत, अशिशिरगु, अशीनकर, अशीतद्युति, अशीतवृष्णि, अहिमकर, अहिमरश्मि, अहिमरश्चि, अहिमरोचि (प), अह्वानायक, उष्णकिरण, उष्णदीधिति उष्णमरीचि, बटोरज्ज्योति (प), कपिलद्युति, कमलिनीश, किरणमासी (इन्), कौसुम्भवासा (अस्), खरगभस्ति, खरदीधिति, खरमरीचि, खेचरपति, गगनमणि, गभस्तिपाणि, गभस्तिमासी (इन्), गभस्तिहस्त, चमकिरण, चर्मदीधिति, चर्ममयूख, चण्डकिरण, छायाधिनाथ, छायाधिपाल, छाया-नायक, जगत्प्रदीप, जलजिनीश, जलतस्कर, तिग्मकिरण तिग्मदीधिति, तिग्ममरीचि, तिमिरदीप्ति, तिमिररिपु, तीक्ष्णदीधिति, तीक्ष्णमयूख, तीव्रदीधिति, तेजसापति, तेजसाराशि, दिव्यानायक, दशशताशु, दिननायक, दिनाधिनाथ, दिनाधिराज, दिवसकर दिवसपति, दिवसमणि, दिवसविभु, दिवसेश्वर, दिवानायक, द्युनीनापति, नभ केतनम् नलिनोकान्त, नलिनीनाथ, नलिनोप्रिय, नलिनीविभु, निदाघकर निदाघमानु, पद्मजिनीश, पद्मवेश, पद्मलाञ्छन, पद्मिनीकान्त, पद्मिनीनाथ, पद्मिनीपाल पद्मिनीद्वर, प्रतापनिधि, प्रभापा-

पति, भानुकेसर, मयूखमाली (इन्), मरीचि-
माली (इन्), महसापति, महसामीश, मृणा-
लिनीश, यमजनक, रात्रिनाशन, लोकवान्धव,
लोकलोचन, वासरकर, वासरनाथ, वासर-
मणि, वासरेश्वर, सरण्युजानि, सरण्युभर्ता
(तृ), सरोजवन्धु, सरोजिनोश, सहस्रकर,
सहस्रपाद, सहस्ररश्मि, सुग्रीवपिता (तृ),
हरिद्वन्धव, हरिद्वान्न, हिरण्यरेता (अस्),
अतुपारकर, अतुहिनधामा (अन्), अतुहिन-
रश्मि, अतुहिनरश्चि, अदितितनय, अदिति-
नन्दन, अनूरुसारथि, अम्बरमार्ग, अम्बुज-
वान्धव, अम्बुजिनीपति, अम्बोजिनीप्रेया
(अस्), अम्बोजिनीस्वामी (इन्), अरुणकिरण,
अरुणसारथि, अशिशिरकर, अशिशिररश्मि,
अशीतकिरण, अशीतदोधिति, अशीतमरीचि,
अशीतमकेतु, अहिममयूख, कमलवान्धव,
कमलिनीनाथ, कमलिनीभर्ता (तृ), कुमुदती-
शत्रु, कृतान्तजनक, खररश्मिमाली (इन्),
चक्रवाकवन्धु, चक्रवाकसुहृत् (इ), जलजिनी-
वन्धु, तमिस्रभिषाती (इन्), तिमिरविनाश,
तिमिरविनाशी (इन्), त्रिजगन्मनस्य, दहन-
किरण, दशशतकर, दशशतरश्मि, दिवसा-
धिनाथ, द्युचरनाथ, ध्वान्तध्वसविधि, नलि-
नीदधित, नलिनीवनेश, नलिनीवल्लभ, नलि-
नीविलासी (इन्), निदाघदोधिति, निदाघाशु-
माली, पङ्कजवान्धव, पङ्कजबोधन, पङ्कजिनी-
पति, पङ्केश्वर-धु, पद्मिनीदधित, पद्मिनी-
नाथ, पद्मिनीपालक, पद्मिनीरमण, पद्मिनी-
वत्सल, प्रण्यूपडम्बर, महसामधिप, यमुना-

जनक, लोकप्रकाशन, वासरनाथक, शीतेत-
ररश्मि, सवत्सरपथ, सप्ततुरङ्गम, सरोज-
वान्धव, सरोजिनीपति, सरोजिनीराज, सरोरु-
हसुहृत् (इ), सहस्रकिरण, सहस्रदोधिति,
सहस्रमयूख, सावत्सररथ, (७) अम्बुजिनी-
वनेश, अशिशिरकिरण, अशिशिरदोधिति,
तिग्ममरीचिमाली (इन्), तीक्ष्णमयूखमाली
(इन्), दशशतकिरण, दशशतमयूख, धर्मराज-
जनक, पद्मिनीप्राणपाल, वनजवनपति, वास-
राणाविधाता (तृ), सप्तलोकैकचक्षु (पृ),
(८) अम्बोजवनप्रकाशी (इन्), कमलिनी-
काननेश, दशशतकरमूर्ति, राजीवजीवितेश्वर,
सहस्रमरीचिमाली (इन्), हरिततुरगनाथ,
हारितहरितवाजी (इन्), (९) कमलिनीपरि-
णायक, पङ्केश्वमिकरवन्धु, भुवनत्रयचूडामणि,
सरोजिनीजीवितेश्वर, सरोजिनीप्राणाधिनाथ,
सहस्रपत्रवनवन्धु, (१०) अरविन्दकानननाथक,
हृषीकेशपदीवसापति, (११) सरसीरुहकानन-
नाथक (१३) सकललोकचक्रालचक्रवर्ती
(इन्) ।

ग्रहणपर्याया.—उपप्लव, उपरग, ग्रह, ग्रहणम्,
राहुग्राम, राहुस्पृशं ।

प्रस्तपुष्पवत्प०—उपरस्ती, परिग्रही ।

विम्बप०—विम्ब, मण्डलम्, शेषपर्यायास्त्वन्यत्र ।

परिधिप०—उपसूयंकम्, उपाकंम्, परिधि,
परिवेश, परिवेशनम्, परिवेष, परिवेषक, परी-
वेश, परीवेशनम्, परीवेष, मण्डलम् ।

भर्तृप०—अनुय, अभिक्, अमीक्, अनुप-
भर्त्य, उपयन्ता (न्तृ), कर्मिता (तृ) कान्त,
३०—५८

गृही (इन्), जानि, जामाता, (तृ०), धव, नर्मकील, पति, परिणेतृ (तृ), पाणिग्रही (इन्), पाणिग्राह, प्रणयो (इन्), प्राणनाथ, प्राणप, प्राणपाल, प्राणपालक, प्राणसम, प्राणाधिनाथ, प्राणेश, प्राणेश्वर, प्रियः प्रेयान् (ईयसुन्), प्रेष्ठ, भरु, भर्ता (तृ), भासु, भोक्ता (क्त्), यामाता (तृ), रतगुरु, रम, रमण, रुच्य, वर, वरयिता (तृ), विवोढा (ढृ), वोढा (ढृ), सुलोत्सव, सेवता (क्त्), हृदयेऽ ।

वचञ्चित्तु—

धनिक, धनी (इन्) इति च दृश्यते ।

स्वामिप०—अधिनाथ, अधिनायक, अधिप, अधिपति, अधिभू, अधिराज, अधीश, अधीश्वर, अर्य, इन, इन्द्र, ईदृ (ङ्), ईश, ईशान, ईशिता (तृ), ईश्वर, नाथ, नायक, नेता (तृ), पति, परिवृढ, पाल, पालक, प्रभु, भर्ता (तृ), राट् (जू), राजा (अन) विभु, सम्पाल, सम्पालक, स्वामी (इन्) ।

एकयोक्त्या भर्तृस्वामिनो. पर्याया.—तिलक, वय, दयित, पति, प्रिय, भर्ता, बल्लभ, स्वामी (इन्),

मणिप०—मणि (पु० स्त्री०) रत्नम् (न०), (अजहल्लिङ्गम्), वसु (न०) ।

रविपत्नीभेदा—(१) सञ्ज्ञा, (२) छाया, (३) राज्ञी, (४) पृथ्वी, (५) वडवा चेत्येते रविपत्नीभेदा स्युः ।

सञ्ज्ञापार्यायाः—कालिन्दीप्रसू, त्रसरेणु, त्वाष्ट्री, शुभयो, प्रभा, प्रभावप्रसू, मनुप्रसू महावीर्या, यमजननी, यमप्रसू, यमीमाता (तृ), योग्या, १-२६

वैवस्वतजननी, सञ्ज्ञा, सरण्यु, सरण्यू, सुव-
चला, सूर्या, स्वरेणु, (सुरेणु), स्वाति ।

छायाप०—छाया, तपती, तपतीप्रसू, प्रतिरूपिणी, भूमयी, भूमिमयी, मन्दजननी, मन्दप्रसू, वरी, विद्युभा, विष्टिप्रसू, सञ्ज्ञाप्रतिकृति, सवर्णा, सावणिप्रसू ।

राज्ञीप०—राज्ञी, रेवन्तजननी, रेवन्तप्रसू, रेव-
न्तमाता (तृ), रेवन्ताम्बा ।

पृथ्वीप०—पृथ्वी, सावित्रीजननी, सावित्रीप्रसू,
सावित्रीमाता (तृ) ।

वडवापर्यायाः—प्रवतो, भस्वा, दलजननी,
नासत्यप्रसू, दस्त्रप्रसू, वडवा, वामी ।

रविपुत्रनामानि—(१) कर्ण (२) नाम्नी, (३)
यम, (४) रेवन्त, (५) वरुण (६) वैवस्वत
(सप्तमो मनु), (७) शनि, (८) सावणि
(अष्टमो मनु) (९) सुग्रीवः (वात्सेन्द्र), वंते
रविपुत्राः सन्ति ।

कर्णपर्याया—अङ्गराट् (जू) अकंतनय, चम्पा-
धिप, राधातनय, मूततनय ।

रेवन्तप०—अकरंतेज, प्लवग, राजीतनय,
रेवन्त, हयबाहन ।

सुग्रीवप०—आदित्यसूनु, तारापति, रामसख,
रुमाप्रिय, वानरेन्द्र, सुग्रीव, हनुमन्मिनम् ।

रविपुत्रोनामानि—(१) कालिन्दी, (२) विद्युन्
(तृ), (३) सावित्री, चैता रविक्न्या सन्ति ।

कालिन्दीपर्याया—अर्वात्मजा, कलिन्दकन्या,
कलिन्दतनया, कलिन्दपुत्री, कालिन्दी, तपती,
तपन्तनूजा, तापी, यमभगिनी, यमस्वसा (तृ),
यमानूजा, यमी, यमुना, यमनस्वसा (तृ),
३०-२८

सूर्यजा, सूर्यतनया ।

सावित्रीप०—पृथिवीपुत्री, विधातृपत्नी, सावित्री ।

रविसारथिप०—ग्रन्थू, ग्रहण, आदमन, काश्यपि, गृह्णाग्रज, जटायुसू, ताक्ष्य, महासा-
रथि, विनतासूनु, विपुलस्कन्ध, वैनतेय, मूरमूत ।

सारथिप०—क्षता (त्), दक्षिण (णे) त्य, नियन्ता (न्तु) प्राजिता (त्) यन्ता (न्तु), रथ-
कुटुम्बिक, रथकुटुम्बी (इन्), प्रवे (चे) ता
(त्), सव्येष्ठ, सव्येष्ठा (ष्ट्), सारथि, सूत, ।

दिनप०—ग्रह (न्), घस्र, दिनम्, दिवस,
वासर, रोपपर्यायास्तु कालवर्गो द्रष्टव्यः ।

सूर्यलोक —भाम्बरभुवनम्, लोकजन्धुलोक, सूर्य
लोक, सौरभुवनम् ।

विरण—ग्रन्थु, अभीष्टु अभीष्टु, अचि (प्),
उपधृति, उत्त, कर, किरण, गभस्ति—स्ती,
गौ (गा), घृणि, त्विपि—थी, दीधिति (स्त्री०),
द्युत् (त्), धाम (अन्) घृणि, नमिनिधि,
पक्षपाद, पृथिवी, ग्रह, भानु, भा (स्),
मयूय मरोचि—ची (स्त्री० पु०), रश्मि,
विराज, घृणि, सान्ध्य, हति ।

ग्रभा (दीप्ति)प०—ग्रभा, ग्राज (ग्रस्), वेतु
द्युति त्विद् (प्) त्विपा दीप्ति, द्युति—ती,
ग्रभा भा भास्, भास्, ख् (द्), रश्मि, रोचि
(प) (न०) यमु विभा, ताचि (प्) (न०) ।

प्रकाशपर्याया—प्रानप, ग्रानोक, इदम् उद्योत,
उद्योत धम ज्योति (प्), तेज (म्), द्योत,
प्रकाश, मह (ग्रम्) यन् (धम्) शुष्मम्, सह
(धम्) ।

उत्पणप०—उत्पणम् धमं, निदाय ।

घट्युत्पणप०—सारम् चण्ड, तिगम्, तीक्ष्णम्
१-११

तीव्रम्, पटुः, रौद्रम् ।

कमलप०—अपुष्पम्, अञ्जम्, अम्बुजन्म (अन्),
अम्बुपद्मम्, अम्बुष्ट (ह्), अम्बुरुहम्, अम्भोजम्,
अम्भोरुहम्, अरविन्दम्, कजम्, कञ्जम्, कमलम्,
कुटपम्, कुशेयम्, जलजम्, जलजम् (अन्), जल
हृद् (ह्), जलरुहम्, तामरसम्, दारम्, धोलकम्,

नलम्, नलिनम्, नालीकम्, निर्लेपम्, पङ्कजम्, पङ्क-
जन्म, (अन्), पङ्कहृद् (ह्), पङ्करुहम्, पङ्केरुहम्,
पद्मम्, पायोजम् पाथोरुहम्, पुष्करम्, विसकु-
मुमम्, विसनाभिजम्, विसप्रमूनम्, महोत्पलम्,
राजीवम्, वारिजम्, वारिरुहम्, वार्जम्, विस-
कुसुमम्, विसनाभिजम्, विसप्रसूनम्, शतपत्रम्,
श्री, सरसिजम्, सरसीजम्, सरसीरुहम्, सरोजम्,
सरोजन्म (अन्), सरोहृद् (ह्), सरोरुहम्,
सलिलजम्, सहस्रपत्रम्, सारसम्, सुजलम् ।

कमलतीपर्याया—अञ्जिनी, अम्बुजिनी, अम्भो-
जिनी, कमलिनी, जलजिनी, नलिनिनी, नलिनी,
नालीकिनी, पङ्कजिनी पद्मिनी, पुटकिनी, मृणा
लिनी, विसिनी, सरोजिनी ।

प्रियपर्याया—अभीष्टितम्, अभीष्टम्, दय,
दयित, प्रिय, वल्लभ, हृद्यम् ।

रवे वारिपादिवचनामानि—माठर, पिङ्गल,
दण्ड, राजश्रीयो, सरदारिवी, कल्पापपक्षिणी,
जातकार, बुनापकी, पिङ्गगजी, दण्डिपुरुषी,
निशोरणी ।

सौरत्रे तु—

‘तत्र दक्षो वामपादो दण्डाग्नो दण्डनायक ।
वह्निस्तु दक्षिणे पादो पिङ्गलो वामनश्च स ॥
यमोऽपि दक्षिणे पादो भवेत्माठरसञ्ज्ञया ।’ इति ।

रवेर्मातृपर्यायाः—अदिति —ती, अमरमाता (तृ), ऋ, ऋनामा, कश्यपपत्नी, कश्यपमीर, काश्यपी, त्रिदशेन्द्रप्रसू, दक्षप्रजापतिकन्या, देवजननी, देवप्रसू, देवमाता (तृ), देवाम्बिका, भिनजननी, सुरजननी, सुरप्रसू, सुरसवित्री, सुराम्बा ।

रवे. पितृपर्याया —कदम्बक-याकुमार, कलाञ्जज, कलागर्भज, कलापुत्र, कलामव, कलाभू, कश्यप, काश्यप, मरीचिज, मरीचिपुत्र, मारीच, सुरजनक, सुरतात, सूर्यपिता ।

कश्यपपत्नीभेदा —(१) अदिति, (२) दिति, (३) दनु, (४) काला, (५) दनायुषा, (६) सिंहिका, (७) मुनि, (८) क्रोधा, (९) वरिष्ठा, (१०) सुरभि, (११) वशा, (१२) कद्रू, (१३) विनता, चेत्पेतास्त्रयोदश कश्यपस्य पत्न्य सन्ति ।

सूर्यद्वादशभेदा —(१) विष्णु, (२) यम, (३) विवस्वान् (मनु०), (४) असुमान् (मनु०), (५) पर्जन्य, (६) वरुण, (७) इन्द्र, (८) धाता (तृ), (९) मित्र, (१०) पूषा (अन्), (११) स्वष्टा (ष्ट), (१२) भगवन्ते चैत्रादितो रवेर्द्वादशभेदा स्युः ।

चक्रवाकपर्याया —कान्त, कामी (इन्), कामुक, कोक, गोमर्द ?चक्र, चक्रवाक, चक्राह्वयाह्वय, द्वन्द्वचर, द्वन्द्वचारी (इन्), भूरिप्रेमा (अन्), रथाङ्ग, रथाङ्गाह्व, रथाङ्गाह्वयनायक, रात्रि वियोमी (इन्), रात्रिविश्लेषगामी (इन्), राविष, सहाय ।

बन्धुपर्याया —ज्ञाति, बन्धु, बान्धव, सगोन, स्व, स्वजन ।

मित्रपर्याया —मित्रम् (न०) (अजहत्लिङ्गम्), वयस्य, सखा (खि), सवया (अस्), सहचर, सहाय, साष्टपदीन, मुहूर्त् (द्), स्निग्ध ।

आकाशप० —आकाश, क्षम्, गगनम्, नभ (अस्), शेषस्त्वन्यत्र ।

नेत्रप०—अक्षि (इन्), चक्षु (प्), नयनम्, नेत्रम्, लोचनम् शेषस्त्वन्यत्र ।

चोरप०—एकागारिक, चोर, चोरङ् चौर, तस्कर, दस्यु, पटचोर, परास्कन्दी (इन्), परिमोषी (इन्), पाटचर, पारिपन्थिक, प्रति-रोधक, मलिम्बुच, रात्रिचर ।

वनप०—काननम्, गहनम्, वनम्, विपिनम्, शेषस्त्वन्यत्र ।

अस्तप०—अस्त, अस्तमनम्, लुप्त, लोप, शेषस्त्वन्यत्र ।

उदयप०—असूर्यग, उदय, दृश्यमान, शेषस्त्व-न्यत्र ।

अत्र विशेष । मदीयहोडाचक्रे—
‘वंशाखादिषु मासेषु लग्नेष्वध्यादिषु क्रमात् ।
उदेत्यर्कं स्वोदयाङ्गात्सप्तमेऽङ्केऽस्तमेति स ॥
इति हो० च० १।३४।

अस्य व्याख्या—
वंशाखादिषु द्वादशमासेषु क्रमात् मेपादिषु द्वादश लग्नेषु सूर्य उदेति । तथा स्वोदयलग्नात्सप्तमे लग्ने स (सूर्यं) अस्तमेति अस्त प्राप्नोतीत्यर्थः ।
वस्त्रप०—अशुकम्, अम्बरम्, आच्छाद, आच्छा-दनम्, कर्पट, कशिपु, चीरम्, चीवरम्, चेलम्, छादनम्, द्विचयम्, निवसनम्, पटम्, प्रोतम्, लक्तक, वसनम्, वसितम्, वस्त्रम्, वासम्, ३०-५८

वास (अस्) (न०), शाटव, सिक् (च्),
सिचय ।

कुसुम्भप०—कमलोत्तरम्, कुसुम्भम्, पद्मोत्तरम्,
महारजतम्, महारजनम्, लट्वा (स्त्री०), वल्लि-
शिलम् ।

हरित्प०—पालाश, हरित्, शेषस्तु बुधे ।

अश्वप०—अमृतसोदर, अश्व (प्), अर्वा (अन्),
अव्यय, अश्व, आशु, उच्चैश्च अवा (अस्), एक-
शक, एतम्ब, एतश, किष्णी (इन्) किन्धी (इन्),
कुण्डी (इन्), कुटर, कुदर, कुरट, केसरी (इन्),
क्रमण, क्रान्त, गन्धर्व, गूढभोजन, ग्रहभोजन,
घोट, घोटक, चामरी (इन्), ज्वन, जवी (इन्),
जितव, तादर्य, तुरग, तुरङ्ग, तुरङ्गम, दधिका
(अन्), दधिकावा (अन्), दौर्गेह, द्वीप, धाराट,
नर, पतङ्ग, परल, पाकल, पालक, पीति,
पीती (इन्), पीधि, पैठ (ट्व), प्रकीर्ण,
प्रकीर्णक, प्रोधी (इन्), अघ्न, मरुद्वय, माश्वत्व,
मापाशन, मापाशी (इन्), मुद्गभुक् (ज्),
मुद्गभोजी (इन्), मुद्गाशन, मुयु, राजस्कन्ध,
लक्ष्मीपुत्र, ललाम, बल्लि, वाजी (इन्), वात-
स्कन्ध, वातायन, चारु, वासुदेव, वाद् (ह्),
वाह वाहनश्रेष्ठ, विमानक, वीति, वीती
(इन्), व्रती (इन्), शालिहोत्र, शानिहोत्री
(इन्), श्येन, श्येनास, श्रीपुत्र, श्रीभ्राता
(तृ), सप्त, सविक्रम, सिंहविक्रम, सुपर्ण,
सैन्धव, स्पीर्य्य, हस, हसास्य, हय, हरि,
हरिकान्त हेपी (इन्), ह्वय्यं ।

चन्द्रपर्यायी—(१) ऊ, ग्लौ, च, द्रु, भेट्
(त्), म, मा (त्), (२) अयु, अज, अञ्ज,
१-२९

इन्दु, ऋक्षेद् (श्), कलेद् (श्), कान्त,
क्रुष्ट, कलेदु, गोर, चन्द, चन्द्र, चूडा?,
जर्ण, तप, तपा (अस्), तुङ्गी (इन्) ? तृपत्
(त्), तृपद् (द्), तृपि, नेमि, पीतु, पैठ,
बुध, भग, भप, भाव्यं, भेन, भेरा, भास,
राजा (अन्), रात्रीद् (श्), विधु, व्याप्त्र,
दाशी (इन्), सिप्र, सृप्र, सोम, स्नेह,
स्पन्द ?, स्पन्द, हरि, (३) अत्रिज, अग्नारि,
अमिति, अमृत, अम्बुज, उडुप, उपाय्य,
उपेश, ऋदाप, ऋक्षेश, एकभू, एणभूत्
(त्), एणाङ्क, कलाप, कलामृत् (त्), कला-
वान् (मत्तु०), कलेरा, क्षपाकृत् (त्), क्षपेश,
रवसिन्धु, गौरगु, गौरभा (अस्), गौराशु,
चन्दिर, चन्द्रमा (अस्), चिक्किलद, छायाङ्क,
छायाभृत् (त्), जडाशु, जडोल, जयन्त,
जरण, ज्योत्स्नेश, तपस, तमीश, तमोनूत्
(द्), तापस, तारेरा, तुङ्गीश, त्रियामेद् (श्),
दशाश्व, द्विजेन्द्र, द्विजेश, धिष्ण्यप, धिष्ण्येश,
ध्वान्तारि, मिट्पति, निशाङ्कत् (त्), निशेश,
पक्षज, परिच्छ, परिज्मा (अन्), परिज्वा (अन्),
परिज, पर्वधि, पर्वरि, भधव, भनाथ, भपनि,
भमर्ता (त्), भविभु, भुवन्धु, भूपति,
मृगाङ्क, यजत, यज्ञराद् (ज्), यामिनीद्
(श्), युवन, रजनीद् (श्), रात्रिप, रात्रीश,
लक्ष्मण, विकुस, विक्किलद, विश्वप्सा
(आकारान्त), शपित, शपत, शशभृत् (त्),
शशाङ्क, शीतगु, शीतभा ?, शीतभा (अस्),
शीतल, शीताशु, शुभाशु, शुभ्रगु, शुभ्रभा
(अस्), शुभाशु, श्वेतगु, श्वेतवाद् (ह्),
३०-५८

श्वेताशु, श्वेताश्व, पोडशी (इन्), सितगु, सितभा (अस्), सितरुक् (च्), सिताशु, सिन्धुज, सिन्धूत्थ, मुषाङ्ग, मुषाशु, मुषासू, मुषास्रुत् (त्), स्तृपति ?, हिमगु, हिम त्विट् (प्), हिमभा (अस्), हिमस्रुत् (त्), हिमाशु, हृद्याशु, (४) अत्रिजनि, अत्रिजनु (प्), अत्रिजन्मा (अन्), अत्रिदृग्ज, अत्रि भव, अत्रिनुत, अनुष्णगु, अनुष्णभा (अस्), अमृतसू, अमृताङ्ग, इन्द्रभिष, उडुनाय, उडु पति, उडुप्रभु, उडुराज, उपाधिप, उपापति, उपाविभु, उपेश्वर, ऋक्षनेमि, ऋक्षमर्ता (त्), ऋक्षाधिप, एणतदमा (अन्), ओप-धीश, कर्केश्वर, कलाधिभू, कलानाय, कलानिधि, कुमुदेश, क्षणदेश, क्षपाकर, क्षपानाय, क्षपापति, क्षपाप्रभु, क्षपा-मर्ता (त्), खचमस, गौर्युति, गोररदिम, ग्रहनेमि, ग्रहपति, चित्राटीर, छायापिदभु, (प्नु), जडच्छवि, जडद्युति, जडरदिम, जडरोचि, (प्), जडाभीशु, जडोद्भव, जुहुराण, जुहु-वाण, ज्योत्स्नाकर, तपोराज, तमीपति, तमीमर्ता (त्), तमीनुद तमीहर, तारकेश, ताराजानि ताराधिप, ताराधीश, तारानाय, तारानेता (त्), तारापति तारापीड, तारा स्वाभी (इन्), तिथिप्रणी, तिमिरारि, तुङ्गी पति, तुषारगु तुषारत्विट् (प्), तुषारभा, (अस्), तुषाराशु, तुहिनगु, तुहिनरुक् (च्), तुहिनाशु, दक्षविपत(द), दक्षवाजी (इन्) दक्षहय, दोपाकर दोपाधीश, दोपानाय, द्विजपति, द्विजराज, द्विजविभु, धवलगु,

धवलमा (अस्), धवलरुक् (च्), धवलाशु, नक्षत्रप नक्षत्रेश, नमोदीप, निशाकर, निशा-केतु, निशाचर, निशानाय, निशानेता (त्), निशापति, निशामणि, निशारत्नम्, नोहारगु, नोहाराशु, पक्षजन्मा (अन्), पक्ष-धर, पर्वविपत् (द), पाण्डराशु पीयूषगु, पीयूषत्विट् (प्) पीयूषसू, पीयूषाशु, पीयू पोस, पुनर्युवा (अन्), प्रालेयभा, (अस्), प्रालेयाशु, मदयित, भनायक, भरमण, भाधि-नाय, मासहोत्थ, मिहिकाशु, मृगधर, मृग पिप्लु (दमु), मृगलक्ष्मा (अन्), यजतनु, यज्वपति, यथामुख, यामिनीश, रजनिप, रजनीश, राकानाय, राकापति, राकेश्वर, राजराज, रात्रिनाथ, रात्रिनेता (त्), रात्रि-पति, रात्रिमणि, रात्रीनाथ, रोहिणीश, लोकम्पूण, बलक्षगु वामपण्डल, विभावसु, विरोचन, शताक्षीश, शत्रोश, शशधर, शशलक्ष्मा (अन्), शशाङ्कभूत (त्), शिशिरगु, शिशिराशु, शीतकर, शीतकेतु, शीतच्छवि, शीतज्योति (प्), शीतदीप्ति, शीतद्युति, शीतपाद, शीतभानु, शीतमहा (अस्), शीतरदिम, शीतरुचि, शीतरोचि, (प्), शीतलगु, शीतलभा, (अस्), शीत-लाशु, शुचिरोचि (प्), शुभ्रकर, शुभ्र भानु, शुभ्राम्बर, श्यामाकर, श्यामानाय, श्वेतकेतु, श्वेतद्युति, श्वेतघामा (अन्), श्वे-तभानु, श्वेतरुचि, श्वेतरुचि (प्), श्वेत-वाजी (इन्), श्वेनाशुक, समुद्रज, सागरभू, सितकर, सितदीप्ति, सितद्युति, सितरदिम,

सितरुचि, सितवृष्णि, सितहय, सिन्धुजनि, सिन्धुजन्मा (अन्), सिन्धुमित्रम्, सिन्धुसुत, सिन्धोमित्रम्, सिप्रग्रह, सुधाकर, सुधाघृणि, सुधादीप्ति, सुधाधार, सुधानिधि, सुधापिघ्नु, सुधाभानु, सुधारश्मि, सुधात्रास, सुधाशुक, सुधासिन्धु, सुधामूर्ति, हरिणभूत (त्), हरिणाङ्क, हिमकर, हिमदीप्ति, हिमद्युति, हिमधामा (अन्), हिमभानु, हिममहा (अस), हिमरश्मि, हिमरुचि, हिमरोचि (प्), (५) अक्षरकर, अक्षजाधिप, अक्षमधामा (अन्), अक्षिनेत्रज, अक्षिनेत्रभू, अक्षीतजनि, अग्निदाघाशु, अनुष्णकर, अनुष्णरश्मि, अमृतकर, अमृततेजा (अस), अमृतदीप्ति, अमृतद्युति, अमृतधामा (अन्), अमृतपिण्ड, अमृतमूर्ति, अमृतरश्मि, अमृतरुचि (प्), अमृताभीषु, अमृद्वैकुण्ठ, अवधायक, उडुनायक, उपाधिपति, ऋक्षरमण, ऋक्षाधिपति, एणकलङ्क, एणतिलक, ओषधीगर्भं, ओषधीपति, आपधीश्वर, वमलरिपु, कलाधिनाथ, कलानायक, कलानाम्निधि, कुमुदवन्धु, कुमुदिनीश, कुमुदतीश, कुङ्कुलक्ष्मा (अन्), कूर्तिकाभव, कैरवबन्धु, कुमुदीपति, क्षणदाकर, क्षणदाधव, क्षणदाधिप, क्षणदाधिभू, क्षणदापति, क्षपाधिपति, क्षपानायक, चकारबन्धु, चकोरसुहृत् (द), छायालक्षण, छायालाञ्छन, जडमयूख, जलनिधिभू, जलमण्डल, तमिलाकर, तमिलाधिप, तमीनायक, तारारज, तारकानायक, ताराधिराज, तारानायक, तारारमण, तिथिप्रणेता (त्), तुषारदीप्ति, १-२६

तुषारमूर्ति, तुषाररश्मि, तुषारसोचि, (प्), तुहिनम्बर, तुहिनद्युति, तुहिनरश्मि, तुहिनरोचि, (प्), तुहिनाकर, तुहिनागुक, त्रियाभेद्वर, दक्षजाजानि, दक्षजापति, दक्षमुतेश, दासायणीश, द्विजन्मपति, द्विजाधिराज, धवलकर, धवलच्छत्रि, धवलद्युति, धवलवृष्णि, धिष्ण्यरमण, नक्षत्रनाथ, नक्षत्रनेमि, नक्षत्रपति, नक्षत्रेश्वर, नभश्चमस, नलिनीरिपु, नलिनीशत्रु, नलिन्याशत्रु, निशाधिपति, निशानायक, निशावल्लभ, निशीथिनीश, नीहारकर, नीहारदीप्ति, नीहाररश्मि, पद्यासहोत्थ, पद्मिनीशत्रु, पीयूषकर, पीयूषधन, पीयूषद्युति, पीयूषपिण्ड, पीयूषभानु, पीयूषमहा (अस), पीयूषमूर्ति, पीयूषरश्मिः, पीयूषरुचि, पीयूषवधु (प्), पीयूषाभीषु, प्रालेयभानु, प्रालेयरश्मि, भगणनाथ, मिहिवाशोचि (प्), मृगलाञ्छन, मृणालिनीदिद् (प्), यज्वानापति, यामवतीश, यामिनीपति, यामिनीश्वर, रजनीकर, रजनीकर, रजनीकान्त, रजनीनाथ, रजनीपति, रजनीप्रेया (अन्), राधाधीश्वर, रोहिणिमित्रम्, रोहिणीकान्त, रोहिणीजानि, रोहिणीनाथ, रोहिणीपति, रोहिणीप्रिय, रोहिणीप्रेया (अस), रोहिणीविभु, लक्ष्मीसहज, लक्ष्मीसहोत्थ, लोकाप्यायक, वलक्षकर, वलक्षभानु, वलक्षरश्मि, विभावरीश, शशवलङ्क, शशलक्षण, शशलाञ्छन, शिशिरकर, शिशिरतनु, शीतकिरण, शीतदीप्ति, शीतमयूख, शीतमरीचि, शीतलकर, ३०-३८

शीतलभानु, शीतलाभोधु, शीताशुभाली (इन्),
 श्वेतकिरण, श्वेतवाहन, समुद्राङ्गज, सरो-
 हारि, सर्वपथीश, सागरात्मज, सितकिरण
 सितदीधिति, सिन्धुनय, सिन्धुनन्दन, सुधा
 किरण, सुधादीधिति, सुधामयूख, सुधाम-
 रीचि, स्नेहरेकभू, हरिणलक्ष्मा (अन्),
 हिमकिरण, हिमगभस्ति, हिमततिलुत (त),
 हिमदीधिति, हिमाशुभाली (इन्), (६) अचण्ड-
 मरीचि, अनिदाघधामा (अन्) अनुष्णदीधिति,
 अभिनवनीतम्, अमृतकिरण, अमृतदीधिति,
 अमृतनिधान, अमृतशरीर, अवश्यायकर,
 आकाशचमस, इलादेवराज, उपाधिनायक,
 ऋक्षानामधिप, श्रोपधीनानाम, श्रोपधीनायक,
 कमलदाश्रय, कलापरिवृद्ध, कुमुदवाग्धव,
 कुमुदात्मबन्धु, कुमुदानन्दन, कुमुदिनीपति,
 कुमुदकबन्धु, कुमुदतीवन्धु, कुमुदतीसृहृद्,
 (६), कुरङ्गलाञ्छन, कुवलयाय, कृतिका-
 सम्भव, कैरववनश, कैरवविकासी (इन्), कैर-
 विणीपति, कैरविणीश्वर क्षणदाधिनाय, क्षण-
 दानायक, क्षपापरिवृद्ध, क्षीरादनन्दन, छाया-
 भृगधर, जलग लम्बि, तारकानायक, तिथि
 प्रवल्क, तुषारकिरण, तुषारदीधित, तुहिन
 किरण, तुहितमयूख, तुहितमरीचि, त्रिषा
 मारमण, दाक्षायणीकान्त, दाक्षायणीजानि,
 दाक्षायणीपति, धवलकिरण, धवलदीधिति,
 नयनाभिराम, निशापरिवृद्ध, निशीथिनीनाथ
 निशीथिनीपति, पीयूषकिरण, पीयूषमयूख,
 प्राचीनतिलक, प्रानेयकिरण, प्रालेयमरीचि,
 मिहिकामयूख, मिहिकामरीचि, यामवतीपति,
 १-२६

यामिनीनायक, रजनीनायक, रजनीरमण,
 रोहिणीरमण, रोहिणीवल्गव, विभावरीमर्ता
 (तु), विभावरीविभु, शम्भुशिरोमणि,
 शम्भुशिरोमणि, शर्वरीनायक, शिशिरकिरण,
 शिशिरमयूख, शीतलदीधिति, श्रविष्ठारमण,
 श्वेतपद्मघु, सितकण्ठपु (प), हरपूषामणि,
 हरिणलक्षण, हरिणलाञ्छन, हिमरश्मिमाली
 (इन्), (७) अनितेशप्रभूत, अनिदाघदीधिति,
 अभिनवनीतकम्, आपधीनामधीश, कुमुदवन-
 बन्धु, कुमुदाकरवन्धु, कुमुदानन्दकर, कुमु-
 दिनीदीधिति, कुमुदिनीरमण, कैरववनबन्धु
 कैरवाणा विकासी (इन्), कैरविणीवनेश, क्षण-
 दाधिनायक, चण्डघृणीतराशु, चण्डीशचूडा-
 मणि, चण्डीशचूडारम्भम्, जननिधितनय,
 तारकाविनोदक त्रिनेत्रचूडामणि, दाक्षायणी-
 रमण, द्विजराजसेचर, नक्षत्रमण्डालक, नभो
 मण्डलदीप, प्रीतिपायोधिपुत्र, यामवतीनायक,
 शीतमयूखमाली (इन्), समुद्रनवनीतम्, सारङ्ग
 कवचभूत (८) अत्रिनयनप्रभञ्ज, कुमुदानन-
 वन्धु, कुमुदगहनवन्धु, कुमुदवनसुवन्धु,
 कुमुदाकरशान्धव, कुमुदिनीप्राणेश्वर, कुमु-
 दिनीवधून्तर, कुमुदिनीवनभर्ता (७), कैरव
 वनत्रान्यत्र, निनयनचूडारस्तम् दाक्षायणी-
 परिवृद्ध, द्रष्टृणपादज तक, (९) कुमुदकानन
 वाग्धव कुमुदपण्डितोद्यत, कुमुदिनयुनायक
 (१०) कुमुदिनीकानननायक, कैरवदाननाधि-
 नायक अत्रिनयनममृत्युज्योति (प),
 (११) यामिनीवदनसौभगचौर, विभावरी
 विनासदन्तपत्र, कैरविणीवनिताजनभर्ता (त),
 १०-२८

पीतचकोरमरीचित्रय, (१२) धूर्जटिजटामण्डल-
चूडामणि ।

रात्रिपर्याया—क्षणदा क्षपा, तमी, त्रियामा,
दोषा, निशा, निशोषिनी, यामवती, यामिनी,
रजनी, रात्रि विभावरी, शर्वरी । शेषपर्यायास्तु
कालवर्गे द्रष्टव्या ।

षशंरात्रिप०—तमनी तमिस्रा, दशंरात्रि ।

पूर्णिमारात्रिप०—ज्योतिष्मती, ज्योत्स्नी, पूर्णिमा
रात्रि ।

चन्द्रप्रभाप०—कौमुदी, चन्द्रगोलिका, चन्द्रप्रभा,
चन्द्रातप, चन्द्रिका, चन्द्रिमा, चान्द्री, चार्वी,
ज्योत्स्ना ।

नक्षत्रप०—उडु, ऋक्षम, तारका, तारा,
धिष्ण्यम्, नक्षत्रम्, भम् । शेषस्तु पञ्चाङ्गवर्गे ।

चिह्नप०—अङ्क, अभिज्ञानम्, कलङ्क, चिह्नम्,
लक्षणम्, लक्षम् (अन्), लच्छनम्, लाञ्छनम्
लिङ्गम् ।

मृगप०—अजिनयोनि, एण, कुरङ्ग, मग,
वातायु, शश, सारङ्ग, हरिण, शेषस्त्वन्यत्र ।

हिमपर्याया—प्रवक्ष्याम, आकाशवाष्प इन्द्राग्नि
धूम खवाष्पः, तुषार, तुहिनम्, नीहार,
शालेयम्, महिका, मिहिका, रजनीजलम्
हिमम् ।

हिमसहस्रि०—हिमसहस्रि, हिमानी ।

शीतप०—जड, तुषार, शिशिर, शीत,
शीतल, सुशीम, सुषिम, सुषीम, हिम ।

शुक्लवर्णप०—अच्छ, अमल, अर्जुन, अवदात,
अवलक्ष, उज्ज्वल, शीर, धवल, पाण्डर,
पाण्डु, पाण्डुर, पुष्ट (ण्ड)क, वदात,
१-२१

वलक्ष, विशद, द्युक्र, शुक्ल, द्युचि, शुभ्र,
शुभ्रम् (अ०), श्वेत, श्वेत, मित, हरिण ।
कमलकुमुदादीना सामान्यप०—उत्पलम् कुवम्
कुवलम्, कुवलयम् कुवेलम् । 'कुवलय' चन्द्र-
विकासि पद्मम् सूयविकासि इत्यनयोर्भेदो-
ज्जेय ।

सितोत्पलप०—कुमुत् (६), कुमुदती, कैरवम्,
गर्दभाह्वयम् ।

कुमुदसताप०—कुमुदिनी, कुमुदती, कैरविणी ।

अमृतप०—अमृतम्, पीयूषम्, पेयूषम्, सुधा,
शेषस्तु देववर्गे ।

चकोरप०—अङ्गारमक्ष, उत्पिब कौमुदीजी-
वन, कौमुदीजीवी (इन्), चकोर, चकोरक,
चन्द्रिकापायी (इन्), चन्द्रिकाप्रिय, चन्द्रि-
काशन, चलच्चञ्चु, जीवजीव, जीवजीवक,
जीवजीव, ज्योत्स्नाप्रिय, रक्ताक्ष, विपदशं-
मृत्युक, विपमृत्यु, विपमृत्युसूचक ।

चन्द्रपितृप०—अग्नि, समुद्र, सागर, सिन्धु,
शेषस्त्वन्यत्र (देववर्गे) ।

चन्द्रपितृप०—अग्नि (सप्तपिविशेष), अग्नी
(इन्), अनसूयापति कदमकन्यापति, अग्निदूग,
अग्निनेत्र, अग्निलोचन ।

चन्द्रभगिनीप०—इन्दिरा, रमा, लक्ष्मी शेषस्तु
देवे ।

चन्द्रपुत्रप०—चान्द्रि, श बुध, विद्, बंधव,
सौम्य, शेषस्तु बुधपययि ।

चन्द्रपुरीप०—चन्द्रपुरी, विभा, सोमपुरी, एपो-
दिच्या वतते ।

चन्द्रकलाप०—(१) अमृता, (२) मानदा,
३-५८

(३) विश्वा, (४) तुष्टि, (५) पुष्टि, (६) रति, (७) धृति, (८) शशिनी, (९) चन्द्रिका, (१०) कान्ति (११) ज्योत्स्ना, (१२) श्रो, (१३) प्रीति, (१४) मङ्गदा, (१५) पूर्णा, (१६) पूर्णामृता, चैताश्चन्द्रस्य षोडशकला सन्ति ।

क्षीणचन्द्रपर्याया —अपचिततनु, उच्चपपरि-
ध्वन, कलुपित कुज्योति (प), कुश, क्षय-
काय, क्षयरोचि (प), क्षयो (इन्), क्षीण,
क्षीणकर, क्षीणकल, क्षीणकान्ति, क्षीणतनु
गलित, क्षीणरहित, दुर्बल, नष्ट, प्रक्षीण,
मूढ, विकल, विगलित विनष्ट वृद्धिकला
विहीन ।

दुर्बिधुष०—दुश्चन्द्र, दुर्बिधु, (नीचादिक्षीण-
मारकादिभाग्य) ।

पूर्णचन्द्रप०—ग्रहण्डमण्डल, ग्रहण्डितवपु (प),
ग्रधिकल, ग्रन्थूनकस, आपूर्णमण्डलकला
कलित, कलाकलापाधिकृताधिशाली, बलाभि-
भूषित, कलाभिरभिभूषित गोक्षीरशलधवल,
'दिनम्मन्या,' 'पूर्णेन्दुस्तु दिनम्मन्या' इति
वैजयन्ती । परिपूरिताङ्ग, पर्याप्तचन्द्र, पूत
द्युति, पूर्ण, पूर्णकल, विभद्रश्मिकरालपूर्ण
परिधि बधमानतनु वृद्धिष्णु, विपुलरश्मिशि
खाकलाप, विवर्द्धमान, शलधवल सबद्धमान,
सकलाभिरामभूति, मुधामृणालापमविम्ब
शोभित ।

मङ्गलपर्याया —(१) ह, (२) असृक् (ज),
अस्र, आर, कुज, कुभू, क्रूर क्षमाज क्षमोत्थ,
चर, जिह्वा, नत पापी (इन) भुग्न भूज
भूभू, भोम, रक्त वक्र, (३) अङ्गार,
१-२६

अराल, अरण, आविद्ध, इराज, इलाज
इलाभू, इलोत्थ, उर्वीज उर्वीभू, ऊर्मिमात्र
(मलु०), ऐरेय, ऐलेय, ओर्वेय कपेव,
कुञ्चित, कुजनि, कुजन्मा (अन्), कुटिल,
कुपुन कुभव कुसुत कुसूनु, क्रूरकृत् (त्),
क्रूरदृक् (श्), क्रूराक्ष, क्षमाज, क्षमाभू,
क्षितिज, क्षितिभू क्षैतेम, क्षोणिज, क्षोणीभू,
क्षमाजनि, क्षमाजन्मा (अन्), क्षमापत्यम्, क्षमा
पुत्र, खोल्मुक्त गोत्राज, गोत्राभू, गोत्रय,
घातुक धराज, धराभू, नवावि (प), नृशस,
पृथ्वीज, पृथ्वीभू, प्रव्याल, बलाज, भूजनि,
भूपुत्र, भूभव, भूमिज, भूमिभू, भूसुत,
भूसूनु, मङ्गल, महिज, महौज, महौभू,
माहेय, रक्ताङ्ग, रसाज, रसाभू रश्मिर,
रोहित, रोहित, वृजिन, बेलित शोणित,
अङ्गारक, अचलाज, अनन्ताभू, अव-
निज, अवनीज, अवनीभू, आपाढाभू,
असृक्तनु असकर, असवासा (अस्), आय
नेय, आपाढाभू, इलाजन्मा (अन्), इलाभव,
इलासुत उर्वीपुत्र, उर्वीभव, उर्वीसूनु, श्रृणा
न्तक, काश्यपीज, काश्यप्युत्थ, काश्यपेय,
कुकुमार कुतनय, कुदायाद, कुदारक,
कुनन्दन, क्रनेत्र, क्षमापुत्र, क्षमासुत, क्षमा-
सूनु, क्षितिजनि, क्षितिपुत्र क्षितिभव, क्षिति-
सुत, क्षितिसूनु क्षोणिजन्मा (अन्), क्षोणीपुत्र,
गोत्रापत्यम् गोत्रापुत्र, धराङ्गज, धरात्मज,
धरापुत्र, धरासुत, धरित्रीज, धानीपुत्र
पृथिवीज, पृथ्वीपुत्र, पृथ्वीसूनु, बलासव,
भूकुमार, भूतनय, भूदारक, भूतन्दन, भूमि-
३०-०६

जात भूमिपुत्र भूमिमुत, भूमीभव महिपुत्र, महीसुत, मेदिनीज, मेदिनीभू, रक्तकर, रक्तद्युति, रक्तरश्मि, रसात्मज, रसाभव, रुधिराङ्ग, रोहिणाङ्ग, लोहिणाङ्ग, लोहिताशु, वक्रवार, वसुगज वाचनज, वाचनभू, वासु-
धेय व्योमोत्पुङ्ग, (५) अचलासुत, अनन्ताजनि अरुणाशु, अरुणावासा (अस्), अरुणाम्बर, अरुणीजनि, अरुणजनि, अपाढाभव, अपाढा-
भव, इलाकुमार, इलातनूज, इलात्मजात, उर्वीतनय, ऋणस्य हर्ता (तृ), कुननुभव, क्रूर-
लोचन, क्षमातनय, क्षितिकुमार, क्षितितनय, क्षितिनन्दन, क्षोणिकुमार, क्षोणीतनूज, क्षोणीनन्दन, गगनोत्पुङ्ग, धरणिमुत, धरणी-
पुत्र धरणीभव, धरण्या पुत्र धराकुमार, धरातनय, धरित्र्यात्मज, धरित्र्या, पुत्र, धात्री-
तनय, धात्रीनन्दन, पृथिवीमुत, पृथ्वीतनय, पृथ्वीतनूज, बलाकुमार भूमिदायाद, भूमीतनय, महिषनय, महिनूज, मही-
कुमार महीनन्दन, मेदिनीजनि, रोहिण-
चद्रवि राहितदेह, रोहितद्युति, लोहितदेह, वक्रवारण, वसुधराज, वसुधराभू, वसुधा-
भव, वाचनसूनु ? वासुधेय विपुलात्मज, विदवम्भराज वृश्चिकनाथ शिववीर्यज, क्षोणिविह मर्वसहाज, (६) अचलातनय, अनन्तातनूज अरुणितनय, अरुणितनन्दन, अरुणीतज मा (अन) इरमानन्दन, इरमासम्भव, इलादेहाङ्गव काश्यपीकुमार, काकनदचद्रवि, शूरविलोचन क्षितितनुजनि, जगतीनन्दन, तीव्रविलाचन धरणिकुमार, धरणितनय,
१-२६

धरणीतनूज, धरादेहभ, धरित्रोतनय, धात्री-
तनुजनि, पृथिवीतनूज, पृथिवीसम्भव, मेदि-
नीनन्दन, रुधिरकिरण, लोहितदीधिति, लोहित-
विग्रह, वसुधरात्मज, वसुधरापुत्र, वसुधरा-
भव, वसुधरासुत, वसुधातनूज, वसुधात्म-
जात, वसुपतीपुत्र, वसुमनीसुत, विश्वम्भरा-
जनि, सर्वसहात्मज, सर्वसहायोनि, सर्वसहा-
सूनु । (७) महिभूतिसम्भव, मेदिनीगर्भभूत, मेदिनीतनुज-भा (घन), वसुधरानन्दन, वसु-
मतीतनय, विपुलातनुजात, विश्वम्भरानन्दन, शोणितसहनन, सर्वसहातनूज, सागराम्भरासुत, (८) अचलाविग्रहोद्भव, वसुधराङ्गसम्भव, सर्वसहाशरीरज । (९) काश्यपीकलेवरोद्भव, (१०) विश्वम्भराविग्रहसम्भव ।

रक्तपर्याया—प्रसूक् (ज्), अस्त्रम्, आनैयम्, आसुरम्, बीलालम्, क्षतजम्, प्राणदम्, मास-
करम्, मासकारि, रक्तम्, रसतेज (प्रसू), रस-
भवम्, रसोद्भवम्, रुधिरम्, रोमयम्, लोहितम्, वाशिष्ठम्, विस्त्रम्, शोणितम्, शोध्यम् ।

रक्तवर्णप०—अरुण, अरुणवतराग, कीकनद चद्रवि, बालसन्ध्याभ, माञ्जिष्ठ, रक्त, राहित, लोहित, शोण, सन्ध्याभ ।

ऋणप०—उट्टार, ऋणम्, पश्येदञ्चनम्, प्रमा-
त्यम् ?, प्रमाज्यम्, प्रामित्यम्, ? प्रामोत्यम् ।

अङ्गप०—अङ्गम्, काय, तनु, देह, शेष-
स्त्वपत्र ।

भूमिप०—अचलकीला, अचला, अदिति, अद्रि-
कीला, अनन्ता अन्तरिक्षम्, अग्निद्वीपा, अग्नि-
मयला, अग्निवस्त्रा, अम्बरस्थली, अरुणि ---
३०-५८

नी, आदिमा, आद्या, इडा, इडिका इरा इला, इलिका, ईला, उदधिवस्त्रा, उर्वरा, उर्वी, कान्ता, काश्यपी, कीलिनी, कु कुम्भिनी, कुह्वरी, केलिनी, क्रोडकान्ता, क्षमा, क्षरि, क्षान्ता, क्षान्ति, क्षिति, क्षोणि—णी, क्षोणि—णी, क्षमा, क्षगवती, खण्डनी, मन्मथासा (तृ), गन्धवती, गह्वरी, गातु, गिरिकणिका, गिरिस्तनी, गी (गो), गोश्रीला, गोत्रा, ग्मा, घनश्रेणी, जगती, जगद्धा, ज्या, दक्षा, देहिनी द्विरा, घरणि—णी, धरणीधरा, धरा, धराधारा, धरित्री, धात्री, धारणी, धारित्री, नगाधारा, निम्हति, निश्चला, पवतकीला, पवंताधारा, पारा, पूपा, पृथ्वी, पृथिवी, पृथु, पृथ्वी, पेरा, बला, बीजप्रसू, बीजसू, सुवनमाता (तृ), भू, (स्) (अ०), भूतवाश्री, भूतमाता (तृ) भूमि-मी, मध्यमलो५, मध्यमलोकवर्त्मा (अन), मध्यलोक, मर्यं, महाकाण्डा, महास्याली, महि ही, माधवी, मेदिनी, मेवदिकीला, रत्नगर्भा, रत्नवती, रत्नसु रत्नावती, रसा, वरा, वसु-धरा, वसुधा, वसु धारिणी, वसुमती, विपुला, विश्वम्भरी, विश्वा, शैलाधारा, श्यामा, समुद्रकाञ्ची, समुद्रमेखलना, समुद्ररसना, समुद्रवसना, समुद्राम्बरा, सर्पभृता, सर्वसहा, तलिलेशाम्भरा, सहा, सागरमेखी, सागरमेखला, सागराम्बर, सुधा, स्थगणा, स्थिरा, स्वसू, स्वस्थली, हेमा ।

एकयोक्त्वा छावापृथिवीपर्याया—अपारे, धृतवती, धृतवत्यी, दिव पृथिव्यो, दिवस्पृथिव्यो, छावाशमे, छावापृथिवी छावापृथिव्यो, छावा-भूमौ, बृहती बृहत्यो, भूलावी, रोदसी, रोदस्यो, १-२६

रोदस्यो, रोधसी, रोधस्यो ।

पुत्रपर्याया—अङ्गज, अङ्गभू, आत्मज, आत्मजन्मा (अन्), आत्मजात, आत्मनीन, उद्वेह, कुलधारक, तनय, तनुज, तनूज, दयाद, दारक, द्वितीय, नन्दन, पिण्डद, पुत्र, मुत, मूतु, स्वज ।

एकयोक्त्वा पुनपुत्रीपर्याया—अपत्यम् (न०) (अजहल्लिङ्गम्), तुक् (ज्) (पु०), लोकम् (न०), प्रजा (स्त्री०), प्रसूति, (स्त्री०), बीजम् (न०), सन्ताति (स्त्री०) सन्तान (पु०)

बुधपर्याया {१} ज, विद {२}, सत् {३}, {०} आग्नि, ग्लोज, ग्लोभू, चान्द्रि, बुध, मज, राज्य, वर्चा (अस्) शान्त, सौम्य, हेमा (अन्) ?, हेम्न, {३} अङ्गभू, आश्रेय, इन्दुज, इन्दुभू, इन्दूत्व, इलेहा एकाङ्ग, ऐन्द्रव, कुमार, कोविद, चन्द्रज, ताराज, तारेय, नेमिज, पञ्चावि (पृ), पण्डित, बोधन, मार्गाङ्कि, रोधन, विधुज, विधुभू, विधूत्य, विबुध, वैधव, वैदुध, शशिज, शशिभू शाचाङ्कि, श्यामाङ्ग, हर्पुल, {४} अतिदीर्घ, अनिपीत्र, दृक्पथ, अङ्गजन्मा (अन्), अङ्गमुत, अङ्गसूत, अद्वजापत्यम्, इन्दुजनि, इन्दुपुत्र, इन्दुभव, इन्दुसुत, इन्दु-सूत, इलाजानि, इलानाय, इलेस्वर, एवदेह, चन्द्रजनि, चन्द्रजन्मा (अन्), चन्द्रपुत्र, चन्द्र-मुत, चन्द्राङ्गज, चन्द्रात्मज, चान्द्रमस, जैवातृवि, तारवेय, तारासुत, द्वेजराजि, घनिष्ठाभू, ग्रहपण ग्रहपुल, भेराजात, मृगा-ङ्गज, राजपुत्र, राजसुत, रोहिणीज, रोहिणेय, ३०-५८

विधुजनि, विधुसुत, शशाङ्कज, शार्वरीश, शाशवरि, शीताशुज, शीताशुभू, श्यामगात्र
 श्रविष्ठाज, श्रविष्ठाभू, सोमजनि, सोमसुत
 सोमसूनु, हिमाशुज, हैमाशव, (५) श्रब्ज-
 नन्दन, इन्दुतनय, इन्दुनन्दन, इलारमण,
 इलावस्तभ, उपेशजात, ऋक्षपजनि, कलाप
 जनि, कलेशजनि, कलेशपुत्र, चन्द्रतनय,
 जडाशुजन्मा (भृत्), जडाशुभव, जडाशुसूनु,
 जैवातृकज, तारकासूनु, ताराङ्गजात, तारा-
 तनय, तारामन्दन, तोहिनाशुज, तोहिनाशव,
 द्विजराजज, धनिष्ठाभव, परिज्वपुत्र, पर्वरि
 पुत्र, पालाशवासा (भृत्), पालाशाम्बर,
 मृगाङ्गसूनु, यामिनोशज, रजनीशभू, राके-
 शात्मज, रोहिणीभव, रोहिणीसुत, विधुनय,
 विधुदारक, शशाङ्कसूनु, शशिकुमार, शशि
 तनुज, शशिनन्दन, शिशिराशुज, शीतगुसूनु,
 शीतभानुज, शीतलाशुज, शीताशुजात, शीता-
 शुपुत्र, शीताशुसूनु, शीतलाशव, शीशिराशव,
 श्रविष्ठाभव, सोमनन्दन, हरिणाङ्गज, हिम
 करज, हिमाशुजन्मा (भृत्), हिमाशुसूनु,
 हिमाशो सुत, (६) अत्रिजनु सुत, अमृत-
 रश्मिज, अमृताशुजन्मा (भृत्), अमृताशुसूनु,
 इन्दुदेहभव, उद्गुनाथपुत्र, उपाधिताथज, भक्षे-
 श्वरजन्मा (भृत्) एणाङ्कतनूज, ओपधीशसुत,
 कलाधरपुत्र, कलानिधिसुत, चन्द्रमस सुत,
 चान्द्रमसायन, चान्द्रमसायनि, छायाङ्कतनय,
 जैवातृकजनि, तमिस्राकरज, तमीनाथजात,
 तमीभर्तृपुत्र, तमीशतनय, तुषाराशुजनि, तुषा-
 राशुसुत, तुहिनोससुत, द्विजराजपुत्र, द्विजराज-

सूनु, धनिष्ठासम्भव, नक्षत्रेशसुत, निशानाय-
 सुत, पीयूषरश्मिज, प्रालेयभानव, प्रालेयभा-
 नुज, भनायनन्दन, मृगधरजनि, मृगाङ्कदेहज,
 यामिनोशसूनु, यामवतीशज, रजनीश्वरभू,
 रात्रिनाथात्मज, रोहिणीनन्दन, लोकम्पूणा-
 त्मज, वलक्षगुपुत्र, वामण्डलभव, विधुननुभव,
 विधुदेहजात, शशाङ्कतनय, शशिशरीरज,
 शिशिराशुसूनु, शीतकरात्मज, सितकेतुसूनु,
 सिताशुतनुभू, सुधाकराङ्गज, सूर्यसहचर,
 हरिणाङ्गज मा (भृत्), हिमकरजनि, हिम-
 किरणभू, हिमरश्मिपुत्र, (७) अत्रिदृग्जात-
 सूनु, अत्रीतजन्माङ्गज, अमृतभानुसूनु, गौर-
 मरीचिपुत्र, जडमयूखसूत, जैवातृकतनय, तुषा-
 रकरपुत्र, तुहिनदीधितिज, द्विजराजदेहज,
 धवलभानुभव, पर्वरिदेहजात, पीयूषाशुतनय,
 प्रालेयरश्मिसुत, मिहिकाकरजनि, मृगधरदेहभू,
 यामवतीशसुत, रजनीकरपुत्र, राकाधिराज-
 जन्मा (भृत्), वलक्षवृष्णिभज, शर्वरीशप्रसूत,
 शिशिराशुतनय, शीतदीधितिसुत, शीतलभानु
 भव, हिममरीचिजनि, (८) अमृतकिरणजन्मा
 (भृत्), कलावतोदेहभव, कुमुदिनीपतिपुत्र,
 कुरङ्गलक्ष्मभव, तारकराजतनूज, द्विज
 राजाङ्गसम्भव, धवलदीधितिपुत्र, नक्षत्रनाथ
 नन्दन, निशीथिनीनाथसुत, निशीथिनीवल्ल
 भज, नीहारकरप्रसूति, रोहिणीरमणात्मज,
 हिमकिरणतनूज (९) क्षणदाधिनयनन्दन,
 (१०) दक्षजारमणात्मसम्भव, (११) दाक्षा-
 यणीनायकदेहजन्मा (भृत्), (१२) दासायणी-
 परिवृद्धाङ्गसमुद्भव ।

बुधपितृपर्यायाः—प्रबज, इन्दु, चन्द्र, चन्द्रमा
(अस्), विष्णु, सोम, शेषस्तु चन्द्रे ।

बुधमातृप०—तारा, रोहिणी, शेषस्तु चन्द्रे ।

बुधपत्नीप०—इला, वेला ।

बुधपुत्रप०—उर्वशीरमण, ऐलेय, पुरुरवा
(प्रन्), वीघ ।

पण्डितप०—कोविद, पण्डित, वृष, त्रिद् शेषस्तु
प्रकीर्ण ।

हरितवर्णप०—पलाश, पालाश, पीतनील,
हरित् (त्), हरित ।

बृहस्पतिपर्याया —(१) ज्योत्, अ, (२) अर्च्य,
मार्थ, इज्य, ईड्य, गुरु, गौर, चक्षा (अस्),
जीव, तपा, (अस्), धीमान् (भुतु०), धीश,
पूज्य, प्रथमा (अस्), मत्री (इन्) वाग्मी
(इन्), सूरि, (३) अङ्गिरा (अस्), अमात्य,
अचित, प्राचार्य, इन्द्रार्च्य, इन्द्रज्य, गिरीश,
गी पति, गीष्पति, गीरथ, गोपति गोविन्द,
दीदिवि, देवाच्यं, देवेज्य, देवेड्य, धियण,
पार्य्य, पुरोधा (अस्), पूजित, प्रथपावाक्
(अस्), प्रवशा (अस्), प्रवान्त, मतिमान्
(भुतु०), लेसाच्यं, लेखेज्य, वाक्पति, वाग्मीश,
वाग्वाग्मी (इन्), सचिव, सिन्धुश, सुरार्च्यं,
गुरार्थं, सुरेज्य, सुरेड्य, सुरेय, हरीज्य,
हरीड्य, हर्ष्यच्यं, (४) अङ्गिरोश, अङ्गि-
रोशू, अनिर्वाप, अमराच्यं, अमरेज्य, अम-
त्येज्य, अङ्गिरस, आदित्याच्यं, आदित्येज्य,
इन्द्रमत्री (इन्), इन्द्रवन्ध, इन्द्राचार्यं, इन्द्रा-
चित, गिरापति गिरास्वामी (इन्), गोर्वा-
णेज्य, गोवर्णिड्य, ताराजानि, त्रिदशाच्यं,
१-२१

त्रिदशेज्य, त्रिदशेड्य, दिविजेज्य, देवगुरु,
देवपुत्र, देवपूज्य, देवमत्री (इन्), देववन्ध,
देवाचार्यं, देवामात्य, देवाचित, देवोपनी,
देवतेज्य, द्वादशाचि (प्), निर्जरेज्य, पीत-
वासा (अस्), बृहस्पति, मतिमत्ता, महत्पूज्य,
महदाच्यं, महदीड्य, महद्गुरु, महद्गन्ध,
मरुनुत, मरुन्मत्री (इन्), महामति, मृषध्वज,
लेखगुरु, लेखवन्ध, वाग्धीश, वाग्मीश्वर,
वाक्पति, वाक्प्राभु वाक्पामीश, वाक्पिभु,
वासवेज्य, वासवेड्य, शत्रुगुरु, शत्रुपूज्य, शत्रु-
मत्री (इन्), शेमुपीश, सुरगुरु, सुरनुत सुर-
पूज्य, सुरपेज्य, सुरमत्री (इन्), सुरवन्ध,
सूरसूरि, सुराचार्यं, सुराचित, सुरेशाच्यं,
सुरेशेड्य, हरिप्रिय, (५) अङ्गिर पुत्र,
अङ्गिर सुत, अङ्गिरोभव, अङ्गिभिन्मत्री
(इन्), अमरगुरु, अमरनुत, अमरपूज्य,
अमरमत्री (इन्), अमराचार्यं, अमराचित,
अमत्येगुरु, अमत्यामात्य, आलण्डेज्य, इन्द्र-
पूजित, इन्द्रमहित, इन्द्रयाजक, इन्द्रवन्दित,
इन्द्रसचिव, उतथ्यसोतथ, उतथ्यानुज, गिरो-
रमण, गोर्वाणगुरु, गोर्वाणवन्ध, गोपतिवन्ध,
जम्भारिगुरु, त्रिदशगुरु, त्रिदशवन्ध, त्रिदशा-
चार्यं, त्रिदशाचित, दिविजगुरु, देवतापूज्य,
देवजमस्य, देवयाजक, देवोपाध्याय, देवता-
चार्यं, द्वादशवर, निर्जरगुरु, निलिम्पमत्री
(इन्), निलिम्पाचार्यं, पञ्चन्यपूज्य, पाण्ड-
वर्ता (त्), पीतवसन, पीताम्बरभूत्, पुरन्द-
रेज्य, पुरहृताच्यं, प्रावफागुनेय, पाल्गुमी
भव, बृहतापति, मधवद्गुरु, मरुचित, मरुदा-
१०-२२

चाय्यं, मरुन्मस्य, मरुद्याजक, महेन्द्रगुरु, वचसापति, वाचामधीश, वासवगुरु, वासव-
पूज्य, वासवाचिचत, विबुधपूज्य, विबुधाचाय्यं,
विबुवामात्य, वृत्रारिपूज्य, वृत्रारिवन्द्य,
वृषवन्दित, शक्रम्य मत्री (इन्), शामितदेव,
सरस्वतीश, सुरनमस्य, सुरपूजित, सुरमहेज्य,
सुरयाजक, सुराणागुरु, सुराविदेव, सुरेन्द्र-
गुरु, सुरेन्द्रवन्द्य, सुरेशगुरु, सुरेशनुत, सुरेश-
पूज्य, सुरेशमत्री (इन्), सुरेशाचाय्यं, सुरेशा-
चिचत, सुरोपाध्याय, स्वरचिनाधि,
(६) अनिमिपाचाय्यं, अनिमिपाचित, अम-
रपुरोधा (अस्), अमराचिनाधि, अमरेशमत्री
(इन्), आदितेयगुरु, आदित्याचिनाधि, इन्द्र-
पुरोहित, इन्द्रसुवस्तिव, उत्थयसोदर,
उत्थयावरज, गीर्वाणेशवन्द्य, चिनशि-
राण्डिज त्रिदशपगुरु, त्रिदशपतीज्य, त्रिदश-
सचिव, दम्भोलिभूदिज्य, दम्भोलिमृन्मत्री
(इन्), दिविचराचाय्यं, देवपतिपूज्य, देवपति-
मत्री (इन्), देवपुरोहित, देवराजाचिचत,
देवसमचित, निर्जरसचिव, पर्जन्याचिनपत्
(इ), पविपाणिपूज्य, पविपाणिमत्री (इन्),
पुरन्दरगुरु, पुरन्दरराज्याय्यं, पुरन्दरामात्य,
पुरहूतपूज्य, पुरहूतवन्द्य, प्राक्काल्गुनीसुत,
यन्त्रारातिगुरु, मधोन सचिव, मरुता पुरोधा,
(अग्) मर्याममाय, मरुपुरोहित, मरुद-
धिदेव, मरुतुपाध्याय, महेन्द्रमचि-
तेमपुरोहित, वचसामधीश, त्रिपुरगन्दित
विबुधमचिच विबुधेन्द्रमत्री (इन्), शक्र-
पुरोहित, शक्रसुवस्तिव, शक्रा. प्रमोमत्री
१-२१

(इन्), शतक्रुगुरु, सवतंपूर्वज, सुमनोनमस्य,
सुरनाथगुरु, सुरपतिगुरु, सुरपपुरोधा (अस्),
सुरपुरोहित, सुरगजगुरु, सुरराजपूज्य, सुर-
राजवन्द्य, सुरवन्द्यमान, सुरार्च्यचरण, सुरेन्द्र-
याजक, सुरेशनमस्य, सुरेशपूजित, सुरेश-
याजक, सुरेशसचिव, सुरेशाधिदेव, सुरेशो-
पाध्याय, (७) अदितिजनिगुरु, अदितिसुता-
मात्य, अमरनाथपूज्य, अमरपाचिताधि,
अमरपूजिताधि, अमरपूज्यपाद, अमरराजपूज्य,
अमरराजमत्री (इन्), अमरवन्द्यमान, अमर-
धीसहाय, अमरेन्द्रोपाध्याय, इन्द्रस्यपुरोहित,
कुलिशधरनुत, कुलिशभूतसचिव, गणपतिगणक,
गीर्वाणराजाचिन, चिनशिराण्डिसूनु, त्रिदश-
पतिगुरु, त्रिदशराजगुरु, त्रिदिवेशवन्दित,
दानवारिसचिव, देवताराजपूज्य, देवदेवसचिव,
देवदेवाधिदेव, देवनाथगुरु, देवेशपुरोहित,
निर्जरराजपूज्य, पविपाणिपूजित, मरुत्वति-
पूजित, मरुद्वन्दितपद, मेघयानाचिचताधि,
वचसापरिवृद्ध, विबुधपतिगुरु, वाचोपते पुरोधा
(अस्), सनन्दासचिव सुनामोरपुरोधा (अस्),
सुनाथपूजित, सुरनाथयाजा, सुरपति-
वन्दित, सुरराजपुरोधा, (अस्), सुर-
राजवन्दित, सुरवन्दितपद, सुरेशपुरोहित,
(८) अदिनिन्दनपूज्य, अमरनाथवन्दित,
अमरपूज्यचरण, अमरतीर्थयापूजित, अम्वज्ज-
दवमचिव, ऋभुविभुवन्दिताधि, त्रुमुजापति-
पूज्य, गीर्वाणनाथमचिच, चिनशिराण्डिप्रगुन,
दिविपन्नचरण, दिवीरपादवगुरु निर्जरराज-
वन्दित, निनिम्पराजपूजित, यहिमुंम-
१०-२८

वन्दितादि, यशभुजासोवस्तिव, वन्दारकाचित-
पद, सुपर्वनायमहित, सुरकुतपतिपूज्य, सुरेश-
वन्दिनपद, सुरेश्वरपूजितादि, स्वर्लोकराज
सचिवः, (९) मन्नादनाचितपद, नावनायक-
याजक, निलम्पेस्वरपूजितादि, पावोपति-
मुद्धिस्तहाय, सुरराजवन्दितपद, सुरवृन्दवन्दित-
पद, (१०) अनिमिषेक्षपूजितपाद, निलम्प-
नायकपुरोहित, (११) अदितिनन्दननायपुरोधा,
(अस्त), निर्जरनायकपूजितपाद, वृन्दारवृन्द-
वन्दितपद, (१२) अदितिदारकदेववन्दित-
पाद, (१३) अदितिदारकदेववन्दितचरण ।

गुरुपर्याया — उपनी, क्षाणी (इन्), गुरु, तीर्थ,
दिक्षात, देशिक, देशिकोत्तम, धर्मोपदेशक,
नियेकादिष्टत् (त्), योधान, ब्राह्मिक ।

आचार्य्यप०—प्रनुयोगष्टत् (त्), आचार्य्य, गुरु,
मन्त्रग्यास्याकार, मन्त्रग्यादवाष्टत् (त्) ।

उपाध्यायप०—प्रध्यायक, उपाध्याय, पाठक ।

पूज्यप०—प्रष्टिचतम, प्रचितम्, अर्थ्य, इज्य ।
ईडध नमस्य, नुत, पूजितम्, पूज्य, महिनम्,
वन्दितम्, वन्द्य, वन्द्यमान, समचितम्, सम्पू-
जितम् ।

मन्त्रिप०—प्रमात्य, धीनमंसहाम, धीमरा,
धीतचिव, मुद्धिमहाय, मन्त्री (इन्), सचिव,
सामवधिक ।

पुरोहितप०—ऋत्विक् (ज्) पुरोधा (अस्त),
पुरोहित, याजक, सोऽस्तिक (सुवस्तिव ?) ।

सदस्यप०—देशिक, देशिकोत्तम सदस्य,
सभासद् (द्), सभास्तार सभ्य, सभाजिव
स्येयः ।

याजकनामानि—(१) सध्वयुं, (२) प्रत्याना
(त्), (३) वेष्टा (ष्ट), (४) उन्ना (त्),
(५) ब्रह्मा (अन्), (६) ब्रह्माच्छनी (इन्),
(७) धन्नीध, (८) पोना (त्), (९) उद्गाता
(त्), (१०) प्रस्तोता (त्) (११) प्रतिहर्ता
(त्), (१२) अस्तुब्राह्मण, (१३) होता (त्)
(१४) मन्त्रावरण, (१५) अष्टदशक,
(१६) प्रावस्तुत् (त्) ।

यैजयन्त्या तु—

याजका, भरता, यज्ञलिह, क्षुरप, ऋत्विज,
यत्सुच, देवयव, बाधत, वृन्दबहिष, अष्ट-
यव, उद्गाता, होतार, ब्रह्मा चेति महर्त्विज ।

वाक्पर्याया — गिद्, गिरा, गो, (गो), ब्राह्मी,
भारती, भापा, वक् (अम्), वाक् (ष्), वाणी,
श्रुतदेशी, सरस्वती ।

पादप०—अहि, अदि, व्रम, व्रमण, चरण,
चलन, पत् (द्), पदम्, पात् (द्), पाद ।

पीनवर्णप०—गौर, सालकाम, पीत, पीतम्,
मिनरञ्जन, सितरज, हरिद्राम, हरिद्रासद्भा,
हारिद्र ।

गुरुपितृप०—अद्विद्रा (अद्), (सप्तपितृतेय),
चित्रशिवश्री (इन्) ।

गुरुज्येष्ठभ्रातृप०—उनय्य, जीवाग्रज ।

गुरुपत्नीप०—नारा ।

गुरुपुत्रप०—वच ।

गुरुस्यप०—नीतिधोर ।

शुक्लपर्याया — (१) ज्ञ, म, (२) अन् इन्,
कवि, वाप, व म, वाय, दूता, पार्य,
अग, भृगु, शुभ, शुक्ल, स्वय, गित,
१०-१८

वाघ्न, भागि, भाग्य, भन्द, मृदु, मेत्र, मैत्रि, यम, वक्र, शनि, शनं (स्) (अ०), शौर, शौरि, श्याम, सौर, सौरि, स्थिर, हसि, (३) अशुज, अशुभू, अन्तक, अर्कज, अर्कभू, अशुक्लज, अश्वेत, असित, आशव, आरुणि, इनज, इनभू, इनो य, कृशाङ्ग, क्रूरात्मा (अन्), घटप, घटेश, छायाज, छायाभू, छायेय, तापनि, नीलरुक् (व), पपीभू, पातङ्गि, पैङ्गल, प्रभाज, प्रभाभू, प्राभेय, ब्रह्मज, ब्रह्मण्य, भगज, भगभू, भगोत्थ, भानव, भानुज, भानुभू, भास्करि, भास्वज्ज, भास्वद्भू, मन्दग, मन्देति, मार्तण्डि, मार्तण्डि, मित्रज, मृदुग, मेचक, मैहिरि, रविज, रविभू, रावेय, सप्ताचि (प), सप्ताशु, सप्तोत्त, हमज, हेलिज, हेल्ये, (४) अरुणज, अरुणोत्थ, अर्कजनि, अर्कजन्मा (अन्), अर्कपुत्र, अर्कभूत, अर्कसुत, अर्वात्मज, असितशु, अमितभा (अस), अमितरुक् (च), आदित्यज, आदित्योत्थ, इनजनि, इनजनु (प), इनसुत, इनात्मज, उष्णाशुज, औष्णाशव, कपिलाक्ष कृष्णप्रभ, कृष्णरुचि, कृष्णवासा (अस), कृष्णाम्बर, खराशुज, खरोत्तभू, खाराशव, गमस्तिज, गामस्तेय, घटनाथ, घटविभू, घटाधिप, चण्डाशुज, चाण्डकरि, चाण्डाशव, छायाजनि, छायात्मज, छायापुत्र, छायाभव, छायासुत, छायासूनु तपनज, तारणेय, त्रिमूर्तिभू, त्रिमूर्तेय, दैनकरि, दैनाकरि, ध्वान्तद्विभू, नीलद्युति, नीलरुचि, नीलरोचि (प), नील-

वस्त्र, नीलवासा (अस्), नीलाम्बर, नीलाशुज, पतङ्गज, पतङ्गभू, पपीजनि, पप्यपुत्र, पीथपुत्र, पूषजात, प्रभासुत, प्राभाकरि, ब्रह्मजनि, ब्रह्मभव, भगभव, भगात्मज, भानुजन्मा (अन्), भानुपुत्र, भास्करज, भास्वद्भू, मन्दगति, मन्दगामी (इन्), मन्चर, मन्दभुक्ति, मन्दमार्गं, मन्दरय महाग्रह, मृदुगति, मृदुगामी (इन्), मार्तण्डज, मार्तण्डभू, मित्रपुत्र, मिहिरज, यमानुज, रविजन्मा (अन्), रविभव, रवे सुत, रेवतीज, रेवतीभू, रंकर्त्तनि, वैरोचनि, वैवस्वत, शनैश्चर, शनैश्चारी (इन्), शितिदीप्ति, शितिरुचि, शितिवासा (अस्), श्यामतनु, श्यामलाङ्ग, श्यामवासा (अस्), श्रुतकर्मा (अन्), सूनुपुत्र, सूनुसूनु, सूरसुत, सूर्यपुत्र, सूर्यात्मज, हसजनि, हेलिसुत, (५) अर्कतनय, अशुभ्ररोचि (प), असितशोचि (प), असिताम्बर अहेरङ्गभू, आदित्यसुत, इनप्रसूत, उष्णाशुपुत्र, क्रूरदक्षपथ, खराशुपुत्र, ग्रहनाथक, चण्डाशुसूनु, छायाकुमार, जगज्जन्मज, तपनात्मज, तरणिपुत्र, तरणिबन्धु, तिग्ममहोभू, त्रिमूर्तिपुत्र, दिनमणिज, दिनेशसूनु, दिवानाथज, दैनमणेय, क्षुमणिसुत, नलिनीशज, नीलवसन, नीलाम्बरभूत् (त्), पतङ्गपुत्र, पिङ्गलात्मज, प्रेतपुरीश, भगसम्भव, भानुतनय मार्तण्डाङ्गज, मिहिरात्मज, मेचकरुचि, यमावरज, युगवर्त्तक, रेवतीभव, लोकबन्धुभू, विकर्त्तनज, विरोचनभू, वंभावसव, श्यामलशोचि (प), सप्ताश्वसूनु, सवित्सुत, सह-

सागुज साहस्राश्व हससन्तति, हेलिनन्दन,
(६) अरुणतनय, अर्कतनुजन्मा (अन्), असित-
वसन, आदित्यतनूज, इनदेहजन्मा (अन्),
उष्णाशुतनय, कपिलनयन, कपिललोचन,
कमलिनीशज, खररश्मिसूनु, गभस्तिस्मभव,
षट्कपभर्ता (तृ), तपननन्दन, तमोहतसूत,
तरणितनूज, तीक्ष्णोन्नतनुभू, तीव्रवरजात,
दिनकरात्मज, दिननायकोत्थ, दिनपतिपुत्र,
दिनेशतनय, दिवसेशसूनु दिवाकरसूत, द्युमणि
नन्दन, नलिनीशजनि, पतञ्जतनय, पिङ्गला
त्मभव, घनतनुजन्मा (अन्), भास्करात्मभव,
भास्वतनुजति, मिहिराङ्गजात, यमसहोदर,
लोकवन्धुपुत्र, विभावसुसूत, विवस्वतनूज,
श्रुतभवोऽनुज, सप्ताशुपुत्र, सवितु कुमार,
सहस्राशुसूनु, हसशरीरज, हेलिविग्रहभू,
(७) अर्कसहजज, अहस्करनन्दन, आदित्य-
समुद्भव, उष्णदीधितिसूनु कमलिनीशजन्मा
(अन्), जगत्साक्षिसन्तति, तपनतनुभव,
तरिणदेहजात, पद्मिनीपालपुत्र, प्रखरकर-
जन्मा (अन्), मातङ्गकायभव, मिहिराङ्ग
स्मभव, वासरनाथपुत्र, वासरमणिसूनु,
सप्तगन्धर्वजा, सप्तसप्तयङ्गजन्मा (अन्),
सुवर्चलाशानिभू, (८) अम्बुजहितप्रभव, अम्भो-
जमित्रतलप, अम्भोजिनीपतिभूत, दशशत
करपुत्र, (९) अम्भोभवमित्रनन्दन, धर्मघृण्या-
त्मसमुद्भव, नलिनीश्वरशरीरज, पद्मिनी
प्राणपतिपुत्र, (११) सरोजिनीनाथशरीरजन्मा
(अन्), पुटकिनीशकलेवरजात, (१२) मृगा
सिनीनाथकलेवरोद्भव, नालीकिनीनाथकदेह
१-२६

स्मभव, (१४) पङ्कजहाधिराधितसहननप्रसूति ।
अनिपितुपर्याया — अर्क, इन, पणी, रवि,
सूर्य, शेषस्तु रवी ।
अनिमातृप० — छाया, प्रभा, विभा, शेषस्तु रवी ।
अनिभ्रातृप० — अन्तक, काल, यम, शेषस्तु
यमे ।
अनिपत्नीप० — चित्ररथकन्या, चित्ररथपुत्री,
अनिपत्नी ।
कृष्णवर्णप० — अशुक्ल, अशुभ्र, अरवेत,
असित, काल, कृष्ण, नील, मेचक, राम,
शिति, श्याम, श्यामल ।
राहुपर्याया — (१) व, (२) अगु, अहि,
चक्री (इन्), तम तम, (अस्) (न०),
दंत्य, घाता (तृ), ध्वान्त, नाग, पङ्क, पात,
फणी (इन्), भोगी (इन्) राहु, वक्र, विदु
व्याल, सर्प, (३) अननु अन्जारि भरश्मि,
अहिराट् (ज्), उरग, कुण्डली (इन्), ग्रहारि,
गूढपाह् (द), जिह्वाग, तिमिर, दनुज, दागव,
नागशह् (ज्), वन्नग पुदाकु, फणिस,
फणीन्द्र, फणीश, भानुभुक् (ज्), भुजग,
भुजङ्ग, भुजङ्गेद, भोगिष, भोगीन्द्र, भोगीश,
व्यालेश, शस्यारि, शीपंक, सपेन्द्र, सुरादिह्
(व्), सैह्य, स्वर्भाणि स्वर्भान्, (४) अन्ध-
कार, अमगूख, असुरेश, अहिनाथ, अहि-
पति, अहिविभु, अहे प्रभु आशीविष
इन्दुतप (अस्), इन्दुगुद, इन्दुदुहत् (द),
इन्दुरिपु उपपत्तव, उपराग, उरगप, उरगेश
काकोदर, कृष्णवर्ण, चक्षु अवा (अस्),
चन्द्रनुद, चन्द्रनुन, चन्द्रपात, चन्द्रमर्दि,
३०-३८

(३) आस्फुजि, आस्फुजित् (त) उक्षणा
 (५स्) एकदृग् (क्ष), एकाक्ष, दैत्यत्विक, (ज्),
 दैत्यार्च्य, दैत्येज्य, दैत्येड्य, दैत्येक्ष, वलीज्य,
 भमञ्ज भागवान् (मनु०), भागंव, भृगुज,
 भृगुभू, भृगुत्य, मघाज मघाभू, मघोत्य,
 सुक्वि, (४) अमुरार्च्य, असुरेज्य, अमुरेड्य
 आसुरेज्य एकचक्षु (स्), एकनेत्र, कविसूनु,
 वाव्यसुत, चित्रवासा (अस), चित्राम्बर,
 तिष्यग्नामी (इन्), दनुजार्च्य, दानवेज्य,
 दानवेड्य दिनदृश्य, दिवाचर दैतेयार्च्य,
 दैत्येज्य दैत्येज्य दैत्यगुरु, दैत्यमुत, दैत्य
 पूज्य दैत्यप्रिय, दैत्यभर्ता (त), दैत्यमत्री
 (इन्), दैत्यवन्द्य, दैत्यसुहृत् (द), दैत्याचार्य्य,
 दैत्यामात्य, दैत्याचिन दैत्येन्द्रउद्य, दैत्ये
 शेज्य दैत्येशेड्य, दैत्योपनी प्राक्सुरेज्य,
 प्राग्देवेज्य, बलिगुरु, बलिपूज्य, बलिमत्री
 (इन्), बलिवन्द्य, यत्प्रमात्य, भृगुत्रनि,
 भृगुजन्मा (अन), भृगुपुत्र भृगुभव, भृगुसुत,
 भृगुसूनु, भृगुपत्यम्, मघाजनि, मघाजन्मा
 (अन) मघाभव मदग्रह, देवतरय, षोडशाचि
 (५) षोडशाद्यु, सितरय, (५) असुरगुरु,
 असुरप्रिय असुरसूरि, असुराचार्य्य, असु
 राचित, एकनयन, एकलाचन, चित्रवसन
 दनुजगुरु, दनुजमुत, दनुजपूज्य दनुजमत्री
 (इन्), दनुजवन्द्य, दनुजसूरि, दनुजाचार्य्य
 दनुजामात्य, दनुजाच्चित, दानवगुरु दानव-
 पूज्य, दानवप्रिय, दानवमत्री (इन्), दानव-
 वन्द्य, दानवसुहृत् (द), दानवाचार्य्य, दानवा-
 मात्य, दानवाचित, दितिजगुरु, दितिजपूज्य,
 १-२६

दितिजमत्री (इन्), दितिजाचार्य्य, दितिजा-
 मात्य, दैत्यपूज्य दैत्यवन्द्य, दैतेयाच्चित,
 दैत्यनमस्य, दैत्यपुरोधा (अस) दैत्यपूजित,
 दैत्यमहित, दैत्यवन्दित, दैत्यमचिव, दैत्येन्द्र-
 मत्री (इन्), दैत्येन्द्रवन्द्य, पूर्वदैत्येज्य, पूर्व
 सुरेज्य, प्राक्सुरवन्द्य, प्राग्देवतेज्य, प्राग्देव
 पूज्य, प्राग्देवाचार्य्य, प्राग्देवताच्य्य, प्राग्देवते
 ज्य, बलिपूजित, बलिवन्दित, बलिसचिव,
 बले पुरोधा (अस), भागंवदेव, भृगुतनय,
 भृगुन्दन भृगुप्रसूति, भृगुवशज, भृगोरपत्यम्,
 भृगोर्नन्दन, शतपर्वेश, सुरारिवन्द्य,
 (६) अमरारिगुरु, अमरारिपूज्य, अमरारि
 मत्री (इन्), अमरारिवन्द्य, असुरदयित,
 असुरनमस्य, असुरपूजित, असुरमहेज्य, असुर
 वन्दित, असुरेन्द्रगुरु, आसुरपूजित, इन्द्ररिपु
 मत्री (इन्), इन्द्रारिवन्दित, निदशारातीज्य,
 त्रिदिवेशारीड्य, दनुजनायाच्य्य, दनुजसचिव,
 दनुजाधिपेज्य, दनुजेन्द्रमत्री (इन्), दानव-
 पूजित दानवयाजक दानववन्दित, दानवोपा
 ध्याय, दितितनयेज्य, दितिमुताचार्य्य, देव
 रिपूपनी, दैत्यनमस्य, दैत्यमहित दैत्यपुरो-
 हित पूर्वदैवतेज्य पूर्वदैवपूज्य, पूर्वदैवतेड्य,
 प्रथमदेवाच्य्य, प्रथममुरेज्य, प्राग्देवतावन्द्य,
 प्राग्देववन्दित प्राग्देवताचित, बलिपूज्यपाद,
 भागंवन्दन, भृगुनन्दकर, विबुधारातीज्य,
 विबुधारिपूज्य, विबुधारिवन्द्य, शतपर्वाजानि,
 शतपर्वानाथ, शतपर्वापति शासितदानव,
 सुरारिदयित, सुरारिसचिव (७) अनिमिपा
 रातीज्य, अनिमैपारिपूज्य, अमरदेविवन्द्य,
 ३०-५८

अमर्त्यसप्तनेत्र्य, असुरकुलगुरु, असुराणा दयित, असुरेन्द्रपुरोधा (अस्), असुरेन्द्रमहित, असुरेन्द्रसचिव, दनुजराजगुरु, दनुतनयाजित, दनुनन्दनमत्री (इन्), दानवराजपूज्य, दानवाधीशकथ, दानवद्वन्द्वदेव, दानवाध्वचरण, दानवेन्द्राचिताग्रि, दितिनन्दनवन्द्य, दितिसुतसचिव, दितिसूनुपूजित, दैन्यराजाचिन्ता, दैत्यपतिपुरोधा (अस्), दैत्यराजवन्दित, पूर्वं देवसचिव, पूर्वदेवाजिताग्रि प्रथमदेवगुरु, प्रथमसुरनुन प्रथमसुरपूज्य प्राग्देवताचिताग्रि, प्राग्देवतावन्दित, (८) अग्निमिपरिपूज्य, असुरपूज्यचरण, असुरराजपूजित, असुरवान्दितपाद, असुराधिपपूजित, दनुजनु सोढस्तिक, दानवनाथनमस्य दानवराजवन्दित, दितिसूनुपुरोहित, देवेन्द्रसप्तनगुरु, दैत्यपते पुरोहित, दैत्येन्द्रपूजितपाद पूर्वदेवाचिनपाद, प्रथमदेवपुरोधा (अस्), प्राग्दैवतपुरोहित, सुरेन्द्रशत्रुमहित, सुरेशसप्तसचिव, (९) अग्निमिपट्टिपदचित्र, अमरराजरिपूजनी, अमरवैरिपुरोहित, दनुजराजपुरोहित, (१०) अग्निमिदेववरवरिबन्ध, अमरशात्रवपूजिताग्रि, असुरवन्दवन्दितपाद, दानवराजपूजितपाद. (११) अदिति सूनुमपत्नसचिव असुरनाथकपूजितपाद, प्रथमदैवतवन्दितपाद, प्राग्देवतापूजितपादपथ (क), प्राग्देवताराजसुपूजिताग्रि, दितिबहुद्विमहायनभद्वर, वृन्दारववेरिवृन्दवन्दितपाद वृन्दारववेरिवृन्दवन्दितपाद ।
शुकपितृपर्याया—भृगु महामिबिन्नेष भगवद्विभूति ।

शुकपत्नीष०—शतपर्वा, शतपर्विका, शतपर्वा ।
शुक्लपुत्र०—असुरपुरोहित, शण्ड ।
शुकपुत्रीष०—देवयानी, ययातिपत्नी, शुकाचार्यपुत्री ।
चित्रवर्णप०—एत, कर्चुर, कल्माष, किर्मीर, चित्रम्, चित्रल, शबल ।
शिष्यप०—अन्तेवासी (इन्), अन्तेपत् (द्), छात्र, मोक्ष, विनेय, शिष्य ।
दैत्यप०—असुर, इन्द्रारि, कश्यपापत्यम्, क्षार, दिनज, दितिसुत, दित्यपत्यम्, दृष्टिमुट् (प्), देवशत्रु, दैन्य, दैत्य, पाताललोका (अस्), पूषदेव, पूर्वदेवता, पूर्वसुर, प्रथमदेव, प्रथमदेवना, प्रथमसुर प्राग्देव, प्राग्देवता, प्राक्सुर यज्ञशत्रु रमागेह, वेदविद्विष्ट (प्), धुनशिष्य, सुरद्विष्ट (प्), सुरारि, हरिद्विष्ट (प्) ।
दानवप०—असुर इन्द्रारि, दनुज, दनुतनुजन्मा (अन्), दनुपुत्र, दनुभव, दनुभू दनुसूनु, दानव, शुकशिष्य ।
कालेप्रपर्याया—असुर, इन्द्रारि, बालोज, कालीतनय, कालीपुत्र, कालीभव, कालीभू, कालीसूनु, कालेय, महिपासुर, महिपीज, महिपीभव, महिपीभू, महिपीमुत्त, माहिपेय, सुरद्विष्ट (प्) ।
दैत्यपद्विष्टप०—असुरशिली, दैत्यपद्विष्ट, मय, मूय महाग्नकर्ता (त्) ।
शक्तिपर्याया—(२) शक्ति धार, शक्ति, ऐति, कात्र, शृण, कोण, कोल, क्रूर, क्रोड, खोड, दीर्घ, नील, पङ्क, पोष्ण, १०-१८

चन्द्ररिपु, तम खेट, तमोगुण, दन्दसूक, दनुजेश, दर्वीकर, दानवप, दानवेन्द्र, देवरिपु, देवशत्रु, दैत्यग्रह, दैत्यच्छाया, दैत्याधिभू, नागराज, फणिपति, फणीश्वर, ब्रध्नवेरी (इन्), भरणीभू, भुजङ्गम, । भुजगराट (ज्), भुजगेन्द्र, भोगिनाय, भोगिपति, मलयज, रविरिपु, विधुन्तुद, विधुमर्दी, विधुर्वेरी (इन्), विलेशय, विपघर, व्यालपति, व्यालपाल, घागिमर्दी (इन्), शिरोग्रह, शिरोवक्त्रम्, शीपंदेह, सिंहिकाभू, मिहीसूनु, सिंहकेय, सोमशत्रु, (५) अन्नपिशाचम्, अमूनचोर, असुरनाथ, असुराधीश, इन्दुप्रत्यर्थी (इन्), उरगाधिप, उरगाधिभू, ग्रहकल्लोल, तिमिर-दीप्ति, दनुजनाथ, दानवेश्वर, नागाधिराज, निशाकरारि, पवनाशन, फणिनायक, भुज-गपति, भुजगविभु, भुजङ्गनाथ, भुजङ्गमेग, भुजङ्गविभु, भुजङ्गाधिभू, विधुवाधन, शिरो-द्युचर, मिहिनापुत्र, मिहिकासुत, मिहिकासूनु, सिहीतनूज, मिहीनन्दन, सोममपत्न, (६) अन्नपिशाचकम्, इन्दुविमर्दन, उरगाधि-नाथ, उपाविभुशत्रु, तुहिनाशुन्तुद, दानवा-धिपति, पवनभुक्पति, फणिनामधिप, भरणी सम्भव, भुजगनायक, रविचन्द्ररिपु, विहङ्ग-कल्लोल, सिंहिकानन्दन, सिहीतनुज-भा (अन्), स्वगदिद्वामणि, हिमकररिपु, (७) कुमुदपतिरिपु, तमोनाथसपत्न, दानव-वन्दनाथ, दिवसकररिपु, फणिनामधीश्वर, सिंहिकायाजनात, सिंहिकागर्भभूत, मिहिका-देहभव, सिहीसहननभू, (८) कुमुदिनीपतिपात, १-२६

त्रिदशसप्तदिवाकृत् (त्), धवलकरसपत्न, रविचन्द्रविमर्दन, सूर्याचन्द्रमसोर्ऋ, (६) देव-निक्तेतनभास्कर, रजनीश्वररश्मिहर, (११) विभावरीनाथमरोचिहर्ता (त्), दाशा-यणीनायकरश्मिहर्ता (त्), (१२) निशीथिनो-नायकदीपितेहर् ।

सर्पपर्याया—ग्रहि, नाग, सर्प, शेषस्त्वन्यत ।
अन्धकारप०—अन्धकारम्, अन्धतमसम्, अन्धा-तमसम्, अवतमसम्, आतति, आसक्तम्, तम, तम (अस्) (न०), तमिस्रम्, तामिस्रम्, तिमिरम्, दिगम्बर, दिनकेसर, दिनाण्डम्, ध्वान्तम्, निशावर्ग(अन्), नीलपङ्कम्, भूच्छा-यम्, भूच्छाया, रजोवलम्, रात्रिराग, विषद्रुति, वृन, शार्वरम्, सन्तमसम् ।

केतुनपर्यायाः—(२) ग्रहे, कृश, केतु, गुदम्, गुह्यम्, चूडो (इन्), तटम्, ध्वज, पुच्छम्, वक्र, शिरवी (इन्), धीमान् (मनु०), सर्प, (३) अकच, अनिल, आहिक, उत्पात, वक्त्र, केतन, केतव, धूमज, पताक, मृत्युभू, वारुण, विकच, विकेश, शिखाभृत् (त्), शिखावात् (मनु०), (४) अचिबुर, आदलेपाभू, ऊर्ध्वकच, केशपाशी (इन्), ग्रहा-न्तिम, चन्द्राराति, तम पुच्छ, धूम्रकाय, विलेशय, ब्रह्मापुत्र, मृत्युपुत्र, मृत्युसुत, राहु-पुच्छ, विपगर्भ, वैजयन्त, (५) अदलेपाभव, आदालुब्धक, वक्त्रवक्त्र, कवचग्रह, वैज-यन्तक शिखविकामी (इन्), (६) उपप्ल-वाकच, विभावसुसुत, (७) अकचनाकवास, वक्त्रवनमश्चर, कमलजतनय, केशपाशिलचर, ३०-५८

हिमकरदमन , (८) विधुवर्गविमोचन ।

प्रकाशकप्रहनामनी—सूर्यं चन्द्रश्चेति द्वौ प्रकाशको ग्रहौ स्त ।

ताराग्रहनामानि—भौम , बुध , वृहस्पति , शुक्र शनिश्चैते पञ्च ताराग्रहा सन्ति ।

तम स्वरूपग्रहनामनी—राहु , केतुश्चैतौ द्वौ तम स्वरूपग्रहौ स्त ।

शुभग्रहनामानि—शुभविम्बाधिबेन्दु , निष्पाप बुध गुरु शुभश्चैते शुभग्रहा सन्ति ।

अतिशुभग्रहनामानि—बृहस्पति , शुक्र , यमक (घ) षट्श्चैतेऽतिशुभग्रहा सन्ति ।

पापग्रहनामानि—शुभविम्बाधिबेन्दु , भौम , रवि सपापबुध शनि , राहु , केतुश्चैते पापग्रहा सन्ति ।

क्रूरग्रहनामनी—भौम , शनिश्चैतौ द्वौ क्रूरग्रहौ स्त ।

अतिपापग्रहनामानि—केतु , गुलिक , मान्दि राहुश्चैतेऽतिपापग्रहा सन्ति ।

गुलिकपर्याया—अतिपापी (इन्) , गुलिक प्राणहर ।

मान्दिप०—आर्किज , आर्किपुत्र , आर्क्सूनु , आर्केर्जनि कालसुत कृष्णात्मज , दिनकरसुत पुत्र पङ्कज , प्रेतपुरीशज , प्रेतपुरीशसूनु , भास्वज्जभू , मन्दज , मन्दपुत्र , मन्दसुत मन्दोत्प , मान्दि यमात्मज , शनिसुत शने सूनु , शनेस्तनूज ।

प्राणपर्याया—असु प्राण , प्राणपद ।

ताजिकशास्त्रीयमुन्याग्रहप०—अन्यिहा इत्या इयहा , मुषा , मुन्या , मुषिहा ।

१-२६

उपग्रहनामानि—(१) काल , (२) परिवेध (परिवि) , (३) घूम , (४) श्रद्धायाम , (श्रद्ध-ग्रहर) , (५) यमघण्टक (यमकण्टक) , (६) इन्द्रधनु , (सक्रवाप) , (७) गुलिक (मान्दि) , (८) व्यतिपातक (व्यतीपात) (९) ध्वज (उपकेतु) इत्येते नवोपग्रहा सन्ति ।

रव्याद्यशाना नामानि—रव्यश (काल) , भौमाश (मृत्यु) बुधाश (श्रद्धग्रहर) , गुर्वश (यमघण्टक) , श-यश (गुलिको मान्दिर्वा) , चते रव्याद्यशानामानि सन्ति ।

नूतनग्रहनामानि—(१) हशंल (इन्द्र) (२) नेपच्यून (वरुण) प्लोटो (?) चैते-नव्यग्रहा सन्ति ।

एकयोक्त्याग्रहणां पर्यायाः—

रवीन्द्रो पर्याय—भावी , ग्रहराजो , तिमिरारी , दशंतो , घ्यास्तारी , पञ्चतो , पीतू , पुष्पदन्तो , पुष्पवन्तो भगौ भासन्तो , भेनो , हरी , उष्ण-हिमकरी ।

चन्द्रगुर्वो प०—गौरी , सिन्धुगो , सिन्धुमवो ।

भाक्वर्धो प०—हरिजो ।

शेन्दो प०—बुधो ।

रवीज्यमो प०—गोपतो ।

रव्यारयो प०—ग्ररणी , काश्यपेवो ।

तमोऽकंयो प०—असुरो , ग्रहो ।

राहुकेत्वो प०—अर्केन्दुवैरिणो उपसगो , उप-ग्रहो , तमोग्रहो रवीन्दुरदिमहरो , रवीन्दु-दिमर्दनी ।

भेन्दो प०—भमो ।

३०-३८

चन्द्रेज्ययो ५०—मेज्यो ।

चन्द्राच्छयो ५०—माच्छो ।

गुरुभयो ५०—अनिमिपानिमिपद्विपद्विप, प्रमात्यो, अचिती, अच्यो, आचाय्यो, उपनिया, उवाध्यायो, गुरु, पूजितो, पूज्यो, मन्त्रिणो, महितो, वन्दितो, वन्द्यो वाङ्मल्लगो, विप्रो, दासिनदेवदेत्यो ।

शुभगुर्वो ५०—मेज्यो ।

शुक्रशान्यो ५०—शुक्लाशुक्लो, सितासितो, सित सोरी ।

शुक्रशरविभौमप०—द्विजराजखेचरा ।

सूर्यारमन्दप०—विपमग्रहा ।

रविभौमप०—राजग्रहो ।

भौमाक्षिप०—भूमौसूर्यपुत्री ।

भौमबुधप०—बुध-द्रसू ।

उच्चराशिपर्याया —उच्चम्, (पु०, न०) उच्च गृहम्, उच्चभम्, उच्चभवनम्, उच्चराशि, उच्चक्षम्, तुङ्गम्, तुङ्गगृहम्, तुङ्गभम्, तुङ्गभवनम्, तुङ्गराशि, तुङ्गक्षम् ।

ग्रहोच्चराशिनामानि—(१) मेष, (२) वृष, (३) मकर, (४) कन्या, (५) बक, (६) मीन, (७) तुला, एतेऽर्कक्रमत उच्चराशय सन्ति ।

ग्रहोच्चाशसंस्था —दश, त्रय, । अष्टाविंशति, पञ्चदश, पञ्च, सप्तविंशति, विंशतिश्चैते रवे प्रमादुक्तोच्चराशिपूच्चाशा सन्ति ।

नीचराशिपर्याया —अधरम्, अधरगृहम्, अधरभम्, अधरभवनम्, अधरराशि, अधरक्षम्, निम्नम्, निम्नगृहम्, निम्नभम्, निम्नभवनम्, निम्नराशि, निम्नक्षम् नीच, नीचगृहम्, नीच- १-२६

भम्, नीचभवनम्, नीचराशि, नीचक्षम् ।

ग्रहनीचराशिनामानि—(१) तुला, (२) वृश्चिक, (३) बक, (४) मीन, (५) मकर, (६) कन्या, (७) मेष, एतेऽर्कत् क्रमतो नीचराशय, सन्ति, नीचाशास्तूच्चाशवद् बोध्या ।

मूलत्रिकोणराशिपर्याया.—त्रिकोणम्, त्रिकोण-गृहम्, त्रिकोणभम्, त्रिकोणभवनम्, त्रिकोण-राशि, त्रिकोणक्षम्, मूलत्रिकोणम्, मूलत्रिकोण-गृहम् मूलत्रिकोणभम्, मूलत्रिकोणभवनम्, मूल-त्रिकोणराशि, मूलत्रिकोणक्षम् ।

ग्रहमूलत्रिकोणराशिनामानि—(१) सिंह, (२) वृष, (३) मेष, (४) कन्या, (५) धनु, (६) तुला, (७) कुम्भ, इत्येतेऽर्कत् क्रमतो ग्रहाणां मूलत्रिकोणराशय सन्ति ।

ग्रहमूलत्रिकोणाशसंस्था —विंशति, सप्तविंशति, द्वादश, पञ्च, दश, पञ्चदश, विंशतिश्चैते रवे क्रमान्मूलत्रिकोणाशा सन्ति ।

कालपुरुषाङ्ग-ग्रहविभागो यथा—(१) शीर्षं, मुख च, (२) गल, (३) पृष्ठ उदर च, (४) कर अग्निश्च, (५) वटो जयने च, (६) गृह मुक् च, (७) जानू, इत्येतेषु कालपुरुष-दारीराशयेषु एकादिसंख्याक्रमतो रव्यादिग्रहाणां क्रमो, खेयम् ।

ग्रहातुनामानि—(१) अस्थि, (२) अधिरम्, (३) मज्जा, (४) त्वचा, (५) वसा, (६) वीर्यम्, (७) स्नायुरश्चैते घातवोऽर्कत् प्रमात्मन्ति ।

ग्रहवर्णनामानि—(१) रक्त, (२) श्वेत, (३) लोहित, (४) हरित, (५) पीत, ३०-२८

(६) मित, (७) वयमल, चने वर्णा रवे क्रमात् सन्ति ।

दिगोशनानामानि—(१) रवि (२) शुक्र, (३) मङ्गल, (४) राहु, (५) शनि, (६) चन्द्र, (७) बुध, (८) गुरुश्चैते पूर्वादीना दिशाप्र-
दक्षिणक्रमेण रव्यादयोऽधिपा सन्ति ।

पुरुषग्रहनामानि—रवि, कुज, गुरुश्चैते पुरुष-
ग्रहा सन्ति ।

स्त्रीग्रहनामनी—चन्द्र शुक्रश्चैतो स्त्रीग्रहौ स्त ।
तपु सकग्रहनामनी—बुध, शनिश्चैतो बलीवग्रहौ
स्त ।

सजल (प्राद्र) ग्रहनामनी—चन्द्र शुक्रश्चैतो
सजलावाद्रग्रहौ स्त ।

निर्जल (शुक्ल) ग्रहनामानि—रवि, मङ्गल
शनिश्चैते निर्जल (शुक्ल) ग्रहा सन्ति ।

सजनिर्जलप्रग्रहनामनी—बुध, गुरुश्चैतो सज-
निर्जलग्रहावर्थात्सजलराशिगो सजलो निर्जलरा-
शिगो निर्जलावित्याशय ।

ग्रहावस्थानामानि—(१) वृज, (२) स्तनयानम्,
(३) बाल्यम्, (४) कीमारम् (व्रतस्थितम्),
(५) गौवनम् (६) मध्य, (७) अतिवृद्धश्चै-
तानि ग्रहा वयासीनात् क्रमाज्ज्ञेय नि ।

ग्रहरत्ननामानि—(१) वटु (२) क्षारम्,
(३) कटुक, (४) कपाय, (५) मधुर,
(६) अम्ल (७) तीक्ष्णम्, चैतेऽकृति त्रयत्
रसा सन्ति ।

ग्रहद्रव्यनामानि—(१) ताम्रम्, (२) मणि,
(३) सुवर्णम् (४) मुक्ता (५) रोप्यम्
(६) मुक्ताफम, (७) लोहचैतानीनात् क्रमाद्
१-२६

द्रव्याणि सन्ति ।

ग्रहरत्ननामानि—(१) माणिक्यम्, (२) मुक्ता,
(३) प्रवालम्, (४) पुष्पराम (५) गारुडम्,
(६) यज्जम्, (७) नीलश्चैतानीनात् क्रमाद्
रत्नानि सन्ति ।

ग्रहवस्त्रनामानि—(१) र्षूतम्, (२) रम्पूतम्
(३) अग्निहतम्, (दग्ध) (४) जलहनम्
(प्राद्र), (५) मध्यमम् (६) दृढम् (७) जीर्णम्
चैतानीनात् क्रमाद् वस्त्राणि सन्ति ।

ग्रहक्रीडास्थाननामानि —(१) देवालय,
(२) जलतटम् (३) अग्निस्थानम् (४) विहा-
रस्थानम्, (५) काशस्थानम् (६) शयनस्थानम्
(७) उत्तरप्रदेशश्चैतानीनात्, क्रमात् श्रीडास्था-
नानि सन्ति ।

ग्रहाधिदेवनामानि—(१) अग्नि, (२) जलम्,
(३) स्कन्द, (४) विष्णु (५) शिव,
(६) सची, (७) ब्रह्मा चैतेऽनां क्रमादधि-
देवा सन्ति ।

सुखप्रदग्रहनामानि—चन्द्र, बुध, गुरु, शुक्र
श्चैते ग्रहा प्रकृत्या नृणां सुखप्रदा स्यु ।

दुःखप्रदग्रहनामानि—रवि, मङ्गल शनि,
राहु, केतुश्चैतेग्रहा प्रकृत्या नृणां दुःखप्रदा स्यु ।

सत्त्वगुणप्रधानग्रहनामानि—रवि, चन्द्र, गुरु
श्चैते सत्त्वगुणप्रधानग्रहा सन्ति ।

रजोगुणप्रधानग्रहनामनी—बुध, शुक्रश्चैते रजो
गुणप्रधानग्रहौ स्त ।

तमोगुणप्रधानग्रहनामनी—शनि, राहु,
केतुश्चैते तमोगुणप्रधानग्रहा सन्ति ।

ग्रहवर्णनामानि—(१) शनिव, (२) वश्य,
३-५८

(३) क्षत्रिय, (४) द्यूत, (५) ब्राह्मण,
(६) ब्राह्मण, (७) अन्त्यजश्चेत्तेऽर्कात् क्रमाद्
वर्णाधिपा सन्ति ।

ग्रहजातिनामानि—(१) क्षत्रिय, (२) तपस्वी,
(३) भुवणकार, (४) ब्राह्मण, (५) वणिक्,
(६) वैश्य (७) द्यूतश्चेत्ता अर्कात् क्रमाद्
ग्रहजातय सन्ति ।

द्विपदग्रहनामनी—गुरु धृक्श्चेत्तो द्विपदो स्त ।
चतुष्पदग्रहनामनी—भौम दानिश्चेत्तो चतुष्पदो
स्त ।

पक्षिग्रहनामनी—रवि, बुधश्चेत्तो विहङ्गमो
स्त ।

सरीसृपाकारग्रहनाम —चन्द्रोऽयमरीसृपाकारो-
ऽस्ति ।

इति धोमुकुटदिवत्तविरचिते ज्योतिषशब्दकोषे
पञ्चमो ग्रहवागं समाप्त ।

— ० —

मानधर्मः ।

मानपर्याया —इयत्ता, परिमणम्, परिमिति,
प्रमाणम्, (अजहृत्तिङ्गम्) प्रमिति, मानम् ।

मानार्थवाचकशब्दा —(१) योनवम् (पीतवम्),
(२) द्रुवम्, (३) पाय्यम्, चेति त्रयो मानार्थ-
वाचकशब्दाः स्युः ।

तदुक्तममरेण—

‘यो (पी) तव द्रुव पाय्यमिति मानार्थक त्रयम्’
इति अम० २।१।८।५

मानभेदा —(१) तुलामानम्, (२) प्रस्थमानम्,
(३) अङ्गलिमानम्, चेति मानस्य त्रयो भेदा
स्युः ।

अत्राहाभरसिंह—

‘मान तुलाङ्गलिप्रस्थे’ इति अम० २।१।८।५

हेमचन्द्रेण तु स्पष्टमुक्तम्—

‘तुलाद्यं पी (यो) तव मान द्रुवय कुडुवादिभिः ।
पाय्य हस्तादिभि’ इति अमि० चि० ४।२००।

८८३

मानप्रभेदाः—(१) उन्मानम्, (२) परिमाणम्,
(३) प्रमाण चेति मानस्य त्रयः प्रभेदाः स्युः ।

तदुक्तममरस्यामरविवेकविवृती—

‘ऊर्ध्वमान किलोन्मान, परिमाण तु सर्वतः ।
आयामस्तु प्रमाण, स्यात्सख्या भिन्नार्थसर्वतः ॥’
इति । अमरस्यामरविवेकटीकायाम् १।८५।२३१।
उन्मानपर्याया —उन्मानम्, ऊर्ध्वमानम्, तुला-
मानम्, वट्ट ‘वाट’ इति च मापा ।

परिमाणप०—परिमाणम्, प्रस्थमानम्, सर्वतो-
मानम् ।

प्रमाणप०—प्रङ्गलिमानम्, आयाम, प्रमाणम् ।
शास्त्रीयमाने तुलामानभेदाः —(१) गुञ्जा,
(२) माप, (३) कप, (४) पलम्, (५) सुव-

१-२२

२३-४७

(१) तदुक्तं नामलिङ्गानुशासने—‘गुञ्जा पञ्चाष्टमायकः । ते षोडशाक्षर्योऽन्त्रो पल कथंचतुष्टयम् ।

सुषण्विरतो ‘रेम्नोऽन्त्रे’ द्रुवयिस्तस्तु तस्यते ॥ तुला त्रिषां पलजत भार स्याद्विरतिस्तुला । आधितो
वरा भारा स्युः शास्त्री भार आधित । भार्यापण कारिका स्यात्काराये ताः अन्त्रे यण ।’ इति नामलि-
ङ्गानुशासने गुणाध्याख्यायाम् १।८५, ८६, ८७, ८८। ३३० ।

(शेष पृष्ठ ५६ पर) —

र्णम् (६) कुर्विस्त, (७) तुला, (८) भार, (९) आचित, (१०) शाकटभार, (११) राज-
तर्क्यं, (१२) साधकपर्यवेत्येते तुलामानमेदा
स्युः ।

गुञ्जापर्याया — काकचिञ्चा, काकचिञ्चि
काकचिञ्ची, कृष्णला, गुञ्जा रक्तिका ।
'घु घु ची' इति भाषा ।

मापप०—माप, मापक, हेम, धाम्यक,
'मासा' इति भाषा ।

तदुक्तम्—

'दशाष्टगुञ्ज प्रवदन्ति माप मासाह्वयं षोडश
भिश्च कर्पम् ।' इति लीलावती ।

'गुञ्जाभिर्दशभिर्माप द्वाणो मापचतुष्टयम् ।'
इति वैद्यकपरिभाषा । श० चि० पृ ६०१ स्त० १ ।

'पद्भिस्तु रक्ताभिः स्यान्मापको हेमधाम्यकाः ।

मापो गुञ्जाभिरष्टाभिः सप्तभिर्वा भवेत्स्व-
चित् ॥' इति भावप्रकाशे च ५।६।३०६

कर्पप०—प्रक्ष, उदुम्बरम्, वरमध्य, कप,
कवलग्रह, किञ्चित्पाणि तन्दुवम् पाणितलम्,
पाणिमानिका, पिचु, बिडालपदकम्, षोडशिका,
सुवर्णम् हसपदम् ।' इति ।

तदुक्तम्—

'ते षोडशाश्च कर्पोऽस्त्री इयमरसु० व्या०

६।८६।३३० भिषजा व्यवहारे तु कप स्यात्तोल
कद्वयम् ।' इति श० चि० २।५।१८ अनीतिर
रक्तिका । 'राजनिर्घट्टमते—'कर्पं स्याद्दश
मापक ।' इति श० चि० १।५।१६

कोसद्वयं तु कर्पं स्यात्स प्रोक्त पाणिमानिका ।
अथ पिचु पाणितल किञ्चित्पाणिश्च ति दु-
कम् ॥ बिडालपदकं चैव तथा षोडशिका मता ।
करमध्यो हसपद सुवर्णं कवलग्रह ॥ उदुम्बर
च पर्यायै कपमेव निगद्यते ।' इति भावप्रकाश
५।८, ६, १०।३८६

पलप०—घात्रम्, कर्पचतुष्टयम्, चतुर्थिका,
निकुञ्चक, पलम्, प्रकुञ्च, बिल्वम्, मुष्टि,
मुष्टी, षोडशी, सुपाट ।

तदुक्तम्—

'शुक्तिर्म्या च पल ज्ञाय मुष्टिरात्र चतुर्थिका ।
प्रकुञ्च षोडशी बिल्व पलमेवात्र कौत्यते ॥'
इति भावप्रकाश । ५।११।३८ ।

'तसुशास्त्रं तौलकचतुष्टयम् । वैद्यके अष्टतोल-
कम् । लौकिके साष्टरक्षितद्विमापकताक्षरित
यम् ॥ यथा—'पल तु लौकिकं मानं साष्टरक्षित
द्विमापकम् । तौलकत्रितयं ज्ञाय पयोतिर्ज्ञे स्मृति-
सम्मतम् ' इति तिथितत्त्वे ॥' पल सुवर्णादिच-

त्वारः पञ्च वापि प्रकीर्तिताः ।' इति श-वि०
स्त १ पृ ६४ ।

सुवर्णप०—विस्त., सुवर्णम् ।

अत्राह हेमचन्द्र—

'विस्त. सुवर्णो हेमन्तोक्षे' इत्यभि चि० ३।२०१।

८८४

कुरुविस्तप०—कुरुविस्त, सुवर्णपलम् ।

तुलाप०—तुला, पलशतम् ।

भारप०—भर., भार. ।

आचितप०—आचित, आचिति, शलाटः,

शाकटः, भार. शाकटीनः ।

तदुक्तम्—

'कुरुविस्तस्तु तत्पले ॥ तुला पलशतं तासा
विशत्या भार आचितः । शाकटः शाकटीनश्च
शलाटस्ते दशाचितः ।' इत्यभि० चि० ३।२०१।

८८५

'माचितो दशभाराः स्युः' इति हलायुधः ।

'भारदेशभिराचितिः ।' इति रत्नकोपः । 'आचितः
शकटोन्मेये पलानामयुतद्वये ।' इति च मेदिनी ।

इत्यमरसु० व्या० ६।३३१।८७

राजतकर्षप०—कार्पाषणः, कार्पाषणकः, कार्पिकः,

राजतकर्षः ।

उक्तञ्च—

'कार्पाषणः कार्पिक' स्यात्' इत्यमरसु० व्या०
६।३३१।८८।

ताम्रकर्षप०—ताम्रकर्षः, ताम्रिकः, पणः
(पसा' इ० भा०) ।

उक्तञ्च—

'कार्पिके ताम्रिके पणः ।' इत्यम० सु० व्या०
६।३३१।८८।

मागधीयमाने 'तुलामानभेदाः'—(१) असरेणु,
(२) भरीचिः, (३) राजिका, (४) सर्पप.,
(५) यवः, (६) गुञ्जा, (७) मापकः, (८) शाणः,
(९) कोलः, (१०) कर्षः ।

१-१७

१८-३४

(१) मागधमानमाह भावमित्रः—'व्रतरेणुर्बुधैः प्रोक्तस्त्रिशता परमाणुभिः । व्रतरेणुस्तु पर्यायनाम्ना दशौ
निगद्यते ॥ जालान्तरगतं सूर्यकर्द्वंशौ विलोचयते । यद्वंशोभिर्मरीचिः स्यात्ताभिः पद्भिर्भव राजिका ॥
तिसृभौ राजिकाभिश्च सर्पपः प्रोच्यते बुधैः । यद्योऽष्टसर्पपः प्रोक्तो गुञ्जा स्यात्सत्त्वतुष्टयम् ॥ यद्भि
स्तु पद्भित्ताभिः स्यान्मापको हेमप्राग्यकी । मापेऽष्टतुभिः शाणः स्यादधरणः सः निगद्यते ॥ टङ्कः स
एव कथितस्तद्व्यं कोल उच्यते । शुद्रको यद्वत्तत्रैव प्रसङ्गः स निगद्यते ॥' इति भावप्रकाशः ५।३८६।
३, ४, ५, ६, ७।

न्यासः—

३० परमाणवः=१ असरेणुः ।

६ मरीचयः=१ राजिका ।

८ सर्पपा=१ यवः ।

६ गुञ्जाः=१ मापकः ।

२ शाणो=१ कोलः ।

६ बंधयः=१ मरीचिः ।

३ राजिकाः=१ सर्पपः ।

४ यवा=१ गुञ्जा ।

४ मापाः=१ शाणः ।

२ कोलो=१ कर्षः ।

त्रसरेणुपर्याया — त्रसरेणु, वशी ।

मरीचिप० — किरण, भानु मरीचि, शेषस्तु रवी ।

राजिकाप० — असुरी, कृष्णिका, क्षव, दाता-
भिजनन, राजसर्प, राजिवा ।

तदुक्तम्—

‘क्षव क्षुनाभिजनना राजिका राजसर्प ।

असुरी कृष्णिका चासौ इत्यभि० वि० ३:१०:१।
४१८-१६।

सर्पप० — श्वेतसर्प, सर्प, सिद्धार्थ ।

तदुक्तम्—

‘अथ सिद्धार्थं श्वेतसर्प ॥’ इत्यभि० वि०

४२१० ११८०।

यवप० — तीक्ष्णशूक, यव, ह्यप्रिय ।

तदुक्तम्—

‘यवो ह्यप्रियस्तीक्ष्णशूक’ इत्यभि० वि० ४।

२६८:११७०

शाणपर्याया — टङ्क, धरण, निष्क, शाण,
शाणक ।

तदुक्तम्—

‘वं (भापं) श्वचतुर्भिस्तु शाणक । टङ्कोऽश्त्रो
धरणम् इति कल्पद्वी १६०:५१५ १६।

कोलप० — कोल, क्षुद्रक, द्रक्ष्ण वटक ।

तदुक्तम्—

शाणद्वय कोलस्तु द्व शाण । क्षुद्रको वटक इति
कल्पद्वी १६०:५१६

वालिङ्गोद्यमान तुलामानभेदा — (१) गौर
(श्वेत) सर्प, (२) यव, (३) गुञ्जा,
(४) बल्ल (५) भाप, (६) शाण,
(७) गवाणक, (८) कर्प, (९) पलम्,
(१०) कुडव ।

शास्त्रीयमाने प्रत्यमानभेदा — (१) मुष्टि,
(२) कुडव, (३) प्रस्य, (४) आढक,
(५) द्रोण, (६) शूर्प, (७) खारी, (८) प्रव

१-१७

१८-३४

(१) प्रत्यमानमाहमर — अत्रिप्रमाणाढकद्रोणी खारी बाहो निकुञ्चक । कुडव प्रस्य इत्याद्या परिमा
णार्थका पृथक् ।’ इत्यमरशमरविशेकटीणायाम् । ६। २३१:८८ ६ कुडव इत्येक पावशेर इति श्यातस्य।
कुडप इति मुकुट । कुडको वा । कुडवप्रमाणं तु गृहेणुकाप्यलोहादे पात्र यच्चतुरदगुलम् । बिस्तीण च तयोच्च
य तमान कुडव श्वेत । प्रस्य ’ इत्येक शेर इति श्यातस्य । आद्यगद्वाभूषणं भाराविग्रह । यद्वाहु - पल प्रकुञ्चक
मुष्टि कुडवस्तच्चतुरदम् । चत्वार कुडव प्रस्यश्चतु प्रस्य तथाढकम् ॥ अष्टाढको भवेद्द्रोणो द्विद्रोण
शूर्प उच्यते । सादशूर्पो भवेत्खारी द्विशूर्पो द्रोण्युदाहृता । तमेव भार जानीयाद्वाहो भारचतुष्टय-
मिति ।’ अग्यच्च । अष्टमुष्टिभवेत्किञ्चित्किञ्चिदष्टौ तु मुष्टकम् । पुण्यल्लोति चत्वारि आढक
परिकीर्तित । चतुराढको भवेद् द्रोण इत्येत मानलक्षणम्’ इत्युक्तम् ॥’ इत्यमरस्यामरविशेकट कायाम् ६। २३१:८८

यास —

४ मुष्टय = १ कुडव (कुडप) ।

४ प्रस्या = १ आढक ।

४ द्रोणा = १ खारी ।

२० साम्य = १ बाह (भबिका)

४ कुडवा = १ प्रस्य ।

४ आढका = १ द्रोण ।

५ साम्य = १ प्रवर्त्त (प्रवर्तिका) ।

तिका, (६) बाह ।

मुष्टिपर्याया — १ मुष्टि (पु० स्त्री०) मुष्टी
मुचुटि, मुचुटी मुस्तु, सग्राह ।

तदुक्तम्—

‘सम्पिण्डताङ्गुलि पाणिर्मुष्टिर्मुस्तुर्मुचुटश्चपि ।’
इत्यभि० चि० ३।१३७।५६७।

मुष्टिवाचकशब्दा — आभ्रम्, चतुर्थिका, निकु
ञ्चकम्, पलम्, प्रकुञ्चकम्, बिल्वम्, मुष्टि,
पोडशी, सृपाट ।

उदमानप०—उदमान, आढकस्य पञ्चाश
तमो भाग ।

तदुक्तम्—

‘कुल्या स्यादष्टभिर्द्रोणैर्द्राणिपादेन चाढक । अतो-
ऽष्टशतिको भाग उदमानउदाहृत ॥’ इति श०
चि० २।३५७

कुडवपर्याया — अर्द्धशरावक, अष्टमानम् कुडप
कुडप, कुडव पाद, प्रस्थतुर्यांश । ‘माणा’
इति । पोवा’ इति च भाषा ।

प्रस्थप०—कुडवचतुष्टयम् प्रस्थ, शेटक, सेर-
सेर, । ‘पाया’ इति । ‘सेर’ इति च भाषा ।

आढकप०—आढक, कास्यपात्र, चतु पष्टिपल,
द्रोणचतुर्यांश, प्रस्थचतुष्टयम्, भाजनम् ।

द्रोणप०—अभ्रंण आढकचतुष्टयम्, उन्मानम्,
कलश, खारीतुर्यभाग, घट, द्रोण, नल्वण,
राशि ।

खारीप०—खार, खारि, खारिका, खारी, द्रोण
चतुष्टयम्, प्रवर्तकपञ्चमाश, बाहर्विंशत्यश,
पण्यत्रत्यधिका चतु सहस्रपालिका ।

प्रवर्त्तप०—खारिपञ्चकम्, प्रवर्त्त, प्रवर्तिका ।

बाहप०—खारिविंशम्, बाह ।

मागधीयमाने प्रस्थभानभेदा — (१) कर्प, (२)

१-१५

१ मागधीयमाने तुला (प्रस्थ) मानस्य

ग्यात —

- २ कर्पा = १ शुक्ति ।
- २ गुप्तती = १ पलम् ।
- २ पले = १ प्रस्तुति ।
- २ प्रस्तुती = १ अञ्जलि ।
- २ अञ्जलि = १ मानिका । (कुडव)
- २ मानिके = १ प्रस्थ ।
- ४ प्रस्था = १ आढक ।
- ४ आढका = १ द्रोण ।
- २ द्रोणी = १ तूण ।
- २ तूणी = १ द्रोणी ।
- ४ द्रोण्य = १ खारी ।

२००० पलानां द्विसहस्र = १ भार ।

१०० पलानां दश = १ मुष्टा ।

१६-३१

अथवा—

- ४ मापा = १ टङ्क ।
- ४ टङ्का = १ अश ।
- ४ अशा = १ बिल्वम् ।
- ४ बिल्वानि = १ कुडव ।
- ४ कुडवा = १ प्रस्था ।
- ४ प्रस्था = १ आढक ।
- ४ आढका = १ राशि ।
- ४ राशयः = १ गोपय ।
- ४ गोण्य = १ खारि ।

शुक्ति, (३) पलम्, (४) प्रसृति, (५) अञ्जलि, (६) कुडव, (७) मानिका, (८) प्रस्य, (९) आढक, (१०) द्रोण, (११) शूर्प, (१२) द्रोणी, (१३) खारी, (१४) भार, (१५) तुला, चेति मागधीयमाने प्रस्यमानभेदा ।
 कर्पपर्याया — कर्प, कोलद्वयम् ।
 शुक्तिप०—अष्टपलम्, अष्टमिका शुक्ति ।
 प्रसृतिप०—अष्टाञ्जलि, प्रसृतम्, प्रसृति ।
 अञ्जलिप०—अञ्जलि, अष्टशरावक, अष्टमा नम्, कुडव ।
 मानिकाप०—अष्टपलम्, शराव ।

शूर्पप०—कुम्भ, गानी, चतुषष्टिशरावक भार, शूर्प ।
 द्रोणीप०—गोभी, द्रोणी, बाह ।
 भारप०—पलद्विगुह्यम्, भार भार ।
 तुलाप०—तुला पलशतम् ।
 कालिङ्गीयमाने प्रस्थभेदा — (१) कुडव, (२) प्रस्य (३) आढकश्चेत्यादय पूर्ववन्मता ।
 चतुष्पलं कुडव स्यात् ।
 तदुक्तम्—
 'चतुष्पलंश्च कुडव प्रस्थाथा पूर्ववन्मता । इति भावप्रकाशे ५।३८७।२७ ।

१-११

१२-२२

उक्तं च—

१ 'स्यात्कर्पाग्रामद्वैपत शुक्तिरष्टमिका तथा ॥ शुक्तिग्या च पल ज्ञेय मुष्टिरात्र चतुर्धिका । प्रकुञ्च योदशी द्वित्व पलमेवात्र कीर्यते ॥ पलाम्या प्रसृतिसंज्ञा प्रसृत च निगद्यते । प्रसृतिग्यामञ्जलि स्यात्कुडवोऽष्टशरावक ॥ अष्टमान च तत्तय कुडवाम्या च मानिका । शरावोऽष्टपल तद्वज्ज्ञेयमत्र विचक्षणै ॥ शरावाभ्यः भवेत्प्रस्यश्चतु प्रस्यस्तथाढक । भाजन कास्य पात्र च चतुषष्टिपलश्च स ॥ चतुर्भिराढकद्रोण कलशो नल्वणोऽर्जण । उन्मान च प्रदो राशिर्द्रोणपर्यायसन्ति ॥ द्रोणाम्या शूर्पकुम्भी च चतुषष्टिशरावक । शूर्पाभ्यां च भवेद् द्रोणी बाहो गोणी च सा स्मृता । द्रोणीचतुष्टय खारी कथिता सूक्ष्मबुद्धिभि । चतु सहस्रपलिका घण्णावस्यधिका च सा ॥ पलाना द्विसहस्र च भार एक प्रकीर्तित । तुलापलशतं ह्य सर्वत्रैवैय निश्चय ॥ मापटङ्काक्षवित्तानि कुडव प्रस्यमाढकम् । राशिगोणी खारिकेति यथोत्तरचतुष्टयम् इति भा प्र ५।३८७।१० त १६ पा ।

२. अतान्तरे तुलामानस्य

ध्यात —

- ४ मुष्टय = १ कुडव ।
- ४ कुडवा = १ प्रस्य ।
- ४ प्रस्या = १ आढक ।
- ८ आढका = १ द्रोण ।
- २ द्रोणी = १ शूर्प ।
- १॥ सार्द्धशूर्प = १ खारी ।
- ४ भारा = १ बाह ।

३ पुनर्मतासरे तुलामानस्य

ध्यात —

- ८ मुष्टय = १ किञ्चित् ।
- ८ किञ्चित् = १ पुष्कलम् ।
- ४ पुष्कलानि = १ आढक ।
- ४ आढका = १ द्रोण ।

अङ्गुलमानभेदा—(१) रज (स्), (२) पर- (स्), रेणु ।
 माणु, (३) तसरेणु, (४) ध्वसी (वशी), (५) ध्वसीप०—तसरेणु, ध्वसी, वशी ।
 बालाग्रम्, (६) लिखा, (७) यूका, (८) यव, बालाग्रप०—कचाग्रम् बालाग्रम् तसरेण्वट्टकम् ।
 (९) अङ्गुलम्, (१०) वितस्ति, (११) हस्त, लिखाप०—यूकाण्ड, रिधा, लिद्धा, लिखा
 (१२) चाप, (दण्ड), (१३) क्रोश, (१४) लिक्षिका ।
 योजनम् ।
 रज पर्याया—धूलि, धूली, पाशु, पासु रज यूकाप०—केदाकीट, यूका, पट्पदी ।

१-७

८-१३

(१) उक्तञ्च—'आलातरगते भानी यत्सूक्ष्म दृश्यते रज । प्रथमं तत्प्रमाणानां तसरेणुं प्रवक्षते ।'
 इति । यद्येकपरिभाषया त्रिशत्परमाणुपरिमाणं ध्वसी । 'आलातरगते सूक्ष्मकरे ध्व (ध्व) सी (सी) विलोक्यते ।
 तसरेणुस्तु वितेयस्त्रिशता परमाणुभिः ॥' इति श० चि० २।१२२०

मनुस्मृतौ तु—'तसरेणवोऽष्टौ विंशत्या लिङ्का परिमाणतः ।' इति मनु । इति श० चि० १।१५६
 अपि च—'आलातरगते भानी यच्चानुदृश्यते रज । तद्वचतुर्भिर्भवेत्त्रिंशत् लिङ्गादङ्गुलमिदं सार्यप ।'
 इति श० चि० १।१५६

अस्य म्याम यथा—

६ यङ्गुलि परमाणुभिः = १ तसरेणु ।	८ तसरेणुभिः = १ कचाग्रम् ।
८ कचाग्रं = १ लिखा ।	८ लिखाभिः = १ यूका ।
८ यूकाभिः = १ यव ।	८ यवोदरं = १ अङ्गुलम् ।
१२ अङ्गुलं = १ वितस्ति । (शङ्खु)	२ वितस्तिभ्यां वा २४ अङ्गुलं = १ हस्त । (किण्डु),
२ हस्ताभ्यां = १ गज । (हस्ताद्वय)	४ हस्तं = १ चाप (दण्ड),
१० हस्तं = १ क्रोश	४०० अतु सहस्रं हस्तं = १ पत्थ ।
२००० द्विहस्तमितर्धनुभिः = १ क्रोश ।	२ द्वाभ्यां क्रोशाभ्यां = १ गव्यति ।
४ अतु क्रोश्या = १ योजनम् ।	

मतान्तरे तु—

१ रज = १ परमाणु ।	३० परमाणु = १ तसरेणु ।
८ तसरेणव = १ लिखा ।	

धुनमंतान्तरे—

१ परमाणु = १ रज ।	४ परमाणव = १ लिखा ।	५ लिखा = १ सार्यप ।
-------------------	---------------------	---------------------

यवप०—अश्वप्रिय, तीक्ष्णशूक, यव ।

इह पट्भिर्गोसर्पं परिमित यवपरिमाण-
मुक्त्वा मनुना—‘सर्पं पा पटयवो मध्यमं मध्यो न
स्पूलो नापि सूक्ष्मं यवो भवतीत्यर्थः ।

अपि च—

‘जालान्तरगते भानौ यच्चानुद्श्यते रज ।
तैश्चतुर्भिर्भवेद्विरक्षा निष्पापड्भिश्च सर्पं ।
पटसर्पंपयं यस्त्वेको गुञ्जैका तु यवेऽस्त्रिभिः ।’
इति श० चि० १।१५

अङ्गुलप०—अंगुलम्, शङ्खदशभागः, हस्त-
चतुर्विंशत्यंशः, अष्टसंख्ययवोदरमानम् ।

तदुक्तम्—

अष्टभिस्तंभैर्वज्रैश्च मध्यमं मष्टभिर्यवे, अन्यस-
पडिमहद्विष्टमङ्गुलं मुनिसत्तमम् ।’ इति । मान-
तु पाद्वर्ते—‘पटयवा पाद्वर्तसंमितता ।’ इति
कात्यायनदशनात् । इति श० चि० १।२५ ।

वितस्तिप०—कनिष्ठया सह विततोऽङ्गुष्ठः,
द्वादशांगुलपरिमाणम्, वितरितः, हस्ताङ्गम्,
शकुलुष्यम्, ‘वालित’ इति भाषा ।
हस्तप०—करः, किष्कु, पञ्चशास्त्र, पाणि,
हाथ, हस्त । ‘हाथ’ इति भाषा ।

तदुक्तम्—

‘यवानां तण्डुलरक्मगुलं चाष्टभिर्भवेत् । अदी-
र्घमाजितं हस्तचतुर्विंशद्भिरंगुले । इति कालि-
कापुराणम् ।’ इति श० चि० २।१००२ ।

गजप०—गजः, हस्तद्वयम्, पट्त्रिंशदंगुलपरि-
मितम् ।

घाषप०—चापः, धनुः, मतान्तरे तु ‘दण्ड’ ।

१-२८

तदुक्तम्—

चतुर्विंशांगुलो हस्तस्तच्चतुष्कः धनुः स्मृतम् ।
इति श० चि० १।१२८६

वशप०—वशः, हस्तदशकम्, ‘वाँस’ इति भाषा ।

उक्तं च—

‘तथा वराणां दशकेन वशः ।’ इति लीलावत्याम् ।
नल्वप०—किष्कुचतुःशतम्, नल्वः, हस्तचतुः-
शतम् ।

उक्तं च—

नल्वः किष्कुचतुःशतम् ।’ इत्यमरः १८।११६
अम० सु० व्या० ‘कात्यस्तु’ ‘नल्वः हस्तशतम्’
इत्याह । भट्टक्षीरस्वामी तु ‘नल्वः विंशहस्तशतम्’
इति दर्शितवान् । मुकुटस्तु—‘नल्वो विंश हस्त-
शतम्’ इति च दर्शितवान् इत्यमरः सु० व्या०
टिप्पण्याम् १८।११६

क्रोशप०—क्रोशः क्रोशम्, क्रोशी, दण्डसहस्रद्वित-
यम्, सहस्रधनुः, ‘कोस’ इति भाषा ।

उक्तं च—

धन्वतरः सहस्रं तु क्रोशः’ इति वाचस्पतिः
इत्यमरः सु० व्या० २।१।११५।१८ ‘स्यादङ्गुल-
तैर्द्वादशभिरवितस्तिस्तदङ्गुलेन च । हस्तो हस्तै-
श्चतुर्भिः स्यादङ्गुलैर्दण्डश्च तैः पुनः । द्विसह-
स्रमितं क्रोशः त्रयोदशगुणः गोस्तं पुनः । गव्यूत-
चः त्रिंशद्गुणः द्वयोर्गव्यूतिरित्यपि ।’ इति
कल्पद्री २०।१०३ ।

गव्यूतिप०—त्रोशद्वयम्, क्रोशयुगम्, गव्याः, गव्यू-
तम्, गव्यूतिः, गोमतम्, गोस्तम्, द्विसहस्रधनुः ।
‘दो क्रोशः’ इति भाषा ।

२६-५६

उक्त च—

‘गव्यूति स्त्री ओशयुगम्’ इत्यमर । सु० व्या० २।१।१५।१८ ‘घन्वन्तरसहस्र तु ओश ओश-
द्वय पुन । गव्यूत स्त्री तु गव्यूतिर्गोष्ठ गोमत च
तत्’ इति वाचस्पति । घनुहंस्तचतुष्टयम् ।
द्वाम्या धनु सहस्राभ्या गव्यूनि पुंस्ति भाषित ।’
इति शब्दानां ।’ इत्यमरसु० व्या० २।१।१५।

१८।

योजनप०—चतु नोशी, ओशचतुष्टयम्, योज-
नम् ।

उक्त च—

‘योजन परमारमनि । चतुःकोश्या च योमे च’
इति मेदिन्याम् ६१११-१२।

विनमानपर्यायाः—ग्रहमिति, दिनप्रमाणम्, दिन-
मानम्, दिनमिति, दिवसप्रमाणम् दिवसमानम्,
दिवसमिति, द्युप्रमाणम्, द्युमानम्, द्युमिति,
वासरप्रमाणम्, वासरमानम्, वासरमिति,
दिनाह्नप०—ग्रहदलम्, घसाह्नम् दिनखण्डम्,
दिनदलम्, दिनशकलम्, दिनाह्नम्, दिवसखण्डम्,
दिवसदलम्, दिवसशकलम् दिवसाह्नम् वासर-
खण्डम्, वासरदलम्, वासरशकलम्, वासराह्नम् ।

१-२१

रात्रिमानप०—रजनीप्रमाणम्, रजनीमानम्,
रजनीमिति रात्रिप्रमाणम्, रात्रिमानम् रात्रि-
मिति, निशाप्रमाणम्, निशामानम्, निशामिति,
शर्वरीमानम् तमोमानम् ।

अह्नरात्रिमानप०—अह्नरात्र, निशीथ, निशीथ
मानम् ।

रात्र्यह्नप०—निशाखण्डम्, निशादलम्, निशा-
ह्नम्, निशाशकलम्, रात्रिखण्डम् रात्रिदलम्,
रात्रिशकलम्, रात्र्यह्नम् शर्वरीखण्डम्,
शर्वरीदलम् शर्वरीशकलम् शर्वर्यह्नम् ।

कालप०—अनेहा, काल द्रिष्ट, शेषस्तु कालवर्गो
कालमानप०—घनेहोमानम्, कालमानम्, द्रिष्ट-
मिति, समयप्रमाणम् ।

कालभेदा—(१) मूर्त, (२) अमूर्तश्चेत्येते
कालस्य द्वौ भेदौ स्याताम् ।

तदुक्तम्—

प्राणादि कथितो मूर्तश्च्युद्प्राणोऽमूर्तसंज्ञक ।’
इति सूयसिद्धान्ते १।११॥

कालप्रभेदाः—(१) ब्राह्मम्, (२) वैवम्,
(३) मानव चैते कालस्य त्रय प्रभेदा स्युः ।

मूर्तकालभेदा—(१) निमेष । (२) काष्ठा,

२२-४२

(१) मूर्तकालभेदानां

न्यास—

१८ निमेष = १ काष्ठा ।

३० काष्ठाभि = १ कला ।

३० कलाभि = १ घटिका ।

२ घटिकान्या = १ पुहर्त्त ।

३० पुहर्त्त = १ दिनम् । (नालप्रम्)-

मूर्तकालान्यभेदानां

न्यास—

१० पुर्वशर = १ अशु (प्राण),

६ अशुभि = १ पलम् ।

६० पल = १ घटी ।

६० घटीभि = १ विनम् (नालप्रम्),

३० विन = १ मास ।

१२ मास = १ वर्षम् ।

(३) कला, (४) घटिका, (५) मुहूर्तं
(६) दिनम् (नाक्षत्रम्), चैते मूर्तकालस्य षड्
भेदा स्युः ।

मूर्तकालस्यान्यभेदा ——— (१) गुर्वक्षरम्,
(२) ग्रमु, (३) पलम्, (४) धटो, (५) क्षण,
(६) दिनम् (नाक्षत्रम्), (७) मास,
(८) वर्षम्, चैते मूर्तकालस्यान्यभेदा स्युः ।

तदुक्तम्—

‘योऽङ्गणोनिमेषस्य खरामभाग स तत्परस्तच्छत-
भाग उक्त्वा । घटिनिमेषैर्धृतिभिश्च काष्ठा तत्त्रि-
शता सदङ्गणैः कलौक्त्वा । निशत्बलाऽङ्गो
घटिका क्षण स्थान्नाडीद्वयं तं खगुणेदिनं च ।
गुर्वक्षरं खेन्दुमितैरमुस्तं षड्भिः पलं तैर्घटिका-
षपड्भिः । स्याद्वा घटीपष्टिरह खरामैर्मसो
दिनेस्तैर्द्विषुभिश्चवर्षम् । इति सिद्धान्तशिरो-
मणौ ।

अपि च—

‘षड्भिः प्राणैर्विनाडी स्यात्तत्पट्या नाडिका
स्मृता । नाडीपट्या ॥ नाक्षत्रमहोरात्र प्रकी-
र्तितम् । तद्विश्रुता भवेन्मासः, इति ।’ मासैर्द्वा
दशभिर्वर्षं दिव्यं तदह उच्यते । इति च-सू सि.
१।११, १२, १३ ।

मासभेदा —(१) चान्द्र, (२) सौर, (३) सावन
(४) नाक्षत्र (भाद्र), चैते मासस्य चत्वारो
भेदा स्युः ।

तदुक्तम्—

‘दर्शविधिं माममुदन्ति चान्द्रं सौरं तथा भास्वर-
राशिचारात् । त्रिद्विंश मावनसप्तमार्या नाक्षत्र
मिन्दोभंगणाश्रयाश्च ।’ इति ग्रन्थान्तरे ।

१-२६

‘नत्त्रिशता भवेन्मास सावनोऽर्कोदयस्तथा ।
ऐन्दवस्तिथिभिस्तद्वत्सक्रान्त्या सौर उच्यते ।
मासैर्द्वादशभिर्वर्षं दिव्यं तदह उच्यते ।’ इति च
सू सि १।१२, १३ ।

चान्द्रमासभेदौ—(१) दशान्ति, (२) पूर्णिमान्त-
श्चैनी चान्द्रमासस्य द्वौ भेदौ स्याताम् ।

तदुक्तम्—

‘चान्द्रस्तु द्विविधो मासो दशान्ति पूर्णिमान्तिम् ।
देवार्थे पूर्णिमास्यन्तो दशान्ति पितृकर्मणि ।’ इति
ग्रन्थान्तरे ।

वर्षभेदा —(१) ब्राह्मम्, (२) दिव्यम् (देवम्),
(३) पित्र्यम्, (पैत्र्यम्), (४) प्राजापत्यम्
(मानवम्), (५) गौरवम् (बाह्वस्पत्य, जैवम्),
(६) सौरम्, (७) सावनम्, (८) चान्द्रम्
ऐन्दवम्), (९) ग्राह्यम् (नाक्षत्रम्), चैतानि
वर्षाणां नवमानानि स्युः ।

तदुक्तम्—

‘ब्राह्म दिव्यं तथा पित्र्यं प्राजापत्यं (मानव)
गुरोस्तथा (जैवम्) । सौरं च सावनं चान्द्रमासं
मानानि वै नव ।’ इति सू सि ।

अपि च—

एव पूयद्मानव देव-जैव-यंत्रा-ऽऽर्च-सौर-ऐन्दव-
सावनानि । ब्राह्मं च काले नवमं प्रमाणं ग्रहास्तु
साध्या मनुजं स्वमानात् । ज्ञेयं विविधं तु मनु-
ष्यमानं मानंश्चतुर्भिर्व्यवहारवृत्ते । एवं सौर-
चान्द्र-सावन-नाक्षत्रमानंश्चतुर्भिरेभिर्मिथितमनु-
ष्यमानं ज्ञेयम् । इति सि सि ।

३०-५६

तत्रैव सोरादिमासप्रयोजनमुक्तम्—

'वर्षायनर्तुयुगपूर्वकमत्र सौरान्मासास्तथा च
तिथयस्तुहिनाशुमानात् । यत्कृच्छ्रसूतकचिकि-
त्सितवासराद्य तत्सावनाच्च घटिकादिकमाक्षं-
मानात् ।' इति सि शि ।

प्राजापत्यब्राह्मणयोजनमित्यत्र

'मन्वन्तरव्यवस्था च प्राजापत्यमुदाहृतम् । न तत्र

द्युनिशोर्भेदो ब्राह्म कल्पस्ततो नृणाम् ।' इति

सू सिः ।

इह ग्रहगणिते 'विकलादिसप्ता — (१) विकला,
(२) कला, (३) अश (भाग), 'त्रिंशशकस्तथा
राशेर्मास इत्यभिधीयते ।' इति श चि २।४२० ।
(४) राशि, (५) अगण—इत्येता विकलादिमज्ञा
स्युः ।

अत्र कलो शककारकनृपनामानि—(१) युधि-

१-७

८-१५

(१) विकलादिसप्ताक्षममाह भास्कर — क्षेत्रे सम्यगेन समाविभागा स्फुटचक्रात्मकलाविलिप्ता ।'
इति सिद्धान्तशिरोमणी ।

(१) विकलादिसप्ताक्षमान —

व्यास —

६० विकला = १ कला ।

१० कला = १ अश ।

३० अशा = १ राशि ।

१२ राशयः = १ चक्रम् ।

उक्तं च—

विकलानां कला यष्टया तस्यष्टया भाग उच्यते । तत्त्रिंशत्ता भवेद्राशिर्भागो द्वावशौ तै' इति
सू० सि० १।२८ ।

(२) शककारकनृपाणां नामानां

व्यास —

नृपस्य —

तद्वर्षाणि—

(१) युधिष्ठिर —

३०४४

(२) विक्रम —

१३५

(३) शालिवाहन —

१८०००

(४) विजयाभिनन्दन —

१००००

(५) नागार्जुन —

४०००००

(६) कल्कि —

८२१

योग ४३२०००

(योग पृष्ठ ७० पर) —

पिठरः, (२) विक्रमः, (३) शालिवाहन, (४) विजयाभिनन्दन, (५) नागार्जुनः, (६) कल्कि—
श्चंते कलौ पट्शक (सप्तमर) कर्तारो नृपतयः
स्युः ।

इति श्रीमुकुन्ददेवज्ञविरचिते ज्योतिषशब्दकोषे

षष्ठो मानवर्गः समाप्तः ।

—०—

गणनादिवर्गः—

युगनामानि—(१) सत्यम्, (२) त्रेता, (३) द्वापर, (४) कलि—श्चंतानि चत्वारि युगानि
स्युः ।

अद्भुवाचकशब्दाः—अद्भुः, एकद्वयादि, सख्या ।
अद्भुभेदाः—(१) एक, एका, एकम् । (२) द्वौ,
द्वे, द्वे । (३) त्रयः, तिस्र, त्रीणि । (४) चत्वारः,
चतस्रः, चतुर । (५) पञ्च (घन्) (त्रि. ब.) ।

१-६

७-१२

—(पृष्ठ ६६ मे)

उक्तं च—

‘युधिष्ठिरो विक्रमशालिवाहनौ, सतस्तु राजा विजयाभिनन्दनः । सतस्तु नागार्जुनकल्किभूपतिः,
कलौ षष्ठे शककारका नृपाः । क्रमादमीषा वृत्तवेदज्ञानयः, शरत्रिचन्द्राः खल्लाष्टभूमयः । ततोऽमुतं सप्तचतु-
ष्टयं च कुन्देशनागा शकमानवांसराः ।’ इति ज्योतिषविदाभरणे ।

(१) युगमानानां ग्याप्तः—

४३२००० वर्षे = कलियुगम् ।

८६४००० „ = द्वापरयुगम् ।

१२९६००० „ = त्रेतायुगम् ।

१७२८००० „ = सत्ययुगम् ।

४३२०००० „ = चतुर्थयुगम् ।

७१ महायुगः = १ मन्वन्तरम् ।

३०६७२०००० सौरवर्षे = १ मन्वन्तरम् ।

उक्तं च—

‘युगानां सप्ततिः सैका मन्वन्तरमिहोच्यते ।’ इति सू० सि० १।१८

(२) जमिनीये जातकप्राप्तये सख्याद्योतनार्थं सङ्केतमाह यथा—

‘क, ट, प, य,—वर्गभर्यैरिह, पिण्डान्त्यैरक्षरैरङ्काः ।

निऽप्यत्र द्रुम्य ज्ञेय, तथा स्वरे केवले कथितम् ॥’ इति जं. टी. ।

अस्यार्थः—

काद्याः ६, टाद्याः ६, पाद्याः ५, याद्याः ८, यथा—१ क, २ ख, ३ ग, ४ घ, ५ ङ, ६ च, ७ छ, ८

(शेष पृष्ठ ७१ पर)

(६) पद (प) (त्रि व) । (७) सप्त (घन्) नम् (न) ।
 (त्रि व) । (८) षष्ट (घन्) (त्रि व) । (९) सख्याभेदौ—(१) गणना, (२) अङ्कश्चन्ती
 नव (घन्) (त्रि व,) । इत्येतेऽङ्कानां नवभेदाः सख्यायां द्वौ भेदौ स्याताम् ।
 सन्ति । गणनापर्याया—षट्कगणितम् (न), गणनम्
 संख्याप०—सख्या (स्त्री), सख्यातम् (न), सख्या (न), गणना (स्त्री), गणितम् (न), परिग

१-५

६-१०

(७० पृष्ठ से)

ज, ह म ॥ १ ट, २ ठ, ३ ड, ४ ढ, ५ ञ, ६ त, ७ थ, ८ द, ९ ध ॥ १ प, २ फ, ३ ब, ४ भ, ५ म ॥ १ य, २ र, ३ ल, ४ व, ५ श, ६ घ, ७ ङ, ८ ह ॥ इत्यक्षरसख्याविधासः । इहास्मिन् शास्त्रे धर्गभर्गं वादिवर्गोत्पन्नं विण्डानां धौगिकशब्दानां मानि अन्वयानि अक्षराणि तैरङ्कुरा बोध्या । नि=नकार, जि=जकार, अक्षि अकारादिरक्षरे च ध्रुय बोधम् । यत्र केवले स्वरं वर्णयोगरहिते स्वरं तत्रैव तया (ध्रुय) कथितमुक्तमित्यर्थः ।

उदाहरण प्रदर्शयति —

‘देवा ४६, यवो ४६, योग ३६, वज्र १४, स्तम्भो १६, रमा ५२, धूलि ३६ त्रयादुत्पन्नरादिबिम्बः ।
 सालोलसख्या ३३७ समुदायबिम्बः’ इति ज्ञातव्यपरिज्ञाते १०१२ यथा—वकारोऽष्टौ, वकारद्वयवारं अथानि
 अङ्कानां धामतो गति’ इति परिभाषया ज्ञातः षष्ट्यक्षरादिभिन्ना रविबिम्बः, एवमन्येऽपि देवा ।

महासिद्धान्ते तु सख्याद्योतनायं संज्ञितमाह—

‘वपात् क, ट, प, य, पूर्वा, वर्णा वर्णत्रयाद् भवत्यङ्का ।

अनौ शून्य प्रथमार्थे, आ ऐरे, ऐ तृतीयार्थे ॥१॥ इति ।

अस्यायं —

‘क, ट, प, य पूर्वा वर्णा वर्णत्रयादक्षरवर्णमादेवत अङ्का भवन्ति । क, का, कि क् इत्यादिभिरेव ।
 ख, खा, खि ख् इत्यादिभिर्त्रै इत्यादि । अत्र ह्यञ्जनेषु स्वरानां योगेन सख्यायो न भेदो भवतीति शेषम् ।
 यथा—क=१, ट=२, प=३, य=४ । अत्रैतदुक्तं भवति ।

अत्र प्रथमो वर्णः —क ख ग घ ङ च छ ज झ ञ ।

द्वितीयो वर्णः —ट ठ ड ढ त थ द ध न ।

तृतीयो वर्णः —प फ ब भ म ।

चतुर्थो वर्णः —य र ल व श ष स ह ।

एवमत्र वर्णक्रमतोऽङ्का वर्णाक्षरं ज्ञेयं च सप्तस्थानीय-व्यस्तस्थानीये-अक्षरानीयेत्यादि-दक्षिणत्रयेण
 सख्या भवन्ति । ‘अङ्कानां धामतो गति’ इत्यादि परिभाषया नादरणीया । शून्यो वर्णो ध्रुयद्योतनो ह । पदविग्रहे
 तु आ प्रथमादृष्टवर्णविभक्त्यर्थः । ऐ च तृतीयार्थदृष्टवर्णविभक्त्यर्थः बोध्या न ‘आ’ ‘ऐ’ इति ।

(१) चिन्तो :

गणनम् (न), परिगणना (स्त्री), परिगणितम् (न), सख्या (स्त्री), सख्यानम् (न) ।

अङ्कगणितभेदो—(१) व्यक्तगणितम् (पाटी-गणितम्), (२) अव्यक्तगणितम् (बीजगणित रेखागणित च), इत्येतौ अङ्कगणितस्य द्वौ भेदौ, स्याताम् ।

गणितपर्याया—कृतसहस्रकम्, गणित, परिगणित, सख्यान, सख्यावत् (मत्तु) एते त्रिलिङ्गा स्युः ।

सख्येय (गण्य) ५०—गणनीय, गणितव्य, गण्येय गण्य, परिगणनीय, परिगणितव्य, परिगण्य, सख्यातुमर्ह, सख्यातु योग्य, सख्यायोग्य, सख्येय । एते त्रिलिङ्गा स्युः ।

सख्येयम्=द्रव्यम्, 'अत्राहामरसिंह—

• • सख्या, सख्येये ह्यादश त्रिषु ।
विंशत्याद्या सदंक्त्वे सर्वा सख्येयसख्ययो
१।२, ६, ८३ । सख्यार्थे द्विवहुत्वे स्त-स्तास्तु
चान्नते स्त्रिय । पक्ते शतसहस्रादि क्रमादश-
गुणोत्तरम् । २, ६, ८४ इति ।

अस्यार्थ—

आदश दशशब्दमभिवाच्य । आङ्मर्यादाभिधिभ्यो-
रित्यव्ययीभाव । 'नपुंसकादन्यस्याम्' इति पक्षे
ट्च न । एकादिका नवदशपर्यन्ता सख्या
सख्येये त्रिलिङ्गा च । तेन मख्यामख्येयया
समानाधिकरण्येन वृत्तिः । यथा—एष पट ।
एका शाटी । एक वस्त्रम् । हि शब्दाज्वधारणे
सख्येय एव, न तु सख्यायामित्यर्थः । तत्र एका
विप्र इत्यादि भवति न तु विप्रस्यैक इत्यादि ।

१-२८

'किन्तु' 'द्व्येकयोर्द्विवचनेकवचन इति सूत्रे द्व्येक-
योरिति निर्देशात् सख्यामात्रेऽपि सम्भव । तेन
घटाना पञ्चेत्यपि स्यादिति सुभूति । 'वार्ताकु-
रेया गुणसप्तयुक्ते ति वंद्यक च सङ्गच्छते । विंश-
तिराद्या या शतान्ता सख्या, सख्येय-
सख्ययोर्वत्तन्ते, एकवचनान्ताश्च, यथा—विंशति
गाव, गवा विंशति । विंशत्यादीना यदा मस्या-
र्थस्तदा द्विवचनबहुवचनेऽपि स्त । यथा—द्वे
विंशती गाव, गवा वा तिल्लो विंशतय इति ।
तासु विंशत्या नवतिमभिव्याप्य स्त्रीलिङ्गा ।
भिन्नलिङ्गेनापि समानाधिकरण्ये स्त्रीलिङ्गा ।
यथा—विंशत्या पुरुषं कृतम् । विंशति कुण्डा-
नीति । इति सुखानन्दनाथ । ग वि २-६८५।
१-६८६ ।

माध्योऽपि—

'आदशस्य सख्या सख्येये वर्तते । ऊर्ध्वं सख्याने
सख्येये च' इति । विंशति पटा । विंशति पटा-
नाम् । शत गाव । शत गवाम्—इति क्षोरस्वामी ।
विंशत्याद्यास्तु सख्याशब्दा एकत्वे वर्तमाना
सख्येये सख्याने च वर्तन्ते । यथा—विंशतिर्घटा,
विंशतिर्घटानाम् । शत गाव, शत गवाम्' इति ।
यदाह वाचस्पति—ऊर्ध्वविंशत्यादिनास्तु सर्वा
सख्येयसख्ययो' इति—इति हेमचन्द्राचार्य्य ।
'पक्तेदशगुणोत्तर क्रमात् शतसहस्रादि विज्ञेयम् ।
यथा—एक दशगुणित पक्वितरुच्यत, दशपक्वतय
शनम् दशशतानि सहस्रम्, दशसहस्राण्ययुत
मित्यादि ज्ञेयम् । अ सु व्या टि ८३-३२६ ।

यथा हि लीलावत्याम्—

२६-५६

एक-दश-शत-सहस्रा-युत-लक्ष-प्रयु-कोटयः ।
क्रमशः । अमुं द-मन्त्रं सर्व-निखर्व-महापद्म-
शङ्खवस्तस्मात् ॥ जलधि-श्चान्त्य मध्य पराद्धं-
मिति दशगुणोत्तरा सजा । सख्याया स्थानाना
व्यवहारार्थं कृता पूर्वं ॥ इति लो० व० ।

सद्व्याख्यानभेदा — (१) एकम्, (२) दश
(३) शतम् (दशदशकम्), (४) मह्यम्
(दशशतानि), (५) अयुतम् (दशसहस्राणि),
(६) लक्षम् (शतसहस्राणि), (७) प्रयुतम्
(दशलक्षाणि), (८) कोटि (शतलक्षाणि),
(९) अर्बुदम् (दशकोटयः), (१०) अञ्जम
(शतकोटयः), (११) खवम् (दशाञ्जानि),
(१२) निखर्वम् (शताञ्जानि), (१३) महा-
पद्मम् (दशनिखर्वाणि), (१४) गङ्कु (शत-
निखर्वाणि), (१५) जलधि, (दशगङ्गुवः),
(१६) अन्त्यकम् (शतशङ्खुवः), (१७) मध्यम्
(दशान्त्यकानि), (१८) पराद्धम् (शतान्त्य-
कानि), इति ।

सख्याभेदा — (१) एक, एका, एकम्, (-) द्वौ,
द्वे, द्वे, (३) त्रय, तिस्र, त्रीणि (४) चत्वार,
चतस्र, चत्वारि, (५) पञ्च, (६) षट् (७),
(७) सप्त, (८) अष्ट, (९) नव, (१०) दश,
(११) एकादश, (१२) द्वादश, (१३) त्रयोदश,
(१४) चतुर्दश, (१५) पञ्चदश, (१६) षोडश,
(१७) सप्तदश, (१८) अष्टादश, (१९) नव-
दश (ऊनविंशति), इह पञ्चतो नवदशान्ता
सख्या अन्नन्ता त्रिलिङ्गा स्युः । अत ऊर्ध्व
सर्वा नवनवत्यन्ता सख्या स्त्रीषु वर्तन्ते ।
यथा—(२०) विंशति, (२१) एकविंशति,

(२२) द्वाविंशति, (२३) त्रयोविंशति,
(२४) चतुर्विंशति, (२५) पञ्चविंशति,
(२६) षड्विंशति, (२७) सप्तविंशति,
(२८) अष्टाविंशति, (२९) नवविंशति
(ऊनविंशति), (३०) त्रिंशत्, (३१) एकत्रिंशत्,
(३२) द्वित्रिंशत्, (३) त्रयस्त्रिंशत्, (४) चतु-
स्त्रिंशत्, (३५) पञ्चत्रिंशत्, (३६) षट्त्रिंशत्,
(३७) मत्त्रिंशत्, (३८) अष्टत्रिंशत्,
(३९) नवत्रिंशत् (ऊनचत्वारिंशत्),
(४०) चत्वारिंशत्, (४१) एकचत्वारिंशत्,
(४२) द्वि (द्वा) चत्वारिंशत्, (४३) त्रयश्च
त्वारिंशत्, (४४) चतुश्चत्वारिंशत्,
(४५) पञ्चचत्वारिंशत्, (४६) षट्चत्वारिंशत्,
(४७) सप्तचत्वारिंशत्, (४८) अष्टचत्वा-
रिंशत्, (४९) नवचत्वारिंशत् (ऊन-
पञ्चाशत्), (५०) पञ्चाशत्, (५१) एक-
पञ्चाशत्, (५२) द्वि (द्वा) पञ्चा-
शत्, (५३) त्रय पञ्चाशत्, (५४) चतु-
पञ्चाशत्, (५५) पञ्चपञ्चाशत्, (५६) षट्-
पञ्चाशत्, (५७) सप्तपञ्चाशत्, (५८) अष्ट
पञ्चाशत्, (५९) नवपञ्चाशत् (ऊनषष्टि),
(६०) षष्टि, (६१) एकषष्टि, (६२) द्वि
(द्वा) षष्टि, (६३) त्रय षष्टि, (६४) चतु-
षष्टि, (६५) पञ्चषष्टि, (६६) षट्षष्टि,
(६७) सप्तषष्टि, (६८) अष्टषष्टि,
(६९) नवषष्टि (ऊनसप्तति), (७०) सप्त-
ति, (७१) एकसप्तति, (७२) द्वि (द्वा)
सप्तति, (७३) त्रय सप्तति, (७४) चतु-
सप्तति, (७५) पञ्चसप्तति, (७६) षट्

सप्तति, (७७) सप्तसप्तति, (७८) अष्ट-
मप्तति, (७९) नवसप्तति (ऊनशीति),
(८०) अशीति, (८१) एकाशीति, (८२) द्वय
(द्वा) शीति, (८३) त्रयोशीति, (४८) चतु
रशीति, (८५) पञ्चाशीति, (८६) षडशीति,
(८७) सप्ताशीति, (८८) अष्टाशीति,
(८९) नवाशीति (ऊननवति), (९०) नवति,
(९१) एकनवति (९२) द्वि (द्वा) नवति,
(९३) त्रयोनवति, (९४) चतुर्णवति,
(९५) पञ्चनवति, (९६) षण्णवति,
(९७) सप्तनवति, (९८) अष्टनवति,
(९९) नवनवति (ऊनशतम्), (१००) शतम्,
इति ।

शून्यपर्याया — पूर्णम्, विन्दु, शून्यम् ।

शून्यवाचकशब्द — आकाशनाम ।

एकपर्याय — एक (पु०) एका (स्त्री), एकम्
(न०) ।

एकवाचकशब्द — इन्द्रहस्तिनाम, इन्द्राश्वनाम,
उरना (स्त्री०) (छन्दोजातिविशेष), गणेशदेव
नाम, चन्द्रा, चन्द्रनाम, पृथ्वीनाम, ब्रह्म
(भन्) (न०), रूपम् (न०), दासी (इन्)
(त्रि०), शुद्धाक्षिनाम, चैते शब्द एव वाचका
यिजेया ।

द्विपर्याया — द्वौ (पु०), द्वे (स्त्री०), द्वे (न०),
द्वयम्, द्विकम्, द्वितयम्, एते त्रिभिर्ज्ञा ।

द्विवाचकशब्द — ओष्ठी, कर्णी चरणी, दली,
नयने, बाहू, स्तनी, हस्ती चेत्येषा नामानि ।
अत्युक्ता (स्त्री०) (छन्दोजातिविशेष),
असिघारे, इन्द्राग्नी, उभी, जकुटे, द्वन्द्वे, द्वैते,
इत्यात्मकम्, नदीकूले, नारदपर्वतो, पक्षी, भार्या-
पत्नी, यमले, यमे, यमौ, यामले, युग्मे, राम
नन्दनी, सहचरी, चेत्येते द्विवाचकशब्दा बोध्या ।
त्रिपर्याया — त्रय (पु० व०), तिस्र (स्त्री० व०)
त्रीणि (न० व०), त्रयम्, त्रिकम्, त्रितयम्, एते
दलीर्वालिङ्गा ।

त्रिवाचकशब्द — अनलारया, कालारव्या, क्रमा,
गङ्गामार्गा, गुणा, ग्रामा, त्रिपुष्करा, पुर,
पुराणि, भुवनानि, मध्या (स्त्री०) छन्दोजाति-
विशेष, रामा, लोकादया, शिष्णुकृमा, शिव-
नयनारव्या, चेत्येते त्रिवाचका शब्दा ।

त्रिपुष्करभेदा — (१) भद्रानियय, क्रूरवारा,
(३) त्रिपादनक्षत्राणि, चैते त्रिपुष्करा स्यु ।

चतु पर्याया — चत्वार (पु० व०), चतस्र
(स्त्री०), चत्वारि (न० व०), द्विवृत्ति
(स्त्री०), द्विद्विकम् (न०), द्विवर्गं, (पु०),
चतुष्पम् (त्रि०) ।

(१) धारया नाम, सत्ता इत्यादयो नामपर्याया येषां शब्दानामन्ते स्युस्त्वेषां सर्वे पर्यायास्तत्संख्या
नामानि भोजानि । येषां शब्दानामन्ते नानपञ्चाया न स्युस्त चेव न तत्संख्यावाचका बोध्या ।' इति ।

चतुर्वचिकशब्दा —अद्विसज्ञा^१ (नाम), नीयेऽपि पान्ता (पप्), नान्ता (पञ्चन्तादय)
आश्रमा^२, उपाया^३, ऐरावतदन्तनाम, कृता,
कृताया (उभौ धूतक्रोडासाधनीभूताऽऽशब्दि-
तस्य चतुरङ्गभाग^४ इति शब्दो चि०) । जातय^५
(वर्णा), प्रतिष्ठा (स्त्री०) (छन्दोजातिविशेष),
ब्रह्ममुखनाम, यामनाम, युगानि, वेदाख्या,
सुखभाव, सेनाङ्गानि, हरिवाहवदचेत्येते चतुर्वा
चका, शब्दा इत्यु ।

पञ्चवर्षायां—पञ्च (अन्त) अस्य त्रिषु लिङ्गेषु
त्रिषु वचनेषु च समानरूपाणि । पञ्चकम्
(त्रि०) ।

प्रनाह यादव —

‘पदसञ्ज्ञा गुप्ता दस्म च त्रिषु लिङ्गेष्वभेदवत् ।’
इति वैजयन्ती । ‘पणान्ता पद १।१।२४ पान्ता
नान्ता च सख्या पद सज्ञा स्यात् । इति पाणि-

भवन्तीत्यर्थः ।

पञ्चवाचकशब्दा —अग्नय, अर्था, अमुसज्ञा,
इन्द्रियाख्या, एता,^१ पाण्डवा^२, भूना (पञ्च-
महामूना), रुद्रमुखनाम, वाताख्या, विषया,
शरनाम, सुप्रतिष्ठा (स्त्री०) (छन्दोजाति-
विशेष), स्मरवाणा, स्वर्गतरवद्वैत्येते पञ्च-
वाचकशब्दा ।

पद्वर्षायां—पद (प्) त्रिषु लिङ्गवचनेषु समान-
रूपाणि । पदकम् (त्रि०) ।

पड्याचकशब्दा —अङ्गानि, अस्तिज्ञा, ऋतु-
नाम, वातिकेयमुखनाम, गायत्री (स्त्री०)
(छन्दोजातिविशेष), गुणा^३, चक्रवर्तिन^४,
चक्रार्द्धम्, ज्वरबाहुनाम, तर्का^५, निशिरानैत्र-
नाम, दर्शना न, भदलम्, भार्द्धम्, भ्रमरपादनाम,

१-१५

१६-३१

(१) समुद्रस्य सर्वे वर्षायाश्चतु सख्यावाचका बोध्या । चतु समुद्रभेदाः—

(२) ब्रह्मवर्षाश्रम, गार्हत्याश्रम, वानप्रस्थाश्रम, सत्यासा (भेषुका) श्रम —इति चत्वार
आश्रमा इत्यु ।

(३) भेद, वण्ड, साम (द्यम्), धानम् चेति चत्वार उपाया इत्यु ।

(४) ब्राह्मण, क्षत्रिय, वैश्य, शूद्रश्चेति चतस्रो जातय (वर्णा), इत्यु ।

(५) अर्था = विषया,

(६) सुप्रिष्टर, भीम, शत्रुघ्न, नकुल, सहदेव, —इत्येते पञ्चमहामुखा इत्यु ।

(७) ऊच्यते च (१) सन्नि- (२) विग्रह- (३) यानानि— (४) सस्याप्या- (५) ज्ञानमेव च ।

(६) हं पीमावचन विज्ञया यजुगुणा नीतिदेहिनाम् ॥ २० शब्दो चि० १।६।६।

(८) उच्यते च— (१) मान्यता (२) पुत्र्युत्पत्ति (३) हरिचन्द्र (४) पुष्करवा ।

(५) भरत (६) पातकीर्णस्य पदेने चक्रवर्तिन ॥ इति ग्रन्थान्तरे ।

(६) पद्वर्षायां —

रसा ^१ , रागा, वज्रकोणानि, शास्त्राणि, सम- यारया, चेत्येते षड्वाचका शब्दा ।	कम् (त्रि०), चतुष्टिकम् त्रि०), द्विघन (पु०), द्विचतुष्टिकम् (त्रि०) ।
सप्तपर्यायी—सप्त (अन्) (त्रि० व०), सप्त- कम् त्रि०) ।	अष्टवाचकशब्दा—अनुष्टुब (भ्) (स्त्री०) (छन्दोजातिविशेष), कुलाचला, दिक्पाला (लोकपाला), दिग्गजा, मङ्गलानि ^१ , योगा- ङ्गानि ^१ , वसव, शिवमूर्त्तय, सर्पाख्या, सिद्धय हस्त्याख्या,—चैतेऽष्टवाचकशब्दा ।
सप्तवाचकशब्दा—अश्वनाम, उष्णिक (ह्) (छन्दोजातिविशेष), ऋषिसजा, द्वीपा ^१ , धान्यानि, नृपा ^१ , पर्वताख्या, पातालाख्या, भारतीयकुलाचला, रज्याङ्गानि ^१ , लोका, वलिशिखा (जिह्वा), वायव, वारा, समुद्रा, सूर्याश्वा, स्वराश्चेत्येते सप्तवाचकशब्दा ।	नवपर्याया—नव (अन्) (त्रि० व०), त्रिकृत्ति (स्त्री०), त्रिनिक्म् (त्रि०), निवर्ग (पु०), नवकम् (त्रि०) ।
अष्टपर्याया—अष्ट (अन्) (त्रि० व०), अष्ट नववाचकशब्दा—ग्रन्था, गाव ^० (गो), ग्रहाख्या,	

१-११

१२-२२

- (१) मधुर, अमृत, लवण, कटुक, कषाय,—इचंते षड्भा स्यु ।
 (२) जम्बूद्वीप,—प्लसाद्वीप,—शात्मसिद्धीप,—कुशाद्वीप,—कौञ्चद्वीप,—पुष्करद्वीप,— इचंते सप्त
 द्वीपा स्यु ।
 (३) तदुक्त ग्रन्थातरे (१) भरता—(२) जून—(३) माघातु—(४) भगीरथ—(५) मुषिच्छोरा ।
 (६) सगरो (७) नहुयश्चैव सप्तैते चक्रवर्तिन ॥' इति ।
 (४) उरतञ्च कामन्दकीये—स्वाम्यमात्यश्च राष्ट्रं यं गुण कोशो बलं सुहृद् । परस्पररोपकारीव
 सप्ताङ्गं राज्यमुच्यते ॥' इति श० चि० १।६६ ।
 (५) मङ्गलभेदा—(१) ब्राह्मण, (२) गौ, (३) अग्नि (४) तुवर्णम् (५) धूमम्
 (६) सूर्य, (७) जलानि, (८) राजा, चैतान्यष्टौ मङ्गलानि स्यु । उक्तं च—'मत्स्यसूक्त-
 महातथ ४३ पटले—'लोभेऽस्मिन्मङ्गलान्यष्टौ ब्राह्मणो बोहुंस्तान्न । हिरण्यं तपिरादित्य
 आपो राजा तथाष्टम । एतानि सततं पश्येन्नमस्येदचयेतत । प्रवक्षिणतु कुर्वीत तथा धायुर्न
 होयते ॥' इति ।
 (६) (१) धन—(२) निषमा—(३) सत—(४) प्राणायाम—(५) प्रत्याहार—(६) धारणा
 (७) ध्यान (८) समाधय, इत्येतात्यष्टौ योग,ङ्गानि स्यु ।
 (७) गो भेदा—

छिन्नरावणमस्तवनाम, नन्दा^१, निधिसञ्ज्ञा, वृहती (स्त्री०) (छन्दोजातिर्विशेषः), भारतीय-वर्षाणि^२ (भूखण्डानि), रत्ननाम^३, रसा^४, वर्षाणि^५, वराध्रीस्नना, चेत्येते नववाचकशब्दाः । दशपर्याया — दश (अन्) (त्रि० व०), दशकम् (त्रि०), दशत् (त्) (स्त्री०) दशतय (त्रि०), द्विपञ्चकम् (त्रि०), । दशवाचकशब्दाः — प्रवस्था, आशाख्या, कराङ्गु-लय, कृष्णावतारा, चन्द्रावदा, पक्ति (स्त्री०) (छ० जा० वि०), रावणमोक्षिनाम, विस्वदेवा, शम्भुवाहुनाम, मुहम्मदिदचेत्येते, दशवाचक-शब्दाः । एकादशपर्याया — एकादश (अन्) (त्रि० व०),

एकादशकम् (त्रि०), एकाधिकदश (त्रि०), । एकादशवाचकशब्दाः — कुरुराजसेना, त्रिदुय (म्) (स्त्री०) (छ० जा० वि०), शिवनाम, चेत्येते एकादशवाचकशब्दाः । द्वादशपर्याया — द्वादश (अन्) (त्रि० व०), त्रि-चतुष्कम् (त्रि०), द्विदश (अन्) (त्रि० व०), द्विपट् (प्) (त्रि० व०), द्विपट्कम् (त्रि०), द्व्यधिकदश (अन्) (त्रि० व०), । द्वादशवाचकशब्दाः — कानि केयनेश्वराहोनाम चयम् (न०), जगती (स्त्री०) (छ० जा० वि०), भगणना^६, भावा, माता, रविनाम, राज-मण्डलानि, राक्षस, राक्षिगणनाम, सप्त-तय, साध्या, सारिकोष्ठानि चेत्येते, द्वादशवाचक-शब्दाः ।

१-१३

१४-२७

(१) नन्दभेदो —

(२) भारतीयभूखण्डभेदाः — (१) ऐन्द्रम् (२) कन्दोदशकम्, (३) ताक्षपणम्, (४) गभस्तिमम्, (५) कुमरिचारत्रा (भरतखण्डम्) (अथर्व वार्णव्यवस्था), (६) नागम् (७) शौन्यम्, (८) वाङ्मयम्, (९) वाङ्मयम् चेत्ये नव भारतीयवर्षभेदाः ।

(३) रत्नपर्याया — द्विदशम्, द्वारम्, रत्नम् ।

रत्नभेदाः — (२) वेत्त- (२) अथर्व- (२) नातानां द्वे द्वे रत्नं प्रकीर्तिते । (१) पुत- (१) मेहन- (१) पायुनामेरुं रत्नमुच्यते ॥ इति भावप्रकाशे । २१३१४।२७।

(४) उक्तं यं धृष्टार-हास्यं रक्षणा, रौद्र-वीर भयाङ्गाः । बीभत्ता-द्विभुत ज्ञातारश्च रसा भावा पुनस्त्रिधा ॥ इत्यभिधानचिन्तामणौ पृ० ७४, श्लो० २६४-२ ।

(५) वर्षभेदाः — (१) भारतवर्षम् (नाभिवर्षम्) (घननाभिवर्षम्), (२) विष्णुवर्षम्, (३) हरिवर्षम्, (४) कुरुवर्षम्, (५) हिरण्यवर्षम्, (६) रम्यवर्षम्, (७) भद्राव-वर्षम्, (८) वेतुमावर्षम् (८) इत्यावर्षवर्षम्, चेतानि नव वर्षाणि ॥ ।

त्रयोदशपर्याया — त्रयोदश, त्र्यधिकदश, मानलदश,

एतेऽन्नन्ता, त्रिलिङ्गा ।

त्रयोदशवाचकशब्दा — गुणा, ' ताम्बुनानि,

'विश्वदेवा, विश्वधनपक्ष, — ईर्षते त्रयोदशवाचक
शब्दा ।

चतुर्दशपर्याया — चतुर्दश (अन्) (त्रि० ३०),

चतुरधिकदश (अन्) (त्रि० ४०), द्विमप्ल (अन्)
(त्रि० ४०), द्विमप्लरम् (त्रि०), ।

चतुर्दशवाचकशब्दा — इन्द्रनाम त्रिदिवा,

ध्रुवतारका, भुवनानि, मनव, रत्नसञ्ज्ञा,
राजान, विद्या, वंदुष्ठा, क्षपवरी (स्त्री०)
(छ० जा० वि०), चेत्येते चतुर्दशवाचका
शब्दा ।

पञ्चदशपर्याया — पञ्चदश (अन्) त्रि० ४०),

पञ्चाधिकदश (अन्) (त्रि० ४०), त्रिपञ्च

(अन्) (त्रि० ४०), त्रिपञ्चकम् (त्रि०) सेपुदश

(अन्) (त्रि० ४०),

पञ्चदशवाचकशब्दा — प्रतिशक्वरी (स्त्री०)

(छ० जा० वि०), तिथिसञ्ज्ञा, दिनाख्या,
सामिधेनी, चेत्येते पञ्चदशवाचकशब्दा ।

षोडशपर्याया — षोडश (अन्) (त्रि० ४०),

षोडश (पु० ४०) नित्यग्रहवचनान्त, एकाधिक-
पञ्चदशसङ्ख्या, चतुश्चतुष्कम् (त्रि०), द्व्यष्ट
(त्रि० ४०), षडधिकदश (अन्) त्रि० ४०), ।

षोडशवाचकशब्दा — अष्टि (स्त्री०) (छ०

जा० वि०) षकटपादा (पु०) वत्ता
(स्त्री०), चन्द्रवत्ता, (स्त्री०), चतुष्कृति
(स्त्री०), चतुर्वर्ग (पु०), नृपाश्चेत्येत षोडश-
वाचका शब्दा, ।

सप्तदशपर्याया — सप्तदश, सप्ताधिकदश, सात-
दश एतेऽन्नन्ता त्रिलिङ्गा ।

सप्तदशवाचकशब्दा — प्रत्यष्टि (स्त्री०) (छ०

(१) उक्तं च — (१) मानुष्य, (२) परवशजन्म, (३) विभयो, (४) बीर्षाया, (५) रारी-
म्यता (६) सन्निध, (७) सुख, (८) सती प्रियतमा, (९) भवितव्यनारायणे ।
(१०) विडम्ब, (११) सुजनत्व, (१२) मित्रियजय, सात्पात्रवाने रति-स्ते पुष्येन दिना
त्रयोदश गुणा मसारिणा दुर्लभा ॥' इति ग्रन्थान्तरे ।

(२) विश्वेदेवश्रेता — (१) वसु, (२) दश, (३) सत्य, (४) वसु, (५) काम,
(६) काल (७) धूरि, (८) लोचन, (९) शुक्लव, (१०) श्राद्धव, (११) धनु,
(१२) रुचि (१३) रुद्रश्चते त्रयोदश विश्वेदेवा सन्ति । तदुक्तं ह्यमात्रो दक्षब्रह्मपत्नी—

दृष्टिघाटे व्रतदशी सत्यो नाम्नीमुखे वसु । सापिण्ड्यके वामकाती लोच्ये च धूरिलोचनी ॥
पुष्करवार्ध्वी चेतो पार्वणे समुदाहृती । हेमघाटे वनरुचौ कथ्येते विश्वदेवकी ॥
एकोद्दिष्टे रुद्रसतो विश्वेदेवास्तत्रयोदश इति ॥

जा० वि०), घा०यानि, मेघनाम१ चैते सप्तदश
वाचकशब्दा ।

अष्टादशपर्याया—'अष्टादश अष्टाधिकदश,
सेभदश चैतेऽनन्ता त्रिलिङ्गा । द्विनवकम्
(त्रि०) त्रिपट्कम् (त्रि०), ।

अष्टादशवाचकशब्दा—सगयुक् (ज) अष्टद्वयम्
द्वीपा, 'घान्यानि,' धृति (स्त्री०) (छ० जा०
वि०), पुराणानि, विद्या, 'स्मृतय'—श्चेत्येतेऽष्टा
दशवाचकशब्दा ।

एकोनविंशतिपर्याया—ऊनविंशति, एकाद्विं-
शति, एकान्वविंशति, एकोनविंशतिश्चैते स्त्री
लिङ्गा, नवदश, नवाधिकदश, साङ्ख्यदश चैते
ऽनन्तास्त्रिलिङ्गा ।

एकोनविंशतिवाचकशब्द—प्रतिपृति (स्त्री०)
(छ० पा० वि०),

विंशतिपर्याया—विंशकम् (त्रि०) विंशत्,
विंशति विंशतिका, विंशती चैते स्त्रीलिङ्गा ।

चतु पञ्चकम् (त्रि०), द्विदशकम् (त्रि०)

द्विदशत परिमाणमस्य ।

विंशतिवाचकशब्दा—अङ्गलिनाम्, आशाद्वयम्
काष्ठायुक् (ज्), कृति (स्त्री०) (छ० जा०

वि०), नखाख्या, रावणहस्तनाम चैते विंशति-
वाचकशब्दा ।

एकविंशतिपर्याया—एकविंशत् एकविंशति,
एकाधिकविंशतिश्चैते स्त्रीलिङ्गा । त्रिमप
(अन्) (त्रि० ब०) त्रिसप्तकम् (त्रि०) ।

एकविंशतिवाचकशब्दा—प्रवृत्ति (स्त्री०)
(छ० जा० वि०) 'मूर्च्छना (स्त्री०),
समिन्नाम, स्वगणिश, चेत्येते एकविंशतिवाचक
शब्दा ।

द्वाविंशतिपर्याया—द्वाविंशत, द्वाविंशति,
द्वयधिकविंशतिश्चैते स्त्रीलिङ्गा ।

द्वाविंशतिवाचकशब्दा—प्रावृत्ति (स्त्री०),
(छ० जा० वि०) जातय " (स्त्री०), रद्वयुक
(ज्), शिवद्वयम् चैत द्वाविंशतिवाचकशब्दा ।

त्रयोविंशतिपर्याया—त्रयोविंशत् त्रयाविंशति
अधिकविंशति, साग्नविंशत्, चैते स्त्रीलिङ्गा ।

त्रयोविंशतिवाचकशब्द—धिकृति (स्त्री०)
(छ० जा० वि०),

चतुर्विंशतिपर्याया चतुर्विंशत्, चतुर्विंशति, चतु-
रधिकविंशतिश्चैते, स्त्रीलिङ्गा, चतु पट्कम्
(त्रि०), अष्टकम् (त्रि०), ।

(१) मेघभेदा —

(२) एषा भेदा अग्न्यत्र ।

(३) एषा भेदा अग्न्यत्र ।

(४) घासा भेदा अग्न्यत्र ।

(५) स्वर्गभेदा —

(६) एषा भेदा अग्न्यत्र ।

(७) एषा भेदा अग्न्यत्र ।

(८) एषा भेदा अग्न्यत्र ।

(९) तमिहभेदा —

(१०) घासा भेदा अग्न्यत्र ।

चतुर्विंशतिवाचकशब्दा—जिननाम, रवियुक् (ज्), सङ्कृति (स्त्री०) (छ० जा० वि०), सिद्धा, सूयद्वयम्, चैते चतुर्विंशतिवाचकशब्दा ।

पञ्चविंशतिपर्याया—पञ्चविंशत्, पञ्चविंशति, पञ्चाधिकविंशतिश्चैते स्त्रीलिङ्गा । पञ्चपञ्चकम् (त्रि०),

पञ्चविंशतिवाचकशब्दा—अतिकृति, अभिकृति-इवेमी स्त्रीलिङ्गा (छ० जा० वि०), तत्त्वानि, पञ्चकृति (स्त्री०) पञ्चवर्ग (पु०), चैते पञ्चविंशतिवाचकशब्दा ।

षड्विंशतिपर्याया—षड्विंशत्, षड्विंशति, षडधिकविंशति, साङ्गविंशति, इचैते स्त्रीलिङ्गा ।

षड्विंशतिवाचकशब्दा—अहोक्रति, उत्कृतिश्च स्त्रीलिङ्गा (छ० जा० वि०), विश्वद्वयम्, विश्वयुक् (ज्), विश्वयुगम् (त्रि०), चैते षड्विंशतिवाचकशब्दा ।

सप्तविंशतिपर्याया—सप्तविंशत्, सप्तविंशति, सप्ताधिकविंशति, मागविंशति, इचैते स्त्रीलिङ्गा, त्रिनवयम् (त्रि०), ।

सप्तविंशतिवाचकशब्दाः—त्रिघन, नक्षत्रनाम, चैतो सप्तविंशतिवाचकशब्दा ।

अष्टाविंशतिपर्याया—अष्टाविंशत्, अष्टाविंशति, अष्टाधिकविंशति, सेमविंशति, इचैते स्त्रीलिङ्गा ।

अष्टाविंशतिवाचकशब्दा—इन्द्रद्वयम्, इन्द्रयुक्, इन्द्रयुगम्, मनुद्वयम्, मनुद्वितयम्, मनुयुक्, मनुयुगम्, मोह, इचेत्येतेऽष्टाविंशतिवाचकशब्दा ।

ऊनत्रिंशत्पर्याया—ऊनत्रिंशत्, ऊनत्रिंशति, एकाद् नत्रिंशत्, एकान्नत्रिंशत्, एकोनत्रिंशत् चैते (स्त्री०) ।

त्रिंशत्पर्याया—त्रिंशत्, त्रिंशति, साक्षाद्विंशति-इचैते स्त्रीलिङ्गा । त्रिदशम् (त्रि०), पञ्चवत्कम् (त्रि०), त्रिदशत परिमाणमस्य ।

त्रिंशद्वाचकशब्दा—अर्द्धद्वयम्, तिथिद्वयम्, तिथियुक्, दिनयुक्, द्युद्वितयम्, चैते त्रिंशद्वाचकशब्दा ।

एकत्रिंशत्पर्याया—एकत्रिंशत्, एकत्रिंशति, एकाधिकत्रिंशति, सेशविंशति, इचैते स्त्रीलिङ्गा ।

द्वात्रिंशत्पर्याया—द्वात्रिंशत्, द्वात्रिंशति, द्व्यधिकत्रिंशति-इचैते स्त्रीलिङ्गा, चतुरष्टकम् (त्रि०), ।

द्वात्रिंशद्वाचकशब्दा—अष्टिद्वयम्, दन्तनाम, नृपयुक्, चैते द्वात्रिंशद्वाचकशब्दा ।

त्रयस्त्रिंशत्पर्याया—त्रयस्त्रिंशत्, त्रयस्त्रिंशति, त्र्यधिकत्रिंशति, सविश्वविंशति चैते (स्त्री०)

त्रयस्त्रिंशद्वाचकशब्दा—देवाख्या, रुद्रत्रिकम्, शिवत्रितय, चैते त्रयस्त्रिंशद्वाचकशब्दा ।

चतुस्त्रिंशत्पर्याया—चतुस्त्रिंशत्, चतुस्त्रिंशति, चतुरधिकत्रिंशत्, सेन्द्रविंशति चैते स्त्री० ।

चतुस्त्रिंशद्वाचकशब्दा—अत्यष्टिद्वयम्, पनयुक्,

मेघयुग, चंते चतुस्त्रिंशद्वाचकशब्दा ।

पञ्चात्रिंशत्पर्याया — पञ्चात्रिंशत्, पञ्चात्रिंशति, पञ्चाधिकत्रिंशति, सत्तिथित्रिंशति, सतत्त्व पवित्रचंते स्त्रीलिङ्गा, पञ्चसप्तकम् (त्रि०) ।

पट्त्रिंशत्पर्याया — पट्त्रिंशत्, पट्त्रिंशति, पट्त्रिंशति — इचंते स्त्रीलिङ्गा चतुर्णवकम् (त्रि०), नवचतुष्टयम् (त्रि०), पट्पट्कम् (त्रि०) ।

पट्त्रिंशद्वाचकशब्दा — नृपिता, धृतिद्वयम्, पुराणयुक् रागिण्य, विद्यायुगम् पट्कृति, पट्वर्ग, स्मृतिद्वयम् चंते पट्त्रिंशद्वाचकशब्दा । सप्तत्रिंशत्पर्याया — सप्तत्रिंशत् सप्तत्रिंशति, सप्ताधिकत्रिंशति, साम्बुदविंशति — इचंते स्त्रीलिङ्गा ।

अष्टत्रिंशत्पर्याया — अष्टत्रिंशत् अष्टत्रिंशति, अष्टात्रिंशति, अष्टाधिकत्रिंशति — इचंते स्त्रियाम् ।

अष्टात्रिंशद्वाचकशब्दा — अतिधृतिद्वयम्, अतिधृतियुक्, अतिधृतियुगम् (त्रि०), चंते अष्टत्रिंशद्वाचकशब्दा ।

ऊनचत्वारिंशत्पर्याया — ऊनचत्वारिंशत् एकादशचत्वारिंशत्, एकान्तचत्वारिंशत्, एकोनचत्वारिंशत्, नवत्रिंशतिश्चंते स्त्रियाम् ।

द्वत्वारिंशत्पर्याया — अष्टपञ्चकम् (त्रि०), चतुर्दशकम् (त्रि०), चत्वारिंशत् (स्त्री०), पञ्चाष्टकम् (त्रि०) चतुर्दशत् परिमाण मस्य ।

चत्वारिंशद्वाचकशब्दा — कृतिद्वयम् कृतियुक् नखद्वयम् नखरयुगम् चंते त्रिलिङ्गा चत्वा

रिंशद्वाचकशब्दा ।

एकचत्वारिंशत्पर्याया — एकचत्वारिंशत्, एकाधिकचत्वारिंशत् सेशत्रिंशत्, सस्वगविंशत् स्त्रियाम् ।

द्विचत्वारिंशत्पर्याया — द्वाचत्वारिंशत्, द्विचत्वारिंशत्, द्वयधिकचत्वारिंशत् सेनत्रिंशत्, स्त्रियाम् ।

द्वाचत्वारिंशद्वाचकशब्दा — प्रकृतियुक् मूच्छताद्वयम्, स्वर्गयुगम्, चंते त्रिलिङ्गा द्वाचत्वारिंशद्वाचकशब्दा ।

त्रयश्चत्वारिंशत्पर्याया त्रयश्चत्वारिंशत्, त्रिचत्वारिंशत् त्र्यधिकचत्वारिंशत् रुयिष्वत्रिंशत् स्त्रियाम् ।

चतुश्चत्वारिंशत्पर्याया — चतुश्चत्वारिंशत् चतुर्धिकचत्वारिंशत्, ससिद्धविंशति सेन्द्रात्रिंशत् स्त्रियाम् । रुद्रचतुष्टयम् (त्रि०) ।

चतुश्चत्वारिंशद्वाचकशब्दा — आकृतिद्वयम्, आकृतियुक् जातिद्वितयम् जातियुग चंते त्रिलिङ्गाश्चतुश्चत्वारिंशद्वाचकशब्दा ।

पञ्चचत्वारिंशत्पर्याया — पञ्चचत्वारिंशत् पञ्चाधिकचत्वारिंशत्, स्त्रियाम्, नवपञ्चकम्, पञ्चनवकम्, तिथित्रिकम् चंते त्रिलिङ्गा ।

षट्चत्वारिंशत्पर्याया — षट्चत्वारिंशत्, षडधिकचत्वारिंशत्, साष्टित्रिंशत्, स्त्रियाम् ।

षट्चत्वारिंशद्वाचकशब्दा — विकृतिद्वयम् विकृतियुक् विकृतियुगम् चंते त्रिलिङ्गा ।

सप्तचत्वारिंशत्पर्याया — सप्तचत्वारिंशत्, सप्ताधिकचत्वारिंशत्, सप्तविंशति, स्त्रियाम् ।

अष्टचत्वारिंशत्पर्याया — अष्टचत्वारिंशत्, अष्टाचत्वारिंशत् अष्टाधिकचत्वारिंशत्

स्त्रियाम् ।

अष्टपट्कम्, पडपट्कम्, चेतो त्रिलिङ्गी ।

अष्टचत्वारिंशद्वाचकशब्दाः—जितद्वयम्, जिन-
युक्, सिद्धद्वितयम्, सिद्धयुगम्, चेतो त्रिलिङ्गा ।

एकोनपञ्चाशत्पर्यायाः—ऊनपञ्चाशन्, एकाद्
नपञ्चाशत्, एवान्नपञ्चाशत्, एकोनपञ्चाशत्,
नवचत्वारिंशत् स्त्रियाम् ।

ऊनपञ्चाशद्वाचकशब्दाः—ताना (पु० व०),
मरुद्गण (पु०), सप्तकृति (स्त्री०), सप्तवर्ग-
(पु०) इत्येते ऊनपञ्चाशद्वाचकशब्दाः ।

पञ्चाशत्पर्यायाः—पञ्चाशत्, दशाधिकचत्वा-
रिंशत्, स्त्रियाम् । पञ्चदशकम् (त्रि०) पञ्च-
दशन परिमाणमस्य ।

पञ्चाशद्वाचकशब्दाः—अतिकृतिद्वयम्, अभिकृति-
द्वयम् तत्त्वयुगम् चैते त्रिलिङ्गा ।

एकपञ्चाशत्पर्यायाः—एकपञ्चाशत् (स्त्री०),
एकाधितरञ्चाशत् (स्त्री०), अत्यष्टित्रिकम्
(त्रि०), मेघत्रिकम् (त्रि०) ।

द्वापञ्चाशत्पर्यायाः—द्वापञ्चाशत् द्विपञ्चाशत्,
द्वयधिकपञ्चाशत् स्त्रियाम् ।

त्रय पञ्चाशत्पर्यायाः—त्रय पञ्चाशत्, त्रिप-
ञ्चाशत्, त्रयधिकपञ्चाशत् स्त्रियाम् ।

चतु पञ्चाशत्पर्यायाः—चतु पञ्चाशत्, चतु-
रधिकपञ्चाशत्, स्त्रियाम् । नवपट्कम् (त्रि०)
पणवकम् (त्रि०) ।

चतु पञ्चाशद्वाचकशब्दाः—धिष्ण्ययुक्, नक्षत्र-
द्वयम्, भयुगम् (त्रिपु) ।

पञ्चपञ्चाशत्प०—पञ्चपञ्चाशत्, पञ्चा-
धिकपञ्चाशत्, सतिथिचत्वारिंशत् (स्त्रि-
-

याम्) ।

षट्पञ्चाशत्पर्यायाः—षट्पञ्चाशत्, षडधिक-
पञ्चाशत् स्त्रियाम् । अष्टसप्तकम् (त्रि०),
सप्ताष्टकम् (त्रि०) ।

सप्तपञ्चाशत्प०—सप्तपञ्चाशत्, सप्ताधिक-
पञ्चाशत् स्त्रियाम् । अतिवृत्तित्रिकम् (त्रि०) ।

अष्टपञ्चाशत्प०—अष्टपञ्चाशत्, अष्टापञ्चा-
शत्, अष्टाधिकपञ्चाशत् स्त्रियाम् ।

एकोनपष्टिप०—ऊनपष्टि, एकाद्नपष्टि,
एकान्नपष्टि, एकोनपष्टि, नवपञ्चाशत्
स्त्रियाम् ।

पष्टिप०—पष्टि (स्त्री०) एकाधिको नपष्टि
(स्त्री०) पड्दशकम् (त्रि०), पड्दशतः परिमा-
णमस्य ।

एकपष्टिप०—एकपष्टि, एकाधिकपष्टि
स्त्रियाम् ।

द्विपष्टिप०—द्वापष्टि, द्विपष्टि, द्वयधिकपष्टि-
(स्त्री०) ।

त्रय पष्टिप०—त्रय पष्टि, त्रिपष्टि, त्रयधिकपष्टि
स्त्रियाम् । नवसप्तकम् (त्रि०), सप्तनवकम्
(त्रि०) ।

चतु पष्टिप०—चतु पष्टि, चतुरधिकपष्टि,
स्त्रियाम् । १० अष्टाष्टकम्, (त्रि०), षोडशच-
तुष्टकम् (त्रि०) ।

चतु पष्टिवाचकशब्दाः—अष्टकृति (स्त्री०),
अष्टवर्ग (पु०), ग्रामास्वरा (पु० व०), कला-
(स्त्री० व०), चतुर्धन (पु०), दन्तद्वयम्
(त्रि०) ।

पञ्चपष्टिपर्यायाः—पञ्चपष्टि, (स्त्री०),

पञ्चाधिकपष्टि (स्त्री०) त्रयोदशपञ्चकम्
(त्रि०) ।

षट्पष्टिप०—षट्पष्टि (स्त्री०), षडधिकषष्टि
(स्त्री०) । एकादशषट्कम् (त्रि०) ।

सप्तषष्टिप०—सप्तषष्टि (स्त्री०) सप्ताधिक-
षष्टि (स्त्री०) ।

अष्टषष्टिप०—अष्टषष्टि, अष्टापष्टि, अष्टा-
धिकषष्टि (स्त्री०) ।

एकोनसप्ततिप०—ऊनसप्तति, एकाद्नसप्तति,
एकान्नसप्तति, एकोनसप्तति, नवषष्टि
स्त्रियाम् ।

सप्ततिप० सप्तति (स्त्री०), एकाधिकोनसप्तति
(स्त्री०) सप्तदशकम् (त्रि०), सप्तदशत परि-
मणस्य ।

एकसप्ततिप०—एकसप्तति, एकाधिकसप्तति
(स्त्री०) ।

एकसप्ततियाचकशब्दा—अग्नन्तरम् (न०) ।

द्विसप्ततिप०—द्वासप्तति, द्विसप्तति द्व्यधिन-
सप्तति (स्त्री०), अष्टनवकम्, द्वादशषट्कम्,
नवाष्टकम् (त्रि०) ।

त्रिसप्ततिप०—त्रय सप्तति, त्रिसप्तति, त्र्यधि-
नसप्तति (स्त्री०) ।

चतुसप्ततिप०—चतु सप्तति, चतुर्धनसप्तति
(स्त्री०) ।

पञ्चसप्ततिप०—पञ्चमसप्तति पञ्चाधिकसप्तति
(स्त्री०), पञ्चदशपञ्चकम् (त्रि०) ।

षट्सप्ततिप०—षट्सप्तति, षडधिकसप्तति
(स्त्री०) ।

सप्तसप्ततिप०—सप्तसप्तति, सप्ताधिकसप्तति
(स्त्री०), एकादशसप्तकम् (त्रि०) ।

अष्टसप्ततिप०—अष्टसप्तति, अष्टासप्तति,
अष्टाधिकसप्तति (स्त्री०) ।

ऊनाशीतिप०—ऊनाशीति, एकाद्नाशीति,
एका-नाशीति, एकोनाशीति, नवसप्तति
(स्त्री०) ।

अशीतिप०—अशीति, एकधिकोनाशीति (स्त्री०),
अष्टदशकम् दशाष्टकम्, विंशतिचतुष्टयम्, षोड-
शपञ्चकम् (त्रि०) । अष्टदशत परिमाणस्य ।

एकाशीतिप०—एकाशीति, एकाधिकाशीति
(स्त्री०), नवनवकम् (त्रि०) ।

एकाशीतिव्य०—नवकृति (स्त्री०), नववर्गं
(पु०) ।

द्व्यशीतिप०—द्व्यशीति, द्व्यधिकाशीति
(स्त्री०) ।

त्र्यशीतिप०—त्र्यशीति, त्र्यधिकाशीति (स्त्री०) ।
चतुरशीतिप०—चतुरधिकाशीति (स्त्री०), द्वादश-
सप्तकम् (त्रि०) ।

पञ्चाशीतिप०—पञ्चाशीति, पञ्चाधिकाशीति
(स्त्री०), सप्तदशपञ्चकम् (त्रि०) ।

षडशीतिप०—षडशीति, षडधिकाशीति
(स्त्री०) ।

सप्ताशीतिप०—सप्ताशीति, सप्ताधिकाशीति
(स्त्री०) ।

अष्टाशीतिप०—अष्टाशीति, अष्टाधिकाशीति
(स्त्री०), एकादशाष्टकम् (त्रि०) ।

ऊनवन्ति०—नववन्ति एवाद् ऊनवन्ति एवान्

पूर्णाधिकशेषः—'तृतीय (त्रि०), तृतीया (स्त्री०)

ति० वि० ।

पू० चतुषः—'चतुर्थ (त्रि०), चतुर्थी (स्त्री०)

ति० वि० ।

पू० पञ्चपः—'पञ्चम (त्रि०), पञ्चमी (स्त्री०) ।

ति० वि० ।

पू० षट्पः—'षष्ठ (त्रि०) षष्ठी (स्त्री०) ।

ति० वि० ।

पू० सप्तपः—'सप्तम० (त्रि०) सप्तमी (स्त्री०),

ति० वि० ।

पू० अष्टपः—'अष्टम० (त्रि०), अष्टमी

(स्त्री०) ति० वि० ।

पू० नवपः—'नवम० (त्रि०), नवमी (स्त्री०)

ति० वि० ।

पू० दशपः—'दशम० (त्रि०), दशमी (स्त्री०),

ति० वि० ।

पू० एकादशपः—'एकादश, 'एकादशक, एका-

दशतम (त्रि०), एकादशी (स्त्री०), तिथि-

विशेष ।

पू० द्वादशपः—'द्वादश, 'द्वादशक द्वादशतम

(त्रि०), द्वादशी (स्त्री०) ति० वि० । *

पू० त्रयोदशपः—'त्रयोदश, 'त्रयोदशक, त्रयो-

दशतम (त्रि०), त्रयोदशी (स्त्री०) तिथिविशेष ।

पू० चतुर्विंशपः—'चतुर्दश, 'चतुर्दशक, चतुर्दश-

तम (त्रि०) । चतुर्दशी (स्त्री०) ति० वि० ।

पू० पञ्चदशपः—'पञ्चदश, 'पञ्चदशक, पञ्च-

दशतम (त्रि०) । पञ्चदशी (स्त्री०) प्रमादाभ्या,

पूर्णमासी ।

पू० षोडशपः—'षोडश, 'षोडशक, षोडशतम

(त्रि०) ।

पू० सप्तविंशपः—'सप्तदश, 'सप्तदशक, सप्त

दशतम (त्रि०) ।

पू० अष्टादशपः—'अष्टादश, 'अष्टादशक,

अष्टादशतम (त्रि०) ।

पू० एकोनविंशति—'ऊनविंश, 'ऊनविंशतितम,

एकोनविंश, एकोनविंशतितम, एकोनविंशतितम

(त्रि०) ।

पू० विंशतिपः—'विंश, 'विंशतम, विंशतितम

(त्रि०) ।

१-२०

२१-३६

(१) 'श्रीशरा=श्री' इ भा ।

(३) 'श्रीशरी=श्री' इ भा ।

(५) सप्तशरी=श्री इति भाषा ।

(७) मगा=श्री (इ भा) ।

(९) ग्गारहवा=श्री (इ भा) ।

(११) तेरहवा=श्री (इ भा) ।

(१३) पन्धरहवा=श्री (इ भा) ।

(१५) सत्रहवा=श्री (इ भा) ।

(१७) उन्नीसवा=श्री (इ भा) ।

(२) 'चौथा=चौ' इ भा ।

(४) 'छठा=छी' इ भा ।

(६) आठवा=चौ (इ भा) ।

(८) दसवा=चौ (इ भा) ।

(१०) बारहवा=चौ (इ भा) ।

(१२) चौदहवा=चौ (इ भा) ।

(१४) सोनहवा=चौ (इ भा) ।

(१६) अठ्ठारहवा=चौ (इ भा) ।

(१८) बीसवा=चौ (इ भा) ।

(त्रि०) ।

पू० पञ्चाशत्प०—पञ्चाश, पञ्चाशत्ताम
(त्रि०) ।

पू० एकपञ्चाशत्प०—एकपञ्चाश, एकपञ्चा-
शत्ताम (त्रि०) ।

पू० द्विपञ्चाशत्प०—द्वापञ्चाश, द्वापञ्चा-
शत्ताम, द्विपञ्चाश, द्विपञ्चाशत्ताम (त्रि०) ।

पू० त्रिपञ्चाशत्प०—त्रय पञ्चाश, त्रय पञ्चा-
शत्ताम, त्रिपञ्चाश, त्रिपञ्चाशत्ताम (त्रि०) ।

पू० चतु पञ्चाशत्प०—चतु पञ्चाश चतु पञ्चा-
शत्ताम (त्रि०) ।

पू० पञ्चपञ्चाशत्प०—पञ्चपञ्चाश, पञ्च
पञ्चाशत्ताम (त्रि०) ।

पू० षट्पञ्चाशत्प०—षट्पञ्चाश षट्पञ्चा-
शत्ताम (त्रि०), षट्पञ्चाशिका (स्त्री०) ।

पू० सप्तपञ्चाशत्प०—सप्तपञ्चाश, सप्त
पञ्चाशत्ताम (त्रि०) ।

पू० अष्टपञ्चाशत्प०—अष्टपञ्चाश, अष्ट-
पञ्चाशत्ताम, अष्टापञ्चाश, अष्टापञ्चा-
शत्ताम (त्रि०) ।

पू० ऊनषष्टिप०—ऊनषष्ट, ऊनषष्टितम, एको
नषष्टि, एकोनषष्टितम (त्रि०) ।

पू० यष्टिप०—षष्ट, षष्टितम (त्रि०) ।

पू० एकषष्टिप०—एकषष्ट एकषष्टितम
(त्रि०) ।

पू० द्विषष्टिपर्याया —द्वाषष्ट द्वाषष्टितम
द्विषष्ट द्विषष्टितम (त्रि०) ।

पू० त्रिषष्टिप०—त्रय षष्ट, त्रय षष्टितम
त्रिषष्ट, त्रिषष्टितम (त्रि०) ।

पू० चतु षष्टिप०—चतु षष्ट, चतु षष्टितम
(त्रि०) ।

पू० पञ्चषष्टिप०—पञ्चषष्ट, पञ्चषष्टितम,
(त्रि०) ।

पू० षट्षष्टिप०—षट्षष्ट, षट्षष्टितम,
(त्रि०) ।

पू० सप्तषष्टिप०—सप्तषष्ट, सप्तषष्टितम,
(त्रि०) ।

पू० अष्टषष्टिप०—अष्टषष्ट, अष्टषष्टितम,
अष्टापषष्ट, अष्टापषष्टितम (त्रि०) ।

पू० ऊनसप्ततिप०—ऊनसप्तत, ऊनसप्ततितम,
एकोनसप्त एकोनसप्ततितम (त्रि०) ।

पू० सप्तसिप०—सप्तत, सप्ततितम (त्रि०) ।

पू० एकसप्ततिप०—एकसप्तत, एकसप्ततितम,
(त्रि०) ।

पू० द्विसप्ततिप०—द्वासप्तत, द्विसप्ततितम,
द्विसप्तत, द्विसप्ततितम (त्रि०) ।

पू० त्रिसप्ततिप०—त्रय सप्तत त्रय सप्ततितम,
त्रिसप्तत, त्रिसप्ततितम (त्रि०) ।

पू० चतु सप्ततिप०—चतु सप्तत, चतु सप्तति-
तम (त्रि०) ।

पू० पञ्चसप्ततिप०—पञ्चसप्तत पञ्चसप्तति-
तम (त्रि०) ।

पू० षट्सप्ततिप०—षट्सप्तत, षट्सप्ततितम
(त्रि०) ।

पू० सप्तसप्ततिप०—सप्तसप्तत, सप्तसप्तति-
तम (त्रि०) ।

पू० अष्टसप्ततिप०—अष्टसप्तत, अष्टसप्त-
तितम, अष्टापसप्तत, अष्टापसप्ततितम (त्रि०) ।

३०-५८

इह भजनप्रकारमाह भास्कर—

‘भाज्याद्वर शुद्धमिति यद्गुण स्यादन्त्यात्फल
तत्त्वस्तु भागहारे ।’ इ ली ब ।

सन्धिवाचकशब्दा—लाभ (पु०) । अवाप्ति,
प्राप्ति, सन्धि, समवाप्ति—इचैते स्त्रियाम् ।
अवाप्तम् प्रापणम्, फलम्, भजनफलम् भाग-
फलम्, समनम्, चैते क्लीबे ।

प्राप्तः, प्राप्त, लब्ध इचैते त्रिपु ।

क्वचिद्भजनवाचकशब्दा,—अवाप्त, प्राप्त,
प्राप्ति, फलम्, लब्धम्, सन्धिश्वेत्यादय
शब्दा क्वचिद्भजनार्थेऽपि प्रयुज्यन्ते ।

उदाहरणानूह

‘अमरफलाधिमासयुक्तमिति’ । ‘अन्धिषड्कूलवर्ध
रूनाहैरिति ।

‘क्विभाब्जैरवाप्ताशयोग इति च ग्रहसाधने ।

शेषवाचकशब्दा—अवशिष्ट, अवशेष, अवशे-
पित, उच्छिष्ट, उर्वरित, परिशिष्ट,
परिशेष, परिशेषित, शेष शेषितश्चैते
त्रिपु । एते क्वचिद् भजनार्थमापि प्रयु-
ज्यन्ते ।

नि शेषपरिभा—नि शेष, निरवशिष्टम्, निरव-
शेष, निरवशेषितश्चैते त्रिपु ।

तष्टवाचकशब्दा—कृश, कृशारव्यक, क्षयित,
तक्ष्यम्, तनु, तनूकृतम्, तष्ट, त्वष्ट, सूक्ष्मकृत-
श्चैते त्रिपु । सूक्ष्मीकरणम् (न०) ।

अन्तरवाचकशब्दा—अन्तरम् (न०), अन्तरित,
(त्रि०), छिद्रम्, रन्ध्रम्, विलम्, विवरम्, चैते
क्लीबे ।

*योज्यादीनां नामानि—(१) योज्य, (२)
योजक, (३) वियोज्य (शोध्य), (४) वियो-
जक (शोधक), (५) गुण्य, (६) गुणक,
(७) भाज्य, (८) भाजकश्चैते पुल्लिङ्गा ।

सङ्कलनीयवाचकशब्दा—परियोजनीय, परि-
योजितव्य, परियोज्य, प्रयोजनीय, प्रयोजि-
तव्य, प्रयोज्य, योजनीय, योजितव्य, योज्य,
सङ्कलनीय, सङ्कलितव्य, सङ्कल्य, सयोजनीय,
सयोजितव्य, सयोज्यश्चैते त्रिपु ।

वियोजनीयवाचकशब्दा—पतनीय, पतितव्य,
पात्य, परिशोधनीय, परिशोधितव्य, परिशोध्य,
वियोजनीय, वियोजितव्य, वियोज्य, विशो-
धनीय, विशोधितव्य, विशोध्य, व्यवकलनीय
व्यवकलितव्य, व्यवकल्य, शोधनीय, शोधि-
तव्य शोध्य, सशोधनीय, सशोधितव्य, सशो-
ध्यश्चैते त्रिपु ।

१-२२

२३-४५

* (१) वह श्रक जिसमे कोई श्रक जोड़ा जावे (२) वह श्रक जो किसी श्रक मे जोड़ा जावे
(३) वह श्रक जिसमें से कोई श्रक घटाया जावे (४) वह श्रक जो किसी श्रक से घटाया जावे (५) वह
श्रक जो किसी अन्य श्रक से गुणा किया जावे (६) वह श्रक जिससे कोई श्रक गुणा किया जावे
(७) वह श्रक जिससे किसी श्रक से भाग दिया जावे (८) वह श्रक जिससे किसी श्रक में भाग दिया जावे ।

(१) जोड़ने योग्य श्रक (२) घटाने योग्य श्रक ।

पू० ऊनाशीतिप०—ऊनाशीत, ऊनाशीतिनम, (त्रि०) ।

एकोनाशीत एकांताशीतितम (त्रि०) ।

पू० अशीतिप०—अशीत अशीतितम (त्रि०) ।

पू० एकाशीतिप०—एकाशीत एकाशीतितम (त्रि०) ।

पू० द्व्यशीतिप०—द्व्यशीत द्व्यशीतिनम (त्रि०) ।

पू० त्र्यशीतिप०—त्र्यशीत त्र्यशीतिनम (त्रि०) ।

पू० चतुरशीतिप०—चतुरशीत चतुरशीतिनम (त्रि०) ।

पू० पञ्चाशीतिप०—पञ्चाशीत पञ्चाशीतिनम (त्रि०) ।

पू० षडशीतिप०—षडशीति, षडशीतितम (त्रि०) ।

पू० सप्ताशीतिप०—सप्ताशीति, सप्ताशीतितम (त्रि०) ।

पू० अष्टाशीतिप०—अष्टाशीति, अष्टाशीतितम (त्रि०) ।

पू० ऊननवतिप०—ऊननवत, ऊननवतितम एकोननवत, एकांननवतिनम (त्रि०) ।

पू० नवतिप०—नवत, नवतिनम (त्रि०) ।

पू० एकनवतिप०—एकनवत, एकनवतितम (त्रि०) ।

पू० द्विनवतिप०—द्विनवत, द्वानवतिनम, द्विनवति, द्विनवतितम (त्रि०) ।

पू० त्रिनवतिप०—त्रयानवत, त्रयानवतिनम, त्रिनवति, त्रिनवतितम (त्रि०) ।

पू० चतुर्णवतिप०—चतुणवत, चतुणवतितम (त्रि०) ।

पू० पञ्चनवतिप०—पञ्चनवत, पञ्चनवतिनम

पू० पण्णवतिप०—पण्णवत, पण्णवतितम (त्रि०) ।

पू० सप्तनवतिप०—सप्तनवत, सप्तनवतितम (त्रि०) ।

पू० अष्टनवतिप०—अष्टनवत, अष्टनवतितम, अष्टानवत अष्टानवतिनम (त्रि०) ।

पू० नवनवतिप०—ऊनशततम एकांनशततम, नवनवत, नवनवतितम (त्रि०) ।

पू० शतप०—शततम (त्रि०) । शतस्य पूरणे । प्रकाराथवाचकसंख्याशब्दा—द्विधा, द्वा, द्वैधा चैवेऽव्यया । द्वैविध्यम् (न०), (द्विप्रकारम्) ।

त्रिधा, त्रैधा, त्रैवेऽव्यया । त्रैविध्यम् (न०) (त्रिप्रकारम्) । चतुर्धा (अ०) (चतुप्रकारम्) ।

पञ्चधा (अ०) (पञ्चप्रकारम्) । षट्धा, षोढा उभावव्ययो (षट्प्रकारम्) । सप्तधा (अ०) (सप्तप्रकारम्), अष्टधा (अ०) (अष्टप्रकारम्), नवधा (अ०) नवप्रकारम् (एवमग्न ऊहनीया) ।

संख्यावाचकशब्दानां स्वचिद्विशेषरूपाणि—यथा । सप्ताह (पु०) (सप्तदिवसा) (सप्तदिनात्मक काल) । नवाह (पु०) (नवदिवसा) (नवदिनात्मक काल) ।

एकद्वौ (त्रि०) (एको वा द्वौ वा) । द्वित्रौ (त्रि०) (द्वौ वा त्रयो वा) परिमाणं येषां तेषु बहुवचना-तोऽयम् । त्रिचतुरौ (त्रि०) (त्रयो वा चत्वारो वा) । त्रिपञ्चा (त्रि०) (त्रयो वा पञ्च वा), ।

३०-५८

चतु पञ्चा (त्रि०) (चत्वारो वा पञ्च वा) । चतुर्थांशपञ्च—अग्नि, अर्धार्धं चतुर्थभाग
पञ्चपा (त्रि०) (पञ्च वा पद्वा) परिमाण चतुर्थांश, चरण तुरीय तुरीयक, पद, पाद ।
येषा तेषु बहुवचनान्तोऽयम् (पाँच या छ इति भाषा) । पट्सप्ता (त्रि०) (पट्वा
सप्त वा) ।

सप्ताष्टा (त्रि०) (सप्त वा अष्ट वा) ।
एवमग्रे । द्विकृत्व (अ०) (द्विवारम्) । त्रिकृत्व
(अ०) (त्रिवारम्) । चतु कृत्व (अ०)
(चतुर्वारम्), एवमग्रेऽपि ।

'सर्वपर्याया—सखण्ड अखिल, अनून, अनूनन
अनून, अशेष, कृत्स्न, नि शेष, निखिल,
न्यक्ष, पूर्ण, विश्व, सकल, सम, समग्र
समस्त, सर्ववर्चते वाच्य—(त्रि०) सिल्लु।स्यु ।
'पादोनपञ्च—अध्वयधून, चरणोन, त्रिचरण, त्रि-
पद त्रिपाद, त्र्यग्नि, पदोन, पादोन, विचरण,
विपद, विपाद, व्यग्रिर्वर्चते त्रिलिङ्गा स्यु ।

'अर्धपञ्च—अर्धः (त्रि०), खण्ड (पु० न०), खण्ड-
लम् (न०), दलम् (न०), नेम (पु०), भित्तम्
(न०), शकलम् (पु० न०), शल्कम् (न०) ।

'दलितपञ्च—अर्धित, खण्डित, दलितवर्चते
त्रिलिङ्गा ।

'सार्द्धपञ्च—सखण्ड, सखण्डलम्, सदलम्, सनेम,
सभित्तम्, सशकलम्, सशल्कम् ।

'सपादपञ्च—सचरण, सपद, सपाद, साग्नि ।

सख्यानाम्ना विषये विशेषसूचना—
ऋदीयमत्समानधर्महोत्रिग्रन्थेषु गुणा, अग्न
यश्च त्रय । समुद्राश्चत्वार । वायव पञ्च ।
काला रसाश्चपट् । द्वीपा सप्त । विश्वेदेवा-
एकादश । भुवनानि चतुर्दश । कला नृपाश्च
पोडश । मेधा सप्तदश । धान्यानि अष्टादश ।
शेषसरया समाना ।

अङ्गन्यासवाचकशब्दा—अङ्गनिवशनम अङ्ग-
न्यास, अङ्गस्थापनम् ।

अङ्गन्यासविधिवाच्य—अङ्गन्यासक्रम, अङ्गन्यास
नियम अङ्गन्यासविधि ।

अन गणितविदा सम्प्रदायागतपरिभाषा—
अङ्गाना वामतो गति ।' इति ।

अङ्गाना स्थापन सव्य—(वाम) क्रमेण कर्तव्य-
मित्यर्थः ।

अत्रोदाहरण प्रदर्शयति—

आकाशपक्षक्षितिसम्मिता समा पूर्णायुक्त
मनुजस्य हस्तिन ।' इतिग्र० का० । आकाश
शून्यम्, पक्षी द्वौ क्षिति एका, चैतेषामङ्गाना
सव्य—(वाम) क्रमेण स्थापनमित्यम्—१२० अर्थाद्
विंशत्युत्तरशत समाना मनुजस्य नरस्य हस्तिनश्च

अन्तरितवाचकशब्दाः—अन्तरित, परिशोधित, विशोधित, शोधित, सशोधितभेदे त्रिषु ।

गुणनीयवाचकशब्दाः—गुणनीय, गुणितव्य, गुण्य, ताडनीय, ताडितव्य, ताड्य, सगुणनीय, सगुणितव्य, सगुण्य, सताडनीय, सताडितव्य, सताड्य, हननीय, हन्तव्य, हन्यश्चैते त्रिषु ।

भजनीयवाचकशब्दाः—परिभजनीय, परिभजितव्य, परिभज्य, परिभाजनीय, परिभाजितव्य, परिभाज्य, परिहरणीय, परिहृतव्य, परिहार्य, भजनीय, भजितव्य, भज्य, भाजनीय, भाजितव्य, भाज्य, विभजनीय, विभजितव्य, विभज्य, विभाजनीय, विभाजितव्य, विभाज्य, हरणीय, हर्तव्य, हार्यश्चैते (त्रिषु) ।

उत्सृष्ट—(श्रित्यक्त) वाचकशब्दाः—उज्जिम्भत, उत्सृष्ट, कृतत्याग, त्यक्त, धूत, परित्यक्त, परिवर्जित, प्रोज्जिम्भत, मुक्त, वर्जित, विधूत, विधूत, विवर्जित, विहीन, ममुज्जिम्भत, हीनश्चैते त्रिषु ।

त्यागप०—छारणम् (न०), त्यजनम् (न०), त्याग, (पु०), परित्यजनम् (न०), परित्याग (पु०), परिवजनम् (न०), वर्जनम् (न०), विवर्जनम् (न०) ।

त्याज्यपर्यायाः—अपनेय, त्यक्तव्य, त्यजनीय, त्यागयोग्य, त्यागाहं, त्याज्य, परिवर्जनीय, परिवर्जितव्य, परिवर्ज्य, वर्जनीय, वर्जितव्य, वर्ज्य, विवर्जनीय, विवर्जितव्य, विवर्ज्य, हातव्य, हातु योग्य, हेयश्चैते त्रिषु ।

पृथक्प०—पृथक् (अ०), पृथक् स्थापितम् (त्रि०), अनष्टम् (त्रि०), अविनष्टम् (त्रि०) । द्विष्टप०—द्विष्ट (त्रि०), स्थानद्वये स्थापितम् ।

त्रिष्टप०—त्रिष्ट, (त्रि०), स्थानत्रये स्थापितम् ।

आवृत्तिप०—आवृत्ति (स्त्री०), गुण (पु०), यथा पङ्गुण ।

प्राप्तप०—प्राप्त आसादिन, प्राप्त, भावित, भूत, लब्ध, विन्नश्चैते त्रिषु ।

प्राप्तव्यप०—प्रापणीय, प्राप्तव्य, प्राप्य, लब्धव्य, लभनीय, लभ्यश्चैते त्रिषु ।

परिगण्यपर्यायाः—गणयित्वा, परिगण्य, सङ्गण्य, परिगण्य, सङ्गण्य, चैतेऽप्यथा ।

सयोज्याध्ययवाचकशब्दाः—एकीकृत्य, नियोज्य, मितित्वा, मेलयित्वा, सयोज्य, समेत्य, सम्मिल्य, सम्मेल्य, चैतेऽप्यथा ।

(१) घटाया हृषा (२) गुणा, गुणा करने योग्य (३) विभाष करने योग्य, बाँटने योग्य (४) छोडा, छोडा हृषा (५) छोडना (६) छो डने योग्य (७) घसग रसना, घसग रसा हृषा (८) वो स्थान मे रसा हृषा (९) तीन स्थान मे रसा हृषा (१०) गुना ध गुना (११) पाया या मिला हृषा (१२) मिमने योग्य ।

(१) गिनकर (२) जोड़कर

वियोज्याव्ययवाचकशब्दाः^१—अपनीय, अपास्य, परिशोध्य, शोधयित्वा, वियोज्य, विशोध्य, व्यवकल्प्य, सशोध्य, चैतेऽव्ययाः ।

गुणयित्वाऽव्ययवाचकशब्दाः^२—अभिहृत्य, गुणयित्वा, गुणित्वा, ताडयित्वा, निहृत्य, प्रणिहृत्य, विनिहृत्य, सहृत्य, सङ्गुणय्य, सन्ताडय, सम्पिण्डय, हत्वा, चैतेऽव्ययाः ।

हृत्वाऽव्ययवाचकशब्दाः^३—छित्वा, परिहृत्य, भक्त्वा, भक्त्वा, भाजयित्वा, विभज्य, विभाज्य, विहृत्य, सविभज्य, सविभाज्य, सविहृत्य हृत्वा, चैतेऽव्ययाः ।

त्यक्त्वाऽव्ययवाचकशब्दाः^४—अपनीय, अपहाय, त्यक्त्वा, परित्यज्य, परिहृत्य, प्रोज्झ्य, वर्जयित्वा, विवर्ज्यं विहाय, सन्त्यज्य, हित्वा, चैतेऽव्ययाः ।

सम्प्राप्याऽव्ययवाचकशब्दाः^५—अधिगम्य, आप्य, प्राप्य, सम्प्राप्य, सलभ्य, चैतेऽव्ययाः ।
कृत्वाऽव्ययवाचकशब्दाः^६—कारयित्वा, कृत्वा, विधाय, सविधाय ।

प्राप्तिप०^७—प्राप्य (पु०), लाभ (पु०), प्राप्ति (स्त्री०), उपलब्धि (स्त्री०), प्राप्ति

(स्त्री), लब्धि (स्त्री), वित्ति (स्त्री०), फलम् (न०) ।

व्ययप०^८—अर्थवर्तनम् (न०), अर्थार्थ्य, अर्थपिगम, अर्थपिचय, वित्तापगम, वित्तात्यय, वित्तापचय, व्यय-इचैते पुल्लिङ्गाः ।

धनप०^९—अक्षयम्, अनृणम्, धनम्, स्वम् ।

ऋणप०^{१०}—अधनम्, अस्वम्, ऋणम्, क्षयम् ।

धनाधनपर्यायाः—धनक्षयम्, धनर्णम्, धनाधनम्, स्वर्णम् ।

योगप०^{११}—ऋणार्णयुति, क्षयक्षययुति, धनधनयुति, धनर्णान्तरम्, स्वर्णान्तरम्, स्वस्वयुति ।

तदुक्त बीजगणिते—

‘योगे युति स्यात्क्षययो स्वयोर्वा धनर्णयोरन्तरमेव योगः ।’ इति ।

खण्डगुणनप०^{१२}—खण्डगुणनम् (न०), गुणनविशेषः ।

अत्राहभास्कर—

गुणयस्त्वधोऽधो गुणखण्डतुल्यस्तं खण्डकं सगु-

णितो युतो वा ।’ इति लीलावत्याम् ।

अपवर्तकप०^{१३}—अपवर्तक (त्रि०) ।

अपवर्तनप०^{१४}—अपवर्तनम् (न०) ।

अपवर्त्यप०^{१५}—अपवर्त्य (त्रि०) ।

(१) घटा कर (२) गुल कर (३) भागदेकर (४) छोडकर (५) पाकर (६) मिलना, लाभ, प्राप्तवनी (७) खरच, उठाव ।

(८) वह सत्या जिससे अन्य दो या अधिक सत्याओं को भाग देने पर शेष कुछ न रहे (९) बड़ी सत्याओं को संश्लेष करना लाभ, उत्पत्ति, पैदावा (१०) जिस सत्या को दूसरी किसी सत्या से भाग देने पर कुछ न बचे वह उस सत्या का ‘अपवर्त्य’ कहलाता है ।

तदुक्त भास्करेण—

‘समेन केनाप्यपवर्त्य हारभाज्यौ भवेद्वा सति सम्भवे तु । इ० ली० व० ।

अपवर्तितप०’—अपवर्तित (त्रि०) ।

तथा च भास्कर —

‘मियो हराभ्यामपवर्तिताभ्या यद्वा हराशौ सुधि-
यात्र गुण्यौ । इ० ली० व० ।

सवर्णनप०’—सवर्णनम् (न०) ।

तदुक्त भास्करेण—

‘सवा लघघ्नाश्च हरा हरघ्ना भागप्रभागेषु सवर्णन
स्यात् ।’ इति ली० व० ।

मशप०’—मश (पु०), लघ (पु०), भाज्याङ्क-
(पु०) ।

राशिप०’—राशि (पु०), पुञ्ज (पु०), समूह
(पु०) ।

हरप०’—छिद्, छेद (पु०), छेदनम् (न०),
भाजक, विभाजक, हर, हारश्चैते पुंसि ।

समच्छेदप०’—समच्छिद्, समच्छिति (स्त्री०),
समच्छेद (पु०), छेदसाम्यम् (न०) ।

उक्त च भास्करेण—

‘अन्योन्यहाराभिहतौ हराशौ राश्यो समच्छेद-
विधानमेवम् । मियो हराभ्यामपवर्तिताभ्या यद्वा

हराशौ सुधियात्र गुण्यौ ॥’

इति लीलावत्याम् ।

सम्भुहोराप्रकाशेऽपि—

‘निघ्नावन्योन्यद्वयं हारंहराशावेव राश्योश्छेद-
साम्यं भवेद्वा । सञ्चिप्याणां सम्भवेव मयान

बोधायेतत्प्रोक्तमन्तर्दशासु ॥ इति पुञ्जिराज ।

वर्गपर्याया’—कृति (स्त्री०), वर्ग (पु०), सम-
द्विघात (पु०), (सदृशद्विराशिघात वा स्व
गुणोऽङ्को वर्ग इत्यर्थं) ।

वर्गानयनविधिं प्राह भास्कर —

समद्विघात कृतिरुच्यतेऽप्यस्याप्योऽन्यवर्गो द्विगु-
णान्त्यनिघ्ना । स्वस्वोपरिष्ठाच्च तयापरेऽङ्का
स्त्यक्वाऽन्यमुत्तमं पुनश्च राशिम् ॥ इ० ली०
व० ।

वर्गसख्यायामुपरि विषम (१) सम (—) रेखा-
स्थापनप्रकार उक्तो ग्रन्थान्तरे—

‘अन्त्य यावदिहेङ्काङ्कादूर्ध्व (१) तिर्यक्स्थ
(—) रेख्या । सप्त स्थानाङ्ककानां च विषमाख्य
सम क्रमात् ॥’ इति ।

यथा न्यास — २१७६

वर्गमूलपर्याया — पदम्, मूलम्, वर्गमूल चंटे
कलीवे ।

वर्गमूलानयनप्रकारं प्राह भास्कर —

‘स्वस्वोपरिष्ठाच्च तयापरेऽङ्का

द्विगुणयेन् मूलं समे तद्वत्ते,

(४) पलंही हुई या बरसी हुई सख्या । (५) घनों से सनों को गुणना एवं हरों से हरों को गुणना
उत्ते सपर्यन्त करते हैं । (६) भिन्न की सफ़ीर के ऊपर की सख्या या राशि (७) भिन्न की सफ़ीर के
ऊपर तथा नीचे की सख्या, (८) भिन्न की सफ़ीर के नीचे की सख्या । (९) भिन्न की सफ़ीर के नीचे की
गुणो हुई सामान सख्या ।

त्यक्त्वा लब्धकृतिं तदाद्यविषमात्

लब्ध द्विगुण न्यसेत् ।

पक्षतया पक्षितहृते समेऽन्त्यविषमात्

त्यक्त्वाऽऽप्तवर्गफल,

पक्ष्या तद्विगुणं न्यसेदिति मुहु

पक्षतेर्दल स्यात्पदम् ॥

इ ली व ।

आख्यं भट्टटीपेऽपि—

भाग हरेदवर्गान्निन्य द्विगुणेन वर्गमूलेन ।

वर्गाद्वर्गे गृह्ये लब्ध स्थानान्तरेमूलम् ॥'

इ भा म ।

घनपर्याया — घन (पु० न०), घनम् (त्रि०),

समत्रिधात (पु०), (समत्रिराशिहति, वर्ग

वर्गमूलाहतो वा) ।

तदानयनप्रकारं प्राह भास्कर —

'समत्रिधातश्च घनं प्रदिष्ट

स्थाप्यो घनोऽन्त्यस्य ततोऽन्त्यवर्गः ।

भादित्रिगुणस्तत आदिवर्ग-

स्थान्याहतोऽद्यादिघनश्च सर्वे ॥

स्थानान्तरत्वेन पुनः घनं स्यात्,

प्रकल्प्य तत्तल्लङ्घ्युणं ततोऽन्त्यम् ।

एव मुहुर्वर्गघनप्रसिद्धा—

—वाद्यद्भुतो वा विधिरेष कार्यं ॥

घनमूलप०—घनमूलम् (न०)

तदानयनप्रकारं प्राह भास्कर —

'माद्य घनस्यातमघाघने द्वे

पुनस्तथात्याद् घनतो विधोष्य ।

घन पृथक्स्य पदमस्य कृत्या

त्रिघनया तदाऽऽद्य विभजेत्फलं तु ॥

पक्षतया न्यसेत्तत्कृतिमन्त्यनिघ्नीम्

त्रिघ्नीं त्यजेत्तत्प्रथमात्फलस्य ।

घनं तदाद्याद् घनमूलमेव

पक्षितभवेदेवमतं पुनश्च ॥

त्रैराशिकपर्याया — अनुपात (पु०) अनुपातकम्

(न०), त्रैराशिकम् (न०) ।

त्रैराशिकगणितविधिमाह भास्कर —

'प्रमाणमिच्छा च समानजाती

माद्यन्तयो स्त फलमन्यजाति ।

मध्ये तदिच्छाहतमाद्यहृत्स्यात्

इच्छाफलं व्यस्तविधिर्विलोमे ॥

इ ली व ।

प्रमाणम् 'फलम्' इच्छां चेत्येतत् त्रैराशिकम् ।

परस्परहोरायामपि—

प्रमाणमिच्छा तुल्यं च स्थाप्यमाद्यन्तयोद्वयो ।

मध्ये फलेऽन्यजाती च सङ्गुणेदिच्छया द्विज ॥

प्रमाणासस्फुटफलं तदाख्यमनुपातकम् ।' इति

अनुपातं पु स्याह वराह —

'नीचेऽतोऽर्द्धं ह्रसति ततश्चान्तरस्येऽनुपातं'

इ वृ जा ।

(१) त्रैराशिकम्, (२) व्यस्तत्रैराशिकम्, चैतौ

त्रैराशिकस्य द्वौ भेदौ स्याताम् ।

तल्लक्षणादिकं प्राह भास्कर —

'इच्छा वृद्धौ पक्षे ह्रासौ ह्रासे वृद्धिः फलस्य तु ।

व्यस्तं त्रैराशिकं तत्र श्रेयः गणितकोविदे ॥

जीवानां वयसो मोल्ये तोल्ये वर्णस्य हेमनि ।

भागहारे च राशीनां व्यस्तं त्रैराशिकं भवेत् ॥'

इ ली व ।

(१) पञ्चराशिकम्, (२) सप्तराशिकम्, (३) नवराशिकम् । एवमग्रेऽपि । इह पञ्चराशिकादौ करणसूत्रमाह—भास्कर—
पञ्चसप्तनवराशिकादिके

अन्योन्यपक्षनयन फलच्छिदाम् ।

सविधाय बहुराशिजे वधे

स्वस्वराशिवधभाजिते फलम् ॥

इ ती व ।

गणितशुद्धिपर्याय —गणितशुद्धि (स्त्री०) ।

तत्प्रकारमाह बीजदत्त —

'गुण्ये गुणे नवहते परिशेषघाते

नन्देद्द्वैते भवति य परिशेषराशि ।

घातेन गुण्यगुणयोर्नवशेषितेन

साम्येन तस्य निगदेद्गणितस्य शुद्धिम् ॥'

इति ग्रन्थान्तरे ।

पाटीगणितेऽपि—

'हारापत्या नवशेषस्तद्यत्तेनाद्वयशेषनवशेष ।

भाज्याङ्को नवशेषस्तुल्य स्यात्तदा शुद्ध ॥' इति ।
इति श्रीमुकुन्ददैवज्ञविरचिते ज्योतिषशब्दकोषे
सप्तमो गणनावर्ग समाप्तिमगम् ।

— ० —

ग्रहगणितवर्गः—

ग्रहपर्याया —खग, खचर, ग्रह नभश्चर
शेषपर्यायास्तु ग्रहवर्गे द्रष्टव्य ।

ग्रहभेदा —(१) प्रकाशकग्रहौ, (२) तारा-
ग्रहौ, (३) तम स्वरूपग्रहौ इति ग्रहाणां नवो
भेदाः स्युः ।

प्रकाशकग्रहनामानि—सूर्य, चन्द्र ।

ताराग्रहनामानि—भीम, बुध, गुरु शुक्र
शनि ।

तम स्वरूपग्रहनामानि—राहु, केतु ।

ग्रहगणितपर्याया —खचरगणितम्, ग्रहगणितम्,
खचरगणितम् ।

१-१७

१८-३२

(१) भारते ग्रहगणितस्य त्रयोभेदाः ।

(१) सिद्धात, (२) तन्त्रम्, (३) करणम्, चेति त्रयोभेदाः स्युः । सिद्धातस्यापि त्रय पक्षाः ।

(१) सूर्यसिद्धात, (२) आर्यसिद्धात, (३) ब्रह्मसिद्धातश्चेति त्रय पक्षाः । इह सिद्धाते
सृष्ट्यादितोऽहर्गणानयनमुख्यम् । तत्रे युगादितस्तत् । करणे तु शकादितस्तदानयनं ज्ञेयम् । सृष्ट्यादहर्गणभव-
ग्रहं ज्वरान्तरसंस्कारेण संस्कृतं कार्यस्तत्तत्सङ्का (रेखास्वनगर) मध्यमाकौबयकालिकमध्यमग्रहं स्यात् ।

तदुक्तं भास्करेण—

वशांशिर पुरिमध्यमभास्करे क्षितिजसन्निधौ सति मध्यम ।' इति सि० शि० । अस्मिन् ग्रहे खर
संस्कारो देयस्तदा रेखाकौट्यकालीनमध्यमग्रहं स्यात् । यद्यभोष्टो ग्रामो रेखाया (भूमध्यरेखाया) बहिः स्थित
स्तदा रेखान्तरसंस्कारं प्रोक्तं । स च यथाह—

रेखा स्वदेशांतरयोजनघ्नौ गतिर्ग्रहस्याभ्रगर्जविभक्ता । तस्य विलिप्ता खचरे विधेया प्राच्या
मूण पश्चिमतो घनं ता ।' इति करणकुतूहले । अनेन संस्कारेण स्वाभोष्टग्रामे मध्यमाकौबयकालिको मध्यमग्रह
स्यात् । अथवा स्वदेशीयमध्यमग्रहं स्यात् । एव तत्रसौऽपि मध्यमग्रहानयनं शेषमिति ।

स्पष्टग्रहसाधनाय विकलाविभेदाः—(१) विकला,
(२) कला, (३) अश, (४) राशि, (५) भग-
णाढंम्, (६) चक्रम्, (७) भगणाश । इति
विकलादयः सप्तभेदाः ।

विकलापर्याया —विकला, विकलिका, विलिप्ता,
विलिप्तिका, कलापट्टिभागैकभाग, विकला-
विन्धम्, ॥ ।

कलापः—कला, कलिका, लिप्ता, लिप्तिका,
पट्टिविकलोन्मिता, अशपट्टिभागैकभाग, कला-
विन्धम्, ।

अशपः—अश, अशक, भाग, -क, सव, -
क, पट्टिकलोन्मिता, राशिनिशद्भागैकभाग ।
स शचिन्धम् ।

राशिपः—अपमण्डलाकौश, भम्, राशि, क्षेप-
पर्याया राशिपयधि द्रष्टव्या ।

भगणाढं पः—चक्रदलम्, चक्राढंम्, भगणाढंम्,
भदलम्, भाढंम्, अपट्कम्, राशिदलम्, राशि-
पट्कम् राश्यढंम् ।

भगणपः—चक्रम्, पर्यगण, भगण, भचक्रम्,
भसध, राशिगण, राशिवय, राशिसमूह,
पट्टयुत्तरशतत्रयभागा ।

भगणाशपः—भगणलवा, भगणभागा, भगणा-
शकाः, भगणाशा, राशिगणभागा, राशिगण-
सवाः, राशिगणाशका, राशिगणाशा ।

भचक्रकलापः—भचक्रकला, भचक्रकलिका,

भचक्रलिप्ता, भचक्रलिप्तिका ।

विकलागणपः विकलागण, विलिप्तागण,
विमोरिकगण, ।

'समूहपः—आकर, उत्कर, घोष, कदम्बकम्,
कलाप, काण्डम्, वूटम्, गण, चक्रम्, चक्रवाल,
चय, जटा, जातम्, जालम्, जालकम् निकर,
निकुरम्बम्, निचय, निबह पटलम्, पटली,
पिण्ड, पुञ्ज पुञ्जक, पुञ्जी, पूग, पेटकम्,
प्रकर, प्रचय, मण्डलम्, राशि, राशी, वार,
विसर, वृन्दम्, व्यूह, व्रज, व्रात, सहति,
सध, सघात, सञ्चय, सन्दोह, समवाय,
समुदय, समुदाय, समूह, स्कन्ध
स्तोम ।

'वर्पणपः—अदगण, वर्पण, शकगण,
शरदगण, सवत्सरगण' ।

चक्रपः—गण चक्रम्, व्रज, कतिवपविध्यामकः
काल ।

मासगणपः—मागण, मासगण, माश्चय,
मासचय, मासनिचय, मासपिण्ड, मास-
व्रज, माससध, माससञ्चय, मासोष ।

अवमदिनपर्याया —अवम, अवमतिथिः, अवम-
दिनम्, ऊनदिनम्, ऊनाह, क्षयाह, तिथिसय,
तिथिप्रणश, तिथ्यन्तस्पृष्टैकदिनवार, न्यूनाह,
हीन ।

अर्हगणपः—अह सध, अर्हाचय अर्हानि

(१) इहास्य पर्याया यौगिकशब्दसिद्धयर्थं प्रोक्ता ।

(२) करणारम्भकालोन्मिश्रवर्षेण रहितो ऽभीष्टशकान्दो जातो पर्यगण इति ।

चयः, ग्रहगणः गणः, घससंघः, घसोघः, दिनगणः, दिनचयः, दिननिचयः, दिनवृन्दम्, दिनव्रजः, दिनसघः, दिनसञ्चयः, दिनोघः, दिवसगणः, दिवसनिचयः, दिवसव्रजः, दिवस-
व्रातः, दिवागणः, दिवाचयः, दिवाव्रजः, द्युगणः, द्युचयः, द्युपिण्डः, द्युराशिः, द्युवृन्दम्, द्युव्रजः, वासरनिचयः, वासरवृन्दम्, वासरसञ्चयः, वासोघः ।

ग्रहगणभेदो—(१) श्रीदयिकदिनगणः, (२) साव-
यवदिनगणः ।

श्रीदयिकदिनगणपर्यायाः—श्रीदयिकदिनगणः,
निरवयवदिनगणः, प्रातःकालीनदिनगणः ।

सावयवदिनगणप०—सामीप्यकालिदिनगणः,

सावयवदिनगणः, सेष्टकालीनदिनगणः ।

ग्रहगणजलगण०—ग्रहगणजलगणः, दिनगणभव-
लेटः, द्युगणोद्भवग्रहः, वासरौघभवलचरः ।

क्षेपकप०—क्षेपः, क्षेपकः ।

ध्रुवकप०—ध्रुवः, ध्रुवकः ।

चक्रघनध्रुवप०—चक्रगुणितध्रुवः, चक्रघनध्रुवः,

चक्रनिघनध्रुवः, चक्रह्नध्रुवकः ।

संस्कारप०—भावना, वासना, संस्कारः ।

संस्कारभेदाः—(१) उदयान्तरम्, (२) रेखा-
न्तरम्, (३) चरान्तरम्, (४) भुजान्तरम्,
(५) बीजान्तरम्, (६) आकषेणम् । चैते षट्-
संस्काराः स्युः ।

देशान्तरसंस्कारभेदो—(१) प्रागपरम् (रेखा-
न्तरम्), (२) याम्योत्तरम् (चरान्तरम्), चैतौ
द्वौ संस्कारौ स्याताम् ।

घोजनपर्यायाः—श्रीशचतुष्टयम्, चतुष्कोशम्,
चतुष्कोशी, योजनम् ।

भूप०—भूः, भूमिः, शेषार्थास्तु भीमपर्यायेषु
द्रष्टव्याः ।

परिधिप०—कक्षा, परिधिः, मण्डलम्, वृत्तम्,
वृत्ताकारपथः ।

१-१७

१८-३४

(१, २) करणप्रत्येः साधारणैर्नियमग्रहानयनार्थं चैते कहेरे 'क्षोको' 'ध्रुवक' इति । क्षोको
नाम करणारम्भकाले लङ्कामध्यमाकोटये यो मध्यमग्रहः स ग्रहस्य क्षेपकः । एकचक्रदिनगणभवमध्यमग्रहः
परमदिनगणभवमध्यमग्रहो वा 'ध्रुवक' इति ज्ञेयः ।

(३) सोऽमीष्टचक्रेण गृहीतो जातचक्रनिघनध्रुवकः । स्वतेपकः, चक्रनिघनध्रुवकः, दिनगणभवग्रह-
इत्येतां त्रयाणां योगसमा उज्जयिनौरेखायां मध्यमाकोटयसमये मध्यमभीमबुध-शुक्रा भवेयुः । शुक्रशरीरतिदूरस्थ-
स्वाप्तशरीराकर्षणसंस्कारोऽपि विधेयः । रवौ तु देशांतःसंस्कारः कर्तव्यः ।

चन्द्रविशेषः—पूर्वपरामुष्टग्रहणव्यवच्छिन्नोऽप्युपतप्रकारानौतो लङ्कायां मध्यमाकोटयकालो नो मध्यम
एव ज्ञेयः ।

सच—रेखान्तर—चरान्तर-बीजोदयान्तर-भुजान्तराणि एभिः संस्कृतः प्रातःकाले श्रीदयिको
मध्यमचक्रः स्यात् । राहुचन्द्रोच्चयोरुप बीजसंस्कारो वेपः । ग्रहाण्ये तु चक्रनिघनध्रुवक ऋणमस्ति । तेन
तत्राप्यस्वं कार्यम् । शेषक्रिया प्राग्ज्ञेया ।

(४) योजनज्ञानं मानवर्षे द्रष्टव्यम् ।

भूपरिधिप०—भूपरिधि, भूवक्षा, भूगरिधि, भूमगोल, भूमण्डलम् भूमिकक्षा, भूमिगोलपरिधि
भूवृत्तम्, भूवेष्टनम् महीमण्डलम् महीवृत्तम् ।

भूव्यासप०—कुविस्तति, भूकर्ण, भूविस्तृति,
भूव्यास महीव्यास, मेदिनीविस्तृति ।

भूव्यासाष्टप०—कुविस्तृतिदलम्, भूवेष्टनाष्टम्,
भूव्यासाष्टम् ।

रेखाप०—रेखा, रेया ।

रेखायोजनप०—रेखाचतुष्कोशम्, रेखाचतुष्कोशी,
रेखायोजनम् ।

रेखाशप०—रेखाभागा, रेखालवा, रेखाशका,
रेखाशा ।

भूमध्यरेखाप०—कुमध्यरेखा, भूमध्यरेखा, भूमि-
मध्यरेखा, महीमध्यरेखा, मेदिनीमध्यरेखा ।

रेखाभूमिप०—रेखाकु, रेखाभू, रेखाभूमि,
भूमध्यरेख पुरम् भूमध्यरेखानगरम्, तकापुमेवा
मध्यसूत्रगतदेश, वाग्प्रवृत्तिस्थलम् ।

भूमध्यस्थरेखापुरनामानि—तत्ता । देवकन्या ।
काञ्ची । कन्चिकोटम् । मङ्केरिपुरम् । चिक-

मङ्गलूरम्, हरिहर्म्, वागलकोटम्, माहिष्मती
च । सहाकुलाचल । सोलापुर च । "मसाधि-

पुरम्, त्रिड" च । "भुमावतम् । "उज्जयिनी ।
"कोटपुरम् (कोटा) । "टोक्म् । "जयपुरम् ।

"रोहितम्, "जालन्दरम् । "स्यानेश्वरम् ।
"कुल्लेज च । "हिमासय । "मुमेक ।

१-२८

२६-५६

(१) भूरेडिगतावाह भास्कर —

प्रोक्तो योजनसंख्या कुपरिधि सप्तान्तराग्नय

४६६० तद्व्यास कुमुदाग्नतायकभुव १५८१ इति सि० सि० ।

(२) कुमध्ये वर्तते । (३) मल जातदेशे समुद्रतीरस्थम् । (४) कुर्गमाले (५, ६, ७, ८) घट-
प्रभा तीरवर्ति—मैसूरराज्ये कर्नाटदेशे । (९ १०) महाराष्ट्रदेशे विदर्भपरिपूर्वायहारादेशादि निकट पृथ-
वरीवर्ति । गोदावर्या नातिपूर्वदेशे । (११, १२) निजामराज्यमध्ये । इमे भारतवर्षदेशमाये । (१३)
खानदेशे (१४) भातवर्षाते । मध्यभागे । (१५, १६, १७) राजपुतानाराज्ये । (१८, १९, २०, २१)
पञ्चनद (पजाव) प्राप्ते । (२२, २३) इमे भारतवर्षोत्तरदेशमाये ।

इह तु सिद्धान्तोच्चरे विशेषः—

'तद्वा कुमारी नगरी च काञ्ची वानाटमन्देश सित पडास्थ ।

धोवत्समुन्म च पुरो ततश्च माहिष्मती चोम्जयिनी अतिदक्षि ।

स्यादाशमोदमा'नगर सुरम्य तत पुर पट्टनशभिधानम् ।

श्रीगर्गराट च सरो'हतामस्थानेश्वर शीतगिरि मुमेक ॥

इतीव याम्योत्तरगां घरावा रेसा'म्यां गोल'बदो वरति ।

अग्नानि रेखास्विनिभानि लोके ज्ञेयानि तज्ज्ञे पुटभेदानि ॥' इति ।

लङ्कापर्याया.—दशशिरपुरी, रक्षासापुरी, राक्ष-
सालय, रावणराजधानी, लका ।

देवकन्याप०—कन्या, कन्याकुमारी, कुमारी,
देवकन्या, देवसुतापुरी ।

काञ्चीभेदो—(१) शिवकाञ्ची, (२) विष्णु-
काञ्ची ।

माहिष्मतीपर्याया—चैद्यपुरी, माहिष्मती, शिबु-
पालनगरी ।

सहकुलाचलप०—सहकुलपर्वत, सहकुलाचल,
सहकुलाद्रि ।

उज्जयिनीप०—प्रवन्तिका, प्रवन्ती, उज्जयनी,
उज्जयिनी, विशाला ।

कुरक्षेत्रप०—कुरक्षेत्रम् ।

हिमालयप०—पार्वतीगुरु, शीतगिरि, हिमाचल,
हिमाद्रि, हिमालय ।

मेरुप०—देवीक, मेरु, सुमेरु, सुरालय । शेषतु-
देववर्ग ।

मध्यमग्रहप०—अस्पष्टग्रह, अस्पष्टखग मध्यमभ-
स्वर, मध्यमग्रह, मध्यमद्युचर ।

मध्यमग्रहभेदा—(१) तात्कालिकमध्यमग्रह,
(२) स्वपुरीदयिकमध्यमग्रह, (३) लकामध्यमा-
र्कोदयकालिकमध्यमग्रह ।

गतिपर्याया—इति, गति जव, भुक्ति ।

मध्यमगतिप०—मध्यगति, मध्यभुक्ति, मध्यम-
गति, मध्यमजव, मध्यमभुक्ति, मध्यमेति ।

ग्रहतनुप०—ग्रहतनु, ग्रहवेह, ग्रहवपु, ग्रह-
शरीरम् ।

तात्कालिकमध्यमग्रहप०—इष्टकालीनमध्यमग्रह,
तात्कालिकमध्यमग्रह, सावयवदिनगणभवमध्यम-
ग्रह ।

स्वपुरीदयिकमध्यमग्रहप०—श्रीदयिकमध्यमग्रह,
प्रातः कालीनमध्यमग्रह, स्वपुरीदयिकमध्यमग्रह ।

लङ्कामध्यमार्कोदयकालिकमध्यमग्रहप०—रेखा-
स्थानगरमध्यमार्कोदयकालीनमध्यमग्रह, लङ्का-
मध्यमार्कोदयकालिकमध्यमग्रह ।

(१-१७)

१८-३५

(१) रथ्यादीना मध्यमगतय कलादिका ।

सू०	च०	म०	बु०	पू०	शु०	श०	रा०	च० उ०	ग्रहा
५६	७६०	३१	१६	५	५६	२	३	६	कला
८	३५	२६	८	०	८	०	११	४१	विकला

ग्रहनाप्रवीयबुधकेन्द्रगति १८६।२४, शुक्रकेन्द्रगति ३७।०

केतकीन्द्रबुधकेन्द्रगति २४५।३२, शुक्रकेन्द्रगति ८६।८

(२) महाभास्करीये—ग्रहतनुसाधन यथा—वर्षपुत्तरशतत्रयनिघ्नो बर्षगणौ ग्रहतनु (वेह) स्यात् ।

[तेन समेता विहया प्रथया उच्यता ।

मन्दपर्याया.—मन्दम्, मृदु ।

शिरोमणी

शीघ्रप०—प्ररम्, अविश्वितम्, प्राशु, क्षिप्रम्, चञ्चलम्, चपलम्, चलम्, तूर्णम्, त्वरितम्, द्रुतम्, लघु, शीघ्रम्, सत्वरम् ।

केन्द्राशप०—केन्द्रभागः केन्द्रलयः, केन्द्रांशः, केन्द्रांशकः ।

केन्द्रभेदौ—(१) मन्दकेन्द्रम्, (२) शीघ्रकेन्द्रम्, चैतो केन्द्रस्य द्वौ भेदौ स्याताम् ।

केन्द्रान्यभेदाः—(१) आकर्षणकेन्द्रम्, (२) व्युत्तिकेन्द्रम्, (३) तिथिकेन्द्रम्, चैते केन्द्रस्यान्ये भेदाः स्युः ।

मन्दकेन्द्रपर्यायो—मन्दकेन्द्रम्, मृदुकेन्द्रम् ।

शीघ्रकेन्द्रपर्यायो—प्राशुकेंद्रम्, ग्रहोनचलोच्चम्, चञ्चलकेन्द्रम्, चलकेन्द्रम्, तूर्णकेन्द्रम्, द्रुतकेन्द्रम्, द्राक्केन्द्रम्, द्राक्केन्द्रकम्, शीघ्रकेन्द्रम् ।

उच्चभेदौ—(१) मन्दोच्चम् (२) शीघ्रोच्चम्, चैतो द्वौ उच्चभेदौ स्याताम् ।

मन्दोच्चपर्यायो—मन्दोच्चम्, मन्दोच्चम्, मृदु-तुल्यम्, मृदुच्चम् ।

शीघ्रवाचकाव्ययशब्दाः—अञ्जसा, अरम्, अह्नाय, प्राशु, भटिति, द्राक्, मधु, सपदि, लाक् ।

वेगपर्यायो—जवः, तयः (मस्) (न०), प्रसरः, रयः, रहः, (मस्) (न०), बाजः, वेगः, स्पदः, ॥ इति ।

उच्चपर्यायो—उच्चम्, उच्छिन्नम्, उदग्रम्, उद्धुरम्, उन्नतम्, तुल्यम्, प्राशु ।

केन्द्रम्.—केन्द्रम्, ग्रहोच्चान्तरम्, वृत्तमध्यम् ।

सदुक्तम्.—

वृत्तस्य मध्यं किल केन्द्रमुक्तं केन्द्रं ग्रहोच्चान्तरमुच्यतेऽनः । यतोऽन्तरे तावति तुल्यदेशान्ती-चोच्चवृत्तस्य सदैव केन्द्रम् ॥, इति सिद्धान्त-

(१) ग्रहोच्चान्तरम्, गोलमध्यस्थानम्, वृत्तमध्यम्, वृत्तक्षेत्रमध्यस्थल वा । (२) सिद्धांतशिरोमणी केतकीग्रहगणिते च मन्दोच्चोन्नतग्रहो मन्दकेन्द्रं भवति । सूर्यसिद्धांते ग्रहलाघवे च ग्रहोनमन्दोच्चं मन्दकेन्द्रं भवति । (३) केतकीग्रहगणिते मन्दकुट्टाहोन्नत-हस्तग्रह शीघ्रकेन्द्रं भवति । सूर्यसिद्धांते सिद्धांतशिरोमणी च ग्रहोनशीघ्रोच्चं शीघ्रकेन्द्रं भवति । ग्रहलाघवे तु मध्यमनौमाहोन्नतमध्यमाकंस्तेषां शीघ्रकेन्द्रं भवति ।

(४) केतकीग्रहगणिते ग्रहाणां राश्यादयो मन्दोच्चाः ।

प्र०	राशि	भीम	भुज	गुह	गुह	घातः
रा०	२	४	७	५	९	८
प्र०	१८	११	२३	२०	१७	८
क०	४१	४१	२६	१३	४०	२७
वि०	०	०	०	०	०	०

शीघ्रोच्चप०—आशुतुङ्गम्, आशूच्चम्, चल-
तुङ्गम्, चलोच्चम्, द्राकुतुङ्गम्, द्रागुच्चम्, शीघ्र-
तुङ्गम्, शीघ्रोच्चम् ।

पदप०—पदम्, स्थानम्, राशित्रयात्मकम् ।

पदभेदो—(१) विषमपदम्, समपदम्, चैनीद्वी
पदभेदो स्याताम् ।

विषमपदवाचकशब्दा—अयुक् (ज्), अयुग्मम्,
असमम्, असमानम्, ओज, विषमम्, विषम-
सख्या ।

तदुक्तम्

‘ओजेनीजः सम पादे’ इति भरतादयः, इति
श० वि० १।४४२ ।

समपदवाचकशब्दा—अनोज, नोज, युक् (ज्),
युग्मम्, समानम् ।

त्रिभपर्षायाः—त्रिभम्, भग्नम्, भग्नयममुद्ययः,

राशित्रयम्, राशित्रयसमुदायः ।

भुजप०—दो. (स्) (३० न०), प्रविष्ट, बाहु
(पु० स्त्री०), भुज (पु० स्त्री०) बाहा
(स्त्री०) ।

भुजभेदाः—(१) त्रिभाल्यकेन्द्रम्, (२) त्रिभा-
धिकपद्मोन्केन्द्रम्, (३) पद्माधिकपद्मोन्-
केन्द्रम्, (४) नवभाधिकमचक्रपुतकेन्द्रम् चेत्येते
भुजस्य चत्वारो भेदा स्युः ।

भुजाशर्षायाः—भुजभाग, भुजलव, भुजाश,
भुजाशक ।

स्वभा=कर्ण (श्रुति, श्रवणम्) ।

कर्णप०—ध्वनिग्रह, पैञ्जूप (पु० न०), महा-
नाद, वधोग्रह, शब्दग्रह, शब्दाधिष्ठानम्,
श्रवणम् श्रव (स्) (न०), श्रुति (स्त्री०),
श्रोत्रम् (पु० न०) ।

कर्णभेदा—(१) मन्दकर्ण, (२) दीर्घकर्ण—

१-१५

१६-३१

बुधशुक्रयोस्तु । मध्यमाधिकारोक्तविधिना तयोः शीघ्रकेन्द्रे साधनीये । भीमाकर्कश्यानां मध्यमरविरेव शीघ्रोच्चम्
स्यात् । ज्ञातितपोस्तु पूर्वगते शीघ्रकेन्द्रे मध्यमरविणा सहिते तयोः शीघ्रोच्चे स्याताम् । ‘तदुक्तम्’—‘मध्यमाकं
सहितं चलनेऽस्याद्बुधस्य तित्तये चलोच्चम् । मेदिनीतनयजोबशरीनां मध्यमाकं उचितं तु चलोच्चम् ॥’ इति
ग्रन्थांतरे ।

(५) ग्रहलाघवीयग्रहगणिते ग्रहाणां मन्दोच्चरश्मयः ।

सं०	रश्मि	भीम	बुध	शुक्र	शुक्र	शनि
रा०	२	४	७	६	३	८
अ०	१८	०	०	०	०	०

(१) ग्रहमे पदे यात भुज स्यात् । शुभे तु एष्य भुज स्यात् । ग्रहलाघवेतु-दोस्त्रिभोन त्रिभोर्ष
विशेष्य रसेदचरतो ऽङ्कधिक स्यादिति ।

द्वर्त्ततो द्वौ वर्णस्यभेदोऽस्याताम् ।

धिरर्जतो द्वौ परिधिभेदो स्तः ।

मन्दकर्णप०—मन्दकर्णं, मन्दश्रुति, मृदुवर्णं,

विभाषया—कोटि, कोटी, विभा ।

मृदुश्रुति, मृदुश्रव (घस) (न०) ।

कोटिप०—कोटि, कोटी, बाहुहीनत्रिभुज-
नत्रिभुज ।

मध्यममन्दकर्णप०—मध्यममन्दकर्णं मध्यम-

मृदुवर्णं ।

तदुक्तम्—

स्पष्टमन्दकर्णप०—स्पष्टमन्दकर्णं, स्पष्टमृदु-

‘द्विस्तूत्रसम्पातगतस्य दाको-

कर्णं, स्फुटमन्दकर्णं, स्फुटमृदुकर्ण ।

द्वयायाग्रपूर्वाग्रसूत्रमध्यम् ।

शीघ्रकर्णप०—आशुकर्णं, चलकर्णं, द्राक्कर्णं,

दोर्ध्वं प्रभावगवियोगमूल

द्राक्श्रुति, शीघ्रकर्ण ।

‘कोटि’—मरात्प्रागपरा तत स्यात् ॥’

स्पष्टशीघ्रकर्णप०—स्पष्टचलकर्णं, स्पष्टद्राक्-

इति विद्वान्तशिरोमणी ।

कर्णं, स्पष्टशीघ्रकर्णं, स्पष्टाशुकर्णं, स्फुटचल

कोट्यक्षप०—कोटिभाग, कोटिलय, कोट्यक्ष,

कर्णं, स्फुटद्राक्श्रुति, स्फुटशीघ्रकर्णं, स्फुटा-

कोट्यक्षक ।

शुकर्णं ।

रविमन्दकर्णप०—रविमन्दकर्णं, रविमृदुश्रव,

कर्णान्यभेदाः—(१) अक्षकर्णं, (पलकर्णं),

रविमृदुश्रुति ।

(२) अभिमतकर्णं, (इष्टकर्णं) (३) उद्भूतकर्णं,

चन्द्रमन्दकर्णप०—चन्द्रमन्दकर्णं, चन्द्रमृदुश्रव,

(४) उन्मण्डलकर्णं, (५) कलाकर्णं, (लिप्ता-

चन्द्रमृदुश्रुति ।

श्रुति) (६) छायावर्णं, (भावर्णं), (७) द्युदल-

ज्यापर्याया—शब्दा, गुण, गुणा, जीवा, ज्यका,

वर्णं, (मध्याह्नवर्णं), (८) मध्यवर्णं, (९)

ज्या, द्रुणा, धनुगुणं, पतञ्जिका, पतञ्जिका,

योजनकर्णं, (१०) विपुलकर्णं, (११) सम-

प्रतिकाय, प्रत्यञ्चा, बाणासनम्, मारवम्,

कर्णं, (१२) सममण्डलकर्णं (समवृत्तकर्णं) ।

मीर्विका, मीर्वी, व्यध मिञ्जा, मिञ्जिनी,

चैते वर्णस्यान्ये भेदाः स्युः ।

मिञ्ज्या, मिञ्जा, मिञ्जिनी ।

परिधिभेदो—(१) मन्दपरिधि, (२) शीघ्रपरि-

ज्यार्द्धप०—जीवाखण्डम्, जीवादलम्, जीवार्द्धम्,

(१) ग्रहसूर्ययोरन्तर मन्दकर्णं ।

(२) भूमिग्रहयोरन्तर शीघ्रकर्णं । अथवा—भूमिमध्याद् ग्रहावधिर्यन्तरं सा एव शीघ्रकर्णो ज्ञेयः ।

(३) राशचक्रतृतीयांश कोटि । अथवा—विमण्डलापमण्डलान्तर कोटि सा विशेषतुल्या भवति ।

(४) पृथिवीसूर्ययोरन्तरम् ‘सूर्यमन्दकर्णं’ ।

(५) भूमिन्दोरन्तर चन्द्रमन्दकर्णं ।

ज्याखण्डम्, ज्यादलम्, ज्याद्वेम्, ज्यादकलम्
भीर्वीदलम् ।

ज्याभेदा — (१) प्रसज्या, (२) अग्रज्या, (३)
प्रद्वंज्या, (४) इष्टत्रिज्या, (५) उत्क्रमज्या,
(६) कुगुणा, (कुजीवा, कुज्या, क्षितिज्या) (७)
कोटिगुणा, (कोटिजीवा, कोटिज्या लम्बज्या),
(८) क्रमज्या, (९) क्रान्तिज्या (अपमज्या),
(१०) चरज्या (चरदलज्या), (११) जिनाश-
जीवा, (१२) त्रिगुणा (त्रिजीवा, त्रिज्या, त्रिम-
ज्या), (१३) दाज्या, (१४) द्वाज्या, (१५)
द्युजीवा (द्युज्या, द्युभीर्वी), (१६) नतज्या, (१७)
परमक्रान्तिज्या (परमापमज्या), (१८) भुजज्या
(दोर्ज्या, बाहुज्या), (१९) लम्बज्या चैते ज्याया
भेदा स्तु ।

घनु वर्णिया — प्रस्त्रम्, प्रायुघाप्रयम् घास,
इष्वास, काण्डम्, कामुकम्, कोदण्डम् गुणी,
घाप, तारवम् तृणता, त्रिणता, दुणम् घनु(न).
घनु (पु० स्त्री०), घनु (उम्) (प्रस्त्री), घनू
(स्त्री०), घन्वम् घन्व (घन्), दारारोन, दारा-

वाप, दारासनम् शेष, सरासनम्, स्वावरम् ।
करणग्रन्थेष्वङ्कुभेदी — (१) मन्दाक, (२) चलाक-
श्चैतावकाना द्वौ भेदौ स्त ।

मन्दाङ्कुपर्यायाः — मन्दाक, मान्द, मृदक ।
शीघ्राङ्कुप०^२ — चञ्चलाक, चल, चलाक, शैघ्र,
शीघ्राक ।

मन्दफलप० — मन्दफलम्, मन्दसङ्गफलम्, मान्दम्,
मृदुफलम् मृदुसङ्गफलम् ।

शीघ्रफलप० — प्राशुफलम्, चञ्चलफलम्, चल-
फलम् द्राक्फलम्, शीघ्रफलम्, शैघ्रपम् ।

स्पष्टगर्भायौ — स्पष्टम्, स्फुटम् ।

मन्दस्पष्टरविप० — मन्दस्पष्टरवि, मन्दस्पष्टाकं,
मृदुस्फुटरवि, मृदुस्फुटाकं ।

तदुक्तम् —

‘मृदुमञ्जकलेन मध्य-

मस्तरणि सस्करणीय उक्तावत् ।

स्फुटतामुपयाति मध्यमस्त

रणिमन्दफलेन केवलम् ॥’ इति वेतकीग्रहाणिते ।

(१) द्युज्यानाम क्षितिजोदज्या ।

(२) लम्बज्या नाम अक्षकोटिज्या । इति ज्योतिर्विदा परिभाषा गुप्तसिद्धा ।

(३) भोमादीनां अथमद्वितीयभोमप्रस्तयो साधने यदा यत्नाङ्कस्यापेक्षया भोग्याङ्कोऽधिकस्तदा
तत्तर घय । यदा यत्नाङ्कस्यापेक्षया भोग्याङ्कोऽस्तदा तदत्र क्षय । अथ यदा भोग्याङ्कोऽधिकस्तदा
गुणित पञ्चदशविभक्त तदा यत्फल सम्यते तदा अथैतरे तद्वद्भोग्याने योज्य क्षयेतरे तु भोग्याने विधेय
ततो द्वाविंशतमार्गश्च शीघ्राङ्क इत्यम् । प्रथमशीघ्राङ्कनादं द्वितीयशीघ्राङ्कम् सर्वं मध्यमपठे मेवाशौ शीघ्राङ्के
तत् घने तुलारीतु श्लेषा वार्यम् ।

मन्दस्पष्टग्रह०—मन्दस्पष्टग्रह, मन्दस्फुटग्रह,
मृदुस्पष्टग्रह, मृदुस्फुटग्रह ।

अयनप०—अयनम्, चलम्, चलनम् ।

अयनाशय०—अयनभाग, अयनलव, अयनाश,

अयनाशक, चलभाग, चललव, चलाश, अयन

चलनभाग, अयनचलन, अयनचलनलव, अयन

चलनाश, अयनचलनाशक ।

सम्पातार्कप०—सम्पातार्क, सायनार्क ।

छायाप०—छाभा, छाया, दीप्ति, द्युति, प्रभा,
भा, बिभा ।

पलभाप०—प्रक्ष, प्रक्षच्छाया, प्रक्षप्रभा, प्रक्षभा,

प्रक्षभा, पलच्छाया, पलप्रभा, पलभा, पलनिभा,

पलाभा, विपुवच्छाया, विपुवत्प्रभा, विपुवद्भा,

विपुवती, विपुवतीच्छाया, विपुवती, विपुवतलगत

च्छाया ।

चरप०—चरम् ।—

चरलण्डप०—चरलण्डम्, चरलण्डकम्, चरदलम्,

चरभित्तम्, चरशकलम्, चराढम् ।

स्पष्टरविप०—स्पष्टरवि, स्पष्टार्क, स्फुटरवि,
स्फुटार्क ।

स्पष्टग्रहप०—स्पष्टलग्न, स्पष्टग्रह, स्फुटलग्न,
स्फुटग्रह ।

रविमन्दकेन्द्रपर्याया—रविमन्दकेन्द्रम्, रविमृदु-

केन्द्रम्, सूर्यमन्दकेन्द्रम्, सूर्यमृदुकेन्द्रम् ।

रविमन्दफलप०—रविमन्दफलम्, रविमृदुफलम्,

शुभमिमन्दफलम् ।

स्वर्णताप०—घनणता, घनणत्वम्, घनायनम्,

स्वलयत्वम्, स्वर्णता, स्वास्वता ।

तदुक्तम्—

‘कन्द्रे स्यात्स्वमृण फल क्रियतुलाच’ इति ।

अपिच—

गतौ घनणं केन्द्र कुलीभूमयपङ्कगते’ इति च

ग्रहलाघवे २।२,

चन्द्रकेन्द्रभेदा—(१) द्युतिकेन्द्रम् (२) तिथि

केन्द्रम् (३) मन्दकेन्द्रम् (४) राहुकला, चैते

चन्द्रकेन्द्रभेदा स्यु ।

(१) मन्दस्पष्टग्रहोविशेषवृत्ते अर्थात् स्वकक्षाया तिष्ठति । (२) वेदाध्ययनं चरसहस्र
शकौऽप्यनाश ।’ इति ग्रहलाघवे २ । (३) एव विपुवतिच्छाया स्वदेशे या दिनाढ्या दक्षिणोत्तररेखाया
सा सत्र विपुवत्प्रभा । ‘इति सूर्यातिदाते ३।१२। ‘प्रयातरेतु च द्वादिनिध्या पलभाद्विषयं च लङ्काविष
स्याविह दक्षिणोऽश ।’ इति ।

(४) लङ्काकोदयरेखाकोदयधोरतर चर स्यात् । उन्मण्डलक्षितिजयोर्यदंतर तच्चर वा । स्वदेश-
निरस्यवेशयो सूर्योदयकालयोरतर चरतमानम् । स्वस्वदेशे क्षितिजे रण्युदयात्क्षेत्रीयाकेदियांतर चरलण्डममानम्
इति । अथवा—‘कात्तमक्षभागहतिपञ्चमोऽक्षचर पलात्म गमनेचराणाम् ।’ इति प्रयातरे ।

(५) ‘प्रिष्ठा हता स्युर्दशभिर्भुजैर्द्विभिश्चराद्वा नि गुणोद्भास्या ।’ इति अ० सा० २।१२ ।

(६) स्पष्टग्रह क्रांतिवृत्ते तिष्ठति तेन क्रांतिवृत्तीयो ग्रहो भवति ।

चन्द्रफलभेदाः—(१) च्युतिफलम्, (२) तिथि-
फलम्, (३) मन्दफलम्, (४) राहुकुलाफलं,
चैते चन्द्रफलभेदाः ।

गतिमन्दफलप०—गतिमन्दफलम्, गतिमृदुफलम्,
भुक्तिमन्दफलम्, भुक्तिमृदुफलम् ।

मन्दस्पष्टगतिप०—मन्दस्पष्टगतिः, मन्दस्पष्टा,
मृदुस्फुटा, मन्दस्पष्टभुक्तिः, मृदुस्फुटगतिः, मृदु-
स्फुटभुक्तिः ।

भीमादीनां केन्द्रभेदाः—(१) प्रथमशीघ्रकेन्द्रम्,
(२) मन्दकेन्द्रम्, (३) द्वितीयशीघ्रकेन्द्रम्, चैते
भीमादीनां केन्द्रभेदाः स्युः ।

भीमादीनां फलभेदाः—(१) प्रथमशीघ्रफलादंम्,
(२) मन्दफलम् (३) द्वितीयशीघ्रफलाखिलम्,
चैते भीमादीनां फलभेदाः स्युः ।

तदुक्तम्—

‘प्राह्मण्यमे चलकनस्य दलं विदध्यात्तस्माच्च
मान्दमखिलं विदधीत मध्ये । द्राक्केन्द्रकेऽपि च
विलोममतश्च शीघ्रं सर्वे च तत्र विदधीत भवे-
त्स्फुटोऽसौ ॥’

इति ग्रहलाघवे ३ ।

भीमादीनां गतिफलभेदाः—(१) मन्दगतिफलम्,
(२) शीघ्रगतिफलम् (३) शीघ्रगत्यणफलं
चैते गतिफलभेदाः स्युः ।

भीमादीनां गतिभेदाः—(२) मध्यमगतिः (ग्रह-
मध्यभुक्तिः), (२) मन्दगतिः (मन्दपरिस्फुटा,
मृदुस्फुटा), (३) शीघ्रगतिः (शीघ्रभुक्तिः,
द्राक्केन्द्रभुक्तिः), (४) वक्रगतिः (कुटिलभुक्तिः),
(५) स्पष्टगतिः (स्फुटभुक्तिः), (६) दैन-

कीगतिः (द्युगतिः), (७) तात्कालिकीग-
तिश्चैते गतिभेदाः स्युः ।

भीमादीनां गतेरन्यप्रभेदौ—(१) ऋजुगतिः,
वक्रगतिश्चैतो द्वौ भेदौ स्तः ।

ऋजुगतिप्रभेदाः—(१)—मन्दा, (२) मन्दतरा,
(३) समा, (४) शीघ्रा, (५) शीघ्रतराश्चैते
ऋजुगतेः पञ्चप्रभेदाः स्युः ।

वक्रगतिप्रभेदाः—(१) वक्रा (वक्रगतिः), (२)
अनुवक्रा, (३) कुटिला, चैते वक्रगतेरन्यः
प्रभेदाः स्युः ।

तदुक्तम्—

‘वक्रानुवक्रा कुटिला मन्दा मन्दतरा समा ।
तथा शीघ्रा शीघ्रतरा ग्रहाणां चाष्टधा गतिः ॥’
इति सूर्यतिद्धान्ते ।

मतान्तरे तु—

ग्रहाणां षोढागतिनामानि—पूर्वाधरा । याम्यो-
त्तरा । ऊर्ध्वाधरा चेति षोढा गतयः स्युः ।

उदयवाचकशब्दाः—उदयः, उदितः, उद्गमः,
दर्शनम्, दृश्यः, समुदयः, समुद्गमः ।

उदयिवाचकशब्दाः—अनस्तगतः, असूर्यंगः, उदयो
(इन्), दिवाकरकरव्यासङ्गभुक्तिः, दृश्यमातः,
स्फुरत्प्रभः ।

अस्तप०—अदर्शनम्, अदृश्यः, अस्तम्, अस्तमनम्,
अस्तमयः, मुपितः, मूढः, मोडयः, ओपः ।

अस्तगतप०—अंशुमर्दशुसङ्कुलः, अंशुलीगः,
अर्ककराभितप्तः, अर्कोरगतः, आदित्यरश्मि-
परिभूतः, एरण्वरः, तिग्मांशुलुप्तघृतिः, दिनकर-
गुप्तमयूरः, दिनकरकराभितप्तः, दिनकरोनकरः,

दिनेशकरलुप्त, दिनेशकान्त्याभिहत, दिनेशवि-
रणच्छन्न, दिनेशवरकरच्छन्न, दिवाकरकर-
च्छन्न, भास्वलुप्तज्योति, रविकरच्छन्न,
रविकराभिहत, रविविरणमुपितदीप्ति रविग,
रविमुपिततनु, रविलुप्तकर, रविलुप्तरात्रि,
लुप्त, लुप्तकर, विक्षन्तनकरच्छन्न, सूर्यविरण-
लुप्त, सूर्यप्रविष्ट, सूर्यागुलुप्त, सूर्यमयूख
लुप्त, सूर्यलुप्तकिरण, सूर्योच्छन्नचुति ।

वक्रप०—अनृजु, अनृजुलम्, आधिदम्, ऊर्मिमत्
(भुत्पु) कुञ्चितम्, कुटिलम्, नतम्, भङ्गुरम्
भुतम्, वक्रम्, वृजिनम्, वेत्तितम् ।

वक्रिप०—अनृजुग, अनृजुगति, वक्रग, वक्रगति,
वक्रस्थ, वक्त्री (इन्) ।

मार्गप०—अजिह्वा, अनुलोम, अवक्र, ऋजु
प्रगुण, मार्ग ।

मार्गिप०—ऋजुग, ऋजुगति, ऋजुभुक्ति
मार्गप, मार्गी (इन्) ।

पूर्वोदयपर्याया.—ऐन्द्र्युदय, ऐन्द्र्युदगम, पूर्व-
दशनम्, पूर्वोदय, पूर्वोदगम, प्रागुदय, प्राग्द-
शनम्, प्राचीदशनम्, प्राच्युदय, प्राच्युदगम ।

पूर्वास्तप०—पूर्वलोप, पूर्वादशनम्, पूर्वास्तनम्,
पूर्वास्तमनम्, प्राग्दशनम्, प्रागस्तम प्रागस्तमनम्

प्रागलोप, प्राचीलोप, प्राच्यदर्शनम्, प्राच्यस्तम्,
प्राच्यस्तमनम् ।

पश्चिमोदयप०—तोयदशनम्, तोयोदय, तोया-
दगम, पश्चिमदशनम्, पश्चिमोदय, पश्चिमो-
दगम, प्रतीचीदशनम्, प्रतीच्युदय, प्रतीच्युद-
गम, प्रत्यगुदय, प्रत्यगुदगम, प्रत्यग्दशनम्,
वारुणीदशनम्, वारुण्युदय, वारुण्युदगम ।

पश्चिमास्तप०—तोयलोप, तोयादर्शनम्, तोया-
स्तम्, तोयास्तमनम्, पश्चिमलोप, पश्चिमादर्श-
नम्, पश्चिमास्तम्, पश्चिमास्तमनम्, प्रतीची-
लोप, प्रतीच्यदर्शनम्, प्रतीच्यस्तम्, प्रतीच्यस्त-
मनम्, प्रत्यग्दशनम्, प्रत्यगस्तम्, प्रत्यगस्तमनम्,
प्रत्यगलोप, वारुणीलोप, वारुण्यदर्शनम्, वारुण्य-
स्तम्, वारुण्यस्तमनम् ।

अल्पगतिप०—अल्पग, अल्पगति, लघुग, लघु-
गति ।

भूरिगतिप०—अधिकग, अधिकगति, भूरिग
भूरिगति, भूरिजव, भूरिभुक्ति ।

शीघ्रगतिप०—शीघ्रग, शीघ्रगति, शीघ्रभुक्ति,
शीघ्र्यग, शीघ्र्यगति, शीघ्र्यभुक्ति ।

कुजप०—कुजम्, क्षितिजम्, गर्भक्षितिजम् ।

प्राक्कुजप०—उदयक्षितिजम्, प्राक्कुजम्, प्राक्
क्षितिजम्, हरिजम् ।

(१, ४) भौमाबीजं पञ्चताराग्रहाणां प्राच्यामुदयः प्रतीच्यामस्तो ज्ञेयः ।

(२, ३) बुधभूगोलोत्तु पूर्वस्यामस्तः पश्चिमामायामु योऽपि जयः ।

(५) लग्नेते प्राकाशमध्या नवत्यशतैर त्रिव्यगवृत्तम् । स्वे स्वे कुजेऽकस्य समुदयगम (उदय), स्यात् ।

(६) क्षितिजवृत्तस्य पूर्वदिग्देशः ।

(७) तथा च प्रथोप —यद्वाशिर्वा जति हृत्त्व गर्भमोलस्तु तद्वत् इति वराहः ।

'प्रत्यक्कुजप०—प्रत्यक्षितजम्, पश्चिमक्षितजम्,
प्रत्यक्क्षितजम् प्रत्यक्कुजम् ।

'निरक्षप०—निरक्षदेशः, पलभागान्यदेशः, व्यक्ष-
देशः ।

साक्षप०—साक्षदेशः पलभामहितदेशः, सपल-
देशः ।

अक्षप०—अक्षः, पलः ।

अक्षांशप०—अक्षभागः, अक्षलवः, अक्षांशः,
अक्षांशकः, पलभागः, पललवः, पलांशः, पलांशकः,
समध्याकान्तांशः (दक्षिणः) ।

अक्षभेदाः—उन्नतांशः, क्षेप्रांशः (क्रान्तिवृत्तस्यांशः)
दिग्रांशः, नतांशः (क्रान्त्यक्षजसंस्कृतिः), लम्बांशः
(क्षितिज्ञादुन्नतांशः सौम्यः), तूलांशः, यन्त्रांशः,
यन्त्रजोन्नतांशः, अभिमतयन्त्रांशः, भुजांशः, कक्षांशः
(क्षणांशः) ।

लङ्कोदयपर्यायाः—लङ्कोदयाः, लङ्कोदयप्राणाः,
लांकोदयासवः, निरक्षोदयाः, व्यक्षोदयाः ।

तदुक्तम्—

लङ्कोदया विषटिका गत्रमानि गोष्ट्वादभ्रा-
स्त्रिपक्षदहनाः इति ग्रहलाघवे ४।१।

स्वोदयप०—स्वभोदयाः, स्वराशुदयाः, स्वोदयाः,
स्वोदयप्राणाः, स्वोदयासवः, गृहोदयाः, उदय-
प्राणाः, उदयामवः, भोदयाः, राशुदयाः ।

तदुक्तम्—

'क्रमगोत्क्रमस्थाः । हीनान्विताश्चरदलैः क्रम-
गोत्क्रमस्यैर्मैपादितो घटतज्जक्रमतस्त्वमे स्युः ॥'
स्वोदयाः' इति शेषः । इति ग्रहलाघवे ४।१।

भुक्तांशप०—इतभागः, इतलवः, इतांशः, इतां-
शकः, गतभागः, गतलवः, गतांशः, गतांशकः,
भुक्तभागः, भुक्तलवः, भुक्तांशः, भुक्तांशकः,
यातभागः, यातलवः, यातांशः, यातांशकः ।

भोग्यांशप०—एष्यभागः, एष्यलवः, एष्यांशः,
एष्यांशकः, गम्यभागः, गम्यलवः, गम्यांशः,
गम्यांशकः, भोग्यभागः, भोग्यलवः, भोग्यांशः,
भोग्यांशकः, येयभागः, येयलवः, येयांशः, येयां-
शकः ।

भुप्तकालप०—इतकालः, गतकालः, भुक्तकालः,
यातकालः ।

भोग्यकालप०—एष्यकालः, गम्यकालः, भोग्य-
कालः, येयकालः ।

(१) जितजन्तस्य पश्चिमदिक् प्रदेशः ।

(२) धनलो नगर्गोऽन्नरहितास्तद्वयं यथा—कुम्प्ये 'लङ्का' इयं भारतयर्षे दक्षिणे वर्तते । अस्याः
भारः (भूय) 'यमकोटिः' ॥॥ भद्राश्चर्यं तिष्ठति । पश्चिमे केतुमासवर्षे रोमकः (रोमरूपसन्तम्) । ततोऽयः
मिष्टपुरम् (मिष्टपुरी) । अस्याः सौम्ये (उत्तरे) कुम्प्ये मुषेकः, तत्र मुरतिष्ठन्त्या धमन्ति । तस्या माप्ये
यश्चान्तः, तत्र धोर्षे सर्वस्या सर्वे नरकाः सन्ति । लङ्कापुरेऽर्ष्ये यदोदयस्तथा यमकोटिपुष्पा विनादम् ।
मिष्टपुरे ऽन्नरहितोऽयः । तथा रोमके रात्रिस्तम् । उन्नतादधतलो नगर्गो भूक्षत्पादविषया अग्न्योर्ग्यं प्रतिष्ठिताः ।
तातापुराति विगुम्बो विषाकरो याति । तामु विगुम्ब्याया भुवर्गोन्निदध न द्धवते । तत्र विषामानं
रात्रिमानं च विज्ञानाद्विदः । इति भूयमिष्टतमम् । इति राजारामाचार्यतन्त्रवृत्तम् । ३० द० वि० ।

इष्टघटीप०—अभिमतघटिका, अभिमतघटी,
अभिमतनाडिका अभिमतनाडी, इष्टघटिका, इष्ट
घटी, इष्टनाडिका, इष्टनाडी, अभीष्टघटी,
अभीष्टनाडी ।

लग्नप०—उदय उदयम्, लग्नम्, विमग्नम् ।

शेषपर्यायास्तु तनुभावे द्रष्टव्या ।

शकुप०—कील, नर, ना, शकु ।

अस्य सलक्षणपर्यायानाह—

'सूचोमुखो द्वादशभिस्त्रयागुले-
रथ पृथुस्तिष्ठति यो महोत्तमे ।

विना निरात गजदन्तनिमित्त
कील स शकुनर इत्युदीरितः ॥

इति ग्रन्थात्तरे ।

शकुनेदा —अभीष्टोन्मण्डलशकु, इष्टशकु,
उन्मण्डलता (उन्मण्डलशकु), कोणशकु विना
दंशकु, (युदशकु, मध्याह्नशकु), समनर
(समना), समवृत्तशकु (सममण्डलशकु, सम
शकु) ।

अहोरात्रपर्याया —अहोरात्र, अहर्निशम्, दिवा
रात्रम्, शेषन्त्ययम् ।

अहोरात्रभेदा—(१) दिनादंश्च (२) दिनमा
नम् (३) रात्र्यादंश्च (निशीथ), (४) रात्रिमान
चैतेऽहोरात्रभेदा स्तु ।

कपालभेदी —(१) पूर्वकपालम् (२) परकपा-

लम्, चैतो वपानभेदो स्यात्ताम् ।

'पूर्वकपालपर्यायो —पूर्वकपालम्, प्राक्कपालम् ।

'परकपालप०—अपरकपालम्, परकपालम्,
प्रत्यक्कपालम्, परप्रकपालम् ।

नतकालप०—नत नतकाल, नतसमय ।

उन्नतकालप०—उन्नत, उन्नतकाल, उन्नत-
समय ।

उक्त च—

'यात शेष प्राक्परनोन्नत स्यात्कालस्तेनोन्न
चुल्लङ्घ नत स्यात् । इतिग्रहणाद्यवे ४ ।

नतभेदी—(१) पूर्वनत (२) पश्चिमनतश्चैतो
नतस्य द्वौ भेदो स्त ।

पूर्वनतपर्यायो—पूर्वनत, प्राङ्नत ।

पश्चिमनतप०—पश्चिमनत, पश्चिङ्नत ।

उन्नतभेदी—(१) पूर्वोन्नत, पश्चिमोन्नत-
श्चैतावुन्नतस्य द्वौ भेदो स्त ।

पूर्वोन्नतपर्यायो—पूर्वोन्नत, प्रागुन्नत ।

पश्चिमोन्नतप०—पश्चिमोन्नत, पश्चिगुन्नत ।

'आर्क्षकालप०—आर्क्ष, आर्क्षकाल, आर्क्षसमय,
ग्रीहयिक नाक्षत्र नाक्षत्रकाल, नाक्षत्रसमय,
विपुवकाल ।

अक्षक्षेत्रप०—अक्षक्षेत्रम्, पक्षक्षेत्रम् ।

'अग्राप०—अग्रा ।

अग्राग्ररात्रप०—अग्राग्ररात्रम्, अग्रादिग्रहम् ।

- (१) पर्यायान् विनादं पर्यन्त पूर्वदलम् प्राक्कपालं स्यात् ।
(२) मध्याह्नादुपरि सूर्यास्तिपर्यन्त पश्चिमदलं तदपर पश्चिमकपालम् ।
(३) महाभागुन्मण्डलोदयतमये तेषां आर्क्षकाल आर्क्षकालो नात्र विपुवकालो ज्ञेयः ।
(४) क्षितिजे अहोरात्रवृत्तसममण्डलयोग्यभाषस्य या ज्या सा 'अग्रा' ज्ञेया ।

लम्बप०—लम्बः, दीर्घम्, क्षेत्रादौ लम्बमानरेखा-
सूत्रं वा ।

तदुक्तम्—

‘पश्येज्जलादौ प्रतिविम्बितं वा खेटं दृगौच्य
गणयेच्चलम्बम् । तल्लम्बपातम्’ इति ग्रह-
लाघवे ४ ।

क्रान्तिपर्यायाः—अपक्रान्तः, अपक्रमः, अपमः,
अपमण्डलम्, अपमवृत्तम्, क्रमणम्, क्रान्तिः ।

स्पष्टक्रान्तिप०—अपक्रमः, स्पष्टक्रान्तिः, स्पष्टा-
पमः, स्फुटक्रान्तिः, स्फुटापमः ।

अपममण्डलप०—अपममण्डलम्, क्रान्तिमण्डलम्,
क्रान्तिवृत्तम्, नाडीवृत्तम् ।

हरप०—हरः, हारः ।

इष्टहरप०—अभिमतहरः, अभिमतहारः, अभी-
ष्टहरः, अभीष्टहारः, इष्टहरः, इष्टहारः ।

इष्टच्छायाप०—इष्टच्छाया, इष्टमा ।

गोलप०—गोलम्, मण्डलम् ।

तदुक्तम्—

‘गोलं श्रोतुं यदि तव मतिर्भस्किरीय शृणु त्वम्’

इति सिद्धान्तशिरोमणौ ।

गोलभेदाः—(१) खगोलः, (२) ग्रहगोलः, (३)
दृग्गोलः, (४) भगोलः, (५) भूगोल इत्येते गोल-
भेदाः स्युः ।

खगोलपर्यायाः—आकाशमण्डलम्, खगोलः,
व्योमकक्षा ।

‘ब्रह्माण्डमध्ये परिधिस्तुल्यवृत्तमानं व्योमकक्षो-
च्यते ॥’ इति ।

ग्रहगोलप०—ग्रहकक्षा, ग्रहगोलः, ग्रहमण्डलम् ।

उक्तं च—

‘ब्रह्माण्डमध्ये परिधिर्व्योमकक्षाऽभिधीयते ।

तन्मध्ये भ्रमण भानामचोऽथः क्रमशस्तथा ।

मन्दामरेज्यमुपुत्रसूर्यशुक्रेन्दुजेन्दवः ।

परिभ्रमन्त्यथोऽथः स्याः सिद्धिर्विद्याधरा घनाः ॥’
इति सूर्य सिद्धान्ते ।

‘भचक्रप०—आकाशकक्षा, ‘नक्षत्रकक्षा, नक्षत्र-
गोलः, भकक्षा, भगोलः, भचक्रम्, भमण्डलम्,
राशिचक्रम् ।

(१) तदुक्तं बह्मपुराणे भवनामाध्याये श० वि० २।४०५

यथा - भ्रमावर्गो भचक्रोऽस्मिन् द्रुवो नाभी इवस्थितः ।

आराचक्रे त्विन्दुभीमो द्युर्जीवजानेश्वराः ॥

राटुः वेतुरगस्त्यस्य मत्तप्राण्य राशयः ।

यदा दिसुषु गच्छामु मेरोर्भूगोलोद्भूषा ॥

दाया भवेत्तरा रात्रिः स्याच्च तद्दिग्दृष्टिर्हिनम् ।

सूर्येन्दोदपरागस्तु गोलच्छायाया भवेत् ॥

अन्योन्ययोस्त्रयोरे य----- कारणात् ।

‘प्राप्तमोक्षौ तु जायेते तन्नामः पूर्वपदेष्वमी ॥

क्षेपवृत्तप०—क्षेपवृत्तम्, विशेषमण्डलम्, विशेष-
वृत्तम् ।

विपुष्यप०—वासन्तिकम्, महाविपुष्यसन्नतिः,
विपुष्यम्, विपुष्यत्, ममरात्रिदिवकालः ।

कक्षाच्युतिप०—कक्षाच्युतिः ।

केन्द्रच्युतिप०—केन्द्रच्युतिः ।

इष्टहृतिप०—अभोष्टच्छेदः, इष्टहृतिः ।

यष्टिप०—यष्टिः ।

इष्टयष्टिप०—इष्टयष्टिः ।

दृष्टमण्डलप०—दृक्षेपमण्डलम्, दृष्टमण्डलम् ।

विपुष्यमण्डलप०—नाडिकामण्डलम्, नाडीमण्ड-
लम्, नाडीवृत्तम्, विपुष्यरेखा, विपुष्यवृत्तम्,
विपुष्यमण्डलम् ।

उन्मण्डलप०—उन्मण्डलम्, उन्मण्डलवृत्तम्,
लङ्काक्षितिजम् ।

सममण्डलप०—विमण्डलम्, सममण्डलम्,
याम्योत्तरमण्डलम् (पूर्वपरायिता रेखा) ।

अनाह भास्करः

प्राक्पश्चिमाधिता रेखा प्रोच्यते सममण्डम् ।

उन्मण्डलं च विपुष्यमण्डलं परिकीर्तितम् ॥ इति
सिद्धान्तशिरोमणी ।

दिक्प०—आशा, दिक्, (श्) दिशा, दीपास्त्व-
ग्यत्र ।

विभेदाः—(१) अपरा (पश्चिमा), (२) पूर्वा
(प्राची), (३) उदक् (उदीची), (४) धाम्या
(अवाची), चैताश्चतस्रो दिशः स्युः ।

१-१३

१४-२६

(पृष्ठ ११० का टीप)

तत्र पुण्यकलाद्भागः कृतो राहोर्मु विष्णुना' इत्यादि ।

अस्य भक्षकस्य भ्रमणव्यवस्थामाह भास्कर—(सिद्धान्त शिरोमणी) 'निरक्षदेशे क्षितिमण्डलोपरी
ध्रुवी नरः पश्यति दक्षिणोत्तरो । तदाधितं ते जलपत्रं वस्त्रदा भ्रमन् चक्रं विजयस्तकोपरि । उदग्निदां याति
पया दया नरस्तथा तथा सान्गतमुक्षमण्डलम् । उदग्ं ध्रुवं पश्यति धोमन्तं क्षितेस्तदन्तरे धोमन्तजाः पलाशकाः ।
धोमन्तसंघा भांश ३६० गुणिता कुपरिधि ४६६७ ह्रस्वा भवन्त्यंशा भूमौ कक्षायां वा भाग्यो धोमन्तानि च
व्यस्तम् ।

(२) नक्षत्रकक्षा—नक्षत्राधिष्ठितमोलमध्यवृत्तम् ।

(१) क्षत्तिक्षिक्ते धाथ स्वक्षिक्ते पान्त कीलकां कृत्वा सम प्रोत्त दलम् द्वायलये कार्यम् ।

(२) तयोरेव पूर्वोत्तरमण्डलोर्विलम्बं, याम्योत्तरवृत्ते स्वक्षिक्तीकाव् दक्षिणतोऽप, स्वक्षिक्तीका-
दुत्तरतोऽपान्तो यद्वत् निबध्यते तद् 'विपुष्यव्' 'वृत्तम्' । 'व्यष्टयाऽत्र नाडोवत्तम् विदध्यात् ।'
इति ।

(३) क्षितिजवृत्तम्, निरक्षदेशस्य क्षितिजवृत्तम्, अहोरात्रवृत्तं च दिनराम्योवृद्धिस्तपकारणं वा ।
इति ।

तदुक्तम्

भाषा ।

वृत्ते समभूगते तु केन्द्रस्थितशङ्कोः क्रमशो
विशत्यपेति । छायाग्रमिहापरा च पूर्वा ताभ्यां
सिद्धतिमेरदक् च याम्या ॥” इति ग्रहला-
घवे ४ ।

दिग्बलनप०—दिग्बलनम्, आशावलनम्, वक्रु-
ब्दवलनम्, कापठावलनम् ।

यन्त्रप०—यन्त्रम्, दाम्यन्नादि, ‘कल’ इति

यन्त्रभेदाः—(१) गोलः, (२) नाडोवलनः,
(३) यष्टिः, (४) शङ्कुः (नखयन्त्रम्), (५)
घटीयन्त्रम्, (६) चक्रम्, (७) चापः, (८)
तुर्यम् (तुरीयम्), (९) फलकम्, (१०) धीः,
(११) मवंतोमद्र (१२), कपालकयन्त्रम्, (१३)
नलिकायन्त्रम्, चैते यन्त्रभेदाः स्युः ।

‘घटीयन्त्रपर्यायाः—घटिका, घटी, घटीयन्त्रम्,

१-६

६-१९

(१) घटीयन्त्रं अर्थाञ्जलघटीस्यापनक्रियामाह नारद —

‘पूर्वं सञ्चित्य गणितं दास्योक्त लग्नमानयेत् ।

तत्सम्पन्न जलवर्षेण दद्याद् ज्योतिषिकोक्ततः ॥’

पटङ्गुलमितोत्तरेष्व ढावशागुलमायतम् ।

कुयत्किपासवत्ताम्रपात्रं च दशभिः फलैः ॥

पूर्णं पट्टा त्वय पलै पट्टिमञ्जति वासरात् ।

मासमायश्मदा ११।३ युतस्वर्णवृत्तशताकया ॥

चतुर्भिरगुलैरायतया विद्वमिति स्फुटम् ।

ताम्रपात्रं जलं पूर्णं मृत्पात्रे वा ज्यवा ध्रुवे ॥

गंधपुष्पाक्षतं साढ्वरत्नवृत्त्य प्रयत्नतः ।

तन्त्रुलस्थे स्वर्णपुले वस्त्रमुग्धेन वेष्टिते ॥

मण्डलादौदयं योष्य रवेस्तत्र विनिक्षिपेत् ।

भग्नैशानेन पूर्वोक्ततक्षणं यत्रमुत्तमम् ॥ इति ।

अथवा—

‘एवंतपशी इतिसर्वाजते इस्मिन् दध्यक्षतं पूजितमण्डले च ।

कुम्भेऽप्युत्तमं घटिका प्रवाह्या मृदादौ विभ्ये उदितेऽस्तते वा ॥’

यत्र मंत्रः—

‘मुख्य स्वमति यत्राणां यद्गुणा निर्मित पुरा ।

भ (दि) याभ (दि) याय मर्त्यानां कालसापक वारणम् ॥’ इति

ज्योतिषकस्यद्वये तु यथा—

‘कुम्भादौ इतिमुद्रनाम्रदशभिः पात्रं पनैर्निर्मितं शंखशार्ङ्गनिशङ्कुविस्त्रुतिरिखं माताङ्गुलंरायतम् ।

विद्धा हेमतासाध्या मुतासिते उन्मग्न तस्मिन् घटी उन्मग्न पन्तुगण्डियारपण्डिने इतोरेन सा पूर्यते ॥’ इति ।

(दीप पृष्ठ ११३ पर)

ताम्रिका, ताम्री, नाडिका, नाडी, मानरन्ध्रा, पट्टिदीर्घाक्षरोच्चारा मेरुका घटिका घटी ।
मेरुका, यामघोषिणी, यामनाडी, विकालिका, नाडी च नाडिकायामनाडी स्याद्यामघोषिणी ॥
पट्टिदीर्घाक्षरोच्चारा । विकालिका मानरन्ध्रा ताम्रिकाऽप्यय तद्

तदुक्तम् केशवे पृ ४०७ श्लो २१, २२

द्वयम् ॥ इति ।

१-४

५-८

(पृष्ठ ११२ का शेष)

अस्य यन्त्रस्य व्यासोऽर्धस्य तात्पर्यम्, उग्नति पट्टिगुणप्रतिमा विधेया । इह पञ्चभिर्गुणैर्जाभिरेको
माय, अस्य चतु पट्टिधा पलमेक भवति । सत्यशमापमान १।१।३ स्वर्णस्य चतुरगुणप्रतिमा शाना वा कार्या
तयातत्प्रात्र विद्ध 'जलघटी' भवतीति ।

ज्योतिर्विवाभरणोऽपि—

'गुर्वक्षराणामुदित च पट्टिधा पल पलानां घटिका रिल्लरा ।' इति ।

ग्रन्थात्तरं—

'शोषे प्रसूतेघटिका विधेया कालोऽतिगुण्यम् बन्धितो मुनीन्द्र ।
इस्य घटीयन्त्रविधानमाह द्दरीत सूर्यमन्त्रायुष्यम् ॥
घट्टिद्विधासाधनमेव कंठिघट्टिद्विधासाधन कंठिघट्टिह प्रयुक्तम् ।
प्रसाध्यते धेन दिवानिशात मुख्य घटीयन्त्रमहं प्रवश्ये ॥
दशापला मुलपोस्तमगुब्जका घट्टिताहृत्तद्विधायताऽङ्गुलं ।
रसमिर्तविसृताकंभितागुलं समपना तु घटी तन्मुरीरिता ॥

चतुर्भिर्गुणैर्हभिर्गुणैर्जात्रिगुणैर्जात्रल उच्यते ।

वर्तते द्दोऽशभिर्गुणैर्घट्टि द्दोऽशभिर्गुणैर्घट्टि ॥

तीर्थे तु साह्रद्वयमापट्टेनी द्दोऽहृत्तद्विधायता प्रवर्तते मायम् ।

शाना विधेया चतुरगुणाऽप्यस्तर्लानु घट्टिधा विवर विधेयम् ॥ इति

विष्णुपुराणे तु घटिकाज्ञानोपायो मया—

निधेयो मानुषो यो य मात्रामात्रप्रमाणम् ।

ते पञ्चदशभिर्घट्टि विवाकाप्यास्तया कला ॥

नाडिका तु प्रमाणेन द्दोऽशभिर्घट्टि च पञ्च च ।

उग्नतेनःभ्रमणं ता तु वनाग्नद्विधायता ॥

हेमचन्द्र इतिदिश्या चतुर्भिर्घट्टिगुणैर्गुणैः ।

मायधेन प्रमाणेन जलद्वयानु सायत ॥ इति ।

(शेष पृष्ठ ११४ पर)

त्रिकाण्डशेषेऽपि पृ० २७२ श्लोक ६४

‘अथ ताम्री स्यान्मानरग्न्या विकालिका ॥’
इति ।

नलिकापर्याया —नल , नलकमुपिरम्, नलिका,
नलिकाबन्ध ।

छिद्रप०—छिद्रम्, रन्ध्रम्, मुपिरम् ।

इह नलिकाछिद्रतो ग्रहदशनहेतुमाह
भास्कर ‘दशयेद्विविचर दिवि के वाजेहसि यचर’
दर्शनयोग्ये ।

पूर्वमेव विरचय्य यथोक्त रञ्जनाय सुजनस्य
नृपस्य ॥ इति सि० सि० ।

‘दृग्ग्रहप०—दृक्खग , दृक्खचर , दृग्ग्रह , दृग्द्यु-
चर ।

दृक्कर्मप०—दृक्कर्म , दृष्टिकर्म ।

दृक्कर्मलवप०—दृक्कर्मलव , दृष्टिकर्मलव ।

प्राग्दृग्ग्रहप०—पूर्वदृग्ग्रह , प्राग्दृग्ग्रह ।

पश्चिमदृग्ग्रहप०—पश्चिमदृग्ग्रह , प्रत्यग्दृग्ग्रह ।

‘ताराग्रहकुजलम्बनप०—ताराग्रहकुजलम्बनम् ।

ताराभेदा —(१) प्रजापति , (२) मृगश्रवा
(व्याघ्र) , (३) ब्रह्महृद् (ब्रह्महृदय) , (४)
अग्नि (हुतभुक्) , (५) अगस्त्य , (६) अपा-
वत्स (आप) , (७) सुव्यक (सुव्य) , (८)
इन्द्र (नेपथ्युन) (९) वरुण (हर्षल) , (१०)
अभिजित् (ब्राह्मम्) चैते दशतारा अपि नभसि
दृश्यन्ते ।

१-१३

१४-२५

(पृष्ठ ११३ का शेष)

नैमित्तिकतय प्रपञ्चमिष्यात् निमेषादिवशेन प्रथमाशोभतमेव कल्पप्रमाणमनुस्मारयति निमेष इति
सप्तभि । माश्रंभ मात्र प्रमाण यस्य । एकमात्रलक्ष्यस्रोतवारणकालसम्मितौ हि निमेष । निमेषकाल तुल्या
हि मात्रा तद्वत्तर च यत् ।’ इति ब्राह्मण्योक्ते ॥

नाडिकाज्ञानोपायमाह—

उमानेनेति साढेन । अम्भ स उन्मानेन उमीयतेऽनेनेत्युमान पात्रम् । अढेन योगेन प्रयोदश साढे-
प्रयोदशेत्यर्थ । उमानरूपेण धदितानि साढे द्वादशपलानि सा नाडिका । साढे द्वादशपलानि तान्निमित्तपात्रेण
सा नाडिका ज्ञातव्येत्यर्थ । किं प्रमाण तत्पात्र कार्यं तदाह मागधेन प्रमाणेन जलप्रत्यस्तु सस्मृत ।’ इति
साढे द्वादशपल जलेन हि मागधदेशप्रस्थं प्रपूर्यते । तत्प्रमाणं पात्रं कायमित्यर्थोत्सिद्धम् । ननु तथापि पात्रेण
कथं नाडिकाज्ञानं क्रियापरिच्छेदतः कालस्येति यावत् किं साढे प्रस्थापि विशिष्टं । हेमेति । माघ पञ्च-
गुञ्ज । हेम्नो माघश्चतुर्भिश्चतुरङ्गुलेन शलाकारूपेण रचितं कृतच्छिद्रा । एतदुक्तं भवति । साढे द्वादशपल-
ताम्रमय मागधप्रस्थसम्मितमूर्ध्वोत्थं पात्रं चतुर्भाषचतुरङ्गुलहेमशलाकया कृतच्छिद्रं जले स्थापितं तेन
छिद्रेण यावत्ता कालेन पूर्यते तावान् बालो नाडिकेति । तथा च शुक्र—‘द्वादशाढे पलोमानं चतुर्भिश्चतुर-
गुलं । स्वर्णमाघं कृतच्छिद्रं यावत्प्रस्थजलानुत्तमिति । इति तट्टीकामा शोधर स्वामिनः । इति श०चि० २।८६३ ।

(१) दृक्कर्मदत्तो यद्युपाकाशे दृग्योचरो भवति ।

(२) भीमादीनां कुजलम्बनानि (सितजलम्बनानि) नाभि स्थलोदपास्तकाले लम्बनानि स्युः ॥

गतपर्याया — अतीत, इत, गत, प्रगत, यात, सायक श्रेयपर्यायास्तु कामपर्याये द्रष्टव्या ।
व्यतीत ।

गम्यपर्यायः — अगत, अप्य, गम्य, भविता, स्फुटशरप० — स्पष्टबाण, स्फुटशर, स्फुटबाण
भाव्य, येय ।

सात्कालिकप० — तत्कालज, तत्कालमव, सात्का-
लिक, सात्कालीन ।

'पवप० — पवं (अन्) (न०) पूर्णिमाप्रतिपत्सन्धि,
दशप्रतिपत्सन्धि ।

पर्वान्तप० — अमान्त, कृष्णगम, कृष्णान्त, दशान्त,
पर्वविराम, पर्वविरामकाल, पर्वान्त
पूर्णमास्यन्, शुक्लगम, सितान्त, सूर्य-कुसङ्ग
मान्त ।

तिथिविरामप० — तिथिविरति, तिथिविराम,
तिथ्यन्त, तिथ्यपाय स्फुटतिथ्यवसानम् ।

प्रतिपदन्तप० — प्रतिपदन्त, प्रतिपद्गम ।

विराहकप० — विपात, विपाताक, विराहक,
व्यगु व्यगुरवि, व्यग्वक ।

विराहचन्द्रप० — विराहचन्द्र, व्यगुचन्द्र, व्यगु-
विधु ।

साग्वकप० — साग्वक, साग्विन ।

ग्रहणप० — ग्रह ग्रहणम्, ग्रह ।

सम्भवप० — विनिश्चय, सम्भव ।

शरप० — इषु, कलम्ब, पुषट्क, बाण, शर, सञ्छादक ।

अत्राह भास्कर —

'विशेषदो स च बाणसञ्ज्ञ' इति शिरोमणी ।

विम्बप० — तनु (स्त्री०), विम्ब (मस्त्री), मण्ड-

लम् (नि०) मानम् (न०), वपु (उत्) (न०) ।

विम्बकताप० — विम्बकला, विम्बकलिता, विम्ब-

लिप्ता विम्बलिप्तिका, मण्डललिप्ता ।

अगुलादिप० — अगुनादि, अगुलमुलम्, अगुल
वदनम् ।

भूभाप० — प्रवनीभा, उर्वीप्रभा, कुभा, क्षितिभा,

क्षमाभा, भूच्छाया, भूभा, भूमिभा, मेदिनीञ्च या,

राहुविम्बम् ।

सूर्यग्रहणप० — रविग्रह, सूर्यग्रहणम् ।

चन्द्रग्रहणप० — चन्द्रग्रहणम्, विधुग्रह, विधुनिहि-

तम् ।

'छाद्यप० — ग्राह्य, छाद्य, पिपेय ।

'छादकपर्याया — ग्राहक, छादक, पिपातम्,

सञ्छादक ।

(१) पर्वन्तः पूर्णिमाप्रतिपत्स्या वाच्ये ज्ञेय । (२) छादकीयो वा छादितुं योग्यश्चाद्यः ।

(३) अगुलाद्यो 'व्यगुल' मपि पाठ्यम् ।

(४) छादयति च सञ्छादकः । चन्द्रग्रहे छादको भू-रा । छाद्यश्चन्द्रः । रविग्रहे छादकश्चन्द्रः, छाद्यो रवि । ग्राह्यग्राह्ययोर्वयो ग्रहणम्, योगो नामान्तराभावाद् ग्राह्यग्राह्ययोरेक्यभावाद् ग्रहणम् ।

मानेक्यप०—विम्बयोगः, विम्बैक्यम्, मण्डलयोगः,
मण्डलैक्यम्, मानयोगः, मानैक्यम् ।

मानेक्यखण्डप०—विम्बयोगाद्वैम्, विम्बैक्यखण्डम्,
विम्बैक्याद्वैम्, मण्डलयोगाद्वैम्, मण्डलैक्य-
खण्डम्, मण्डलस्याद्वैम्, मानयोगाद्वैम्, मानै-
क्यखण्डम्, मानैक्याद्वैम् ।

प्रासप०—ग्रसनम्, प्रासः, छन्नम्, पिहितम्, स्थ-
गितम् ।

खप्रासप०—अपिहितम्, खग्रसनम्, खप्रासः,
खच्छन्नम्, खच्छन्नकम्, नभश्छन्नम्, निखिल-
ग्रहः, सर्वग्रहः, सर्वग्रहणम् ।

स्थितिप०—स्थितिः ।

स्थितिभेदः—(१) सारस्थितिः, (२) मध्य-
स्थितिः, (३) मोक्षस्थितिश्चेति स्थितेस्त्रयोभेदाः
स्युः ।

स्पर्शस्थितिप०—स्पर्शस्थितिः, स्पर्शिका, स्पा-
शिकी ।

मध्यस्थितिप०—मध्यस्थितिः, माध्यमिका,
माध्यमिकी ।

मोक्षस्थितिप०—मोक्षस्थितिः, मोक्षिका, मोक्षिकी
मोक्षिका, मोक्षिकी ।

स्थित्यद्वैप०—स्थितिखण्डम्, स्थितिदलम्,
स्थित्यद्वैम् ।

मदप०—मदम्, विमदम् ।

मर्वाद्वैप०—मर्दखण्डम्, मर्दलम्, मर्दाद्वैम्,
विमर्दाद्वैम् ।

स्पर्शिकप्रासप०—स्पर्शिकग्रसनम्, स्पर्शिकप्रासः ।

मौक्षिकप्रासप०—मौक्षिकग्रसनम्, मौक्षिकप्रासः ।

स्पर्शप०—स्पर्शः (प्रासप्रारम्भः) ।

मोक्षप०—मोक्षः (प्रासाभावः) ।

पिहितप०—पिहितम्, सम्मोलनम्, निमीलनम्,
(सर्वविम्बप्रासः) ।

अपिहितप०—अपिहितम्, उन्मीलनम् (विम्बो-
न्मुक्तप्रारम्भकालः) ।

स्पर्शकालप०—ग्रहणमुखम्, प्रग्रहः, (प्रारम्भः),
प्रग्रहणम्, स्पर्शकालः, स्पर्शसमयः ।

मध्यकालप०—ग्रहणमध्यम्, मध्यकालः, मध्य-
ग्रहः, मध्यग्रहणम्, तिथिविरातः, स्फुटति-
थ्यवसानम् ।

सम्मोलनकालप०—निमीलनम्, पिहितम्, मील-
नम्, सम्मोलनम् ।

उन्मीलनकालप०—अपिहितम्, उन्मीलनम्,
उन्मीलनकालः ।

(१) एष स्थितेर्दलोनके स्फुटतिष्यन्ते भवति ।

(२) स्फुटतिष्यन्ते एव मध्यं मध्यग्रहणं ग्रहणमध्यं भवति । अस्मात्प्राक् स्थित्यद्वैनाडोपु प्रग्रहः,
परतो मुक्तिर्ज्ञेया ।

(३) एष मर्दाद्वैनाडोपु भवति ।

(४) स तु मर्दजापु नाडोपु भवति ।

सकलग्रहप०—अखिलग्रह, निखिलग्रह, सकल-
ग्रह, सर्वग्रहणम् ।

'कङ्कणप०—कङ्कणम्, कङ्कणग्रह, वङ्कणग्रह-
णम् ।

'मोक्षकालप०—ग्रहणविराम, पर्वविरामकाल,
मुक्षित, मुक्षितकाल, मोक्ष, मोक्षकाल, विमोक्ष,
विमोचनम् ।

पर्वकालप०—ग्रहणाखिलकाल, पर्वकाल, पर्व-
समय ।

परिलेखप०—आलेख्यकर्म (ग्रन्), लेखक,
परिलेख, बिम्बलेखनम्, मण्डललेख ।

यदुक्तम्—

'न च्छेद्यकमृते यस्माद्भेदा ग्रहणयो स्फुटा ।

ज्ञायन्ते तत्प्रवक्ष्यामिच्छेद्यकज्ञानमुत्तमम् ॥'
(इति सूर्यसिद्धान्ते ।)

नतभेदौ—(१) प्राङ्गतम् (२) पश्चिमगतम्,
चेतिनतस्य चलनसिद्धये द्वौ भेदौ स्याताम् ।
ग्राहक-द्वाग्रहौ क्रमेण रात्रिदिवसयोर्भवेताम्,
तदोक्तनते साध्ये ।

'चलनभेदौ—(१) प्राक्षचलनम् (२) ग्राह्यचलनम्,
चेति द्वौ चलनौ स्त ।

चलनाग्निप०—चलनचरणा, चलनपादा, चलना-
ग्नय ।

'संस्कृतिप०—संस्करणम्, संस्कृति, संस्त्रिया ।

ग्रासाग्निप०—ग्रासानि, ग्रासाग्नि, छानाग्नि,
छानाशाग्नि, दिक्चरण, दिक्पाद ।

१-१३

१५-२६

(१) ग्लोबिम्बमाने ज्ञातनो मुमुक्षुः सर्वग्रहं बङ्कणमयया स्यात् । अस्यार्थ—भक्तनो सूर्यबिम्बाद्
ग्लोबिम्बमाने मुमुक्षुः सुवतरे सति सर्वग्रहो भवति । अयया नाम चन्द्रबिम्बात्सूर्यबिम्बे
यिस्तुतरे सति 'बङ्कणग्रहण' लेखम् । ग्राहकबिम्बे पृथ्वरे ग्राह्यमाख्याय लग्नसग्रहणोद्भव ।
ग्राहकबिम्बे तृप्तुतरे सति ग्राह्यबिम्ब ग्राहकबिम्बमभित सितकङ्कणादितिभूमा भ्राजते, तत
कङ्कणग्रहणं दृश्यते ।

(२) अस्म्यधिके स्फुटतिग्रहणे स्थितिलेखेनैव मोक्षो भवति ।

(३) सममण्डलप्राच्या सकाशात्नाडिकामण्डलप्राची वायताग्तरेण चलति तदाक्ष चलनमित्यवयवं

नाम ।

अथवा—

यत्सममण्डल सा इष्टुः प्राची, सममण्डलनाडिकामण्डलप्राच्योर्ध्वतर तदाक्षचलनम् । यतो नाडि-
कामण्डलसममण्डलयोरन्तर अज्ञाता एव, तथैव नाडीमण्डलप्राच्या अन्तिमण्डलप्राची वायताग्तरेण चलति
तदायन चलन सममण्डलप्राच्यायन चलन अयम् ।

(४) संस्कृतिर्यथा—धनयोर्योगं ऋणयोरपि योग, धनयोरन्तरमेव योग । 'यदुक्तम्'—'योगो
युति स्यात्क्षययो र्वयोर्वा धनयोरन्तरमेव योग ।' इति बीजगणिते ।

उभयसंस्कृतिर्यथा—अयनाक्षयनयो संस्कृति, एकदिशि योगो भिन्नदिशोरन्तरम् । चलनदि-
चरणा स्फु ।

खग्रासाघ्रिप०—खग्रासाघ्रि, खच्छन्नचरण, सदैव इत्युच्यते ।

खच्छन्नापाद, खच्छन्नाघ्रि, खच्छन्नासाघ्रि ।

प्रसार्यवाचकाव्ययशब्दो—प्रसार्य (अ), वि-
गणय्य (घ०), ('गणना करे' इति भाषा) ।

'सव्यप०—सव्यम्, वामभाग ।

'अपसव्यप०—अपसव्यम्, असव्यम्, दक्षिण-
भाग ।

तदुक्तम्—

'सव्यामव्यमपागुदगवलनजाशाघ्रीन् प्रदद्याच्छरा-
शाया स्याद ग्रहमध्यमन्यदिशि खग्रासोऽय वाशे-
पकम् ।' इति ग्रहलाघवे ।

'चन्द्रग्रहणभङ्गीप०—चन्द्रग्रहणभङ्गी, चन्द्रग्रह-
णछेद्यकलेखनम् ।

घर्णप०—घर्ण, शुक्लादि ।

घर्णभेदा—(१) धूम्र, (२) वृष्ण, (३) कृष्ण-
रवत, (४) पिशाङ्गश्चैते चन्द्रग्रहणस्य घर्णा
स्युः । सूर्यस्य सदैव 'कृष्णघर्ण' । अर्कस्तु कृष्ण

पर्वशप०—पर्वनाथ, पर्वस्वामी, पर्वेश ।

पर्वस्वामिनामानि—(१) ब्रह्मा (प्रन्), (२)
शशी (इन्), (३) इन्द्र, (४) कुबेर, (५)
वरुण, (६) अग्निः, (७) यम इवेत पवस्वामिन
स्युः ।

विहितप०—ग्रस्तम्, पिहितम् ।

विधानप०—अविधानम्, आच्छदनम्, तिरो-
धानम्, पिवानम् ।

विम्बशेषप०—विम्बशेषम्, मण्डलशेषम्, मण्ड-
लावशेष ।

त्रिभोनलग्नप०—त्रिभहीनम्, त्रिभहीनलग्नम्,
त्रिभोनम्, त्रिभोनलग्नम् विनिभम्, विनिभ-
लग्नम्, खदलम् ।

'लम्बनप०—लम्बनम्, विलम्बनम् हरिजम् ।

'नतिप०—अवनति दृङ्नति, नति ।

दृक्षेत्प०—दृक्षेत्, दृष्टिक्षेप ।

१-१७

१८-३४

(१-२) प्राचीचिह्नतो वक्षिणादित्रयेणाघ्रीन् शराशाया दद्यात् । एव प्राचीचिह्नत उत्तरादित्रयेणा
घ्रीन् शराशाया दद्यादित्यर्थ ।

(३) अस्या रश्मि—मीलन-मध्योन्मीलन-मुषतपश्चेत्येतत्तत्त्वं दृग्गोचर भवेत् । 'उवनरश्मि'—'अलिल-
मिद भङ्गमा भवेद् गोचरम् ।' इति ।

(४) दृक्षुस्तान्चन्द्रो यावता तरेण लम्बितस्तत्त्ववनम् ।

अथवा—

गर्भोपप्लोथयोगोदरन्तरमेव लम्बनम् ।

(५) दृष्टलम्बार्कांतरजा ज्या छेदाप्ता भवेद्वरिजम् ।

'सूर्यसिद्धाते'—हरिजज्याभाव उक्त स यथा—'मध्य १० लग्नस्थिते भागौ हरिजत्त न सम्भव ॥' इति

(६) वक्षिणोत्तरान्तर यत्तन्तिसप्तम् । दृक्षेत्पजा विनिभनताशविक्षा नति ।

दृक्षेपभेदो — (१) रविदृक्षेप, (२) चन्द्रदृक्षेप इत्येते दृक्षेपभेदौ स्तः ।

‘विक्षेप०—विक्षेप ।

चन्द्रपर्याया — इन्दु, चन्द्र, विष्णु, शेषपर्यायाश्चन्द्रपर्याये द्रष्टव्याः ।

शृङ्गप०—वृणिका, विषाणम्, शृङ्गम् ।

उन्नतिप०—उदय, उन्नतिः ।

‘चन्द्रशृङ्गोन्नतिप०—चन्द्रशृङ्गोन्नति, विष्णुशृङ्गोन्नति, शशिशृङ्गोन्नति ।

यदुवत्तम्—

‘विदुशृङ्गोन्नतिरीक्ष्यते यदह्नि तपनारते विष्णुरीक्ष्यतेऽन्यथा न ।’ इति ग्रहलाघवे ।

उदयप०—उदय, उदगम दर्शनम् ।

ग्रस्तप०—ग्रस्त, लोप ग्रहदर्शनम् ।

‘कालाशप०—कालाशका, कालाशा, क्षणाशका, क्षणाशा, दृश्याशा, समयशा ।

कालाशानाह आस्कर—

‘दलेन्दव शैलभुवश्च क्षका रुद्रा खच द्रा-

स्तियय क्रमेण । चन्द्रादित काललवा निरुक्ता अशुतयोवक्रमयोद्विहीता ॥’ इति शिरोमणौ ।

पाताशप०—पातभागा, पातलवा, पाताशका, पाताशा ।

पाताशानाह गणेश—

‘खाम्बुघय खयमा खभुजङ्गा खङ्गमिता खदश क्रमशः स्युः । पातलवा कुमुताद् बुधभ्रुवोर्मध्यमचञ्चलकैर्द्रविहीना ।’ इति ग्रहलाघवे ।

भप०—उडु नक्षत्रम् भम् ।

ग्रहप०—खग खेट ग्रह, चुचर, चुगति ।

युतिप०—युति, योग, सयुति, ।

‘भग्रहयुतिप०—नक्षत्रग्रहयोग, भग्रहयुति ।

भग्रहयुतिमाह—नुसिहदैवज्ञ—

‘चुचरभध्रुवकान्तरनिष्टिका चुगतिभुक्तिहृता हि गताऽगते । फलदिनेर्ध्रुवरेऽपि कहीनके युतिरिहेतरथा खलु वकिणि ॥’ इति ग्रहलाघवस्य मल्लारिविद्वतो ।

युतिपर्याया—युति, युद्धम् ।

(१) अत्र रविग्रहेर्ज्ज्वलन्त्ययोर्मन्थोलरमन्तर ‘विक्षेप’ । विक्षेपो नाम कक्षामण्डलविमण्डलयोर्दाम्भोत्तरमन्तर स्यात् ।

(२) मातप्रथमपादे, मासान्तपादे च चन्द्रशृङ्गोन्नतिर्द्रष्टव्या ।

(३) सूर्यग्रहयोरन्तरे षट् भाने सति ग्रहदर्शनं (ग्रहोदय), लोपमार्गे सति ग्रहलोप (ग्रस्ता) स्यात् ।

(४) भद्रपक्षकान्तरे शीघ्रगतिगृहे याता युतिः । पृष्ठमे शीघ्रे गम्या युतिः श्रमगतिगृहे सा विलोमा श्रेया ।

युतिभेदा—(१) युति (युद्धम्), (२) समा-
गम, (३) अस्तमनम्, चेति युतस्त्रयो भेदा
स्युः ।

'युद्धभेदा—(१) भेद, (२) उल्लेख, (३)
अगुविमर्दनम्, (४) अपसव्यम् (असव्यम्),
चेति युद्धस्य चत्वारो भेदाः स्युः ।

तदभेदानाह मय—

'उल्लेख ताराकास्पर्शाद् भेदे भेद प्रकीर्त्यते ।
युद्धमगुविमर्दख्यमगुयोगे परस्परम् ॥
अशाङ्गनेऽपसव्याय युद्धमेकोऽन चेदणु ।
समागमश्चेदशादधिके भवतश्चेद्वलान्वितौ ॥'
इति सूर्यसिद्धान्ते ।

युतिप०—युति, सयुति ।

वियुतिप०—वियुति, वियोग ।

भेदप०—भेद वियोग ।

भेदयुतिप०—भेदयुति, भेदवियोग ।

'पराजयप०—पराजय, पराभव, रणेभङ्ग ।

पातप०—पात, पुण्यवत्क्रान्तिसाम्यम् ।

पातभेदो—(१) वैधृतपात, (२) व्यतिपात-
श्चेति द्वौ पातो स्यातम् ।

'वैधृतपातप०—वैधृतपात, समक्रान्तिकाल,
महापातकाल ।

'व्यतिपातप०—व्यतिपात, व्यतीपात क्रान्ति-
लिप्तासमकाल ।

गण्डान्तप०—गण्डान्तम् तिथिभाङ्गसन्धि ।

तदुक्तम्—

'नक्षत्रतिथिलग्नाना गण्डान्त विविध स्मृतम् ।

न० ति० स० न० ति० स०
नव-पञ्च-चतुर्धा द्वयेकाद्विंशतिकामितम्
श रि १।७७३

गण्डप०—गण्ड, गण्डकाल, गण्डसमय ।

उक्त च—

'अश्विनीमघमूलाना तिलो गण्डाद्यनाडिका ।

अन्त्या पौष्णोरगेन्द्राणा पञ्चैव जवना जगु ॥

१-१७

१८-३४

(१) अगुयोग्य तारागृहाणा योगो युद्ध समागमश्च स्याताम् । यदा तारागृहाणा मिलन चन्द्रेण सह
तदा समागम । चेत्तेषां मिलन सूर्येण सह तदास्तमन स्यात् ।

उक्त च—

'तारागृहाणामगुयोग्य स्याता युद्धसमागमौ ।

समागम शशाङ्गेन सूर्येणास्तमन सह ॥' इति सूर्यसिद्धान्ते ।

(२) अस्य लक्षणमुक्त भगुसिद्धान्ते—'यामो वा व्ययगतरश्मिमण्डलो वा रूपो वा व्ययगतरश्मि-
वान् कुशो वा आत्रा तो विनिर्पतित कृत्वापसव्यो विज्ञयो हत इति स गृहो गृहेण ॥

इति सूर्यसिद्धान्तस्य रङ्गनाथटीकायाम् ।

(३) रवोद्गो आन्त्यो साम्यम् । (४) त्रिपरोतायनगतयोश्च द्वाक्योर्भगणाद् तयोर्धृती
क्रान्तिनिप्ता समाश्चेत्तदा व्यतीपातो नाम महापातो भवेत् ।

मूलेन्द्रयोदिवा गण्डो निजाया पितृसर्पयो ।
सन्ध्याद्वये तथा ज्ञेयो रेवतीतुरगर्क्षयो' इति
श० वि० २।१।७७१—७३ ।
खेटमण्डलान्तरप०—खेटमण्डलान्तरम्, ग्रह-
विम्बकेन्द्रान्तरम् ।

इति श्रीमुकुन्ददेवज्ञ विरचिते ज्योतिषशब्दकाये
ऽष्टमो ग्रहगणितवर्ग समाप्त ।

— ० —

भावादिवर्गः ।

भावपर्यायी—भाज, तन्वादि ।

भावभेदाः—(१) तनु, धनम्, (३) सहज,
(४) सुखम्, (५) सुत, (६) रिपु, (७) जाया,
(८) मृत्यु, (९) धर्म, (१०) कर्म (अन्)
(न०), (११) लाभ, (१२) व्यय, चेत्येते
द्वादशभावाः सन्ति ।

तनुवाचकशब्दा—(१) कष्टम्, ख१०म्, प्राक्,
(२) अङ्गम्, आश्रमा (अन्), आदि, आद्य,
कल्पम्, कल्पम्, वाय, कु१०लम्, क्षेत्रम्,
गात्रम्, घन, च्युति, जन्म (अन्), तनु,
तनु, वेह, पिण्डम्, पुरम्, पूर्वं, पोरम्, मूर्ति,
मूर्धा (अन्), मूलम्, लग्नम्, लेखा, वपु (उप्),
वर्ष्म (अन्), शक्ति, निर (अस्), क्षीयम्,
हारा (३) आदिम्, उदय उदयन् (त्) उद्गत,
उदगम्, पुद्गल, प्रथमम्, प्राक्पुञ्जम्, प्राग्लग्न-
म्, भूकेन्द्रम्, विग्रह, विलग्नम्, सरीरम्, साम-
प्यम्, हरिजम् (४) अग्न्युदितम्, उत्तमाङ्गम्,
उदपाद्रि, कञ्जामतम्, वसेवरम्, जोगगृहम्,
निर्विलग्नम्, प्राक्क्षितिजम् प्राग्विलग्नम्, गह

ननम्, समुदय, समुद्गत, समुद्गम,
होरोलेखा, (५) उदयगिरि, उदयाचल,
पूर्वविलग्नम्, प्रथमलग्नम्, (६) उदयशिखरि ।
इति ।

धनप०—(१) गो (गिर्), दृग् (न्), द्वि,
घम्, रा (रै), वाक् (च्), स्वम्, (२) अक्षि
(न्), अर्थ, आस्यम्, श्रवणम्, कोश-प,
गिरा, गोत्र१०म्, दृष्टि, धुम्नम्, द्रव्यम्,
घनम्, धान्यम्, निधि, नेत्रम्, पोष्यम्, ब्राह्मी,
भाषा, उक्ति, मुक्तम्, रिक्थम्, वक्षत्रम्, वच
(अस्), ज्यु, वाणी, वित्तम्, मारम्, (३)
घाननम्, ईक्षणम्, कुटुम्बम्, बौटुम्बम्, द्रवि
णम्, द्वितयम्, द्वितीयम्, नयनम्, निधानम्,
भर्तृव्यम्, भारती, सपनम्, सांचनम्, यचनम्,
वदनम्, वाक्स्थानम्, विभवम्, दोषधि, हिर
ण्यम् (४) परिच्छेद, परिजन, परिवर्त, -
परि (री) वार, पोष्यवर्ग, नरीयम्, विलो-
चनम्, सत्स्वती, स्वापतेयम् ।

सहजवा०—(१) वि, दो (प्) (२)
अक्षत्रम् उर (अस्), ऊर्जम्, भोज (अस्),
कृष्ण, कर, गल, तग् (अस्), तेज (अस्),
शिवम्, क्षास, धन्यी (इन्), धैर्यम्, पाणि,
प्राण प्रेय्य बलम्, बाह, बीजम्, भुज, भुजा,
भूत्य योदा (ङ्), योधम्, योध, लोच, वक्ष
(अस्), वह्नि (इ० कँदिचन्), बोधम्, दावित्र,
धुम्नम् शीर्षम् थव (अस्), श्रुति, श्रोत्रम्, सह,
सह (अस्) (न०), स्वामन् (अन्), हन्त । (३)
अनुग अनुज उद्यम, विष्णु, तृतीयम्
त्रितयम् दायद, दुदिचक्षम्, दुदिपारम्,

धानुष्कम्, पोरुपम्, प्रताप, प्रभाव, भूतक,
योधनम्, योधेय, योधेय, विक्रमम्, विभ्रान्त,
श्रवणम्, सगर्भ्यं, सहज, सहाय, सहोत्थ,
साम्प्रथम् सेवक, सोदर, सौदर्य, (४) अनु-
चर, पराश्रम, सहचर, सहोत्पन्न, सहोदर,
(५) समानोदर्य ' इति ।

सुखभाववा०—(१) आप (अप्) (स्त्री० व०),
कम्, कु, ख१०म् वम् भू, मुद् (द्), वा (र्),
स्व (वन्धु), हृद् (द्), (२) अवा, अम्बा,
अम्बु (न०), अम्भ (अस), अणं (अस्),
अमु ?, एधा, ओक (अस्), काण्डम्, कुटम्,
कुटि, कु१०लम्, कुशम्, क्षिति, क्षीरम्, क्षेत्रम्,
गृहम्, गृहा (पु० व०), गेहम्, चित्तम्, चेत
(अस), जलम्, ज्ञाप्ति, तुरम्, तुर्यम्, तूर्यम्,
तोयम्, दकम्, दाय, धाम (अन्), धिष्यम्,
नारम्, निष्कम्, नीरम्, पत्रम्, पय (अस),
पस्त्वम्, पायम्, पाय (अस), पुरम्, प्रमू,
प्रिय, प्रीति, वन्धु, बहि (प), बाह्यम्,
मन (अस), माता (तृ), मिनम् (अजहल्लिङ्गम्)
(न०) यानम्, युग्यम्, वनम्, वप्र, वस्त्यम्,
वय (अस), वारम्, वारि (न०), वास,
वाह, विश्वा, विशम्, विषम्, वृद्धि, वैश्व
(अस), शर्म (अन) शातम्, शाला, सखा (लि),
सद्य (अन), सुखम्, सुहृन्, (व), सौख्यम्,
स्फाति स्वान्तम्, हर्ष, हिनम्, (३) अगारम्,
अमृतम्, आगारम्, आनन्द, आमोद,
आलय, आस्प१०दम्, उदकम्, उरजम्, कव-
न्धम्, कमन्धम्, कमलम्, कीलातम्, कुटीरम्,

कुतलम्, कृषीटम्, केदार, क्षणदम्, गोनिधि,
चतुर्थं, जननी, जनित्री, जीवनम्, तुरीयम्, धोर-
णम्, निकाय्य, निकेतम्, निलय, निवास,
निशान्तम्, पातालम्, पानीयम्, पुष्करम्, प्रमद,
प्रमोद, वाग्धव, भवनम्, भुवनम्, भूतलम्,
मन्दिरम्, मानसम्, वयस्यम्, वसति ' वसेति',
वाहनम्, शम्बरम्, शरणम्, सगोत्र, सदनम्,
सम्बरम्, समृद्धि, सरिलम्, सलिलम्, सवित्री,
सागर, (इ० कै०), सादनम्, सुहित, स्वजन,
हिब्रुकम्, हृदयम्, (४) आनन्द्यु, धनरस,
जनयिनी, जीवनीयम्, नागलोक, निकेतनम्,
वलिषध (अन्), मैत्रपुण्यम्, रसातलम्,
वृद्धिस्थानम्, सरित्स्थानम्, सहचर, स्थिरात-
लम्, (५) अधोभुवनम्, उदवसितम्, सर्वतोमु-
खम्, (८) अनलहरनिलयम् । इति ।

सुतभाववा०—(१) गौ (गो), चित् धी,
(२) आत्मा (अन्), गर्भं, चार्वी, क्षप्ति, तन्तु,
तुन्दम्, देव, पण्डा, पुत्र, प्रजा, प्रेक्षा, वृद्धि,
मति, मनु, मन, मेधा, राज ?, विदा, विद्या,
सवित् (द्), सुत, सूनु, स्वज, स्वाधन्तम् ?,
(३) अङ्गज, अपत्यम् (अजहल्लिङ्गम्) (न०),
आत्मज, आनन्द, आस्प१०दम् ?, उदरम्,
कुमार, चेतना, जठरम्, तनय, तनुज, तनुभू,
तनुज, तनूत्य, तनूभू, त्रिकोणम्, दारक,
धिपणा, नन्दन, पञ्चक, पञ्चम प्रतिपत्,
(द्), प्रतिभा, प्रतिमा, प्रभञ्च, प्रसूति, मनीषा,
वाक्स्थानम्, विवेक, शैमुषी, सन्तति,
मन्तान (४) उपलब्धि, तनुजनि, तनुजन्म

(अन्), तनुजात, तनुभव, तनूत्पन्न, तनूद्भव, तनूभव, सचि१२वादि, (७) तनुप्रसूति पितृ नन्दन, इति ।

रिपुभाववा०—(१) च, द्विद् (घ), भी, रुक् (ज्), (२) अश, अरि, अरु (उस्), अस्वम्, आम, ईर्मम्, कटि, कोप क्रोध, क्लेश, क्षतम्, क्ष१२ति, खल, गद, घात, आसम, दरम, दस्यु, शुद्धद् (ङ्), दुष्टम्, द्विपद् (द), द्विपा (अन्), द्वेषः, द्वेषी (इन्), द्वेष्य, नाभि, नेष्टम्, पर, भङ्ग, भयम्, भीति, मान्द्यम्, रिपु, रुजा रोग, लोभः, विघ्न, वैरी (इन्) व्याधि व्रण, दाघु, शस्त्रम्, पण्ड, हा१२नि, हति, (१) अनात्मा (अन्), अमित्र, अराति, अहित, आकल्यम् आतक, आभय, आयुधम्, जिघासु, तस्वर, द्वेषण, प्रत्यर्थी (इन्), मत्सर, मातुल, मोपक, विपक्ष, विद्विप, व्यसनम्, शात्रव, पट्कोणम्, सपत्न, साध्वसम्, (४) अपाटवम्, अभिघाती (इन्), अभिभव, अभियाति, अभिघाती (इन्) असहज, असहन्, उपताप, चोरस्थानम्, ज्ञाति-स्थानम्, परिपन्थी (इन्), परिभव, प्रत्यनीकम्, प्रहरणम्, वैरिस्थानम्, (५) अभिजिघासु, द्विप-दगारम् (७) प्रचलतरिपु । इति ।

जायाभाववा०—(१) इ, दम् (अ०), दा, स्त्री, (२) भव्वा (अन्), अर्थ अर्थ अस्त, कान्त, कान्ता, काम, सीरम्, गिरि (इ० कंश्चित्), गुहम् गुप्तम्, जाया, तन्वी, दधि, दारा (पु० व०) दारा (स्त्री), द्युनम्, द्यूतम्, द्युनम्, नारी पति पति, -न्ती, पथ पन्था (पथिन्), पथा प्रिय या, भार्या, भीरु, मद माद, मार, मार्ग, रति, १-२६

लोक (कंश्चित्), वस्ति, वधू, वक्ष्म (अन्) वाष्ट सूपम्, सृष्टि, स्मरः, (३) अङ्गना, अजता, अतनु अन्ज, अयश्नम्, अस्तभम्, आत्मभू उत्तमा, कन्दर्प कलत्रम् (न०), कोपना गन्तव्यम्, गमश्नम् गृहिणी, चित्तज, चित्तोत्थ जामित्रम् दयिता दपक, दारभम्, द्वितीया, नदीश (इति कंश्चित्), निवृत्ति पक्षद्वि-वो, पक्षद्विती ती, पर्वत (इति कंश्चित्) पुष्पधो, प्रद्युम्न, प्रेया -सी, मनोज, मनोभू, मन्मथ, मुहिर, यामित्रम्, युवति, रमणी, वधुगी, वधूटी, वर्तनि -ती, विवाह शहरणि, सप्तम, सहरणि, (४) धनः३ज, अस्तमयम्, एकपदी, कुटुम्बिनी, कुसुमेपु, गतिस्थानम्, चैतीज-मा (अन्) जल-जाक्षी, दारालय, पकजाक्षी, पञ्चबाण, पञ्च-क्षर, परिणय, पुष्पधन्वा (अन्), प्रियनाम -मा अत्स्थानम्, भार्यास्थानम्, मनसिज, मनोभव, मूत्रकुक्षम्, रतिपति, वधूमूहम्, वरारोहा, दाम्ब-रारि, सम्बरारि, मुवातिनी, (५) प्रसमहेति, अस्तभवेनम् कलत्रमम्पद् (६), कुसुमशर, दर्प-प्रगेहम्, परिणयनम् (न०), पाणिगृहीता-न्ती, मकरध्वज, मकरेक्षित, मत्तवासिनी, मदनास्व-दम्, मीनकननम्, वरवर्णिनी, विषमशर, सह-धमिणी, (६) एणनयनाङ्गम् वामिनीमन्दिरम्, नीरजलोचना पयोध्वधु (५), (७) द्वहिण गृहमुत्ती, मुनयनाभवनम् । इति ।

मृत्युभाववा०—(१) मृत् (घ्), (२) घत्ता (त्), अ-न आजि, आयु, घायु (घ्) (न०), वलि बाल, धव मृत्तम्, च्यु१ति, छिद्रम्, जन्मम्, ध्वस्तम्, नाश, व-घ, मृति, मृत्यु, ३०-१८

अस्यार्थ —

सप्तमभावस्य भोग्याशतग्रारभ्य लग्नभुक्ताश-
पर्यंत समग्रखण्ड दृश्यभाग', 'वामशरीर',
'उदित' चोच्यते । एव तनुभावस्य भोग्याशत
ग्रारभ्य सप्तमभुक्ताशपर्यंत समग्रखण्ड 'ग्रह-
इषाद्वि'म्, 'दक्षिणाङ्गम्', 'अनुदित', चौक्तम् ।
इति, 'दशमतश्चतुर्थतश्च' 'पूर्वादि' पराद्वे च
शेषमिति ।

उपचयभावनामानि—तृतीय, पष्ठ, दशम,
लाभश्चैतानि उपचयभावनामानि ।

उपचयपर्यायाः—उपचय, ऋद्धि, एषा, चय,
चिति, वृद्धि, समुपचय, इति ।

त्रिकभावनामानि—पष्ठ, अष्टम, द्वादशश्चैता-
नि त्रिकभावनामानि ।

त्रिकवाचकशब्दाः—अनिष्टम्, अरिष्टभाव,
निकम्, दुष्टम्, दुःस्थ, पीडास्थानम्, बाधक,
बाधास्थानम् इति ।

पतितभावनामनी—पष्ठ, व्यय-श्चैते पतित-
भावनामनी ।

पतितपर्याय — पतितम् ।

केन्द्रभावनामानि—लग्नम्, चतुर्थम्, सप्तम, दशम-
श्चैतानि केन्द्रभावनामानि ।

केन्द्रपर्याया — कण्टकम्, कीचकम्, केन्द्रम्, चतु-
केन्द्रम्, चतुष्कचतुष्टयम्, चतुष्टयम् ।

पणफरभावनामानि—द्वितीयम्, पञ्चमम्,
अष्टमम्, एकादश, चैतानि पणफरभावनामानि ।

पणफरपर्याय — पणफरम् ।

आपोविलमभावनामानि—तृतीयम्, पष्ठम्,

नवमम्, द्वादश, चैतानि आपोविलमभावनामानि ।

आपोविलमपर्यायाः—आपोविलमम् ।

अपचयभावनामानि—लग्नम्, धनम्, सुखम्,
सुत, जाया, मृत्यु, दशमम्, एकादश, चैता-
न्यपचयभावनामानि ।

अपचयपर्यायाः—अपचय, अनुपचय, पीडनम्,
पीडनम् इति ।

सुभावनामानि—लग्नम्, तृतीयम्, सुखम्, पञ्च-
मम्, सप्तमम्, नवमम्, दशमम्, एकादशम्,
चैतानि सुभावनामानि ।

सुस्थानपर्यायाः—सुस्थानम्, सत्प्रदम्, सुस्थानम् ।
त्रिकोणभावनामनी—पञ्चमम्, नवम्, चैते
त्रिकोणभावनामनी स्त ।

त्रिकोणपर्यायाः—कोणम्, त्रिकोणम्, शस्तम् ।
ज्ञानभावनामानि—द्वितीयम्, चतुर्थम्, पञ्च-
मम् चैतानि ज्ञानभावनामानि ।

ज्ञानपर्याय.—ज्ञानम् ।

लीनभावनामात्रि—तृतीय, पष्ठ, अष्टम, व्यय-
श्चैतानि लीनभावनामानि ।

लीनपर्याय.—लीनम् ।

आयुर्गृहनामनी—तृतीयम्, अष्टम, चैते आयु-
र्गृहनामनी ।

आयुर्गृहपर्याया.—प्रायु स्थानम्, आयुर्गृहम्,
आयुर्भवनम् ।

भारकगृहनामनी—द्वितीयम्, सप्तम, चैते भार-
कगृहनामनी ।

भारकगृहपर्याया.—भारकगृहम्, भारकभवनम्,
भारकस्थानम् ।

नेत्रगृहनामनी—द्वितीयम्, व्ययश्चैते नेत्रगृ-
हनामनी ।

नेत्रगृहपर्याया — चक्षुर्गृहम्, नयनभवनम्, नेत्र-
गृहम्, लोचनालय ।

मंत्रोपर्यायाः—यजयम्, मैत्री, सख्यम्, सङ्गतम्,
साप्तपदीनम्, सौहार्दम्, सौहृदम् ।

मैत्रीभेदाः—(१) तत्कालमैत्री, (२) निसर्गमैत्री,
(३) पञ्चधामैत्री, चेते मैत्र्यास्त्रयो भेदाः स्युः ।

तत्कालमैत्र्याः प्रभेदाः—(१) मित्रभवानि (२)
शत्रुभवानि चेते द्वौ प्रभेदौ स्याताम् ।

स्वतोमित्रभवनानामानि—द्वितीयम्, तृतीयम्, चतु-
र्थम्, दशमम्, एकादशम्, द्वादशम् ।

स्वतः शत्रुभवनानामानि—एकमम्, पञ्चमम्
पष्ठम्, सप्तमम्, अष्टमम्, नवमम् ।

निसर्गमैत्र्याः प्रभेदाः—(१) मित्राणि, (२) सभा
(समाना, उदासीना), (३) क्षत्रवर्चते निसर्ग-
मैत्र्यास्त्रयः प्रभेदाः स्युः ।

मित्रग्रहनामानि—(१) चन्द्रारजोवा, (२)
शार्की, (३) रवीन्द्रज्या, (४) भाकी, (५)
रवीन्द्रारा, (६) शार्की, (७) शार्की, चेतरे
त्रयान्मित्राणि सन्ति ।

समग्रहनामानि—(१) बुध, (२) भीमेज्याभा
कंय, (३) भाकी, (४) आरेज्याकंय, (५)
शनि, (६) आरेज्या, (७) जीवश्चेते रवे त्रया
सप्तमाः सन्ति ।

शत्रुग्रहनामानि—(१) भाकी, (२) अभाव, (३)
बुध, (४) चन्द्र, (५) भाच्छी, (६) रवीन्द्र
(७) रवीन्द्रारादचेते रवे त्रयास्तपत्नाः सन्ति ।

पञ्चधामैत्र्याः प्रभेदाः—(१) प्रथिमित्राणि, (२)
मित्राणि, (३) समा, (४) क्षत्रव (५) प्रथि

क्षत्रवर्चते पञ्चधामैत्र्या पञ्चप्रभेदाः सन्ति ।

ते च यथा—

(१) द्विधा (तत्कालनिसर्गमैत्र्यो) मित्रता=प्र-
थिमित्रता ।

(२) द्विधा (तत्कालनिसर्गमैत्र्यो) शत्रुता=प्र-
थिशत्रुता ।

(३) एकत्र मित्रता अन्यत्र शत्रुता=समता ।

(४) एकत्र मित्रता अन्यत्र समता=मित्रता ।

(५) एकत्र शत्रुता अन्यत्र समता=शत्रुता ।

एव पञ्चधा मैत्री विज्ञेया ।

सन्निग्रहपर्याया—गुप्तगृहत् (६), सन्निग्रहम्,
स्विष्ट ।

कारकपर्याया—कर्ता, कारक, विधायक ।

कारकभेदाः—(१) चरकारक (२) स्थिरकारक,
इत्येते कारकस्य द्वौ भेदौ स्याताम् ।

चरकारकनामानि—(१) आत्यकारक, प्रमा-
त्यकारक, (३) आत्यकारक, (४) पितृ-
कारक, (५) पुत्रकारक, (६) मातृकारक,
(७) दाराकारक,—इत्येतेऽष्टाधिरत त्रयेण
सप्तचरकारकाः स्युः ।

भाष्य (स्थिर) कारकग्रहनामानि—(१) सूर्य,
(२) गुरु, (३) भीम, (४) शेन्द्र, (५)
गुरु, (६) भीमाकी (७) बुध, (८) शनि,
(९) सूर्यो, (१०) आरेज्याकंय, (११) गुरु,
(१२) शनि,—इत्येते तनुभाष्य त्रयेण स्थिरभाष्य-
कारकाः स्युः ।

वर्गप०—वृत्ता दण, वर्ग ।

भातके वर्गभेदाः—(१) पद्वर्ग (२) गण-

मृधम्, याम्यम्, युद्धम्, याघम्, रण (पु० न०) रन्ध्रम्, रोकम्, राक्ष, लय, वध, वषा, विलम्, व्याधि, शान्त (त्रि०) श्रुषि, श्वभ्रम्, सयत् (त्), (पु० स्त्री), सत्यम्, समित्, (त्) (स्त्री), मुषि, हर (३) अनीक, अन्तक, अत्यय, अश्रुपाय, अष्टम्, आहव, कलह, कुटिलम्, कुहरम्, जीवितम्, दिष्टान्त, निघनम्, नियणम्, निलय, नैघनम्, पञ्चता, पञ्चत्वम्, पन्नग (इति कंश्चित्), प्रघनम्, प्रलय, मरणम्, माह्वस्त्वम्, योधनम्, विग्रह, विनाश, विरति, विराम, विलय, विवरम्, सधुग, सस्थानम्, सस्पेट, सस्फोट, सञ्जर, सप्राम, समर, समिति, समोक्म, मुषिरम्, (४) अभिमर्द, अभ्यागम, अभ्यामर्द, आयोधनम्, आम्बन्दनम्, कानगेहम्, कालधर्म, दीर्घनिद्रा, कुरोदर, निपतनम्, निभो-
त्तनम्, निर्व्यधनम्, परामव, पराभूति, परि-
भाव, महायात्रा, लयपदम्, समाधान, अभुदाय, सम्प्रहार, अभिसम्पात्, आयुर्विशेष, कालभव-
नम्, क्षणपर्याय, जीवितकाल, जीवितफनम्, देहविदारम्, निघनपदम्, प्रविदारणम्, मरणपदम्, सम्परायिकम्, साम्परायिकम्, (६) कृतान्त-
भवाम । इति ।

भाग्यभाववा०—(१) तम्, य, घम्, (२) अध्वा (घन), घाम ऊह, प्रतु, दोमम्, गुर, जपम्, शासनम्, तप (घस्), तोषम्, दया, दानम्, दिष्टम्, देवम्, घर्म्म । नन्द (इति कंश्चित्), पय, पया (घिन) पद्या, पुण्यम्, भद्रम्, भद्रम्, भाग्यम्, मन (घन्), माय, यज्ञ, याट, विपि, विभु, वृष, दाम्, गिघम्, १-२२

शुभम्, श्रेय (अस्) सृति, स्वान्तम्, (३) अध्वर, अध्वयुक् (ज्), अयनम्, अजितम्, आचार्य, कल्याणम्, कुशलम्, तपस्या, त्रिको-
णम्, दोषणम्, देशिक, नवम् (त्रि०), नियति, पदवि-त्री, पडति-त्री, पत्रिकम्, भविकम्, भावुकम्, मञ्जलम्, मानसम्, शरणि, मरणि, मुकृतम्, हृदयम्, (४) एकपदी, गुरुदेव, त्रिभि-
कोणम्, पितृमूहम्, भागधेयम्, श्व श्रेयसम्, (५) त्र्याघत्रिकोणम्, (७) देवतालपदम् ।
इति ।

कर्मभाववा०—(१) खम्, दिद्, द्यु (घ्र०), द्यौ, राट् (ज्), (२) अभ्रम्, आशा, कर्म (घन्), कीर्ति, कुलम्, कृत्यम्, क्रतु, त्रिपा, क्षेमश, जय, जानु, ज्ञानम्, तात, घाम (घन्), नम (अस्), नाक, नाद, नृप, पक्वि, पदम्, पिता (तु), मध्य, मान, यय (अस्), राजा (घन्), राज्यम्, वश, वियत् (त्), व्योम (घन्), सिष्टि, (३) घञ्युत, अनन्तम्, अम्ब, अम्बक, अम्बरम्, आकाश (पु० न०), आवुक, आकाश्या, आस्पदम्, गगनम्, जनय, जनिता (तु), जीवेनम्, दशम् (त्रि०), दैत्यारि, निदेश, निर्देश, पुष्करम्, प्रतिष्ठा, मध्यम् (त्रि०), मेषाध्या (घन्), यविज्या, वाणिज्यम्, विहाय (अस्), व्यापार, दामनम्, मयज्ञा, मविता (तु०), (४) घन्तरि, (री) दाम, अयवाद, उदुपय, कीर्तिस्थानम्, जनयिता (तु), तारापय, ननस्थानम्, निपि-
कक, मधुतर, मन्त्राविनम्, मेघूरणम्, राग्य-
पदम्, विष्णुवक्, विज्ञायत, मुरयतम् (घ्), १-२८

वर्गा, (३) दशवर्गा, (४) षोडशवर्गा,—इत्येते होराशास्त्रे वर्गाणां चत्वारो भेदाः स्युः । ताजिकशास्त्रे तु 'द्वादशवर्गा' इत्येको भेदः ।

षड्वर्गप्रभेदाः—(१) गृहम्, (२) होरा, (३) द्रेष्काण (दृगाण), (४) नवमाशक, (५) द्वादशाशक, (६) त्रिंशाशक,—इत्येते षड्वर्गप्रभेदाः स्युः । एते यात्राविवाहादिमुहूर्तेषु चिन्तनीयाः । सप्तवर्गप्रभेदाः—(१) गृहम्, (२) होरा, (३) द्रेष्काण, (४) सप्ताश, (५) नवाश, (६) द्वादशाश, (७) त्रिंशाश,—इत्येते सप्तवर्गप्रभेदाः स्युः । एते जातकपद्धत्युक्तरीत्या बलाच्चानयने चिन्तनीयाः ।

दशवर्गप्रभेदाः—(१) गृहम्, (२) होरा, (३) द्रेष्काण, (४) सप्ताश, (५) नवाश, (६) दशमाश, (७) द्वादशाश, (८) षोडशाश, (९) त्रिंशाश, (१०) षष्ट्यश,—इत्येते दशवर्गप्रभेदाः स्युः । अग्नी पारिजाताशादितः फलचिन्तने चिन्तनीयाः ।

षोडशवर्गप्रभेदाः—(१) गृहम्, (२) होरा, (३) द्रेष्काण, (४) चतुर्थाश, (५) सप्ताश, (६) नवाश, (७) दशमाश, (८) द्वादशाश, (९) षोडशाश, (१०) विंशाश, (११) सिद्धाश, (१२) भाश, (१३) त्रिंशाश, (१४) खवेदाश, (१५) अश्ववेदाश, (१६) षष्ट्यश,—इत्येते षोडशवर्गप्रभेदाः स्युः । इमे जातकेषु सूक्ष्मफलचिन्तने चिन्तनीयाः ।

ताजिकशास्त्रे द्वादशवर्गाप्रभेदाः—(१) गृहम्, (२) होरा, (३) द्रेष्काण, (४) चतुर्थाश, (५) पञ्चमाश, (६) षष्ठाश, (७) सप्ताश,

(८) अष्टमाश, (९) नवाश, (१०) दशमाश, (११) एकादशाश, (१२) द्वादशाश,—इत्येते द्वादशवर्गाप्रभेदाः स्युः । एते वर्षफलानयने बलसाधनाय चिन्तनीयाः ।

गृहादीनामशादिप्रमाणमित्यम्—

गृहे ३०° । होरायाम् १५° । द्रेष्काणे १०° । चतुर्थाशे ७° । ३०' ०" सप्ताशे ४° । १७' १६" । नवाशे ३° । २०' । दशमाशे ३° । ०' । द्वादशाशे २° । ३०' । षोडशाशे १° । ५२' । ३०" । विंशाशे १° । ३०' । ०" सिद्धाशे १° । १५' । ०" । भाशे १° । ६' । ४०" । त्रिंशाशे तु समराशिषु ५° । ७' । ८" । ५° । ५" अशाना क्रमेण भजेज्याकर्धारास्तदशोऽंशः । अजराशिषु ५° । ५" । ८" । ७' । ५" अशाना क्रमेण भजेज्याकर्धारास्तदशोऽंशः । खवेदाशे ०° । ४५' । ०" । अश्ववेदाशे ०° । ४०' । ०" । षष्ट्यशे ०° । ३०' । ०" एतदुक्तप्रमाणं स्वस्वप्रमाणेन पृथग् गुणयेत्तदा निजनिजप्रमाणं भवेत् ।

पारिजाताद्यंशानां नामानि—(१) पारिजाताश, (२) उत्तमाश, (३) गोपुराश, (४) सिंहासनाश, (५) पारावताश, (६) देवलोकाश, (७) ब्रह्मलोकाश, (८) ऐरावताश, (९) श्रीधामाश,—इत्येते 'वंशोपिकाशका' ज्ञेयाः ।

होरापर्यायाः—अदलम्, भाद्रम्, राशिदलम्, राश्यर्द्धम्, होरा ।

द्रेष्काणपञ्च—त्रिभागः, त्रिलवः, त्रयः, द्व्यकाण, दृगाण, द्रेष्काण ।

सप्तांशप०—सप्तमाश, सप्ताश, नगाश, जाग्रदादीना नामानि—(१) जाग्रत् (तृ), (२) सौलाश । स्वप्न, (३) सुषुप्ति (स्त्री०), इत्येतानि जाग्र-

नवांशप०—अश, अशक, अङ्कभाग, अङ्कलव, दादीना नामानि ।

अङ्काश, अङ्काशक, कला, गोश, गोशव, शयनादीना नामानि—(१) शयनम्, (२) उपवेश, (३) नेत्रपाणि, (४) प्रकाश, (५) गमनम्, (६) आगमनम्, (७) सभाया वसति, (८) प्रागम, गोभाग, गोलव, नन्दाश, नवभाग, नवलव, (९) भोजनम्, (१०) नृत्यलिप्ता, (११) कौतु नवाश, नवाशक । कम्, (१२) निद्रा, चैतानि शयनादीना नामानि ।

दशांशप०—दशमभाग, दशमलव, दशमाश, दशमाशक, दिगश, दिगलव । दृष्ट्यादीना नामानि—(१) दृष्टि, (२) चेष्टा, (३) विचेष्टा, चैतानि दृष्ट्यादीना नामानि ।

द्वादशांशप०—अर्काश, अर्काशक द्वादशभाग, द्वादशलव, द्वादशाश, द्वादशाशक । गवितादीना नामानि—(१) गवित (सगर्व), (२) मुदित, (३) सज्जित, (४) सशोभित, (५) क्षुधित, (६) तृपतकश्चैतानि गवितादीना नामानि ।

षोडशांशप०—नृपाश, नृपाशक, षोडशभाग, षोडशलव, षोडशाश, षोडशाशक । दाराहादियोगनामानि—(१) दारहयोग, (२) वालवैधव्ययोग, (३) मृतापत्ययोग, (४) राज- योग, (५) राज्यप्राप्तियोग, (६) विवाहयोग, (७) विपकन्यायोग, (८) वैधव्ययोग, (९) पटकनीवयोग, (१०) सन्ततियोगश्चैत्यन्येऽपि

त्रिंशांशप०—त्रिंशद्भाग त्रिंशलव, त्रिंशाश, त्रिंशाशक, खगुणभाग, खगुणाशक खगुणाश । योगा स्तु ।

पष्ट्यंशप०—खरसाश खरसाशक, खत- चरि, पष्टिभाग, पष्टिलव पष्ट्यश, चन्द्रजनितयोगनामानि—(१) सुनका, (२) भनका, (३) दुश्चरा, (४) केमद्रुमश्चैते चत्वारश्चन्द्र- पष्ट्यशक ।

भ्रवस्थाभेदा—(१) दीप्ताद्या, (२) बालाद्या (३) जाग्रदाद्या, (४) शयनाद्या, (५) दृष्ट्याद्या, (६) गविताद्या, इत्येते ग्रहाणाम् रविजनितयोगास्तेऽप्यन्तिभौ दरिद्रयोगो ज्ञेय ।

दीप्तादीना नामानि—(१) दीप्त (२) स्वस्थ, (३) मुदित (प्रमुदित), (४) शान्त (५) शस्त, (६) प्रपीडित, (७) दीन, (८) खल (९) विकल, (१०) भीतश्चैतानि दीप्तादीना नामानि ।

बालादीना नामानि—(१) जात, (२) कुमार (३) युवा (ग्रन्) (४) बद्ध (५) मनश्चैतानि रविजनितयोगा अत्रापि कर्तरी न शस्त ।

भोमादिजनितपञ्चमहापुरुषयोगनामानि—(१) रुक्क, (२) भद्र, (३) ह्य, (४) मालव्य, ३०-४७

(५) शशश्चंते भोमात् क्रमात् पञ्चमहापुरुष-
(राज) योगा ज्ञेया ।

भास्करादीना विविधयोगाना नामानि—भास्कर ।
इन्द्र । मरुत् (द्) । शकट । लग्नाधियोग ।
गजकेमरी (इन्) । प्रमला (स्त्री) । शुभ ।
अशुभ । वृत्तरी (स्त्री) । पर्वत । काहल ।
मालिका (स्त्री) । चामर । शल । भेरी (स्त्री) ।
मृदङ्ग । श्रीनाथ । शारदा (स्त्री) । मत्स्य ।
कूर्म । खड्ग । लक्ष्मी (स्त्री) । कुसुम ।
पारिजात । कलानिधि । अशावतार । ब्रह्म
(अन) । रज्जू (स्त्री) । मुसल । नल । माला
(स्त्री) । व्याल । गदा (स्त्री) । शकट । विहङ्ग ।
शृङ्गाटक । हलम् । वज्र (पु० न०) । यव ।
वमलम् । बापी । यूप । शर । शक्ति (स्त्री) ।
दण्ड । नौका (स्त्री) । कूट । छत्रम् । कामुकम् ।
अद्वंचन्द्र । चक्रम् । समुद्र । गाल । युगम् ।
शूलम् । कैदार । पाश । दामिनी (स्त्री) ।
बीजा (स्त्री) । सिंहासनम् । ध्वज । हस ।
राजहस । कारिका (स्त्री) । एकावली (स्त्री) ।
चतु पागर । भ्रमर । चाप । दण्ड । शकट ।
नन्दा (स्त्री) दाता (तृ) । बिह्विपुच्छ । तालाटि
(स्त्री) । दोला । बुधादित्य । जलम् । थीछत्रम् ।
सिंहासनम् । चतुश्चक्रम् । प्रव्रज्या (स्त्री) इत्येते
भास्करादयो विविधयोगा सन्ति । एषा लक्षणानि
फलानि च जातकेषु द्रष्टव्यानि । अथवा मदीयज्यो
तिस्त्वग्रन्थेऽवलोकितव्यानि ।

ताजिकशास्त्रीययोगनामानि—(१) इक्कवाल ,
(२) इन्दुवार , (३) इत्यशाल (४) ईसराफ ,
(५) नक्तम् , (६) यमथा (७) मणऊ , (८)

कम्बूल , (९) गैरिकम्बूल , (१०) खल्तासरम् ,
(११) रद्दम् (१२) दुफालिकृत्यम् , (१३) दुत्यो
त्यदिवीर , (१४) तम्बीर , (१५) कुत्थ , (१६)
दुरुफ , इत्येते ताजिकशास्त्रीयपौडशयागा सन्ति ।
तत्र ईसराफ , मणाऊ , गद्दम् , दुरुफश्चेतेऽशुभ-
यागा । एते सर्वे इ यशालस्य भेदा सन्ति ।
अमीपा लक्षणादिक विस्तरतो मद्भिरचित ताजिक
यागसंग्रहे द्रष्टव्यम् ।

वर्षायापञ्चाधिकारिणा नामानि—(१) जन्म
लग्नेश , (२) वर्षलग्नेश , (३) मुन्धाराशीश
(मुन्येश) , (४) त्रिराशीश , (५) 'दिवा' रवि-
राशीश । 'नक्तम्' चन्द्रराशीश । एषा पञ्चा
धिकारिणा मध्ये योऽधिकबली लग्न पश्यति स
वर्षराड् बोध्य ।

हर्षबलपर्याय —हर्षबलम् , (वर्षे बलविशेष) ।
हर्षबलभेदा —(१) स्थानबलम् , (२) स्वगु-
होच्चबलम् , (३) स्थानत्रयात्मकपुस्त्रीबलम् , (४)
दिवा रात्री क्रमेण पुस्त्रीबलम् । तेषा योग कार्य-
स्तद्वर्षबलम् । यस्य ग्रहस्य बलयोग पञ्चात्प स
होनबलो बोध्य ।

हृद्वापर्यायी हृद्दम् (न०) , हृद्दा (स्त्री) ।
द्रेष्काणप०—दृगाण , द्रेष्काण , शेषस्त्वन्मत्र ।
नवाशप०—नवाश भुसल्लह , शेषस्त्वन्मत्र ।
पञ्चवर्षायापञ्चलनामानि—(१) स्वगृहबलम् , (२)
स्वोच्चबलम् (३) हृद्वाबलम् , (४) द्रेष्काण-
बलम् , (५) भुसल्लहबलम् , इत्येषा योगश्चतु-
विधिवक्तो विशेषका स्यात् ।

सहमपर्यायी—सद्य (अन्) (न०) , सहमम्
(न०) ।

सहमनामानि — (१) पुष्पसहस्रम्, (२) विद्या •
 (३) गुह्यं (४) यज्ञ • (५) माहात्म्यं • (६)
 आशा • (७) सामर्थ्यं • (८) भ्रातृ • (९)
 गौरव • (१०) राज • (११) तत • (१२)
 मातृ • (१३) पुत्र • (१४) जीवित • (१५)
 जल • (१६) मित्र • (१७) कर्म • (१८)
 रोग • (१९) मन्मथ • (२०) कलि • (२१)
 क्षमा • (२२) शास्त्र • (२३) वन्धु • (२४)
 वन्दक • (२५) मृत्यु • (२६) देशान्तर •
 (२७) घन • (२८) ग्रन्थदारा • (२९) ग्रन्थ-
 कर्म • (३०) वणिक् • (३१) वाणिज्य • (३२)
 विवाह • (३३) प्रसूति • (३४) वार्यसिद्धि •
 (३५) सन्ताप • (३६) श्रद्धा • (३७) प्रीति •
 (३८) बल • (३९) सैन्य • (४०) भङ्ग •
 (४१) जाड्य • (४२) रिपु • (४३) शौर्य •
 (४४) उपाय • (४५) दरिद्र • (४६) व्यापार •
 (४७) जलपात • (४८) गुरुता • (४९) जल-
 मार्ग • (५०) बन्धनसहस्र चेत्येतानि पञ्चा-
 शत्सहस्रनामानि ।

वेश, धूपवेश ।

इति श्रीमुकुन्ददैवज्ञविरचिते ज्योतिषशास्त्रकोपे
 नवमो भावादिवर्गः समाप्तः ।

— ० —

मुहूर्त्तादिवर्गः ।

मुहूर्त्तपं—दिनशुद्धि, मुहूर्त्ता, इह गर्भाधाना-
 दोना सस्काराणां गृहारम्भयात्रादौना शुभका-
 र्याणां ज्योतिर्विद्वद्भिर्निर्णयात्मकं कातव्यं ।
 शुद्धिपं—विशुद्धता, विशुद्धि, शुद्धता, शुद्धि ।
 शुद्धिवाचकशब्दा—दोषसङ्घनम्, दोषनिरा-
 करणम्, दोषनिरास, निर्दोषता, पवित्रता
 विशुद्धता, शुद्धता, स्वच्छता ।

शुद्धिभेदा—(१) पञ्चाङ्गशुद्धि, (दिनशुद्धि)
 (२) चन्द्रशुद्धि, (सर्वारम्भशुद्धि), (३) लग्न-
 शुद्धि, (४) नवांशशुद्धि, (५) रविशुद्धि, (६)
 गुरुशुद्धि (७) नैघनशुद्धि, (८) गोचरशुद्धि,
 (९) अष्टकवर्गशुद्धि, (१०) ताराशुद्धि, (११)
 शुक्रशुद्धि, (१२) स्थानशुद्धि इत्येतादयः शुद्धि-
 भेदाः स्युः ।

पञ्चाङ्गशुद्धि—तिथि-वार-नक्षत्र-योग-वरणानि
 चैतानि पञ्चाङ्गानि । एषा मुहूर्त्तशास्त्रोक्त-
 निर्दोषताऽऽप्ती चिन्त्या । ततोऽभीष्टशुभकार्यस्य
 भूतस्य मुहूर्त्तशास्त्रोक्तविधिना निर्णय-
 कर्तव्यः ।

चन्द्रशुद्धि—चन्द्रनिर्दोषता । अत्राह राम—
 'उभयोश्चन्द्रविशुद्धितो विवाहः । 'स एव'—
 स्त्रीणां विधोबलमुशन्ति विवाहग्रहसंस्कारया-
 रितरकमसु भर्तुं रेव ॥' इति । अस्या स्पष्टो-

पात्याशपर्याया—पात्यभागा, पात्यलवा
 पात्याशका, पात्याशा, हीनभागा, हीनलवा,
 हीनाशका, हीनाशा ।

पात्याशदशापं—पात्याशदशा, हीनाशदशा ।

मुद्गादशापं—मुद्गादशा, मोद्गदशा ।

त्रिपताकचक्रपं—त्रिपताकचक्रम् (न०), त्रिप-
 ताकी (स्त्री) ।

भासप्रवेशपं—भावेश, भासनिवेश, भास
 प्रवेश ।

दिनप्रवेशपं—दिनप्रवेश, दिवसप्रवेश शुनि

करण 'मदीयहोडाचक्रे' यथा—'सर्वं भपाश्रित
कर्मति । 'द्वयो (वरकन्ययो) स्तथा । आह्यं
शाशाङ्कस्य वलमिति । 'कलहश्चतुर्थे' इति ।
मृत्युरिहाष्टमास्ये' इति । 'द्वादशे हानिरीरिता ।'
इति च । इह गोचरे जन्मचन्द्रराशित उक्तस्थान-
गत अर्थाच्चतुर्थाष्टमान्त्यगतश्चन्द्रो नेष्टः ।
कार्यभेदतो द्वादशगतश्चन्द्रस्य परिहार उक्तः ।
'पट्टवन्धनचौलान्तप्राशने चोपनायने' । पाणिग्रहे
प्रमाणे च चन्द्रमा व्ययगः शुभः ।' इति । क्षीरे
यात्राया च जन्मराशिस्यश्चन्द्रो नेष्टः ।

क्षीरे प्रमाणे न शुभो जमोन्दु ।' इति ।

सर्वारम्भशुद्धिः—लग्नचन्द्रयो, शुभता । 'तदुक्त-
मदीय होडाचक्रे—'सर्वारम्भ. शुभोऽन्त्याष्टनुद्धो-
पचमभेङ्गने । सद्दुग्गुप्ते स्वभाङ्गक्षत्पायत्रि-
पङ्गते विधी ॥' इति ।

पृ० ४४ श्लो० ११७ ।

लग्नशुद्धिः—लग्ननिर्दोषता । अत्राह राम—
'आयोगे सुयोगोऽपि चेत्स्यात्तदानीमयोग निहृत्यैष
सिद्धिं तनोति । परे लग्नशुद्धना कुयोगदिनाश'
मिति । अथवा—'भार्या' त्रिवर्गकिरण शुभशील-
युक्ता शीलं शुभ नवति लग्नवशेन तस्या । तस्मा-
द्विवाहसमये परिचिन्त्यते हि तन्निघ्नतामुपगता
सुतशीलधर्मा । इति मु० चि० ६, १

नवाशशुद्धिः—'तन्वशक्री चन्द्रयुती सलाढयी
सर्वेषु सत्कर्मसु वर्जनीयो ।' इ० वृ० हो० च०
१०८।४१

रविशुद्धिः—रविनिर्दोषता । अत्राह राम—
'रविशुद्धिवशाच्छुभो वराणामिति । मदीयहोडा
चक्रोऽपि—'भानो शुद्धी ग्रहारम्भो व्रतोद्वाहावि-

नेज्ययोः ।' इति हो० ११६।४३ 'वरस्य मार्तण्ड-
बलं विलोकयेत्' इति । करग्रहे । मृत्युप्रदोऽर्को
निघने व्यये मुखे । सत् पूजयाऽर्को जमुरस्तधीतपः
स्वगो रविस्तूपचये शुभप्रदः ।' इति । अत्र विशेषे,
यमाह—'गर्गो मुनिश्चाथ वसिष्ठकश्यपो
पाराशराद्या भुनयो वदन्ति । द्वितीयपुत्राम्बुगतो
दियाकरस्त्रयोदशाहात्परतः शुभावहः ॥' इति ।
गुरुशुद्धिः—गुरुनिर्दोषता । अत्राह राम—'गुरु-
शुद्धिवशेन कन्यकानां समवर्षेषु पञ्चद्वकोप-
रिप्तात् ।' इति । 'अपि च' बहुकन्याजन्मराशो-
स्त्रिकोणापद्धि—सप्तमः ।

श्रेष्ठो गुरुः खपट्प्याद्ये पूजयाऽन्यत्र
निन्दितः ।

नैघनशुद्धिः—लग्नादष्टमस्थानस्य निर्दोषता ।
अर्थात्तन शुभाशुभग्रहामावः । 'सगुह्ये मृतिभवने'
इति राम । 'नैघने शुद्धियुक्ते इति च ।

गोचरशुद्धिः—गोचरस्य निर्दोषता ।

यथा—'केतूपप्लवभौममन्दगतप. पष्ठत्रि-
सत्या शुभादचन्द्रार्कावपि ते च तौ च दशमौ
चन्द्र पुनः सप्तमः । जीव. सप्तनवद्विपञ्चमगतो
मुष्मेपु गोमात्मजः, शुक्र पञ्चदशसप्तवर्जमितरे
सर्वेष्व्युपान्ते शुभा ॥' इति ।

ताराशुद्धिः—तारानिर्दोषता । ताराशुद्धी शुभ
चौलमिति ।

हो० च० ११६।४३

निपञ्चाद्विरहितनारामु चूडाकर्म शुभ
स्यादित्यर्थः ।

'दिनर्क्षं गणयेद्यावद्गोहृच्छेपे त्वसस्त्रिमम्'
पञ्चाद्विर तथा' हो० हो० च० ११५।४३

शुनशुद्धिः—शुक्रम्य निर्दोषता :

तदुपेतम् —

‘दक्षिणे दु खदो दैत्यपूज्यो हृत्यक्षि सम्मुखे ।

मूढगो रोधयेच्छस्त सस्त स्यात्पृष्ठवामयो ॥’

इति हो० च० ११०।४१

स्यानशुद्धिः—भावात्ता निर्दोषता । उक्तञ्च ‘ग्रन्थान्तरे—

विवाहे सस्तम् शुद्ध यात्रायामष्टम् तथा ।

दक्षम् च गृहाम्भे चतुर्थे च प्रवेशने ॥’ इति ।

प्रयाष्टवर्गशुद्धि —

‘प्रष्टवर्गविशुद्धेषु गुरुशोताशुभानुषु ।

यतोद्वाही च वर्त्तन्त्यो गोचरेण वदापि न ॥’

इति राजमार्तण्ड ।

तत्रैव—

‘प्रष्टवर्गेण ये शुद्धास्ते शुद्धा सर्ववर्गम् ।

मूशमाष्टवर्गसशुद्धि स्थूला शुद्धिस्तु गोचरे ॥

‘प्रभावतो गोचरगोभनाना शुद्धि

वदेद् भागुरिरष्टवर्गात् ।

बैधव्यकन्याक्षयहेतुयोगे

जीवाष्टवर्गस्य वदेत् शुद्धिम् ॥ इति ।

‘विपल गोचरगणित ह्यष्टवर्गण

निर्दिशेत्पुसाम् ।

रेषाधिक्यंशुभद विम्बधिवे

नैव शोभन प्राय ॥ इति ।

शुभपर्याया.—प्रशस्तम्, शस्तम्, शुभम्, सत, शेषस्तु ग्रहे ।

कार्यं०—प्रथं, कार्यम्, कृत्यम् प्रयोजनम् ।

वर्गं०—वर्गं (घन्) (न०) त्रिया (स्त्री) विषा (स्त्री) ।

कर्मवाचकशब्दा.—करणम्, कर्म (घन्), कृति, त्रिया ।

विधानपर्याया —करणम्, कर्म (घन्), विधानम्, विधि (पु०) ।

सत्कारपर्यायः—सत्कार (पु०) ‘सस्त्रियतेऽनेन श्रोतेन स्मार्तेन वा कर्मणा पुरप इति सत्कार ।

‘गर्भाधानादि ।’

सत्कारभेदा—(१) गर्भाधानम्, (२) पु सवनम्, (३) सीमन्तोन्नयनम्, (४) जातकर्म (घन्), (५) नामकर्म (घन्), (६) निष्क्रम, (७) प्रस-प्राशनम्, (८) चूडाकर्म (घन्), (९) उपनयनम्, (१०) वेदारम्भ, (११) महानाम्नीषनम्, (१२) उपनिषद्ग्रन्थम्, (१३) वेदग्रन्थम्, (१४) गोदानम्, (१५) मेघतोन्मोष, (१६) विनाहृत्क्षेपेते पोष्टामुप्यमस्वारा. गन्ति ।

गर्भाधानपर्याया —प्राधानम्, प्राधानविधि, प्राधानिवम्, कुमुमप्रतिष्ठा, गर्भप्रतिष्ठा, गर्भ-स्थापनम्, गर्भाधानम्, गर्भाधानविधानम्, गर्भा-धानविधि, जीवनेष, निषेव, निषेककर्म (घन्) । पु सवनम्—गर्भरक्षणम्, गर्भमन्त्रार, पु सवनम्, पु सवनम् । पुमान् गृह्योऽनेन ।

सीमन्तोन्नयनम्—सीमन्त, ग्रीमन्ताम्भम्, सीमन्त-विधानम्, ग्रीमन्ताकर्म (घन्), ग्रीमन्तोन्नयनम् । ‘ग्रीमन्तस्य तदन्त्यगर्भमन्त्रारम्भोन्नयनमुद्गा वनम् ।

विष्णुपूजा०—विष्णुपूजनम्, विष्णुपूजा, विष्णु-धनम्, विष्णुर्जा । एषा तुनीयमागे वर्त्तन्त्या ।

जातकर्मपर्याया—जातकर्म (घन्), जातकर्मत्रिया, जातकिया जातकृत्यम्, मेघाजनि ।

करण 'मदीयहोडाचक्रं' यथा—'सर्वं भपायितं कर्मेति । द्वयो (वरकन्ययोः) स्तथा । ग्राह्यं शशाङ्कस्य बलमिति । 'कलहश्चतुर्थे' इति । मृत्युरिहाष्टमाख्ये' इति । 'द्वादशे हानिरीरिता ।' इति च । इह गोचरे जन्मचन्द्रराशित उक्तस्थान-गत अर्थाच्चतुष्टिमान्त्यगतश्चन्द्रो नेष्टः । कार्यभेदतो द्वादशगतश्चन्द्रस्य परिहार उक्तः । 'पट्टबन्धनचौलान्नप्राशने चोपनायने' । पाणिग्रहे प्रयाणे च चन्द्रमा व्ययगः शुभः ।' इति । क्षीरे यात्राया च जन्मराशिस्यश्चन्द्रो नेष्टः ।

क्षीरे प्रयाणे न शुभो जनीन्दुः' इति ।

सर्वारम्भशुद्धिः—लग्नचन्द्रयोः शुभता । 'तदुक्तं-मदीय होडाचक्रं—'सर्वारम्भः शुभोऽप्याष्टशुद्धो-पचयभेद्भोगे । सद्गुणयुते स्वभाङ्गसात्सायनि-पङ्कते विधौ ॥' इति ।

पृ० ४४ श्लो० ११७ ।

लग्नशुद्धिः—लग्ननिर्दोषता । अत्राह रामः—'आयोगे सुयोगोऽपि चेत्यात्तदानीमयोग निहत्यैष सिद्धिं ततोति । परे लग्नशुद्ध्या कुयोगादिनाश' मिति । अथवा—'भार्या' त्रिवर्गकिरण शुभशील-युक्ता शीलं शुभं भवति लग्नवशेन तस्याः । तस्मा-द्द्वाहसमये परिचिन्त्यते हि तन्निघ्नतामुपगताः सुतशीलधर्मा ।' इति मु० वि० ६, १

नशांशशुद्धिः—'तन्वशाको चन्द्रयुतो सलाढयो सर्वेषु सत्कर्मसु वर्जनीयो ।' इ० वृ० हो० च० १०८४१

रविशुद्धिः—रविनिर्दोषता । अत्राह रामः—'रविशुद्धिवशाच्छुभो वराणामिति । मदीयहोडा-चक्रेऽपि--भानो शुद्धो ग्रहारम्भो व्रतोद्वाहावि-

नेज्ययोः ।' इति हो० ११६४३ 'वरस्य मातृण्ड-जलं विलोकयेत्' इति । करग्रहे । मृत्युप्रदोऽर्को निघने व्यये सुखे । सत् पूजयाऽर्को जनुरस्तधीतपः स्वगो रविस्तूपचये शुभप्रदः ।' इति । अत्र विशेषे, यमाह—गर्गो मुनिश्चाथ वसिष्ठकश्यपौ पाराशराद्या मुनयो वदन्ति । द्वितीयपुत्राम्बुगतो दिवाकरस्त्रयोदशाहात्परतः शुभावहः ॥' इति । शुक्लशुद्धिः—गुरुनिर्दोषता । अत्राह रामः—'गुरु-शुद्धिवशेन कन्यकानां स रिप्तात् ।' इति । 'अपि च' स्त्रिकोणायद्वि-सप्तगः ।

श्रेष्ठो गुरुः खपद्व्याघ्रे निन्दितः ।

नैघनशुद्धिः—लग्नादष्टमस्थानस्य । अर्थात्तत्र शुभाशुभग्रहाभावः । 'संगुद्धे मृ- इति रामः । 'नैघने शुद्धियुक्ते इति च ।

गोचरशुद्धिः—गोचरस्य निर्दोषता ।

यथा—'केतूपलवमौममन्दगतयः पष्ठाः सत्याः शुभादचन्द्रार्कावपि ते च तौ च दश-चन्द्रः पुनः सप्तमः । जीवः सप्तनवद्विपञ्चमः युष्मेपु मोमात्मजः, शुक्रः पडदशसप्तवर्जमि- सर्वेऽप्युपान्ते शुभाः ॥' इति ।

ताराशुद्धिः—तारानिर्दोषता । ताराशुद्धौ शु- चोलमिति । हो० च० ११६४१

त्रिपञ्चादिरहिततारामु चूडाकर्मं शुभ- स्यादित्यर्थः ।

'दिनर्क्षं गणयेद्यावद्गोहृच्छेपे त्वसत्त्रिमम्' पञ्चाद्विभं तथा' ह० हो० च० ११५४३

शुभशुद्धिः—शुभस्य निर्दोषताः

करण 'मदीयहोडाचक्रं' यथा—'सर्वं भपाश्रित
कर्मेति । 'द्वयो (वरकन्ययो) स्तथा । ग्राह्य
शशाङ्कस्य वलमिति । 'कलहृदचतुर्थे' इति ।
मृत्युरिहाष्टमाक्ष्ये' इति । 'द्वादशे हानिरीरिता ।'
इति च । इह गोचरे जन्मचन्द्राशित उक्तस्थान-
गत अर्थाच्चतुर्थाष्टमास्थगतश्चन्द्रो नेष्टः ।
कार्यभेदतो द्वादशगतश्चन्द्रस्य परिहार उक्तः ।
'पट्टवन्धनचौलान्नप्राप्तने चोपनायने' । पाणिग्रहे
प्रयाणे च चन्द्रमा व्ययगः शुभः ।' इति । क्षीरे
यात्राया च जन्मराशिस्पष्टश्चन्द्रो नेष्टः ।

क्षीरे प्रयाणे न शुभो जनीन्दु' इति ।

सर्वारम्भशुद्धि—लग्नचन्द्रयोः शुभता । 'तदुक्त-
मदीय होडाचक्रं—'सर्वारम्भं शुभोऽस्त्याष्टशुद्धो-
पचयभेदज्ञे । सद्बुद्ध्युक्ते स्वभाङ्गसात्गायत्रि-
पङ्क्तौ विधी ॥' इति ।

पृ० ४४ श्लो० ११७ ।

लग्नशुद्धि—लग्ननिर्दोषता । अथाह राम —
'प्रायोगे सुयोगोऽपि चेत्स्यात्तदानीमयोगं निर्वर्त्यप
सिद्धिं तनोति । परे लग्नशुद्ध्या कुयोगादिनाशं
मिति । प्रथमा—'भार्या' प्रिवर्गकिरणं शुभशील-
मुक्ता दीनं शुभं भवति लग्नवशेन तस्या । तस्मा-
द्विधाह्नमये परिचित्यते हि तन्निघ्नतामुपगता
मुत्तशीलधर्मा । इति मु० वि० ६.१

नवाशशुद्धि—तन्वशाक्री चन्द्रयुती गताढ्या
सर्वेषु सप्तमंशु यजनीयो ।' ड० वृ० ४० च०
१०८।४१

रविशुद्धि—रविनिर्दोषता । अथाह राम —
'रविशुद्धिवाच्यं शुभं वराणामिति । मदीयहोडा
चक्रेऽपि—'भानो मुद्धी प्रहारम्भो यतोऽहोहावि

नेज्ययोः ।' इति हो० ११६।४३ 'वरस्य मार्तण्ड-
बलं विलोकयेत्' इति । करग्रहे । मृत्युप्रदोऽर्को
निधने व्यये सुखे । अतः पूजयाऽर्को जनुरस्तधीतपः
स्वर्गो रविस्तूपचये शुभप्रदः ।' इति । अत्र विशेषः,
पमाह—गर्गो मुनिश्चाथ वसिष्ठकश्यपो
पाराशराद्या मुनयो वदन्ति । द्वितीयपुत्राम्बुगतो
द्विधाकरस्त्रयोदशाहात्परतः शुभाविहः ॥' इति ।
शुद्धिशुद्धिः—शुद्धिनिर्दोषता । अथाह राम—'शुद्ध-
शुद्धिवशेन कन्यकानां समवर्षेषु पङ्क्तकोप-
रिप्तात् ।' इति । 'अपि च' बहुकन्याजन्मराशे-
स्त्रिकोणायद्धि—सप्तमः ।

श्रेष्ठो शुभः सप्तदश्याद्ये पूजयाऽन्यत्र
निन्दितः ।

नधनशुद्धिः—लग्नादष्टमस्थानस्थ निर्दोषता ।
अर्थात्तन शुभाशुभग्रहाभावः । 'सद्युद्धे मृतिभवेन'
इति राम' । 'नधने शुद्धियुक्ते इति च ।

गोचरशुद्धिः—गोचरस्य निर्दोषता ।

यथा—'वेत्तूपल्लवभूमिमन्दगतयः पट्टत्रि-
संस्था शुभाद्वन्द्वार्कविषि ते च ती च दत्तमी
चन्द्र पुन सप्तमः । जीवः सप्तमवद्विपञ्चमगतो
युग्मेपु भोमात्मजः, शुक्र पङ्क्तसप्तवर्जमितरे
मर्वेऽप्युपान्ते शुभा ॥' इति ।

ताराशुद्धि—तारानिर्दोषता । ताराशुद्धो शुभ
चोलमिति । हो० च० ११६।४३

त्रिपञ्चाद्विरहिततारामु चूडाक्रमं शुभ
म्यादित्यं ।

दिनार्धं गणवेद्यावद्भोहृच्छेपे त्वसत्यमम्
पञ्चाद्विभ तथा' ह० हो० च० ११५।४३
शुद्धिशुद्धि—शुद्धस्य निर्दोषता :

तदुक्तम्—

‘दक्षिणे दु खदो दैत्यपूज्यो हृत्यक्षि सम्मुखे ।

मूढगो रोधयेच्छस्त शस्त स्यात्पृष्ठवामयोः ॥’

इति हो० च० ११०।४१

स्थानशुद्धिः—भावाना निर्दोषता । ‘उक्तञ्च’
‘ग्रन्थान्तरे—

विवाहे सप्तम शुद्ध यात्रायामष्टम तथा ।

दशम च मूहाम्ने चतुर्थं च प्रवेशने ॥’ इति ।

अष्टाष्टकवर्गशुद्धि—

‘अष्टवर्गविशुद्धेषु गुरुश्रीतागुभानुषु ।

वतोद्वाहौ च कर्तव्यो गोचरेण कदापि न ॥’

इति राजमातङ्गः ।

तत्रैव—

‘अष्टवर्गेषु ये शुद्धास्ते शुद्धा सर्वकर्मसु ।

मूकमाष्टवर्गसशुद्धि स्थूला शुद्धिस्तु गोचरे ॥

‘अभावसो गोचरसोभनाना शुद्धि

वदेद् भागुरिरष्टवर्गात् ।

बंधव्यक्त्याक्षयहेतुयोगे

जीवाष्टवर्गस्य वदेत् शुद्धिम् ॥ इति ।

विफल गोचरगणित ह्यष्टकवर्गण

निर्दिशेत्पुत्रात् ।

रेखाधिक्येभुभद विन्द्वाधिके

नैव शोभन प्राय ॥ इति ।

शुभपर्यायाः—प्रवस्तम्, शस्तम्, शुभम्, सत्,

शेषस्तु ग्रहे ।

कार्यप०—अर्थ, कार्यम्, कृत्यम्, प्रयोजनम् ।

कर्मप०—कर्म (घन्) (न०), क्रिया (स्त्री), विधा
(स्त्री) ।

१-२८

कर्मवाचकशब्दाः—करणम्, कर्म (घन्), कृतिः,
क्रिया ।

विधानपर्यायाः—करणम्, कर्म (घन्), विधानम्,
विधि (पु०) ।

संस्कारपर्यायः—संस्कार (पु०) ‘संस्क्रियतेऽनेन
यौतेन स्मार्तने वा कर्मणा पुरुष इति संस्कार’ ।

‘गर्भाधानादि ।’

संस्कारभेदा—(१) गर्भाधानम्, (२) पु सवनम्,

(३) सीमन्तोन्नयनम्, (४) जातकर्म (घन्),

(५) तामकर्म (घन्), (६) निष्क्रम, (७) प्रस-

प्राशनम्, (८) ब्रूडाकर्म (घन्), (९) उपनयनम्,

(१०) वेदारम्भ, (११) महानाम्नीकृतम्, (१२)

उपनिषद्गतम्, (१३) वेदव्रतम्, (१४) गोदानम्,

(१५) मेखयोग्मोक्ष, (१६) विवाहश्चेत्येते

षोडशमुख्यसंस्काराः सन्ति ।

गर्भाधानपर्यायाः—आधानम्, आधानविधिः,

आधानिकम् कुमुमप्रतिष्ठा, गर्भप्रतिष्ठा, गर्भ-

स्थापनम्, गर्भाधानम्, गर्भाधानविधानम्, गर्भा-

धानविधि, जीवसेरु, निषेक, निषेककर्म (घन्) ।

पुंसयनप०—गर्भरक्षणम्, गर्भसंस्कार, पु सवनम्,

पु सवनम् । पुमान् मूयतेऽनेन ।

सीमन्तोन्नयनप०—सीमन्त, सीमन्ताख्यम्, सीमन्त-

विधानम्, सीमन्तकर्म (घन्), सीमन्तोन्नयनम् ।

‘सीमन्तस्य तदास्वर्गर्भसंस्कारस्योन्नयनमुन्मू-

नम् ।

विष्णुपूजाप०—विष्णुपूजनम्, विष्णुपूजा, विष्ण्व-

चनम्, विष्ण्वर्चा । एषा तृतीयमासे कर्तव्या ।

जातकर्मपर्याया—जातकर्म (घन्), जातकर्मक्रिया,

जातक्रिया, जातवृत्यम्, मेधाजनन ।

१०-२७

सूतिस्नानप०—प्रसववतीस्नानम्, प्रसूतास्नानम्, सूतिकास्नानम्, सूतिस्नानम् ।

सूतिकाक्वाथप०—प्रसववतीक्वाथम्, प्रसूतापथ्यम्, सूतिकाक्वाथम्, सूतिक्वाथम्, सूतिपथ्यम् ।

पण्ड्युत्सवप०—पण्डीमहोत्सव, पण्ड्युत्सव ।

स्तनपानप०—दुग्धपानम् पय पानम्, स्तनपानम्, स्तन्यपानम् ।

नामकरणप०—उत्थानम्, नामकरणम्, नामकृति, नामकृत्यम् नामक्रिया, नामविधानम् ।

निष्क्रमप०—ग्रहदूषति, उपनिष्क्रमणम्, निष्काशनम्, निष्क्रम, निष्क्रमणम् ।

अन्नप्राशनप०—अन्नकाशनम्, अन्नप्राशनम्, अन्नादनम्, अन्ताशनम्, अशनम्, प्राशनम्, वाला-न्नभुक्ति ।

केशाधिवासनप०—कचाधिवासनम्, केशाधिवासनम्, क्षिरसिजाधिवासनम् ।

चूडाकर्मप०—चूडा, चूडाकरणम् चूडाकर्म (घन), चूडाकृत्यम्, चूडाक्रिया, चौलम्, चौलकर्म (घन) ।

क्षोरप०—क्षोरम् क्षौरकृत्यम्, क्षौरक्रिया, मुण्डनम्, मुण्डनक्रिया, वपनम्, वपनक्रिया ।

कर्णवेधप०—कर्णच्छेदनम्, कर्णवेध, कर्णवेधनम्, घ्राणवेध, शब्दग्रहवेध, श्रवणवेधनम् श्रवणवेध-विधानम्, श्रुतिवेधकर्म (घन), श्रुतिवेधनम् ।

वटुप०—माजिनो (इन्), गुरुबुलवासी (इन्), माणवक, मेसली (इन्), वटु, वटुक ।

मेसलाप०—मेसला, मौज्ज, मौज्जी ।

ब्रह्मसूत्रप०—उपवीतम्, दवलक्षम् (घन), द्विजा-

यनम्, पवित्रम्, ब्रह्मसूत्रम्, यज्ञसूत्रम्, यज्ञोपवी-तम् ।

ब्रह्मचारिप०—ब्रह्मचारो (इन्), मुख्याश्रमी (इन्), वर्णी (इन्), व्रती (इन्) ।

व्रतबन्धपर्याया—आनय, उपनय, उपनय-नम् उपनाय, उपनायनम्, ब्रह्मसूत्रघृति, मेख-लबन्ध, मेखलाबन्धनम्, मौञ्जजरसनाबन्ध, मौञ्जीनिवन्धनम्, मौञ्जीवध, मौञ्जीवधनम्, यज्ञसूत्रधारणम्, वटूकरणम्, व्रतवध, व्रता-देश ।

वरप०—उपयन्ता (न्त), कन्यार्थी (इन्), कुमारः, परिणेता (त्), वर, विवोढा (ढ), वोढा (ढ) ।

वधूप०—कन्या, कुमारिका, कुमारी, वधुका, वधू, वरायिनी ।

जन्मपत्रीप०—जननपत्री, जन्मपत्रम्, जन्मप-त्रिका, जन्मपत्री ।

वरवध्वोजन्मपत्रीमेलनप०—मिलनम्, मेल, मेलनम्, युक्ति, युति, योग, सयोग, समता, सम्मिलनम् ।

कूटप०—अष्टकूट कूट, वर्णादि ।

कूटभेदा—(१) वर्णं, (२) वश्यम्, (३) तारा (४) योनि, (५) ग्रहमंथी, (६) पूण-मंथी, (७) भकूट (राशिकूट), (८) नाडी, चेत्येतेऽष्टकूटाः सति ।

वर्णप्रभेदाः—(१) ब्राह्मण, (२) क्षत्रिय, (३) वैश्य, (४) शूद्र । इत्येते चत्वारो वर्णाः सन्ति । अथ 'वर्णाधिका वधून्' इत्यादि ।

वश्यप्रभेदा—(१) द्विपद (नर) मिथुन-कन्या-

तुलाकुम्भा-श्चापाद्यक्ष, (२) चतुष्पदा (पशवः) (गोसिंहमृगमेघा नक्षत्रखण्ड चापपराङ् च) ।
(३) कीट (कुलीर), (४) सरीसृप (अलि) ।
जलचरो (मृगोत्तरार्द्धं मीनश्च), हरिः
हित्वा सर्वे नृणा वश्या । अलिं विना सर्वे हरे-
वंश्याः ।

ताराप्रभेदाः—(१) जन्म (अनु), (२) सम्पत्
(३), (३) विपत् (४), (४) क्षेम, (५)
प्रत्यरि, (६) साधक, (७) वध, (८) मैत्र,
(९) अतिमैत्र-श्चेत्येता नवतारा सति आसु
त्रि-पञ्च सप्त नेष्टाः ।

योनिप्रभेदाः—(१) अश्व, (२) गज, (३)
मेघ, (४) सर्प, (५) श्वान, (६) मार्जार,
(७) मूषक, (८) गौ (गो), (९) महिष,
(१०) व्याघ्र, (११) मृग, (१२) वानर,
(१३) नकुल, (१४) सिंहश्चेत्येता चतुर्दश
योनि सति । आसु या साहजिकवैरयोनिस्तौ
न शस्ता स्युः ।

ग्रहमैत्रीप्रभेदाः—(१) मित्रम्, (२) सम,
(३) शत्रु । एते प्रागेवोक्ता इह तु प्रासङ्गिकाः ।
उभयोर्वैरकन्ययो राशिनवाशपत्योमिथ शत्रुता
चेत्तदामेलनं न शस्तम् ।

गणप्रभेदाः—(१) देव, (२) मनुष्य, (३)
राक्षसश्चेति त्रयो गणा सन्ति । राक्षोगणजा-
कन्या न शस्ता । यदा वरो मनुजगणस्तयोर्मेलनं
न शस्तम् ।

भक्रुटप्रभेदाः—(१) त्रिकोणम् (नवमपञ्चम-
राशी), (२) द्विदश (द्वितीयद्वादशराशी)
(३) षडष्टकम् (षष्ठाष्टमराशी), विषमभजाया
१-२६

कन्याया भाद्रपद पञ्चम सन् । एव तस्या
समभजाया भाद्रपदमष्टम तदपि न शोभनम् ।
अन्यत्सर्वमविचारणीयम् ।

नाडीप्रभेदाः—(१) आद्यनाडी, (२) मध्य-
नाडी, (३) अन्त्यनाडी—चेत्येतास्त्रि नाड्य
सन्ति । यदोभयोर्वैरवधोर्जन्म मध्यनाडी-
नक्षत्रेषु भवेत्तदा मेलनं न मत् । मध्यनाडीदोपस्तु
सर्वथा त्याज्यम् ।

वर्गप्रभेदाः—(१) अश्वर्ग, (२) कवर्गः, (३)
चवर्गः, (४) टवर्गः, (५) तवर्गः, (६)
यवर्ग, (७) यवर्ग, (८) शवर्गश्चेत्येतेऽष्टौ
वर्गाः सन्ति ।

वर्गस्वामिनामानि—(१) गृह, (२) विडालः,
(३) सिंह, (४) श्वानः, (५) सर्प, (६)
मूषकः, (७) मृगः, (८) मेघ-श्चेत्येतेऽवर्गास्तु क्र-
मादष्टवर्गाणां स्वामिनः सन्ति । तत्र निजवर्गं
पञ्चमो वर्गो नो शोभनः ।

देवत्यादिभानां भागप्रभेदाः—(१) पूर्वभाग (तत्र
देवतीतः पण्णक्षत्राणि), (२) मध्यभागः (तत्रा-
र्द्राभितो द्वादशनक्षत्राणि), (३) परभागः (तत्रे-द्रा-
भितो नव नक्षत्राणि), पूर्वभागे वरं श्रेष्ठः ।
परभागे बधू श्रेष्ठाः । मध्ये तु द्वयोः
सुमतिः ।

नृद्वैरपर्यायः—नृद्वैरम् । इह कन्याजन्मभाद् द्वितीय-
नक्षत्रे वरजन्मं न सत् ।

ग्रहमेलनप्रभेदाः—(१) वरवधोर्जन्मभाद्वास्तुमुखा-
स्तमुत्पत्त्यग कुजो नेष्टः ।

(२) तत्रगताः पाषा अपि नेष्टाः ।

(३) वरजनने खलातर्गतं सखलश्च सितोनेष्ट ।

अथवा

सितास्तुखास्तमृतिगा पापा न सस्ता एव कन्या-
जनने चन्द्रादपि चितनीया ।

विवाहपर्याया—उद्वाह, उपयम, उपयमनम्,
उपयाम, करकमलपीडनम्, करकमलसग्रह, कर-
ग्रह, करग्रहणम्, करतलग्रह, करतलग्रहणम्,
करनिपीडनम् करपीडनम्, करपीडा, करवारिज-
सग्रह, कराब्जग्रहणम्, कराम्बुजादंनम्, कराम्बु-
रुहग्रहणम्, करार्दनम् करोत्पलग्रह, दारकर्म
(अनु), दारक्रिया, दारपरिग्रह, दोर्ग्रह, दोषं
क्रिया, दोषारिजादंनम्, परिणति, परिणय, परि-
णयनम्, पाणिग्रह, पाणिग्रहणम्, पाणिग्रहोत्सव,
पाणिनिपीडनम्, पाणिपयोजपीडनम्, पाणिपयोज-
पीडा पाणिपीडनम्, पाणिपीडनविधि पाणि-
पीडा, पाणिविपीडयग्रह, प्रवेष्टपानीयग्रहादंनम्,
प्रवेष्टपीडा, प्रवेष्टोत्पलसग्रह, भुजग्रह, भुजतो-
यजग्रह, भुजवारिजग्रह, भुजाब्जग्रहणम्, भुजा-
ब्जपीडा, भुजाभ्रपुष्पप्रसवग्रह, भुजाभ्युजग्रह,
भुजाम्बुजनिपीडनम्, बाधुक्यम्, विवाह, विवाह-
कार्यम्, विवाहोत्सव, शयकुशेशयमदंनम्, शयग्रह,
शयग्रहणम्, शयतोयजग्रह, शयपीडनम्, शयाम्बु-
जग्रह, शयसग्रह समुद्वाह, समुद्वाहविधि, हस्त-
ग्रह, हस्तग्रहणम् हस्तपीडनम् इति ।

इह मदीयपद्यानि—

पाणिग्रह, परिणय, करपीडन, व

दारक्रियो पयम पाणिपयोजपीडा ।

द वारिजादंन करग्रहणो पयामो-

द्वाहा, भुजाम्बुजनिपीडन-पाणिपीडे ॥१॥

शयग्रह, पाणिपयोजपीडन,
करार्दन, हस्तनिपीडन, तथा ।

भुजाब्जपीडा, भुजवारिजग्रह,
प्रवेष्टपीडा, शयतोयजग्रह ॥२॥

विवाह-वाधुक्य करग्रहाश्च,
हस्तग्रहो, दारपरिग्रहश्च ।

भुजाभ्रपुष्पप्रसवग्रहश्च-
प्रवेष्टपानीयग्रहादंनं च ॥३॥

दारकर्म भुजतोयजग्रह,
पाणिपीडन-कराम्बुजादंने ।

हस्तपीडन करोत्पलग्रहो,
दोर्ग्रह परिणति भुजग्रह ॥४॥ इति ।

विवाहाग्निपरिग्रहपर्याया—आवसध्याधानम्
उद्वाहपायकपरिग्रह, विवाहाग्निपरिग्रह ।
त्रैतान्निसग्रहणम्—त्रैतान्निसग्रह, त्रैतान्नसग्रह,
धौनाधानम् ।

वेदारम्भप०—ग्राम्नायोपक्रम, वेदारम्भ, श्रुति-
प्रक्रम ।

वेद्यतप०—आगमव्रतविधि, वेद्यतम्, श्रुतितप
श्रुतिनियम ।

महानाम्नीव्रतप०—महानाम्नीतप, महानाम्नी-
नियम, महानाम्नीव्रतम् ।

उपनिषद्ग्रतप०—उपनिषत्तप, उपनिषत्नियम,
उपनिषत्पुण्यकम्, उपनिषद्ग्रतम् ।

धुरिकावन्धप०—धुरिकावन्ध, धुरिकावन्ध,
धुरिकावन्धनम् ।

केशान्तप०—रुचान्त, केशान्त, केशान्तकर्म,
केशान्तवृत्त्यम् केशान्तक्रिया, ग्राहणम् ।

समावर्तनपर्याया—मसलानाक, मसलाव्रतविमो-

चनम्, भोज्जीवन्धविमोचनम्, भोज्जीविमोक्ष, व्रतमोक्षणम्, समावर्त, समावर्तनम्, समावर्तनकम् स्नानम् ।

वधूप्रवेशप०—नववधूप्रवेश, नववधूप्रवेशनम्, वधूप्रवेश, वधूमन्निवेश, वधूमन्निवेशनम्, एष तु विवाहोऽष्टिदिनान्तराले कार्यं ।

द्विरागमप०—द्विरागम, द्विरागमनम् ।

एषु तु विषमे मासे वर्षे वा कार्यं ।

यात्रापर्याया—प्रभिनिर्याणम् गति, गम गमनम्, प्रयाणम् प्रयाणकम्, प्रसरणम्, प्रस्थानम्, याना, व्रज्या ।

दोषप०—दूषणम्, दोष ।

दोषभेदा—(१) वेध (पञ्चशलाकामप्तशलाका-जन्य), (२) लप्ता (लात) (६) युति (गोचर ग्रहचार), (४) वज्र (५) बाण (मृत्युपञ्चकम्), (६) जामित्रम् (यामित्रम्), (७) पात (रवीन्द्रोत्रान्तिसाम्यम्), (८) खार्जूरवेध (९) दियोग, (१०) उपग्रहश्चन्ते दशदोषा सन्ति । ते विवाहादौ वर्जनीयाः ।

इहान्येऽपि दोषा सन्ति ।

तेषां नामानि यथा—

(१) स०वत्सरान्तिमपक्ष (चैत्रकृष्णपक्ष), (२) थास्विनकृष्ण (महालय) पक्ष, (३) भीष्मपञ्चकम्, (माघशुक्लकादशीत पञ्चदिनात्मक काल), (४) यमपञ्चकम् (कार्तिककृष्णत्रयोदशीत पञ्चदिनात्मक काल) (५) विश्वघ्न-पक्ष (त्रयोदशदिनात्मक पक्ष), (६) गुर्वदित्य योगः, (७) ग्रहणदिनम् (८) त्रिविधोत्पातदिनम्

(९) तिथिहानि (प्रथमदिनम्) (१०) तिथिवृद्धि, (११) क्षयमास, (१२) मलमास (प्रधिकमास), (१३) पित्रो थाद्द (तिथि) दिनम्, (१४) निष्टि-करणम् (भद्रा), (१५) नष्टचन्द्र (कृष्णचतुर्दशी-तस्त्रिदिनात्मक काल), (१६) जन्ममास, (१७) जन्मतिथि, (१८) जन्मनक्षत्रम् (१९) शुक्रास्त (२०) गुर्वस्त, (२१) तथो लग्नवाढंके, (२२) सिहमकरस्थेज्य, (२३) वक्रगुरु, (२४) भ्रति-चारगुरु (२५) होलाष्टकम्, (२६) सेन्दुलग्नम्, (२७) सपापलग्नम् (२८) सेन्दुलग्नास (२९) सपापलग्नाशश्चेत्यन्ये दोषा सन्ति ।

(१) चन्द्रशुद्धि, (२) लग्नशुद्धि, (३) गुरुशुद्धि, (४) रविशुद्धि, (५) ताराशुद्धि (६) नैवन-शुद्धि—श्चेत्यादयोऽपि विवाहादीनां मुहूर्तैर्व-पेक्षिताः ।

गृहपर्यायाः—गृहम्, गैहम्, देशम् (ग्रन्), सघ (ग्रन्), शेषस्तु देवे ।

वास्तुप०—प्राय, गृहभू, गृहाहभूमि, वास्तु, देशभूमि, सदनभूमि ।

हस्तप०—कर, पाणि, हस्त शेषस्त्वग्यत्र ।

वास्तुभेदा—(१) ध्वज, (२) धूम, (धूम्र), (३) हरि (तिह) (४) दवा (ग्रन्) (कुङ्कुर), (५) गो (गो) (वृषभ), (६) खर (गदभ), (७) इम (हस्ती गजो वा), (८) घ्राक्षक वायस काको वा), इत्यष्टावाया सन्ति ।

दृष्ट्यपर्यायाः—प्रायति, दीर्घता, दंध्यम् ('लग्नाई' इति नाया) ।

विस्तृतिप०—विस्तरपम, विस्तार, विस्तृति ।

('चोडाई' इति नाया) ।

गुणनप०—ग्राहतम्, गुण्यम्, हृतम्, शेषस्तु गणना-
वर्गे ।

पिण्डप०—गुणनफलम्, पिण्डम्, विस्तृतिर्दैर्घ्यमिति ।
वास्तुवादीनां नामानि—(१) वास्तु, (प्रायः),
(२) वारः, (२) ग्रशकः, (४) घनम् (द्रव्यम्),
(५) ऋणम्, (६) नक्षत्रम् (७) तिथिः, (८)
योगः, (९) प्रायुः (उष्) चैते वास्तुवादयो नव
वास्तुशास्त्रोक्तगणितविधिनाऽऽज्ञेया इति ।

वास्तुपर्यायी—प्रायः, वास्तु ।

नृपमन्दिरपर्याया—नृपमन्दिरम्, भूपालभवनम्,
राजनिकेतनम्, सौधम् ।

विमानप०—विमानम्, सप्ताहभवनम्, सायभोम-
गृहम् ।

तद्भेदा—(१) नन्दावतः (नन्दावतः), (२)
वृचकः, (३) वर्द्धमानः, (४) विच्छन्दकः (विच्छ-
दकः), (५) सर्वतो भद्रः, (६) स्वस्तिकः ।
विशेषस्तु वास्तुशास्त्रं बृहत्संहिताया च द्रष्टव्यम् ।
प्रासादपर्याया—दिव्यमन्दिरम्, प्रसादनम्, प्रासादः,
राजमन्दिरम् ।

हर्म्यप०—धनिवासः हर्म्यम् ।

देवस्थानप०—प्रायनम्, चैत्यम्, देवस्थानम्,
मन्दिरम्, सुरसंघः (अनु), सुरालयः ।

यज्ञस्थानप०—अध्वरशाला, ऋतुशाला, मत्तशाला,
यज्ञशाला, यज्ञस्थानम् ।

हविर्गृहपर्याया—हविर्गृहम्, हविर्गृहम्, हविर्भव-
नम्, हाश्रीपम् ।

शान्तिगृहप०—प्रायवणम्, शान्तिगृहम्, शान्ती-
निवृत्तनम्, शान्तीसदनम् ।

छात्रवृत्तिप०—छात्रसंघः, छात्रालयः,
मठः ।

जिनमन्दिरप०—प्रायतनम्, चैत्यम्, जिनसंघः
(अन), विहारः ।

पर्णशालाप०—उत्तजः, पत्रशाला, पर्णशालम्, पर्ण-
शाला, ('भोपडा' इति भाषा) ।

शयनागारप०—अपवरकः, गर्भागारम्, वासीक
(असु), शयनागारम्, शयनास्पदम् ।

कोशप०—कोशः प, भाण्डागारम्, (भण्डारः,
खजाना, तहसील, इति च भाषा) ।

सूतिकागृहप०—अरिष्टम्, प्रसूतिभवनम्, सूतिका-
गृहम् ।

अन्नदानाविगृहप०—अन्नदानाद्युदवसितम्, प्रति-
श्रवः, सत्रशालम्, सत्रशाला ।

पानीयशालाप०—जलशाला, पानीयशाला, प्रपा ।
गोशालाप०—गोशाला, सन्दिमिनी, सुरभिशाला ।

शिल्पिशालाप०—प्रावेशनम्, शिल्पिशाला ।

अश्वशालाप०—अश्वशाला, वाजिशालम्—ला,
मन्दुरा । 'घोडशाल' इति भाषा ।

हस्तिशालाप०—गजशाला, चतुरम्, हस्तिशाला ।

पाकस्थानप०—पाकस्थानम्, महानसम्, रसवती,
सूदशाला ।

मुनिस्थानप०—प्रायम्, मुनिकुटी, मुनिस्थानम् ।

वृक्षप०—अद्विष्टः, अगः, अगच्छः, अगमः, अद्विष्टः,
अद्रिः, अनाकहः, आगमः, आरोहकः, उरुः, ऊर्णः,
करालिकः, वारस्वरः, कुचिः, कुजः, कुञ्जः, कुटः,
कुटारः, कुठः, कुठाकः, कुठिः, कुष्ठः, क्षातिजः,
क्षितिहृत्, गच्छः, चरणपः, जन्तुः, जर्णः, जीर्णः,
२६-२६

तरु, द्रु, द्रुम, द्वीप धरणीरुह, न, नग, नग्या-
वर्त, नाग, पर्णी (इन्), पलाशी (इन्), पाद, ,
पुलाकी (इन्), पुष्पद, पुष्पफलद, पुष्पफली
(इन्), फलद, भूज, भूखट (ह्), मूण्ड, महीज
महीरुह, रूक्ष, वनस्पति, वमु, वह्निजन्मा
(अन्), वह्निभू, विटपी (इन्), विष्टर, वृक्ष,
शाखो (इन्), शाल, शिखरी (इन्), साल
सीमाक, सीमिक, स्कन्धी (इन्), स्थिर, हरित
(त्), हरितचद्रद, हरिद्रु । 'पेड 'ग छ 'विस्वा'
इति च भाषा ।

काष्ठवर्षायाः—काष्ठम्, दलिकम्, दारु, दारु-
मात्र, स्थाणु, 'लकडी' इति भाषा ।

प्रस्तरप०—अश्मा (अन्), उपल, काचक, ग्रावा
(अन्), दृश (प) त् (द्), पारटोट, पाराक, ,
पारावुक, पाषाण, प्रस्तर, मृन्मरु, शिला,
'पत्थर' इ० भा० ।

मृत्तिकाप०—नुवरी, मृत्ति, मृत्तिका, मृत् (द्),
मृदा, । 'मिट्टी' इ० भा, ।

पाषाणचूर्णप०—पाषाणक्षोद, प्रस्तरचूर्ण,
शिलारज (अस्), 'सिमेण्ट' इति भाषा ।

सुधाप०—कटशकरा, लेपनम्, लेपनद्रव्यम्, सुधा,
सौधभूषणम् । 'चूना' इ० भा० ।

इष्टकाप०—इष्टका, दग्धमृत्स्रष्टम्, दग्धमृच्छ
कलम् । 'ईष्ट' इति भाषा ।

शिल्पप०—कर्म (अन्), कला शिल्पम्,
विज्ञानम् ।

शिल्पिप०—कारी (इन्) कार, कारक,
प्रकृति, शिल्पकार, शिल्पी (इन्), । मिस्त्री
'राज', ओड, इति च भाषा ।

पदं किप०—काष्ठतट् (क्ष्), काष्ठतक्षक, तक्षा
(अन्) त्वष्टा (ष्ट्), रथकृत् (त्), रथकार,
वर्द्धक, शिल्पकार, शिल्पकारी (इन्) । 'वडई'
इति भाषा ।

शयनगृहप०—प्रानवरक, गर्भागारम्, वासीक
(अस्) । शेषस्त्वयत्र ।

खट्वाप०—खट्वा, पथ्यङ्क, पथ्यङ्क, मञ्च,
मञ्चक ।

क्षम्याप०—उल्लिखम्, तल्पम्, शयनम्, शयनीयम्,
शय्या ।

निद्राप०—तद्रा-न्द्रि-न्द्री, तामसी, नन्दोमुखी,
निद्रा प्रमीला, शयनम्, श्वासेहेति, सलय,
सवेष्ट, स्वाप ।

अधिकनिद्राप०—सुखसुप्तिका, सुप्तम्, सुष्वाप ।

मनुष्यप०—मनुज, मनुष्य, मानव, शेषस्तु
देववर्ग ।

पुरुषप०—नर, पुरुष, शेषस्तु देववर्ग ।

पति०—धव, पति, भर्ता (त्), शेषस्तु रवी ।

स्त्रीप०—नारी, महिला, स्त्री, शेषस्तु सरस्व-
त्याम् ।

पत्नीप०—गृहिणी, पत्नी, भार्या, शेषस्तु सरस्व-
त्याम् ।

शिश्नप०—कामलता, पुदिचलम्, भेदः मेहनम्,
सङ्गुलम्, लाङ्गुलम्, लिङ्गम् सङ्कु, शिश्नम्,
शेष शेष (अस्) (न०), शेफ, शेफ (अस्)
(न०) ।

योनिप०—अपत्यपय, च्युति, बुलि, भग,
योनि, स्मररूपिका स्मरमन्दिरम्, स्त्रीचिह्नम् ।

वीर्यप०—आनन्दप्रभवम्, इन्द्रियम्, किट्टव-

जितम्, निपेकम् पुस्तकम्, पौष्ट्यम्, प्रधानघातु,
वलम्, धीजसमुद्भवम् रेत (अस्) (न०),
वीर्यम्, शृङ्गम् ।
नरनारीप०—जम्पती, जायापती, दम्पती,
भार्यापती ।

अथवा—

द्वन्द्वम्, नयुग्मम्, मिथुनम्, स्त्रीपुसौ
(पु० द्वि०) ।

मैथुनप०—वामकेलि (स्त्री०), ग्राम्यधर्मम्,
निधुवनम्, पशुक्रिया (स्त्री०), पशुधम्म, मैथु
नम्, मोहनम्, रतम् रति (स्त्री०) रह (अस्)
(न०), व्यवाय, सवशनम्, सम्प्रयोग, सम्भोग,
सुरतम् ।

आधानप०—आधानम्, गर्भाधानम्, निपेक,
धीजप्रक्षेपकाल ।

गर्भाशयप०—उल्बम्, गर्भाशय, जरायु, 'गर्भ'
भिली इति भाषा ।

रक्ताशुक्रमिश्रणप०—उत्तम्, कललम् ।

दोहवप०—दोहदम्, दोहदम्, लालसा, श्रद्धा ।

दोहदान्विताप०—दाहदान्विता, श्रद्धालु ।

गर्भव०—गरभ गर्भ, दोहदलक्षणम्, भ्रूण ।

गर्भवतीप०—अन्तर्वर्ती, आपन्नमत्त्वा, उदरिणी,
गर्भवती, गर्भिणी, गुर्विणी, गुर्वी ।

प्रसवमासप०—पंजनन, नूतिमा (अस्), सूति-
माम, जन्ममाम ।

प्रसवप०—उद्भव, प्रसव, प्रसूति (स्त्री०),
विजननम् सव, समुद्भव ।

प्रसूताप०—जातसन्ताप्ता, जातापत्या, नव-
१-२८

प्रसूता, प्रजाता, प्रसववती, प्रसूता, प्रसूतिका,
विजाता, सूतका, सूतिका ।

उपसूतिकाप०—उपसूतका, उपसूतिका, उप-
प्रसूता, उपप्रसूतिका ।

सूतिकागृहप०—अरिष्टम्, सूतिकागारम्, सूति
कागृहम्, सूतिकागृहम्, सूतिकाभवनम्, सूतिका-
वास, सूतिगृहम् ।

पुत्रप०—आत्मज, तनय, नन्दन, पुत्र, शेष
स्त्वन्यत्र ।

पुत्रीप०—आत्मजा, कन्या, दुहिता, पुत्री,
शेषस्त्वन्यत्र ।

बालकप०—अर्भ, अर्भक, उत्तानशय, कुमार,
कुमारक, क्षीरकण्ठ, क्षीरवण्ठक, क्षीरप,
गर्भ, डिम्भ, दारक, पाक, पृषक, पोत,
पोतक, बाल, बालक, बालिश, माणवक,
मुष्टिन्धय, वटु, वत्स, दाव, दावक, शिशु,
शिशुक, स्तनन्धय, स्तनप ।

इति श्रौमुकुन्ददैवज्ञविरचिते ज्योतिषशब्द-
कापे दशमो मुहूर्तादिवर्ग समाप्त ।

— ० —

आयुर्वायादिदर्गः ।

आयु पर्याया—आयु (पु०), आयु (उस्) (न०),
जीवितकाल, परमायु (उस्) (न०) ।

आयुष्यप०—आयुष्यम्, पश्यम् ।

अरिष्टप०—अरिष्टम् अशुभम्, वष्टम्, जन्य,
रिष्टम् ।

अरिष्टभेदा—(१) गण्डारिष्टम्, (२) चन्द्रारि-
२६-२४

ष्टम्, (सु) ग्रहारिष्टम्, (४) योगारिष्टम्, (१)
पताकीवेदजारिष्टं चैतैरिष्टस्य पञ्च भेदा स्युः ।
गण्डान्तप०—गण्डान्तम् (न०), तिथ्यादिमन्त्रि
(पु०) ।

गण्डान्तभेदा — (१) तिथिगण्डान्त, (२) नक्षत्र
गण्डान्त, लग्नगण्डान्तश्चैते गण्डान्तस्य त्रयो
भेदा सन्ति ।

तदुक्त ग्रन्थान्तरे—

‘नक्षत्रतिथिलग्नानां गण्डान्त त्रिविध स्मृतम् ।
नवपञ्चचतुर्थां ह्येकाद्विघटिकाभिन्नम् ॥

इति श० चि० १।७७३।

अधुवतमूलप०—अभुक्तमूलम् । मूलक्षयटिका
विशेषः ।

तद्यथा—मूलस्यारम्भतः प्रथमाष्टघटघ्नं ज्येष्ठाया
श्रान्तिमपञ्चघटघ्नं । एव त्रयोदशघटघ्नं चाल्मक
कालोऽनुक्तमूलकालो ज्ञेयः ।

आयुर्भेदा — (१) अनायु, (२) अल्पायु, (३)
मध्यायु (४) दीर्घायु, (५) पूर्णायु, (६)
अमितायुश्चैते उपन्ता बलीबलिङ्गा ।

अनायु प०—अनायु (उप) (न०) तत्कालमरणम्,
तत्क्षणमरणम्, सद्योमरणम् ।

अल्पायु प०—अल्पायु, तुच्छायु, स्वल्पायु ।

मध्यायु प०—मध्यमायु, मध्यायु ।

दीर्घायु प०—उत्तमायु, चिरायु, दीर्घायु, मह
त्तरायु, विपुलायु ।

पूर्णायु प०—परमायु, पूर्णायु,

साप्रवर्षशतम् (न०) मानवायु (न०)

सपञ्चनिशाविंशत्युत्तरसमाना शतम् ।

तदुक्तम्—

‘जीवेद्वपशतसामपमृत्युविवर्जितम् ।’

इति दुर्गासप्तशत्याम् ।

इह स्पष्टमाह वराह —

समा पट्टिद्विघ्नो मनुजकरिणा पञ्च च निशा’

इति बृहज्जातके ।

अमितायु प०—अमितायु, प्रमाणरहितायु ।

यदुक्तं वैश्वेन—

‘कर्कषीद्विज्ययुतोदये बुधसितौ केन्द्रे श्वरीशे
तरेरायुर्विद्वयमितमिति जातकपद्धतौ ।

रामायणे तु तन्मानमुक्तम्—

दशवपसहस्राणि दशवपशतानि च ।

वसामि भानुपे लाक पालयन् पृथिवीमिमाम् ॥’

इति ।

आयुषोऽन्यभेदा — (१) अनियतम्, (२) नियतम्,

(३) योगोत्थितम्, चैत आयुषस्त्रयो भेदा सन्ति ।

अनियतपर्याया—अनियतायु, अमितायु, दिव्यायु ।

नियतायु प०—गणितागतम्, ग्रहगणितजम्,
नियतम् ।

योगोत्थितायु प०—जातकायु, यागजायु, योगा
त्थितायु ।

गणितामितायुर्भेदा — (१) अशायु, (२) निसर्गायु,

(३) पिण्डायु, (४) जीवायु, (५) मिथ्यायु,

(६) भिन्नाष्टरुवगजायु, (७) समुदायाष्टरु-

वगजायु, (८) मिथ्यायु, (९) रश्मिजायु, (१०)

नक्षत्रजायु, (११) नवाद्यजायु, (१२) केन्द्रजायु,

(१३) जैमिनीयायु, (१४) वादरायणायु ।

आयुषोऽन्ये भेदा अपि सन्ति ।

नतप.—नतम् (पु० न०) एतद्दशमलग्नसाधनो-
पकरणम् ।

नतभेदौ—(१) नतम्, (२) उन्नतञ्चैतो नतस्य
द्वौ भेदौ स्याताम् ।

तदुक्त मदीय (मुकुन्द) पद्धती—

‘अभोष्टकालो द्युदलेन वर्जितो
धोत्रिशतश्चेदधिक खपट् च्युत ।

नत पर प्राक्खगुणात्पकाधिके

ताभ्या विहीनाः खगुणा इहोन्नते ॥’ इति ।

१।२।

नतप्रभेदाः—(१) पूर्वतन्त्रम् (दिनाद्धत प्राक्काल),
(२) पूर्वोन्नतम् (निशीथत पर काल), (३)
पश्चिमनतम् (दिनाद्धत परो यात काल), (४)
पश्चिमोन्नतम् (निशीथत. प्राक्काल) चैते नतस्य
चत्वार प्रभेदाः सन्ति ।

भावपर्याया—भावा, तन्वादय, तेषा पर्यायास्तु
प्रागेवोक्ता ।

दृष्टिपर्याया—दृक् (द्यु) (स्त्री०), दृष्टि (स्त्री०)
शेषस्त्वन्वयः ।

द्रष्टृप०—दशय (नि०), दशयिता (तृ) (नि०),
द्रष्टा (पुं) (नि०), पश्यतीति ।

दृश्यप०—दृश्यम्, द्रष्टव्यम्, दशनीयम्, द्रष्टुयोग्य,
चैते त्रिलिङ्गाः सन्ति ।

यदुक्त केशवेन—

‘संक्रान्तिद्विग्वदरामयमभूलाभ्राभ्रमेनादिने द्रष्टा-
वर्जितदृश्यस्येति’ जातपद्धतौ ।

वत्प०—ऊजम्, घोज (घस), तर (घस), दृढम्,
द्रविणम्, धीर, धीरता, पराश्रम, प्राण, वलम्,
वीर्यम्, शक्ति, गुप्ति, शौच्यम्, सत्त्वम्, सह

(अस), सारम्, स्थाम (अन्) ।

वलभेदौ—(१) ग्रहवलम्, (२) भाववलम्, चैतो
वलस्य द्वौभेदौ स्याताम् ।

ग्रहवलभेदाः—(१) स्यातवलम्, (२) दिग्बलम्,
(३) कालवलम्, (४) निगबलम्, (५) चेष्टा-
वलम्, (६) दृग्वल, चैतानि ग्रहाणा पङ्क्तानि
सन्ति ।

स्यातवलप्रभेदा—(१) उच्चवलम्, (२) सप्त-
व्यजवलम्, (३) केन्द्रादिवलम्, (४) युग्मायुग्म-
वलम्, (५) द्वेष्टाणवलम्, चतेपा पञ्चाना
योगः स्यातवल ज्ञेयम् ।

दिग्बलपर्यायाः—प्राशावलम्, दिग्बलम्, दिशा-
वलम्, हरिद्वलम् ।

तदानयनमुक्त केशवेन—

‘मन्दालग्नमिनात्कुजाच्च हिवुक शोध्य विधो-
र्भागवान्माध्यं ज्ञाद्गुस्तोऽस्तमन रसभात्पुष्ट
त्यजेच्चरत । दिग्वीर्यं रसहृत्’ इति जातक-
पद्धतौ । ७॥

कालवलप्रभेदाः—(१) पक्षवलम्, (२) नतो-
न्नतवलम् (३) दुराश्रित्यशवलम्, (४) वर्ष-
शादिवल चैतेपा चतुर्णां योगः कालवल बोध्यम् ।

वर्षशादिवलप्रभेदाः—(१) वर्षेयवलम्, (२) मासे-
शवलम्, (३) दिनेशवलम्, (४) कालहोरेयवल
चैतेपा चतुर्णां योगो वर्षेयादिवल ज्ञेयम् ।

कालहोरेयप०—वातहाग (स्त्री०) ।

अस्या ध्यानयनविधिरुक्तो रामेण—

‘वारादेष्टिका द्विघ्ना न्वाक्षहृच्छेयजिता ।
संक्रान्तप्टा नग कालहोरेया दिनपात् प्रमात् ॥’
इति मुहूर्तचिन्तामणौ ।

तेनैव तत्प्रयोजनमुक्तम्—

‘वारे प्रोक्त कालहोरामु तस्य इति ।

चेष्टावलप्रभेदौ —(१) अयनवलम्, (२) चेष्टा
वल चैतो चेष्टावलस्य द्वौ भेदौ स्याताम् ।
तयोर्योग एव चेष्टावल बोध्यम् ।

भाववलप०—भाववलम भाववीर्यम्, भावीज ।

भाववलभेदौ —(१) भावदि-वलम्, (२) भाव
दृग्-वल, चैतो भाववलस्य द्वौ भेदौ स्याताम् ।

तत्र बुधगुहदृशोर्योग कायस्तदा स्फुटग्रहवल
स्यात् ।

रश्मिप०—ग्रशु, कर किरण, मरीचि,
रश्मि, शेषस्तु रवौ ।

रश्मिभेदौ —(१) उच्चरश्मि, (२) चेष्टा-
रश्मिश्चैतो रश्मेद्वौ भेदौ स्याताम् ।

इष्टप०—इष्टम, शुभम् ।

कष्टप०—ग्रशुभम कष्टम् ।

स-प्रभेदौ—स्पष्टशुभम् स्पष्टाशुभम्, स्फुट
शुभम्, स्फुटाशुभम् ।

गुणकनामानि—उच्चगुणक, चेष्टागुणक,
स्फुटगुणक मध्यमाश्रयगुणक स्पष्टाश्रयगुणक,
कर्मयोगगुणक ।

अशायु पर्यायौ—अशायु सत्यायु ।

आयुर्भागप०—आयुरशा आयुर्भागा, आयु-
लवा ,

हानिप —अपचय, अपहार हरणम हानि ।

हानिभेदा —(१) चक्रार्द्धहानि (चक्रपातार्द्ध-
हानि), (२) शत्रुक्षेत्रगतहानि (३) अस्तगत-
हानि, (४) सप्तस्यपापहानि । (५) नीच

भगसहानि, (६) नीचभस्मग्रहयुवतहानि
श्चैतानि पडिवधहरणानि स्युः ।

पिण्डायुगुणका —(१) गोडंज्रा, (२) तत्त्वानि,
(३) तिथय, (४) रवय (५) दिनानि, (६)
स्वर्गा (७) नरवा चैते रवे क्रमात्पिण्डायु
गुणका सन्ति ।

निसर्गायुगुणका —(१) नखा (२) भू, (३)
द्वौ, (४) गाव, (५) घृति, (६) नखरा, (७)
पञ्चानत् चैते से क्रमान्तिसर्गायुगुणका
सन्ति ।

पिण्डायु प्रभृतीनामशप०—पिण्डायुरशा, पिण्डा-
युर्भागा पिण्डायुर्लवा निसर्गायुरशा, निस
र्गायुर्भागा, निसर्गायुर्लवा, जीवायुरशा जीवायु
र्भागा, जीवायुर्लवा ।

हानिसंस्कृतायुरशप०—हरणसंस्कृतायुरशा, हा-
निसंस्कृतायुर्भागा, हानिसंस्कृतायुर्लवा ।

वर्षाद्यायु प०—ग्रन्थाद्यायु वर्षमुल्लायु, वर्षा
द्यायु शरदाननायु, समावदनायु हायना
स्यायु ।

अन्तर्दंशाप०—अन्तरम्, अन्तर्दंशा, पक्ता (क्त्),
पाचक ।

दशाप्रवेशप०—दशानिवेश, दशाप्रवेश, दशा-
सन्निवेश, दायप्रवेश ।

नक्षत्रप०—श्रु-जम, नक्षत्रम्, भम्, शेषस्तु नक्षत्र-
पर्यायि ।

अभ्युक्तप०—इन, गत, प्रगत, प्रयात अभ्युक्त,
भवात् यात ।

अभोग्यप०—अगत, अयात, एष्य, गम्य,

भगम्य, भभोग भभोग्य भैष्य, भोग्य, येय ।

भतगम्ययो पर्यायो यात येयावित्युक्त

श्रीपतिना—

मिहिरविरहितेन्दोरशकेभ्या द्विचन्द्रैरगततित्थि
निचय स्यात्तत्र शेष यत्वारुणम् । तदपि हरवि
शुद्ध गम्यक तद्विलिप्तः । गतिविवरविभक्ता यात
यया विनाड्य ॥ इति सिद्धान्तशेखरे—इति
कतकीटीकायाम् ७२।१५३

सर्वक्षप०—सर्वभोग, सर्वभोग्य, सर्वक्षम् ।

स्पष्टभुक्तप०—स्पष्टभुक्तम्, स्फुटभुक्तम् ।

स्पष्टभोग्यप०—स्पष्टभोग्यम् स्फुटभोग्यम् ।

स्पष्टसर्वक्षप०—स्पष्टमवक्षम्, स्फुटसर्वक्षम् ।

दशापर्याया—दशा, दाय ।

दशानामानि—अष्टोत्तरीदशा, कालचक्रीदशा,

चरदशा, महादशा, योगिनीदशा, विशोत्तरीदशा ।

एव अन्या अपि विविधा दशा सन्ति ।

विशोत्तरीदशेशानामानि—(१) आदित्य, (२)

चन्द्र, (३) कुज, (४) राहु (५) जीव, (६)

शनि, (७) बुध, (८) वेनु, (९) शुक्रचंते

विशोत्तर्या कृतिकानक्षत्रत क्रमेण आदित्यादयो

नवग्रहा दशाधिपा ज्ञेया ।

दशेशवर्षाणि—(१) रसा, (२) दश (३) शैला ।

(४) घृति (५) प्रष्टि (६) अतिघृति (७)

प्रत्यष्टि, (८) सप्त, (९) विशति । इति आदि-

त्यग्रमतो दशेशाना वर्षाणि सन्ति ।

योगिनीदशाधिपनामानि—(१) मङ्गला, (२)

पिङ्गला, (३) धान्या, (४) भ्रामरी, (५) मद्रिका,
(६) उल्का, (७) सिद्धा, (८) सङ्कटा, चेता
अष्टौ योगिनीदशाधिपा आद्वानक्षत्रत क्रमेण
ज्ञेया ।

योगिनीदशेशवर्षाणि—(१) एक (२) द्वौ (३)
त्रय, (४) चत्वार (५) पञ्च, (६) षट् (७)
सप्त, (८) अष्टौ, चेति मगनाक्रमनो दशाधि
पाना वर्षाणि सन्ति ।

दशाप्रभेदा—(१) दशा, (२) अन्तर्दशा, (३)
विदशा (उपदशा), (४) मूक्षमदशा (५) प्राण
दशा, चेत्येते दशाया पञ्चभेदा सन्ति ।

अन्तर्दशापर्याया—अन्तरम् अन्तर्दशा, अन्तर्दाय,
अपहार, अपहृति, भुक्ति, हृति ।

विदशाप०—उपदशा, विदशा ।

पाचकप०—पक्वा (क्तु), परिपाचक, पाचक ।

फलापककालप०—परिणति, परिणाम, परि-
पाक, पाक, फलपाककाल, विप क ।

जन्मराशिप०—जन्म (ग्रन्), जन्मभम्, जन्मराशि
जन्मक्षम् ।

जन्मराशिस्वामिप०—ऋशेश, जन्मभनाथ, जन्म-
राशिनाथ, जन्मक्षस्वामी (इन्) ।

इति श्रीमुकुन्ददत्तविरचित ज्योतिषशब्दकोष
एकादश आयुर्दायादिना समाप्तम् ।

— ० —

दृष्ट्यादिपर्यायिकलोदाहरणवर्गः ।

'दर्शनपर्याया.—अवलोक, अवलोकनम्, अवेक्षणम्, अवेशा, आलोक, आलोकनम्, आलोचनम् ईक्षणम्, ईक्षा, दर्शनम्, दृक् (श्र) (स्त्री), वृशि (स्त्री०) दृश्या (स्त्री), दृष्टि (स्त्री), द्योतनम्, निश्चयानम्, निभालनम्, निरीक्षणम्, निर्वर्णनम् निशमनम्, निशामनम्, परिलोकनम्, प्रेक्षणम्, प्रेक्षा (स्त्री०), लोक, लोचनम्, विलोक, विलोकनम्, विलोचनम्, वीक्षणम् वीक्षा (स्त्री), समालोक, समालोकनम्, समालोचनम्, समीक्षणम्, समीक्षा (स्त्री) ।

'प्रेक्षणकियाप०—अवलोकितम् (न०), आलोकितम् (न०), ईक्षितम् (न०), निरीक्षितम् (न०), वीक्षितम् (न०) इत्यादयः सर्वशब्दा नपु सके ज्ञेया ।

'वक्षितप०—अभिधीक्षित, अवलोकित, अवेक्षित, आलोकित, ईक्षित, वक्षित, दृष्ट, निरीक्षित, निभालित, परिलोकित, प्रदृष्ट, प्रविलोकित, प्रसमीक्षित, प्रेक्षित, प्रोद्धोक्षित, लोक्षित, विलोक्षित, वीक्षित, सन्दर्क्षित, सन्दृष्ट, सम्प्रदृष्ट, समालोक्षित, समीक्षित, ईक्षत सर्वे शब्दास्त्रिलिङ्गा भवन्ति ।

'दर्शनोप०—अवलोकनीय अवलोकितव्य, अवलोक्य, अववेक्षणार्ह, अववेक्षणीय, आलोक-

नाह, ईक्षणार्ह, ईक्षणोय, ईक्षितु योग्य, ईक्षितव्य, ईक्ष्य, द्रष्टव्य, द्रष्टु योग्य, प्रक्षणीय, प्रेक्ष्य, वीक्षणोय, वीक्षर, समीक्षणोय, समीक्ष्य, ईक्षते त्रिलिङ्गा ।

'दृष्टप०—आलोकी (इन्) (त्रि०), दशक, दर्शयिता (तृ), दर्शी (इन्), दृष्टिकर्ता (तृ), द्रष्टा (ट्ट), समानोकी (इन्) एते सर्वान लिङ्गा ।

'दृश्यप०—दृश्य (त्रि०), प्रक्ष्य (त्रि०), वीक्ष्य (त्रि०), समीक्ष्य (त्रि०) ।

'दृश्यर०—दृश्यम् (न०), प्रक्ष्यम् (न०), वीक्ष्यम् (न०), समीक्ष्यम् (न०) ।

'दृष्ट्वाव्ययप०—अवलोक्य (प्र०), आलोक्य (प्र०), दृष्ट्वा (प्र०), निरीक्ष्य (प्र०), प्रसमीक्ष्य (प्र०), प्रेक्ष्य (प्र०), विलोक्य (प्र०), वीक्ष्य (प्र०), सम्प्रक्ष्य (प्र०) ।

'दृश्यत्प०—अवलोकयन् (त्) (त्रि०), आलोकयन् (त्) (त्रि०), परिलोकयन् (त्) (त्रि०), पश्यन् (त्) (त्रि०), विलोकयन् (त्) (त्रि०) ।

'दृश्यमानप०—अवेक्ष्यमाण (त्रि०), अवलोक्ष्यमाण (त्रि०), ईक्ष्यमाण (त्रि०), दृश्यमाण (त्रि०), निरीक्ष्यमाण (त्रि०), परिदृश्यमाण (त्रि०), परिलोक्यमाण (त्रि०), विलोक्यमाण (त्रि०), वीक्ष्यमाण (त्रि०), सन्दृश्यमाण

(त्रि०), सन्निरीक्ष्यमाण (त्रि०), समालोक्य मान (त्रि०) ।

'दृष्टिदृष्ट्य०—ईक्षणवीक्षित, दर्शनप्राप्त, दृष्ट-
देह, दृष्टमूर्ति, दृष्टशरीर, दृष्टिदृष्ट, दृष्टि-
पथगत, प्रविलोक्तयुत, प्रसमीक्षितदेह, प्रेक्ष
णतागत, प्रेक्षणत्वयातश्चैते सर्वे त्रिलिङ्गा
भवन्ति ।

स्थितिप०—अवस्थानम् (न०), अवस्थित
(स्त्री०), आसना (स्त्री०), आस्था (स्त्री०),
आस्था (स्त्री०), उपविष्ट (स्त्री०) निष्ठा
(स्त्री०), प्रतिष्ठा (स्त्री०), वास (पु०), व्यव-
स्थानम् (न०), व्यवस्थिति (स्त्री०), सस्था
(स्त्री०), सस्थिति (स्त्री०), स्थिति, (स्त्री०),
एते सर्वे पठ्ठीविभक्त्यन्त प्रयोज्या । यथा रवे-
र्मेवे स्थिति । इति ।

सयोगवाचकशब्दा—अवय (पु०) मिलनम्
(न०), मल (पु०), मेलक (पु०), मेलनम्
(न०), युति (स्त्री०), याग (पु०), सयुति
(स्त्री०), सयोग (पु०), ससर्ग (पु०), सङ्ग
(पु०), सङ्गति (स्त्री०), सङ्गम (पु०), सम-
वय (पु०), समागम (पु०), समाज (पु०),
समायोग (पु०), नमिति (स्त्री०), एते सर्वेऽपि
पठ्ठीविभक्त्यन्ते प्रयोज्या । यथा—सलग्रहाणां
मिलनम् । इति ।

युतवाचकशब्दा—मिवन पादप, आश्लिष्ट-
आलिङ्गित प्रयुत प्रयुक्त, मिलित, मिश्रित,
युक् (ज्) युन युत, सङ्गित सङ्ग, लीन,

शाली (इन्), सयुक् (ज्), सयुक्त, सयुत,
सलग्न, सश्लिष्ट, ससक्त, सहित, सक्त,
सखा, सङ्गत, सनाथ, समन्वित, समादेय,
समेत, सम्पद्यमान, सम्पृक्त, सम्मिश्र, सहित,
एते सर्वे त्रिलिङ्गा भवन्ति । ते तृतीयाविभ-
क्त्यन्ते योज्या । यथा—“क्षलं समेत ।”
इति ।

व्याप्तवाचकशब्दा—आचित, आश्रित, उप-
विष्ट, निचित, समाकान्त एते त्रिलिङ्गा तृती-
याविभक्त्यन्ते योज्या ।

प्राप्तवाचकशब्दा—अधिगत, आगत, आपन्न,
आप्त, आयात, आस्थित, इत, उपग, उप-
गत, उपयात, उपेयिवान् (बन्धन्त), ग,
गत प्रगत, प्रयात, प्राप्त, यात, समधिगत,
समागत, समासादित, समुपस्थित, समुपत,
सम्प्राप्त एते त्रिलिङ्गा ।

स्थितवाचकशब्दा—अधिष्ठित, अवस्थित,
आश्रित, आसनावस्थित, आसीन, उपविष्ट,
उपस्थित, कृतावस्थानम्, प्रतिष्ठित, विराज-
मान, व्यवस्थित, धित सधित, सस्य,
सस्थित, समाश्रित, समासीन, समुपाश्रित,
सेवित, स्थ, स्थित, एते त्रिलिङ्गा ।

स्थानवाचकशब्दा—आयतनम्, आश्रय, आस्थ-
दम्, कृतपद, उतस्थिति, उतायतन, कृताश्रय,
कृतास्थद, गृहम् पदम्, सन्धय, स्थलम्,
स्थानम् ।

मिलित्वाऽप्ययवाचकशब्दा—उपत्य मिलित्वा

(मिलकर), सम्मित्य, समुपेत्य, समेत्य, अङ्गपवान्, अस्तपवान्, पण्डितवान्, साधुमान्, एतेऽव्यया ।

प्राप्याव्ययवाचकशब्दा —अधिगम्य (प्राप्त होकर), प्राप्य (पाकर), सम्प्राप्य ।

पूर्णपर्याया —आचितम्, छन्नम्, निचितम्, पूरितम्, पूर्णम्, भरितम्, व्याप्तम्, एते त्रिलिङ्गा ।

सम्बन्धप०—युक्ति (स्त्री०), सयोग (पु०), ससर्गं, सस्पर्शं, समागम, सम्पर्कं, सम्बन्ध, स्पर्श, स्पृष्टि (स्त्री०) ।

सम्बन्धभेदाः—(१) अन्योन्यराशिस्थितत्वं प्रथम, (२) परस्परदृष्टिसम्बन्धो द्वितीय, (३) एकत्र दृष्टिसम्बन्धस्तृतीय, (४) सहावस्थानसम्बन्धश्चतुर्थं, इत्येते सम्बन्धस्य चत्वारो भेदा स्युः ।

सम्बन्धिप०—सयोगी, ससर्गी सम्पर्की, सम्बन्धी, एते ह्यनतास्त्रिलिङ्गा स्युः ।

अणुप्रत्ययान्तशब्दाः—कौल, कौश, स्मार ।

युक्तस्थितादिवाचकप्रकीर्णशब्दाः —अधिकल, अधिवृत्, अधियोग, अधिश्रित, अध्यासित, अध्यासीन, अध्युपित, अभिगत, अभ्युपेत । आयात, अवलम्बित, अष्टमं, नवम, पष्ठ, आकीर्णं, आक्रन्त, आहृद, आवास, आश्रित्य (अ०), कलित, कृताधिकार, चन्द्रावियोग, इष्टयुत, निरत, निष्ठ, पतित, प्रकल्प्य (अ०) प्रपूर्णम्, मिश्र, यथातथा (कर्मनिवृत्त्यर्थवाचकं), याप्य, योगाधियोग, वह, विराजमान, समनुपतित ।

मतुजन्तशब्दा —तपोवान्, तमोवान्, भानुमान्,

मन्दवान्, एते त्रिलिङ्गा स्युः ।

मत्वर्थाप्यशब्दा —अधिनारी, अधिशाली, अधलम्बी, केन्द्री, जु (प) पाली, भाक् (ज), यायी युक् (ज्), यायी, विहारो, सङ्गी, स्थायी, स्पृक् (य्), एत त्रिलिङ्गा स्युः ।

निनिप्रत्ययान्तशब्दा —आलम्बी, गामी, चारो, निवासी, वर्ती, वासी, शाली, एते त्रिलिङ्गा स्युः ।

सहसमासजशब्दा —साधिकार, सधन, समद, समुल, संसरस्वतीश ।

दृष्टिप०—आलोक (पु०) आलोक्तम् (न०), आलोचनम्, (न०), ईक्षणम् (न०), ईक्षा (स्त्री०), दर्शनम् (न०) दृक् (श्) (स्त्री०) दृशि (स्त्री०), दृष्टि (स्त्री०) द्योतनम् (न०), निध्यानम्, निभासनम्, (न०), निवर्णनम्, (न०), निशमनम् (न०), निशामनम् (न०) ।

दृष्टप०—अवलोकित, आलोकित, ईक्षित, निरोक्षित, परिलोकित, परीक्षित, प्रदृष्ट, प्रेक्षित, प्रोद्दीक्षित, लांकित, विलोकित, सवीक्षित सदृष्ट, समालोकित, समीक्षित, सम्प्रदृष्ट, एते त्रिलिङ्गा स्युः ।

दृष्टिदृष्ट्याचकप्रकीर्णशब्दा —दत्तनत्र, दृष्ट-देह, दृष्टमूर्ति, दृष्टसरोर, दृष्टिघटित, दृष्टि-मुद, प्रेक्षणता, प्रेक्षणत्वम् ।

युतीक्षणवाचकशब्दा —ईशान्यवरान्, दर्शन-योग, युतिद्वय युतिवीक्षणम्, वीक्षणसमागम ।

दृष्ट्यावाचकाव्ययशब्दा—अवक्ष्य, आलोचय,

दृष्ट्वा, प्रेक्ष्य, विलोक्य, सदृश्य, समीक्ष्य, एते-
ऽव्यया स्यु ।

मध्यप० —अन्त (र) (अ०), अन्तरम् (न०),
अन्तरा (अ०), अन्तरालम् (न०), अन्तराल-
कम् (न०), अभ्यन्तरम् (न०), मध्य
(पु० न०) ।

मध्यगतप० —अन्तरगत, अन्तर्गत, मध्यग,
मध्यगत मध्यगात् ।

विनार्यवाचकाव्ययशब्दाः—अन्तरेण, नृते,
विना, हिक्, एतेऽव्यया स्यु । अवचित-अन्त-
रम्, वर्जनमपि ।

वर्जितवाचकशब्दा —उज्झित, ऊन, ऊनित,
च्युत, नून परिच्युत, मुक्तम्, रहित, वर्जित,
वि (अ०), विमुक्त विमुक्त, वियुत, विरहित
दिवर्जित, विशेष्यम्, विश्लेष्यम्, विहीन, वीत,
एते निलिङ्गा स्यु ।

अन्तरवाचकशब्दा —अन्तरम्, विवरम् ।

वर्ज्यवाचकशब्दा —परिवर्जनीय, परिवर्जि-
तव्य, परिवर्ज्यं, वर्जनीय, वर्जितव्य, वर्ज्य,
(द्योडने योग्य) ।

वर्जयित्वावाचकाव्ययशब्दा —अप, अपहाय,
अपास्य, त्यक्त्वा, परिहृत्य, प्रोज्झ्य, वर्जयित्वा,
विहाय, सन्त्यज्य हित्वा, एतेऽव्यया ,

वतवतुप्रत्ययान्तशब्दा —आश्रितवान् इतवान्,
गतवान्, प्राप्तवान्, यातवान्, स्थितवान्, एते
त्रिलिङ्गा स्यु ।

शानच्-कानच् प्रत्ययान्तशब्दा —ईक्ष्यमाण, वर्त-
मान विद्यमान, विराजमान, विलोक्यमान,

वीक्ष्यमाण, शोभमान, समीक्ष्यमाण, एते
त्रिलिङ्गा स्यु ।

शतृप्रत्ययान्तशब्दा —अधिप्रतिष्ठन्, गच्छन्,
चरन् चलन्, तिष्ठन्, निवसन्, पश्यन्, प्रवसन्,
भवन, वसन्, व्रजन्, सन्, एते त्रिलिङ्गा स्यु ।

प्रकीर्णशब्दा —अगुरुग, गुरुग, समभग, एतऽपि
त्रिलिङ्गा स्यु ।

अयात् पर स्थितिपर्यायानामुदाहरणानि
प्रदश्यन्ते (ठहरने का स्थान) ।

अवस्थानम् (न०) स्थिति, वास, प्रतिष्ठा ।

यथा—अवस्थानमङ्ग शशाङ्केज्यमानाम्' इति
ग्रन्थकार । अवस्थिति (स्त्री०) वास ।

” अवस्थितिलभिगुहेसता चेत्' इति ग्र. का ।
आसना (स्त्री०) स्थिति ।

” ‘भवति दिवसमतु'स्वातनायामजक्षे'
इ ग्र का । आस्था (स्त्री०) स्थिति ।

” ‘आस्थाया यदि घटमे खराशुसूनो'
इ ग्र का । आस्था (स्त्री०) स्थिति ।

” ‘आस्थाया पुण्डरीके जनजनिसमये पद्मिनी-
नाथसूनो' इ ग्र का ।

उपविष्टि (स्त्री०) वास ।
” यदोपविष्टिमंदने खलानाम्' इ ग्र का ।

निष्ठा (स्त्री०) स्थिति ।
” ‘निष्ठाञ्जनीलाम्बरभास्वता भवे इ ग्र ।

प्रतिष्ठा (स्त्री०) स्थिति ।
” पुण्ये पपीपङ्गुकिप्रतिष्ठा' इ ग्र का ।

वास (पु०) १ अवस्थानम् । २ गृहम् ।

- „ 'त्रिपडायेष्वसद्भासो विशेषेण गुरुदयः ।'
इ प्र. का ।
व्यवस्थानम् (न०) स्थिति ।
„ 'व्यवस्थानमन्त्ये क्षीनेन्दुजानाम्' इ प्रं ।
व्यवस्थितिः (स्त्री०) १ अवस्थानम् ।
२ व्यवस्था ।
„ 'व्यवस्थितिर्जन्मनि वित्तभावे खल्यहाणा
धनहानिमाहु ।' इति प्र० का० ।
सस्था (स्त्री०) स्थितिः ।
„ 'सस्थाजनो जीवगृहे जडाशो.' इ प्र. का. ।
सस्थिति. (स्त्री०) स्थितिः ।
„ बन्धुनुसदने कुजराह्वो. संस्थितौ रचयति
क्षयरंगम् ।' इति जैमिनीयपद्यामृते ।

अथवा—

'केन्द्रत्रिकोणरन्ध्राध्वंजनयोः (सम्प्रेन्दो)
शुभसस्थिति. ।' इति ग्रन्थान्तरे ।

वा—

'सता संस्थिति. मूतुभे सूनुलब्धिः' इ- प्र ।
स्थिति' (स्त्री०) अवस्थानम् ।
'उशनसः कलशे जनुषि स्थितौ'
इति जातकाभरणे ।

अथेदानीं सयोगवाचकशब्दोदाहृ०

ग्रन्थय' (पु०) सयोग, सम्बन्ध, मेल ।

यदान्वयोऽङ्गे गुरुभास्वतोर्जो' इ प्र का.

मेलः (पु०) } सङ्गः, सङ्गम ।
मेलकं „ }
मेलनम् (न.) ।

यथा—'मदे मेलनं मन्दमातृभङ्गान्मोः' इ प्र. का.

युक्ति. (स्त्री०) सङ्गः ।

„ 'यमारथोर्ध्वं स्तिरनङ्गभावे' इ प्र. का. ।

युतिः (स्त्री०) योगः, समागमः ।

„ 'मदनमन्दिर आरभयोर्युति.' इ. प्र. का ।

योग (पु०) १ सयोगः २ युक्ति. ।

„ 'अथ कण्टकायेशयोगेऽतिपराक्रमी स्यात्'

इ० प्र० का० ।

सयुति- (स्त्री०) सयोगः ।

„ 'अजे सयुतिर्मङ्गलादित्यमृग्योः' इ, प्र. का.

सयोगः (पु०) मेलनम्, सम्बन्धः ।

„ 'संयोग प्राये यमयामिनीरायो.' इ. प्र. का.

ससर्ग. (पु०) १ सगः, सङ्गमः २ सम-

वायादिसम्बन्ध. ।

„ 'ससर्गं याङ्गिरसगौररस्यो.' इ. प्र. का. ।

सङ्ग. (पु०) १ सयोगः, सङ्गमः, मेलः,

ऐक्यम् २ ससर्गः, सस्पर्शः ।

„ 'सङ्गो विसारे विधुवासरेशयो.' इ. प्र. का.

सङ्गतिः (स्त्री०) सङ्गमः ।

„ 'वृषे सङ्गति. पौडशाशूडुपश्योः' इ. प्र. का.

सङ्गम (पु०) संगः, मेलकः ।

„ 'जम्बालनोड उडुपाचिबतसङ्गमरचेत्'

इ० प्र० का० ।

समन्वयः (पु०) मयोगः, मिलनम् ।

„ 'प्रतिपति. सवलोज्ञ समन्वये शलपयोः

सति कण्टकभे तथा ।' इ० प्र० का० ।

समागम (पु०) सयोगः ।

„ 'उडुपतेर्वृषभेऽत्र समागम.' इ० प्र० का० ।

समाज (पु०) ममितिः, सयोगः ।

- „ 'हयान्ने हरीन्दुतभाना समाज' इ० ग्र० का
समायोग (पु०) सयोग, समागम, सम्बन्ध
„ 'समायोगो याम्ये यमजनकनीहारकरयो'
इ० ग्र० का० ।

समिति (स्त्रो०) समाज, सयोग ।

- „ 'भग्लोविदा समितिरायगृहेऽर्थलाभ' इ ग्र
ग्रयाधुना युक्तवाचकशब्दानामुदाहरणानि
प्रदर्शयन्ते ।
अन्वित (त्रि०) युक्त ।

- „ 'कल्याणयातो कविनान्वित कलेद्' इ ग्र
आद्य (नि०) युक्त ।

- „ 'शुभाशुभाद्ये यदि जन्मलग्ने'

इति जातकपारिजाते ।

आश्लिष्ट (त्रि०) आलिङ्गित ।

- „ 'आये सदाऽश्लिष्ट इमारमन्दे' इ ग्र का
आलिङ्गित (त्रि०) युक्त ।

- „ 'तनयभवननायो धन्विनाऽश्लिङ्गिताङ्ग'
इ० ग्र० का

उपेत (त्रि०) युक्त ।

- „ 'पट्निरव्यपाटमोपेता व्यववित्तगृहाधिपा'
इ० जा० पा० ।

प्रयुत (त्रि०) युक्त ।

- यथा—'दिनपती प्रयुते मदनेऽशुभे' इ० ग्र का ।

प्रयुक्त (त्रि०) युक्त ।

- „ 'नाम्ये नगे भास्करिणा प्रयुक्ते' इ ग्र का
प्रसक्त (त्रि०) सबद्ध, मिलित ।

- „ 'शुभस्यास्थ प्रसक्तस्य' इत्युदुदायप्रदीपे ।
मिलित (त्रि०) युक्त, सङ्गत ।

- „ 'स-कु बु जीमिलिताश्च दिवाम्बुगे भृगुमुने
करनाथ उतागुले ।' इति गिरिधर ।

मिश्रित (त्रि०) मिलित, युक्त ।

- „ 'मदालये मिश्रित धारविद्भ्याम्' इ ग्र ।
युक् (ज्) (त्रि०) युक्त ।

- „ 'सचरणभूयुग्मसप्तमभीष्टम् ।' इ० ग्र० ।
युक्त. (त्रि०) युत, मिलित ।

- „ 'अय निर्मले । युक्तेऽमलाशे सहजे च कारके
इति ग्र० का० ।

युत (त्रि०) युक्त, सहित ।

- „ 'चरराशियुतेलग्ने धरामुतयुते मदे ।'
इति प्रश्नमार्गे ।

लगित (त्रि०) }
लग्न „ } सयुक्त, मिलित ।
लीन „ }

- „ 'धनिना लगिते लग्ने, हे ११ लग्ने सुधाशुना
मङ्गले ग्लौभुवा लीने' इ० ग्र० का० ।

आलिङ्गिताङ्ग (त्रि०) मिलितदेह ।

- „ 'आलिङ्गिताङ्गो धनुषाङ्गगो मृदु' इ ग्र

सयुक् (ज्) (त्रि०) }
सयुक्त „ } युक्त ।
सयुत „ }

- „ 'पापसयुजि मारनिकेत' इ० ग्र० का० ।

धनेशे लाभसयुक्ते' इति । 'कारके बलहीन
वा क्रूरपट्यशसयुते ॥ इति च त्रि० मा०

सलग्न (त्रि०) सयुक्त ।

- „ 'सयुक्ते रविणा तुपारकिरणे' इ० ग्र० का०
सश्लिष्ट (त्रि०) मिलित, आश्लिष्ट ।

- „ 'सश्लिष्ट शशिना मरोहमुद्दत्' इ ग्र का

सपक्त (त्रि०) सलग्न ।

अथवा

„ 'सपक्त इन्दो खररश्मिभालिना' इ ग्र का
सहित (त्रि०) १ सहित, २ मिलित ।

„ 'सहितो यदि विदा निशाकर' इ ग्र का ।
सक्त (त्रि०) लग्न, लगित ।

„ 'आत्मकारकसत्वे शशिसक्ते इ जै प मृ
अथवा—

यथा—'निधनभवननाथ कामिनीभावसक्त इ ग्र
सखा (त्रि०) सहाय, सहचारी अनुचर,
अभिसर ।

„ 'प्रलिलकेन्द्रसखे खलखेचरै' इ ज्यो भ
अथवा—

प्रशुभशुभसख 'इ विवाहवृन्दावने ।
सङ्गत (त्रि०) युक्त ।

„ द्वितनी भागवभार्यभूभवा । यदि ते तुर-
गाङ्गमङ्गता सुतदा । इति ग्र० का ।
सनाथ (त्रि०) नाथवत्, रक्षक युक्त
इत्यर्थ ।

„ 'विग्रहे कमलिनीशसनाथे' इति ग्र० का० ।
अथवा—

सपत्नभवविक्रमे शनिकुजरविभि
सनाथै, इति ज्यो० भ० ।

समन्वित (त्रि०) युक्त ।
सता गृहे सौम्यखगं समन्विते इ ग्र का ।
समाध्य (त्रि०) युक्त ।

यथा—सौम्यं समाध्ये मुतसघनोन्दी इ ग्र का ।
समेत (त्रि०) मिलित, संयुक्त ।

„ 'पञ्चमे नवमे दूतेसमेतौ मितभास्करो ।
इति भागि ।

'यदे पतङ्गे मृदुना समेते' इ० ग्र० का० ।
सम्पद्यमान (त्रि०) मिलित ।

„ 'सम्पद्यमानस्तरणिधराभुवा' इ ग्र का ।
सम्पृक्त (त्रि०) संयुक्त ।

„ 'सम्पृक्तोऽसृक् सौरिणा भास्वता वा'
इ ग्र का ।

सम्मिश्र (त्रि०) संयुक्त ।
„ सम्मिश्रश्चेद् भास्करो बोधनेन इ ग्र का
सहित (त्रि०) संयुक्त ।

„ भास्करहिमकरसहित शनैश्चरो मृत्युद
प्रसवकाले ।' इति सारावल्याम् ।

अथवा—

यमोऽकमाभ्या सहितोऽतद सवे' इ ग्र
अथाधुना व्याप्तवाचकशब्दोदाहरणानि—
आचित (त्रि०) व्याप्त ।

„ 'ज्यो चिति नेत्रपाण्यवस्थाचिते सोमसुते'
इ ग्र का ।

आधित (त्रि०) अधिष्ठित ।

'यदाधिते कालगृहे कलानिघौ समीक्षिते
कालखगेन जन्मनि । इ ग्र का ।

उपविष्ट (त्रि०) अधिष्ठित ।

'उपविष्ट इने निघने सयमे द्रविणे विधुना
सहिते सनुजे ।' इ ग्र का ।

निचित (त्रि०) व्याप्त, पूरित ।

'सोर्पोदयभाजि कष्टके स निचिते दोक्षण-
घोस्यले विदीज्ये ।' इ ज्यो भ ।

अथवा—

'कष्टके यदि नोदयभाजि सोभनसुगतिना

निचिते ऽत्र ।' इ ग्र का ।

समाक्रान्त (त्रि०) १ व्याप्त, २ अधि-
ष्ठित ।

„ 'समाक्रान्त सौम्यो यदि अनुषि देवाचित-
पदा ।' इ ग्र का ।

अथवा—'समाक्रान्त सौम्यं सुतसदनगे भास्कर
सुते ।' इ० प्र० का० ।

अथ सम्प्रति प्राप्तवाचकशब्दोदाहरणानि—

अधिगत. (त्रि०) प्राप्त ।

„ अधिगते धनभे धरणीभुवः' इ० प्र० का० ।

आगत (त्रि०) १ आयात, उपस्थित,
प्राप्त ।

„ गणे सता गात्रगृहोपगेष्वथ तनौ शुभ-
व्योमगयोगमागते ।' इ० प्र० का० ।

आपन्न (त्रि०) १ प्राप्त, २ आगत ।

„ सद्योगमापन्न इहोद्गमालये' इति० प्र०
का० ।

प्राप्त (त्रि०) १ प्राप्त, २ लब्ध ।

„ 'खगे खराशो खलदृष्टिमाप्ते' इति ।

वा—

„ 'सोदरपेङ्गमाप्ते' इति च प्र० का० ।

आयात (त्रि०) आगत ।

„ 'शुभवर्गे लग्नगते लग्ने वा शुभवर्ग-
मायाते । इ० जे० प० ।

आस्थित (त्रि०) १ प्राप्त, २

आरूढ ।

„ 'यदोद्गमे सद्दशमास्थिते जनी' इ० प्र०
का० ।

अथवा—

केन्द्रारूढे शोभनव्योमवासे ।' इ० प्र०
का० ।

इत (त्रि०) गत ।

„ कायोपगोऽर्कं शुभवोक्षणेते ।' इ० प्र०
का० ।

ग (त्रि०) पदान्ते गच्छत्यस्मिन्,
घञर्थक ।

„ 'विधुररी च मृतौ अनिरायग' इत्युदय-
भास्करे ।

अथवा—

तनुजलास्तसहोदरशयुगा गुहसितेन्दुज-
मन्ददिवाकरा ।' इ० वि० मा० ।

गत (त्रि०) १ यात, २ आप्त ।

„ 'निशाकरे भाग्यगते सभागवे' इ० प्र०
का० ।

प्रगत (त्रि०) गत ।

„ 'कवी कलत्र प्रगते सगोप्यती' इ० प्र०
का० ।

उपग (त्रि०) प्राप्त ।

„ यानेशकर्मापगती बलिष्ठौ' इ० जा०
पा० ।

अथवा—

उपगतेशुभयोगमिने' मदे इ० प्र० का० ।

उपयात (त्रि०) प्राप्त ।

„ बली विलग्नान्नवमोपयात' इ० जा०
पा० ।

उपेयिवान् (क्वस्वन्त) (त्रि०) उपगत ।

‘उपेयिवाननाद्वाननूचानरचेति क्वसुप्रत्य-
या-न्तो निपात ।

यथा—‘पापमन्दिरमुपेयुषि मन्दे’ इ० जं० प० ।

अथवा—

‘अथ कलावति कर्कमुपेयुषि’ इ० प्र०
का०

प्रयात (त्रि०) गत (गया),

„ ‘कृशता प्रयात’ इ० जं० प० ।

‘विभावरीक्षे कृशता प्रयाते’ इ० प्र०
का० ।

प्राप्त (त्रि०) समुपस्थित ।

„ वित्तेशादनरि करम्प्रभवनप्राप्ताश्च सौम्य-
ग्रहा’ इ० प्र० का० ।

यात (त्रि०) गत ।

„ याते कलत्र यदि कृष्णवाससि’ इ० प्र०
का० ।

समधिगत (त्रि०) प्राप्त, अधिगत ।

„ ‘सौम्या खेटास्त्रिकोणीदयसमधिगता
केन्द्रगा नो असौम्या’ इ० प्र० का० ।

समागत (त्रि०) सम्प्राप्त ।

„ ‘धर्मेददृष्टौ यदि तद्युतौ वा परस्परक्षेत्र-
समागतौ वा’ इ० जा पा० ।

समासादित (त्रि०) १ प्राप्त २ आहृत ।

„ ‘जायासमासादित उष्णरोचिषि’ इ० प्र०
का० ।

समुपस्थित (त्रि०) प्राप्त ।

„ ‘भार्यानिकेते समुपस्थिते भूयो’ इ० प्र०
का० ।

समुपेत (त्रि०) सम्प्राप्त ।

यथा—प्रनन्तगेहे समुपेत भार्ये’ इ० प्र० का० ।

सम्प्राप्त (त्रि०) समागत ।

„ ‘सम्प्राप्त उर्वीतनये मनोजे’ इ० प्र० का० ।

अथेदानीं स्थितवाचकशब्दोदाहरणानि—

अधिष्ठित (त्रि०) १ आश्रित, २ आहित ।

„ अधिष्ठिते भास्वति भाग्यवेशमनि’ इ०
प्र० का० ।

अवस्थित (त्रि०) स्थित, आसीन,
कृतावस्थानम् ।

„ निधानभावे सितगाववस्थिते इ० प्र० का०

आश्रित (त्रि०) उपविष्ट ।

„ ‘बृहस्पतावाश्रित उद्गमालये’ इ० प्र० का०
आसनावस्थित (त्रि०) आसीन, समासीन,
उपविष्ट, (वैठा) ।

„ ‘आसनावस्थिते वाक्पती बागूहे’ इ० प्र०
का० ।

आसीनः (त्रि०) उपविष्ट ।

„ ‘आसीने धवसच्छवी धनगृहे धिष्येन
सवीक्षिते’ इ० प्र० का० ।

उपविष्ट (त्रि०) समासीन ।

„ ‘उपविष्ट इनादनये तनये’ इ० प्र० का० ।

उपस्थित, (त्रि०) १ उपसन, निकट-
स्थित, प्राप्त, ३ अगत ।

„ ‘उपस्थिते वेदमनि वेश्मनायके’ इ० प्र० का०
कृतावस्थानम् (त्रि०) स्थित, आसीन ।

कृतावस्थानेर्ज्जं मदनमवने मन्दसहिते’
इ० प्र० का० ।

- प्रतिष्ठित (त्रि०) सस्थित ।
- „ 'प्रभाकरे पङ्गुगृहे प्रतिष्ठिते' इ० ग्र० का० ।
- व्यवस्थित (त्रि०) प्रतिष्ठित ।
- „ 'एव देशाधिनाथा ये ग्रहवेधे व्यवस्थिता ।' इति नरपतिजयचर्यायाम् ।
- सस्थ. (त्रि०) अवस्थित ।
- „ 'ग्रहो यदि च कर्मणि सस्थ' इ० जा० पा० ।
- स्प (त्रि०) पदान्ते तिष्ठत्यस्मिन् 'घञ्-र्थे क' ।
- „ 'राहुश्चतुष्टयस्थो मरणाय निरीक्षित पा' ।' इति सारावल्याम् ।
- स्थित (त्रि०) १ वर्तमान, २ समुपस्थित, ३ निदचल, स्थिर ।
- वपुषि स्थिते स्वगृहतुङ्गगे विधौ' इति ।
- लग्नपुनरिपुविक्रमस्थिता शुक्रजीवशान्-भास्करा यदा ।' इति च वि० मा० ।
- सस्थित (त्रि०) व्यवस्थित ।
- „ शोभने सस्थिते सोदरेक्षान्विते कण्टके' इ० ग्र० का० ।
- ममासीन (त्रि०) उपविष्ट ।
- „ 'समासीने सोमे ससखिसदनेक्षे सखिगृहे' इ० ग्र० का० ।
- श्रित (त्रि०) १ आश्रित २ सलग्न, समुक्त ।
- „ 'श्रित उपारमणे रमणालये' इ० ग्र० का० ।
- सश्रित (त्रि०) आश्रित, अनुजीवी ।
- „ 'सथिते कण्टके कोणपे सायपे ।' इ० ग्र० का० ।
- 'श्रितकण्टके च सुरराजमश्रिणि' इत्यु० भा० ।
- 'धान्याना नवसग्रहे शशिशनी लग्ने श्रित-काशको' इ० वि० मा० । समुपाश्रित (त्रि०) आश्रित, उपविष्ट (बैठा) ।
- „ 'माहेयमन्दामृतरश्मिरोधना स्वनीच-राशि समुपाश्रिता इमे ।' इ० ग्र० का० ।
- सेवित (त्रि०) आश्रित ।
- „ 'चेत्सेविता युवतिरत्रिजनु सुतेन' इ० ग्र० का० ।
- अथाधुना स्थानवाचकशब्दोदाहरणानि—
- कृतायतन (त्रि०) कृताश्रय, कृत आश्रयतन आश्रयो येन ।
- „ 'कृतायतन स्वकीयतुङ्गोदये नलिनीवना-दिनाथ ।' इ० ग्र० का० ।
- कृताश्रय (त्रि०) कृतपद ।
- „ 'कृताश्रय स्वीयसुहृद्विलग्ने सरस्वतोश-सितसोमयुक्त ।' इ० ग्र० का० ।
- कृतास्पद (त्रि०) कृतपद ।
- „ कृतास्पदो दैत्यगुरुनिजोन्मोदये दयानाथ-निरीक्ष्यमाण ।' इ० ग्र० का० ।
- कृतपद (त्रि०) कृतास्पद ।
- कृत पद स्थान येन एव विध कुमुदस्य व-धुश्चन्द्र ।
- „ 'स्वोन्मोदये कृतपद. कुमुदस्य वधु' इ० ज्यो० भ० ।

कृतस्थितिः (त्रि०) कृतसंस्था ।

कृता स्थितिः संस्था येन एव विधौ राहुः ।

“ ‘घटसिंहवृश्चिकोदयकृतस्थितिर्विवित
हरति राहुः ॥’ इ० सा० व० ।

सथय (पु०) आश्रितः ।

यथा—‘ग्रहेस्ततः पञ्चभिस्त्वन्यसथयैः’ इति रघो

३१३

स्थलम् (न०) १ स्थानम् २ स्थलितः ।

“ ‘लाभस्थो सुखभाग्येशो पश्यन्तो वा सुख-
स्थलम् ।’ इ० जा० पा० ।

अपि च—

‘शीर्षोदयभाजि कण्टके सन्निचिते दीक्षणाधोस्थले
विदीज्ये ।’ इति ज्यो० भ० ।

स्थानम् (न०) गृहम् ।

“ ‘क्षेत्रस्थाने शुभक्षेत्रे तदीशे शुभसंयुते ।’
इति ।

‘तरणीन्दुकुजाः पुत्रस्थाने युक्ता न सौम्यगाः ।’
इति च सर्वाश्चिन्तामणौ ।

अथेदानीं मिलित्वाऽप्ययवाचकशब्दीदाहर-
णानि—

उपेत्य (अ०) समुपेत्य ।

“ ‘दनुजगुरुमुपेत्यादित्यसूनुर्मदस्थः’ इ० अ०
का० ।

मिलित्वा (अ०) समेत्य

“ ‘मदे मिलित्वा मृदुमङ्गलेना कुर्वन्ति
भार्याभरण नरस्य ।’ इ० अ० का० ।

सम्मिल्य (अ०) मिलित्वा ।

“ ‘सम्मिल्य सौम्यास्फुजिदिन्दुजीवा स्मरे
विवाह कटिति प्रकुपुः ।’ इ० अ० का० ।

समुपेत्य (अ०) समेत्य ।

“ ‘कलेवरेश समुपेत्य वित्तयः’ । इ० अ०
का० ।

समेत्य (अ०) मिलित्वा

“ ‘मित्रे कप मङ्गलहेलिमन्दाः समेत्य जन्तो-
जन्तनी हरन्ति ।’ इ० अ० का० ।

अथवा—

‘मित्रोदय राजमद स्वराज्य राज्य रिपो-

यंचदति यो जनेशः ।

नेतु समेत्योदयमेवभीयात्तमादराद्दे रिज-

नेरितार्थः ॥

अस्यार्थः—मित्रोदय लग्नस्थसूर्यः, राज-

मद सप्तमस्थचन्द्रः, स्वराज्य धनस्थबुधः

एव विध उदय लग्न समेत्य प्राप्तेति ।

इति ज्योतिर्विदाभरणे ।

अथ साम्प्रत प्राप्यवाचकाव्ययशब्दोदाहर-
णानि—

अधिगम्य (अ०) सम्प्राप्य ।

“ ‘सूर्यात्मजाशमधिगम्य हिमागुरङ्गे’ इ
जै० प० ।

प्राप्य (अ०) अधिगम्य ।

“ ‘प्राप्येन्द्रमन्त्रीन्दुगृह यदोदये’ इ० अ० का० ।

सम्प्राप्य (अ०) अधिगम्य ।

“ ‘सम्प्राप्य पगुः कलश कलेवरः’ इ० अ०
का० ।

अथ साम्प्रत सम्बन्धपर्यायाणामुदाहर-

णानि—

पूजितः (स्त्री०) सम्पर्कः, स्पृष्टः, स्पर्शः ।

- „ कलेवरेणे निजनेऽप्यवान्त्ये पृक्ती जनी
चेत्कलुपग्रहाणाम् ।' इति ग्र का ।
सयोग (पु०) सम्पर्क ।
„ सयोगो भवमे दिवाकरभुव 'इ ग्र का ।
ससर्ग (पु०) सङ्ग, सङ्गम ।
„ ससर्गस्तनुभवने दिनेशचान्द्र्यो ।' इ, ग्र
सस्पर्श (पु०) । १-स्पर्श । २-सम्बन्ध ।
„ सस्पर्शो मृतिमन्दिरे तनुविभो सोम्यंयदा
नेक्षिते इ ग्र का ।

समागम (पु०) सयोग ।

- „ 'समागम शीतरुचे कलेवरे ।' इ ग्र का
सम्पर्क (पु०) १-सम्बन्ध । २-सयोग ।
३-मेलक ।
„ 'सम्पर्क सहजगृहे शुभग्रहाणाम् इ ग्र
सम्बन्ध (पु०) सयोगपूर्व ।
„ सत्सम्बन्धे भाग्यगेहे विधीशे सद्भिर्दृष्टे
जायते भाग्यवान्ता ।' इ ग्र का ।
स्पर्श (पु०) १-सम्पर्क । २-स्पर्शनम् ।
„ स्पर्शे वित्ते बोधनस्यायवन्दो 'इ ग्र का
स्पृष्टि (स्त्री०) पृक्ति सम्पर्क ।
„ स्पृष्टो कलेवरगृहे यदि लोहिताशो 'इ
ग्र का ।

ग्रयाऽधुनासम्बन्धपयायोदाहरणानि—

- सयोगो (इन्) (त्रि०) सयोगविशिष्ट ।
„ सयोगिनीहास्तगृहे भृगोजने 'इ ग्र का ।
ससर्गो (इन्) (त्रि०) । १-ससर्गविशिष्ट ।
२-सङ्गी । मत्वर्थीय इति ।
„ सत्तत्सर्गिणि भाव' इति जं प ।

सम्पर्को (इन्) (त्रि०) सम्पर्कविशिष्ट ।
„ सम्पर्किणि धूनगृह दिवाविभो ।' इ ग्र
सम्बन्धो (इन्) (त्रि०) सम्बन्धविशिष्ट,
गुणवान्, सयुक्त ।

- „ 'चन्द्रोविलग्नसम्बन्धो वाहनेशसमन्वित ।'
इति जा पा ।

अथ सम्प्रतीहोपयोगिनामण्प्रत्ययान्तादी
ना युक्तस्थितादिवाचकप्रकीर्णशब्दोदा
हरणानि प्रदर्शयन्त—

यथा—ग्रण्प्रत्ययान्ता —

कोल (त्रि०) कुल वंश, तन भव, इत्य
नेनाण् प्रत्यय । दशमभावस्य इत्यर्थ ।
स्मार (त्रि०) स्मर काम 'तन भव'
इत्यनेनाण् प्रत्यय । सप्तमभावस्य इत्यर्थ
कौश (त्रि०) कुश जल तत्र भव 'इत्य-
नेनाण् प्रत्यय । चतुर्थभावस्य इत्यर्थ ।

यथा—स्माराऽमुरन्दमहित सहसा समेत कौल
कलाधरनुतो यदि जन्मदिष्टे ।
कौशोऽग्निजोऽखिलतनु पदमन्दिर सत्'
इति ग्र का ।

अथवा—

'कौशो भवेत्कमलिनीपरिणायकश्चेत्स्मार
सवित्कविरिहाह्वयानकाले ।'

इति ज्यो० भ० ।

अधिकल (पु०) पूर्ण ।

यथा—'पुरुषवेरोऽधिकले विधौ हित इ ज्यो भ
अधिकृत् (त्) (त्रि०) अधिकारवान् ।

„ 'लम्नाधिकृति' 'लम्नाधिकारवतीत्यर्थं
जै० प० ।

अधियोगसञ्ज्ञ (पु०) योगविशेष ।

„ 'एकोऽपि जीवो बलवान् विलम्बे केन्द्रत्रिकोणे
शशिज. कविर्वा । द्वाभ्या च ताम्यामधि-
योगसञ्ज्ञ' इ० वि० मा० ।

अधिधितः (त्रि०) स्थित ।

„ 'सौम्योऽधिधितकण्टकोऽतिबलवान्'
इ० वि० मा० ।

अध्यासित. (त्रि०) १ अधिष्ठित,
२ निषेवित ।

„ 'अध्यासितेऽस्तेऽवनिजेऽङ्गना क्षति' इ अ
अध्यासीन (त्रि०) उपविष्ट ।

„ 'अध्यासीनेऽङ्गे गुरावङ्गपुष्टि.' इ अ का
अध्युपित (त्रि०) उचित, स्थित । 'वसा'
इति भाषा

„ 'पदतो घनमे कलाधिभूगुरुशुक्राध्युपिते'
जै० प० ।

अन्वित (त्रि०) युक्तः, मिलित ।

„ 'पापान्विते यदि विदेशगतोऽतिमूर्ख'
इ० जा० पा० ।

अभिगत (त्रि०) सेवित, आश्रित ।

„ 'कायाख्येऽभिगत द्वाभ्यामे सवापे' इ० अ०
अभ्युपेतः (त्रि०) उपगत, प्राप्त ।

„ 'तुषाररश्मौ तनयेऽभ्युपेते' इ० अ० का० ।
अयात (त्रि०) अगतः, अप्राप्त ।

„ 'शुभदृष्टिमयाते' इ० जै० प० ।

अवलम्बित (त्रि०) सश्रित, आश्रित ।

„ 'अवलम्बित उद्गमगेह इने' इ० अ० का० ।

अष्टमः (त्रि०) }
नवम ,
षष्ठ ” }

„ 'अष्टमो मङ्गल सौरिर्नवमः षष्ठ आस्तु-
जित् ।' इ० अ० का० ।

आकीर्णः (त्रि०) १ व्याप्तः, २ समाक्रान्त

„ 'आकीर्णोऽङ्गे पथिनीपालसूतौ इ अ का ।

आक्रान्तः (त्रि०) १ कृताक्रमण, व्याप्तः,
२ अभिभूत, पराभूत व्याकुल इत्यर्थः ।

„ श्यामो वा व्यपगतरश्मिमण्डलो वा रुक्षो
वा व्यपगतरश्मिवान् रुक्षो वा । आक्रान्त'
इति भृगुसिद्धान्ते' इति सूर्यसिद्धान्ते
रङ्गनाथविवृतौ ।

अथवा—

'नेत्रद्वय पापयुत च पापाक्रान्तौ तदोशौ'
इ० अ० का० ।

आरूढ (त्रि०) कृतारोहणम् ।

„ 'तमोग्रहो शुभारूढो' इत्युक्तु प्र० ।

आवासः (पु०) गृहम्, वासस्थानम् ।

यथा—'आवासे सुरमन्त्रिणो हरिपदे' इ० अ० का०

आश्रित्य (अ०) सश्रित्य ।

„ 'यस्मिन्भावे स्थित खेदस्तदाश्रित्य स्वक
फलम् । ददाति' इति श्लोकरातके ।

कलित (त्रि०) आप्तः, युक्त

„ 'भार्गवेण कलिते व्ययलाभे' इ० अ० का० ।
अथवा—

पापयुग्मकलिते सुतपुण्ये' इ० जै० प० ।

कृताधिकार (त्रि०) कृत अधिकार.
स्वामित्व येन ।

„ 'निशाकरागारकृताधिकार' इति । कर्क-

३०-५६

- राशि गत इत्यर्थं । इ० जै० प० ।
 क्षीणकल (पु०) अपूर्णकल ।
 „ क्षीणकलाकलाप' क्षीणचन्द्र इत्यर्थं
 इ० जै० प० ।
 चन्द्राधियोग (पु०) योगविशेष ।
 'सौम्यं स्मरादिनिधनेष्वधियोग इन्दो
 इ० वृ० जा० ।
 दृष्टियुत (त्रि०) दृगाढ्य ।
 , बुधदृष्टियुते सौख्ये' ज्ञस्य दृशायुक्त
 इत्यर्थं । जै० प० ।
 मिरत (त्रि०) १ लीन , तत्पर , २ नियुक्त
 शधिकृत ।
 „ 'वैरिन्ध्रनिरतैरतिपापैरीक्षिते' शशिनि
 मृत्युमुपैति । इ० वि० मा० ।
 निष्ठ (त्रि०) स्थित ।
 „ 'मानसे मलिनखेचरनिष्ठे' इति ।

अथवा—

- 'संहिकेवनलिनीपतिनिष्ठे' इति च जै प ।
 पतित (त्रि०) प्रस्कन्नम्, गलित ।
 „ 'ध्यायारिपूषा पतिता हरन्ति कष्टं शिशूना
 जनने तदानीम् ।' इ० ग्र० का० ।
 प्रकल्प्य (अ) कल्पयित्वा ।

यथा—

- 'इत्थं तानादिभावानां लग्नं तत्तत्प्रक
 ल्प्य वै । सर्वं फलं वदेत्' इ श्लो श ।
 प्रपूर्ण (त्रि०) } पूरित
 प्रपूरित " }
 „ प्रपूर्णे ऽब्जे पङ्क्ते किं कलाभि' इ ग्र

- „ प्रपूरिते षोडशभिः कलाभिः सुधाकरे' इ
 ग्र का ।
 मिश्र (त्रि) मिलित , मिश्रित , सम्पृक्त ,
 संयुक्त ।
 , अत्यन्ताशुभद पाप पापमन्ये यदा भवेत्
 सम्बन्धी तु शुभो मिश्रो ऽसम्बन्धी त्वशुभ-
 प्रद ।' इ श्लोक श
 यथा तथा (अ०) क्रमनिवृत्त्यर्थं वाचकोऽयम् ।
 , निधनारिधनव्ययस्थिता रविचन्द्रारयमा
 यथा तथा ।' इति वृ जा ।
 याप्य (त्रि०), यापनीय , निरसतम्,
 परित्याग ।
 „ 'न शुभगदिता योगा सद्वृष्टा याप्या
 स्यु ।'
 पूर्णं यथोक्तं फलं न प्रयच्छन्तीत्यर्थं ।
 इ वृ जा ।
 योगाधियोग (पु०) योगविशेष ।
 , 'योगाधियोग सहितस्त्रिभिः (ज्ञयाच्छेदं)
 स्यात्' इ वि मा ।
 वह (त्रि०) बाहक , वहनकर्ता ।
 „ ऋपविशेषभुजा सयमासृजा धिपणधिष्य
 मृगाद्बहवधनु ।' इति ज्यो भ ।

अथवा—

- „ विपणविष्यपधिष्यवह धनु' इति ।

अथवा—

- 'उदयगा वनिता विधुभूवहा' इति च ग्र
 विराजमान (त्रि०) दीप्तिविशिष्ट ।
 शोभमान , सुशोभित (वेदा) ।

- “ विराजमाने द्विजराजखेचरे कृशे त्रिके
भूतनयान्विते तथा ।' इ. प्र. का. ।
समनुपतितः (त्रि०) सम्यक् प्रकारेणा-
नुपतितोऽनुगलितः (गिरा हुआ) ।
“ 'समनुपतितः सवुधास्त्रयो ग्रहाः' इ वृ. जा.
“ अयेदानी मतुब् प्रत्ययान्ता. शब्दाः प्र द
तपोवान् (त्रि०) गुरुसहितः ।
तमोवान् (त्रि०) राहुसहित ।
भानुमान् (त्रि०) रविसहित ।
“ 'व्योम्निभानुमति किं तपोवति' इ. प्र. का.

अथवा

- 'अचलाजशनीक्षितवत्युदये' इति गिरषरः ।
अङ्गपवान् (त्रि०) लग्नेशसहित ।
अस्तपवान् (त्रि०) सप्तमेशसहित ।
“ 'मन्मथेऽङ्गपवतीह नुमं' तिर्मन्मथेऽस्तपवति
स्त्रियस्ताया' इति ज्यो. भ ।
पण्डितवान् (त्रि०) बुधसहित ।
“ 'पण्डाया पण्डितवति' पञ्चमे बुधसहित '
साधुमान् (त्रि०) शुभसहित ।
“ 'सुधाकरे साधुमति' शुभग्रहसहिते चन्द्रे
मन्दवान् (त्रि०) शनिसहित ।
“ 'चन्द्रे मन्दवति' (शनिसहिते चन्द्रे
इत्यर्थः) ' इति च ज्यो. भ ।

अयेदानी मत्वर्थीयशब्दोदाहरणानि—

- अधिकारी (इन्) (त्रि०) अधिकारोऽस्ति
अस्य अत इनिठनावितीनि ।
यथा—'प्रथमभवनचारी मृत्युभावाधिकारी' इ०

ग्र० अ० ।

अधिशाली (इन्) (त्रि०) युक्तः, पदान्तेषु

क्तवाचकोऽयम् ।

- “ 'निघनभवनपाली सहोत्पाधिशाली' इ०
ग्र० अ० ।
अवलम्बी (इन्) (त्रि०) आश्रितः ।
प्रालेयमानाववलम्बिनि लुमे' इ. प्र. का
केन्द्री (इन्) (त्रि०) केन्द्रेऽस्त्यस्मिन् अत
इनिठनावित्यनेन मत्वर्थीय इति ।
“ 'यस्याङ्गिनः केन्द्रिणि मत्रिणीह' इ० ग्र०
जु. (प) (त्रि०) सेवनम् । 'जुपी' प्रीतिः.
सेवनयोः ।

'क्वप् च' इत्यनेन क्वप् । मत्वर्थीयः ।

- “ 'तस्य त्रिकोणजुपि कष्टतमे तदानीम्'
इति प्रश्नमार्गे ।

पाली (इन्) (त्रि०) स्वामी । 'पाल'
रक्षणे । अत इनिठनावित्यनेन मत्वर्थीय
इतिः ।

- “ 'सुतस्थानपाली रिपुस्थानशाली' इति ।
'निघनभवनपाली सहोत्पाधिशाली' इति
च ग्र० अ० ।

भाक् (ज्) (त्रि०) पृथक्करणम् । 'भाज्'
पृथक्करणे ।

'मत्वर्थीयः क्वप्, । पदान्ते युक्तवाचको-
ऽयम् ।

- “ 'क्षीर्षोदयभाजि कष्टके सन्निचिते दीक्ष-
णधोस्थले विदोज्ये ।' इति । 'विदि
विशोदयभाजि' इति । 'मकरमङ्गल रवि-
जभाजम्' इति च ज्यो० भ० ।

अथवा—

'तुय्येतिग्गरस्मिसुतभाजि' इति । 'तुय्ये'

चान्द्रिभाजि' इ० जे० प० ।

अथवा—

'भानुजन्मनि मृगोदयभाजि इ० ग्र० का०
यायी (इन्) (त्रि०) १ यातः, २ सग्रामे
अग्रगामी आक्रमणकारी ।

- " काव्य पातालयायी' इ० जा० ल० ।
'मदनपतिर्द्युनयायी' इ० जे० प० ।
'राहुवक्त्रे स्थिते सूर्ये चन्द्रे हृदयसंस्थिते ।
यायिनो विजयस्तत्र' इ० न० ज० ।
युक् (ज्) (त्रि०) योग । 'युजिर्' योगे ।
'ऋत्विग्दधृक्सगित्यादिना 'क्विन्'
'मत्त्वर्थीय' ।

- " 'आर्युजि व्यये' इति । 'वाग्धोशयुजिव्यये
इ० जे० प० ।

अथवा—

'मन्त्ये गिरीशयुजि विद्युजिभाग्ये' इ०
ग्र० का० ।

योगी (इन्) (त्रि०) योगयुक्तः । योगो-
ऽस्त्यस्ति । 'अत इनठनावितीनि ।

- " 'तुय्यं शधिरयोगिनि' इ० जे० प० ।

अथवा—

'मेदिनीतनययोगिनि मुग्मे' इ० ग्र० का०
विहारी (इन्) (त्रि०) विहारकर्त्ता ।
'मत्त्वर्थीय इति ।

- " स्वाशकात्सतिलभे गुरुभृग्वोदूष्टियोगवुजि
सोधविहारी ।' इ० जे० प० ।

सयोगी (इन्) (त्रि०) सयोगविशिष्टः ।

यथा—'सयोगिनीहास्तमृहे भृगोजने' इ० ग्र०

ससर्गो (इन्) (त्रि०) ससर्गविशिष्टः,
२ सङ्गी 'मत्त्वर्थीय इति ।

- " 'खलससर्गिणि भावे' इ० जे० प० ।
सङ्गी (इन्) (त्रि०) सक्तः, सङ्गविशिष्टः
" 'पद्मिनोरमणसङ्गिनि तुर्ये' इति । 'द्वादशे-
ऽकंखिसङ्गिनि ।
'तुर्ये केतुसङ्गिनि' इति च जे० प० ।

अथवा—

'रोहिणोरमणसङ्गिनि शौर्म्ये' इति ग्र० ।
सम्पर्को (इन्) (त्रि०) सम्पर्कविशिष्टः ।

- " 'सम्पर्किणि द्युनगृहे दिवाविभोः' इ० ग्र० ।
सम्बन्धी (इन्) (त्रि०) सम्बन्धविशिष्टः,
गुणवान्, सयुक् ।

- " 'चन्द्रोविलग्नसम्बन्धी बाह्मेशसमन्वितः' ।
इ० जा० पा० ।

स्थायी (इन्) (त्रि०) पश्चात्क्षेत्रगामी,
पश्चाद्वादकारी, स्थायी पौरसज्ञो वा
राजा ।

- " 'राहुवक्त्रे स्थितेसूर्ये चन्द्रे हृदयसंस्थिते ।
यायिनो विजयस्तत्र स्वायिनो भङ्ग
आहवे ।' इ० न० ज० ।

स्पृक् (श्) (त्रि०) सस्पर्शनम् । 'स्पृश'
सस्पर्शने ।

'स्पृशोऽनुदके क्विन्' 'मत्त्वर्थीयः ।

- " 'मदनस्पृशि चावनेये' इ० ज्यो भ० ।

अथवा—

यदा द्वितीयस्पृशि भूकुमारे' इ० ग्र० का० ।

अथ सम्प्रति 'णिनि' प्रत्ययान्तशब्दोदाहरणानि—

- आलम्बी (इन्) (त्रि०) आश्रयी । आल-
म्बितु शीलमस्यास्ति इति णिनि ।
- „ 'धनधाम्नि निजोच्चराशिगद्युचरालम्बिनि'
इ० जे० प० ।
- गामी (इन्) (त्रि०) गमनशील । 'गम्बु'
गतौ ।
- 'सुप्यजातौ णिनिस्ताच्छीत्ये' इत्य-
नेन णिनि ।
- „ 'कलशगामिनि पङ्कजिनीपितौ' इ जा भ ।

अथवा—

- युवतिगामिनि शीतलरोचिषि' इ प्र का ।
चारी (इन्) (त्रि०) चरणशील । 'चर'
गतिमक्षणयो 'सुप्यजातौ णिनिस्ताच्छीत्ये'
इत्यनेन णिनि ।
- „ 'प्रथमभवनचारी मृत्युभावाधिकारी'
इ प्र प्र ।

अथवा—

- 'वण्डाशुमाली मृतिभावचारी' इ प्र का ।
निवासी (इन्) (त्रि०) निवसनशील ।
निवसति तच्छील । वस० णिनि ।
- „ 'भेदिनीतनयभागनिवासी' इ प्र प्र ।

अथवा—

- 'मय निवासिनि सोमगृहाशके' इ प्र का ।
वर्ती (इन्) (त्रि०) वर्तिष्णु । वर्तनशील ।
'अलङ्कृञ्ति' 'इष्णुच्' ।
- „ 'सराजमन्त्री कुलमानवर्ती सहस्रभूमङ्गलला-
भभाव ।' इति ।
- 'कलशवर्तिनि योऽनुमुचि व्रजेत् । इति
च ज्यो० भ० ।

अथवा—

- 'काये सकाव्ये वृषवर्तिनीन्दौ' इ प्र का ।
वासी (इन्) (त्रि०) वसनशील । 'वस'
निवासे ।
- 'सुप्यजातौ णिनिस्ताच्छीत्ये' इत्यनेन
णिनि ।
- यथा—'बधूभवासिनि क्षपाधिनायके' इ प्र का ।
शाली (इन्) (त्रि०) शोभायमान -
शालते ।
- 'शाल' कत्यने । ताच्छीत्ये णिनि पदान्ते
युवतवाचकोऽयम् ।
- „ 'सुतस्यानपाली रिमुस्यानशाली' इ प्र प्र ।

अथवा—

- 'कलत्रशाली सकुज कलाप' इ प्र का ।
अथेदानीं सहस्रमासजशब्दोदाहरणानि—
- साधिकार (त्रि०) अधिकारसहित ।
'साधिकारेण स्वाच्चादिस्वामित्वेन
सहित । 'सहस्य' स सशायाम् इत्यनेन
'स' इत्यस्य पूर्वनिपात ।
- „ सहोदरे भास्वति साधिकारे इति । 'तुङ्गा-
दिवर्गे किमु साधिकारे बितर्क्यन्ते' इति
च प्र का ।
- सधन (पु०) धनेन लग्नेन सहित ।
समद „ भदेन सप्तमेन सहित ।
समुख „ मुखेन चतुर्थेन सहित ।
'सधन कविसूनुष्दग्धमे समदो राजसुतो
यदातदा । समुखो गुह्यरत्नमाश्रयात्'
इति ज्यो० भ० ।

तत्रैव—

ससीम्यराज्यश्च सभास्वदायः सपूज्यकेन्द्रः

ससितोदयश्चेत्' इति. ज्यो. भ. ।

'सराजमन्त्री कुलमानवर्ती सहस्रभूमङ्गल-

लाभभावः' इति. ज्यो. भ. । 'भयविशेष-

भुजा सयमासृजा' इति. ज्यो. भ. । 'करि-

करेऽसृजि पूणि सलेयभे' इति. ज्यो. भ. ।

'सवितृकविरिहाह्वयानकाले' इ. ज्यो. भ. ।

'समन्दमृगोदये' इति. ज्यो. भ. ।

'सविदि भोरुपने कविमानगे' इति च

ज्यो. भ. ।

अथवा—

'सरस्वतीशे ससरस्वतीशे' इ. ग्रं. का. ।

अथाधुना दृष्टिपर्यायोदाहरणानि—

भालोकः (पुं०) दर्शनम् ।

,, 'निशाकरालोकगतेऽस्तगे रवी' इति ।

भालोकनम् (न०) ईक्षणम् ।

,, 'शालोकनाप्ते विधिगे क्षपाकरे' इति ।

भालोचनम् (न०) दर्शनम् ।

,, 'भालोचनेतेऽस्तगते महीमुते ।' इति ।

ईक्षणम् (न०) दृष्टिः ।

,, 'मन्देक्षणगेन सहिते मदमन्दरे नुः' इति ।

ईशा (स्त्री०) दृक् ।

,, 'ईशागुरोर्बलवती कथिताऽतिशस्ता नो सा

गुभा भवति भास्करनन्दनस्य ।' इ. य. ।

दर्शनम् (न०) दृष्टिः ।

,, 'सहोदरे भास्करिदर्शनान्विते' इति ।

दृक् (पुं०) (स्त्री०) ईशा ।

,, 'पञ्चत्यगेहे पविषाणिपूज्ये दृशासमेते

वलिबन्दितस्य ।' इति ।

दृशिः (स्त्री०) दृष्टिः ।

,, 'शशाङ्कदृश्या सहिते स्वगे शनौ' इति ।

दृष्टिः (स्त्री०) दर्शनम् ।

,, 'भार्यानिकेतं भृगुदृष्टियुक्तं नरस्य पाणि-

ग्रहणंत्ववश्यम् इति ।

द्योतनम् (न०) वीक्षणम् ।

,, 'दिवाकरद्योतनगेऽर्धभेगुरी' इति ।

निध्यानम् (न०) दर्शनम् ।

,, 'महोजनिध्यानमितेऽस्तभावे' इति ।

निभासनम् (न०) वीक्षणम् ।

,, 'स्मरे कुजे काव्यनिभालनंगते' इति ।

निर्वर्णनम् (न०) दृष्टिः ।

,, 'निर्वर्णनेते धिपणस्य भागंवे' इति ।

निशमनम् (न०) दृक् ।

,, 'कल्याणे सकवी गुरोर्निशमनंयाते मही-

नन्दने' इति ।

निशामनम् (न०) दृष्टिः ।

,, 'सूरेनिशामनमिते तनये तमीशे' इति च

ग्रं. का. ।

आयेदानी दृष्टपर्यायोदाहरणानि—

अवलोकितः (त्रि०) ईक्षितः ।

यथा—'सस्ये हिमांशावलोकितेऽहिना' इ. प्र. ।

आलोकितः (त्रि०) दृष्टः ।

,, 'आलोकितेऽस्यसर्गजननोदये नुः' इ. प्र. ।

ईक्षितः (त्रि०) विलोकितः ।

,, 'यदि हरी हरियो पुनर्देक्षितो' इ. प्र. का.

निरीक्षितः (त्रि०) दृष्टः ।

,, 'यष्टेन निरीक्षिते मुतवती आरेण उना-

यते' इ. जा. पा. ।

- परिलोकिताः (त्रि०) दृष्टः ।
 " 'विधौ विधिरूपे परिलोकिता विधा' इ. प्र.
 परोक्षितः (त्रि०) दृष्टः
 " 'कलेवररो कलुषं परोक्षिते' इ. प्र. वा. ।
 प्रदृष्टः (त्रि०) प्रेक्षितः ।
 " 'सतः प्रदृष्टे सत्तराजियाते' इ. प्र. का. ।
 प्रेक्षितः (त्रि०) दृष्टः ।
 " 'विषयस्वता प्रेक्षितः क्लृप्तार्थे' इ. प्र. का. ।
 प्रोक्षितः (त्रि०) दृष्टः
 " 'प्रोक्षिते पक्षजिनीमिषेण' इ. प्र. का. ।
 लोकिताः (त्रि०) ईक्षितः ।
 " 'चित्तोत्पत्त्ये बुधगुहविषुभिलोकिता लोका-
 रण्यो' इ. प्र. का. ।
 विलोकिताः (त्रि०) भ्रमलोकिताः ।
 " 'कल्याणकायभक्त्येविलोकिता या' इ. प्र.
 संबोक्षितः (त्रि०) समीक्षितः ।
 " 'समीक्षितेऽसिलदृष्टा यदि लोकन्यायी
 लोकम्पूनेन रूपेण सभागवेण । इ. प्र. ।
 सन्दृष्टः (त्रि०) भ्रमलोकिताः ।
 " 'सन्दृष्टो हृत्पतिना हरी हरिस्वी' इ. प्र. ।
 समालोकिताः (त्रि०) दृष्टः ।
 " 'समालोकितासौरिणा सौख्यमावे' इ. प्र. ।
 समीक्षितः (त्रि०) समालोकिता ।
 " 'सता गृहे शुभप्रदं समन्विते समीक्षिते' इ.
 " 'प्रमायुना दृष्टिदृष्टवानकप्रकारेणसब्दो-
 दाहरणानि—
 " 'दत्तनेत्रः (त्रि०) दत्तदृष्टिः ।
 " 'सुतालपदत्तनेत्र' इ. जै. प. ।
 दृष्टदेहः (त्रि०) दृष्टमूर्तिः ।

- " 'रविदृष्टदेहः' इ. जै. प. ।
 दृष्टमूर्तिः (त्रि०) दृष्टशरीरः ।
 " 'बृहस्पतिर्भोगमृहेऽष्टमस्यः सूर्येन्दुभोगा-
 कंजदृष्टमूर्तिः । इ. स. वि. ।
 दृष्टशरीरः (त्रि०) दृष्टदेहः ।
 " 'प्रसन्नतनोर्यदि पापनभोगः पञ्चमगो
 रिषुदृष्टशरीरः ।' इ. मु. वि. ।
 दृष्टिपटितः (त्रि०) ईक्षणपटितः ।
 " 'भुक्तदृष्टिपटिते रसवादी' इ. जै. प. ।
 दृष्टिमुद्रः (त्रि०) दृक्मुद्रः ।
 " 'हृतदृष्टिमुद्रः ।' 'पापदृष्टिरहित इत्यर्थः ।
 इ. जै. प. ।
 प्रेक्षणता (इत्री०) वीक्षणता ।
 यथा—'कलानिधिप्रेक्षणता प्रयाते' इ. जै. प. ।
 प्रेक्षणत्वम् (न०) वीक्षणत्वम् ।
 " 'स्वायामुन्नप्रेक्षणत्वं प्रयातः' इ. जै. प. ।
 यथा साम्प्रत युतीक्षणवाचकसाम्प्रदाहरणानि—
 ईशान्वयवान् (मनुवन्तः) (त्रि०)
 दृग्योगवान् ।
 " 'मान्दो वेदमस्ये तत्पतीक्षान्वयवति' इ. प्र.
 दर्शनयोगः (पु०) दृष्टियोगः ।
 " 'मन्दराहुकृतदर्शनयोगे' इति ।
 युतिदृक् (य) (स्त्री०) योगदर्शनम् ।
 " 'विमलयुतिदृक्' सद्योगदृष्ट्या इत्यर्थः ।
 इति ।
 युतिवीक्षणम् (न०) योगदृक् ।
 " 'मकंजीवयुतिवीक्षणसत्त्वे' इति च जै. प. ।
 युतीक्षणम् (न०) योगवीक्षणम् ।
 " 'सौख्यालये सोम्ययुतीक्षणे यदि' इ. प्र. ।

- „ 'पापाभ्रसद्योगभूतेऽमृताश्चौ' इ प्र का ।
विना (प्र०) हिरुक् ।
द्वयाप्ता भ्रस्तमिते विना क्षनिसितौ' इ जा.
पा हिरुक् (प्र०) विना ।
- „ 'हेलं हिरुक् हिमकराद् द्विविणे व्यये च'
अथ साम्प्रत वजितवाचकशब्दोदाहरणानि—
उज्जित (त्रि०) वजित ।
- „ 'अथो, वलोज्जिते लोचनये त्रिके वा'
ऊन (त्रि०) होन ।
- „ 'कोलेक्षिते तद्गृहेहेतुनाभ्यांनो दु ख तप्त'
ऊनित (त्रि०) वजित ।
- „ 'वीर्योनिते भवधवे' इ प्र का ।
व्युत (त्रि०) रहित ।
- „ 'नीचोनो भगणञ्च्युत. पदधिकश्चेत्पद्-
हृदौच वसम्' इ जा प. ।
अथवा—
- „ 'स्वोच्चोनिती दिविचरो रसभात्प्रपुष्टश्च-
क्राञ्च्युत कृतसव सपुराणभक्त ।' इति
मुकुन्दपद्धतौ ।
मुक्तम् (त्रि०) रहितम् ।
- „ 'नीचार्त्तिपापगणनादनदुष्टिमुक्ते' इ. जा
पा वजित (त्रि०) रहित, परित्यक्त ।
- „ 'दृष्ट्वा वजितदृश्यकस्य गुरुणा' इ जा. प.
वर्ज्य (त्रि०) वर्जनीय ।
- „ 'धोपाधिवर्ज्यमितरान् क्षपयन्ति भावान्
पापा' इ वि मा ।
वि (प्र०) विगत ।
- मया—'सहजपापनिरीक्षितचन्द्रमा विभुभद्रम्
जननी-मरणप्रद' ।' इत्यु० भा० ।
- विमुक्त (त्रि०) रहित ।
- „ 'दसाक्षिकाणोऽमलदुर्विमुक्ते' इ प्र का ।
वियुक्त (त्रि०) वियुत ।
- „ 'भञ्जन्दुवागीशदद्या विमुक्ते' इ प्र. का ।
वियुत (त्रि०) वियुक्त ।
- „ 'अथो सोष सोमे व्यय उदयपे वीर्यवियुते'
विवजित (त्रि०) विरहित ।
- „ 'सदीनमभ्रस्पल माहेयेन विवजित यदि
तदा' इ प्र. का ।
विशेष्यम् (त्रि०) विश्लेष्यम् ।
- „ 'दोस्त्रिभोन, त्रिभोर्ध्वविशेष्य रत्न.'
इ प्र सा. २।१
विश्लेष्यम् (त्रि०) विश्लेष्यम् ।
- „ 'राशे शेषमित युत दिनदलेनाऽह्लोगत
शेषक विश्लेष्य सप्तु पूर्वपश्चिमनतम्'
इ जा प. १।२
वीत (त्रि०) विरहित ।
- „ 'स्नाङ्गापंहितपा. । त्रिवेष्टे वीतोर्जा'
'वीतोर्जा वसविरहिता इत्यर्थ' । इ प्र.
अथेदानीमन्तरवाचकशब्दोदाहरणानि—
अन्तरम् (न०) शोष्यशोषकशोषविष्टम्,
वैशेष्यम् ।
- „ 'वृत्तस्य मध्य किल केन्द्रमुक्त केन्द्र ग्रहो-
च्चान्तरमुच्यतेऽतः । यतोऽन्तरे तावति
तुङ्गदेशाग्रीचोच्चवृत्तस्य सदैव केन्द्रम् ।'
इ. वि. वि ।
विवरम् (न०) अन्तरम् ।
- „ 'ज्या प्रोक्ता शोष तत्त्वास्विहृत तद्विरो-
द्धतम्' इ नू वि ।

वीक्षणसमागम (पु०) ईक्षान्वय ।

„ 'सौम्यवीक्षणसमागमसत्त्वे' इ जै प ।

अथ सम्प्रति दृष्ट्वा वाचकाव्ययशब्दोदाहरणानि—

अवेक्ष्य (अ०) आलोक्ष्य ।

„ विधोवत्तमवेक्ष्य वा दलनकण्डक गृहा
ज्ज्ञानम् इ मु चि ।

आलोक्ष्य (अ०) दृष्ट्वा ।

„ 'आलोक्ष्य वक्रो नृविलग्नग शानि शिशो
श्मशाने जनन करोति हि।' इ अ का ।

दृष्ट्वा (अ०) विलोक्ष्य ।

„ 'दृष्ट्वोदयस्य दनुजाच्चित मरुमन्त्री विघत्ते
विगद विषा यदि।' इ अ का ।

प्रेक्ष्य (अ०) दृष्ट्वा ।

„ नृलग्नग प्रेक्ष्य कुञ्ज श्मशाने' मन्दमित्य-
नुवर्त्तते । इ वृ जा ।

विलोक्ष्य (अ०) आलोक्ष्य ।

„ तत्रारिष्ट तथा चेष्ट विलोक्ष्य प्रबल वदेत्
इ स्तो श ।

सन्दृश्य (अ०) दृष्ट्वा ।

„ सन्दृश्य काव्य स्मरण सुरेज्य करोति
लब्धि द्रुतमङ्गनाया ।' इ अ का ।

समीक्ष्य (अ०) आलोक्ष्य ।

„ निधातगो विधीश्वर स्वकीयमन्दिरयदा ।
समीक्ष्य मानवेश्वर वराति' इ अ का ।
अथाधुना मध्यपर्यायोदाहरणानि—

अन्त (२) (अ०) मध्य ।

„ अन्त घातिन्यगुभयोर्मृगणे पतङ्गे' इ वृ जा
अन्तरम् (न०) मध्य ।

„ 'सदन्तरे व्योम्नि सुधाकरान्विते' इ अ

अन्तरा (अ०) मध्य ।

„ 'अन्तराऽसृजि सौम्यखेटयो' इ अ का ।

अन्तरालम् (न०) अम्यन्तरम् ।

„ 'किवाकंचन्द्रावसदन्तराले' इ अ का ।

अन्तरालकम् (न०) अम्यन्तरम् ।

यथा—'सदन्तरालके तुषाररोचिषि' इ अ का ।

अम्यन्तरम् (न०) अन्तरालम् ।

„ 'अम्यन्तरे कल्मषलेटयो कलेट' इ अ का
मध्य (पु० न०) अन्तरम् ।

„ 'अध्येऽसता पुष्करवासिना शशी' इ अ का
अथाधुना मध्यगतपर्यायोदाहरणानि—

अन्तरगत (त्रि०) मध्यगत ।

„ 'शुक्र खलान्तरगत सखल सिताढा' इ
अथवा—

'अश्वे शुभान्तरगते भवपे' इ अ का ।

अन्तर्गत (त्रि०) मध्यगत ।

„ 'अन्तर्गते शोभनयो शशाके' इ अ का ।
मध्यग (त्रि०) अन्तर्गत ।

„ 'चतुष्टयेऽग्नौ शुभमध्यगोऽब्जे' इ अ का ।
मध्यगत (त्रि०) मध्ययात ।

„ 'सौम्यमध्यगतेऽथवा' 'गुभयोऽन्तर्गत'
इत्ययं जा पा ।

मध्ययात (त्रि०) मध्यगत ।

„ लाभालये तदधिपेऽमलमध्ययाते इ अ
अथेदानी विनार्यवाचकाव्ययशब्दोदाहरणानि—

अन्तरेण (अ०) विना ।

„ 'गुभदृष्टिमन्तरेण' गुभदृष्टि विनेत्ययं ।
ज प ।

श्रुते (अ०) विना

प्रथमा—

‘सोर्जो भोमे गतवति निजं तुङ्गमकन्दुगोरं’

प्राप्तवान् (त्रि०) इतवान् ।

” ‘प्राप्त्यालय प्राप्तवति प्रभाकरे’ इ. च. प्र.

यातवान् (त्रि०) गतवान् ।

” ‘यमानुजे यातवति ध्यालयम्’ इ. प्र. का.

स्थितवान् (त्रि०) गतवान् ।

” ‘स्थितवति द्विणे दनुजाचिते’ इ. प्र. का. ।

अथ सम्प्रति ज्ञानचक्रान्तप्रत्ययान्तशब्दोदाहरणानि—

ईक्ष्यमाणः (त्रि०) वीक्ष्यमाणः ।

” ‘बली य एपांतमुमीक्ष्यमाणः’ इ. नो. क. ।

अथवा—

‘भय्यान्विते वास्झिर ईक्ष्यमाणे’ इ. प्र.

वर्त्तमानः (त्रि०) विद्यमानः, स्थितः,

उपस्थितः, तत्कालवृत्तम् । वर्त्तते ।

” ‘गोर्वाणेश्वरवन्दिते कुलिरभेऽङ्गे वर्त्तमाने

समे’ समे सचन्द्रे इत्यर्थः । इ. प्र. का. ।

विद्यमानः (त्रि०) वर्त्तमानः । विद्यते ।

यथा—‘विद्यमान उदये विदि सेन्दो’ इ. प्र. का. ।

विराजमानः (त्रि०) शोभमानः

विराजते)

” ‘विराजमाने गवि राजनन्दने सराज्यनाये

यदि राजलोकिते’ इ. प्र. का. ।

विलोक्यमानः (त्रि०) शालोक्यमानः ।

” ‘विलोक्यमानेऽस्मिन् विप्रहे विदा’

वीक्ष्यमाणः (त्रि०) ईक्ष्यमाणः ईक्षते ।

” ‘मर्काराराभ्यां वीक्ष्यमाणेऽनुजेने’

शोभमानः (त्रि०) विराजमानः ।

शोभते ।

” ‘स्वे सामरेज्ये विदि शोभमाने’ इ. प्र. का. ।

‘समीक्ष्यमाणः’ (त्रि०) वीक्ष्यमाणः

समीक्षते ।

” ‘समीक्ष्यमाणे विधिषे विवस्वता’

अपेदानी शतृप्रत्ययान्तशब्दोदाहरणानि—

अधितिष्ठन् (त्रि०) अधितिष्ठतिस्म ।

” ‘शीतगावधितिष्ठति तीर्थगृहे’ इ. प्र. का. ।

गच्छन् (त्रि०) गच्छतिस्म ।

” ‘कण्ठीरवे गच्छति कर्मसाक्षिणि’

चरन् (प्र०) चरतिस्म ।

” ‘हस्तादीनि चरन् पङ्कजाणि’ ‘बुध इति

शेषः’ इति बृहत्संहितायाम् ।

चतन् (त्रि०) चसतिस्म ।

” ‘चतन् युषो हस्तहृयेन्दुभानि’ इ. प्र. का. ।

पश्यन् (त्रि०) पश्यतिस्म ।

” पश्यन्तो जननीगृह जनकगो कल्याण-

मिश्राधिपो’ इ. प्र. का. ।

प्रवसन् (त्रि०) प्रवसतिस्म ।

” ‘छिद्रे सोम्ये प्रवसति यदा लब्धमे ग्लौर्यं दि

स्यात्’ इ. वृ. जा. ।

अथवा—

‘पाताते पुत्रमे वा श्रवणति तपने सोऽनुपे

तोऽरिदुष्टे’ इ. प्र. का. ।

भवन् (त्रि०) भवतिस्म ।

” ‘राज्यापादे भवति भवणे भानवेन प्रदुष्टे’ इ.

विलोक्यन् (त्रि०) विलोक्यतिस्म ।

” ‘विलोक्यन् वाक्पतिमङ्गमेह गोरामुना

क कुस्तेऽग्निना तदा’ इ. प्र. का. ।

अथवा—

‘दिग्घ्नोद्विधा दिनगणोऽङ्कुभिस्त्रिचोले-
भक्त. फलाशककलाविवर कुजः स्यात् ।’
इ ग्रं ला. १।

अथाधुना त्यक्त्वाव्ययवाचकशब्दोदाहरणानि—

अप (अ०) वर्जनम्, विना ।

„ ‘अपजूकचरोदये’ इति । तुलारहिते चर-
लग्न इत्यर्थः इति ज्यो म. ।

अथवा—

„ अपमनोभवकण्टकचित्तप. पतय एकगृह इति
अपकुसुमधारकेन्द्रे कोणभे केधितद्वत् ।’ इति
च ग्रं का. ।

अपहाय (अ०) विहाय ।

„ ‘अपहाय तनु विपमक्षंगतो रविजोऽपि
नृजन्मकर. कथितः ।’ इ ग्रं. का ।

अपास्य (अ०) वर्जयित्वा ।

‘अपास्य पश्यग्निजदृश्यसेटात्’ इति नील-
कण्ठधाम् ।

त्यक्त्वा (अ०) अपास्य ।

‘त्यक्त्वाऽस्त्याद्विपमात्कृतिः’ द्विगुणयेन्मू-
लम् इति ली० व० ।

प्रोज्झय (अ०) वर्जयित्वा ।

ज्या प्रोज्झय शेष तत्त्वाश्विहतम् इ
मू सि. ।

अथवा—

‘मूर्धोच्छिन्नद्युतिषु च दल प्रोज्झय शुक्रा-
र्कपुत्रो’ इ वृ जा ।

„ वर्जयित्वा (अ०) हित्वा ।

‘अन्तारक वर्जयित्वा द्युक्षेत्रगतेग्रहे ।’

इति बृहत्पाराशर्याम् ।

अथवा—

‘क्षोणीपुत्र वर्जयित्वा रिपुस्या’ इ. जा. पा.
विना (अ०) हित्वा ।

„ ‘विना सितार्कं यदि हानियुग्मे’ इति
पद्धतिकल्पवत्याम् ।

अथवा—

विना वक्रगम् इ. जा. प ।

विहाय (अ०) अपहाय ।

„ विहाय लग्न विपमर्क्षसंस्थः सौरोऽपि
इ वृ जा. ।

सत्यज्य (अ०) परित्यज्य ।

„ ‘सत्यज्य मंत्र रविवासरे विधौ’ इ. ग्रं. का.
हित्वा (अ०) विहाय ।

„ ‘हित्वाऽर्कं सुनफाऽनफादुरधरा’ इ. वृ. जा. ।

अथवा

‘हित्वा मृगेन्द्र नरराशिवश्या’ इ. मु. वि. ।

‘अथ साम्प्रत ‘क्तवतु’ प्रत्ययान्तशब्दोदा-
हरणानि—

आश्रितवान् (नि०) स्थितवान् ।

„ ‘मृदुमङ्गलसोतगुर्वितु चाश्रितवत्सु तनू-
जनिकेते’ इ ग्रं. का. ।

इतवान् (त्रि०) प्राप्तवान् ।

„ ‘इतवति क्रियभे कलशाधिपे’ इ. ग्रं. का ।

गतवान् (त्रि०) यातवान्

„ गतवत्सु निवेतने वरचित्वातिभूदानव-
पूज्यकेतुषु । मिव ईक्षणकर्तुं पु दामापति-
लक्ष्मा’ इ ज्यो म. ।

लटि-गणयते, गणयेते, गणयन्ते ।

वि० लि०—गणयेत्, गणयेताम्, गणयेरन् ।

परस्मैपदे—

लटि—गणयति, गणयत, गणयन्ति ।

वि० लि०—गणयेत्, गणयेताम्, गणयेयु । यथा—

‘खेट दृगोच्चय गणयेच्च सम्बन्धम् ।’ इति ब्रह्मसाधवे ।

‘युजिर्’ योने (योग करना, मिलाना) ।

(रुधादौ) धात्मनेपदे—(स०) ।

लटि—युज्जते, युज्जाते, युज्जते ।

वि० लि०—युज्जते, युज्जीयाताम्, युज्जोरन् ।

परस्मैपदे—

लटि—युजयति, युजयत, युजयन्ति ।

वि० लि०—युज्यात्, युज्याताम्, युज्यन्तु ।

१-१३

यथा—ऐश्वर्यरेखा शिखरेण मूलाद्युत्थिता या
स्त्री पितृवक्षरेखा ।’ इति वि वृ ।

‘युजिर्’ ‘यिजि’—

परस्मैपदे—

लटि—योजयति, योजयत, योजयन्ति ।

वि० लि०—योजयेत्, योजयेताम्, योजयेयु ।

धात्मनेपदे—

लटि—योजयते, योजयेते, योजयन्ते ।

वि० लि०—योजयेत्, योजयेताम्, योजयेरन् ।

‘कल’ गतिसंख्यामथो (गति, गिनना) ।

(चुरादौ) परस्मैपदे—(स०) ।

लटि—कलयति, कलयत, कलयन्ति ।

वि० लि०—कलयेत्, कलयेताम्, कलयेयु ।

१४-२६

(१६८ पृष्ठ का शेष)

(३) बहुवचन, चेति त्रीणि वचनानि स्युः ।

‘भूवादयो धातवः ।’ क्रियावाचिनो भवादयो धातु-

सज्ञा स्युः । ते दशगणेषु विभाजिताः । ते च

यथा—

(१) भवादिवर्ग, (२) धादिवर्ग, (३) जुहो-

त्यादिवर्ग, (४) दिवादिवर्ग, (५) स्वादिवर्ग

(६) तुदादिवर्ग, (७) रुधादिवर्ग, (८) तना-

दिवर्ग, (९) कृधादिवर्ग, (१०) चुरादिवर्ग-

इति गणानां दश भेदाः स्युः । कर्मवशतो धातूनां

त्रयोभेदाः । ते यथा—(१) सकर्मक, (२) प्रक-

र्मक, (३) द्विकर्मकश्चेति कर्मणस्त्रयो भेदाः ।

एवमिद्व्यशतोऽपि धातूनां त्रयोभेदाः । ते तु यथा—

छेदधातु, (२) भ्रूतिधातु (३) वेदधातुश्चेति

धातूनां त्रयो भेदाः स्युः । सकर्माकर्मकज्ञानं यथा

—‘कलमधिकरणव्यापारवाचकत्वसकर्मकत्वम् ।

फलसमानाधिकरणव्यापारवाचकत्वमकर्मकत्वम् ।

द्विकर्मकधातवो यथा—‘दुह्, याच्, पच्,

दण्ड्, रुधि, प्रच्छिच्चि, ब्रूज्, जि, माय, मुप्, चेति

द्वादश धातवो द्विकर्मकाः । तथा नी, हृ, कृप्,

बह्वेति चत्वारोऽपि द्विकर्मकाः ।

दुहादीनां द्वादशानां, तथा नीप्रभृतीनां चतुर्णां

कर्मणां यद्युच्यते तदेवाकथितं कर्मेति परिगणनं

कर्तव्यमित्यर्थः । ‘भा दोष्णि पयः’ । ‘वर्ति याचते

वसुधाम् । ग्राममजः—नयति, हरति, कर्पति,

बहति वा । (अयं निबन्धनेयः सज्ञा) । ‘वर्ति

शिक्षते वसुधाम् । माणवक धर्म—भायते, धर्मि-

यते, वन्तीत्यादि ।

व्रजन् (त्रि०) व्रजतिस्म ।

„ 'मिहिरजन्मनि ना मकरोदये व्रजति
राजगुह्यरसामवैः ।' इ. ज्यो. भ. ।

सन् (त्रि०) अस्ति स्म ।

„ 'मनसिजे सति सौम्ययुते कुजे' इ. प्र. का. ।
प्रयेदानीं प्रकीर्णशब्दोदाहरणानि—

अगुरुगः (त्रि०) निम्नादिभादिगतः ।

„ 'अगुरुगो गुरुरङ्गसौख्यहा' इ. प्र. का. ।

गुरुगः (त्रि०) उच्चादिभादिगतः ।

„ 'सुखं जनन्यागुरुगः कलापो युक्तेक्षितः
सत्त्वचरैः करोति ।' इ. प्र. का. ।

समभगः (त्रि०) समराशिगतः

„ 'समभगौ सवुधो गुरुभास्करो' इ. प्र. का. ।

इति श्रीमुकुन्दबंशविरचिते ज्योतिषशब्दकोषे द्वावधो
बृष्टधाविषयायुक्तोदाहरणवर्गः समाप्तः ।

—:०:—

अधातुवर्गः ।

'सम्+स्था'—गणने (गिनना) ।

(चुरादौ) धात्मनेपदे—(स०) ।

लटि—संख्यायते, संख्यायेते, संख्यायन्ते । विधि-
लिङि—संख्यायेत, संख्यायेयाताम्, संख्यायेरन् ।

यथा—'भास्वच्छुश्रोन्दुसौम्यार्यभोमाः संख्यायेरन्
वारतस्ते तदशाः ।' इति विवाहवृन्दावने ।

(भदादौ)—परस्मैपदे—(स०)

लोटि—(प्र०) संख्यातु संख्यातात्, संख्याताम्,
संख्यान्तु ।

(प) संख्याहि संख्यातात् । संख्यातम् । संख्यात ।

(उ०) संख्यानि, संस्थाव, संस्थाम् ।

यथा—'क्रमोत्क्रमादुत्क्रमतः शराङ्कान् संख्याहि'
इति प्र. ला. ।

'गण' संख्याने (गिनना) ।

(चुरादौ) धात्मनेपदे—(स०) ।

१-१५

* इह धातुवर्गे प्राक् चिन्तनीयविषयाः—तत्रादौ
दश लकाराः प्रदर्श्यन्ते—(१) लट्, (२) लिट्,
(३) लुट्, (४) लृट्, (५) लेट्, (६) लोट्,
(७) लङ्, (८) लिङ्, (९) लुङ्, (१०) लृङ्
इति । एषु पञ्चमो लकारः (लेट्) छन्दोमात्र-
गोचरः । लिङो द्वौ भेदो स्तः । (१) विषिलिङ्,
(२) धाद्यीलिङ् इति । अथ तिवादि प्रत्ययाः—
(१) तिप्, (२) तम्, (३) क्ति, (४) सिप्, (५)
पम्, (६) य, (७) मिप्, (८) वम्, (९) मम्,
(१०) त, (११) आताम्, (१२) क्त्ति, (१३)

१६-३१

धास्, (१४) धाधाम्, (१५) ध्वम्, (१६) इद्,
(१७) वहि, (१८) महिद् । एतेऽष्टादश तादेशाः
प्रत्ययाः स्युः । तेषु तिवादयो नवप्रत्ययाः पर-
स्मैपदे, एवं तादयो नवप्रत्यया धात्मनेपदे स्युः ।

अथ पदभेदाः—(१) पदसंयुतम्, (२) धात्म-
नेपदम्, (३) उभयपदं, चेति त्रीणिपदानि स्युः ।
तिङ्गं त्रयाणामेकपुरुषः । एवं एकपुरुषस्य त्रीणि
वचनानि । पुरुषभेदाः—(१) प्रथमपुरुषः, (२)
मध्यमपुरुषः, (३) उत्तमपुरुष इति त्रयः पुरुषाः ।
वचनभेदाः—(१) एकवचनम्, (२) द्विवचनम्,
(द्वेष पृष्ठ १६६ पर)

लटि—गणयते, गणयेते, गणयन्ते ।

वि० लि०—गणयेत्, गणयेताताम्, गणयेरन् ।

परस्मै पदे—

लटि—गणयति, गणयत, गणयन्ति ।

वि० लि०—गणयेत्, गणयेताम्, गणयेयु । यथा—

‘खेट दृगौञ्च्य गणयेच्च लम्बम् ।’ इति ग्रहलाघवे ।

‘युजिर्’ योगे (योग करना, मिलाना) ।

(रूपादी) आत्मनेपदे—(स०) ।

लटि—युज्जते, युज्जाते, युज्जते ।

वि० लि०—युज्जीत, युज्जीयाताम्, युज्जीरन् ।

परस्मैपदे—

लटि—युजयति, युजयत, युजयन्ति ।

वि० लि०—युज्यात्, युज्याताम्, युज्यु ।

यथा—ऐश्वर्यरेखा शिखरेण मूलाद्युनवित या
श्री पितृवशरेखा ।’ इ वि वृ ।

‘युजिर्’ ‘णिजि’—

परस्मैपदे—

लटि—योजयति, योजयत, योजयन्ति ।

वि० लि०—योजयेत्, योजयेताताम्, योजयेयु ।

आत्मनेपदे—

लटि—योजयते, योजयेते, योजयन्ते ।

वि० लि०—योजयेत्, योजयेताताम्, योजयेरन् ।

‘कल गतिसस्यानयो (गति, गिनता) ।

(चुरादी) परस्मैपदे—(स०) ।

लटि—कलयति, कलयत, कलयन्ति ।

वि० लि०—कलयेत्, कलयेताताम्, कलयेयु ।

१-१३

१४-२६

(१६८ पृष्ठ का शेष)

(३) बहुवचन, चेति त्रीणि वचनानि स्यु ।
‘भूवादयो धातव ।’ क्रियावाचिनो भवादयो धातु-
सज्ञा स्यु । ते दशगणेषु विभाजिता । ते च
यथा—

(१) भूवादिगण, (२) घ्रदादिगण, (३) जुहो-
त्यादिगण, (४) दिवादिगण, (५) स्वादिगण
(६) तुदादिगण, (७) रुधादिगण, (८) तना
दिगण, (९) कृपादिगण, (१०) चुरादिगण-
श्चेति गणानां दश भेदा स्यु । कर्मवशतो धातूनां
त्रयोभेदा । ते यथा—(१) सकर्मक, (२) प्रक-
र्मक, (३) द्विकर्मकश्चेति कर्मणस्त्रयो भेदा ।
एवमिद्वयशतोऽपि धातूनां त्रयोभेदा । ते तु यथा—
सेङ्धातु, (२) मनिङ्धातु (३) वेङ्धातुश्चेति
धातूनां त्रयो भेदा स्यु । सकर्मकमकज्ञानं यथा

—‘कलव्यधिकरणव्यापारवाचकत्वं सकर्मकत्वम् ।
कलसमानाधिकरणव्यापारवाचकत्वमकर्मकत्वम् ।

द्विकर्मकधातवो यथा—‘दुह्, याच्, पच्,
दण्ड्, धधि, प्रच्छि वि, ब्रूज्, जि, माथ, मुप्, चेति
द्वादश धातवो द्विकर्मका । तथा नी, हृ, कृप्,
बह्, चेति चत्वारोऽपि द्विकर्मका ।

दुहादीनां द्वादशानां, तथा नोप्रभृतीनां चतुर्णां
कर्मणां यद्युच्यते तदेवाकथितं कर्मेति परिगणनं
कर्तव्यमित्यर्थः । ‘या दोषि पय ।’ वलि याचते
वसुधाम् । ग्राममजा—नयति, हरति, कर्षति,
बहति वा । (अर्थनिबन्धनेयं सज्ञा) । वलि
भिक्षते वसुधाम् । माणवक धर्म—भाषते, अभि-
षत्ते, वनतीत्यादि ।

'सम+कल' योगे (जोडना) ।

(चुरादौ) परस्मैपदे—(स०)

लटि—सङ्कलयति, सङ्कलयत, सङ्कलयन्ति ।

वि. लि सङ्कलयेत्, सङ्कलयेताम्, सङ्कलयेयु ।

'पिडि' सङ्घाते । सघात = ऐक्यम्, संयोग ।

(जोडना) ।

(भ्वाद्गौ) आत्मनेपदे (स०) ।

लटि—पिण्डते, पिण्डेते, पिण्डन्ते ।

वि० लि० पिण्डेत, पिण्डेयाताम्, पिण्डेरन् ।

परस्मैपदे—

लटि—पिण्डति, पिण्डत, पिण्डन्ति ।

वि० लि०—पिण्डेत्, पिण्डेताम्, पिण्डेयु

चुरादौ तु—

परस्मैपदे—

लटि—पिण्डयति, पिण्डयत, पिण्डयन्ति ।

वि० लि० पिण्डयेत्, पिण्डयेताम्, पिण्डयेयु ।

'मिल' सङ्गमे, सश्लेषणे, श्लेषणे वा (मिलना)

(तुदादौ) (प्र०) ।

परस्मैपद—लटि—मिलति, मिलत, मिलन्ति ।

वि० लि० मिलेत, मिलेताम्, मिलेयु ।

आत्मनेपदे—मिलते, मिलेते, मिलन्ते ।

वि० लि०—मिलेत, मिलेयाताम्, मिलेरन् ।

'सम्+दुषाञ्' मेलन (सङ्ग, सङ्गम, साध)

(जुहोत्यादौ) परस्मैपद—(स०)

लटि—सन्दधति, सन्दधत, सन्दधन्ति ।

यथा—'सन्धत धाव मिलन रवीन्द्र' इ अ वा ।

वि० लि०—सन्दध्यात्, सन्दध्याताम्, सन्दध्यायु ।

आत्मनेपद—

लटि—सन्धते, सन्दधते, सन्दधते । वि० लि०

१-२६

सन्दधीत, सन्दधीयाताम्, सन्दधीरन् । 'वि+प्रच+कल' वियोगे, हीने, अङ्कान्तरकरणे (घटाना) ।

परस्मैपदे—

लटि—व्यवकलयति, व्यवकलयत, व्यवकलयन्ति ।

वि लि व्यवकलयेत्, व्यवकलयेताम्, व्यवकलयेयु ।

'वि+युजिर्' वियोगे (घटाना)

अत्मनेपदे—

लटि—वियुञ्जते, वियुञ्जाते, वियुञ्जते । वि०

लि० वियुञ्जीत, वियुञ्जीयाताम्, वियुञ्जीरन् ।

परस्मैपदे—

लटि—वियुजति, वियुजत, वियुजन्ति ।

वि लि वियुज्यात्, वियुज्याताम्, वियुज्यायु ।

णिजि—

परस्मैपदे—

लटि—वियोजयति, वियोजयत, वियोजयन्ति ।

वि लि—वियोजयेत्, वियोजयेताम्, वियोजयेयु ।

आत्मनेपदे—

लटि—वियोजयते, वियोजयते, वियोजयन्ते ।

वि लि—वियोजयेत, वियोजयेताम्, वियोजयेरन् ।

'शुष' शृङ्खलरणे शोचे च (घटाना शृङ्खलोघना, मत्तापनयन, शुद्ध हाना, पवित्र होना) ।

णिजि— परस्मैपदे—

लटि—शोषयति, शोषयत, शोषयन्ति ।

वि लि शोषयेत्, शोषयेताम्, शोषयेयु ।

यथा—'ततो दलानि शोषयत्' इति ग्रहणापत्तेः ।

दिवादी तु—(प्र०) ।

लटि—शुद्धयति, शुद्धयत, शुद्धयन्ति ।

१०-१८

वि. लि. शुद्ध्येत्, शुद्ध्येताम्, शुद्ध्येयुः ।

यथा—'भवतो गुणः शुद्ध्यति येन तेन' इ. ली. व.

'भोहाक्' त्यागे (छोड़ देना, त्याग देना) ।

(जुहोत्यादौ) (स०) ।

लटि—जहाति । जहितः जहीत । जहति ।

लोटि—(प्र० पु०) जहातु जहितात् जही-

तात् । जहिताम् जहीताम् । जहतु ।

(म० पु०) जहाहि जहिहि जहीहि जहि-

तात् जहीतात् । जहितम् जहीतम् । जहित

जहीत । (उ० पु०) जहानि, जहाव, जहाम ।

वि. लि—जह्यात्, जह्याताम्, जह्युः । यथा—

'तदनु जहीहि गृहोदयाश्च शेषम्' इति ग्रह० ४ ।

भावकर्मणो—प्रात्मनेपदे—

लटि—हीयते, हीयेते, हीयन्ते ।

वि. लि—हीयेत, हीयेयाताम्, हीयेरन् । यथा—

'रिपुगृहगतैर्हीयते स्वत्रिभागः' इति बृहज्जातके ।

'ऊन' परिहाणे (घटना), लीन होना, नष्ट

करना) । (चुरादौ) परस्मैपदे—(म० म०) ।

लटि—ऊनयति, ऊनयत, ऊनयन्ति ।

वि. लि—ऊनयेत्, ऊनयेताम्, ऊनयेयुः ।

प्रात्मनेपदे—

लटि—ऊनयते, ऊनयेते, ऊनयन्ते ।

वि. लि—ऊनयेत, ऊनयेयाताम्, ऊनयेरन् ।

'हस' हसवत्वे, शब्दे च (छोटा हो जाना, शब्द

करना) । (भवादौ) परस्मैपदे—(म०) ।

लटि—हसति, हसत, हसन्ति । वि. लि—

हसेत्, हसेताम्, हसेयुः । यथा—'वीचेत्तोऽहं

हसति हि ततश्चान्तरस्थेऽनुपातः' इति । 'सत्स्वद्धं

हसति तथैकराशिकानाम्' इति च बृहज्जातके ।

'हिसि' हिंसायाम् (मारना, नष्ट करना) ।

परस्मैपदे—(भवादौ), (स०) ।

लटि—हिनस्ति, हिंस्तः, हिंसति ।

वि. लि—हिंस्यात्, हिंस्याताम्, हिंस्युः । यथा—

'वाम 'हिनस्त्य' पर रवि.' इति । वा—'नान्यो ब्रह्मः

सदृशमन्यफल हिनस्ति' इति च वृ० जा० ।

'त्यज' हानौ (छोड़ना) ।

(भवादौ) परस्मैपदे—(स०) ।

लटि—त्यजति, त्यजतः त्यजन्ति । वि. लि—

त्यजेत्, त्यजेताम्, त्यजेयुः । यथा—वेदाङ्गाष्टन

वाक्येन्द्रपक्षरन्ध्रतिथौ त्यजेत् ।' इति मुहूर्त-

चिन्तामणौ ।

अथवा—

'त्यजेत्तिथीन्द्रकुबमुक्षमातिथीरसौम्यवारान्' इति

विद्यामाधवीये । लोटि—(प्र. पु.) त्यजतु त्यज-

तात् । त्यजताम् । त्यजन्तु ।

(म. पु.) त्यज त्यजतात् । त्यजतम् । त्यजत ।

(उ. पु०) त्यजानि, त्यजाव, त्यजाम ।

यथा—'पश्चात् ब्रह्मभिनभ 'त्यज' धुमे इ० मु०

कर्मकर्तृके—त्यजते, त्यजेते, त्यजन्ते । णिजि.

त्याजयति-ते ।

'सृज' विसर्गे (छोड़ना, सुलना, बनना) ।

(दिवादौ)—प्रात्मनेपदे—(म०) ।

लटि—सृज्यते, सृज्येते, सृज्यन्ते ।

वि. लि—सृज्येत्, सृज्येयाताम्, सृजेरन् ।

'उद्+सृज' } विसर्गे (छोड़ना) ।

वि + " }

परस्मैपदे—

लटि—उत्सृजति, उत्सृजत, उत्सृजन्ति ।

वि लि—उत्सृजेत्, उत्सृजेताम्, उत्सृजेयु ।

यथा—'आगताद् द्विगुणमुत्सृजेत्सुधी' इ वि.

वृ० । लटि—विसृजति, विसृजत, विसृजन्ति ।

वि. लि—विसृजेत्, विसृजेताम्, विसृजेयु ।

यथा—सायक तोय वाऽग्निभय विचिन्त्य विसृजे-
त्' इति वि मा ।'वृजो' वर्जने (वर्जन करना, मना करना,
रोकना) ।

(भ्वादी) परस्मैपदे—(स०) ।

लटि—वर्जति, वर्जत, वर्जन्ति ।

वि लि—वर्जेत्, वर्जेताम्, वर्जेयु ।

(चुरादी) परस्मैपदे—(स०) ।

लटि—वर्जयति, वर्जयत, वर्जयन्ति ।

वि लि—वर्जयेत्, वर्जयेताम्, वर्जयेयु ।

यथा—'वर्जयत्सर्वकार्येषु हस्तार्कम्' इति मु चि. ।

परि+वृजो

वि + ,, } (वर्जन करना)

चुरादी—परस्मैपदे—

लटि—परिव्रजयति, परिव्रजयत, परिव्रजयन्ति ।

वि लि—परिव्रजयेत्, परिव्रजयेताम्, परिव्रज-
येयु । लटि—विव्रजयति, विव्रजयत, विव्रजयन्ति

वि लि—विव्रजयेत्, विव्रजयेताम्, विव्रजयेयु ।

यथा—गुरो पुष्य विव्रजयेत्' इति मु चि. ।

'गुण ग्रामत्रणे केतने ■ (ग्रामत्रण करना,
बुलाना । गणित में गुणन करना) ।

(चुरादी) परस्मैपदे—(स०) ।

१-२८

लटि—गुणयति, गुणयत, गुणयन्ति । वि लि—

गुणयेत्, गुणयेताम्, गुणयेयु । भावे 'गुण्यते ।'

'सम+गुण' अङ्कपूरणे (गुणना)

परस्मैपदे—

लटि—सगुणयति, सगुणयत, सगुणयन्ति । वि

लि—सगुणयेत्, सगुणयेताम्, सगुणयेयु ।

'तड' आघाते=हनने (अङ्क गुणना)

चुरादी—'णिजि' परस्मैपदे—(स०) ।

लटि—ताडयति, ताडयत, ताडयन्ति ।

वि लि—ताडयेत्, ताडयेताम्, ताडयेयु ।

परि+तड

सम+ ,, } हनने, अङ्कपूरणे (गुणना) ।

परस्मैपदे—

लटि—परिताडयति, परिताडयत, परिताड-

यन्ति । वि लि—परिताडयेत्, परिताडयेताम्,

परिताडयेयु ।

परस्मैपदे—

लटि—सन्ताडयति, सन्ताडयत, सन्ताडयन्ति ।

वि० लि०—सन्ताडयेत्, सन्ताडयेताम्, सन्ताडयेयु ।

'वधं' छेदनपूरणयो । छेदन, पूरण=अङ्कगुणनम्
(गुणना) ।

(चुरादी) परस्मैपदे—(स० प्र०)

लटि—वधयति, वधयत, वधयन्ति । वि० लि०

वधयेत्, वधयेताम्, वधयेयु ।

आत्मनपदे—(स० प्र०) ।

लटि—वधयते, वधयत, वधयन्ते । वि लि—वधयेत,

वधयेयाताम्, वधयेरन् ।

२६-२५

परि+वर्ध } गुणना ।
सम्+ ,, }

परस्मैपदे—

लटि-परिवर्धयति, परिवर्धयत, परिवर्धयन्ति ।
वि लि परिवर्धयेत्, परिवर्धयेताम्, परिवर्धयेयु ।
लटि-सवर्धयति, सवर्धयत, सवर्धयन्ति । वि लि
सवर्धयेत्, सवर्धयेताम्, सवर्धयेयु ।
'हन्' हिंसागत्यो । हिंसा, हनन, पूरण, मद्धगुण-
नम् । (गुणना, जाना) ।

(भ्रादादौ)— परस्मैपदे—(स०) ।

लटि-हन्ति, हत, घ्नन्ति । यथा—'सौम्यव्यधो
'हन्ति' सुखानि शस्वत्' इति वि वृ ।

वा—

'दशदिनकृतपाप 'हन्ति' सिद्धान्तवेत्ता' इ मु पी.
धा विवतौ । यथा-घ्नन्ति' चापुभ्रमविघ्नमातर
इ० वि० वृ० । वि० नि०—हन्यात् हन्याताम्,
हन्त्यु । यथा—'गुण्यान्त्यमद्ध' गुणकेन हन्यात्'
इति लीलावत्याम् । भावे 'हन्यते' ।

'भज' सेवाया भागे च (भक्ति, भाग देना) ।

(भ्रादादौ) परस्मैपदे—(स०) ।

लटि-भजति, भजत, भजन्ति । वि० लि० भजेत्,
भजेताम्, भजेयु । यथा-भजति' युवतिरेभिर्भूष-
सीमन्तिनीत्वम्' इ० वि० वृ० ।

आत्मनेपदे—

लटि-भजते, भजते, भजन्ते । वि० लि० भजेत,
भजेयाताम्, भजेरन् । यथा-भजते भुक्त्यन्तर-
भुक्तियोगे' इ० वि० वृ० ।

परि+भज } भागे (भाग देना) ।
वि+ ,, }

परस्मैपदे—

लटि-परिभजति, परिभजत, परिभजन्ति । वि०
लि० परिभजेत्, परिभजेताम्, परिभजेयु । लटि-
विभजति, विभजत, विभजन्ति । वि० लि० विभ-
जेत्, विभजेताम्, विभजेयु ।
'भाज' पृथक्कमणि (अलग करना, पृथक् करना,
भाग देना) ।

(चुरादौ) परस्मैपदे (स०) ।

लटि-भाजयति, भाजयत, भाजयन्ति । वि० लि०
भाजयेत्, भाजयेताम्, भाजयेयु ।

आत्मनेपदे—

लटि-भाजयते, भाजयते, भाजयन्ते । वि० लि०—
भाजयेत, भाजयेयाताम्, भाजयेरन् ।

परि+भाज } भागे, भजने (भाग देना)
वि+ ,, }

परस्मैपदे—

लटि-परिभाजयति, परिभाजयत, परिभाजयन्ति
वि० लि० परिभाजयेत्, परिभाजयेताम्, परिभाज-
येयु । लटि-विभाजयति विभाजयत, विभाज-
यन्ति । वि० लि० विभाजयेत्, विभाजयेताम्,
विभाजयेयु ।

'हृन्' हरणे । हरण=विभाजन (बाटना, भाग
देना) प्राण स्वीकार, स्तेय, नाशन, च । (हरण
करना चोरता) ।

(भ्रादादौ) परस्मैपदे (स०) ।

लटि-हरति, हरत, हरन्ति । यथा-एकोऽथ
'हरति' वसो तथाऽऽहृत्य ।' इ० वृ० जा० ।
वि० लि०-हरेत्, हरेताम्, हरेयु । यथा-नाग
हरेदवनादित्य द्विगुणेन वगमूलेन ।' इत्यायंभट्टोये ।

वा—

प्राणान् प्रयाणे हरेत् ।' इति विद्यामाधवीये ।
लोडि—हरतु, हरतात्, हरताम्, हरन्तु । यथा—
विघ्न मुहूर्तकलितद्वितीयदन्तप्ररोहो 'हरतु'
द्विपाष्ठ ।' इति मु० चि० ।

आत्मनेपदे—

लटि—हरते, हरेते, हरन्ते । वि० लि० हरेत्, हरे-
याताम्, हरेरन् ।

'अप+हृञ्' अपहरणे (नाश करना) लटि—
अपहरति, अपहरत अपहरन्ति । वि० लि० अप
हरेत्, अपहरताम्, अपहरेयु । यथा—मानुस्ताम्बू-
लदाना 'दपहरति' नृणा वैकुण्ठवासरोदयम्' इति
गन्यान्तरे । लटि परिहरति, परिहरत, परिहरन्ति ।
(परिहरणे) (त्याग) । यथा—परिहरन्त्यु पराग
परागतम्' इति वि वृ । लटि व्यवहरति, व्यवहरत
व्यवहरन्ति, (आचरण) । तथा—तदपि चारु न
चारुपित्तं मुं खं व्यवहरति' तथा वितथाशया ।'
इति वि० वृ० ।

'प्रसु' प्रसते (साना) भ्वादी आत्मनेपदे । (स०) ।

लटि—प्रसते, प्रसेते, प्रसन्त ।

वि० लि०—प्रसेन, प्रमेयाताम्, प्रसेरन् । ल्युटि—
प्रसनम् ।

'प्रस' ग्रहण (ग्रहण करना, पकडना, प्रसना,
(चुरादी—णिजि) । (म०) ।

लटि—प्राप्तयति प्राप्तयत प्राप्तयन्ति । वि०
लि०—प्राप्तयत प्राप्तयताम् प्राप्तययु ।

'दृढ' अपवारणे (डरना) ।

(चुरादी) निजि । (स०) ।

लटि—छादयति छादयन्, छादयन्ति । वि०

लि०—छादयेत्, छादयेताम्, छादयेयु । यथा—

'छादयत्य' कंमिन्दुविधु भूना' इति प्र० ला ५।३

अथवा—

'राहु कुभामण्डलग शशाङ्क शशाङ्कगश्छादय-
तीनविम्बम् । इति सिद्धान्तशिरोमणौ ।

'भू' सत्तायाम् (होना)

भ्वादी—परस्मैपदे—(प्र०) ।

लटि—भवति, भवत, भवन्ति । यथा—'भवति'
विलग्नमदोऽयनाशहीनम्' इति ग्रहलाघवे ४।३

चतुर्थे भवन सूर्याज्जसितौ भवत' कथम् ।'
इति वृ० जा० । धनान्त्यलग्नेषु 'भवन्ति' खेदा,
इति प्र० का० । वि० लि०—भवत्, भवेताम्,

भवेयु । यथा—'समेन केनाप्यपवत्य हारभाज्यो
'भवे' द्वा सति सम्भवे तु ।' इति ली० व० ।

'तयो सम्बन्धमानेण भवेता' योगकारको' इत्यु-
द्बुदायप्रदीपे । केनापि ते स्पष्टतरा 'भवेयु' इति

ग्रन्यान्तरे । 'णिजि—लटि—भावयति, भावयत,
भावयन्ति, वि० लि०—भावयत् भावयेताम्,

भावययु । भावे—'भूयत' ।

'विद्' सत्तायाम् (होना, हे) ।

(दिनादी) आत्मनेपदे—(प्र०) ।

लटि—विद्यत, विद्यत, विद्यन्त । यथा—पञ्चमे
विद्यत भोम' इति । विद्यतर्धे शशाङ्करो' इति ।

'विद्यन्त' ऋतुमा खेटा इति च प्र० का० ।
वि० लि०—विद्यत, विद्ययाताम्, विद्यरन् ।

यथा—विद्यत' वन्धो वनभावनाय' इति । 'विद्य-
याता 'योगिनि सोम्यो ननामो ।' इति । विद्यरन्'

स्व वधनेराचनीना । इति च प्र० का० ।

अत् नुवि (सत्ता, होना, हे) ।

(अदादौ—परस्मैपदे—(प्र०) ।

लटि—(प्र० पु०) अस्ति, स्त, सन्ति । (प्र० पु०) अस्मि, स्थ, स्थ । (उ० पु०) अस्मि, स्व,

स्म । यथा—‘अस्ति चेदद्यपराङ्मुखा मति’ इति वि० व० । अस्तं दंलं अस्तधनुज्यंके ‘स्त’ ।

इति करणकुतूहले २ । सन्ति’ स्त्रियो भवनवर्ग-
स्त्वगस्वभावाः’ इति ग्रन्थान्तरे । ‘दस्रो ‘असि’ भिन्ने

गुणनाविधौ चेत्’ इति ली० व० । कर्तुं’ ग्रहप्रका-
रण स्फुटमुद्यतोऽस्मि’ इ० प्र० ला० १।३ वि०

लि०—स्यात्, स्याताम्, स्यु । यथा—‘स्यात्सग-
यमोष्णाशुभुजक्षंसक्यै’ ति ग्र० ला० २ । ‘ताराग्रहा-

णामन्योन्य ‘स्याता’ युद्धसमागमौ’ इति सूर्य-
सिद्धान्ते । स्यु खण्डानि सवाद्वयोऽम्बरकृता’

इति प्र० ला० ।
प्रतु वर्तने (वर्तना, वर्तमान, उपस्थित) ।

भ्वादौ—आत्मनेपदे—(प्र०) ।

लटि—वर्तते, वर्तते, वर्तन्ते । यथा—पञ्चमे लो-
रवि पठे ‘वर्तते’ नवमे गुरु । ‘भाग्ययोगाभिधे-

योगे निहन्ता वैरिणा सदा ।’ इति कश्यप ।
वा—

तस्य नृपति राक्षसद्वेषे वर्तते ।’ इति वि० व० ।
‘उच्चमूलत्रिकोणेपु वर्तते गुरुभागवती । अभया-

भिधयोगोऽथ भङ्गरविनाशन ।’ इत्यत्रि । यथा-
वर्तन्ते ते वाः।रुचण्डाशुचन्द्रा बुधर्म्यं भूपमग्न्य

सदैव ।’ इति प्र० का० । वि० लि०—वर्तते, वर्ते-
याताम्, वर्तेरन् । यथा—स्वे वर्तेरन् बोधभाज

शुभास्तेत् इति प्र० का० ।
अप+वृत्तु’ अपवर्तने (पलटाव जलटफेर)

लटि—अपवर्तते, अपवर्तते, अपवर्तन्ते । वि०
१-२६

लि०—अपवर्तते, अपवर्तयाताम्, अपवर्तेरन् ।

नि+ड्रघाञ्—स्थापने (रक्षना)

जुहोत्यादौ । परस्मैपदे । (स०) ।

लटि—निदधाति, निधत्त, निदधति । यथा—
हृदि निदधति कृष्णाघ्नद्वय पुष्पनाज, इ० प्र०

वि लि—निदध्यात्, निदध्याताम्, निदध्यु ।
आत्मनेपदे—

लटि—निधत्ते, निदधाते, निदधते, वि० लि०—
निदधीत, निदधीयाताम्, निदधीरन् ।

‘ष्ठा’ गतिनिवृत्तौ (वैठना) ।

(भ्वादौ) परस्मैपदे—(प्र०)

लटि—तिष्ठति, तिष्ठत, तिष्ठन्ति । यथा—तिष्ठति
अयोध्या तिग्मगे ।’ इति । तिष्ठतोऽङ्गे सुधाङ्गे-

ज्यौ’ इति च प्र का । दशमैकादशे रि फलग्न-
वित्तसोत्पत्ते । ग्रहास्तिष्ठन्ति चेतसाम्या नृपतुष्यो

भवेन्नर ।’ इति सर्वाथचिन्तामणौ । वि० लि-
तिष्ठेत्, तिष्ठेताम्, तिष्ठेयु । यथा—तिष्ठेतपो-

भावपतिस्तनी चेत्’ इति । तिष्ठेता भविष्य भाग्ये’
इति । ‘तिष्ठेयु पामरा पठे’ इति च प्र का ।

सम्+ष्ठा (वैठना)

आत्मनेपदे—

लटि—सतिष्ठते, सतिष्ठते, सतिष्ठन्ते । वि० लि०—
सतिष्ठेत, सतिष्ठेयाताम्, सतिष्ठेरन् । यथा—य.

पश्येदुपगम्य च वने ‘सतिष्ठते’ दासवत्’ इति
विद्यामाधवीये ।

‘आस’ उद्देशने—(वैठना) ।

(अदादौ) आत्मनेपदे—(प्र०) ।

लटि—आसते, आसाते, आसते । वि. लि—आसीत,
आसीयाताम्, आसीरन् । यथा—आसते नदिज-

३०-२८

जीवभा स्मरे' इति । 'आसीत् कामभवने धन-
भावनाय' इति च ग्र का ।

'उप+विश' उपवेशने (बंठना) ।

(तुदादी) परस्मैपदे—(म०) ।

लटि—उपविशति, उपविशत उपविशन्ति । वि लि
—उपविशेत्, उपविशेताम्, उपविशेयु ।

'विश' प्रवेशने (धुमना, प्रवेश करना, बंठना) ।

(तुदादी) परस्मैपदे—(स०) ।

लटि—विशति, विशत, विशन्ति । वि० लि०—
विशेत्, विशेताम्, विशेयु । यथा—'सोऽधकार-
चरता वह्महीच्छायया विशति सोममण्डलम्' ।
इ०वि०वृ० । भावे—विशयते । निजि—वेशयति—त ।
'प्र+विश' प्रवेशते (प्रवेश करना) ।

(तुदादी) (स०) ।

लटि—प्रविशति, प्रविशत, प्रविशन्ति । वि० लि०
प्रविशेत्, प्रविशेताम्, प्रविशेयु ।

'वस' निवासे (रहना, निवास करना) ।

(भ्वादी) परस्मैपदे—(ग्र०) ।

लटि—वसति, वसत, वसन्ति । यथा—'वसति विबु-
धबन्धो वित्तभावेऽन्यदाता' इति । वसतो वनभे
विरोचनद्रु' इति । यथा—वन वसन्तीनकुजाकं-
गन्दना' इति च ग्र० का० । लोटि—वसतु, वस-
तात्, वसताम्, वसन्तु । यथा—नैवत्र वसतु दिव
सान् इति वि०मा० । लि०—वसेत्, वसेताम्,
वसेयु । यथा—वसेद्रूपभावपतिवंपुम्ह' इति 'वपू
गृहोपनभो वसेताम् इति । 'वसयुर्ये विपुशो-
धनेना' इति च ग्र का । भावे—उप्यते । 'निजि'
वासयति—त ।

'नि+वस' निराश (रहना) ।

(भ्वादी) परस्मैपदे—(ग्र०)

लटि—निवसति, निवसत, निवसन्ति । वि. लि—
निवसेत् निवसेताम् निवसेयुः । यथा—निवसेद्धरिजे
हरभावपे' इ. ग्र का । निवसेता व्यत्ययेत तावुभौ
धमंकर्मणो' इत्युद्गुप्र० ।

अप+इण् नि सरणे (निकलना)

(अदादी) परस्मैपदे—(प्र०स०)

लटि—अपेति अपेन, अपयन्ति । वि० लि०—अपे-
यात् अपेयाताम् अपेयु । यथा—वृत्ते समभूयते
तु कन्द्रस्थितशङ्को कमशो विशत्यपेति । ध्याया-
ग्रमिहापरा च पूर्वा' इ ग्र ना ४ ।

उद्+इण् दर्शने (उदय होना) ।

(अदादी) परस्मैपदे—(प्र० स०)

लटि—उदेति, उदित, उद्यन्ति । वि लि.—उदे-
यात्, उदेयाताम्, उदेयु । यथा—'उदेति चाय
प्रतिपत्समाप्ता, कृद्योऽपि वद्विष्णुतया प्रशस्त ।'
इ वि वृ । 'उद्यन्ति पृष्टत इनाख्यमोरणा श्लो-
काव्यन्दवा' इति ज्योतिस्तत्त्वे १।३७ ।
पृञ्' धारणे (धारण करना) ।

(भ्वादी) परस्मैपदे—(स०)

लटि—धरति, धरत, धरन्ति । वि लि धरेत्,
धरेताम्, धरेयु ।

धात्मनेपदे—

लटि—धरते, धरते, धरन्ते । वि लि—धरेत, धर-
याताम्, धरन् । भावे—धार्यते । क धार्यन् ।
निजि—धारयति—त ।

डुभृञ्' धारणपोषणयो (धारण करना, पोषण
करना) ।

(जुहोत्यादौ) परस्मैपदे—(स०)

लटि—विभर्ति, विभृतेः, विभ्रति ।

वि. लि.—विभृयात्, विभृयाताम्, विभृयुः । यथा—
'स्वस्वभङ्गिभृतवोऽपि विभ्रति' इ. वि. वृ. ।

आत्मनेपदे—

लटि—विभृते, विभ्राते, विभ्रते । वि. लि. विभ्रीत
विभ्रीयाताम्, विभ्रीरन् ।

'हु धाञ्' धारणपोषणयो (धारण करना, पालन
करना ।

(जुहोत्यादौ)—परस्मैपदे—(स०) ।

लटि—दधाति, धत्त, दधति । वि० लि०—
दध्यात्, दध्याताम्, दध्युः । यथा—'नरा नाय्यो
राज्यं दधति पदपाणिप्रणयिभिः' इति वि० वृ० ।
'वस्त्राणि दध्युर्मुग्दाल्लपुष्ये' इति ग्र० का० ।

आत्मनेपदे—

लटि—धत्ते, दधाते, दधते । वि० लि० दधीत,
दधीयाताम्, दधीरन् ।

अत्र विशेषः—

* 'विपूर्वो 'धा' करोत्यर्थं ह्यभिपूर्वंस्तु भाषणे ।
मेलने चापि सम्पूर्वो निपूर्वं. स्थापने मतः ॥' इति ।

तेन—

'वि+धाञ्' (करता) ।

(जुहोत्यादौ) परस्मैपदे—(स०) ।

लटि—विदधाति, विधत्त, विदधति । वि०
लि०—विदध्यात्, विदध्याताम्, विदध्युः ।

यथा—'स नियत विदधाति वधूवरम्' इति वि०
वृ० । 'विधत्तोऽर्थमो वित्तहानि महीजपतङ्गी
यदा' इति । 'काव्येन्द्रिज्या विदधति वित्त वित्त-
स्थाः' इति च ग्र० का० । 'प्राङ्मध्यमे चलफलस्य
लल विदध्यात्' इति ग्रहलाघवे ३ । 'विदध्याता
खस्यो मुरगुरुकवी स्व नृपतितः' इति । 'विदध्यु-
र्भविच्चन्द्रजीवा नृपाल खयाताः' इति च ग्र०
का० । लुटि—विधास्यति, विधास्यतः, विधा-
स्यन्ति । लोटि—विदधातु विधत्तात् ।

१-१७

१८-३४

* उपसर्गः (पु०) क्रियायोगे प्र परादयः ।

ते यथा—प्र, परा, अप, संभु, अय, निद्, निल्, दुद्, दुल्, वि, धाङ्, लि, अधि, अपि, प्रति, सु,
जत्, अभि, प्रति, परि, उप । एते द्वार्विशतिः प्रादयः ।

अत्र विशेष उक्तः शब्दार्थविज्ञानमयी—१-३६५७ यथा—निपाताश्चादयो ज्ञेया उपसर्गास्तु प्रादयः ।
द्योतकत्वात् क्रियायोगे लोकादवगता इमे ॥ ते त्रिधा—'धात्वर्थं धाप्ते कश्चित्' यथा—प्रादयो । कश्चित्तमनु-
वर्तते—यथा—प्रसूते । 'तमेव विज्ञानव्यस्य' यथा—अणमति । 'उपसर्गं प्रतिस्त्रिया ॥' अपि च—'उपसर्गेण
धात्वर्थो बलावन्त्यश्च नीयते । प्रहाराहारसहारविहारपरिहारवत् ॥ इति ।

अन्यत्रापि—

'एकः श्वजिह्वैद् पातुपसर्गवशात्तथा । यथा कुम्भालारत्नम्भो, मर्षं क्षरति कुम्भरः ॥ द्रव्यतो-
द्वर उत्कर्ष' जयत्यभिभवे रिपुम् । 'निश्चित वेति गोविन्द' सन्धिं भाषयो यथा ॥ 'श्रुद्वायने यत्तयस्मिन्
हरिरादसति द्रमम्' १ धात्वर्थं धावते कश्चित्कश्चित्तमनुवर्तते ॥ तमेव विज्ञानव्यस्योऽन्यकोऽन्यः प्रयुज्यते ।
इत्याह्वातचर्चिका । का० ३ इतो० ७७।७८।७९।८० । 'धातुपसर्गयोः कार्यमन्तरङ्गम्' अन्यवृद्धिरङ्गम् ।

विधत्ताम्, विदधतु । यथा—हस्ते प्रयाय पवने
विदधातु यात्राम्' इति वि० मा० ।

आत्मनेपदे—

लटि—विधत्ते, विदधाते, विदधते । वि० लि०
विदधीत, विदधीयाताम्, विदधीरन् । यथा—
'दृष्ट्वा विधत्ते वशवर्तिनं तम्' इति । 'विदधीत
गुरो लग्ने स्वांशस्थे' इति च वि० मा० । कर्म-
कत्तृके लटि—विधीयते, विधीयते, विधीयन्ते ।
यथा—'विधीयतेऽन्येनियमात्तद्वयम्' इति वि. मा.
'सम्+पठ्' सम्पादने (करना) ।

(दिवादी)—'णिजि' (स० प्र०) ।

परस्मैपदे—

लटि—सम्पादयति, सम्पादयतः, सम्पादयन्ति ।
वि० लि०—सम्पादयेत्, सम्पादयेताम्, सम्पादयेयुः ।

आत्मनेपदे—

लटि—सम्पादयते, सम्पादयते, सम्पादयन्ते ।
वि० लि०—सम्पादयेत, सम्पादयेयाताम्, सम्पा-
दयेरन् ।

'डु कृञ्' करणे (करना) ।

(तनादी)—परस्मैपदे—(स०) ।

लटि—(प्र० पु०) करोति, कुरुतः, कुर्वन्ति ।
(म० पु०) करोषि, कुरुयः, कुरुय । (उ० पु०)
करोमि, कुर्वः, कुर्वः । यथा—'बन्ध करोत्यनि-
मिषः पदवी यियायोः' इति वि० मा० । 'सगो
सितेज्यौ कुरुतो नृपालम् ।' इति प्र० का० ।
'सगने दिवाकरविधुन्तुदमन्दनीमाः कुर्वन्ति राज्य-
यजमानविनाशन च ।' इति वि. मा । लोटि—
(प्र० पु०) करोतु कुरुतात् । कुरुताम् । कुर्वन्तु ।

(म० पु०) कुरु कुरुतात् । कुरुतम् । कुरुत । (उ०
पु०) करवाणि, करवाव, करवाम । वि० लि०—
कुर्यात्, कुर्याताम्, कुर्युः । यथा—अत्याज्य-
नामनि सगूषंघटे विचापे 'कुर्यात्' इति वि०
मा० । 'कुर्यातां' गुरुशशिनी स्वगौ ससौम्यौ
इति प्र० का० । 'कुर्युः' स ते मियुनं गृहोदय-
गतान्' इति वृ० जा० ।

आत्मनेपदे—

लटि—कुरुते, कुर्वति, कुर्वन्ते ।
वि० लि०—कुर्वीत, कुर्वीयाताम्, कुर्वीरन् ।
यथा—'गुभेक्षिते चेत्कुरुते गिरं चिरात्' इ० वृ०
जा० । 'दुरधारा विधुरां कुरुते वधूम्' इ. वि. वृ० ।
'प्र+डु कृञ्' करणे (करना) ।

परस्मैपदे—

लटि—प्रकरोति, प्रकुरुतः, प्रकुर्वन्ति । वि० लि०—
प्रकुर्यात्, प्रकुर्याताम्, प्रकुर्युः । यथा—'सिद्धं च
सिद्धा प्रकरोति पुंसाम्' । इति ज्यो० सा० ।

आत्मनेपदे—

लटि—प्रकुरुते, प्रकुर्वति, प्रकुर्वन्ते । वि० लि०—
प्रकुर्वीत, प्रकुर्वीताम्, प्रकुर्वीरन् । यथा—पित्त
प्रकुर्वीत रविविलग्नम्' इ० प्र० का० । कर्मकत्तृके-
लटि—क्रियते, क्रियेते, क्रियन्ते । यथा—क्रियते
काशिनानेन शीघ्रबोधाय सप्रहः । इति शीघ्र-
बोधे १।१।

'णिजि'—परस्मैपदे

लटि—कारयति, कारयतः, कारयन्ति । वि. लि.
कारयेत्, कारयेताम्, कारयेयुः ।

आत्मनेपदे

लटि—कारयते, कारयते, कारयन्ते । वि. लि.

कारयेत्, कारयेयाताम्, कारयेरन् ।

‘रच्’ प्रतियस्ते (रचना करना, बनाना करना) ।

(चुरादौ) परस्मैपदे—(स०)

लटि—रचयति, रचयत, रचयन्ति । यथा—रचयति
रविष्ठां कोविदः कामंजताम्’ इ वि. वृ. ‘विपम-
भाशगतौ क्षशिभार्गवौ तनुगृहं बलिनौ यदि पश्यतः
रचयतो, बरलाभमिमौ’ इ मु. चि. ६। वि. लि.
रचयेत्, रचयेताम्, रचयेयुः । यथा—पञ्च, द्वे द्वे
च रेखे रचयेद्विद्विषु’ इ वि. वृ. ।

‘वि+रच्’ प्रतियस्ते (बनाना, करना, रचना
करना) ।

(चुरादौ) परस्मैपदे—(स०)

लटि—(प्रपु.) विरचयति, विरचयतः, विरचयन्ति ।
(म० पु०) विरचयसि, विरचयथः, विरचयथ ।
(उ० पु०) विरचयामि, विरचयाव, विरचयामः ।
यथा—‘बृन्दावनं विरचयामि विचाररम्यम्’ इ वि.
वृ. । वि. लि. विरचयेत्, विरचयेताम्, विरचयेयुः ।
यथा—वेदिका विरचयेद्यथातथा’ इ. वि. वृ. ।

‘कृषि’ चिन्तने (रचना करना) ।

(चुरादौ) परस्मैपदे (स०)

लटि—कल्पयति, कल्पयत, कल्पयन्ति । वि. लि.
कल्पयेत्, कल्पयेताम्, कल्पयेयुः । यथा—‘तानधि-
सुहृन्मित्रादिभिः कल्पयेत्’ इ वृ. जा. ।

‘आ+चर’ } व्यवहरणे (व्यवहार करना)
सम्+आ+चर }

(म्वादी) परस्मैपदे—(प्र० स०)

लटि—माचरति, माचरत, माचरन्ति । यथा—
‘यद्यदाचरति श्रेष्ठ’ इ. भगी. । वि. लि. माचरेत्
माचरेताम्, माचरेयुः । यथा—‘यदाश्चरेयुः स्व-

कुलोक्तभायः’ इ. वि. वृ. ।-लटि—समाचरति,
समाचरतः, समाचरन्ति । वि. लि. समाचरेत्,
समाचरेताम्, समाचरेयुः । यथा—‘पुत्रोभजापूजनं
सयुवतिः समाचरेत्’ इ. वि. वृ. ।

‘सृज्’ विसर्गे (उत्पादन करना, करना, रचना
करना, छोड़ना) ।

(तुदादौ) परस्मैपदे (स०)

लटि—सृजति, सृजतः, सृजन्ति । वि. लि. सृजेत्,
सृजेताम्, सृजेयुः । यथा—‘गोधूलिकं सृजति (उत्पा-
दयति) गोपपुष्पगुञ्जनानाम्’ इति ।

अथवा

‘गुहरनन्त्यमपेपु मुद थिय’सृजति’ इति च वि. वृ. ।

‘उद्+पद्’ उत्पादने (उत्पन्न करना, करना) ।

(चुरादौ) ‘णिजि’ परस्मैपदे, (प्र० स०)

लटि—उत्पादयति, उत्पादयतः, उत्पादयन्ति ।

वि. लि. उत्पादयेत्, उत्पादयेताम्, उत्पादयेयुः ।

‘जनी’ प्रादुर्भावे (उत्पन्न होना, पैदा होना) ।

(दिवादी) आत्मनेपदे (प्र०)

लटि—जायते, जायेते, जायन्ते । वि. लि.—जायेत,
जायेयाताम्, जायेरन् । यथा—‘जायते नालवे-
ष्टितः’ इ. वृ. जा. । ‘जायेयातामस्तमध्याह्न-
लग्ने’ इ. वि. वृ. ।

‘प्र+जनी’ प्रादुर्भावे (उत्पन्न होना) ।

(दिवादी) आत्मनेपदे (प्र०)

लटि—प्रजायते, प्रजायेते, प्रजायन्ते । वि. लि. प्रजा-
यत, प्रजायेयाताम्, प्रजायेरन् । जनी ‘णिजि’-

परस्मैपदे—

लटि—जनयति, जनयत, जनयन्ति । वि. लि. जन-

येत्, जनयेताम्, जनयेयुः । यथा—वलवद्ग्रहदोष-
कारणमनुजानां जनयत्यनेत्रताम् ॥' इ. वृ. जा. ।

‘पूङ्’ प्राणिप्रसवे (प्रसव करना, जन्म देना) ।

(दिवादी) आत्मनेपदे (अ०) ।

लटि—सूयते, सूयेते, सूयन्ते । वि. लि. सूयेत, सूये-
याताम्, सूयेरन् ।

‘प्र+पूङ्’ प्राणिप्रसवे (प्रसव करना, जन्म देना) ।

(दिवादी) आत्मनेपदे (अ०)

लटि—प्रसूयते, प्रसूयेते, प्रसूयन्ते । वि. लि.—प्रसूयेत
प्रसूयेयाताम्, प्रसूयेरन् । यथा—सोपरभूमिषु च
प्रसूयेते' इ० वृ० जा० ।

‘गम्’ गतो (गमन, ज्ञानं, प्राप्तिः) (जाना,
जानना, लाभ) ।

(भ्वादी) आत्मनेपदे (अ० स०)

लटि—प्रयते, प्रयेते, प्रयन्ते । वि. लि.—प्रयेत,
प्रयेयाताम्, प्रयेरन् ।

‘पद्’ गतो (चलना) ।

(दिवादी) आत्मनेपदे—(अ०) ।

लटि—पद्यते, पद्येते, पद्यन्ते । वि० लि०—पद्येत,
पद्येयाताम्, पद्येरन् ।

‘प्रज्’ गतो (जाना) ।

(भ्वादी) परस्मैपदे—(स०) ।

लटि—प्रजति, प्रजतः, प्रजन्ति । वि० लि०—
प्रजेत्, प्रजेताम्, प्रजेयुः । यथा—‘निविसङ्क-
मरिणा जय प्रजेत्’ इति वि० मा० ।

‘इण्’ गतो (जाना) ।

(भ्वादी) परस्मैपदे—(स० अ०) ।

लटि—एति, इतः, यन्ति । वि० लि०—इयात्,
इयाताम्, इयुः । यथा—‘नो पूर्वैरादि गुरुरेति

वञ्चितः’ इति मु० चि० १ ।

ग्रथवा—

‘मित्रत्वमेति रिपुरस्य तयंकराशौ’ इति वि. मा. ।

उप+इण्
‘सम्+’
‘सम्+उप+’ } प्राप्ती (प्राप्त करना) ।

(भ्वादी) परस्मैपदे (स० अ०) ।

लटि—उपैति, उपेतः, उपयन्ति । वि० लि०—
उपेयात्, उपेयाताम्, उपेयुः । यथा—‘नरेण
सयोगमुपैति कामिनी’ इति वृ० जा० । लटि—
समेति, समितः, सयन्ति । वि० लि०—समियात्,
समियाताम्, समियुः । यथा—‘लग्नं ‘समेत्यु’ भयतः
पृथुरोमयुग्मम्’ इति वृ० जा० । लटि—समुपैति,
समुपेतः, समुपयन्ति । वि० लि०—समुपेयात्,
समुपेयाताम्, समुपेयुः । यथा—‘क्षिप्र विनाशं
‘समुपैति’ जातः’ इति वृ० जा० ।

‘चर्’ गतिभक्षणयोः (गमन, चलना, भक्षण करना)

(भ्वादी) परस्मैपदे—(अ० स०) ।

लटि—चरति, चरतः, चरन्ति । वि० लि०—
चरेत्, चरेताम्, चरेयुः । यथा—‘उदयमेति यदा
दिवि तत्वर ‘चरति’ केतुरपि प्रतिवासरम्’ ।
इति वि० वृ० ।

‘सम्+चर्’ सञ्चरणे (चलना) ।

(भ्वादी) परस्मैपदे—(अ० स०) ।

लटि—सञ्चरति, सञ्चरतः, सञ्चरन्ति । वि०
लि०—सञ्चरेत्, सञ्चरेताम्, सञ्चरेयुः ।

‘वि+चर्’ विचरणे । (विचरना) ।

(भ्वादी) परस्मैपदे—(अ० स०) ।

लटि—विचरति, विचरतः, विचरन्ति । वि०

लि०—विचरेत्, विचरेताम्, विचरेयु । यथा—
'विचरति' भद्रा त्रिभुवनमध्ये' इति ग्रन्था-न्तरे ।
'चल्' कम्पने (चलना, फिरना) ।

(भ्वादी) परस्मैपदे—(ग्र०) ।

लटि—चलति, चलत, चलन्ति । वि० लि०—
चलेत्, चलेताम्, चलेयु । यथा—ग्रहण ऋक्षग
एव स चेन्न किं चलति किञ्चिदुपप्लव एव तत् ।'
इति वि० वृ० ।

'भ्रमु चलने (भ्रमण करना चलना, घूमना) ।

(भ्वादी दिवादी च) परस्मैपदे—(ग्र०) ।

लटि—भ्रमति, भ्रमत, भ्रमन्ति । भ्रम्यति,
भ्रम्यत, भ्रम्यन्ति । भ्राम्यति, भ्राम्यत, भ्राम्य-
न्ति । वि० लि०—भ्रमेत्, भ्रमेताम्, भ्रमेयु ।
भ्रम्येत्, भ्रम्येताम्, भ्रम्येयु । भ्राम्येत्, भ्राम्ये-
ताम्, भ्राम्येयु । यथा—इह विहितकरग्रहा
गुहाणि 'भ्रमति' भुज्यतया पर क्षतानि ।'
इति वि० वृ० ।

'गम्लु' गती (गमन, ज्ञान, प्राप्ति) (जाना) ।

(भ्वादी) परस्मैपदे—(ग्र० स०) ।

लटि—गच्छति, गच्छत, गच्छन्ति । यथा—
'घटोजस्त ह्युदय च गच्छति । इति ग्र० ला० ।
'क्रिये गच्छन्ति पामरा इति ग्र० का० । लोटि—
गच्छतु गच्छतात् । गच्छताम् । गच्छन्तु । यथा—
'अधुष्य गच्छतु परेषु मुहूर्तमात्रम्' इति वि० मा ।
'गच्छन्तु चापे तिमिभे शुभग्रहा' इति ग्र० का० ।
वि० लि०—गच्छेत्, गच्छेताम्, गच्छेयु । यथा—
'नगच्छेयुर्न व स्त्रिय ।' इति ग्र० का० ।
'ग्रा+गम्लु' आगतो (जाना) ।

(भ्वादी) परस्मैपदे—(ग्र० स०) ।

लटि—आगच्छति, आगच्छत, आगच्छन्ति ।
वि० लि०—आगच्छेत्, आगच्छेताम्, आगच्छेयु ।
'ग्रा+या' आगतो (जाना) ।

(यदादी) परस्मैपदे—(ग्र० स०) ।

लटि—आयाति, आयात, आयान्ति । वि० लि०—
आयायात्, आयायाताम्, आयायु । यथा—विश्ले-
पमायाति यथाऽनुभि एवं ।' इति वि० वृ० ।
'प्र+या' प्रापणे (जाना) ।

(भ्वादी) परस्मैपदे (ग्र० स०)

लटि—प्रयाति, प्रयात, प्रयान्ति । यथा प्रस्त प्राच्या
भूरिलवो लघु प्रयाति' इति । 'चलकेन्द्रलव-
'प्रयान्ति' वक्रम्' इति च ग्र० ला० । लोटि—प्रयातु
प्रयातात् । प्रयाताम् । प्रयान्तु । यथा—तत्तद्दि-
निहितं प्रयातु ककुभ ता ता शुभेस्तारकै' इ वि
मा । वि लि प्रयायात् प्रयायाताम्, प्रयायु ।
'या' प्रापणे । प्रापणमिह गति (जाना) ।

(यदादी) परस्मैपदे (ग्र० स०)

लटि—याति, यात, यान्ति । यथा—एका तिर्यक्
तजनीं 'याति' रेखा' इ० वि० वृ० । 'इतीमे 'यान्ति'
दूकृत्यता सिद्धेस्तेरिह पंचममनयसत्कार्यादिक
त्वादित्येत् ।' इ० ग्र० ला० १ । वि० लि०—'यायात्
यायाताम्, यायु । यथा—न ता प्रतिदिश यायात्
पृष्ठयास्ते शुभप्रदा' इ वि० मा ।
'योञ्' प्रापणे (पहुँचाना ले जाना) ।

(भ्वादी) परस्मैपदे (स०)

लटि—नयति, नयत, नयन्ति । यथा—नश्यन् वश
नयति तं पुरुष स्पृशन् वा इ० वि० मा० ।

प्रयवा

'नयति देवरि देवरिपूषणी' इ० वि० वृ० । 'किं

नयन्ति यदि तत्पृथग्भवेत्' इ० वि० वृ० । वि० लि०
नयेत्, नयेताम्, नयेयुः ।

आत्मनेपदे

लटि—नयते, नयेते, नयन्ते । वि० लि०—नयेत्, नये-
याताम्, नयेरन् ।

'बह' प्रापणे (पहुँचाना, डोना) ।

(भ्वादी) परस्मैपदे (स०)

लटि—बहति, बहत्, बहन्ति । यथा—'बहति शेष-
गृहेषु महोत्सवम्' इ० वि० वृ० । वि० लि०—बहेत्,
बहेताम्, बहेयुः ।

'उद्+बह' उद्बहने (विवाह करना) ।

(भ्वादी) परस्मैपदे (स०)

लटि—उद्बहति, उद्बहत्, उद्बहन्ति । वि० लि०—उद्ब-
हेत्, उद्बहेताम्, उद्बहेयुः । यथा—'नोत्तमामुद्बहेक-
न्याम्' इ० प्र० ।

'कु+लभप्' प्राप्तौ (प्राप्ति करना, पाना) ।

(भ्वादी) आत्मनेपदे (स०)

लटि—लभते, लभेते, लभन्ते । यथा—'समर्च्यमानो
लभते धनं जयम्' इ० वि० मा० ।

अथवा

यथा—'इन्द्रो प्राप्य दद्या फलानि लभते मन्त्रद्विजा-
त्पुद्गवान्' इ० वृ० जा० । वि० लि०—लभेत्, लभे-
याताम्, लभेरन् ।

'विद्+लभे' लाभे (प्राप्त करना) ।

(तुदादी) आत्मनेपदे (म०)

लटि—विन्दते, विन्देते, विन्दन्ते । यथा—'तदा यदि
नृपो मुष्टे जयं विन्दते' इ० वि० मा० । वि० लि०
विन्देत्, विन्देयाताम्, विन्देरन् ।

परस्मैपदे

लटि—विन्दति, विन्दतः, विन्दन्ति । यथा—तीव्रान्
विदन्ति रोगान्' इ० वि० मा० । वि० लि०—विन्देत्,
विन्देताम्, विन्देयुः ।

'आप्+वि' व्याप्तौ (पाना, व्याप्त होना) ।

(स्वादी) आत्मनेपदे (प्र० स०)

लटि—आप्नुते, आप्नुवाते, आप्नुवते । वि० लि०—
आप्नुवीत्, आप्नुवीयाताम्, आप्नुवीरन् ।

परस्मैपदे

लटि—आप्नोति, आप्नुतः, आप्नुवन्ति । वि० लि०—
आप्नुयात्, आप्नुयाताम्, आप्नुयुः ।

'प्र+आप्+वि' व्याप्तौ (पाना, व्याप्त होना) ।

(स्वादी) आत्मनेपदे (प्र० स०)

लटि—आप्नुते, आप्नुवाते, आप्नुवते । वि० लि०—
आप्नुवीत्, आप्नुवीयाताम्, आप्नुवीरन् ।

परस्मैपदे

लटि—आप्नोति, आप्नुतः, आप्नुवन्ति । यथा—
'भृत्यापत्यकलत्रभरसंनमपि आप्नोति च व्यङ्गताम्'
इति वृ० जा० ।

अथवा

'विद्राव्याऽरिवरूपिनी जयमथ आप्नोति पृथिवी-
पतिः' इति वि० मा० ।

'अभि+कुपाञ्' भाषणे (बोलना)

(जुहोत्यादी) आत्मनेपदे (स०)

लटि—(प्र० पु०) अभिधत्ते, अभिदधाते, अभि-
दधते । (म० पु०) अभिधत्से, अभिदधासे, अभि-
धध्वे । (उ० पु०) अभिदधे, अभिदध्वहे, अभि-
दध्महे । यथा—प्रथ मासपणामुलपुत्रियया ग्रहण-

द्वयसिद्धिः कृतेऽभिदधे' इ. ॥ ला ७।१ वि लि-
अभिदधीत, अभिदधीयाताम्, अभिदधीरन् ।

परस्मैपदे—

लटि—अभिदधाति, अभिदधत्, अभिदधन्ति । वि०
लि० अभिदध्यात् अभिदध्याताम्, अभिदध्यात् ।

'गद्' व्यक्ताया वाचि (स्पष्ट बोलना, कहना) ।

(भ्वादी) परस्मैपदे—(स०) ।

लटि—गदति, गदत, गदन्ति । यथा—'गगनतो-
यत्परस्मि शुभं भूगुणं दत्ति सखम्' इति वि वृ ।

वि लि—गदेत्, गदेताम्, गदेयु ।

'नि+गद्' } व्यक्ताया वाचि (स्पष्ट बोलना,
'प्र+नि+', } कहना) ।

(भ्वादी) परस्मैपदे—(स०) ।

लटि—निगदति, निगदत, निगदन्ति । लिटि—
निजगाद, निजगदतु, निजगदु । यथा—'वक्त्रा

करोत्यनिमिष पदवी मियासोपनि नृयुग्ममशुभ
निजगाद गायः ।' इति वि० मा० ।

वि० लि०—निगदेत्, निगदेताम्, निगदेयु ।

लटि—प्रणिगदति, प्रणिगदत, प्रणिगदन्ति ।

वि लि—प्रणिगदेत्, प्रणिगदेताम्, प्रणिगदेयु ।

'अद्' व्यक्ताया वाचि (स्पष्टबोलना, कहना) ।

(भ्वादी) परस्मैपदे—(स०) ।

लटि—वदति, वदत, वदन्ति । यथा—'श्रीमान् व-
राहो 'वदती' ह्यवतथा ।' इति श्रन्यान्तरे ।

'होरात्वशप्रमतिमपरे राशितुल्यं वदन्ति' इ वृ जा ।

लोटि—(प्र पु) वदतु वदतात्, वदताम्, वदन्तु ।

(म पु), वद वदतात् । वदतम् । वदत । (उ पु)

वदानि, वदाव, वदाम । यथा—'क्षपञ्चयुग्मवति

किं 'वद' खस्यवर्गम् ।' इति ली व । वि लि—
वदेत्, वदेताम्, वदेयु । यथा—'नाशं वदेद्यदधिक
परिपच्यते तत्' इ वृ जा ।

'प्र+वद्' व्यक्ताया वाचि (बोलना) ।

(भ्वादी) परस्मैपदे—(स०) ।

लटि—प्रवदति, प्रवदत, प्रवदन्ति । यथा—
'तावदगते दिननिशो 'प्रवदन्ति' जन्म ।' इ वृ जा ।

वि लि—प्रवदेत्, प्रवदेताम्, प्रवदेयु । यथा—
'क्षिप्र निधन 'प्रवदेत्' इति वृ० जा० ।

ब्रूञ्' व्यक्ताया वाचि (स्पष्ट बोलना, कहना) ।
(भ्वादी) उभयपदे—(स०) ।

लटि—(प्र. पु) ब्राह्, ब्राह्नु, ब्राहु । (म पु)
ब्राह्य, ब्राह्यु ।

(पक्षे पञ्चसु वचनेषु)

यथा—'एकोऽत्र हरति वली तथा 'ऽऽह' सत्य.'
इ वृ जा ।

अथवा—

'भास्व दूगं वयोदिश प्रविशनादिरवाह वाच-
स्पति ।' इति वि मा । वीर्यां ग्वितेषु नृपजन्म

दशाविलग्नवर्णाधिपेषु नृपतेरभिषेकमाहु ।
इति वि मा । लटि—(पक्ष) (प्र पु) ब्रवीति,

ब्रूत, ब्रूवन्ति । (म. पु) ब्रवीषि, ब्रूष, ब्रूथ ।
(उ पु) ब्रवीमि, ब्रूव ब्रूम । यथा—'मुद्गालं च

ब्रूवन्ति भक्षयानि' इ वि मा । 'सञ्ज्ञा ब्रूमो
विशेषत ।' इति । लिटि—उवाच, ऊचतु,

ऊचु । यथा—'इति केचिदूचु । इति ग्रन्थान्तरे ।
'प्र+ब्रूञ्' लिटि—प्रोवाच, प्रोचतु, प्रोचु ।

यथा—'रिफस्यानसिखान् ग्रहान् न शुभदान्'
'प्रोवाच वाचस्पति ।' इ वि मा । 'प्रोचु'

स्तद्धन्तरस्तादिभूपाम् ।' इति मु चिं । लोटि—
(प्र पु) ब्रवीतु ब्रूतात् । ब्रूताम् । ब्रवन्तु ।
(म पु) ब्रूहि ब्रूतात् । ब्रूतम् । ब्रूत । (उ पु) ।
ब्रवाणि ब्रवाव, ब्रवाम । यथा—'साधिद्वय त्रय
व्यधि कोद्ग् 'ब्रूहि' सवर्णितम् ।' इति ली व ।
वि लि—ब्रूयात्, ब्रूयाताम्, ब्रूयु ।

आत्मनेपदे—

लटि ब्रूते, ब्रूवाते, ब्रूवते । यथा—'त्याज्य
मुनयो ब्रूवते' केचित्सर्वत्र शुभकार्मे' इ वि मा ।
लिटि—ऊचे, ऊचाते, ऊचिरे, यथा—'भतिथि
वारफलानि पदे पदे विरचितानि परैरिति नो-
चिरे ।' इति वि. वृ । वि लि—ब्रूवीत, ब्रूवीया-
ताम्, ब्रूवीरन् ।

'निर्द्+ब्रूञ् लटि—निरूचे, निरूचाते, निरूचिरे ।
यथा—'इत्यतीन्द्रियदृशो निरूचिरे' (निजगदु)
यद् गुणगुणमयम् ।' इति वि वृ ।

(अदादी) परस्मैपदे—(स०) ।

'वच' परिभाषणे (बोलना, कहना) ।

लटि—वक्ति, वक्त ।

यथा—'रवीन्दुमित्रमुरजिद्वस्त्वमित्रान् शुभान्,
जीवो वक्ति' वरं वराहमिहिर इति वि मा ।
वि लि—उच्यात् उच्याताम्, कर्मकर्तृके—लटि—
उच्यते, उच्येते, उच्यन्ते । चुरादौ 'णिजि'—
लटि—वाचयति, वाचयते, वाचयन्ति, वाच-
यन्ति, वाचयन्ते ।

'चक्षिश् व्यक्ताया वाचि' भय दर्शनेऽपि (बोलना) ।

(अदादी) आत्मनेपदे (स०)

लटि—चक्षते, चक्षाते, चक्षते । वि. लि.—चक्षीत,

चक्षीयाताम्, चक्षीरन् ।

'आ+चक्षिश्' }
'प्र + " } (कहना, बोलना) ।
'सम्+आ + " }

(अदादी) आत्मनेपदे (स०)

लटि—आचक्षते, आचक्षाते, आचक्षते । प्रचक्षे,
प्रचक्षाते, प्रचक्षते । समाचक्षे, समाचक्षाते, समा-
चक्षते । लोटि—(प्र० पु०) चक्षाम्, चक्षाताम्,
चक्षताम् । (म. पु) चक्ष्व, चक्षायाम्, चक्षध्वम् ।
(उ. पु.) चक्षं, चक्षावहै, चक्षामहै यथा—'तथा-
क्षमाको' गणक । 'प्रचक्ष्व' चेदक्षजक्षेत्रविवक्षणो-
ऽसि इति । 'क्षेत्रक्षोदविधौ विवक्षण 'समाचक्ष्वा'
ऽविलक्षोऽसि चेत्' इति च सि. शि. ।

'कथ' वाक्यप्रद-धे (कथा कहना) ।

(चुरादौ) परस्मैपदे (स०)

लटि—कथयति, कथयत, कथयन्ति । यथा—नत्रापि
मूपिकभय कथयन्ति सौम्ये' इ. वि. मा । लोटि—
(प्र. पु.) कथयतु कथयतात् । कथयताम् । कथयन्तु ।
(म. पु.) कथय कथयतात् । कथयतम् । कथयत ।
(उ. पु.) कथयानि, कथयाव, कथयाम । यथा—
किं स्यात् त्रयाणां 'कथयाऽऽगुशेषम्' इ. ली. व. ।
वि. लि.—कथयेत्, कथयेताम्, कथयेयु ।

आत्मनेपदे

लटि—कथयते, कथयेते, कथयन्ते । वि. लि.—कथ-
येत, कथयेयाताम्, कथयेरन् । भावे—कथ्यते ।

'भाष्' व्यवताया वाचि (स्पष्ट बोलना) ।

(भ्यादौ) आत्मनेपदे (स०)

लटि—भाषते, भाषेते, भाषन्ते । वि. लि.—भाषेत,
भाषेयाताम्, भाषेरन् । क० भाष्यते । णि० भाष-
यति—ते ।

वि+आइ+हृङ् कथने (कहना) ।

(भ्वादी) परस्मैपदे (स०)

लटि—व्याहरति, व्याहरत, व्याहरन्ति । वि लि व्याहरेत, व्याहरेताम्, व्याहरेयु ।

आत्मनेपदे

लटि—व्याहरते, व्याहरेते, व्याहरन्ते । वि. लि—व्याहरेत, व्याहरेताम्, व्याहरेरन् ।

पठ् व्यक्ताया वाचि (स्पष्ट बोलना)

(भ्वादी) परस्मैपदे (स०)

लटि—पठति पठन, पठन्ति । वि लि पठेत्, पठेताम् पठेयु । क पठयते । जिजि—पाठयति—ते ।

अधि+इङ् अध्ययने (पढना) ।

(भ्वादी) आत्मनेपदे (अ०)

लटि—अधीते, अधीयाते अधीयते । वि लि—अधीयत अधीयीयाताम् अधीयोर्न् । क० अधीयते । जिजि—अध्यापयति ।

'प्रथ्' प्रख्याने (कहना, प्रख्यात करना) ।

(चुरादी) परस्मैपदे (स०)

लटि—प्रथयति, प्रथयत, प्रथयन्ति । प्राथयति, प्राथयत प्राथयन्ति । वि लि—प्रथयेत, प्रथयेताम्, प्रथयेयु । प्राथयेत् प्राथयेताम् प्राथयेयु ।

आत्मनेपदे

लटि—प्रथते, प्रथेते प्रथन्ते । वि लि प्रथेत, प्रथेयाताम्, प्रथेरन् । यथा—हित्वा सपत्नमितरान् प्रथयन्ति सोम्या' इ वि मा ।

तक्' भाषायां (बोलना) ।

(चुरादी) (परस्मैपदे (स०)

लटि—तर्कयति, तर्कयत, तर्कयन्ति । वि लि—

१-२६

तर्कयेत्, तर्कयेनाम्, तर्कयेयु । यथा—'कथितफल-विपाकैस्तर्कयेद्वर्तमानाम्' इ वृ. जा ।

आ+मन् कथने (कहना) ।

(भ्वादी) परस्मैपदे (स०)

लटि—आमनति, आमनत, आमनन्ति । वि लि—आमनेत्, आमनेताम्, आमनेयु । यथा—मासे तिथौ च पृथुमङ्गलमामनन्ति (कथयन्ति) इ वि वृ ।

'गा' गायने (गाना, कहना) ।

(जुहोत्यादी) परस्मैपदे (स०)

लटि—जगाति जगित । जगीत । जगति । लिटि—जगौ, जगतु, जगु । यथा—दक्षिणादित्य एति तदिति श्रुतिजंगौ' इति । सूर्यशुद्धिमपरे नृणा जगु' इति च वि वृ ।

'आ+दिश'
नि + " } कथने (कहना) ।
निर् + ,
सम् + आ ,

(तुदादी) परस्मैपदे (स०)

लटि—मादिशति, मादिशत मादिशन्ति । वि लि मादिशेत्, मादिशेताम्, मादिशेयु । यथा—सिद्धे-स्तैरिह पर्वधर्मनयसत्कार्यादिक त्वादिशेत्' इति

अ ला १ । लटि—निदिशति, निदिशत, निदिशन्ति । वि लि—निदिशेत्, निदिशेताम् निदिशेयु । लटि—निदिशति, निदिशत, निदिशति ।

वि लि—निदिशेत् निदिशेताम्, निदिशेयु । यथा—निदिशन्त्य—(कथयन्ति) सिनशोनकादय' इ वि वृ । लटि—समादिशति, समादिशत, समादिशन्ति,

वि लि—समादिशेत्, समादिशेताम्, समादिशेयु ।

यथा—तत्कालेसवर्ण 'समादिशेत्' इ वृ जा ।

'दिश' अतिसर्जने । अतिसर्जनं दानम् (देना) ।

१०-५६

(तुदादौ) परस्मैपदे (स०)

लटि—दिशति, दिशत, दिशन्ति । यथा—सहोत्प-
स्यो मन्दो दिशति चिरमायु सुखगुणान् इ वि.
मा । भ्रातृक्षय च दिशतो भ्रातृगौ भीममानवी'
इ ग्र का । न दिशन्ति शुभ नृणा सोम्या केद्रा-
धिषा यदि' इ उ प्र । वि लि—दिशेत् दिशेताम्,
दिशेयु । यथा—'दिशेत्सूनु सूरि सुतसदनयातो
जनुपि नु' इ ग्र का । 'शुकमोम्यौ सहजगौ
दिशेता सोदर नृणाम्' इ ग्र का । 'न दिशेयु-
ग्रंहा सर्वे स्वदशासु स्वभुविनपु' इत्यु. प्र ।
'वद्' दाने (देना) ।

(भ्वादौ) धात्मनेपदे (स०)

लटि—ददते, ददेते, ददन्ते । वि लि—ददेत्, ददे-
याताम्, ददेरन् ।
'दुवाङ्' दान (देना, प्रदान करना) ।

(जुहोत्यादौ) (परस्मैपदे) (स०)

लटि—ददाति, दत्त, ददति । वि लि—दद्यात्,
दद्याताम्, दद्यु ।

भारनेपदे

लटि—दत्ते, ददात्, ददत । वि लि—ददीत, ददो-
माताम्, ददीरन् । यथा—'वित्त्वन् भाश-
प्रनिम ददाति इ० वृ० जा० । 'दद्यात्ता चिर-
जीविन नहि नवेदोपो पुनर्भू भव । इति मु चि ।
'गुरुन् समभावात् हि विपमेऽन्यदयुरधि वलम्'
इति जा० प० ।

'दाप्' दान (देना) ।

(भ्वादौ) परस्मैपदे—(स०) ।

लटि—यच्छति, यच्छा, यच्छन्ति । यथा—
'प्रतिदिनं सचर प्ररन् फन क्रिमवि यच्छन्ति'
१-२६

चारफलो हि स ।' इ० वि० वृ० । केन्द्राद्येषु च
स्वकाद्वंशरणान् 'यच्छन्ति' खेदा क्रमात् ।
इति जा० प० । वि० लि०—यच्छेत्, यच्छेताम्,
यच्छेयु ।

'वि+त्' वितरणे (देना) ।

(भ्वादौ) परस्मैपदे—(प्र० स०) ।

लटि—वितरति, वितरत वितरन्ति । यथा—
'केचिदस्य वितरति काविदा' इ० वि० वृ० ।
यथा—'स्त्रीखेटी चरमे नरा प्रथमके क्लीबो च
मध्येतया द्वेष्काणे वितरन्ति पादम्' इ जा प ।
वि० लि०—वितरेत्, वितरेताम्, वितरेयु ।
'ग्रह्' उपादाने (ग्रहण करना, लेना) ।

(भ्वादौ) परस्मैपदे—(स०) ।

लटि—गृह्णाति, गृह्णीत, गृह्णन्ति । वि० लि०—
गृह्णीयात्, गृह्णीयाताम्, गृह्णीयु ।

धात्मनेपदे

लटि—गृह्णीते, गृह्णाते, गृह्णते । वि० लि०—
गृह्णीत, गृह्णीयाताम्, गृह्णीरन् । यथा—'मृत्स्ना
विदादभूमौ गृह्णीयात् सा नवस्वीया' इ वि मा ।
'सा' आदाने (लेना) ।

(भ्वादौ) परस्मैपदे—(स०) ।

लटि—साति, सात, सान्ति । वि० लि०—
सायात्, सायाताम्, सायु ।

'गत्' भक्षणे (खाना) ।

(भ्वादौ) परस्मैपदे—(प्र०) ।

लटि—गलति, गलत गलन्ति । वि० लि०—
गलेत्, गलेताम्, गलेयु । यथा—'मङ्गल गलति
सागले विषो' इति वि० वृ० ।

'ग्व्' भक्षणे (खाना) ।

(अदादौ) परस्मैपदे—(प्र० स०) ।

लटि—अत्ति, अत्त, अदन्ति । वि० लि०—
अद्यात्, अद्याताम्, अद्यु । यथा—‘अनुगलत्तित-
मत्ति तद्वदयो’ इति वि० वृ० ।

‘अश्’ भोजने (भोजन करना, खाना) ।

(भ्वादी) परस्मैपदे—(स०) ।

लटि—अश्नाति, अश्नीत, अश्नन्ति । वि० लि०—
अश्नीयात्, अश्नीयाताम्, अश्नीयु ।

‘भुज्’ पालनाभ्यवहारयो (खाना, पालनकरना)

(रूधादौ) परस्मैपदे—(स०) ।

लटि—भुज्जति, भुज्जत, भुज्जन्ति । यथा—
‘यदीन्दुराक्रम्य पुनर्भुज्जति, इति वि० वृ० । वि०
लि०—भुज्ज्यात्, भुज्ज्याताम्, भुज्ज्यु ।

आत्मनेपदे—

लटि—भुज्जते, भुज्जते, भुज्जते । वि० लि०—
भुज्जते, भुज्जते, भुज्जते ।

‘पा’ पाने (पीना) ।

(भ्वादी) परस्मैपदे—(स०) ।

लटि—पिबति, पिबत, पिबन्ति । यथा—पङ्-
भागाश्चैव नद्या पिबति च सलिलं सप्तमाशेन
मिश्रं’ इति ली० वृ० । यथा—‘सुसलिलमिह
मर्त्या निम्नगाया । पिबन्ति’ इ० प्र० का० ।
वि० लि०—पिबेत्, पिबेताम्, पिबेयु । यथा—
पिबेयुरादित्यमुखा सुपा ग्रहा’ इति प्र० का० ।
‘पीङ्’ पाने (पीना) ।

(दिवादी) आत्मनेपदे—(स०) ।

लटि—पीयते, पीयते, पीयन्ते । वि० लि०—
पीयते, पीयते, पीयते । यथा—पीयन्ते

मदिरा नरा सवनिता नित्य विवाहोत्सवे इ प्र०
‘पिप्पू’ सञ्चरणे (पीसना) ।

(रूधादौ) परस्मैपदे—(स०) ।

लटि—पिपिष्टि, पिपिष्ट, पिपिन्ति । यथा—यस्य-
च्छाया पुष्पवन्तो पिपिष्टि’ इति वि० वृ० ।
वि० लि०—पिप्यात्, पिप्याताम्, पिप्यु ।

डु पचय् पाके (पकाना) ।

(भ्वादी) परस्मैपदे—(स०) ।

लटि—पचति, पचत, पचन्ति । वि० लि०—
पचेत्, पचेताम्, पचेयु ।

आत्मनेपदे—

लटि—पचते, पचते, पचन्ते । वि० लि०—पचते,
पचते, पचते । क० पचते । णि० पाच-
यति—ते ।

परि+पचय् लिङि—

(चुरादौ) परस्मैपदे—(स०) ।

लटि—परिपाचयति, परिपाचयत, परिपाच-
यन्ति । यथा—‘एव परस्परगता परिपाचयन्ति’
इ० वृ० जा० । वि० लि०—परिपाचयेत्, परि-
पाचयेताम् परिपाचयेयु ।

‘बृक्षिर्’ प्रेक्षणे (देखना) ।

(भ्वादी) परस्मैपदे—(स०) ।

लटि—पश्यति, पश्यत, पश्यन्ति । यथा—‘यदि
न पश्यति नश्यति तत्कृतम्’ इ० वि० वृ० ।
‘पश्यतोऽङ्ग पपीन्दुर्जो’ इति प्र० का० ।

ग्रथवा—

‘तनुगृह बलिनो यदि पश्यत’ इ० मु० चि० ।
पश्यन्ति सप्तम मर्ते’ इत्यु० प्र० १३ वि० लि०—
पश्यत, पश्येताम्, पश्येयु । यथा—‘पश्येज्जलादौ
२६-२७

प्रतिविम्बित वा' इ. ग्र. ला । पश्येयुश्चा स्मरगो
कवीन्द्र' इ०ग्र०का० । क० दृश्यते ।

'णिजि' परस्मैपदे

लटि—दर्शयति, दर्शयत, दर्शयन्ति । वि. लि—
दर्शयेत्, दर्शयेताम्, दर्शयेयु । यथा—'दर्शयेद्दि-
विचर दिवि के वा' इति सि० शि० ।

आत्मनेपदे

लटि—दर्शयते, दर्शयते, दर्शयन्ते । वि० लि०—दर्श-
येत, दर्शययाताम्, दर्शयेरन् ।

'ईश्' दर्शने (देखना) ।

(भ्वादी) आत्मनेपदे (अ० स०)

लटि—ईक्षते, ईक्षते, ईक्षन्ते । यथा—न मेचक
चान्द्रकमीक्षते य' इ० वि० वृ० । वि० लि०—
ईक्षेत्, ईक्षेयाताम्, ईक्षेरन् ।

'निद्+ईक्ष' }
प्र + " } (देखना) ।
वि + " }

(भ्वादी) आत्मनेपदे (अ० म०)

लटि—निरीक्षते, निरीक्षते, निरीक्षन्ते । प्रेक्षते,
प्रेक्षते, प्रेक्षन्ते । वीक्षते, वीक्षते, वीक्षन्ते । वि लि.
—निरीक्षेत्, निरीक्षेयाताम्, निरीक्षेरन् । प्रेक्षेत्,
प्रेक्षेयाताम्, प्रेक्षेरन् । वीक्षेत्, वीक्षेयाताम्,
वीक्षेरन् ।

लोट् दर्शने—(देखना) ।

(चुरादी) परस्मैपदे (स०)

लटि—लोकयति, लोकयत, लोकयन्ति । वि. लि—
लोकयेत्, लोकयेताम्, लोकयेयु ।

'अय+लोक' }
आ + " } (देखना) ।
परि + " }
पि + " }

१-३१

(चुरादी) परस्मैपदे (स०)

लटि—अवलोकयति, अवलोकयत, अवलोकयन्ति ।

यथा—'निदशत्रिकोणचतुरस्रसप्तमाम्यवलोकयन्ति
चरणाभिवृद्धित ।' इ. वृ. जा । वि० लि०—अव-
लाकयेत्, अवलोकयेताम्, अवलादयेयु । लटि—
आलोकयति, आलोकयत, आलोकयन्ति । परि-
लोकयति, परिलोकयत, परिलोकयन्ति । विलो-
कयति, विलोकयत, विलोकयन्ति । वि० लि०—
आलोकयेत् आलोकयेताम्, आलोकयेयु । यथा—
छाया विद्योर्न ध्रुवमृक्षमासामालोकयेत्' इ वि वृ. ।
वि० लि०—परिलोकयेत्, परिलोकयेताम्, परिलो-
कयेयु । विलोकयेत्, विलोकयेताम्, विलोकयेयु ।
यथा—'विलोकयेद् व्योमचर किलैव जले विलोम
तदपि न्नक्षये ।' इ सि शि ।
'ध्रु अवणे (सुनना) ।

(भ्वादी) परस्मैपदे (स०)

लटि—शृणोति, शृणुत, शृण्वन्ति । वि० लि०—
शृणुयात्, शृणुयाताम्, शृणुयु । यथा—'नाकी-
र्णं शृणुयाच्च घाप तो वा मुमुम्सोऽपि पूर्ति
न घत्ते ।' इ० वि० वृ० । या याच शृणुयुस्तदर्थ-
सद्वीतिदिह तिलापश्चुती इ० प वि० वृ० ।
'ज्ञा' अवबोधन (जानना) ।

(भ्वादी) परस्मैपदे (म०)

लटि—(प्र० पु०) जानाति, जानीत, जानन्ति ।
(म पु) जानाति, जानीय, जानीय । (उ पु)
जानाति, जानीय, जानीय । यथा—जानाति
चेद्विषयतो विनिप्रो द० लो० व० । वि० लि०—
जानीयात् जानीयाताम्, जानीयु । क० जायते ।
'णिजि'—जायति—ते ।

१०-६०

‘मनु’ अवबोधने (मानना, समझना) ।

(तनादौ) आत्मनेपदे (स०)

लटि—मनुते, मन्वाते, मन्वते । वि. लि. मन्वीत, मन्वीयाताम्, मन्वीरन् । लटि—मेने, मेनाते, मेनिरे । यथा—‘जन्मलग्नमिदमङ्गमङ्गिना मेनिरे मन इतीन्दुमन्दिरम् ।’ इ. वि. वृ ।

‘बुध्’ अवगमने (जानना) ।

(दिवादी) आत्मनेपदे (स०) ।

लटि—बुध्यते, बुध्येते, बुध्यन्ते । वि. लि. -बुध्येत, बुध्येयाताम्, बुध्येरन् । क० बुध्यते । णिजि—बोधयति—ते ।

‘मन्’ ज्ञाते (मानना, समझना) ।

(दिवादी) आत्मनेपदे (स०) लटि—

(प्र पु) मन्यते, मन्येते, मन्यन्ते । (म पु) मन्यसे, मन्येये, मन्यध्वे । (उ पु) मन्ये, मन्यावहे, मन्यामहे । यथा—‘स बहु मन्यत एव तथातथम्’ इ. वि. वृ. ‘शस्त भृगस्यामियमेव मन्ये इति च वि वृ । वि. लि. मन्येत, मन्येयाताम्, मन्येरन् ।

‘विद्’ ज्ञाने (जानना) ।

(प्रदादी) परस्मैपदे—(स०) ।

लटि—(प्र० पु०) वेत्ति, वेत्त, विदन्ति । (पक्षे) वेद, विदतु, विदु । यथा—वेत्त्यक्षभा चापि त, ज्योतिर्वित्कमलावबोधनविधौ वन्द पर भास्करम्’ इति च सि शि । लटि—(भ० पु०) वेत्सि, वित्य, वित्य । (पक्षे) वेत्य, विदथु विद । यथा—‘कीदृक् स्याद् ‘ब्रूहि’ ‘वेत्सि’ त्वमिह यदि’ सि० शि० । लटि—(उ० पु०) वेत्सि, विद, वित्य । (पक्षे) वेद, विद, विदम् । लोटि—(प्रपु) वेत्तु वेत्तात् । वेत्ताम् । विदन्तु ।

अत्र विशेष —

‘सत्ताया विद्यते, ज्ञाने वेत्ति, वित्ते विचारणे । विन्दते विन्दति प्राप्तौ, इत्यनुक्तस्तम्बोऽपिद क्मात्’ इति । (म० पु०) विद्धि वित्तात् । वित्तम् । वित् । (उ० पु०) विदामि, विदाय, विदाम, । यथा—‘यद्धं त्रिभागोनहत च ‘विद्धि’ दशोऽभि भिन्ने गुणनाविधौ चेत् ।’ इति च सि० शि० । वि० लि०—विद्यात्, विद्याताम्, विद्यु । यथा—‘दशममत्र च कर्म विद्यात्’ इ० वृ० जा० । ‘भव+इष्’ अवबोधने (जानना) ।

(अदादी) परस्मैपदे—(अ० स०) ।

लटि—अवति, अवेत, अवयन्ति । लोटि—(प्र० पु०) अवंतु अवेतात् । अवेताम् । अवयन्तु । (म० पु०) अवेहि अवेतात् । अवेतम् । अवेत । (उ० पु०) अवायामि, अवायाव, अवायाम । यथा—वीक्ष्य भास्करमवेहि मध्यममध्यमा-हरणमस्ति चेच्छ्रुतम् ।’ इति सि० शि० ।

अथवा—

‘अवेहि’ मा किङ्करमष्टमूर्ते ।’ इति रघो ।

‘उ मत्जो’ शुद्धौ (शुद्ध करना, नहाना, माजना) ।

(तुदादी) परस्मैपदे—(अ०) ।

लटि—मज्जति, मज्जत, मज्जन्ति । यथा—‘कफइच्युतो मज्जति चाम्युचुम्भो’ इति वि० वृ० । वि० लि०—मज्जेत्, मज्जेताम्, मज्जेयु । ‘ज्णा’ दावे (नहाना) ।

(प्रदादी) परस्मैपदे—(प्र०) ।

लटि—स्नाति, स्नात, स्नान्ति । वि० लि०—स्नायात्, स्नायाताम्, स्नायु । यथा—‘स्नायाद-

यात्तववती मृगशीर्षावायुहस्ताश्विधातुभिरर लभते 'लघि' भोजननिवृत्तावपि (भोजन न करना) ।
च गर्भम् ।' इति मु० चि० ।

'इप्' इच्छायाम् (इच्छा करना, चाहना) ।

(तुदादौ) परस्मैपदे—(स०) ।

लटि—इच्छति, इच्छन्, इच्छन्ति ।

यथा—'यवना' ने-च्छन्ति' केचित्त्वा' इ वृ
जा । वि० लि०—इच्छेत्, इच्छेताम्, इच्छेयु ।

भावे—इष्यते । यथा—'जलराजो गिलग्नस्थे
दूर नौयानमिष्यते' इ० रि० भा० । 'मासो-
त्तर तत्र विवाह इष्यते' इ० मु० चि० ।

'पाछि' इच्छायाम् (इच्छा करना, चाहना) ।

(भ्वादी) परस्मैपदे—(स०) ।

लटि—वाञ्छति, वाञ्छन्, वाञ्छन्ति । यथा—
होरेत्यहोरात्रविकल्परूपे 'वाञ्छन्ति' पूर्वापर-
वर्णलोपात् । इ० वृ० जा० । वि० लि०—वाञ्छेत्,
वाञ्छेताम्, वाञ्छेयु ।

'वश' कान्तौ । 'कान्तिरिच्छा (चाहना, इच्छा
करना) ।

(गदादौ) परस्मैपदे—(स०) ।

लटि—वशति, वशन्, वशन्ति । यथा—'ऐन्दव
वलमुदन्ति किं न ते' इति वि० वृ० ।

वा

'स्त्रीणां विधोर्वलमुदन्ति' विवाहगर्भसंस्कारयो'
इ० मु० चि० । वि० लि०—वश्यात्, वश्याताम्,
वश्यु ।

'लगे' सङ्गे (सङ्ग करना, लगना) ।

(भ्वादी) परस्मैपदे (अ०) ।

भावे—लग्यत, क्तप्रत्यये लगन् । लटि—लगति,
लगत्, लगन्ति । वि लि.—लगेत्, लगेताम्, लगेयु

लटि—लघते, लघेते, लघन्ते । वि० लि०—

लंघेत, लघेयाताम्, लंघेरन् ।

'वदि' अभिवादनस्तुत्यो (प्रणाम करना, प्रशंसा
करना, स्तुति करना) ।

(भ्वादी) आत्मनेपदे—(स०) ।

लटि—(प्र पु) वन्दते, वन्देते, वन्दन्ते । (म पु)
वन्दसे, वन्देथे, वन्दध्वे । (उ पु) वन्दे, वन्दावहे,
वन्दामहे । यथा—'ज्योतिर्विष्कमलावबोधनविधौ
वन्दे पर नास्करम् ।' इति सि० शि० । वि लि
वन्देत, वन्देयाताम्, वन्देरन् ।

'शसु' स्तुतौ (प्रशंसा करना) ।

(भ्वादी) परस्मैपदे—(म०) ।

लटि—शसति, शसत्, शसन्ति । यथा—'स्वर्णा-
द्यमन्त्रात्तने, शसन्त्येषु नवेषु' इति वि० मा० ।
वि० लि० शसेत्, शसेताम्, शसेयु ।

'कृप्' विलेखने । विलेखनमाकर्षणम् (खीचना) ।

(भ्वादी) परस्मैपदे (स०)

लटि—कर्पति, कर्पत्, कर्पन्ति । वि लि—कर्पेत,
कर्पेताम्, कर्पेयु । यथा—'रिष्ट कर्पति पूर्णेंद्रु' इ
'षेव' सेवने (सेवा करना, भजन करना) ।

(भ्वादी) आत्मनेपदे (स०)

लटि—सेवते, सेवेते, सेवन्ते । वि लि सेवेत्, सेवे-
याताम्, सेवेरन् । यथा—पठघट्टमीभूतविधुक्ष-
येषु नो 'सेवेत्' ना संलपलेक्षुर रतम् ।' इ मु चि ।

'प्रच्छ' जीप्सायाम् (पूछना, प्रश्न करना) ।

(तुदादौ) परस्मैपदे (स०) ।

लटि—पृच्छति, पृच्छन्, पृच्छन्ति । वि लि—पृच्छेत्,

पृच्छेताम्, पृच्छेयुः ।

‘शीङ्’ स्वप्ने (योगा) ।

(भ्रदादौ) परस्मैपदे (प्र०)

लटि—शेते, शयाते, शेरते । वि. लि.—शयीत, शयी-
याताम्, शयीरन् । भावे—शय्यते । ‘णिजि’—शाय-
यति—ते ।

‘पत्स्’ पतने गतौ वा (गिरना, जाना) ।

(भ्वादौ) परस्मैपदे (प्र०)

लटि—पतति, पतत, पतन्ति । वि. लि.—पतेत्,
पतेताम्, पतेयुः । यथा—‘अस्त्र पतेः मङ्गलमङ्ग-
लक्षम्’ इ वि. वृ ।

‘स्मृ’ स्मरणे (चिन्तायाम्) (चिन्ता करना, ध्यान
करना) ।

(भ्वादौ) परस्मैपदे (स०)

लटि—स्मरति, स्मरत, स्मरन्ति । यथा—‘नक्रज्जते
चापररात्रमेयामेतत्पर वासववत्स्मरन्ति’ इ वि
लोटि—(प्र. पु) स्मरतु स्मरतात् । स्मरताम् ।
स्मरन्तु । (म. पु) स्मर स्मरतात् । स्मरतम् ।
स्मरत । (उ. पु.) स्मराणि, स्मराव, स्मराम ।
यथा—‘स्मर’ राम करण च विष्णुरूपम्’ इ प्र
ला. १।२ वि. लि.—स्मरेत्, स्मरेताम्, स्मरेयुः ।
‘यिषु’ सरादौ । सराद्धि—निष्पत्तिः (सिद्ध होना
पूर्ण हो जाना) ।

(दिवादौ) परस्मैपदे (प्र०)

लटि—सिद्धयति, सिद्धयत, सिद्धयन्ति । यथा—
‘प्रारब्ध’ ‘सिद्धयति’ सदा’ इ. वि. मा. । वि. लि.—
सिद्धयेत्, सिद्धयेताम्, सिद्धयेयुः ।

‘फल’ निष्पत्तौ (सफल होना, कामसिद्ध होना,

परिणाम निकलना) ।

(भ्वादौ) परस्मैपदे (प्र०)

लटि—फलति, फलत, फलन्ति । वि. लि.—फलेत्,
फलेताम्, फलेयुः । यथा—फलेद्यदि प्राक्तनमेव
तत्किम्’ इ. वि. वृ. ।

‘वृङ्’ सम्भक्तौ वरणे च (स्वीकार करना, वरण
करना) ।

(कृदादौ) आत्मनेपदे (स०)

लटि—वृणीते, वृणाते, वृणते । वि. लि.—वृणीत,
वृणीयाताम्, वृणीरन् ।

‘वृञ्’ वरणे (वरण करना, चुनना, वरना)

(स्वादौ) परस्मैपदे—(स०)

लटि—वृणीते, वृणुतः, वृण्वन्ति । वि. लि.—वृणुयात्,
वृणुयाताम्, वृणुयुः । यथा—‘उल्लिख्य सामुद्रिक-
तक्षणानि वरः कुमारी वृणुयान्तिमित्तैः’ इ वि. वृ.
‘क्षि’ क्षये (प्रक्रमकः) (नाश करना) (अन्तर्भा-
विष्यथंस्तु सकर्मकः) ।

(चुरादौ) आत्मनेपदे (प्र० स०)

लटि—क्षीयते, क्षीयेते, क्षीयन्ते । यथा—‘क्षीयन्ते’
व्ययभवनादसत्तु वामम्’ इ वृ. जा. । वि. लि.—
क्षीयेत, क्षीयेयाताम्, क्षीयेरन् ।

‘गण’ भ्रदक्षणे (नष्ट होना, न हिललाई पड़ना) ।

(दिवादौ) परस्मैपदे (प्र०)

लटि—नश्यति, नश्यत, नश्यन्ति । यथा—यदि न
पश्यति नश्यति तत्कृतम्’ इ वि. वृ. । वि. लि.—
नश्येत्, नश्येताम्, नश्येयुः । यथा—‘क्रूरस्य नश्ये-
द्वलरूपसम्पद्’ इ. वि. वृ. ।

‘विगण’ भ्रदक्षणे (नष्ट होना) ।

(दिवादी) परस्मैपदे (घ०)

लटि—विनश्यति, विनश्यत, विनश्यन्ति । यथा—
'त्यक्तो 'विनश्यति' कुजार्कजयोस्तथाये । इ वृ
जा । वि लि—विनश्येत्, विनश्येताम्, विनश्येयु ।
'वि+पद्' आपत्ती (विपत्ति भे फसना) ।

(दिवादी) आत्मनेपदे (स० घ०)

लटि—विपद्यते, विपद्येते विपद्यन्ते । यथा—'नारी
गर्भयुता विपद्यते' इ वृ जा । वि लि—विपद्येत,
विपद्येताताम्, विपद्येरन् ।

'पीड' श्रवणाहने (पीडा देना दवाना) ।

(चुरादी) परस्मैपदे (घ०)

लटि—पीडयति, पीडयत, पीडयन्ति । वि. लि—
पीडयेत्, पीडयेताम्, पीडयेयु ।

आत्मनेपदे

लटि—पीडयते, पीडयेते, पीडयन्ते । वि लि—पीड-
येत, पीडयेताताम्, पीडयेरन् । भावे—पीडयते ।
'रुजो' भञ्जे (पीडित होना, रोगी होना) ।

(तुदादी) परस्मैपदे—(घ० स०) ।

लटि—रुजति, रुजत, रुजन्ति । वि० लि०—
रुजेत्, रुजेताम्, रुजेयु ।

'ज्वर्' राने (ज्वर आना) ।

(भवादी) परस्मैपदे—(घ०) ।

लटि—ज्वरति ज्वरत, ज्वरन्ति । वि० लि०—
ज्वरेत्, ज्वरेताम्, ज्वरेयु ।

व्यय्' भयसञ्चलनयो (डरना, डुखी होना) ।

(भवादी) आत्मनेपदे—(घ०) ।

लटि—व्यथते, व्यथेते, व्यथन्ते, । वि० लि०—
व्यथेत, व्यथेयाताम्, व्यथेरन् ।

भोड्' हिमायाम् हिमाय प्राणवियोगः (हिंसा
करना) ।

(दिवादी) आत्मनेपदे—(स०) ।

लटि—भीयते, भीयेते, भीयन्ते । यथा—'जीवे-
त्स्वापि विभङ्गरिष्टजशिशू रिष्ट विना भीयते
इति जा० प० १०१ वि० लि० भीयेत, भीयेया-
ताम्, भीयेरन् ।

'मृड्' प्राणत्यागे (मरना) ।

(तुदादी) आत्मनेपदे—(घ०) ।

लटि—म्रियते म्रियेते, म्रियन्ते । वि० लि०—
म्रियेत, म्रियेयाताम् म्रियेरन् ।

'जीव' प्राणधारणे (जीना) ।

(भवादी) परस्मैपदे (घ०) ।

लटि—जीवति, जीवत, जीवन्ति । यथा—'ज्येष्ठा-
समीरोरगरीद्रपूर्वात्रयेषु नो जीविति' जातरोग ।'
इ० वि० मा० । वि० लि०—जीवेत्, जीवेताम्,
जीवेयु । यथा—'जीवेत्स्वापि विभङ्गरिष्टजशिशू
रिष्ट इ० जा० प० ४० ।

'क्षिप' प्रेरणे (फंकना) ।

(तुदादी) परस्मैपदे (स०) ।

लटि—क्षिपति, क्षिपत, क्षिपन्ति । यथा—'क्षिपति'
सप्तादिनान्युदयास्तयो. सुरगुरुश्च भृगुश्च' इ०
वि० वृ० । वि० लि०—क्षिपेत, क्षिपेताम्, क्षिपेयु ।

आत्मनेपदे

लटि—क्षिपते, क्षिपेते, क्षिपेन्ते, वि० लि०—
क्षिपेत, क्षिपेयाताम्, क्षिपेरन् ।

'क्षप' प्रेरणे (प्रेरणा करना) ।

(चुरादी) परस्मैपदे (स०) ।

लटि—क्षपयति, क्षपयत क्षपयन्ति । यथा—योधा-

प्तिवज्यमितरान् क्षायन्ति भावान् इ वि मा ।

वि० लि०—क्षायेन् क्षपयेताम्, क्षपयेयु ।

‘खनु’ यददारणे (खोदना) ।

(भ्वादी) आत्मनेपदे (स०) ।

लटि—खनते, खनेते, खनन्ते । वि० लि०—खनेत,

खनेयाताम्, खनेरन् ।

परस्मैपदे

लटि—खनति खनत, खनन्ति । यथा—अगुभ-

शुक्रमख स खनत्यसून् इ वि वृ, । वि० लि०—

खनेत, खनेताम्, खनेयु ।

भिविर्’ विदारणे (भेदन करना) ।

(रुधादी) आत्मनेपदे (स०) ।

लटि—भिन्दे भिन्दाते भिन्दते । वि० लि०—

भिन्दीत, भिन्दीयाताम् भिन्दीरन् ।

परस्मैपदे

लटि—(प्र पु) भिनत्ति भिन्त भिन्दति ।

(म पु) भिनत्सि भित्थ भित्थ । (उ पु)

भिनधि, भिन्द, भिन्दम । यथा—‘कभशकटमसौ

भिनत्यसूक शनिरुडुपश्चेज्जनक्षय’ इति । पुष्टा-

श्चेत्तत्सद्य त च भि द्य ।’ इति च प्र ला ।

जि जये (उ रूपंप्राप्ति, श्रेष्ठ वनना) ।

(भ्वादी) परस्मैपदे (प्र०)

लटि—जयति जयत, जयति, । यथा—‘जयति,

घास्त्रनिद यवनेष्वपि ।’ इ वि वृ० ।

या—

‘अक्वीकुरा जयति’ केशशान्छुतिश्च ।’ इ

प्र ला १:१

‘वि + जि’ विजये (उत्कर्षं प्राप्ति) ।

१-२८

(भ्वादी) आत्मनेपदे (प्र०) ।

लटि—विजयते, विजयेते, विजयते । ‘प्राय

शुक्रसगो, युतो विजयते याम्योत्तराशास्थित इ०

वि० लि० विजयेत, विजयेयाताम् विजयेरन् ।

‘सप्त श्लेषणश्रीडनयो, (ग्रातिङ्जन करना,

चिपटना, खेलना) ।

(भ्वादी) परस्मैपदे—(प्र० स०)

लटि—ससति, ससत, ससन्ति, वि० लि०—

ससेत् ससेताम्, ससेयु ।

‘वि + सस’ “ “ “ “

(भ्वादी) परस्मैपदे—(प्र० स०) ।

लटि—विलसति, विलसत, विलसन्ति । लोटि—

विलसतु विलसतात । विलसताम् । विलसन्तु ।

यथा—किमपरं रुधिरबिन्दुविलसन्तु ये’ इ

वि० वृ० । वि० लि०—विलसेत् विलसेताम्,

विलसेयु ।

‘क्रीड’ क्रीडने (खेलना) ।

(भ्वादी) आत्मनेपदे—(प्रकर्मक) ।

लटि—क्रीडते, क्रीडेते, क्रीडन्ते । यथा—पद्मि-न्या

चाप्टमाद्य स्वनवमसहित क्रीडते सानुराग,

इ लो व । वि० लि० क्रीडेत्, क्रीडेयाताम्,

क्रीडेरन् ।

परस्मैपदे—

लटि—क्रीडति, क्रीडत, क्रीडन्ति । वि० लि०

क्रीडेत्, क्रीडेताम्, क्रीडेयु ।

‘सह मर्षणे (सहना) ।

(भ्वादी) आत्मनेपदे—(स०) ।

लटि—सहते, सहते, सहन्ते, यथा—‘प्रायो

२६-२६

विवाहपटलं तटसम्बमान. सावस्तृणो न 'सहते'
इति वि. वृ.। वि० लि० सहेत, सहेयाताम्,
सहेरन्।

'अञ्जू' व्यक्तिसंज्ञकान्तिगतिपु (व्यक्त करना,
चिकना, इच्छा करना, जाना)।

(ह्यादी) परस्मैपदे—(स० प्र०)।

लटि—अनक्ति, अङ्कतः, अञ्जन्ति। वि० लि०
अञ्ज्यात् अञ्ज्याताम् अञ्ज्युः।

'वि+अञ्जू' व्यक्तिसंज्ञकान्तिगतिपु (व्यक्त
करना)।

लटि—व्यनक्ति, व्यङ्कतः, व्यञ्जन्ति। यथा—
'सन्धौ खेदो नि.फलोभावाभार्ग-स्तुत्यः सम्प्रभावा-
पक्ति व्यनक्ति। भावपक्तिः भावफल व्यनक्ति
प्रथम्यति स्वपाक स्वफल' इति नि० वृ०। वि०
लि० व्यञ्ज्यात् व्यञ्ज्याताम् व्यञ्ज्युः।

'अभि+वि+अजि' (चुरादी) परस्मैपदे—
(प्रकर्मक)।

लटि—अभिव्यञ्जयति, अभिव्यञ्जयतः, अभि-
व्यञ्जयन्ति। यथा—'सर्वेऽभिव्यञ्जयन्ति' स्व-
दशमवाच्य' इ. वृ. जा। वि० लि० अभिव्यञ्ज-
येत्, अभिव्यञ्जयेताम्, अभिव्यञ्जयेयुः।

आत्मनेपदे—

लटि—अभिव्यञ्जयते, अभिव्यञ्जयेते, अभि-
व्यञ्जयन्ते। वि० लि० अभिव्यञ्जयेत, अभि-
व्यञ्जयेयाताम्, अभिव्यञ्जयेरन्।

'प्र+आ+रभ' राभस्ये (प्रारम्भ करना)।

(भ्वादी) आत्मनेपदे—(म०)।

लटि—(प्र० पु०) प्रारभते, प्रारभेते, प्रारभन्ते।

यथा—'शशाङ्कुजयोर्लङ्गे स्ववर्गस्ययोर्युद्धं' 'प्रार-
भते' इति वि. मा.। लटि—(म० पु०) प्रारभते,
प्रारभेते, प्रारभन्ते। (उ० पु०) प्रारभे, प्रारभा-
वहे, प्रारभामहे। यथा—स्वल्पं वृत्तविचित्रमर्थ-
बहुलं शास्त्रपत्रवं 'प्रारभे' इति वृ. जा। १।१।
वि० लि० प्रारभेत्, प्रारभेयाताम्, प्रारभेरन्।
'लधि' आप्यायने क्रमणे च (सन्तुष्ट करना,
लघना)।

(चुरादी) परस्मैपदे—(स०)।

लटि—लघयति, लघयतः, लघयन्ति। वि० लि०
लघयेत्, लघयेताम्, लघयेयुः। यथा—'वायव्या-
नलकोणयोऽस्ति परिधो याता न तं 'लघयेत्',
इ. वि. मा.।

'मुच' प्रमोदने, मोचने च (हर्षित होना,
छोडना)।

(चुरादी) परस्मैपदे—(स०)।

लटि—मोचयति, मोचयतः, मोचयन्ति। यथा—
'विधुमष्टमपष्ठमूर्तिं यन्मोचयन्ति तदयम्' इ. वि.
वृ.। वि. लि. मोचयेत्, मोचयेताम्, मोचयेयुः।

आत्मनेपदे—

लटि—मोचयते, मोचयेते, मोचयन्ते। वि. लि.
मोचयेत्, मोचयेयाताम्, मोचयेरन्।

'मुच्ल' मोक्षणे (छोडना)।

(तुदादी) परस्मैपदे—(म०)।

लटि—मुञ्चति, मुञ्चतः, मुञ्चन्ति। वि० लि०
मुञ्चेत्, मुञ्चेताम्, मुञ्चेयुः।

आत्मनेपदे—

लटि—मुञ्चते, मुञ्चेते, मुञ्चन्ते। वि० लि०

मुञ्चेत्, मुञ्चेयाताम्, मुञ्चेरन् ।

‘वि+स्तृप्’ प्राच्यादने (ढाकना, घेरना, मच्छा-
दन करना) ।

(क्र्यादो) परस्मैपदे—(म०) ।

सटि—‘विस्तृणाति, विस्तृणीत, विस्तृणन्ति ।

यथा—‘तेमानन्द वशयोविस्तृणाति’ इति रि.
वृ. । विस्तृणाति=विस्तरयति निजन्तर्भावः । वि
लि० विस्तृणीयात्, विस्तृणायाताम् विस्तृणीयुः ।

आत्मनेपदे—

सटि—विस्तृणीते, विस्तृणाते, विस्तृणते ।
वि० लि० विस्तृणीत, विस्तृणीयाताम्, विस्तृणी-
रन् ।

णम—प्रहृत्वे=‘द्विरसा नतो, दाब्दे च (द्विर से
प्रणाम करना, शब्द करना) ।

भ्वादो, परस्मैपदे, (स०) ।

सटि—नमति, नमतः, नमन्ति । वि० लि० नमेत्,
नमेताम्, नमेयुः ।

‘उप+णम’ उपनमने, प्रणाम करना ।

(भ्वादो) परस्मैपदे—(म०)

सटि—उपनमति, उपनमतः, उपनमन्ति । यथा—
एव नरा नरदूकणनराशुभिः पुंसेचरै ‘रुप-
नमन्ति’ नितम्बिनीनाम् ।’ इति वि. वृ. । वि० लि०
उपनमेत्, उपनमेताम् उपनमेयुः ।

‘परि+णम’ परिणमने परिपाक को प्राप्ति ।

(भ्वादो) परस्मैपदे—(स०)

सटि—परिणमति, परिणमतः, परिणमन्ति ।
यथा—परिणमति=परिपाक प्राप्नोति । वि०
लि०—परिणमेत्, परिणमेताम्, परिणमेयुः ।

‘प्र+णम’ प्रहृत्वे शब्दे च (प्रणाम करना, शब्द
करना) ।

(भ्वादो) परस्मैपदे—(स०)

सटि—प्रणमति, प्रणमतः, प्रणमन्ति । वि०
लि०—प्रणमेत्, प्रणमेताम्, प्रणमेयुः ।
शुष् घोषणे (सूचना) ।

(दिवादो) परस्मैपदे—(म०) ।

सटि—‘गुप्यति, गुप्यत, गुप्यन्ति । यथा—
‘उर. गुरः गुप्यति यस्य चाद्रं, इ. वि. वृ. ।
वि० लि०—गुप्येत्, गुप्येताम्, गुप्येयुः ।
‘जागृ’ निद्राशये (जागना) ।

(भ्वादो) परस्मैपदे—(म०) ।

सटि—जागति, जागृतः, जाग्रति । यथा—‘प्राशि-
ष्यमाणो दिशि दक्षिणस्यां जागति’ इति वि. वृ. ।
जागति=प्रबुध्यति यानेऽभिहितः । वि० लि०
जागृयात्, जागृयाताम्, जागृयुः ।
‘ध्वन’ शब्दे (शब्द करना) ।

(भ्वादो) परस्मैपदे—(स०)

सटि—ध्वनति, ध्वनतः, ध्वनन्ति । यथा—‘सच-
रयो सविता यदि कारणं ‘ध्वनति’ गा नितरां
यन्नाध्वनिः ।’ इति वि. वृ. । सटि—ध्वनति,
ध्वनयन्, ध्वनयन्ति, ध्वनयन्-ध्वनयन्ति, ध्वनयन्तः,
ध्वनयन्ति । वि० लि० ध्वनेत्, ध्वनेताम्,
ध्वनेयुः । ध्वनयेत्, ध्वनयेताम्, ध्वनयेयुः, ध्वनय-
तु ध्वनेत्, ध्वनयेताम्, ध्वनयेयुः ।

तनु विस्तार (पंखना, तनना) ।

(भ्वादो) आत्मनेपदे—(म०) ।

सटि—तनुते, तनुते, तनुते । यथा—‘तनुता

यदि तत्तनुते वधू' इति वि० वृ० । वि० लि०
तन्वीत, तन्वीयाताम् तन्वीरन् ।

परस्मैपदे—

लटि—तनोति, तनुत, तन्वन्ति, । यया—'अयोग
निहृष्यं सतिङितनोति' इ मु चि । वि० लि०
तनुयात तनुयाताम्, तनुयु, ।

भ्रातनु'

(तनादौ) परस्मैपदे (स०) ।

लटि—भ्रातनोति, भ्रातनुत, भ्रातन्वन्ति, । यया—
'मुहूर्तचिन्तामणिमातनोति' । इ० मु चि० १।२
वि० लि० भ्रातनुयात्, भ्रातनुयाताम्, भ्रातनुयु, ।

'दु' दानादमयो (देना, खाना) ।

(जुहोत्यादौ) परस्मैपदे (स०)

लटि—जुहोति, जुहुत, जुह्वन्ति, । वि० लि०
जुहुयात्, जुहुयानाम्, जुहुयु, ।

'मुष स्तेये (चोरी करना)

(क्यादौ) परस्मैपदे (स०) ।

लटि—मुष्णाति, मुष्णीत, मुष्णन्ति, । वि० लि०
मुष्णीयात्, मुष्णीयाताम्, मुष्णीयु, ।

'चुर स्तेये (चोरी करना) ।

(चुरादौ) परस्मैपदे (स०) ।

लटि—चोरयति, चोरयत, चोरयन्ति, । वि० लि०
चोरयेत्, चोरयेताम् चोरयेयु, ।

'भ्रातनेपदे—

लटि—चोरयते, चोरयते, चोरयते । वि० लि०
चोरयेत्, चोरयेयाताम्, चोरयेरन् ।

'अव' रक्षणगतिकात्यादिपु (रक्षण, गमन, इच्छा
प्रभृति) ।

(भ्वादी) परस्मैपदे (स० अ०) ।

लटि—अवति, अवत, अवन्ति, । वि० लि० अवेत्
अवेताम् अवेयु, ।

'पा' रक्षणे (रक्षा करना) ।

(घदादौ) परस्मैपदे (स०) ।

लटि—पाति, पात, पान्ति, । वि० लि० पायात्,
पायाताम्, पायु, ।

'भा' दीप्तौ (दीप्ति होना)

(घदादौ) परस्मैपदे (अ०) ।

लटि—भाति, भात, भान्ति, । वि० लि० भायात्,
भायाताम् भायु, ।

'वा' गतिगन्धनयो (जाना और बताना)

(घदादौ) परस्मैपदे (अ०)

लटि—वाति, वात, वान्ति, । वि० लि० वायात्,
वायाताम्, वायु, ।

'णह् वन्धने (बाधना) ।

(दिवादी) परस्मैपदे (स० अ०) ।

लटि—नह्यति नह्यत नह्यन्ति, । वि० लि०
नह्येत्, नह्येताम्, नह्येयु, ।

भ्रातनेपदे

लटि—नह्यते, नह्येते नह्यन्ते, । वि० लि०
नह्यत, नह्ययाताम्, नह्येरन्, ।

'शुच शोके (शोक करना, सोचना) ।

(भ्वादी) परस्मैपदे (अ० स०)

लटि—शोचति, शोचत, शोचन्ति, । वि० लि०
शोचेत्, शोचेताम् शोचेयु, ।

'मुद हर्षे (हर्षित होना) ।

देवमातृप०—अदिति, ऋनामा, शेपस्तु रवी ।
 स्वर्ग०—अमर्त्यं भवनम् अवरोह, ऊर्ध्वलोक,
 खम्, गो (गो), तविष, ताविष, त्रिदशालय,
 त्रिदशावाम, त्रिदिव, त्रिपिष्टपम् (न०) त्रिवि-
 ष्टम् (न) दिदिवि, दिवम्, द्यौ (दिव) दीदिवि,
 देवलोक, देवसथा (अन्), द्यु (अ०), द्यौ (द्यौ),
 नभ (अन्), नाव, फलोदय, भुवि (इस्)
 (अ०), भोगभूमि, मन्दर, मेरुपृष्ठम् मेरुजङ्ग,
 वासवावास, शक्रभवनम्, सुरसथा (अन्)
 सुरालय, सुरावास, सुराश्रय, सैरिक, सैरिभ,
 सौरिक, स्व (२) (अ०), स्वर्ग, स्वर्लोक,
 इति ।

मेरुप०—कनकाचल, कर्णिकाचल, कर्णिकाद्रि,
 काञ्चनगिरि, गोधुक् (ह्), देवगिरि, मणि
 सानु, महामेरु, मरु, रत्नसानु, सुमेरु, सुरा
 लय, स्वर्गगिरि, स्वर्गिरि, स्वर्णाद्रि,
 हेमाद्रि ॥

देवविमानपर्याया—देवयानम् विमान (पु०
 न०), व्योमयानम् सुरयानम् ।

सभाप०—आस्या, आस्यानम्, आस्यानी, गोष्ठी,
 घटा, परिषद्, पर्वद्, सद (स्), (स्त्री० न०),
 ससद् सभा, समाज, समिति ।

देवसभाप०—देवसभा, सुधर्मा, सुरसभा ।

देवनदीप०—मन्दाकिनी, वियद्गङ्गा, सुरदीपिका,
 स्वर्णदी ।

देवचरमेदा—(१) कल्पवृक्ष, (२) पारिजातक,
 (३) मन्दार, (४) सन्तान, (५) हरिचन्दन,
 (पु० न०), चैते पञ्च देवचरव सन्ति ।

देवो (दिव्यो) ध्यानपर्याया—चैत्ररयम्, देवो-
 धानम्, मिथक्कम्, वैज्रजम्, सिद्धकावणम् ।

देववंद्यप०—अश्विजो, अक्रजो, अश्विनीकुमारी,
 अश्विनीपुत्री अश्विनीनुनी, अश्विनी, आश्विनेयो,
 आश्विनी, नदागदी, गदान्तनी, दक्षी, देव-
 चिकित्सको, देवभिपत्रो देववंद्यो, नासत्यो,
 नासिकधो पुष्कररज्जो, प्रवरवाहनो, यज्ञवहो,
 यमलो, यमो, युजो, रासभवाहनो, वड्वासुतो,
 वरवाहनो, वरानाको, वाडवेयो, सुरचिकित्सको,
 स्वर्वंद्यो ।

वैद्यप०—अगदङ्कार, आयुर्वेदक, आयुर्वेदिक,
 अयुर्वेदो (इन), चिकित्सक, दोषज्ञ, भिषक्
 (ज्) रोगहारी (इन्), वैद्य ।

देववर्द्धकप०—अमरशिल्पो (इन्), त्वष्टा (ष्ट्),
 देववर्द्धकि, द्युवर्द्धकि, भोमन, विश्वकर्मा
 (अन्), विश्वकृत् (त्), सुरशिल्पो (इन) ।

वर्द्धकप०—काष्ठतट् (क्ष), तक्षा (अन्),
 त्वष्टा (ष्ट्) रथकार, रथकृन् (त्), वर्द्धकि,
 स्थपति ।

ऋषिप०—ऋषि मन्त्रष्टा (ष्ट्), मुनि, मौन
 व्रती (इन्) मौनी (इन), रिषि (हलादिश्च),
 (विद्याविद्यमन्तयो रिषय प्रसिद्धा इति प्रयो-
 गात्) वाचयम्, व्रतो (इन), शसितव्रत,
 शापास्त्र, सत्यवचा, (अस्) ।

ऋषिभेदा—(१) ब्रह्मर्षि (वमिष्ठाद्या),
 (२) देवर्षि (कचादय), (३) महर्षि (वा
 सादय), (४) परमर्षि (भेलाद्या), (५) का-
 ण्डर्षि (जैमिण्याद्या), (६) श्रुतर्षि (सुश्रु-
 २६-२६

तार्द्या, (७) राजर्षि (ऋतुपूर्णादिय चैते ऋषीणा सप्तभेदा सन्ति ।

सुरर्षिभेदा—(१) नारद, (२) पर्वत, (३) भग्न, (४) देवत, (५) कच, (६) तुम्बुरु इत्यादयः ।

नारदपर्याय—कपिवक्त्र बलहप्रिय, कलि कारक, देवग्रहा (घ्न), देवत, नारद पिशुन, विधातृभू ।

सप्तर्षिभेदा—(१) मरीचि, (२) घनि, (३) पुलह, (४) पुलस्त्य, (५) ऋतु, (६) अङ्गिरा (प्रस), (७) वशिष्ठश्चैते सप्तर्षीणा भेदा सन्ति ।

सप्तर्षिपत्नीभेदा—(१) सम्भूति, (२) अनसूया, (३) क्षमा, (४) प्रीति, (५) सन्नति, (६) सज्जा, (७) अरुन्धती, चैता मरीचे क्रमात्सप्तर्षीणा पत्न्या सन्ति ।

ब्रह्मर्षिभेदा—(१) मरीचि, (२) अग्नि, (३) अङ्गिरा (भस्), (४) पुलस्त्य (५) पुलह, (६) ऋतु, (७) भृगु, (८) वक्ष, (९) वशिष्ठश्चैत्यादयः ।

वशिष्ठपर्याया—प्रक्षमादापति, प्ररु घतीजानि, वशिष्ठ, वसिष्ठ ।

वसिष्ठमहती०—प्रक्षमाला ग्रह घती ।

ज्योतिष्कदेवनाम—ज्योतिष्का ।

ज्योतिष्कदेवभेदा—(१) चन्द्र, (२) अक, (३) ग्रहा, (४) नक्षत्राणि, (५) तारकाश्चैते ज्योतिष्कदेवाना पञ्चभेदा सन्ति ।

देवचरपर्याया—छायापथ, छायाभाग, देवपथ,

देवमार्गं, नभ सरित् (त्), सुराध्वा (घ्न) सोमधारा ।

‘छायापथो नाम ज्योतिश्चक्रमध्यवर्ती कश्चित्तरश्मीनोऽवकाश इति मल्लिनाथ । ‘देवचरितादिभिर्गमयितृत्वेनाधिकृतं रूपलक्षितं पत्न्या देवपथ उच्यते । देवानापत्न्या ।

चरपर्याया—घटवी (स्त्री०), प्ररणम्, वक्ष, काननम्, कान्तारम्, गहनम्, भग्न, दव, दाव, वनम् वाक्षम्, विपिनम् पण्डम्, सन्नम् ।

उपवनप०—अपवनम्, आराम, उपवनम्, वेलम् ।

उद्यानप०—प्राज्ञीड, उद्यानम् ।

वाह्यारामप०—पौरक, बाह्याराम ।

गृहारामप०—गृहाराम, निष्कुट ।

राज्ञीकोशोद्यानप०—प्रमदवनम् ।

पुष्पवाटीप०—पुष्पवाटिका, पुष्पवाटी, वृक्ष-वाटिका, वृक्षवाटी ।

क्षुद्रारामप०—क्षुद्राराम, प्रसीदिका ।

वृक्षप०—तरु, इमं वृक्ष शाखी शेषस्तु वास्तु-विचारे ।

सरोवरप०—कासार, तटाक, तडाक, तडाग ।

पद्माकर, सर (घस) (न०), सरसम्, सरसी (स्त्री०), सरोवर ।

अल्पसरोवरप०—तल्ल, पल्लव, वैशान्त ।

अगस्त्यपर्याया—अगस्ति, अगस्त्य, आग्नि-भारुत, आग्नेय, इत्वनारि, उदयन, प्रीतयेय, कलसीमुत, कुम्भभव कुम्भयोनि, कुम्भसम्भव, क्वायि, घटज, घटोद्भव, घटोद्भवमुनिः,

तपन, दक्षिणपि, दक्षिणारति, दण्डयाम, दीक्षाग्नि, पीताग्नि, मानसूनु मान्य, मुनि, मंत्रावरण-णि, वातापिद्धि (प), वारुणि, विन्ध्यकूटक सत्याग्नि, सुरारिहन्ता (न्त), अगस्त्यपत्नीप०—कौषातकी, लाणामुद्रा, वरदा, वरप्रदा, वेदर्शी ।

अगस्त्यपुत्रभेदौ—(१) इक्ष्मवाह (२) दृढच्युत् ।

अगस्त्यदिक्—अश्वी दक्षिणा ।

अगस्त्योद्योतास्तप०—अगस्त्यदशन, अगस्त्यदृश्य, अगस्त्योदय । अगस्त्यलोप, अगस्त्यास्त ।

तदुक्त गणेशेन—

अलभाष्टवद्योनसमुत्ता गजशंला वसुसेचरा तवा ।
इह तावति भास्करे नमदा घटजोऽस्त ह्युदय च
गच्छति ॥ इति प्रह्लादव ।

ध्रुवप०—उत्तानपादज, औत्तानपाद—दि, प्रहाधार, प्रहाश्रय, उज्ज्वलीरय, ध्रुव, नक्षत्र नमि, मुनीतितनय ।

ध्रुवमातृप०—सुनीति ।

ध्रुवदिक्प०—उत्तानपाद । *

*ध्रुवविक्प० उत्तरा ।

उत्पत्तिवाचकशब्दा—उत्प, उत्पत्ति, उत्पन्न, उद्भव, उद्भूत ज, जननम्, जनि—नी, जनिता, जनु जनु (उप) जन्, जन्मम् जन्म (अन्), जन्यम्, ज यु, जात, जातक, जाति, परिमृति, प्रजननम् प्रजात—क प्रभव, प्रसव, प्रसूत—ति, भव भाव, भू, भूत मञ्जा—त—क, समुत्पन्न, समुद्भव, समुद्भूत सम्भव, सम्भूत, सू, सूत—ति ।

प्राणिवाचकप०—कलेवरी (इन), चेतन, जन, जनिमान् (मतु०), जनुष्मान (मतु०), जन्तु, जन्मवान् (मतु०), जन्मी (इन), जन्तु, जात-जन्मा (अन्), जायमान, तनुभृत् (त), देहभृत् (त), देही (इन्), प्राणभृत् (त्), प्राणी (इन्), भवी (इन्), शरीरी (इन) ।

मनुष्यपर्याया—कान्त, चेतन, दीपप्रेक्षी (इन्), द्विपाद, ना (नृ), पिशितेक्षण, भूमिज, भूस्य, भूपृक् (श), मनुज, मनुजनि, मनुभव, मनुष्य, भनूद्भव, मत्स्यं, मानव, मानुष, वक्ता (क्तृ), विट् (श्), शतायु (जप्), प ।

पुरुषपर्याया—नर, ना (नृ), पञ्चजन, पुमान् (पु स), पुरुष, पूरुष ।

देवधेनुप०—कामधेनु, कामधुक् (ह), देवधेनु, स्वर्गी ।

नन्दिनीप०—कामधेनुपुत्री, नन्दिनी, वशिष्ठधेनु ।

गोप०—अध्या अन्नदुग्धी, अनुडवाही, अर्जुनी, उपा, उला, गो (गो), तम्पा, तम्बा, तवा, निलिम्पिका, माता (तृ), माहा माहेयी, रोहिणी, शृङ्गिणी, सुरभि, सौरभेयी ।

देवाहारप०—अमृतम्, देवभोज्यम्, देवान्ध (अस्) (न०) देवान्नम्, देवाहार, पीयूषम्, पेयूषम्, समुद्रनवनीतम् सुरा ।

आहारप०—अदनम् अन्न्यवहार, यवप्वाण, अश-नम्, आहार, खादनम्, पासि (पु०), जग्धि (स्थी०), जक्षणम् जपनम्, जवनम् निघस, न्याद, प्रत्यवसानम्, प्यातम्, भक्षणम्, भोजनम्, खेह, वल्भनम्, विष्वाण, स्वदनम् ।

खादनीयद्रव्यभेदा—(१) चोष्यः, (त्रि०), (२) भक्ष्य (त्रि०), (३) भोज्यम् (४) लेह्यम्, चंते खाद्यद्रव्यस्य चत्वारो भेदाः सन्ति ।

वेत्यपर्यायाः—असुरः, दैतेयः, दैत्यः । शेषस्तु शुक्रं दानवप० दनुजः, दानवः, शेषस्तु शेषे ।

शत्रुप० अश्रियः, अभिघाती (इन्), अभिजिघासुः, अभिभवे, अभिमतिः, अभिमोतिः, अभियोतिः, अभिघाती (इन्), अभिघ्न अभिघ्नकः, घरातिः, अरिः, असहनः असुहृत् (इ), अहित घातकः, जिघासु जिघासुः, दस्युः, दुहृत् (इ), द्विघ्न (त्), द्विद (प्), द्विघ्न द्वेषी (इन्), द्वेष्य, पर, परिपन्थक, परिपन्थी (इन्), पथ्यवस्थाता (त्), प्रतिपक्षः, प्रत्यनीक, प्रत्यर्थी, प्रत्यवस्थाता (त्) भ्रातृभ्यां रिपुः, विद्विष, विद्विद (प्), विद्वेषी (इन्), विपक्ष—क, विरोधी (इन्), वैरी (इन्), शत्रु, शानवः, सापत्नः, हिंसकः, हिंसन ।

कामादिशत्रुभेदा—(१), कामः, (२) क्रोधः, (३) लोभः, (४) मदः (५) मोहः, (६) मत्सरश्चंते कामादयः षट् शत्रवः सन्ति ।

वैरपर्यायाः—द्वेषणः विरोधः, विद्वेषः, वैरम्, शत्रुता, सपत्नता ।

यज्ञपर्यायाः—अध्वरः अग्निपथः, आहवः, इज्या, इष्टम् इष्टि, क्रतु, धर्मः, धृति, प्रयाग बहि (प्), मख, मन्थु, मह, मेध, मेन यज्ञ, यज्ञ, याग, वसुनः, वितानम्, विज्वहर्म्यत, विष्णु, सस्तर, सस्था, सत्रम्, सपत्नन्तु, सब, सबनम्, सहसानु, सानु, स्तोम, हव, हवनम्, होमः ।

यज्ञभेदाः—(१) अग्निष्टुद्यज्ञ (२) अग्निष्टोमः,

(३) अग्निहोयः, (४) अतिरात्रः प्रवमे १०,

(६) अष्टकशालेष्टिः, (७) आध्यापणः, (८)

इष्टाकृतः, (९) इष्टापूर्तः, (१०) इष्टिकर्मः,

(११) गोमेधः, (१२) वातुर्मास्यः, (१३)

दादशह्वः, (१४) पूर्णमासः (१५) दशः,

(१६) नरमेधः, (१७) पुण्डरीकः, (१८)

राजसूयः, (१९) राजपेयः, (२०) विश्वजित्,

(२१) सर्वमेधः, (२२) साद्यस्तः, (२३)

सारस्वतः, (२४) सोमयागः, (२५) सोम-

भग्नियज्ञः, (२६) शिवयागः, (२७) विष्णुयागः,

वत्स्यादयो यज्ञभेदाः स्युः ।

अग्निपर्यायाः—अग्निः, अग्नलः, कृष्टानु, पावकः,

शेषस्त्वग्नी ।

मुखप० आननम्, आस्यम्, वनम्, घनोत्तमम्,

चरम्, तुण्डम्, तेरम्, दन्तालम्, दशनगृहम्,

द्विजालम्, मुखम्, तपनम्, वकम्, वदनम्,

स्नेहरसनम् ।

पूजितप० अजितम्, अपचायितम्, अपचितम्,

प्रचितम्, अहितम्, नमसितम्, नमस्थितम्,

पूजितम्, महितम् ।

योनिप० कारणम्, योनि, योनी ।

हव्यप०—देवान्मन्त्रः, साध्यान्मन्त्रः, हवनीयम्, हवि,

(हव्य), हव्यम्, होतव्यद्रव्यम् होमीयद्रव्यम् ।

धान्यप० घृतम्, घृतम् भोगार्हम्, भोग्यम्, भोज्यम्,

धान्यम्, बोहि, सस्यम्, सीत्यम् स्तम्भवरिः ।

यदुक्तं स्मृतौ—

यस्य शत्रुगतं प्राहुः, सतुषु धान्यमुच्यते ।

१६-१६

ग्राम वितुषमित्युक्तं स्विन्नमन्नं मुदाहृतम् ॥

इति शब्दं चि० ॥ २१५३१

धान्यभेदाः—(१) ग्रीहि, (२) यवः, (३) मसूर, (४) गोधूम, (५) मुद्गः, (६) मापः (७) तिल, (८) चणक, (९) अणु (चीनाकः), (१०) प्रियङ्गु, (११) कोद्रवः, (१२) मकुष्ठक, (१३) कलाय (१४) कुलत्थ, (१५) पट्टिक, (१६) सर्पप (१७) अतसी, (१८) श्यामाकश्चैते धान्यानामष्टादश भेदाः सन्ति ।

ग्रीहिपर्यायाः—अन्नम्, धान्यम्, भोगाहं, ग्रीहि, धान 'साठी' इति च भाषा ।

तण्डुलप०—तण्डुलः (पु०), धान्यसार (पु०), 'चाउर' इति, 'चावल' इति च भाषा ।

तिलपर्यायाः—तिल पापघ्न, पितृतर्पणम्, होमधान्यम् 'तिल' इति भाषा

यवप०—तीक्ष्णशूक, यव, हयप्रिय, 'जौ' इति भाषा ।

गोधूमप०—गोधूम, सुमनः, 'गेहूँ' इति भाषा ।

चणकप०—चणक हरिकन्यक, 'चना' 'छोला' इति च भाषा ।

अतसीप०—अतसी, उमा, क्षुमा, 'अलसी' इति भाषा ।

मापप०—नन्दो (इन्), बलो (इन्) मदन, माप, बीजवर, वृध, 'उडद' इति भाषा ।

तुवरीप०—प्राङ्की, तुवरी, वर्णा । 'मरहर' 'तुअर' इति च भाषा ।

मुद्गप०—प्रयन, बलाट, मुद्ग, लोम्य, हरि, हरित, 'मूग' इति भाषा ।

मसूरप०—मङ्गल्यक, मसूर, 'मसूर' इति भाषा ।

कलायप०—कलायः, खण्डिक, त्रिपुटः, सतीनकः, सातीन, हरेणु, 'भटर' इति भाषा ।

सर्पप०—कदम्बकः, तन्तुभ, सर्पप, 'सरसो' इति भाषा ।

श्वेतसर्पप०—श्वेतसर्पप, सिद्धार्थः । 'सफेद सरसो' इति भाषा ।

कङ्गुनीप०—कङ्गु, कङ्गुनी, क्वङ्गु, पीततण्डुला प्रियङ्गु । काकुणी, इति भाषा ।

कोद्रवप०—उद्दल, काद्रव, कोद्रव, कोरवूपक । 'कोदो' इति भाषा ।

यवनालप०—जूर्णद्वय, जोन्नाला, देवधान्यम्, बीजपुष्पिका, यवनाल, योनल । 'जुवार' इति भाषा ।

कुलत्थप०—कालवृत्त, कुलत्थ, 'कुलथ' इति भाषा ।

कर्पासीप०—कर्पासी, कार्पासी, तूला, बदरा, बदरी, समुद्रान्ता, 'कपास का पेढ' इति भाषा ।

कर्पासफलप०—कर्पासफलम्, कार्पासम्, कार्पासास्थि, बदर, विनोला 'कपासिआ' 'बाढवा' इति च भाषा ।

कर्पासप०—कर्पास, कार्पास —क, कर्पासी, कर्पासिका, कार्पासी, तुण्डिकेरी, पिचब्य, बदरा, वादर वस्त्रयोनि । 'कपास' इति भाषा ।

कार्पासतूलप०—कार्पासतूल, तूल, तूल, तूलकम्, तूलपिचु, निर्बीजकार्पास, पिचुः, पिचुतूल, 'रुई' इति भाषा ।

गुडप०—इक्षुपाकः, इक्षुरसववायः, गुडः । 'गुड'
इति भाषा ।

शर्कराप०—शर्करा, शिता, सितोपला, । 'मिथी'
इति भाषा ।

खण्डप०—खण्डः, मधुपूलिः, 'खाण्ड' इति भाषा ।

मत्स्यण्डोप०—फाणितम्, मत्स्यण्डिका, मत्स्यण्डो,
मत्स्याण्डिका, मत्स्याण्डो । 'राव' इति भाषा ।

रसालाप०—मर्जिता मर्जाज, रसाला, शिखरिणी ।
'चाटने योग्य पदार्थ 'शिखरन' इति भाषा ।

गृहपर्यायाः—प्रगारम्, प्रधिवासः, प्रधिवासनम्,
प्रवसयः, आगारम्, आलयः, प्रावसयः, प्राव-
सय्यः, प्रावासः, प्राश्रयः, उदजम्, उदवसितम्,
प्रोकम्, प्रोकः (प्रस्) (न०), कुट, कुटि-टी,
कुटीरः, कुलम्, केतनम्, केतरम् क्षयः, गृहम्,
गृहाः (पुं. व०), गेहम्, घामम्, घाम (घन्)
(न०), घिण्यम्, निकाय्यः, निकायम्, निकेतः,
निकेतनम्, निलयः, निवसतिः, निवसनम्,
निवासः, निवेशनम्, निशातम्, पस्त्यम्, बुदिरम्,
भवनम्, मन्दिरम्, मन्दिरा, महाकीर्तनम्,
वसतिः=ती, वस्तम्, वस्त्यम्, वासः, वास्तु,
विटम्, विशयम्, विश्रामः, वेशः, वेदम् (घन्),
शम्भुम्, शरणम्, शाला, शिविरम्, सवासः,
सस्त्यायः, सदनम्, सध (घन्), सभा, सादनम्,
साला, स्थानम्, हर्म्यम् ।

गृहभेदाः—(१) नन्दावर्तः (मन्धावर्तः),
(२) श्वकः, (३) वद्धमानः, (४) विच्छन्दक
शेषस्तु वास्तुविचारे ।

सुवर्णपर्यायाः—अग्निः, अग्निबीजम्, अग्निभम्,
१-२८

अग्निबीजम्, अग्निवीर्यम्, अग्निशिक्षम्, अजरम्,
अनलम्, अपिञ्जरम्, अर्जुनम्, अप्टापदम्,
आग्नेयम्, उज्ज्वलम्, अजीसम्, कनकम्, कर्चू-
रम्, कर्णिकारच्छायम्, कर्णिकाराभम्, कर्बुरम्,
कर्बुरम्, कर्बुरम्, कलघोतम्, कल्याणम्, का-
ञ्चनम्, कार्तस्वरम्, गाङ्गेयम्, गाडम्, गैरिकम्,
चन्द्रम्, चामीकरम्, चाम्पेयम्, चाम्पेयकम्,
चाररत्नम्, चारुरूपम्, जातरूपम्, जाम्बवम्,
जाम्बुनदम्, चारुरूपम्, तपनीयम्, तार-
जीवनम्, तेजः (प्रस्) (न०), दाक्षायणम्,
दीप्तकम्, दीप्तम्, निष्कम्, पिञ्जानम्,
पीतकम्, मर्मम्, मर्म (घन्), भास्करम्,
भूतमम्, भूरि, भूपणाहम्, मङ्गल्यम्, मनोहरम्,
महारजतम्, रक्तवर्णम्, रजतम्, रत्नवरम्,
रत्नम्, राः (रै), लोभनम्, लोहवरम्, लोहो-
त्तमम्, वसु, वह्निबीजम्, वह्निबीजम्, वेणुतट-
जकाञ्चनम्, वेणुतटीभवम्, वैणवम्, शातकुम्भम्,
शातकौम्भम्, शिलोद्भवम्, शुक्रम्, शृङ्गारम्,
श्रीकेतनम्, श्रीमकुटम्, श्रीमकुम्भम्, सुवर्णम्,
सोमेरवम्, स्वर्णम्, हाटकम्, हिमम्, हिरण्यम्,
हेमम्, हेम (घन्) ।

पर्वतप०—प्रगः, प्रचलः, प्रदिः, प्रवनिधरः, प्रवनी-
धरः, प्रहाय्यः, इलाधरः, उर्वङ्गः, उर्वधिरः, ऐरा-
वतः, कटकी (इन्), कन्दराकरः, कुकीलः, कुटः,
कुटारः, कुट्टीरः, कुषरः, कुध्रः, कुलपर्वतः, कुलशैलः,
कुलाचलः, कुलाद्रिः, क्षितिभूतः, क्षमाभूतः, गिरिः,
गोजः, प्रावा (घन्), जीमूतः, दन्ती (इन्), ददुरः,
दुर्गम्, धरः, धरणीकीलकः, धरणीध्रः, धराधरः,
धातुभूतः, नगः, पर्वतः, पृथुशेखरः, प्रपाती
२९-५७

(इन्), प्रस्यवान् (मनु०), फलिक, बन्धाकि, भाकूट, भूधर, भूध, भूमत् (त्), महीधर, महीध, वृक्षवान् (मनु०), व्यश, शिखरी (इन्), शिलोच्चय, शृङ्गवान् (मनु०), शृङ्गी (इन्), शैल, सानुमान् (मनु०), स्यावर, स्थिर, एते सर्वे नृलिङ्गा ।

हारावत्या वर्षपर्वतभेदा — (१) हिमवान् (मनु०) (२) हेमकूट, (३) निपथ, (४) मेघ, (५) चंद्र (६) कर्णौ (इन्), (७) शृङ्गी (इन्), चते सप्त वर्षविकृतय, माजकगिरय, स्यु ।

पन्थान्तरे तु कुलाचलभेदा — (१) हिमालय, (२) हेमकूट, (३) निपथ, (४) नील, (५) श्वेत, (६) शृङ्गवान्, (मनु०), (७) माल्यवान्, (मनु०) (८) गन्धमादनम्, चतष्टौ कुलाचलभेदा सन्ति ।

विष्णुपुराणे तु कुलपर्वतभेदा — (१) महेश्वर (माहेश्वर) (२) शुक्ति (शुक्तिमान्), (३) मलय, (४) शृङ्गक (शृङ्गपर्वत), (५) विन्ध्य, (६) सह्य, (७) पारिया (पा) प्रचते सप्तकुलपर्वतभेदा सन्ति ।

पूर्वपर्वतपर्याया — उदय, उदयगिरि, उदय-पर्वत, उदयाचल, उदयाद्रि, पूर्वपर्वत, पूर्वाद्रि, प्राकपर्वत ।

पश्चिमपर्वतप० — अस्त, अस्तमायाचल अस्ता-चल, अस्ताद्रि, चरमाद्रि, पश्चिमपर्वत, पश्चिमाचल ।

देवयोनिभेदा — (१) विद्याधर, (२) अप्सरा, १-२८

(धस), (स्त्री०), (३) यक्ष, (४) रक्ष (धस्) (न०), (५) गन्धर्व, (६) किन्नर, (७) पिशाच, (८) गुह्यक, (९) सिद्ध, (१०) भूतस्त्वेते देवयोनीना दशभेदा सन्ति ।

विद्याधरपर्याया — कामरूपी (इन्), खेचर, धुचर, विद्याधर, सत्ययौवन, स्थिरयौवन, अप्सर प० — अप्सरा, (धस्) (स्त्री०), अप्सरस (स्त्री० व०), देवगणिका, एतमदा, एतेमदा, सुदमात्मजा, सुमदास्मजा, सुमदा, सुरस्त्री, स्वग स्त्री, स्वबंधू, स्ववैद्या । हलायुधेऽप्सरसा भेदा, (१) घृताची, (२) मेनका, (३) रुक्मा, (४) उर्वशी, (५) तिलोत्तमा, (६) मुक्तेशी, (७) मञ्जुघोषा- चते सप्ताप्सरसा भेदा अन्यत्र तासा भेदा यथा —

(१) उर्वशी (२) मेनका, (३) रुक्मा, (४) घृताची, (५) पुञ्जिकक्षपली, (६) मुक्तेशी, (७) मञ्जुघोषा, (८) महारङ्गवती, चते अष्टौ भेदा सन्ति ।

विष्णुपुराणे गणभेदानामाध्याये तु यथा — (१) उर्वशी, (२) मेनका, (३) रुक्मा, (४) मिश्रकेशी, (५) मलम्बुपा, (६) विश्वाची, (७) घृताची, (८) पञ्चचूडा, (९) तिलोत्तमा, (१०) भानुमती, (११) भवला, (१२) वर्चा चते द्वादशभेदा सन्ति ।

स्त्रीपर्याया — अनुदरा, भवला, जोषा जोषित् (त), जोषिता, नारी, पयोऽहर्धु, प्रतीप-दक्षिणी, मण्डयन्ती, महला, महिला, महिली, २९-३६

महेसा, महेलिका, महेली, मेहला, मेहली, मेहिला,
योषित्, योषा, योषिता, रामा, वधू, वधूजनः,
वनिता, वर्णिनी, वशा, वामिता, सीमन्तिनी,
स्त्री० ।

स्त्रीणां विशेषभेदा—अङ्गना, अङ्घ्रिचतुर्भू, अन-
सेक्षणा, एकवाता (अस), एणनयना, कान्ता,
कामिनी, कामुका, कुरङ्गनयना, चरुनेना, जनि,
जनी, तनु, तन्वङ्गी, तन्वी, तरललोचना,
प्रिन्ता, दक्षिणी, नताङ्गी, नतोदगा, नितम्बिनी,
प्रमदा, भाविनी, भीरु, भरु, भीलु, भीलू,
मत्तेभगमना, मनोज्ञा, मनोविलासवती, मनोहरा,
मानिनी, मृगाक्षी, रत्नभूता, रमणा, रमणी,
रमयाणी, रामा ललना, ललिता, लीलावती,
वामदक्ष (य), वामलोचना, वामाक्षी, विलासिनी,
शर्वरी, सिन्दूरतिलका, सुतनु, सुनयना, सुनेश्वरी,
सुन्दरा, सुन्दराङ्गी, सुन्दरी, सुभ्रू, सुलोचना,
सुस्मितास्या, स्मरवती, हरिणेलना ।
गुणोक्तस्त्रीपर्याया—उत्तमा, चाख्यर्चना, मत्त-
काशि (सि) नी, वरवर्णिनी, वरा, वरारोहा,
श्यामा ।

कोपशीलस्त्रीप०—कोपना, कोपनी, कोपिनी,
क्रोधना, षण्डी, भामिनी ।
प्रेमवतीस्त्रीप०—कान्ता, दयिता, प्रणयिनी, प्राण-
समा, प्राणेशा, प्राणेश्वरी प्रिया, प्रेमवती, प्रेयसी,
प्रेष्ठा, वल्लभा, हृदयेष्ठा, हृदयेश्वरी ।
चतुरोन्मत्तस्त्रीप०—बाणिनी,
कुटुम्बिनीप०—कुटुम्बिनी, गृहिणी, पुण्डरी,
मातृका ।

तरुणीस्त्रीप०—चरी, चिरण्टी, तरुणी, तलुनी,
दिवकरी, दृष्ट (ठ) रजा, (अस्), धनिका, प्रोढा,
मध्यमा, युवति—ती, वयस्था, श्यामा, सुवया
(अस्), सुस्तनी ।

वेद्याप०—कामलेखा, क्षुधा, खगालिका, गणिका,
अर्जरा, पषाङ्गना, पषाङ्गना, भुजिण्या, भोग्या,
रूपाजीवा, लेञ्जिता, वारमुद्रा, वारवधू, वार-
वाणि—णी, वेद्या, धूला, साधारणस्त्री, स्मर-
दीपिका ।

रज्जुप०—आर्तवम्, कुसुमम्, पुष्पम्, रज (अस्),
स्त्रीकुसुमम्, स्त्रीधर्म, स्त्रीपुष्पम्, स्त्रीप्रसूतम्,
स्त्रीसुमम् ।

मन्धारणयोग्यकालप०—ऋतु, (पु०), पोडयनि-
शान्तर्गतकाल (॥५॥),
ऋतुपतीप०—अधि, अवि—वी, आत्रेयी, आर्त-
ववती, उदङ्गा, ऋतुपती, पामुला, पुष्पवती,
पुष्पिता, मलिना—मी, म्लाना, रजत्वला, रजो-
वती, स्त्रीप्रमिणी ।

यसप०—यस, शेषस्तु कुबेरे ।
रक्षप०—रक्ष, शेषस्तु निरक्षती ।
गन्धर्वप०—गन्धर्व, शेषस्तु कुबेरे ।
किन्नरप०—किन्नर, " " ।

पिशाचप०—पिशाच, शेषस्तु निरक्षती ।
गुह्यकप०—गुह्यक, शेषस्तु कुबेरे ।

सिद्धप०—सिद्ध, देवगोनिविशप ।
सिद्धभेदा—(१) सनक (२) सनन्दन, (३)
सर्नातन (४) सनदकुमार, श्वरे चत्वारस्तिदा ।
सन्ति ।

सनत्कुमारपर्याया.—आयुर्वेदसंहिताकारः वंशाग्रः,
सनत्कुमारः, सनात्कुमारः ।

सिद्धानां चतुर्विंशतिभेदा अपि सन्ति ते
तु ग्रन्थान्तरे द्रष्टव्याः ।

जिनप०—अधीश्वरः, अनेकान्तवादी (इन्),
अभयदः, अहंन् (त्), आप्तः, केवली (इन्),
क्षीणाष्टकर्मा (अन्), जगत्प्रभुः, जिनः, जिनेश्वरः,
तीर्थंकरः, तीर्थङ्करः, त्रिकालवित् (इ), देवाधि-
देवः, परमेष्ठी (इन्), पारगतः, पुरुषोत्तमः,
बोधिदः, भगवान् (मतु०), बीतरागः, शम्भुः
सर्वज्ञः, सर्वदर्शी (इन्), सर्वोयः, सार्वः, स्याद्वादी
(इन्), स्वयम्भू ।

जिनभेदाः—(१) ऋषभः, (२) अजितः, (३) अ-
श्वमेधः, (४) अभिनन्दनः, (५) सुमतिः, (६)
पद्मप्रभः, (७) सुवासकः, (८) चन्द्रप्रभः, (९)
सुविधिः, (१०) क्षीतल, (११) श्रेयासः, (१२)
वासुपूज्यः, (१३) विमलः, (१४) अनन्तः,
(१५) धम्मः, (१६) शान्तिः (१७) कुण्डुः,
(१८) अरः, (१९) मल्लिः, (२०) मुनिसुव्रतः,
(२१) नमिः, (२२) नेमिः, (२३) पार्वः,
(२४) वीर, श्वेत्येते जिनामा चतुर्विंशतिभेदाः
सन्ति ।

भूतपर्यायाः—बालग्रहः, भूतः (पु० न०), भूता-
पुत्रः, रुद्रानुचरः, शिवपाश्वरगः ।

गणदेवताभेदाः—(१) रुद्राः (११), (२)
वसवः (८), (३) आदित्याः (१२), (४)
विश्वेदेवाः (१०, १३), (५) साध्याः (१२),
(६) भरद्वाजाः (४९), (७) तुषिताः (३६),

(८) आमास्वराः (६४), (९), म (मा) हारा-
जिकाः (२२०, २३६), (१०) वंकुष्ठाः (१४),
(१२) सुसम्मणिः (१०) ।

तदुक्तं शेषनाममालावा (परिशिष्टे) (५, ६,
७, १३५३-४) 'द्वादशार्का, वसवीष्टी, विश्वे-
देवास्त्रयोदश ।'

पट्त्रिंशत्तुषिताश्च, पट्तिराभस्वरा अपि ॥
पट्त्रिंशदधिके माहाराजिकाश्च शते उभे ।
रुद्रा एकादशः—कोनपञ्चाशद्वायवो, १५रे ॥
चतुर्दश तु वंकुष्ठाः, सुसम्मणिः पुनर्दश ।
साध्याश्च द्वादशेत्याद्या, विज्ञेया, गणदेवताः ॥'
इति ।

रुद्रभेदाः—(मात्स्ये)—(१) अजैकपादहिमध्रः,
(२) विरुणाक्षः, (३) रैवतः, (४) हरः,
(५) बहुरूपः, (६) श्रम्वकः, (७) सुरेश्वरः,
(८) सावित्रः, (९) जयन्तः, (१०) पिनाकी
(इन्), (११) अपराजित-इचेते रुद्रस्यैकादश-
भेदाः सन्ति ।

तद्भेदाः—(केशवे तु)—(१) अजैकपात् (इन्),
(२) अहिबुध्न्यः, (३) पिनाकी (इन्),
(४) अपराजितः, (५) कपर्दी (इन्), (६) भुव-
नाधीशः, (७) भगः (वः), (८) स्याशुः,
(९) वृषाकपिः, (१०) गिरिशः, (११) वीर-
भद्र-इचेत्येते रुद्रस्यैकादशभेदाः सन्ति ।

वसुभेदाः—(भरतमते) (१) धरः, (२) ध्रुवः,
(३) सोमः, (४) विष्णुः, (५) अनिलः,
(६) अनलः, (७) प्रत्यूषः, (८) प्रभासश्चैतेष्टी-
वसवः सन्ति ।

तद्भेदाः— (महाभारते तु) (१) आपः,
(२) ध्रुवः, (३) सोमः, (४) धरः, (५) अग्नितः,
(६) अनलः, (७) प्रत्यूषः, (८) प्रभासश्चैते-
ऽष्टौ वसवः सन्ति :

आदित्यभेदाः— विष्णुः, यमः, शेषस्तु रवौ ।

विश्वेदेवभेदाः— (१) अतुः, (२) दक्षः,
(३) वसु, (४) सत्यः, (५) कामः, (६) कालः,
(७) ध्वनिः (घृतिः), (८) रोचकः (कुरुः),
(९) माद्रवाः (असु), (१०) पुररवा- (असु),
इत्येते विश्वेदेवानां दशभेदाः सन्ति ।

मतान्तरे तु—

‘दृष्टिभावे ऋतुं दक्षौ सत्यौ नाग्दीमुखे वसू ।
सापिण्ड्यके कामकालौ तोर्यं च धूरिलोचनौ ॥
पुररवाद्रवौ चैतो पार्वणे समुदाहृतौ । हेमश्राद्धे
घनस्त्री कथ्येते विश्वेदेवकौ । एकोदिष्टे रुद्रसन्नो
विश्वेदेवास्त्रयोदश ।’ इति हेमाद्रौ शंखबृहस्प-
त्युक्तेः ।

आदिदेवपर्यायाः— आदिदेवाः, आर्यदेवाः, पूर्व-
देवाः, प्रथमदेवाः ।

आदिदेवभेदाः— (१) ब्रह्मा (अन्), (२) विष्णुः,
(३) शिवः, इत्येते आदिदेवानां त्रयो भेदाः
सन्ति ।

सर्वदेवभेदाः— आदित्या (द्वादश), रुद्राः
(एकादश), वसव (अष्टौ), प्रजापतिः (ब्रह्मा)
(एकः), इन्द्र (एकः), अथवा—द्वौ दक्षौ
एव देवना नयस्त्रिंशद्भेदाः स्युः ।

ब्रह्मपर्यायाः— अजः, अण्डजः, अम्बजः, अन्न-
योनिः, अष्टकर्णः, अष्टभवाः—(असु), आः,

आत्मभूः, आपचः, उः, कः, कञ्जः, कञ्जजः,
कञ्जारः, कमनः, कमलासनः, कमलोद्भवः,
कविः, कुशकेतुः, कृपाद्वैतः, सप्तपर्णः, गुणसागरः,
चतुराननः, चतुर्मुखः, चिन्तामणिः, चिरञ्जीवो
(इन्), चिरन्तनः, जटाधरः, जम्बुः, देवदेवः,
द्रुध (प), णः, द्रुहिणः, धरुजः, धाता (तु),
नाभिः, नाभिजः, नाभिजन्मा (अन्), निघनः,
पद्मगर्भः, पद्मजम्मा (अन्), पद्मपाणिः, पद्मभूः,
पद्मयोनिः, पद्मसाम्बन्धनः, पद्मासनः, परमेष्ठी
(इन्), पितामहः, पुराणगः, पुराणगीः, पुराण-
गीतः, पुरुषः, पूर्वः, प्रजापतिः, प्रपितामहः,
प्रपूज्यः, प्रभुः, प्राणः, प्रणदः, बहुरुपः, बहुरेताः
(असु), ब्रह्मा (अन्), भवान्तकृत् (त्), भाव-
वृत्तः, भूतात्मा (अन्), सः, सञ्जुप्राणः, महा-
वीर्यः, मृगयुः, रजोभूतिः, सोकनाथः, लोकेशः,
वसुभवाः (असु), विधाता (तु), विधिः, विर-
ञ्चः, विरञ्चनः विरञ्च्यः, विरिञ्चः,
विरिञ्चिः, विरिञ्चिः, विश्वरेताः (असु),
विश्वस्तट् (ज्), विश्वात्मा (अन्), विश्वेश्वरः,
वेदगर्भः, वेदी (दे) शः, वेवाः (असु), शतधृतिः,
शतपत्रनिवासः, शतानन्दः, शम्भुः, शाश्वतः,
सञ्ज्ञा, सत्यकः, सदानन्दः, सनत् (त्) (अ०),
सनातनः, सनात् (त्) (अ०), सन्ध्यारागः,
सरोजजन्मा (अन्), सरोजो (इन्), सर्वकर्ता
(तु), सर्वतोमुखः, सामयोनिः, सारसूः, सुधावर्षी
(इन्), सुरज्येष्ठः, सुरासुरगुरुः, स्पष्टिरः, स्रष्टा
(प्ट), स्वभूः, स्वयम्भु-भूः, स्वायम् वमनु-
पिता (तु), हंसरथः, हंसवाहः, हंसवाहनः,

हिरण्यगर्भः ।

ब्रह्मपुरीष०—मनोवती ।

ब्रह्मपत्नीनामनी—(१) स्वरा, (एपाज्येष्ठोऽपत्नी), (२) सावित्री (एपा कनिष्ठा पत्नी) ।
सावित्रीपर्यायाः—गायत्री, त्रिपदा, त्रिपदादेवी, पवित्रमुता, ब्रह्मपत्नी, ब्रह्माभी, वेदमाता (तृ), वैश्वामित्रो, श्रुतिजननी, सावित्री । सूर्यतनया, सूर्यमुता ।

पत्नीष०—ऊढा, करात्ती, कलत्रम् (न०); क्षेत्रम् (न०), गृहिणी, गृहाः (पु० व०) । गेहिनी, जनी, जाया, दार, (पु०), दाय (स्त्री०), दाराः (पु० व०) । द्वितीया, पत्नी; परिग्रह (पु०), पाणिगृहीता—ती, पानुषी, प्रिया, भार्या, वधूः, सधर्मचारिणी, सधर्मिणी, सहचरी, सहधर्मिणी । इति ।

ब्रह्मणो बालयोगिमानसपुत्रानामनि—(१) सनकः, (२) सनन्दन, (३) सनातन, (४) सनत्कुमारः (५) नारद इत्यादय एते बालयोगिनः सन्ति ।
तस्य सस्त्रीकमानसपुत्रानामनि—(१) मरीचिः, (२) अग्निः, (३) अङ्गिरा, (असु), (४) पुलस्त्यः, (५) पुलहः, (६) ऋतुः, (७) भृगुः, (८) दक्षः, (९) प्रचेतसः, (पु० व०), (१०) वसिष्ठः, इत्यादयस्तस्य—सस्त्रीकमानसपुत्राः सन्ति ।

यदुक्त श्रीमद्भागवते—

‘उत्सङ्गान्नारदो जज्ञे, दसोऽङ्गुष्ठात्स्वयम्भुवः ।
इति ।

तत्पुत्री (सरस्वती) पर्याया—अन्त्यसन्धेयेश्वरी,

१-२८

इरा, ईश्वरी, गोः (र), गिरा, गिरादेवी, गिर्देवी, गोः, (गो), ब्रह्मकन्यका, ब्रह्मपुत्री, ब्रह्ममुता, ब्राह्मी, भारती, भाषा, महास्वेता, रसा, वचसामधीजा, वर्णमातृका, वाक् (व), वाक्प्रदा, वाक्पेश्वरी, वाग्देवता, वाग्देवी, वागीजा, वागीश्वरी, वाचा, वाणी, विद्यादेवी, वेदाग्रजा, वेदाग्रणी, वेदी, शारदा, शुक्ला, श्री, सन्ध्या, सरस्वती, सायं सन्ध्यादेवता ।

कन्याष०—अनागतात्तवा, अरजाः (असु), अलकनन्दा, कनी, कन्यका, कन्या, कुमारिका, कुमारी, गौरी, नन्दा, नर्मिका ।

पुत्रीष०—अङ्गजा, आत्मजा, उद्बहा, तनया, तनुजा, तनूजा, दारिका, दुहिता (तृ), देहसञ्चारिणी, धीवा, नन्दना, नन्दिनी, पुत्रका, पुत्रिका, पुत्री, समुद्र, समर्धुका, मुता, सूनु—नृ, स्वजा ।

भाषणष०—अभिधानम् (न०), उक्ति (स्त्री०), उदितम्, गदितम्, जल्पितम्, भाषितम्, भाषणम्, भाषितम्, लपितम्, वचनम्, वच (असु), वाचयम्, (एते क्लीबलिङ्गा) व्याहार (पु०) ।
वीणाष०—अनुवादिनी, कण्ठकृणिका, घोषवती, ध्वनिमाता, वङ्गमल्ली, वल्लकी, विपञ्चिका, विपञ्ची, वीणा ।

वीणागुणष०—तत्री ।

सप्ततत्रीयुक्तवीणाष०—चित्रा, परिवादिनी ।
शिवादीना वीणानामनि—शिवस्य ‘अनालम्बी’, सरस्वत्या ‘कञ्छपी’, नारदस्य ‘महती’, गणा नाम् ‘प्रभावती’, विश्ववसो (गन्धर्वविशेषस्य)

२६-२६

वृहती' । तुम्बुरो (गन्धर्वविशेषस्य) कलावती' ।
चण्डालाता वीणानामानि—कटोलवीणा, काण्ड
वीणा, क्रिन्नरी, कुवीणा, खु खणी, चाण्डालिका,
डक्करी, वल्लकी, सारिका ।

कण्ठगतमाधुर्यपर्याया—स्वर, प्रथवा स्वरा—
निपादादयः ।

स्वरभेदा—(१) निपाद, (२) ऋषभ, (३)
गान्धार, (४) पड्ज, (५) मध्यम, (६)
धंवत, (७) पञ्चम इत्येते स्वराणां सप्तभेदा
स्युः ।

तद्भेदप०—(मतान्तरे) (१) पड्ज, (२)
ऋषभ, (३) गान्धार, (४) मध्वम, (५)
पञ्चम, (६) धंवत, (७) निपाद, इत्येते
मतान्तरे तद्भेदा स्युः ।

तेषां साङ्गैतिकभेदा—'स०' 'रि०' 'ग०' 'म०'
'प०' 'ध०' 'नि०' इत्यपरे स्मृताः ।

इह नारदोक्तिर्यथा—

'पड्जं रीतिं मयूरस्तु गावो नर्दन्ति चार्षभम् ।
श्रजाविकी च गान्धारः क्रौञ्चो नर्दति मध्यमम् ॥
पुष्पसाधारणे काले कोकिलो रीति पञ्चमम् ।
मयूरस्तुर्धंवत रीति, निपाद रीति कुञ्जरः' ॥

इति । अम० सु० व्या० १/७/१

स्वरसन्दोहपर्यायो—ग्राम, स्वरसन्दोहः ।

ग्रामभेदा—(१) मन्द्यावर्त (पड्जग्राम), (२)
जोमूत (मध्यमग्राम) (३) सुभद्र (गान्धार-
ग्राम), इत्येते ग्रामस्य त्रयो भेदा स्युः ।

भूर्धनापर्याय—भूर्धना (ग्रामसप्तमाक्षो ताम
भूर्धना गीताङ्ग वा) ।

भूर्धनाभेदा—(१) ललिता, (२) मध्यमा, (३)
चित्रा, (४) रोहिणी, (५) मतङ्गजा, (६)
सोवीरी, (७) पण्डमङ्गा, (८) पञ्चमा, (९)
मत्सरी (१०) मृदुमङ्गा, (११) शुद्धा, (१२)
अन्ता, (१३) कलावती, (१४) तोत्रा, (१५)
रौद्री, (१६) ब्राह्मी (१७) वङ्गवी, (१८)
खेदरी, (१९) सुरा, (२०) नादावती, (२१)
विशाला, इत्येतेभूचक्षनाया एकविंशतिभेदा स्युः ।
तानपर्याय—तान (पु०) गानाङ्गविशयः ।

यथा—

'विस्तीर्यन्ते प्रयोगा यैर्मूर्धन्ताशेषसम्भवा ।
तानास्तेभ्यूनपञ्चाशत् सप्तस्वरसमुद्भवा ॥
तेभ्य एव भवन्त्यन्ये कूटताना पृथक् पृथक् ।
ते स्युः पञ्चसहस्राणि त्रयस्त्रिंशच्छ्रुतानि च । इति ।

श० वि० १/०/६७

तानभेदा—(१) अग्निष्टोम, (२) अत्यग्नि-
ष्टोम, (३) वाजपेय, (४) षोडशी (स्त्री०),
(५) पुण्डरीक, (६) अश्वमेध, (७) राजसूय,
(८) स्विष्टकृत, (९) बहुषोवर्ण, (१०) गोतव,
(११) महावत, (१२) विश्वजित् (पुं), (१३)
ब्रह्मयज्ञ, (१४) प्राजापत्य, (१५) मरुचक्रान्त,
(१६) रथक्रान्त, (१७) विष्णुक्रान्त, (१८)
सूर्यक्रान्त (१९) गजक्रान्त, (२०) बलभिद् (पुं),
(२१) नागपक्षक, (२२) चातुर्मास्य, (२३)
सस्थाव्य, (२४) शस्त्र, (२५) उक्थ, (२६)
सोत्रामणो (स्त्री०), (२७) चित्रा (स्त्री०), (२८)
उद्भिदाह्वय, (२९) सावित्री (स्त्री०), (३०)
अर्द्धसावित्री (स्त्री०), (३१) मर्वतोभद्र (३२)

प्रादित्यनामयनः, (३३) गवामयननामकः, (३४) सर्पाणामयनः, (३५) कोणपायनः, (३६) अग्नि-चित् (त्), (३७) द्वादशाहः, (३८) उपांशुः, (३९) सोमाभिधः, (४०) अश्वप्रतिग्रहः, (४१) वर्हिरथः, (४२) अभ्युदय, (४३) सर्वस्वदक्षिणः, (४४) दीक्षा (स्त्री०), (४५) सीमाख्यः, (४६) समिधाह्वयः, (४७) स्वाहाकारः, (४८) तनूनपात् (त्), (४९) गोदोहन, इचंते तानानामूनपञ्चा शब्देदाः स्युः ।

गानपर्याया—गानम्, गान्धर्वम्, गीतम् गीतिः, गेयम् । इति ।

अगुलिप०—अगुरिः—री, अंगुलिः—ली, अगुलीया, करशाला ।

अगुण्ठप०—अंगुलिः, अंगुण्ठः, करवीरः, वृद्धा-अगुलिः ।

तर्जनीप०—अगुण्ठनिकटागुलिः, तर्जनी, प्रदेशनी, प्रदेशिनी ।

मध्यांगुलिप०—ज्येष्ठा, मध्यमा, मध्या ।

अनामिकाप०—अनामा, अनामिका, उपक-निष्ठागुलिः, सावित्री ।

कनिष्ठागुलिप०—कनिष्ठा, कनीतिका, दुर्बला-गुलिः ।

नखप०—अगुलिजः, अगुलीकण्टकः, अगुली-सम्भूतः, करकण्टः—कः । करचन्द्र, करजः, कररुहः, करशूक, करग्रजः, करोद्भूवः, कामा-कुशः, खरूलः, नखः, नखरः, (पु = न०), पाणिजः, पाणिरुहः, पुनर्वनः, पुनर्भवः, भुजाकण्टः, महाराजः, रतिरथः, स्मराकुशः ।

रागप० रागः (पु०) भैरवादिः, गायनशास्त्रीय-रागः ।

रागभेदाः—(भरतहनुमन्मते) (१) भैरवः, (२) कौशिकः, (३) हिन्दोलः, (४) दीपकः, (५) श्रीरागः, (६) मेघः, इत्येते षड्रागाः स्युः ।

तद्भेदाः—(कलानाथसोमेश्वरमते) (१) भालवः, (२) मल्लारः, (३) श्रीरागः, (४) वसन्तः (५) हिल्लोलः, (६) कर्णाटइचंते मतान्तरे रागाणां षड्भेदाः स्युः ।

रागिणीपर्यायाः—रागिणी, रागपत्नी, राग-भार्या ।

रागिणीभेदाः—(१) घानसी, (२) मामसी, (३) रामकीरी, (४) सिन्धुडा, (५) माशावरी, (६) भैरवी, चेमाः, षण्मालवप्रियाः । (१) वेलारली, (२) पूरवी, (३) कानडा, (४) माधवी, (५) कोडा, (६) केदारिका, चेमाः-षण्मल्लारप्रियाः । (१) गान्धारी, (२) शुभगा, (३) गौरी, (४) कोमारी, (५) वेलोयारी, (६) वैरागी, चेमाः षट् च्छ्रीरागप्रियाः । (१) तुडी, (२) पञ्चमी, (३) ललिता, (४) पठमञ्जरी, (५) गुजरी, (६) विभाषा, चेमाः षड्वसन्त-रागप्रियाः । (१) मायूरी, (२) दीपिका, (३) देशकारी, (४) पाहिडा, (५) कराडी, (६) मोरहाटी, चेमाः षड् हिल्लोलरागप्रियाः । (१) नाटिका, (२) भूपाली, (३) रामकेली, (४) गडा, (५) कामोदा, (६) कल्याणी, चेमाः षट् कर्णाटराम प्रियाः । एवं रागिणीनां षट्त्रिंशद्भेदाः स्युः ।

वेदपर्याया — प्रागम, आम्नाय ऋषि, छन्द (अस्) (न०), त्रयी (स्त्री०), निगम, ब्रह्म (अन्) (न०), वेद, श्रुति (स्त्री०), स्वाध्याय ।

प्रणवप० — ओङ्कार, प्रणव ।

वेदभेदा — (१) ऋक् (च्), (२) यजु (प्), (३) साम (अन्), (४) अथर्व (अन्), चैते वेदस्य चत्वारो भेदाः स्युः ।

उपवेदभेदा — (१) आयुर्वेद (ऋगुपवेद), (२) धनुर्वेद (यजुसुपवेद), (३) गान्धर्ववेद (साम्न उपवेद), (४) अथर्वशास्त्रम् (अथर्वोपवेद) चैते उपवेदानां चत्वार उपभेदाः स्युः ।

अगपर्याया — अङ्गम्, अपघन, अवयव, गान्धर्व, प्रतीक ।

षडङ्गभेदा — (१) पादौ, (२) हस्तौ, (३) नयने, (४) श्रवणे, (५) नासिके, (६) मुखम्, चैतानि षडङ्गानि स्युः ।

षडशास्त्रभेदा — (१) छन्द (अस्), (वेदस्य पादौ), (२) कल्प (वेदस्य हस्तौ), (३) ज्योतिषम् (वेदस्य चक्षुषी), (४) निरुक्तम् (वेदस्य श्रोत्रे) (५) शिक्षा (वेदस्य नासिके), (६) व्याकरणम् (वेदस्य मुखम्), चैते शास्त्राणां षड्भेदाः स्युः ।

छन्द पर्याया — छन्द (अस्), पद्यम् वृत्तम् ।

छन्दोजातिभेदा — (१) उक्ता, (२) मध्या (३) प्रतिष्ठा, (४) अन्त्या (५) सुप्रतिष्ठा, (६) गायत्री, (७) उष्णिक् (ह्रस्व) (८) अनुष्टुप (भृ) (९) बृहती, (१०) पङ्क्ति (११) त्रिष्टुप (भृ), (१२) जगती, (१३) अतिजगती, (१४)

शक्वरी, (१५) अतिशक्वरी, (१६) प्रष्टि, (१७) अत्यष्टि, (१८) धृति, (१९) अति धृति (२०) कृति (२१) प्रकृति, (२२) आकृति (२३) विकृति, (२४) सकृति, (२५) अभिकृति, (२६) उत्कृतिश्चैते छन्दसा पद्विंशति-जातिभेदाः स्युः ।

भुतिजातिभेदा — (१) तीव्रा, (२) कुमुद्वती, (३) मन्दा, (४) छन्दोवती, (५) दयावती, (६) रञ्जनी, (७) रतिका, (८) रोद्री, (९) क्रोधा, (१०) वज्रिका, (११) प्रसारिणी, (१२) प्रीति, (१३) मार्जनी, (१४) क्षिति, (१५) रक्ता, (१६) सन्दीपनी, (१७) आलापिनी, (१८) मदन्ती, (१९) रोहिणी, (२०) रम्या, (२१) उषा, (२२) क्षोभिणी, चैते भुतेर्द्वाविंशतिजातिभेदाः स्युः ।

कल्पपर्याया — कल, क्रम, यज्ञविद्या, विधि, बोधायनपस्तम्बाश्वलायनादिमहर्षिप्रणीतग्रन्थ ।

ज्योतिषप० — ग्रहणादियणनशास्त्रम्, ज्योतिषशास्त्रम् ज्योतिषम्, ज्योतिषम्, वेदचक्षुः ।

ज्योतिषशास्त्रभेदा — (१) सिद्धान्त, (२) संहिता, (३) होरा चैते ज्योतिषशास्त्रस्य त्रयो मुख्यभेदाः स्युः ।

यदुक्तम्—

‘सिद्धान्त संहिता होरारूपस्कन्धत्रयात्मकम्’ इति ।

कैश्चित्तु—

(१) केरनीयम् (कुष्णीयप्रबन्धशास्त्रम्), (२) शकुनम् (बसन्तराजादिप्रणीतशास्त्रम्), चेत्याभ्यां सहितं षड्वक्त्रकन्धात्मकमेतच्छास्त्रमुच्यते । ये

होराविदो मूहूर्तशास्त्रं श्रीपतिकृतरत्नमासादि
विद्यामाधवीय च होराशास्त्रत पृथङ् मन्थन्ते
तन्मते ज्योतिषशास्त्रं षट्स्कन्धात्मकं बोध्यम् ।
निरुक्तपर्याया- निरुक्तम्, निरुक्ति, निवचनम्
पदभञ्जनम्, व्याकरणपरिशिष्टम्, यास्कप्रणी-
तग्रन्थः ।

शिक्षाप०—वेदशिक्षणप्रकारवान्, महर्षिनारद-
पाणिनि प्रणीतग्रन्थः शिक्षा ।

व्याकरणप०—ग्राम्नायाननम्, पदम् वेदवदनम्,
व्याकरणम् शब्दशास्त्रम्, श्रुतिमुखम् ।

व्याकरणभेदाः—(१) ऐन्द्रम्, (२) चान्द्रम् (३)
काशकृत्स्नम्, (४) कौमारम्, (५) सारस्वतम्,
(६) शाकटायनम् (७) आपिशलेयम्, (८)
शाकलम्, (९) पाणिनीयम् (१०) हैमम्
चैते व्याकरणशास्त्रस्य दशभेदाः स्युः ।

शाब्दिकनामानि (१) इन्द्र, (२) चन्द्र,
(३) काशकृत्स्न, (४) आपिशलि (५)
शाकटायन, (६) पाणिनि, (७) अमर
(अमरसिंह), अष्टुनास्य व्याकरणं नोपलभ्यते ।
(८) जैनेन्द्र, (हेमचन्द्राचार्यं) इत्येतस्य शब्दा-
नुशासनं व्याकरणशास्त्रमिदानीमुपलभ्यते ।

वैदान्तपर्याया—उपनिषत् (६), ब्रह्मविद्या,
वेदान्तः ।

साहच्यप०—कापिलम्, शाह्यम्, साहच्यम् ।

मीमांसाप०—मीमांसा, विचारणा, वेदविचारणा,
पूर्वमीमांसा, उत्तरमीमांसा च मीमांसापूर्वोत्तर-
भेदेन प्रसिद्धं शास्त्रं तज्जैमिनिव्यासप्रणीतम् ।
तदेव वाक्यम् ।

षड्दर्शनभेदाः—(१) वैशेषिकम् (कणादस्य),
(२) न्याय (गोतमस्य), (३) मीमांसा (जैमिने),
(४) सारयम् (कपिलस्य), (५) पातञ्जलम्-
(पतञ्जले), (६) वेदान्त (व्यासस्य), चैतानि
षड्दर्शनानि स्युः ।

धर्मशास्त्रपर्यायाः—धनुशासनम्, धर्मशास्त्रम्,
धर्मसंहिता, स्मृति, मन्वादिप्रणीतशास्त्राणि ।

धर्मशास्त्रप्रयोजकनामानि—(१) मनु, (२)
अत्रि, (३) विष्णु, (४) हारीत, (५) याज्ञ-
वल्क्य, (६) उशना, (७) मङ्गिरा (मत्स्य),
यम, (८) आपस्तम्ब, (९) सवर्त, (११)
कात्यायन, (१२) बृहस्पति, (१३) पराशरः,
(१४) व्यास, (१५) शाल, (१६) लिखित,
(१७) दक्ष, (१८) गौतम, (१९) शाततप,
(२०) वशिष्ठ, इत्येते विंशतिर्धर्मशास्त्रकाराः,
तेष्वष्टादशैव प्रसिद्धधर्मशास्त्र (स्मृति)कारा
सन्ति, तेनाष्टादशस्मृतय एव ज्ञेयाः ।

पुराणपर्याया—चिरन्तनम्, पञ्चलक्षणम्,
पुराणम्, पुरातनम्, प्रतनम्, प्रलम् ।

तत्त्वलक्षणभेदाः—(१) सर्ग, (२) प्रतिसर्ग, (३)
वश, (४) मन्वन्तराणि, (५) वशानुचरित, चैत-
त्पञ्चलक्षणात्मकपुराणम् ।

सदुक्तम्

सर्गश्च प्रतिसर्गश्च वशो मन्वन्तराणि च ।
वशानुचरितं चेति पुराणं पञ्चलक्षणम्, इति ।
यच्च ११८४

पुराणनामानि—(१) मातस्यम्, (२) मार्कण्डेयम्,
(३) भाविष्यम्, (४) भागवतम्, (५) ब्राह्मम्,
२६-२६

(६) ब्राह्मण्डम्, (७) ब्राह्मवेत्तम्, (८) वाय-
व्यम्, (९) वामनीयम्, (१०) वैष्णवम्, (११)
वाराहीयम्, (१२) आग्नेयम्, (१३) नारदीयम्,
(१४) पादम्, (१५) लंङ्गम्, (१६) गारुडम्,
(१७) कौर्मम्, (१८) स्कान्दम्, चैतान्यष्टादश
पुराणानि स्यु ।

तदुक्तम्—

‘मह्य, भद्र्य, चैव, व्रत्र्य, वचतुष्टयम् । अनाप-
लिङ्गवृत्तानि पुराणानि पृथक् पृथक् ।

इति । श चि १।१८४

विद्यापर्यायो—विद्या, शास्त्रम् ।

विद्याभेदा—(१) भ्रान्वीक्षिकी (भ्रस्यामात्मवि-
ज्ञानम्), (२) त्रयी (भ्रस्या धर्माधर्मौ),
(३) वार्ता (भ्रस्यामर्थनिर्णयौ), (४) दण्डनीति
(भ्रस्या नयानयो चिन्त्यौ), चैते विद्यायाश्चत्वारो
भेदा स्यु ।

तच्चतुर्दशभेदा—(१) शिक्षा, (२) कल्प,
(३) व्याकरणम्, (४) छन्द (ग्रन्),
(५) ज्योति (प्) (६) निरुक्ति (७) ऋक्
(च्), (८) यजु (प्), (९) साम (अन्),
(१०) अथर्व (अन्), (११) मीमांसा,
(१२) भ्रान्वीक्षिकी (तर्कविद्या, न्याय),
(१३) धर्मशास्त्रम् (स्मृति), (१४) पुराणम्,
चैताश्चतुर्दशविद्या स्यु । (१५) आयुर्वेद,
(१६) धनुर्वेद, (१७) गान्धर्व, (१८) अथ-
शास्त्र, चैता अष्टादश विद्या स्यु ।

ग्रन्थपर्यायो—ग्रन्थ, द्वात्रिंशदक्षरी ।

महाकाव्यम्—महाकाव्यम्, समं वन्ध ।

नाटकम्—नाटकम्, महारूपकम्, गद्यपद्यप्राकृत-
भाषामया ग्रन्थ ।

इतिहासम्—इतिहास, पुरावृत्तम् पूर्वचरितम् ।
पूर्ववृत्तप्रतिपादकव्यासादिप्रणीतो भारतादि-
ग्रन्थ ।

आख्यायिका—आख्यायिका उपलब्धार्था,
उपलब्धार्थकथा, कादम्बरीवासवदत्तादये ।

भ्रान्वीक्षिकी—भ्रान्वीक्षिकी, तर्कविद्या, तर्क-
शास्त्रम्, न्याय ।

कामन्दकीयम्—कामन्दकीयम्, कीटित्या-
(चाणक्या) यंशास्त्रम् ।

चम्पू—चम्पू (स्त्री०), गद्यपद्यमयदाक् ।

खण्डकथा—खण्डकथा, वाङ्मयप्रभेद ।

सन्दर्भम्—गुम्फ ग्रन्थनम्, परिस्फन्द, प्रति
यत्न, प्रबन्ध, रचना, श्रवणम्, सन्दर्भ ।

पादप—ग्रहि, ग्रहि, क्रमः, क्रमण, चरण,
चलन, पत् (द्), पद, पात् (द्), पाद ।

हस्तप—कर, करि, किङ्कु, कुलि, तल,
पञ्चशाल, पाणि, भुजदल, भुजादल शम,
शय, शल, सल, हस्त ।

बाहुप—कूलि (पु०), दो (स्) (पु० न०),
दोपा (स्त्री), प्रवेष्ट, बाहु, बाहा (स्त्री),
बाहु, बाहू (स्त्री०), भुज, भुजा (स्त्री) ।

नेत्रपर्यायो—अक्षि (न्), धम्बकम्, ईक्षणम्, गो
(गो), चक्षु (प्) ज्योति (हप्), तपन,
दशनम्, दर्शनेन्द्रियम्, देवदीप, दैवदीप, दृक्
(स्) दृशा, दृशि, दृशी दृष्टि नयनम्, नेत्रम्,
प्रेक्षणम्, रूपग्रह, लोचनम्, विलोचनम्,
वोक्षणम् ।

कर्णप०—कर्ण, ध्वनिग्रहः, पञ्जूप, महानाद, शब्दग्रह, शब्दाधिष्ठान, श्रवणम्, श्रव (स्), श्रवसम्, श्रुति (स्त्री०), श्रोत (स्), श्रोत्रम् । नासिकाप०—गन्धज्ञा, गन्धनाडी, गन्धनालिका, गन्धनाली, गन्धवन्धा, गन्धवहा, गन्धहृत् (त्), घोणा, घ्राणम् नकुटकम् नक्रम, नक्रा, नकुटकम्, नसा, नस्था, नासा, नासिका, नासिक्यम्, वक्र, विकूणिका, विष्णुणिका, शिषाणी, शिषिणी, शिषिनी, सिषिणी, सिषिनी ।

मुखप०—आननम्, मुखम्, यदनम्, शेषस्तु देवे । ओष्ठप०—अधर अधरोष्ठ, ओष्ठ, ओष्ठा, छद, दन्तच्छद, दन्तच्छदन, दन्तवस्त्रम् दन्त-वास (अस्), दशनवास, (अस्), दशनोच्छिष्ट, रदच्छद, रदनच्छद, रसालेपी (इन्), वाग्दल ।

दन्तप०—लर, लादन, चर्वणसाधनास्थि, जम्भ, दश, दशक, दत् (त्), दन्त, दशन, दालु, द्विज भक्षमल्ल मल्ल-क मुखलुर, रथ, रद, रदन, रचक, वक्त्रमुर ।

जिह्वाप०—प्रमृतवपिणी, काकु, जिह्व, जिह्वा, रशना, रसज्ञा, रसज्ञानेन्द्रियम्, रसन, रसना, रसमाता (तृ), रसमातृका, रसला, रसा, रसाङ्गा, रसाल, रसाला रक्षिका, रस्ना, सलना, लोला, सुधासिवा ।

रसप०—रस, रसनाग्राह्यगुण, मधुरादि ।

रसभेदा—(१) मधुर, (२) अमृत, (३) लवण, (४) कटुक, (५) तिक्त, (६) कषाय—इत्येते पञ्चरासन्ति ।

कमलपर्याया—अञ्जम्, कमलम्, जलजम्, शेषस्तु रवौ ।

प्रासनप०—प्रासनम्, उपवेशनाधारः, उपासनम्, पीठम्, पीठी, विष्टर ।

प्रासनभेदा—(१) पद्मासनम्, (२) स्वस्तिकासनम्, (३) भद्रासनम् (४) वज्रासनम्, (५) वीरासन, चेत्यादयोऽन्याऽप्यप्रासनानि स्मृ । नाभिवर्षाया—उदरावर्त, तुन्दकूपिका, तुन्द-कूपी, नाभि—भी, पुतारिका, प्राण्यङ्गम् सिरामूलम् ।

गुणपर्यायौ—गुण, सत्त्वादि ।

गुणभेदा—(१) सत्त्वम्, (२) रज (अस्) (न०), तम (अस्) (न०), इत्येते सत्त्वादय-स्त्रयो गुणा सन्ति ।

रजोगुणपर्यायौ—रज (अस्) (न०), द्वितीय गुण ।

शरीरप०—तनु, देह मूर्ति, शरीरम्, शेषस्तु कुवेरे ।

विश्वप०—अखिल, कृत्स्न निखिल, विश्व, सकल समग्र, समस्त, सर्वं, शेषस्तु सर्वशब्दे ।

रैतप०—कारणम्, कार्यम्, रैत (अस्) (न०) ।

निवासप०—आगारम्, गृहम् गेहम्, निवास, शेषस्तु देवे ।

हृत्प०—कण्ठकण्ठ, क्षीराक्ष, चक्रपक्ष, चक्राङ्ग, चक्राङ्ग, जालपात् (द), जालपादक, ज्येष्ठ, धवलपक्ष, धवलपक्षी (इन्), घोरण नीलाक्ष, परिप्लावी (इन्), पुरुदशक, प्रास्थित मराल, मानसालय, मानसोका (अस्), मौक्तिकासन,

यक्राङ्ग, वरट, सङ्कु, श्वेतमहत्(त), स्वेतपक्ष, सङ्कुचित, सरकाक, सितच्छद, सितपक्ष, मृति ।

हृसोप०—वरटा, वरला, वारटा, वारला, हृसी ।

रथप०—रथ, शताङ्ग, स्थन्दन ।

वाहनप०—धोरणम्, पत्रम्, यानम्, युग्यम्, योग्यम्, वाहनम्, वाह्यम्, सायात्रिकम् ।

विष्णुपर्यायाः—प्र, प्रच्युत, प्रज, प्रजित, प्रद्रिधृत्(त्), प्रधोक्षज, प्रनन्त अनन्तशायी (इन्), अपराजित, प्ररिष्टनेमि, प्रव्यय प्रसम्पुप, प्रहिवैरिवाह, प्रात्मयोनि, प्रादिदेव, प्रादिवराह, इन्द्रावरज, उच्चदेव, उपेन्द्र, ऋतधामा(अन्) एकशृङ्ग, कपिल कवि, काम, कालकुम्भ, कालनेम्यरि, कुन्द, कृष्ण केशट, केशव, केशी (इन्), कैटभजित (त्) कैटभारि, कोक, कीस्तुभलक्ष्मक, कीस्तुभवक्षा (अस्), कीस्तुभोरा (अस्), गदाधर, गदापाणि, गदी (इन्), गरुडध्वज गोविन्द, चक्रपाणि, चक्री (इन्) चतुर्भुज चतुष्पाणि जगन्नाथ, जना-

देन, जलशायी (इन्), जङ्घ, तमोहा (अन्), त्रिककुत् (द्), त्रिविक्रम, दानवशत्रु, दामोदर, दाशाह, दैत्यशत्रु दैत्यारि, धरणीधर, धरा-धर, नरकात्मक नरकाराति नरकारि, नरायण, नलिनेशय, नारायण, पद्मानाभ, पद्मानाभि, पाञ्चजन्यधर, पीताम्बर, पुण्डरीकाक्ष, पुनर्वसु, पुराणपुरुष पुरुषोत्तम, पृथ्वि-गर्भ, प्रपितामह, बभ्रु, वलिध्वसी (इन्), वलिबैरी (इन्), ब्रह्मानाम, मञ्जुकेशी (इन्),

मधुरिपु, मल, माघव, मास, मुकुन्द, मुरमदन, मुररिपु, मुरारि, यज्ञ, यज्ञपुरुष, यज्ञपूष, युगावर्त, रन्तिदेव, राहुभेदी (इन्), राहुमूर्ध भित् (द) राहुवैरी (इन्), सन्मीनाथ, वनमाली (इन्), वामन, वारिधय, वारीशशायी (इन्), वासु, वासुदेव, वासुभद्र, विधु, विरञ्चन, विरञ्चि, विश्वक्सेन, विश्वम्भर, विश्वरूप, विश्वेश्वर, विषयी (इन्), विष्टरश्रवा (अस्), विष्णु, वृन्दाङ्ग, वृषशत्रु, वृषाकपि, वृष्णि, वेधा (अस्), वैकुण्ठ, वैजयन्तीधर, शतधामा (अन्), शतानन्द, शतावर्त, शम्भु, शशबिन्दु, शार्ङ्गधन्वा (अन्), शार्ङ्गपाणि, शार्ङ्गी (इन्), शिवकीर्तन, श्वथ, श्वथ, श्रीकर श्रीदत्त, श्रीधर, श्रीनिवास, श्रीपति, श्रीवत्स, श्रीवत्स-साञ्छन, श्रीवत्साङ्ग, श्रीवास, श्रीश, पड्विन्दु, सनातन, सहस्रपाद, सुयामुन, सुरा-रिहा (अन्), सुरोत्तम, सुपेण, सोमगर्भ, सौरि, स्वभू, स्वर्णविन्दु, हव, हरि, हृण, हृषीकेश हेमशख, इति ।

तदग्न्यानि यौगिकनामानि—प्रक्षज, प्रधोमुख, असयुत, ग्रहि, आसन्द, उदारथि, उवक्रम, उरुगाय, ऊर्ध्वकर्मा (अन्), एकदृक (श्), एकपात् (द्), एकाङ्ग, कपि, कालकुण्ठ, क्रतु-पुरुष, खण्डास्य, गरुडगामी (इन्), चतुर्दंष्ट्र, चतुर्थ्यह, जन्मकील, जलेक्षय, जितमन्यु, तमोघ्न, तीर्थपाद, त्रिधामा (अन्), त्रिपात्, (द), दशावतार, द्वादशमूल, द्विपद, धन्वी (इन्), धर्मनाभ, धर्मनेमि, धार, नरकजित्,

(त्), नवभूह, नवशक्ति, नृसिंह, नृसिंहवपु (प्), पद्मगर्भं, पद्महास, परपुरुष, पराक्रम, पराविद्ध, पाशुजालिक, पाण्डवाभील, पुण्य श्लोक, पुष्पहास, प्रमदन, बलिन्दम बहुरूप, बहुशृङ्ग भद्रापिल महाक्रम, महातपा (अस्), महामाय, महाहस मानञ्जर, यज्ञ धर, यज्ञनेमि, यमकाल यवमारि, योगनिद्रालु, रत्नवाहु, लतापणं, लोकनाभ, सोहि-ताक्ष, वश, वर्द्धमान, वरारोह, वायुवाहन, विधाता (तृ), विश्वभुक् (जू), वृकोदर, वृषोत्साह, वैजयवाहन, शस्त्रपाणि, शक्तक, शत-वीर, शत्रु, शर, शक्तिक, श्रवण, श्रीगर्भं, श्रीवराह, षडङ्गजित् (त्), सदायोगी (इन्), समितिञ्जय, सरोसृप सहजजित् (त्), सात्वत, सिन्धुवृष, सुधन्वा (अन्), सुभद्र, सुवृष सूक्ष्मनाभ, सोमसिन्धु स्थिर, हिरण्य-केश, हिरण्यनाभ ।

पुनस्तद्व्यानि यौगिकनामानि—अरिष्टसूदन, अरिष्टहा (अन्), कसजित् (त्), कालनेमिहर, कालियदमन केशिसूदन, केशिहा (अन्), चाणूरसूदन द्विविदारि, धेनुकध्वसी (इन्), धेनुकसूदन पूतनाद्रूपण, पूतनासूदन, बलि बन्धन, बाणजित् (त्) मधुमधन मन्दमदन, यमलाञ्जु नभञ्जन राहुमूधहर शकटारि, शिशुपालनिपूदन साल्वारि हयग्रीवरिपु, हिरण्यकशिपुविदारण ।

विष्णुशत्रुनामानि—अरिष्ट कस, कालनेमि कालिय, केशी (इन्), कंटभ, चाणूर, द्विविद,

धेनुक, नरक, पूतना, बलि बाण, मधु, मुर, मन्द, यमलाञ्जुनौ, राहु, शकट, शिशुपाल, साल्व, हयग्रीव, हिरण्यकशिपु, रावण, जरा-सन्ध, निशुम्भ, मेरक, तारक प्रह्लाद ।
विष्णोरवतारभेदा—(१) मत्स्य (२) कूर्म, (३) वराह, (४) नृसिंह, (५) वामन (६) परशुराम, (७) राम, (८) बलराम, (९) बौद्ध, (१०) कल्किश्चैते विष्णो (कृष्ण स्य) दशावतारा सन्ति । 'कृष्णस्तु स्वयं भग-वान्विष्णुर्नावतार ।

तदुक्त—

वनजो, वनजी, सर्व-स्त्रिरामी, सकृपो, ऋष ।
अवतारा दशैवैते 'कृष्णस्तु भगवान्' स्वयम् ।
राधाविनोदकान्पटीकायाम् १।१२५
कृष्णस्तु भगवान् स्वयम् इति श्रीमद्भू गवते च ।
रामभेदा—(१) परशुराम (जामदग्नय), (२) राम (दाशरथि), (३) बलराम (रौहि-णेय), चैते, त्रयो रामाः स्युः ।

विष्णो शस्त्रपर्याय—पाञ्चजन्य (अथ दक्षिणा वर्त) ।

तच्चक्रप०—सुदर्शन ।

तद्गदाप०—कौपोदकी, कौमोदकी, कौमोदी ।

तद्वपु प०—शाङ्गम् ।

तत्खड्गप०—नन्दक ।

तत्कण्ठस्थमणिप०—स्यमन्तक ।

तद्भुजमध्यस्थमणिप०—कौस्तुभ ।

तदङ्गुप०—धीवरस ।

तद्वज्रप०—गरुड, भुजङ्गहा (अन्) ।

तन्मालाप०—वैजयन्ती ।

तन्निवासप०—क्षीरसागर ।

तन्ध्या (शेष) प०—घनन्त, आधृक, गौर, नागराज भूधर, विष्णुदाय्या, शेष, सहस्रफण, सहस्रवदन, सितपङ्कजचिह्न ।

तत्पत्नी (तक्ष्म) प०—अग्निजा अम्बुजा, अश्व माता (तृ), आ इन्दिरा, ई, कन्दर्पमाता (तृ), कमला, करीषिणी, कल्याणी, क्षीरसागरकन्या, क्षीरसागरमुता, क्षीराब्धितनया, क्षीराब्धिपुत्री, क्षीराब्धिमानुषी, क्षीरोदतनया, क्षीरोदमुता, चञ्चला, चला, जलधिया-ता, दुग्धाब्धितनया, नारायणी, नीरजा, नीरजनिकेतना, पद्मगृहा, पद्ममालिनी, पद्मलाञ्छना, पद्मवासा (अस्), पद्मा, पद्मालया, पिङ्गला, पित्तिला, भर्तृ भाग्वती, भृगुपुत्री, भङ्गला, मा, रमा, तक्ष्मी, लोकजनी, लोकमाता (तृ), विल्वद्रुमगृहा, विष्णुपत्नी, विष्णुशक्ति वृषाकपायी, सवित, श्री, सा, हरिप्रिया, हरिवत्सला ।

इन्द्रप०—इन्द्र, पुरन्दर दारु, शेषस्त्रि-द्वे ।

अवरजप०—अनुज, अवरज, कनिष्ठ कनीयान् (ईयस्), कन्यस, जपग्यज, यविष्ठ, मवीयान् (ईयस्), लघु ।

वक्ष प०—उर (अस्), शोडम् क्रोडा, भुजान्तरम्, वक्ष (अस्) वत्स, हृदयस्थानम् ।

तक्ष्मकप०—कलङ्कुम्, चिन्हम्, तक्ष्मकम्, शेष-स्तु चन्द्रे ।

गदाप०—गदा (स्त्री०) स्वनाम्ना प्रसिद्ध लोह मय शस्त्रम् ।

हस्तप०—पाणि, हस्त, शेषस्तु ब्रह्मणि ।

ध्वजप०—केतनम् केतु, ध्वज पताका, वैजयन्ती ।

जलपर्याया—अङ्कुरम् अन्धम् आप (ए) (स्त्री० व०), अन्ध्रमुष्णम्, अमृतम् अम्बु, अम्न (अस्), अर्ण (अस्), आप (अस्), इरा, उडु, उडू, उदम्, उदकम्, ऊर्जम्, श्रुतम् कतम्, कञ्चम्, कम् (अ०) कम-यम्, कमलम्, कम्बलम् कटु रम्, काण्डम्, कीलातम्, कुलीन सम्, कुशम् कृगटम्, कोमलम् क्षणदम्, धारम्, क्षीरम्, गौ (गो), पनपदम्, पनपुष्पम् पनरस, पृतम्, चन्द्रोरसम् चलम्, जडम्, जलम् जल-पीयम्, जीवनम्, जीवनीयम्, तामरसम् तायम्, दकम्, दहनाराति, दहनारि, दिव्यम्, दैव्यम्, धरुणम्, नरा (स्त्री० व०) नलिनम्, नारम्, नारा (स्त्री० व०), निम्नगम्, नीरम्, पय (अस्), पवित्रम्, पातालम्, पाय (अस्), पानी-यम्, पावनम्, पिप्पलम्, पीयम्, पुष्करम्, प्राण-दम्, व-यकम्, भुवनम्, मधु, मरुतम्, मलिनम्, मेघजम्, मेघपुष्पम्, मधप्रसवम्, याद (अस्), यादोगृहम् यादोनिवास, रस, वनम्, वाजम् वा (र), वारम्, वारि, वारुणम्, विषम्, व्योम (अस्), शवम्, शवरम्, शम्बरम्, शरम्, शिवम्, पङ्कजम्, संवरम्, सदनम्, सम्भ, सम्भलम्, गर (अस्), गरम्, सरितम् सवंत (अस्) (अ०), सर्वतोभुगम् सप्तम्, सवितम्, सारम्, गुलम्, सेव्यम्, सोमम्, स्यन्दनम् ।

तन्ध्याप०—तन्धिमम्, तन्ध्या, तन्ध्या, तन्ध्यानीयम्, तन्ध्या, तन्ध्या ।

पीतपर्याया.—पीत, हरिद्राभ, शेषस्तु गुरो ।

वस्त्रप०—अम्बरम्, वसनम्, वस्त्रम्, शेषस्तु रवो ।

श्वेतकमलप०—पुण्डरीकम्, सिताम्भोजम्, शेषस्तु-चन्द्रे ।

अक्षिप० अक्षि (न्), नेत्रम्. शेषस्तु ग्रहणि ।
 वारीश (समुद्र) प०—अकूपार, अकूवार, अपा-
 न्नाय, अपाप, अपापति, अपार, अप्यति,
 अग्नि, अम्बुधि, अम्भोधि, अम्भोनिधि,
 अम्भोराशि, अण्व, अवारपार, इन्दुजनक,
 उदधि, उद-वान् (मतु०), उर्वङ्ग, ऊर्मिकोश,
 ऊर्मिमाली (इन्), कचङ्कल, कधि, कधि,
 कीलालधि, कूलक्षुप, क्षीराग्नि, क्षीणीप्राचीरम्,
 चन्द्रजनक, जलद, जलधि, जलनिधि, जलप,
 जलराशि, जलेन्द्र, तरणि, तरन्त,
 तरिप, तरैय, तरीप, तारिप तिमि,
 तिगि को०—य, तिमिमाली (इन्),
 तोयनिधि दानवगृह, दारद दैत्यगृह, द्वीपवान्
 (मतु०), धरणिप्लव, धरणिपूर, धुनिनाथ,
 धेन, नदीकान्त नदीन, नदीपति, नदीश,
 नभस, नित्य नीरधि, नीरनिधि, पयोधि,
 पयोनिधि, पयोराशि पराकुव, पलक्षुप
 पाथोधि, पायोनिधि पारावार, पृथिवीप्लव,
 पेरु प्राणभास्वान् (मतु०), मकराकर मकरा
 लय मन्थिर, महाकच्छ, महाशय, मही
 प्राचीरम्, महीप्रातरणम्, महीप्रावार, महोदधि,
 मितद्रु यादईश, याद पति, यादसापति,
 यादोनाथ, रत्नकोश, रत्नराशि, रत्नाकर,
 १-२८

लोहित्य, वनमवाह, वरणावास, वाङ्क, वारा
 न्निधि, वारिधि वारिनिधि, वारिराशि,
 वारीश, वाधि, वाहिनीपति, विनत, वीचि-
 माली (इन्), शैलगृह, शैलशिविरम्, सवर,
 समुद्र, सरस्वान् (मतु०) सरितापति सरि-
 त्पति, सरिन्नाथ, सागर, सिन्धु, स्तम्भि,
 स्तम्भी (इन्), स्रोत ईश ।

समुद्रभेदा—(१) सवणसमुद्र, (२) इधुस०,
 (३) सुरास०, (४) घृतस०, (५) दधिस०,
 (६) दुग्धस० (७) जलस० चेते सप्तसमुद्राः सन्ति ।
 तदन्यभेदास्तु ग्रन्था-तरे द्रष्टव्या ।

धनु पर्याया.—अस्त्रम्, आयुशायम् आस इष्वा-
 स, ऋण्डम्, कामुकम्, कोदण्डम् गुणी (इन्),
 चाप, तारकम् तृणता, त्रिणना, द्रुणम् धनु (न०),
 धनु (पु० स्त्री०), धनु (उप) (अस्त्री) धनू
 (स्त्री०), धन्वम्, धन्व (वन्), शरारोश शरा-
 वाप, शरासनम्, शाङ्गम्, शेष, सरासनम्,
 स्यावरम् ।

इन्द्रियप०—अक्षम्, इन्द्रियम्, करणम्, लम्,
 ग्रहणम्, विषयस्थोत (अस) (न०), विषयायी
 (इन्), विषयधि (इन्) (न०), स्रोत (अस)
 (न०), हृषीकम् ।

इन्द्रियभेदौ (१) कर्मेन्द्रियम्, (२) ज्ञानेन्द्रियम्,
 चैताविन्द्रियस्य द्वौ भेदौ स्त ।

कर्मेन्द्रियपर्याया—कर्मेन्द्रियम्, कृत्येन्द्रियम्,
 क्रियेन्द्रियम् ।

ज्ञानेन्द्रियप०—ज्ञानेन्द्रियम्, धीन्द्रियम्, बुद्धी-
 न्द्रियम् ।

कर्मेन्द्रियभेदाः—(१) पायुः (गुदम्), (२) उप-
स्थम् (भगलिंगं च), (३) करौ (हस्तौ), (४)
पादौ (चरणौ), वाक् (च) (वाणी), चेत्येते
कर्मेन्द्रियस्य पञ्च प्रभेदाः स्युः ।

कर्मेन्द्रियविषयभेदाः—(१) उत्सर्गः (विसर्गः,
विष्णुमूत्रत्यागः), (२) घानन्दः (हामजमुषम्),
(३) दातृम् (वितरणम्), प्रादानं च (ग्रहणम्),
(४) गतिः (गमनम्), (५) घ्राणापः (वास्वायं-
कम्) ।

ज्ञानेन्द्रियप्रभेदाः—(१) श्रोत्रे (कर्णौ),
(२) त्वक् (च) (त्वचा), (३) चक्षुरौ (नेत्रे),
(४) रसना (जिह्वा), (५) नासे (नासिके),
चेत्येते ज्ञानेन्द्रियस्य पञ्चप्रभेदाः स्युः । मन-
इवेति पञ्चोद्दिष्टानि ।

ज्ञानेन्द्रियविषयभेदाः—(१) द्रव्यः (द्रव्यग्रह-
णम्), (२) स्पर्शः (स्पर्शग्रहणम्), (३) रूपम्
(रूपदर्शनम्), (४) रसः, (रसग्रहणम्),
(५) गन्धः (गन्धग्रहणम्), चेत्येते ज्ञानेन्द्रियस्य
पञ्च विषयभेदाः स्युः ।

इन्द्रियाधिष्ठातृदेवनामानि—(१) श्रोत्रयोः
(विदाः), (२) त्वक् (वायुः), (३) चक्षुरोः
(मर्कः), (४) जिह्वाया (वद्यन्), (५) नासि-
कयोः (प्रदिग्गो), एतानि पञ्च बुद्धीन्द्रिया-
धिष्ठातृदेवनामानि । (६) वाक् (प्रणिः),
(७) शरीरौ (इन्द्र), (८) पादयोः (विष्णुः),

(९) गुदस्थ (मित्रः), (१०) मेढस्थ (प्रजापतिः),
एतानि पञ्च कर्मेन्द्रियाधिष्ठातृदेवनामानि ।
(११) मनसः (चन्द्रः) (उभयात्मकं मनः) ।

विषयपर्यायाः—अयं, इन्द्रियायं, गोचरः, विषयः,
चन्द्रस्पर्शस्पर्शरसगन्धारव्यः ।

विषयभेदाः—(१०) द्रव्यः, (२) स्पर्शः,
(३) रूपम् (४) रसः, (५) गन्धः—इत्येते
विषयस्य गोचरस्येन्द्रियायं च पञ्च भेदाः
स्युः । यथा—रूपगोचरः । स्पर्शगोचरः । द्रव्यगो-
चरः । वाग्गोचरः । घ्राणगोचर इत्येवम् ।

भूतपर्यायाः—पृथिव्यादि, भूतः, महाभूतः ।

भूतभेदाः—(१) वयम् (प्राज्ञातः), (२) कः
(रायुः), (३) त्विषो (प्रणिः तेजो वा),
(४) जलानि (प्रायः), (५) उर्वी (भूमिः) ।
'स-र-विषि जलो-भ्यः' इति पञ्च महाभूत-
भेदाः ।

भूतगुणभेदाः—(१) द्रव्यः, (२) स्पर्शः,
(३) रूपम्, (४) रसः, (५) गन्धः । 'द्रव्य-
स्पर्श-रूप-रस-गन्धा—काद्यादीनां मुख्यगुणः
स्युः ।

क्षीर (दुग्ध) पर्यायाः—क्षृतम् ऊरस्थम्, क्षु-
तम्, क्षीरम्, गन्धम्, गोरवः, जीवनम्, जीवनी-
यम्, ज्येष्ठम्, दुग्धम्, घ्राणिकम्, पयः (घनं),
पीचम्, पीचूयम्, पुनवन्, प्रसरणम्, वानघा-
त्यम्, नयुः, मधुज्येष्ठम्, मोघम्, रमाचनगमा-

श्रयम्, रसोत्तमम्, वारिसात्म्यम्, सरम्, सोमजम्,
सोमरसोद्भवम्, सोम्यम्, स्तन्यम्, स्वादु ।

घारोष्णप०—घृतम् ।

सागरप०—श्रद्धा, समुद्र, सागर, शेषस्त्वत्रैव ।

कन्याप०—कन्यका, कन्या, तनया, सुता, शेषस्तु
सरस्वत्याम् ।

विष्णुप०—विष्णु हरि, शेषस्त्वत्रैव ।

पत्नीप०—पत्नी, भार्या, वधू, शेषस्तु ब्रह्मणि ।

कामदेवप०—ऋज्ज, अङ्गजनु (उप्), अनङ्ग,
अनयज, आत्मभू, आत्मयोनि, इ, इरज,
इराज, कञ्ज, कञ्जसू, कन्तु,
कन्दप, कमन, कलाकेलि, काम, कामदेव,

कुसुमधन्वा (अन्), कुसुमबाण कुसुमायुध, कुसु
मेयु, चन्द्रसचिव चित्तोत्थ, चेतोभव, चैत्रसख,
जराभीत, जराभीरु, दर्पक, पञ्चबाण, पञ्च-

शर, पञ्चपु, पुष्पकेतन पुष्पचाप, पुष्पधनु,
पुष्पधन्वा (अन्), पुष्पध्वज, पुष्पबाण पुष्पास्त्र,
पुष्पेयु, प्रकपक, प्रसूनाशनि, प्रसूनासम, बन्धु,

मयन मदन, मधुदीप, मधुपुष्प, मधुसख,
मधुसार्थि मधुसुहृत् (द), मन शय, मनसिज,
मनसिधाय मनोज, मनाजनु (उप्), मनोजन्मा

(अन्), मनोदाही (इन्) मनोभव, मनोयोनि,
ममथ, महोत्सव मापत्यम्, मार, मुर्मुर्
मोवनोद्धेद, रणरणक, रतिपति रतिप्रिय,

रतिरमण, रतिवर, रम, रवीपु, रागरज्जु,
रूपास्त्र, लक्ष्मीज, लक्ष्मीजनु (उप्), लक्ष्मी
सुत, वसन्तसख, वाम, विधाता (तृ), विषमेयु,
विष्णुजनि, शमा तक, शिखिमृत्यु, शृङ्गारजनु

(उप्), शृङ्गारजन्मा (अन्), शृङ्गारयोनि,
श्रीनन्दन, ससारगुरु, सङ्कल्पजन्मा (अन्),
सङ्कल्पभव, सङ्कल्पयोनि, सवधन्वी (इन्)
सुरप्रिय स्मर, स्मृतिभू, स्वरोचि (इप्)
हृन्ध्य ।

कामपत्नीप०—कामकला, कामपत्नी केलिकला,
केलिकलावती, कैलती रति रागलता, से ।

कामपुत्रीभेदौ—(१) तृट् (प्) (तृष्णा),
(२) प्रीतिवर्धते कामस्य द्वे पुत्र्यौ स्याताम् ।

कामपरिचारकभेदा—(१) क्रोध, (२) दम्भ,
(३) मद, (४) मोह, (५) लोभश्चैते पञ्च-
कामस्य परिचारकभेदा स्युः ।

कामसायकभेदा—(१) अरविन्दम् (२) अशो-
कम्, (३) जूतम् (४) नवमल्लिका, (५)
नीलोत्पलम्, चैतेपञ्च कामसायकस्य भेदा स्युः ।

कामस्य पञ्चबाणनामानि—(१) मोहन
(सम्मोहन), (२) उन्मादन, (३) सन्तापन
(तापन), (४) शोषण (५) स्तम्भन (मारण,
निश्चेष्टाकरण, निश्चेष्टीकरणश्च), इत्येते
कामस्य पञ्च बाणा स्युः ।

बाणपर्याया—अक्ष, अजिह्वा, अश्रकण्टक,
आशुग, इषु, कङ्कपत्र, कदम्ब, कलम्ब, काण्ड,
कादम्ब, खग, खरु, गार्ध्रपक्ष, चित्रपुख,
तीरम् तूणश्वेद, नाराच पत्रवाह, पत्री (इन्),
पृषत्क, प्रश्वेदन, प्रदर, बाण समभेदन, मर्म-
भेदी (इन्), मारण, रोध, रोप, रोषण लक्षहा
(अन्), लोहनाल, लोहमयबाण, वाज, वाजी
(इन्), वार विकर्ष—क, विशेष, विज्जाल,

विपाटः, विप्रिष्ठ, वीरतर, वीरशकु, वार, शर, शेषस्त्वग्नी ।

शायक, शिलीमुख. सर, सायक, स्थूलश्वेद, स्थूलदण्ड ।

सोह्याणप०—प्रस्थसायक, एषण, काण्डगोचर, नाराच, प्रद्वेदन, प्रवेदन, प्रवेदन, प्रसन, सोहनास, सर्वसोह ।

कुमुम (पुष्प) प०—कुमुमम्, पुष्पम्, प्रसव, प्रसूनम्, प्रसूनकम्, पुस्तम्, मणीचकम्, मणीचकम्, मुमम्, मुमन (मत्) (न०), मुमनस, मुनम् ।

धन्यप०—कामुंक्, चाप, धनु, धन्य (धनु), शेषस्त्वग्रंथ ।

चित्तप०—प्रतिद्वयम्, प्रत करणम्, उच्चलम्, उच्चलितम्, गूढपयम्, गूढपदम् चित्तम्, चेत (मत्) (न०), मन (मत्) (न०), मानसम्, स्वातम्, हृत् (द्), हृदयम् ।

चैत्रप०—चैत्र, मधु, शेषस्तु चैत्रमास ।
सल्लि (मित्र) प०—प्राक्, प्रात्मीय, प्रात्, हट, निज, पागुलक, प्रिय, मित्रम्, वयस्य, सद्या (ल्लि), सरम्भम्, सद्रुचि, कवया (प्रत्) (पु०), सहचर, सहाय, साप्तपदीन—क मुहत् (द्), स्निग्ध स्नह्, हित ।

उक्तं चास्त्यलक्षणम्.

महिते प्रतिपदश्च हित श्रेय प्रवर्तनम् ।
व्यसने पापरित्यागस्त्रिविध सल्लिसक्षणम् ॥
मपिच-सत्यागासहो मधु सर्ववानुगत मुहत् ।
एकक्रियो भवन्मित्रसमप्राप सदा भवत् ।

इति । स० वि १ : ६०६

निनि (मन्नि) पर्याया—मन्नि निनि,

मृत्पुष०—प्रत्त, प्रत्यय, धायक, प्रमत, प्रव-
सानम् प्रस्तम्, कठमोष, कात, कातधर्म,
गमि, दिष्ट-त, दोषनिद्रा, नात, निपनम्
(पु० न०), निपात, निमीलनम्, पञ्चत्ता,
पञ्चत्वम्, परलोकगम, परलोकगमनम् प्रतय,
प्राणविशेष नूतिताम मरणम् मृति (स्त्री०),
मृत्यु, (पु० स्त्री०) विलय सत्या, ।

रूपप०—मनोहराकृति, रूपम् तावज्जम्, सुन्दरता,
सौन्दर्यम् ।

प्रत्यप०—प्रत्यम् प्रायुम्, प्रहरणम्, प्रत्यम्,
हेति (स्त्री०) ।

विष्णुबाहन (गदह) प०—प्रमृताहरण, प्रस्था-
वरज, महिभुक् (ङ्), उतीक्ष, उरगाशन,
उतीक्ष, वश्यपनन्दन वश्यपारयम्, कामायु
(उप्), वाश्वगमुत्, वाश्ववि, सग द, समेत्वर,
गदह, गदहान् (मपु०), गदह, विशात् (द्),
तरस्वो (इत्), तादयं, तादयनायक, नागधनु,
नागा-नव, नागाशन वक्षिराद् (ङ्) वक्षिनिह,
वक्षिन्वाभो (इत्) पन्नगरि, पन्नगाशन, पवनाश-
नाश पुष्कर, भुजगा-तक भुजगाशन, महापत,
महापीर, महायम, महद्भिन् (त्), मापु,
रमायन, वज्रपुष्प वक्षिन् (त्), विष्ठाताय
विष्ठातक विष्ठातह, विष्ठातु, विष्ठातय,
विष्ठातह विष्ठाविनाय, विष्ठातान, विष्ठा-
वि वक्षिणय वक्षिन्वाभय, वक्षिन्वाभो (इत्),
विष्ठातह विष्ठातय, विष्ठातह (मपु०),
वक्षिराति मुषाहर, मुषाहारक, मुषाहत् (ङ्),
१६-१६

सुपर्ण —क, सुपर्णीतनय, सुमुखसू, सुरेन्द्रजित् (त्), सोपर्णय, स्वर्णकाय, स्वर्णवक्ष, हरि-
वाहन ।

गरुडपत्नीप०—उत्पत्ति, उत्पत्ती ।

गरुडपुत्रप०—सुमुख ।

गरुडपितृप०—कश्यप, मारीच ।

गरुडमातृप०—विनता, सुपर्णा, सुरर्षी ।

पक्षिप —मङ्ग, अग्रीका (अस), अण्डन,
अनेकज, उत्पत्त, ऊरु, कण्ठाग्नि, कीकसमुख,

खग, गवत्मान (मनु०), चञ्चुभृत् (त्), चञ्चु-
मान् (मनु०), युग्ण्ड, तुण्डी (इन्) चुग,

द्विज, नगीका (अस) नभरुङ्गा, नभोगम,
न डीचरण, नीडज, नीडो (इन्), नीडोद्व, पक्षी (इन्), पतग, पतङ्ग, पतत् (त्), पतत्रि,

पतत्री (इन्), पत्रय, पत्रवाह, पत्रवाहन,
पत्राङ्गी (इन्), पत्री (इन्), पिच्छन् (त्),

पिपत्सन् (त्), पिपत्तिपन् (त्), पिपत्तिपु,
पीतु, पुग, प्लावी (इन्), भसन्, (त्), मदन,

मदुर, मलूक, मशाक, रसनाद, रसनारद,
लोमकी (इन्), वशाकु, वया (अस), वाजी

(इन्), वानगामी (इन्), वारङ्क, वारङ्ग, वि,
विकिर विप्रुप, विविक्तिर, विष्कर, विहग,

विहङ्ग, विहङ्गम, विहाया (अस), वृक्षसद्मा
(अन्), व्योमचारी (इन्), शकुन, शकुनि,

शकुन, शकुन्ति, सरड, सररु, शुरु, सरण्ड ।
शकुनिकृतानामानि—(१) कपात, (२)

वाक, (३) उकुर, (४) कुलाल, (५)
खञ्जन, (६) सर, (७) नृध, (८) चक्र-

पाक (९) चटक, (१०) चाप, (११) नाण्ड-
१-२८

रीक, (१२) भारद्वाज, (१३) मयूर, (१४)
वगुल, (१५) शगधन, (१६) शुक्र, (१७)

श्यामा, (१८) श्येनक (१९) श्रीकर्ण, (२०)
हारोत्तश्चैतानि शाकुनिकपक्षिणा नामानि ।

पक्षनर्थाया.—गरुत् (न्) छद, छदनम्, तनू-
रहम् पक्ष, पतत्रम्, पत्रम्, पिच्छम् वाज ।

पक्षिकुचायप०—कुनाग, नीडम् पञ्जरम् ।
स्वामिप०—राट् (ज), राजा (अन), स्वामी

(इन्), शेपस्तु रवौ ।
नागर०—काद्रवेय, नाग, बहुकफघपं, मनुष्या-

कारुणात्, इन्नुक्तसपं ।
नागराज०—अन-नागराज, शेव, शशस्त्रि-

हैव ।
नागपुरीप०—भोगयती ।

नागभेश—(१) वासुकि, (२) तन्नक, (३)
महापद्म, (४) कालीय, (५) कुलिक, (६)

कम्बल, (७) बलाहक, (८) अश्वतरश्चैते
नागानामष्टौ भेदा स्यु ।

तन्नामान्तरभेदा.—(१) अनन्त, (२) वासुकि
(सर्पराज), (३) पद्म, (४) महापद्म, (५)

तदाक, (६) कुलीर, (७) ककट, (८) शंख
इत्येते नानान्तरण नागानामष्टौ भेदा स्यु ।

तदन्ये भेदा.—(१) तुण्ड, (२) नन्दसारो
(इन्), (३) कर्काटक, (४) पृथुगया (अस),

(५) वामुनि, (६) तदाक, (७) वम्यत,
(८) अश्वतर (९) हेममाली (इन्), (१०)

नरेड, (११) वज्रदण्ड, (१२) विप, इत्येते
नागाना द्वादशभेदा स्यु । ७
२९-३६

नागलोकपर्याया—प्रधीभुवनम्, तलम् नागलोक, पातालम्, बलिवेश्म (धनु), बलिसदम् (धनु) रसा, रसातलम्, घडवामुखम् ।

पातालभेदा—(१) अतलम्, (२) वितलम्, (३) सुतलम् (नितलम्) (४) तलातलम् (गभस्तिमतम्) (मनु०), (५) महातलम् (६) रसातलम् (सुतलम्), (७) पातालम्, इत्येते पातालस्य सप्त भेदा स्युः ।

नागमातृपर्याया—कद्रु, कद्रु, नागमाता (तु) । लोकः—जगत्, जगती, पिष्टम् भुवनम्, लोक, विश्वम्, विष्टम् ।

लोकभेदा—(१) स्वर्लोक, (२) मर्त्यलोक, (३) पाताललोक, इत्येते लोकस्य त्रयो भेदा स्युः ।

तदन्यभेदाः—(१) भूलोक (विषुवद्रेखा), (२) भुवलोक, (३) स्वर्लोक (भाषाश) (४) महर्लोक, (५) जनलोक, (६) तपोलोक, (७) सत्यलोक इत्येते लोकस्य सप्तभेदाः स्युः ।

भुवनभेदा—(१) अतलम्, (२) वितलम् (नितलम्), (३) सुतलम् (वितलम्), (४) तलातलम् (गभस्तिमतम्), (५) महातलम्—(तलम्) (६) रसातलम् (सुतलम्) (७) पातालम् (८) भू, (९) नुग, (१०) स्व, (११) मह (स) (१२) जन, (१३) तप (स), (१४) सत्यइत्येते भुवनस्य चतुर्दशभेदा स्युः ।

तदुक्तमग्निपुराणे—

पातालानां च सप्तानां लोकानां च यदन्तरम् ।

पृथिरं तानि वक्ष्यन्ते भुवनानि चतुर्दश ॥ इति ।

छिद्रवाचकशब्दा—छिद्रम्, द्वारम्, रुध्रम् ।

छिद्रभेदा—(२) द्वे नेत्र, (२) द्वे श्रवणे, (२) द्वे नासे, (१) मुनम्, (१) मेहनम्, (१) पायु र्चैतानि त्रयच्छिद्राणि स्युः ।

पन्नग (सर्प) पर्याया—मनिलाशन, ग्रहि, आशीविष, आशीविष, उरग, उरग्न, उरग्नम्, कञ्चुकी (इन्), कद्रुज, कद्रुसुत, काकोदर, काद्रवेय, कुण्डलो (इन्), कुम्भीनस, गूढपात् (द्) भूढपाद, गोकर्ण, चत्री (इन्), चक्षु कर्ण, चक्षु श्रवा (ग्रस्), चिबुर, जलखड्ग, जिह्वा, जिह्वाग दण्डी (इन्), दन्-दण्डक, दर्वीहर, दर्वीधत् (त), दर्वीभूत् (त), दीधजिह्व, दीधपुष्ट दीधरसन, दृक्कण, दृक्शरा (ग्रस्) दृक्श्रुति द्विजिह्व, द्विरनन, न कुपद्मा (धनु) पन्नग पवनाशन, गुहहर, पुराकु, प्रवलाकी (इन्), पटी (इन्), फणकर, फणपर, फणभूत् (त), फणव न (मनु०), फणाकर, फणापर, फणाभर, फणाभूत् (त), फणावान् (मनु०) पणी (इन्), फुल्लरीक, वितवासी (इन्), वितनय, वितसायन, विले-वामी (इन्), विलेक्षय, विलोरा (ध्र), नुजग, भु-ङ्ग, नुजङ्गम् नरभुक् (ज), भोगधर, भोग-भूत (त), नोपी (इन्), लतारवन, लेनिहान, वायुमक्ष, विषधर विषघ्न, विषायुष, विज्ञास्य, व्याड, व्यास, व्याह, स्वमनाशन, इयसगोस्तुक समकोल, शरीरम्, मर्प, हरि, होर ।

धरि (शत्रु) पर्याया—धरि, रिपु, शत्रु.

सपत्नः, शेषस्तु देवे ।

स्वर्णप०—कनकम्, काञ्चनम्, सुवर्णम्, स्वर्णम्, हाटकम्, शेषस्तु देवे ।

काय (शरीर) प०—अङ्गम्, अवयवस्थानम्, अव
ष्टाङ्गम्, प्राङ्गम्, आत्मा (घन्), इन्द्रियायतनम्,
करणम्, कलेवरम्, काय, कुलम्, क्षेत्रम्, गात्रम्,
घन, चतुःशाखम्, जस्तम्, तनु, तनु (उप्),
तनू, दशरथ, देह, पञ्जर, पिण्ड, पुद्गल
पु (र), पुरम्, पुरी (इन), धोरम्, प्रजनुक, प्रजा-
नुक, वन्ध, वलम्, वेरम्, भू, भूघन, भूतात्मा
(घन्), मूर्ति, मूर्तिमत् (मनु०), वपु (उप्), वष्मं
(घन्), विग्रह, व्याधिमन्दिरम्, व्याधिस्थानम्,
शकटम्, शरीरम्, शस्त्रम्, शितम्, पङ्कजम्—
कम्, सहननम्, सञ्चर, सिनम्, सूत्रशाखम्,
स्कन्ध, स्थानकम्, स्वर्गलोकेश ।

विष्णुशक्तिभेदा—(१) आचारा, (२) वैष्णवी,
(३) सूक्ष्मा, (४) लक्ष्मी, (५) पुष्टि, (६)
निरञ्जना, (७) जीवनी, (८) मोहनी, (९)
माया, चैता विष्णोर्नवशक्तयः ।

विष्णुपार्षदभेदा—(१) कुमुद, (२) कुमुदाक्ष,
(३) गरुड, (४) जय, (५) जयन्त, (६) नन्द,
(७) पुष्पदन्त, (८) प्रबल, (९) बल, (१०)
विजय, (११) विष्वक्सेन, (१२) ध्रुतदेव,
(१३) सात्वत, (१४) सुनन्द इत्यादयो विष्णो
पार्षदा इव ।

धोकृष्णपर्याया—परिष्टहा (घन्), अर्जुनसखा
अर्जुनसारथि, कसजित् (तु), कसरिपु, वसारा
ति, कालिपदमन, कृष्ण, केसिहा (घन्), गदा-
१-२८

प्रज, गोकुलेश, गोपाल—क, गोपीवल्लभ, गो-
पेन्द्र, गोवर्द्धनधर, चाणूरसूदन, जयन्ताग्रज, दामो-
दर, दार्हा, देवकीनन्दन, देवकेयः, द्वारकेश,
द्विविदारि, धेनुकध्वसी (इन्) नन्दनन्दन, नन्दा
त्मज, परमाण्वङ्गक, पाण्डवायन, पाण्डवाभील,
पूतनादूषण, पूतनासूदन, पृथिनभद्र, पृथिन
शृङ्ग, वध्रु, बलानुज, वाणजित् (तु), मधुरेश,
मार्ज, मुरलीधर, मुरारि, मेन्दमदनं, पमलाजुन-
भञ्जन, यादव, यादवेन्द्र, राधाकान्त, राधा-
रमण, राधावल्लभ, रुक्मिणीप्रिय, लोहिताक्ष,
वशीधर, वनमाली (इन्), वसुदेवभू, वासुदेव,
वासुभद्र, वृन्दावनेश्वरक, ब्रजकिशोर, ब्रज-
नाथ, वनमोहन, वज्रवर, वज्रवल्लभ, शक-
टारि, शिशुपालनिपूदन, शीलधर, शौरि,
श्रीकृष्ण, श्रीकृष्णचन्द्र, पङ्कजित् (तु),
पङ्कविन्दु, सगर, साल्वारि, सुभद्र, सौरि,
स्मरदेहकृत् (तु) ।

धोकृष्णपितृप०—प्राणकुन्दमि, कृष्णपिता
(तु), दिन्दु, देवकीपति, भूकदम्प, वसुदेव,
शौरि, श्रीकृष्णजनक ।

धोकृष्णमातृप०—क्षित्यदिति, देवकमुता,
देवकात्मजा, देवकी, देवकी वसुदेववधू, श्री-
कृष्णजननी ।

पितृप०—उत्पादक, गुह, जनक, जनयिता
(तु) जनिता (तु), जनित्र, जन्मकारक,
जन्मद, जन्य, तात, देहकर्ता (तु), पिता (तु)
प्रययिता (तु), वप्प, बोजी (इन्), रेतोया
(घन्), वप्ता (तु), वप्प, वप्त्र, सविता (तु) ।

मातृप०—ग्रवता, ग्रम्वा, ग्रम्वातिका, ग्रम्बिका,
जननिः—नो, जनपित्री, जनिः, जनित्री, जनी,
जानी, प्रसूः, मधुमती, माता (भावन्तः), माता
(तृ), शिफा, सावित्री ।

राधाप०—राधा, राधिका, रासक्रीडेश्वरी,
वृन्दाधनेश्वरी, वृषभानुनन्दिनी, वृषभानुसुता,
सुरभानुप्रीती ।

रुक्मिणीप०—कुण्डिनपुरपतिकन्या, प्रद्युम्न-
जननी, भीष्मकपुत्री, रुक्म्यनुजा, रुक्मिणी,
विदर्भजा, विदर्भराजतनया, वदर्भी ।

श्रीकृष्णपत्नीभेदाः—(१) रुक्मिणी, (२) सत्य-
भामा, (३) जाम्बवती, (४) भद्रा, (५)
लक्ष्मणा, (६) कालिन्दी, (७) मित्रविन्दा, (८)
नन्दजितिश्वेताः श्रीकृष्णचन्द्रस्याऽपि पत्न्यः स्युः
श्रीकृष्णभ्रातृ (बलदेव) पर्यायाः—अच्युताग्रजः,
अनन्तः, एककुण्डलः, एकचरः, कामपाल, कालि-
न्दीकर्पणः, कालिन्दीभेदनः, गुप्तचरः, गुप्तवरः,
तालध्वजः, तालभृत् (तृ), तानाङ्गः, द्विविदहन्ता
(न्तृ), नीलवस्त्रः, नीलाम्बरः, पीरः, प्रलम्बध्वजः,
प्रलम्बभित् (द्), प्रलापी (इन्), प्रियमधुः, फालः,
बलः, बलदेवः, बलभद्रः, बलरामः, बली (इन्),
भद्रचलनः, भद्राङ्गः, मधुप्रियः, मुष्टिकध्वजः,
मुशली (इन्), मुसली (इन्), यमुनाभित् (द्),
यमुनाकर्पणः, रामः, रुक्मिदण्यः, रुक्मिदारणः,
रुक्मिदारी (इन्), रुक्मिभित् (द्), रेवतीरमणः,
रेवतीशः रोहिण्यः, शोषाहिनामभृत् (तृ),
सर्वतंकः, सर्वर्तकी (इन्), सङ्क्षुर्पणः, सात्वत
सितासितः, सीरपाणिः, सीरी (इन्), सुरा-

वत्तलमः, सोनन्दी (इन्), हलधरः, हलभृत् (तृ),
हलायुधः, हली (इन्), हालः ।

बलदेवमुशलपर्यायः—सोनन्दम् ।

मुशलप०—अयोऽग्रम्, अयोनिः, मुशलः, मुपलः,
मुसलः ।

बलहलप०—सर्वतंकः, सर्वर्तकाङ्क्षयम् ।

हलप०—गोदारणम्, लाङ्गलम्, सीरः, हलम् ।

बलदेवमातृप०—बलदेवमाता (तृ), रामजननी,
रोहिणी, बसुदेवबधू ।

बलदेवपुत्रप०—यशः ।

बलदेवपत्नीप०—रेवतात्मजा, रेवती, रोहिणी-
स्तुपा ।

बलदेवभगिनीप०—नन्दनन्दिनी, नन्दपुत्री, नन्दा,
नन्दात्मजा, नन्दिनी, नन्दी, बलदेवाग्रजा, यशो-
दात्मजा, विन्ध्यवासिनी, विन्ध्याक्षलनिवासिनी,
क्षैपस्तूमायाम् ।

भगिनीप०—जामिः, जामिः—मी, भगिनी,
भगिनी, सहोदरा—री, सोदरा, स्वसा (सृ) ।

ज्येष्ठभगिनीप०—अग्रजा, अवन्ती, अम्बा, जामिः,
ज्येष्ठा ।

कनिष्ठभगिनीप०—अनुजा, अम्बिका, अवराजा,
कनियसी, कनिष्ठा, कन्यसा ।

कालिन्दीप०—अकंसुता, अर्कात्मजा, कलिन्द-
कन्या, कलिन्दतनया, कलिन्दपुत्री, कलिन्दशैलजा,
कालिन्दी, तपनतनूजा, तपनी, तपो, दिवाकरा-
त्मजा, यमनी, यमभगिनी, यमस्वसा (सृ), यमा-
नुजा, यमी, यमुना, शमनस्वसा (सृ), श्यामा,
सूर्यजा, सूर्यतनया, सूर्यसुता ।

यमप०—कालः, यमः, योपस्तु यमे ।

मविराप०—मदिरा, मद्यम्, सुरा, शेषस्तु वरुणे ।

प्रियप०—प्रियः, वत्सभः ।

नन्दप०—कृष्णतातः, गोपमुख्यः, नन्दः, यशोदा-
जानि, वसुदेवसखा, ब्रजेश्वरः ।

यशोदाप०—कृष्णजननी, नन्दपत्नी, यशोदा,
विन्ध्यवासिनीमाता (तृ), ब्रजेश्वरी ।

गोपप०—ग्राभीरः, गोधुक्, (ह्), गोपः, गोपालः,
गोसह्य, वत्सवः ।

गोपीप०—गोपवधूः, गोपसुता, गोपाङ्गना, गोपा-
लिका, गोपिका, गोपी, राधासखी, ब्रजाङ्गना ।

गोकुलप०—गोकुलम्, नन्दावासः, श्रीकृष्ण-
निवासग्रामः ।

व्रजभूमिप०—व्रजभूः, व्रजमण्डलम् ।

वृन्दावनपर्यायी—वृन्दावनम्, श्रीकृष्णावासः ।

श्रीकृष्णजन्मपुरी (मधुरा)प०—मधुरा, मधूरा,
मधुपुरी, मधुरा, मधुवनम्, मधूपद्मम् ।

नृपपर्यायाः—अयंपतिः, अवनोपतिः, इनः, इलेधाः,
क्षितिपः, इमाभुक् (ज्), इमाभूत् (त्) दण्डधरः,
नरदेव, नरप, नरपतिः, नरपालः, नरेन्द्र,
नाभिः, नायकाधिपः, नृपः, नृपतिः, नृपालः,
पार्थः, पाथिवः, पृथिवीसक्र, प्रजाप, प्रजापतिः,
प्रजेश्वर, भूप, भूपतिः, भूपालः, भूमुक् (ज्),
भूमूत् (त्), भूमिपः, भूमीन्द्रः, मध्यलोकपः,
महीक्षित् (त्), महीपः, महीपतिः, महीपाल,
मूर्धाभिधिनः, मूर्धाविनिक्तः, राट् (ज्), राजा
(घन्), लोकपालः, स्कन्दः, स्कन्धः ।

उक्तं च ह्यसामुपे—४२१

‘राजा राजन्यो राट् प्रजापतिः’ इति । श्लो०
४२१ अस्य टीकायां पृ० ५६४ ।

मथुरानृपप०—ग्राहकः, उग्रसेनः, कंसजनकः,
कंसवतीतात, देवकाग्रजः, देवकोपितृव्यः,
श्रीकृष्णमातामहः ।

नृपभेदाः—(१) भरतः (द्राविक्षितः),
(२) सुहो (हा) ऋ (द्रातिथिनः), (३) अङ्गः,
(वृहद्रथः), (४) शिविः (श्रीधीनरः), (५) भरतः
(दीप्यन्तिः), (६) रामः (बाधरथिः),
(७) भगीरथः (गङ्गाजनकः), (८) दिलीपः
(रघुजनकः), (९) मान्धाता (तृ) (योवना-
श्वः), (१०) ययातिः (नाहुपः), (११) अम्ब-
रीपः (नाभागः), (१२) दशविन्दुः (चैत्ररथः),
(१३) गयः (आमूर्त्तरथः), (१४) रन्तिदेवः
(साङ्कृत्यः), (१५) सगरः (इक्ष्वाकुवधजः),
(१६) पृथुः (वैव्यः), इत्येते भारते षोडश
महान्तो नृपतयः स्युः ।

कसपर्यायाः—ग्राहकः, उग्रसेनमुतः कसः,
कसासोदरः, कृष्णमातुलः, जरासन्धजामाता
(तृ) ।

कसाप०—ग्राहकतनुजा, उग्रसेनमुता, कसमगिनी,
कंसवती कमा, वसुदेवानुजपत्नी ।

श्रीकृष्णनिवासपुरीप०—अन्धिनगरी, द्वारकः,
द्वारका, द्वारकापुरी, द्वारवती, द्वारावती,
द्वारिका, वनमानिनी ।

श्रीकृष्णमाताभेदो—(१) नन्दनमाता (२) यन-
माता, चैते द्वे माले स्याताम् ।

श्रीकृष्णमत्रिपर्यायो—ऊरुवः, पवनध्यापिः ।

श्रीकृष्णस्यन्दनप०—अतानन्दः ।

श्रीकृष्णतखिप०—प्रजुन, घनञ्जय, पार्थ. ।

श्रीकृष्णसारथिभेदौ—(१) दारुक, (२) तारु-
कि, चेतो द्वौ सारथी स्वाताम् ।

सारथिपर्याया—पार्थशिष्यः, युयुधान, गिने-
नेप्ता (प्), सात्यकिः ।

श्रीकृष्णहयभेदा—(१) मेघपुण, (२) वसा-
हक, (३) शंख्यः, (४) सुगोवधचंते श्रीकृष्णरथ-
स्य चत्वारोऽङ्गवा स्युः ।

प्रद्युम्नपर्याया—कार्पण, कृष्णजनु. (उप),
कृष्णजन्मा (मन्), भूपकेतन, भूपब्जः,
प्रद्युम्नः, मकरकेतन, मकरध्वज, मकराङ्क-
क, भीमकेतनः, भीमकेतु, भीमाङ्कः, हविमणो-
नन्दनः, शबरारि, शम्बरसूदन, शम्बरारिः,
शूर्पकारारिः, शूर्पकारि, श्रीकृष्णपुत्रः ।

तत्सप्तभेदौ—(१) रति, (२) हविमपुत्री चंते
द्वे भाव्ये स्त ।

प्रतिवद्वपार्या—प्रतिवद्व, उमापति, उषारमण,
उषेयः, नृश्यकेतु नृष्यकेतन, नृष्यकेतु,
नृष्याङ्कः, भूपकेतु, बाणारि, ब्रह्मसू,
विश्वकेतु ।

हस्तरूप०—प्रतिवद्वभार्या, उषा, उषा, विप्र-
लेखामखी, प्रद्युम्नस्तुषा, वाणामुस्तुता, विन्ध्या-
वतीपीथी ।

शिवपर्याया—अकुतश्चन, अद्यत, अग्निनाचन,
अजः, अञ्जन, अट्टहास, अण्डकलोचन, अद्रि-
घन्वा (मन्), अन्धकारिण, अन्धकसूदन, अपरा-
जित, अम्बवाहनः, अम्बरोष, अर्द्धकातः,
१-२८

मदंभकुटः, अभयः, अष्टमूर्तिः, अमुरारि,
प्रस्थियन्ता (मन्); अहिपर्यङ्कः, अहिबुध्नः,
अहिबुध्नः, अहिबुध्न्यः, आशावासाः (मन्), ईशः,
ईशानः, ईश्वरः, उ, उग्रः, उड्डोशः, उन्मत्तवेशः,
उमापति, उलन्दकः, उम्बरेताः (मन्),
एकदक् (म्), एकविङ्गः, कङ्कटोरः, कटपूः,
कटभदः, कटाटङ्कः, कण्ठकातः, कपर्दी (इन्),
कपालभृत् (व), कपाली (इन्), कपिशः,
कामारिः, कातकण्ठः, कालञ्जयः, कूटकृत् (त),
कृतकरः, कृतिवासाः (मन्), कृषानुरेताः,
केदार, कोपवादी, (इन्), कोलः, क्लृप्तंसी
(इन्), खटावाङ्गी (इन्), खण्डपरशु, खण्डपशु,
खड्ग, गङ्गाधरः, गवदयमिन् (व), गर्जारिः,
गिरिशः, गिरीशः, गुडाकेशः, गुरुः, गुह्यः,
गुह्यगुरुः, गोपतिः, गोपालः, घनः, चन्द्रिलः,
चन्द्रपीथि, चन्द्रोत्तर, जगद्योनिः, जटाकाटः,
जटादीन, जटाटीरः, जटावान् (मनु); जयन्तः,
जोडिङ्गः, भाण्डः, भिष्टिकातः, भोटिङ्गः,
डिण्डीयः, तमोहा (मन्), तरुणेन्दुशेखर,
त्रिपुरान्तक, त्रिपुरारिः, त्रिलोचनः, त्र्यम्बकः,
दक्षाध्वरारि, दशबाहु, दशाग्रमः, दशोत्तमः,
दिगम्बरः, दिग्गोमाः (मन्), दिशाप्रियः, दिशा-
प्रियतमः, दृगामुद, देवमणिः, धूमः, धूर्जटः,
धूर्तकूट, ध्रुवः, नटराट् (ज), नन्दिवर्धनः,
नराधर, नरास्थिमाली (इन्), नवधन्ति,
नाट्यप्रियः, नीलकण्ठः, नीलग्रीवः, नीललोहितः,
पञ्चमुख, परमेश्वर, पशुपति, पाशुचन्दनः,
पिङ्गदक् (म्), पिनाकी (इन्), पुरदिद (व),
२९-५९

प्रमयाधिप, प्रहस, वरु, वभ्रु, बहुरूप, बुद्ध, भगनेशान्तक, भगाली (इन्), भद्राक, भद्रेश्वर, भद्र, भर्ग, भर्ग्य, भव, भालदक् (श्), भाल-
लाञ्छन, भीम, भीष्म, भूतेश, भूमिकाय, भैरव, भोग, भौतिक, म, मखरिपु, मन्दर-
मणि, महाकाल, महाङ्गीन, महादेव, महा-
नट, महानाद, महाम्बुक, महाप्रत, महाप्रती
(इन्), महेश, महेश्वर, मिहिराण, मूड, मृत्युञ्जय, योगी (इन्), रुद्र, रुल-व, रेरिहाण,
रेवत, लुलायवाहारि, वर, वरद, वराक,
वर्षट, वल्लिरेता (ग्रस्), वाम, वामदेव, वार्याह-
वाह, विरूपाक्ष, विशालाक्ष, विद्यान्तक, विहाय,
शिरोरुह, वृद्ध, वृषकेतु, वृषध्वज, वृषपर्वा
(ग्रन्), वृषवाहन, वृषाकपि, व्योमकेश, शङ्कु,
शम्भु, शर्व, शवर, शशिभूषण, शशिशेखर,
शापी (इन्), शितिकण्ठ, शिपिविष्ट, शिव,
शिवेश, शिशिर, शूली (इन्), शैलवामी (इन्),
श्मशानसद्मा (ग्रन्), श्रीकण्ठ, पाण्ड, सञ्ज,
सन्धानाटी (इन्), समुद्रवाहन, सम्बरारि,
सर्वंग, सर्वज्ञ, सवतीमुख, सिनाङ्ग, सुप्रपाद,
सुभग, सुमहान् (त्), स्त्रीदेहाढं, स्थाणु,
स्यास, स्मरशासन, स्मरहर, स्वभू, ह, हर,
हरि, हिरण्यरेता (ग्रस्), हीर, नेटराजराज ।
सबन्धे पर्याया —अधीश, अर्द्धनारीश, कङ्काल
माली (इन्), काशीनाथ, कुलेश्वर, कैलासनि-
केतन, खेचर, तीक्ष्ण, देवदेव, धरणीश्वर,
नन्दीश्वर, प्रियतम, फणधरधर, भीरु,
भीषण, भूरिः, भृङ्गीश, यमान्तक, रसनायक,

शिविविष्ट, सिद्धदेव, हररूप, हिण्डी (इन्),
हिमाद्रितनयापति ।

शिवस्याष्टभूतिभेदा —(१) सर्व (क्षितिभूति),
(२) भव (जलभूति), (३) रुद्र (अग्निभूति),
(४) उग्र (वायुभूति), (५) भीम (आकाश-
भूति), (६) पशुगति (यजमानभूति), (७)
महादेव (चन्द्रभूति), (८) ईशान (सूर्यभूति),
इत्येते शारभूतं शिवस्याष्टपादा स्युः ।

आशापर्याया —आशा, दिक्, दिशा शेषस्तु
दिशि ।

वास प०—वस्त्रम्, वास (ग्रस्), शेषस्तु रवी ।

कालप०—काल, नील, श्याम, शेषस्तु शनी ।

कण्ठप०—कण्ठ, गल, निगरण ।

कृत्ति (चर्म) प०—प्रजिनम्, अमृगधरा, कृत्ति,
चर्म (ग्रन्), छवि, छादनी, त्वक (च्) ।

गिरिप०—अद्रि, गिरि, पर्वत, शेषस्तु देवे ।

शिवगिरि (कैलास) प०—अष्टापद, कैलास,
धनदावास, रजताद्रि, स्फटिकाक्षल, हराद्रि,
हिमवद्ध (द्र) स ।

ईशप०—ईश, स्वामी, शेषस्तु रवी ।

रजतप०—इन्दुलोहम् कम्, कलघोतम्, कुप्यम्,
कुमदाह्वयम्, खजूरम्, खजूरम्, चन्द्रभीरु,
चन्द्रभूति, चन्द्रलोहम्—कम्, चन्द्रवपु (उप्),
चन्द्रहासम्, चन्द्राह्वयम्, जवीयसम्, तप्तरूपकम्,
तारम्, नापुपम्, दुर्वर्णम्, कम्, धोतम्, भीरुकम्,
महावसु, महावसु, महाशुभ्रम्, यवीयसम्,
रङ्गवीजम्, रजतम्, रश्मिजालम्, राजरङ्गम्,
रश्मिरम्, रूप्यम्, रौप्यम्, लोहराजकम्, वङ्गजी-
२६-५६

वनम्, वसु, वसुश्रष्ठम्, वाक्वलयम् शुभ्रम्,
शोधयम्, श्रष्ठम्, श्वेतम् कम्, सितम्, मुभीरु,
सुप्रभीरु, सौधम्, सौम्यम् ।

गुडाका (निद्रा) पर्याया — गुडाका, तन्द्रा, तन्द्रि-
न्द्री, तामसी, नन्दोमुखी, निद्रा, प्रमीला,
शयनम्, इवासहेति (स्त्री), सलय, सवेश,
स्वप्नम्, स्वाप ।

अधिकनिद्राप०—सुखसुप्तिका, सुप्तम्, सुस्वाप,
जटाप०—जटा, सटा ।

चन्द्रप०—इन्दु, चन्द्र, विष्णु, शशी (इन्)
शेषस्तु चन्द्रे ।

शेखरप०—प्रवतस, प्रापीड, उत्तस, वतस,
शेखरः ।

गङ्गाप०—प्रप्यंतीर्थं, अलकनन्दा, उग्रशेखरा,
अपिकुल्या, कुमारसू, सापगा, गङ्गाका, गङ्गा,
गङ्गाका, गङ्गिका, गान्दिनी, गान्धिनी,
जह्नुकन्या, जह्नुतनया, जह्नुप्रजा, जह्नु-
सुता, जह्नुवी, ज्येष्ठा, तीर्थराज, त्रिदशदीपिका
त्रिपथगा, त्रिमागंगा, त्रिमागा त्रिस्रोता (अस),

त्र्यम्बगा, देवनदी, देवसिन्धु, देवापगा, धर्मद्वी,
नन्दिनी, निर्जरनिम्नगा, पुण्या, भगीरथप्रजा,
भवायना, भागीरथी, भीष्मजननी, भीष्मसू,
मन्दाकिनी, रुद्रशेखरा, विष्णुपदी शिवशेखरा,
शुभ्रा, शैलेन्द्रजा, समुद्रसुभगा, सरिद्धरा,
सितसिन्धुः, सिद्धसिन्धु, सिद्धापगा, सुषा,
सुरदीपिका, सुरनदी, सुरनिम्नगा, सुरवृन्द
वन्दितपदा, सुरसरि (त्), सुरसरिद्धरा,
सुरापगा, सुरालयगमा, स्वरपगा, स्वर्गवापी,

१-२८

स्वर्गसरिद्धरा, स्वर्गपगा, स्वर्गदो, स्वधुंती,
स्वर्वापी स्वरपगा, हरशेखरा, हिमाद्रिसुता,
हैमवती ।

शिखाप०—केशपात्री, केशी, चूडा, शिखण्डिका,
शिखा ।

भौलि (मुकुट) प०—उष्णीपम्, किरीटम्,
कोटीरम् मुकुट, मुकुटम्, मौलिः ।

जगत्प०—जगत्, भुवनम्, लोक, शेषस्त्वत्रैव ।

योनिप०—कारणम्, शेषस्त्वत्रैव ।

शिवस्य दशाऽव्ययभेदा — (१) ज्ञानम्, (२)
वैराग्यम्, (३) ऐश्वर्यम्, (४) तप (अस), (५)
सत्यम्, (६) क्षमा, (७) धृति, (८) सद्बुद्धिम्,
(९) आत्मसम्बन्ध (१०) अधिष्ठातृत्वम्, इत्येते
शिवस्य दशाऽव्यया स्युः ।

नरपर्याया — नर, मनुज, मानव, शेषस्तु देवे ।

अस्थिप०—अस्थि (न०), कर्कर, कीकसम्,
कुल्यम् देहधारकम्, भारद्वाजम्, मज्जकृत् (त्),
मासपित्तम्, मेदस्तेज (अस) (न०), मेदोजम्,
श्वदधितम् सार, हृद्गम् ।

मालिप०—मालावान् (मनु०), माली (इन्) ।

नाट्यप०—ताडयम्, नटनम्, नर्तनम्, नाटयम्,
नृत्तम्, नृत्यम्, लास्यम् ।

प्रिय०—प्रिय, वल्लभ, शेषस्त्वन्यत्र ।

कालपर्याया—काल, कृष्ण, नील, शेषस्तु धानी
धोवाप०—कन्धरा, धोवा, धमनि, शिरोधरा,
शिरोधि ।

भालप०—अलिकम् अलीकम्, मोधि. (स्त्री०) ।

भालम्, ललाटम् ।

२६-५६

टुकप०—अक्षि (न्) दृक् (श्), नयनम्, नेत्रम्
शेषस्त्वन्वयः ।

लुलाय(महिष) प०—कासरः महिषः, लुलायः
शेषस्तु यमे ।

वाहप०—यानम्, वाहः, वाहनम्, शेषस्तु
ब्रह्मणि ।

अरिप०—अरिः, रिपुः, शत्रुः, सपत्नः, शेषस्तु देवे ।

शिवशत्रुभेदाः—(१) कामः, (२) अन्धकः,
(३) यमः, (४) गजः, (५) पुरः (त्रिपुरः),
(६) पूषा (अन्), (७) मत्स्यः इत्यादयः शिवस्य
शत्रुभेदाः स्युः ।

शिवजटापर्यायाः—कपर्दः, जटाजूटः, जटावन्धः ।

शिवासनप०—खट्वाङ्गः, सुखंघुणः, सुखंसुण ।

शिवधनुःप०—अजकावम्, अजगवम्, अजगावम्,
अजोगवम्, अजगवम्, पिनाकम्, युग्यम् ।

शिवशक्तिभेदाः—(१) वामा, (२) ज्येष्ठा, (३)
शिवा, (४) रौद्री, (५) चित्तोन्मादकरी, (६)
सुखा, (७) काली, (८) कलेवरा, (९)
भूतवमनी, इत्येताः शिवस्य नव शक्तयः स्युः ।

ब्राह्मयादिसप्तमातृभेदाः—(१) ब्राह्मी, (२)
मातृश्वरी, (३) कोमारी, (४) वैष्णवी, (५)
वाराही, (६) इन्द्राणी (ऐन्द्री), (७) चामुण्डा
(नारसिंही), इत्येता ब्राह्मयाद्याः सप्तमातरः
स्युः ।

ऐश्वर्यपर्यायाः—ऐश्वर्यम्, भूतिः, विभूतिः ।

ऐश्वर्यं (सिद्धि) भेदाः—(१) अणिमा(अन्), (२)
महिमा (अन्), (३) गरिमा(अन्), (४) लघिमा
(अन्), (५) प्राप्तिः (स्त्री०), (६) प्राकाम्यम्,
१-२८

(७) ईशित्वम्, (८) वशित्वम्, इत्येता अष्ट-
सिद्धयः स्युः । ।

शिवपारिषदपर्यायाः—गणः, परिषदः, पार्षदः,
पार्षद्यः, प्रमथः ।

शिवगणविशेषप०—कृतालकः, भेलकः, हेनकः ।

शिवप्रतीहारप०—तण्डुः, ताण्डवतालिकः, तुण्डो
(इन्), द्वाःस्वः, नन्दिः—कः, नन्दिकेश्वरः,
नन्दिशः, नन्दो (इन्), तन्दीश्वरः ।

शिवगणदेवता—कुम्भाण्डः—कः, कूम्भाण्डः—कः
केलकिलः, गणपतिप्रियः ।

शिवद्वारपालविशेषप०—अस्तिविग्रहः, चर्मो
(इन्), नाडीदेहः, नाडीविग्रहः, भृङ्गरिदः—टिः,
भृङ्गरीदिः, भृङ्गो (इन्), महाकामः, महाकालः,
महाभीमः, इटङ्गी(इन्), लूनवोः (प्), लूनवाहः,
शलः ।

शरभरूपिशिवपर्यायो—भैरवः, महाभैरवः ।

वीरभद्रप०—देवाजः, वीरभद्रः, हीराजः ।

शिववाहनप०—वक्षः, वृषः ।

गोप०—अनङ्वान् (हुह्), उक्षा (अन्), ऋषभः,
ककुद्मान् (मतु०), गोः (गो), बलीवर्धः, भद्रः,
वाडवेयः, वृषः—भः, शक्वरः, शाक्वरः, शाङ्करः,
शौरभेयः ।

गोभेदाः—ग्रन्थान्तरे द्रष्टव्याः ।

पार्वतीपर्यायाः—अद्रिजा, अनन्ता, अपरजा,
अपर्णा, अमोघा, अम्बिका, अष्टादशभुजा, आर्या,
इन्द्रमणिनी, इन्द्रस्वरा (सु), ईश्वरा-री, उग्रचा-
रिणी, उमा, एकपर्णा, एकपाटला, एकानंशा,
करालिका, कर्बुरी, कलापिनी, कान्तारवासिनी,
२९-५६

कात्यायनी, कालङ्गमा, कालञ्जरी, कालदमनी,
कालरात्री, कालायनी, काली, किराती, कुण्डा,
कुन्द्रा, कुमारी, कुलदेवता, कुला, कुलेश्वरी, कुहा-
वती, कृष्णपिङ्गला, कृष्णभगिनी, कृष्णस्वसा
(सु), कृष्णा, केशी, कंटभी, कोटवी, कोटिश्री,
कौशिकी, क्षेमङ्करी, क्षेमा, गणनायिका, गदिनी,
गान्धर्वी, गार्गी, गिरिजा, गोकुलोद्भवा, गोला,
गौतमी, गौरी, घनाञ्जनी, चण्डिका, चण्डो,
चारणा, जयन्ती, जया, जागुली, जारी, तामसी,
त्र्यम्बका, दक्षकन्या, दक्षजा, ददुरा, दाक्षायणी,
दुर्गा, दृषद्वती, नकुला, नन्दपुत्री, नन्दयन्ती, नन्दा,
नन्दिनी, नारायणी, निरञ्जना, निगुम्भमथनी,
नीलवस्त्रा, परमब्रह्मचारिणी, परमेष्ठिनी,
पार्वती, पितृगणा, पुरजाः (ग्रस्), प्रकीर्णकेशी,
प्रकृष्माण्डो, प्रगल्भा, प्रभा, बदरीवासा, बहिष्ब-
जा, बलदेवभगिनी, बलदेवस्वसा (सु), बहुपुत्री,
बहुभुजा, बाभ्रवी, ब्रह्मचारिणी, भगवती, भद्र-
काली, भवानी, भीमा, भूतनायिका, भ्रामरी,
मन्दरवासिनी, मन्दरावासा, मलयवासिनी, महा-
काली, महाजया, महादेवी, महानिशा, महामाया,
महारात्री, महरोद्री, महाविद्या, महिषमथनी, मातृ-
माता (सु), मानस्तोका, मृडानी, मेनकात्मजा,
मेनाजा, मेनात्मजा, मेनाकभगिनी, मेनाकस्वसा
(सु), यमभगिनी, यमस्वसा (सु), यादवी, योगिनी,
रक्तदन्ती, रामभगिनी, रामस्वसा (सु), रुद्राणी,
रेवती, रौद्री, लम्बा, धन्वा, धरा, वाराहिका,
वारुणी, विकचा, विकराला, विजया, विन्ध्यनि-
लया, विन्ध्यवासिनी, विन्ध्याचलनिवासिनी,

विरजाः (ग्रस्), विलङ्का, विशालाक्षी, शक्तिः,
शण्डिली, शतमुखी, शर्वाणी, शाकम्भरी, शिखर-
वासिनी, शिवदूती, शिवा, शिवी, शुम्भमथनी,
शूलधरा, शूलधृत्, (तु), शैला, शैलेयी, पण्डी,
सती, सर्वमङ्गला, सावित्री, सिंहयाना, सिंहस्था,
सिंहवाहना, सिनीवाली, सुनन्दा, सीः, स्कन्द-
माता, (तु), हासा, हिण्डी, हिमा, हीरी, हैमवती ।
पार्वतीसखीभेदो—(१) जया, (२) विजया, चैते,
पार्वत्या द्वे सख्यौ स्याताम् ।

पार्वतीवाहनपर्यायः—मनस्तालः । एष पार्वतीसिंह-
स्य नाम ।

यानप०—यानम्, वाहनम्, दोषस्तु ब्रह्मणि ।

सिंहप०—प्रगोकाः (ग्रस्), इभारि, कण्ठीरवः,
करिदारकः, करिमाचलः, केशरी (इन्), केशी
(इन्), केसरी (इन्), कृष्णात् (द्), कृष्णादः, गज-
मोचनः, गणेश्वरः, गन्धोष्णीपः, गजितासह, चित्र-
कायः, तुल्यविक्रमः, दशमीस्यः, दोष्टः, दोष्टपि-
ङ्गलः, दूतः द्विरदान्तक, नखरायुधः, नरवी (इन्),
नगीकाः (ग्रस्), नभः क्रान्तः, पञ्चगलः, पञ्च-
मुखः, पञ्चशिलः, पञ्चाननः, पञ्चाक्षयः, पल-
ङ्कपः, पारिन्द्र, पारीन्द्रः, पुण्डरीकः, बली (इन्),
बहुबलः, भीमविक्रमः, भीमविक्रान्तः, मरुत्पलवः,
महानादः, महावीरः, मानी (इन्), मृगद्विष्टः,
मृगद्विष्ट (व), मृगपतिः, मृगराट् (ज), मृगराजः,
मृगरिपुः, मृगाधिपः, मृगारिः, मृगाननः, मृगेन्द्रः,
रक्तजिह्वः, लग्नीकाः (ग्रस्), वनराजः, विक्रमो
(इन्), विक्रान्तः, व्यादोर्णास्यः, शार्दूलः, शूरः,
शृङ्गोष्णीपः, शैलाटः, श्वेतपिङ्गलः, श्वेतपिङ्गलः

सकृत्प्रज, सटाङ्क, सिंह, सुगन्धि —क, हरि, हरित, हर्म्यक्ष, हस्तिशत्रु ।

चामुण्डाप०—कपालिनी, कर्णमोटी, चण्डमुण्डा, चचिका, चर्चा चर्ममुण्डा, चामुण्डा, भैरवी, महाशन्धा, महाचण्डी, भार्गवरूपिका ।

गणेशप०—प्राखुग, प्राखुयान, प्राखुरथ, एक-दण्ड, एकदन्त एकरद, गजवदन, गजानन, गजास्य, गणपति, गणाधिप, गणेश, चतुर्भुज, तुन्दिल त्रिधातुक, द्विशरीर, द्वैमानुर, नागानन, परशुधर, परशुभूत (त्), पशुपाणि, पृथिवर्ग, पृथिव्युद्भ, प्रमथ धिप, भूपवाहन, भूपिकरथ मोदकवल्लभ, लम्बजठर, लम्बोदर, वक्रपाद, वक्रभुज, वक्रगुण्ड, विघ्ननायक विघ्ननाशक, विघ्ननाशन, विघ्नराज, विघ्नविनायक विघ्नहारी (इन्) विघ्नेश, विघ्नेयान, विघ्नेश्वर, विनायक, विपाणान्त, शिवपुत्र, सदाभद, सिन्दूरवल्लभ हस्तिमल्ल, हस्तिमुख, हस्तिराज, हेरम्ब ।

गजप०—अनेकप, अन्त स्वेद, अन्त स्वेदी (इन्), अम्रस्वेद, अमुर, इम, कज, कटी (इन्), कपि, कम्बु, करटी (इन्), करि, करी (इन्), करेणु, कुञ्जर, कुम्भी (इन्), कुपी (इन्), गज, गम्भीरस्वेदी, (इन्), गजं जटी (इन्), जलकाश, जलकाशी (इन्) जलवान्त, जनाकाश, जलाकाशी (इन्), दन्तावल, दन्ती (इन्), दीपपवन, दीपभारुत, द्विदन्त द्विप, द्विपायी (इन्) द्विरद द्विचिपाणक, ध्वज, नाग, निर्भर, निर्भूत, पथी (इन्),

पिचिल, पिण्डपाद, पीलु, पुष्करि (इन्), पेचकी (इन्), पेचिल, मतङ्ग, मतङ्गज, मदवृन्द, महामद, महामृग, महाशय, मातङ्ग, मृग, रदी (इन्), राजिल, राजीव, लतारस्त, लसालक, वारण, वाराङ्ग, विलोमजिह्व विलोमरसन, वेतण्ड, व्याल, गुण्डाल, गुण्डाली (इन्), शूर्पकण, पण्डितायन, सामज, सामयोनि, सामोद्भव, तिन्धुर, सूचिकाधर, सूर्पकर्ण, सूर्पश्रुति, स्तम्बरम, हस्ती (इन्) ।

गजभेदा —(१) ऐरावत, (२) पुण्डरीक इत्यादयो गजस्याष्टौ भेदा स्युः । शेषस्तु दिग्बर्गौ ।

द्वैमानुरभेदौ —(१) दुर्गा, (२) चामुण्डा । इति ।

अथवा—

(१) दुर्गा, (२) हस्तिनी, चैते गणेशस्य द्वे भावरो स्याताम् ।

भूपकपर्याया —प्राखु, उन्दर, उन्दुर, उन्दुव, खनक, भूपक, भूप —क, भूपिक, वनूदशन, वृष, वृषलोचन, सूच्यास्य ।

वाहनप०—यानम्, वाहनम्, शपस्तु ब्रह्मणि ।

मोदकप०—मोदक, लड्डुक ।

वल्लभप०—प्रिय, वल्लभ ।

लम्बप०—दीप, लम्ब ।

उदरप०—उदरम्, कुक्षि, गर्भं, जठरम् तुन्दम्, तुन्दि (न्त्री०) पिचण्ड, मलुक, रोमलताधार ।

स्कन्दप०—अग्निजन्मा (मन्), अग्निभू, अग्नि-मुत, उमासुत, करवीरक, कान्त, कामजित्, (त्), कामद, कातिकेय, कुसुदुध्वज, कुमार,

कृत्ति कामुन, क्रीञ्चदारणः, क्रीञ्चवैरी (इन्),
क्रीञ्चाराति, क्रीञ्चारि, गङ्गासुन, गाङ्गेय,
गुह, गौरीपुत्र, गौरीसुत, गौरेय, चण्ड,
जयन्त, तारकजित् (त्), तारकवैरी (इन्),
तारकान्तक, तारकारि, दिगम्बर, देवसेनापति,
द्वादशाहक, द्वादशाक्ष, नीलदण्ड, पवित्र,
पावन्तीनन्दन, बहिष्वाहन, बालचर्य, बालु-
लेय ब्रह्मगर्भ, ब्रह्मचारी (इन्), भूतेश, मयूर-
केतु, मयूररथ, महातेजा, (ग्रस्), महासेन,
महिषादन, महीजा (ग्रस्), मातृवत्सल,
देवतीज, वामुदेवप्रिय, विशाल, विश्वामिश्र-
प्रिय, वैजयन्त, शक्तिजन्मा (मन्), शक्तिवर,
शक्तिपाणि, शक्तिभूत् (न) शरज, शरजन्मा
(मन्), शरभू, शरवणाङ्गव, शिखिवाहन,
शिशु, शीघ्र, शुचि, पद्मालन, पद्मल, पद्मी-
स्वामी, पद्मातुर, सिद्धमेन, सुब्रह्मण्य, सेनानी
(पु०), स्कन्द, स्वामी (इन्), स्वाहेय ।
तत्पत्नीप०—जयन्ती, देवसेना । शेषस्त्विन्द्र-
पुत्र्याम् ।

सबस्त्रप०—शक्ति (स्त्री०) ।

सत्पृष्ठजप०—नैगमेय, विशाल, घाल ।

सद्वाहनप०—कैकी (इन्), खिलखिल, गरजन,
चन्द्रकी (इन्), चित्रपिङ्गल, नगावाम, नील-
कण्ठ, नृत्यप्रिय, बहिष् वहीँ (इन्), बहुनग्रीव,
मयूक, मयूर, मरुक, मरुद्वारकण्ठ, मेघनादा-
नुलासक, मेघसुहृत् (इ), शिलावल, शिखी
(इन्), शुक्लापाङ्ग, सपभुक् (ज्), स्थिरमद ।

सदगण प०—बालप्रहा, पूतनाद्या ।

क्रीञ्चपर्वतपर्याया.—क्रीञ्च, कृञ्च, श्रीञ्च ।
दारणप०—दारणम्, विदारणम् ।

इति धोमुकुन्दब्रह्मविरचिते ज्योतिषशास्त्रकोषे
चतुर्विंशो देववर्गः समाप्तिमगमत् ।

— ० —

दिग्वर्गः—

दिक्पर्याया—भाशा, ककुप् (भ्), ककुभा,
काष्ठा, गो (गो), दिक् (द्), दिशा, दीर्घा,
दववधू, हरि, हरित् हरिता ।

विदिक्प०—अपदिशम् (प०), अवाप्तरदिशा,
उपदिक् (द्), प्रदिक् (द्), विदिक् (द्) ।

दिग्भेदा—(१) पूर्वा, (२) आग्नेयी,
(३) दक्षिणा, (४) नैर्ऋती, (५) पश्चिमा,
(६) वायवी, (७) उत्तरा, (८) ऐरावती,
(९) ऊर्ध्वा, (१०) अधरा, चैते दिशा दशभेदा
स्यु ।

पूर्वापर्याया—अपरैतरा, अमरेद्दिक्, उदया-
चलावच्छिन्नदिक्, ऐन्द्रो, पुर. (म्) (प०),
पूर्वा, पौरन्दरी, प्राक् (म०), प्राङ् (त्रि०),
प्राग्भाग, प्राची, मघोनी, मङ्गला, माघवती,
सूर्योदया, हरिदिक् (द्) ।

आग्नेयोप०—आग्नेयी, चराशा, वह्निदिक् । (द्),

दक्षिणप०—अगस्त्यपूता, अपाक् (त्रि०) ।

अपराक् (त्रि०), अवाद् (त्रि०), अपराचे, अदक्षी,
उत्तरेतरा, दक्षिणदिक् (द्), दक्षिणा, यामी,
याम्या, वैवस्वती, यामनी ।

नैर्ऋतीप०—अन्यकी, नैर्ऋती, नैर्ऋतीदिक्,

२६-२५

(श), नैऋती, रक्षोदिक्—(श) ।

पश्चिमाप०—अपरा, अस्ताचलावच्छिन्नदिक् (श), चरमाद्वयवच्छिन्नदिक् (श), पश्चिमा, पूर्वतरा, प्रतीची, प्रत्यक् (त्रि०), प्रत्यक् (प्र०), वरुणदिक् (श), वरुणदेश, वारुणी, सूर्यास्ता । वायवीप०—अनन्ता, मारुती, वायवी, वायव्या, वायुदिक् (श) ।

उत्तराप०—अग्राचीतरा अवाचीतरा, उत्तरा, उदक् (प्र०), उदङ् (पु०), उदीची, कौवेरी, देवी, सप्तपिपूता ।

ऐशानीप०—अपराजिता, ईशानः, ईशानदिक् (श), ऐशानी, त्रिनेत्रदिक् (श), शार्वा, शालाक्षा, शिवाशा ।

ऊर्ध्वाप०—उपरिष्ठादिक् (श), ऊर्ध्वा, ब्राह्मी । अघराप०—अघरा, अघस्तादिक् (श), अघोदिक् (श), नागी, नारकी ।

दिग्भवस्तुप०—दिग्भवम् (त्रि०), दिश्यम् (त्रि०) ।

प्राग्भवप०—प्राक् (प्र०), प्राङ् (त्रि०), प्राचीनम् (त्रि०), प्राग्भवः (त्रि०) ।

अप्राग्भवप०—अप्राग् (त्रि०), अप्राग्भवः (त्रि०), अग्राचीनम् (त्रि०), अप्राच्यम् (त्रि०), अवाङ् (त्रि०), अवाचीनम् (त्रि०) ।

प्रत्यग्भवप०—प्रत्यक् (प्र०), प्रत्यक् (त्रि०), प्रत्यग्भवः (त्रि०), प्रतीचीनम् (त्रि०) ।

उदग्भवप०—उदक् (प्र०) उदक् (ञ्च्) (त्रि०), उदग्भवः (त्रि०) उदीचीनः (त्रि०) ।

तिर्यग्भवप०—तिर्यचीनः (त्रि०), तिर्यक्

(ञ्च्), (त्रि०), तिर्यग्भवः (त्रि०) ।

दिग्गजभेदाः—(१) ऐरावतः, (२) पुण्डरीकः (३) वामनः, (४) कुमुदः, (५) अञ्जनः, (६) पुष्पदन्तः, (७) सार्वभौमः, (८) सुप्रतीकः, इत्येतेऽष्टौ पूर्वतः क्रमाद् दिग्गजाः स्युः ।

दिग्गजपत्नीभेदाः—(१) अभ्रमुः, (२) कपिला, (३) पिङ्गला, (४) अनुपमा, (५) ताम्रकर्णी, (६) शुभ्रदन्ती (शुभ्रदन्ती), (७) अङ्गना, (८) अञ्जना (अञ्जनावती). इत्येता अष्टौ ऐरावततः क्रमतो दिग्गजपत्न्यः स्युः ।

दिगीशग्रहभेदाः—(१) रविः, (२) शुक्रः, (३) भौमः, (४) राहुः, (५) शनिः, (६) चन्द्रः, (७) बुधः, (८) बृहस्पतिः, इत्येते पूर्वदिशः क्रमादिगीशा ग्रहाः स्युः ।

तदुक्तममरसिंहेन—

‘रविः शुक्रो महीमूनुः स्वर्भानुभानुजो विधुः ।
बुधो बृहस्पतिश्चेति दिशामीशास्तथा ग्रहाः ।
इति ।

चन्द्रदिक्चारपर्यायाः—चन्द्रदिक्चारः, चन्द्रदिङ्-निवासः, चन्द्राद्याचारः, चन्द्राद्यावासः ।

चन्द्रदिक्चारभेदाः—(१) मेघ-सिंह-धनुर्भंगत-चन्द्रस्य प्राच्या वासः । (२) वृष-कन्या-मकर-भंगतचन्द्रम्यावाच्या वासः । (३) मिथुन-तुला-कुम्भभंगतचन्द्रस्य प्रतीच्या वासः । (४) कर्क-वृश्चिक-मौनभंगतचन्द्रस्योदीच्या वासः । इति ।

तदुक्तं मदीयबृहद्होशचक्रे—

‘पूर्वेऽजमिहृचापेषु याम्ये स्योमकरोशमु । प्रती-
च्या मिथुनेनूके कुम्भे चन्द्रो वसेत्तदा ॥ कर्कात्य-

न्त्येषु कोट्य्या घनाप्ये सम्मुखे विधौ ॥ घन-
हानिः पृष्ठचन्द्रे सम्पत्सुख च दाक्षणे । मरण
वामचन्द्रे स्यादीरित गणकात्तमैः इति ॥

१।६७-६८, ६९।२६-७।

ग्रन्थान्तरे तु, विशेषः—

‘अजमुखहरिचापधादिचारक्रमेण भवति हरि-
दिशातश्चन्द्रमाश्चाष्टदिशु । घन”-तिथि”-
दाक्षिणे”-लेस”-मेय”-धुशोनु”-रभुश”-
तथि”घटीभिदक्षिणाग्रं शुभं स्यात् ।

पू० घा० द० नं० प० वा० उ० ई०
१७ १५ २१ १६ १७ १४ २० १५
सर्वघट्य, आसा योगो वा (११५) घट्य.
दक्षिणे सम्मुखे चन्द्रे यात्रादिक शुभं भवेत् । इति ।
घातचन्द्रभेदाः— एकः, पञ्च, नव, द्वा, पट्,
दिसः, त्रयः, सप्त, वेदा, अष्टौ, रुद्रा, अर्काः,
मेघभात् क्रमतो पातचन्द्रा स्युः ।

तदुक्तं मदीयहोडाचक्रं—

‘पृथ्वी पञ्च सगा युग्मी पट् पञ्चवर्हन्तयो-
ऽद्वयः । युगा गजेसमातंष्टा घातचन्द्रा हि मेघभात्
इति हो० १।२।२८

तत्कल तत्रैव—

‘यात्रामा बन्धन रोमे मरुबुनंङ्गस्तु सगरे । विधवा
कल्पकोद्वाहे संघं पातविधा. फलम् ।’ इति । हो०
च० ७२-२५

अस्य परिहार उक्तो ग्रन्थान्तरे—

‘तीर्षरात्राविवाहान्नप्राप्तनोपनयादिषु । मातृल्य-
संबंकार्येषु घातचन्द्र न चिन्तयेत् ॥’ इति ।

योगिनीविरुच्चारपर्याया— योगिनीदिहृच्चार,

१-२८

योगिनीदिहृनिवासः, योगिन्याशाचारः, योगिन्या-
शावासः ।’ इति ।

योगिनीविरुच्चारभेदा—प्रतिपदि, नवम्यां, च
योगिन्यावासः प्राच्याम् । तृतीयायामेकादश्या,
चाम्भिकोणे तद्वासः । पञ्चम्या त्रयोदश्या
षावाच्या तद्वासः । चतुर्थ्या द्वादश्या च
निर्ऋतिकोणे तद्वासः । षष्ठ्या, चतुर्दश्या च
प्रतीच्या तद्वासः । सप्तम्या, पूर्णिमायां,
च वामुकोणे तद्वासः । द्वितीयायां, दशम्या, चो-
दिच्या तद्वासः । अष्टम्याममायां, चैराकोणे
तद्वासः ।’ इति ।

तदुक्तं ग्रन्थान्तरे—

‘ब्रह्माणी सस्यता पूर्वे प्रतिपन्नवमीतिथौ ।
मोहेस्वरी चोत्तरे च द्वितीयादसमीतिथौ ॥
स्थिताऽन्ये च श्रीमारी तृतीयेकादशीतिथौ ।
नारायणी च नैर्ऋत्ये चतुर्थीद्वादशीतिथौ ॥
पञ्चम्या च त्रयोदश्या वाराही दक्षिणे तथा ।
षष्ठ्या चैव त्रयोदश्यामिन्द्राणी पश्चिमे स्थिता ॥
सप्तम्या षोणिमास्यां च चामुण्डा वायुगोचरे ।
अष्टम्यामावास्यायोरुच महासमीपगोचरे ॥
इति ।

तत्रैव तत्फलम्—

‘योगिनी सम्मुखे नैव गमनादि प्रकाशयेत् ।’ इति ।

अपि च—

‘वामे धुनप्रदा पृष्ठे वाञ्छितापेक्षामिनो’, दक्षिणे
घनहन्त्री च सम्मुखे मृत्युदायिनी ॥’ इति ।
दिकगूलपर्याया—दिक्गूलम्, दिनागूलम्, घाता-
गूलम् क्वावे (दिविगोपगमने निविज्जाराः) ।

२६-२६

तदुक्त ग्रन्थान्तरे—

‘शुक्रादित्यदिने न वारुणादिशः, न ज्ञे कुजे चोत्तरा,
मन्देन्द्रोश्च दिने न शक्रकुम्भ, याम्या गुरो न
प्रजेत् । शूलाभीति विलम्बयान्ति मनुजा ये
वित्ताभाशया भ्रष्टाशाः पुनरापतन्ति यदि ते
शक्रेण तुल्या अपि ॥’ इति ।

विकृष्टलभेदा—(१) रविशुक्रयोर्वरि प्रतीच्या
शूलम्, (२) बुधभौमयोरुदीच्या शूलम्,
(३) शनिचन्द्रयोः प्राच्या शूलम्, (४) जीवे-
ज्वाच्या शूलम् । यत्र दिशि शूलमस्ति तत्र न
गच्छेत् ।

विविकृष्टलभेदा—(१) बुधमन्दयोर्वरि ईशान-
कोणे शूलम्, (२) जीवेन्द्रोरग्निकोणे शूलम्,
(३) भौमवारे वायव्या शूलम्, (४) रवौ शुक्रे
च रक्षोदिशि शूलम् । यस्या दिशि शूलं तत्र यात्रा
वर्जयेत् ।

सस्य परिहार उक्तो मदीयहोडाचक्रे—

‘पोत्वा धृत रवौ, गच्छेत्स्यदचक्रे, कुजे, गुडम् ।
बुधे तिलान्, गुरोर्वरि दधि, शुक्रं यवास्तथा ॥
भुक्त्वा माषान्तमर्कं तु शूलदोषापनुत्तये ।’
इति । हो० च० २६:३६।६७।

इति धोमुकुन्दवैराजविरचिते ज्योतिषशब्दकोषे

पञ्चरत्नो दिग्गणः समाप्तः ।

—:—

दिक्पालवर्गः ।

दिक्पालभेदाः—(१) इन्द्रः, (२) अग्निः, (३)
यमः, (४) नैऋतः, (५) वरुणः, (६) वायुः,
(७) कुबेरः, (८) ईशः, इत्येते पूर्वदिशः क्रमाद-
प्यो दिक्पालाः स्युः ।

तदुक्तममरमिहेन—

‘इन्द्रो वह्निः, पितृपति, नैऋतो वरुणो मरुत् ।
कुबेर ईशः पतयः पूर्वादीनां दिशा क्रमादिति ॥
इन्द्रपर्यायाः—अण्डीरः, अदितिपुत्रः, अद्रिद्वि-
(ए), अद्रिभित् (द), अम्तरत्तापतिः, अमरेट्
(ए), अर्क (इन्), अर्हं, आलण्डलः, प्रातङ्कः,
इन्द्रः, उग्रधन्वा (घन्), ऊर्ध्वधन्वा (घन्),
ऋभुधा (घन्), ऋषभध्वज, ऐरावतः, काशः,
किणालातः, कीटोरः, कौशिकः, खदिरः गोत्रभित्
(व्), गौरावस्कन्दी (इन्), घनाघनः, चन्दिरः,
चित्ररथः, जम्भभेदी (इन्), जम्भरिपुः, जयः,
जिष्णु, तपः, तपस्तप्तः, सुरापाद् (ह्), तुलः,
विलोकीराजः, दत्तो (इन्), दालिमः, दिवस्पतिः,
दुश्च्यवनः, देवताधिप, देवदुन्दुभिः, देवराजः,
देवश्रेष्ठः, धाराङ्कुरः, नमुचिनिपूदनः, नमुचि-
सूदनः, नाकनायः, परमन्युः, पर्जन्यः, पर्यङ्गः,
पर्वतारि, पाकनिपूदनः, पाकशासनः, पुरन्दरः,
पुरुदन्ताः (अस्), पुरुहूतः, पुलोमनिपूदनः, पुलोम-
पायु, पुलोमारिः, पूतक्रतुः, पूर्वदिक्पति, पूर्व-
दिक्पालः, पृथनापाद् (ह्), प्रयागः, प्राचीन-
बहिः, प्राचीपति, चलनिपूदनः, चलरिपुः, चलहा
(न्), चलारातिः, बाणः, बाहुजः, बाहुदन्तेयः,
२२-५१

विडोजा (प्रस्), भूरिश्रवा. (प्रस्), मघवा
(न्), मघवान् (मत्तु०), मरुत्वान् (मत्तु०),
महेन्द्र, माहिर, मेघवाहन, मेघाण्ड, यामनेमि,
युधिष्ठिर, रावण, लेखपत्र, लोकपति, वज्र-
दक्षिण, वज्रराणि, वज्रो (इन्), वन्दिक, व
(वि) युन, वारण, वार्वाहवाह, वासव,
वास्तोष्पति, विडोज, विभीषण, विश्वम्भर,
वृत्र, वृत्रनिपूदन, वृत्रहा (न्), वृत्रारि, वृद्ध-
श्रवा (प्रस्), वृषा (न्), वंशकुण्ड, शक्र, शची-
पति, शतधृति, शतमन्यु, शयीचि, शुनासीर,
शैलारि, सक्वन्तः, सहस्रनयन, सहस्राक्ष, सित-
कुञ्जर, सुशामा (न्), सुनासीर, सुनासीर,
सुरपति, सुराधिप, सुरेश्वर, सुशामा (न्),
स्वाराट् (ज्), हरिः, हरिमान् (मत्तु०), हरि-
वाहन, हरिहय, हर्यश्वः ।

इन्द्रनेदा — (१) यज्ञ, (२) रोचन, (३)
सत्यजित् (त), (४) चित्रशिख, (५) विभु,
(६) मन्त्रवृत्त, (७) पुरन्दर, (८) बलि, (९)
धृतः, (१०) दाम्भु (११) वैद्युत, (१२) ऋत-
धामा (मन्), (१३) दिवस्पति, (१४) शुचि-
श्चंवे चतुर्दश इन्द्रा स्युः ।

इन्द्राणीपर्यायाः—इन्द्राणी, गन्धोली, चारुधारा,
चारुवासा, जयवाहिनी, परिपूर्णसहस्रचन्द्रवती,
पुमोजा, पुलोमतनया, पूतकृतायी, पीलोमी,
महेन्द्राणी, शक्राणी, शचि,—ची, शतावरी,
शचि.—ची ।

जयन्तप०—इन्द्रपुत्र, जय, जयदत्त, जयन्त,
पाकशासनि, पागसन्धान ।

जयन्तीप०—इन्द्रपुत्री, गुहप्रिया, जयन्ती, तविपी,
तावपी, देवसेना ।

इन्द्रपुरीप०—अमरा, अमरावती, इन्द्रपुरी,
विश्वीकशारा, वृषभासा, सुदशनम्, सुदसना,
सुदर्शनी, सुरपुरी ।

इन्द्रप्रसादप०—वैजयन्त ।

इन्द्रध्वजप०—वैजयन्त ।

इन्द्रसारथिप० इन्द्रसारथि, मातलि, शक्रसा-
रथि, हयस्कूप ।

इन्द्रहयप०—उच्चैश्चरा (प्रस्), देवादश,
वृषणश्व, वृषणाश्व, श्वेतहय ।

इन्द्रगजप०—अभ्रनाथ, अभ्रमातङ्ग, अभ्रमुप्रा-
णेश्वर, अभ्रमुप्रिय, अभ्रमुवल्लभ, अभ्ररूप,
अभ्रमदन, अक्रंसोदर, ऐरावण, ऐरावत,
चतुर्दन्त, चतुर्दन्त, भद्ररेणु, मदाश्वर, राय-
न्तरि श्वेतगज, श्वेतशिख, सदादान, सदापद,
सुशामा (मन्), सूर्यभ्राता (तु), सूर्यसोदर ।

इन्द्रज्ञा स्यप०—देवगन्दी (इन्) ।

इन्द्रकीडानूप०—नन्दिका ।

इन्द्रकीडासप्तप०—नन्दितर (प्रस्), नन्दोदर
(प्रस्) ।

इन्द्रवनप०—ऐन्द्रम्, कन्दसारम्—कम्, नन्दनम्,
पारुष्यम्, मिश्रनावनम्, वृषभम् ।

इन्द्रशान्तिकर्मकृत्प०—पुराज ।

इन्द्रधनुप०—इन्द्रधनुः, इन्द्रधनुषम्, देवायुषम्,
शक्रधनु (ज्) शक्रशरासनम् ।

तदुत्पाताविना अथवा सतत्पर्यायाः—रोहितम् ।

यक्षप०—अज्ञम्, अभ्रोत्पम्, मन्वजम्,

अशनि—नी, आपोऽम्, इन्द्रप्रहरणम्, कुलिश
(पु० न०), कुलोशम्, गिरिकण्टक, गिरिज्वर,
गो (गो), जम्भारि, जाम्बवि, त्रिदशायुधम्,
दम्भ, दम्भोलि, पवि, भिदिरम्, भिदु, भिदुरम्,
भिद्र, मेघभूति, वज्र (पु० न०), वज्राशनि,
व्याधाम, शतकोटि, शतधारम्—कम्, शतारम्,
शव, शम्ब, सम्ब, स्वर (पु०), स्वर (सृ),
ह्लादिनी (स्त्री०) ।

वज्रज्वलिपर्याया—वज्रजनितशब्द [वज्रनिर्घोष,
वज्रनिष्पेय, स्फूर्ज्यु ।

वज्राग्निप०—इरम्मद, मेघज्योति (इप्),
वज्राग्नि ।

वज्रज्वालाप०—प्रतिभी (स्त्री०) ।

मेघप०—अन्नम्, अन्न, अन्नम्, अन्नम्, अन्नम्,
अन्नम् (तृ), अन्नम्वाह अन्नोघर, अन्नो-
भूत् (तृ), कद, कन्ध, कन्धर, कोश, क्षर,
क्षतमाल, गगनध्वज, गडयितु, गडेर,
गडयितु, गदामर, गदाम्बर, गवेडु, गाडव,
घन, घनाघन, जलकरङ्क, जलद, जलधर,
जलम् (तृ) जलमसि, जलमुक् (च्), जलवाह,
जोमून तटित्वति, तडित्वान् (मनु०), तोयद
ददुर, देव, घराघर, घूमयोगि, नदतु,
नभोगज, नभोध्वज, नभोहस्ती (इन) । नभ्राट्
(जृ), नाग, पयोगभं, पयाघर, पयोमुक्
(च्), पर्जन्य, पर्जन्य, पाथोद, पेचक,
बलाहक, भेक, मदयितु, मदाम्बर, मुदिर
मेघ, वनद, वनमुक् (च्), वराहक, वलाहक,
वातरथ, वायुदारु, वारिद, वारिधर,

वारिमसि, वारिमुक् (च्), वारिवाह,
वारिवाहनः, वामंसि, वामुक् (च्), शम्बर,
श्वेतनील, स्तनयितु ।

मेघमेवा—(१) श्रावत्, (२) सवत्, (३)
पुष्कर, (४) द्रोण, इत्येते मेघस्य चत्वारो भेदा
स्यु ।

तद्व्यभेदा—(१) श्रावत्, (२) सवत्, (३)
पुष्कर, (४) द्रोण, (५), काल, (६)
नील, (७) वरुण (८) वायु, (९) तम, इत्येते
मेघस्य नवभेदा स्यु ।

पुनस्तद्व्यभेदा—ग्रन्थान्तरे द्रष्टव्या ।

विद्युत्प०—अचिरद्युति, अचिरप्रभा, अचिर-
रोचि (इप्), अणुप्रभा, अणुभा, अशनि—नी,
अस्थिरा, ऐरावती, क्षणप्रभा, क्षणाशु, क्षणिका,
चञ्चला, चटुला, चपला चम्पा, चला,
चिलमोलिका, चिलिमिली, जलदा, जलपालिका,
जलबालिका, तटित् (तृ), तडित् (तृ) दीप्ता,
नीलाञ्जना, मेघप्रभा, राधा, विद्युत् (तृ), वीया,
शतहृदा, शतावर्ता, शम्पा, सम्पा, सजू,
सौदामनी, सौदामिनी, सौदाम्नी, हरिस्वसा
(सृ), ह्लादिनी ।

मेघमालाप०—कादम्बिनी, काली कृष्णनवाम्बुद,
मेघमाला, मेघश्रेणी, (नवोमेघ) ।

वृष्टिप०—वर्ष, वर्षम, वर्षणम् वृष्टि-
(स्त्री०) ।

वृष्टिनिरोधप०—अवग्रह, अवग्रह, वग्रह
वग्राह ।

अग्निप०—अग्निर, अग्नि, अग्नि-क्षोणपति,

लिङ्गिनी), (४) लोहिता (धूम्रवर्णा),
(५) नीललोहिता (विश्वरुचिः), (६) सुवर्णा
(लोहिता), (७) पद्मरागा (मनोजवा), इत्येता
प्रतान्तरेऽग्नेः सप्तजिह्वाः स्युः ।

अग्निपितृपर्यायः—धर्मः ।

अग्निमातृप०—वसुः ।

अग्निपत्नीप०—अग्निप्रिया, अग्न्यायी, दहनप्रिया,
स्वाहा, हुतभुक्प्रिया ।

अग्निपुत्रभेदाः—(१) पावकः, (२) पवमानः,
(३) शुचिः, इत्येतेऽग्नेस्त्रयः पुत्राः स्युः ।

अग्निक्वणपर्यायाः—अग्निक्वणः, अपुञ्जः,
खड्गाङ्गः, स्फुलिङ्गः ।

अग्निसन्तापप०—सञ्ज्वरः, सन्तापः ।

अग्निउल्काप०—अलातम्, अलातज्वाला, उल्का,
उल्मुकम्, क्रमुकम्, (दीप्ताग्रं काष्ठम्) ।

अङ्गारण०—अङ्गारः, प्रधात्ताविः (५) ।

अग्निविद्प०—अग्निविद् (३), इङ्गालः,
कारिका, 'कोयला' इति भाषा ।

अस्मप०—क्षारः, असितम्, अस्म (अन्), भूतिः,
रक्षा, 'राख' इति भाषा ।

अग्न्युत्पातपर्यायाः—अग्न्युत्पातः, अग्न्युत्पातः,
उपाहितः ।

स्फुलकाष्ठाग्निप०—स्कन्धाग्निः । 'शोटी सकडी
की आग' इति भाषा ।

तृणाग्निप०—क्षामः, तरस्वमः, तानः, समः ।
'तिनके की आग' इति भाषा ।

तुपानलप०—कुलः, कूलः, तुपानलः, मुमुंरः ।
'भूते की आग' इति भाषा ।

करीपाग्निप०—छाणः, छागणः, छागलः । उरले
की आग' इति भाषा ।

समुद्राग्निप०—अग्निकुक्ष्यग्निः, ओवंः, काकब्जः,
कुक्ष्यग्निः, जलेन्धनः, वडवानलः, वडवामुलः,
वाडनः, वाडवानलः, संवर्तकः, समुदवह्निः,
सलिलेन्धनः ।

यनाग्निप०—दवः, दावः, दावाग्निः, दावानलः,
दुधः, वन्वह्निः, वनानलः, सहरक्षाः (अस्) ।

ज्वराग्निप०—आधिमन्यवः ।

मेघाग्निप०—इरम्मदः ।

प्रेतदाहाग्निप०—क्रव्यात् (६), क्रव्यादः,
चिताग्निः ।

मृतकाग्निप०—सव्यः ।

सूतकाग्निप०—अप्रसव्यः ।

पित्राग्निप०—कव्यवाहनः ।

देवाग्निप०—दुव्यवाहनः ।

वैत्याग्निप०—सहरक्षाः (अस्) ।

यज्ञाग्निप०—अपोनपात् (६) ।

ऋष्याग्निप०—अपान्नपात् (६) ।

जर्महोमाग्निप०—पथिकृत् (६) ।

पदहोमाग्निप०—अग्नीकवान् (मनु०) ।

आधानाद्यग्निप०—ग्रहस्तातः ।

गृपकर्माग्निप०—सुरभिः ।

अहोदनाग्निप०—भरतः ।

सवनाहुतिप०—यविष्ठः ।

विवाहाग्निप०—महिमान् (मनु०) ।

वंशवदेवाग्निप०—अद्भुतः ।

प्रतान्ताग्निप०—बहुरत्नादः ।

पाकयज्ञिकवह्निप०—सुलभ ।

अध्वरे दक्षिणाग्निप०—अग्निवाह्यपंचन, शुक्र ।

पश्चिमेऽग्निप०—गाह्येत्य, गृहपति, पवमान ।

पूर्वेऽग्निप०—आहवनीय, शस्य, हव्यवाहन ।

लौकिकाग्निप०—प्रावसथ्य, सम्य ।

धूमपर्व्या—अग्निवाह, अम्भसू करमाल, जीमूतवाही (इन्), दहनकेतनम्, धूम, वायुवाह, स्तरी (स्त्री०) ।

गन्धवासितधूमप० धूप ।

काष्ठप०—काष्ठम् दलिकम् दाश ।

समित्प०—इध्वनम्, इध्वम् एध एध, (अस्) तपणम्, समित् (ध) (स्त्री०) ।

समिद्भेदा ग्रन्थान्तरेद्रष्टव्या ।

होमप०—प्राहुति, देवयज्ञ, वषट्कार,

हवनम् होत्रम्, होम ।

होमकुण्डप०—हविक्री, होमकुण्डम् ।

धान्यभेदा—(१) यवा, (२) गोधूमा, (३) तिला, (४) कङ्गव, (५) मुदगका, (६) श्यामाका, (७) चणका, इत्येते धान्यानां सप्त भेदा स्तु ।

हृद्यान्मप०—अरु, हव्यपाक, हव्यान्मम् ।

धाद्याप०—धाव्या, सामधेनी, अग्निसमिधने समित्प्रक्षेपणवह्निज्वलने या ऋक्प्रयुज्यते सा 'धाव्या सामधेनी' च ।

अग्निवाहन (छाग) प०—अज, छाग, छागल,

छाग, तुभ पशु, वस्त, शुभ, स्तभ स्तुभ ।

अजाप०—अजा, गलस्तनी, छागिका छागी,

मञ्जा सर्वभक्षा ।

यमप०—प्रन्तक, अकंपुत्र, अकंसूनु उर्मिला

पति, औडम्बर, औदुम्बर कङ्क, कर्मकर,

काल, कालकुन्ध, कालकूट, कालिन्दीसोदर,

कीनाश कृतान्त, चित्रगुप्त जीवितेश,

दक्षिणदिवपाल दक्षिणाधिर, दक्षिणाशापति,

दण्ड, दण्डधर, दण्डधार दण्डवाम, दधन

धर्म, धर्मराज, धर्मराट, धूमोर्गापति प(पा)

पर, पितृपति, पीयु पुराणान्त, प्रतरति,

प्रेतराट (ज्), भीमशासन मन्द महासत्य

महिषध्वज, महिषवाहन मृशु, यम, यमन

यमराज, यमराट् यमुनाग्रज, यमुनाभ्राता

(तृ), लुनायवाह, विशेषपात् (द्) विश्वप्ता

(आकारान्त), वैवस्वत यमन, शीणपाद

शीर्गाग्नि, शीर्गाहि, श्राद्धदेव, समवर्ती (इन),

सावित्रय, सूरसू, हरि, हृपण ।

यमपत्नीप०—उर्मिला, धूमोर्गा, विजया ।

यमपुरीप०—यमपुरी, यमनी ।

यमलेखकप०—चित्रगुप्त ।

यमप्रतीहारप०—वैध्यत ।

यमविचारभूप०—कालीची, कालीमी ।

यमपञ्जिकाप०—अयसंधानी, पञ्जिका ।

यमव्रतप०—कीलात्प, क्षपाट, खसात्मज नर

विष्वण नृचक्षा, (अस), पलाश, पलाशी

(इन), रात्रिमट त्रिलुर, शङ्कु, शमनीपद,

सन्ध्याबल हनूप ।

यमदासनामनी—(१) चण्ड, (२) महाचण्ड,

इत्येतौ यमस्य द्वौ दासौ स्याताम् ।

मृत्युपर्व्या—अन्त, काल, नाश निधनम्,

मरणम् मृति, मृत्यु, शेषस्तु कामदेवे ।

यमवाहन (महिष) ५०—कटाह, वलुप, वासर, कृष्णशृङ्ग, गद्गदस्वर, जरन्त, दशभीरुक, धीरस्कन्ध, पिङ्ग, मह, महिष, यमरथ, यम-वाहन, रस्ताक्ष, रजस्वल, लालिक, लुलाप, लुलाप, बाहद्विद (५), बाहरिपुः, सैरिन, स्कन्धशृङ्ग, हसकालीतनय, हेरम्ब ।

महिषीप०—कलुपा, काली, पयस्विनी, मन्द-गमना, महाक्षीरा, महिषी, सैरिभी, हसकाली ।

निर्ऋतकोणविकपालप०—निर्ऋति. (पु०) नैर्ऋत (पु०), नैर्ऋती (स्त्री०) नैर्ऋतकाण-नैर्ऋत दिक्पाल कोणाधिपति, पश्चिमदक्षिण-कोणपाल, अवाचीप्रतीचीमध्यदिगीश ।

अलक्ष्मीप०—अलक्ष्मी, ज्येष्ठा, निर्ऋति (स्त्रियाम्) ।

राक्षसप०—अनुप, अललोहित, असुक्प, अश्रप, अक्षप, आशर, आशार, आशिर, आसर, उदर, उदर, कक्षासुत, कटपू, कबर, कर्बुर, कर्बूर, कत्माप, कपापुत्र, कीनाश, कीलालप, कीलालपा, कुणप, कंकसेय, कोणप, कोणप, क्रव्यात् (द्) क्रव्याद, क्षपाट, खसात्मज, खसा-पुत्र, जललोहित, जातुधान —क, त्रिशिरा (अस्), नक्तञ्चर, नरविष्कण, नरविष्मण, निकपात्मज, निकसात्मज, नीलाम्बर, नुचक्षा (अस), नैकपेय, नैकसेय, नैर्ऋत, पलप्रिय पलाद —न, पलाश —घी (इन्), पिशिताशन, पुण्यजन, पुरुपाद, पैशाच प्रवाहिक, भूत, रक्तग्रह, रक्तग्रीव, रक्ष (अस्) (न०), रजनीचर, रतविष्मण, राक्षस, रात्रिचर, १-२८

रात्रिञ्चर, रात्रिबल, रात्रिमट, विखुर, विथु, विधुर, शङ्कु, शमनीपद, सन्ध्यावल, समितीपद, स्तब्धमम्भार, हनुप, हनुप ।

रक्ष पुरीवर्षाया —निरक्षदेश, पलभाग्र्यस्यानम्, रक्ष पुरी, राक्षसीपुरी, रावणराजधानी, लङ्का (इय कुमध्यगा), व्यक्षदेश, अधुना 'तिलोन' इति नाम्ना प्रसिद्धो देश ।

रक्ष पितृप०—निर्ऋति (पु०) ।

रक्षोमातृप०—निकक्षा, निकपा, निकसा, निर्ऋती, नैकपेयो, नैकसेयी ।

पिशाचप०—अनृजु, कापिशेय, कापीशेय, दर्व पिङ्गक, पिण्डक, पिशाच ।

शरीरस्थघातुभेदा—(१) रस, (२) अस्तृक् (ज्), (३) मासम्, (४) मेद (स), (५) ग्रस्थि, (६) मज्जा, (७) शुक्रम्, इत्येते शरीरस्थ्या सन्तधातव स्युः । (१) रोम (न्), (२) त्वक् (च्) (३) स्नायुश्चेभि सहिता दश घातव स्युः ।

रसघातुप०—ग्रथितसम्भव, असुक्कर, आग्नेय, आहारतेज (स्), घनघातु, महाघातु, मूल घातु रस, पट्टसासव ।

रक्तप०—अस्तृक् (ज्), अश्रम्, अस्रम्, आग्नेयम्, आगुरम्, कीलालम्, क्षतजम्, प्राणदम्, मास-कारि (इन्), रक्तम्, रसतेज (स), रसभवम्, रुधिरम्, लोहितम्, वासिष्ठम्, विलम्, शोणितम्, शोध्यम् ।

मासप०—आमिषम्, आरटम्, उद्ध, उद्धसम्, काश्यपम्, कीनम्, क्रव्यम्, जङ्गलम्, तरसम्, २६-५६

पलम्, पललम्, पिशितम्, भासम्, मेदस्कृत्
(त्) (न०), रक्ततेज (स्), रक्तमवम्, लेप-
नम् । समारटम् ।

भासलताप०—ग्रामिपलता, पेशी, पेश्य
(स्त्री० व०), भासलता ।

मुख्यभास (हृदय)प०—ग्रामभासम्, बुक्क
(त्रि०), बुक्का (ग्रन), सुरसम्, हृत् (इ),
हृदयम् ।

शुष्कभासप०—उत्तपनम्, वल्लुरम्, वल्लूरम् ।

पूयप०—दूष्यम् पूयम् 'पीप' इति भाषा ।

वसाप०—ग्रस्थिहृत् (त्) (न०), गौतमम्,
भासजम्, भासतेज (स्), मेद (स) (न०)
वपा, वसा । 'चर्वी' इति भाषा ।

मस्तकस्नेहप०—गोदम् (पु० न०) गोदम्,
मस्तकस्नेह, मस्तिष्क, मस्तुलुङ्गक । 'मगंज'
इति भाषा ।

हड्डप०—ग्रस्थि (न०), कर्कर, कीकसम्, कुल्यम्,
देहधारकम्, नारद्वजम्, मञ्जुकृत् (त्) (न०),
भासपित्तम्, मेदस्तेज (स्), मेदोजम्, दबदयि-
तम्, सार, हड्डम् । 'हड्डी' इति भाषा ।

मस्तकहड्डप०—किरोटि—टी (स्त्री०) । मस्तक-
हड्डम् ।

वर्णप०—ग्रपा-नाथ, ग्रपापति, ग्रप्यति,
ग्रन्विषया (ग्रन्) ग्रन्धुकान्तार, ग्रन्धुवास,
ग्रन्धमन्दिर, उद्गम, कुण्डली (इन), ऋष्याद,
जम्बुक, जम्बूक, जलकान्तार, जलपति, जल-
भूषण, जलाधिदेवत जलेश्वर, जीवनावास,
दुन्दुभि, दंत्यदेव, नन्दपाल, परञ्जन, पर-

ञ्जय, पश्चिमदिशापति, पाशपाणि, पासी
(इन्), प्रचेता, (स्), प्रतीचीश, प्रत्यगाशा-
पति, भकरवाहन, मेघनाद, यादपति,
यादमात्राथ, यादसाम्पति, यादोनाय, राम,
व, वरण, वरुण, वाम, वारिलोम, वारीश्वर,
वाय्याश्वथ, विलोम, शीतल, सवृत सलि
लेश्वर, सुखाश ।

वर्णवाहनप०—गालास्य, कुम्भी (इन्),
कुम्भीर, गोमुख, जलमूवर, तालुजिह्व, नक्र,
मकर, महामुख, शकुमुख, शलमुख । 'नाकू'
मय' इति च भाषा ।

वर्णपत्नीप०—काह्वी, गौरी, तल्लि—स्त्री ।

वारुणपुरीप०—गन्धवती, वरुणपुरी, सुला ।

जलजन्तुप०—यादासि (न० व०) जलजन्तव.
(पु० व०) ।

जलप०—ग्रपा (स्त्री० व०), ग्रम्बु, जलम्,
तोयम्, पानीयम्, क्षेपस्तु विष्णो ।

समुद्रप०—ग्रन्धि जलधि, वरुणगृह, वरुणा-
वास, समुद्र, सागर, सिन्धु, क्षेपस्तु विष्णो ।

नदीप०—ग्रपगा, ग्रम्भा, ग्रणां, ग्रपगा,
इरावती, श्रष्टिकुल्या, कर्पू, कुल्या, कूलकूपा,
कूलवती, कृष्णा, गिरिबा, चञ्चला, चम्पिला,

जम्बालिनी, जलधिगा, तटिनी, तरङ्गिणी, तलोदा,
द्वीपवती, घुनि—नी, घेना, नदी, निम्नगा, निम्न-
रिणी, निर्गिरणी पयस्विनी, पर्वतजा, पार्वती,
माता (तृ), रुजाता, रोधवक्रा, रोधदवक्रा,
रोधस्वती, रोधोवक्त्रा, रोधोवक्रा, रोधोवती,
वहा, वाहिनी, शिफा, शंवतिनी, शंवातिना,

समुद्रकान्ता, समुद्रगा, समुद्रदयिता, समुद्रस्त्री,
सरस्वती, सरित् (त्), सखुत् (त), सागरगा,
सागरगामिनी, सिन्धु, सुनोरा, खन्ती, स्रोता
(अस्), स्रोतस्थती, स्रोतस्विनी, स्रोतोवहा,
स्रात्मा, हिरण्यवर्णा, ह्लादनी ह्लादिनी ।

मत्स्पप०—अण्डज, अग्निमप, आत्मासी (इन्),
कण्टकी (इन्), कण्ठकाल, कण्ठी (इन्), जल-
चर जलपिप्परु, जलपिप्पिक, जलेशय, भ्रूष,
तिमि, पाठीन, पृथुरोमा (अन्), मच्छ, मत्स,
मत्स्य, माङ्गल्यदर्शन, मीन, मूक, राहित,
वल्कवान् (मत्तु०), विमार, वंसारिण, शबर,
शकलि, शकली (इन्), शकुनी (इन्), शकुली
(इन्) शम्बर शल्की (इन्), शेव, सधाचारी
(इन्), स्थिरजिह्व स्वकुन्क्षय ।

तदन्वेषि पर्याया—अग्निमप, अन्नरसोका
(अप्), घनरमचर, तुरस्क, नीरनिकेत,
पाठीर, पुष्करागार, प्रोष्ठी (इन्), वनाहकर
सागर, शकली (इन्) शकर, शफरी (इन्) ।
मदिराप० अग्निजा, इरा, कल्पम्, कश्यम्,
कादम्बरी कारिशम्, कारिशायनम्, गन्धोत्तमा,
देवसृष्टा, परिष्पुता परिस्सुत् (त्), परिस्सुता,
प्रसन्ता, मदना, मदिरा, मदिष्ठा, मद्यम्, मधु,
माध्वीकम् माद्वीकम्, वारुणी, शुण्डा, सुरा,
स्वादुरमा, हलिप्रिया, हारहूरम्, हाला ।

वायुपर्याया—अलति, अग्निमस, अद्धति,
अजिर, अञ्चति, अनवस्वात्, अनिल, अव-
लीर, अहिकान्त, आत्मा (अन्), आवक,
मानुग, उत्तरपश्चिमदिक्कोणाधिपति, क,

कम्पलध्मा (अन्), कम्पाक, कर्ता (त्),
क्षिपु, क्षिपति, खग, खदवास, गन्धवह,
गन्धवाह ही (इन्), चञ्चल, चपल, चल,
जगत्, जगत्प्रण, जगद्वल जलकान्तार, जवन,
जलद्रुपण ?, जीवन, तरसरी (इन्), दैत्यदेव,
घार घारावलि, धूनन, धूलिध्वज, ध्वज-
प्रहरण, नभ प्राण, नभ श्वास, नभ स्वर,
नभस्वान् (मत्तु०), नभोजात, नि पाव, नित्य-
गति, निश्वासक, प, पञ्चलध्मा (अन्),
पवन, पवमान, पश्चिमोत्तरदिक्कोणपति,
पुण्याकुल, पुपताम्पति, पुपतास्व, पुपदस्व,
प्रकम्पन, प्रधावन प्रमञ्जन प्रवह, प्राण,
फणिप्रिय, बलदेव, भोगिकान्त, मरुत, मरुत्
(त्), मर्क, मलिम्सुच, महावल, मातरिश्वा
(अन्), मास्त, मृगवाहन, मेघकारक, मेघारि,
मोटन, य युजिन, लघुग, लोलघण्ट लोलपट,
लोहघन, व, वह, वात, वातगुल्म, वाति,
वातूल, वायु, वास वाह, वि, विश्वप्ता (आ-
कारान्त), विहग, वेथी (इन्), शीघ्र, शीतल,
शुचि, शुपिन, शुष्मि, स्वसन, स्वसिन,
श्वसीनि, श्वेतोदर, सहर्ष, सदागतिः समिर,
समीर, समीरण, सम्भूत, सर, सरयु, सार,
मुखाश, सुराशय, सूदाकु, सूमर, स्तनून,
स्पर्श, स्पर्शन, स्वकम्पन, हरि ।

वायुपुरी०—गन्धवती, वातपू, वायुपुरी ।

वायुवाहन (मृग)०—अजिनयानि, कुरङ्ग,
मृग, वनायु, वातायु, वानायु, शारङ्ग,
सारङ्ग, हरिण ।

वायुपुत्रभेदो—(१) भीमसेन, (२) हनुमान् (मनु०) इत्येतौ वायोद्वौ पुत्रौ स्त ।

भीममातृप०—कुन्ती पाण्डुपत्नी, पृथा ।

हनुमन्मातृप०—ग्रञ्जना, ग्रञ्जनावती ।

वायुभेदा—(१) रुरु, (२) भूधू, (३) चण्ड, (४) प्रचण्डचेत्येते वायोश्चत्वारो भेदा स्युः ।

तदन्यभेदा—(१) ग्रावह, (२) प्रवह, (३) सवह, (४) विवह, (५) उद्वह, (६) प्रतिवह, (७) प्राणवह, इत्येते वायो सप्त भेदा स्युः ।

‘मनास्तरे तन्भेदा—(१) भूवायु, (२) ग्रावह, (३) प्रवह, (४) उद्वह, (५) सवह, (६) सुवह, (७) परावहश्चेति । ‘सिद्धान्तशिरोमणी’ तु—(१) ग्रावाह, (२) प्रवह, (३) उद्वह, (४) सवह, (५) सुवह, (६) परिवह, (७) परावहश्चेति सप्त भेदा स्युः । अथ शरीरस्याः प्राणादयः पञ्चवायवस्तत्क्रियाश्च यथा—

(१) प्राण (हृदि) (अग्नप्रवेशनम्) । (२) अपान (गुदे) (भूत्राद्युत्सर्गम्) । (३) समान (नाभिमण्डले) (अत्रादिपचनम्) । (४) उदान (कण्ठदेशे) (भाषणादि) । (५) व्यान (सर्वशरीरम्) (निमेषादि) , इत्येते शरीरस्यवायो

पञ्चभेदास्तत्क्रियाश्च । अथ तस्य कृकरादयः पञ्च भेदास्तत्क्रियाश्च यथा—(१) कृकर (क्षुत्कर) , (२) देवदत्त (जृम्भणकर) , (३) माग (उद्गारकर) , (४) कूर्म (उन्मीलननिमीलनकर) (५) धनञ्जय (पोषणकर) , इत्येते

तस्य कृकरादयः सत्क्रिया पञ्च भेदा स्युः ।

वातसंहतिप०—आ सङ्गिनी, वातगुल्म वात-

मण्डली, वातसंहति, वाताली, वातुल, वातूल, वात्या । भाषाया तु ‘ववण्डर, ‘ववूला, इति च लोकोक्तम् ।

मृदुवातप०—चिञ्चिलिक मृदुवात, लिद (ह), लेढा (द), सोरत ।

शिशिरर्तुजवायुपर्यायो—पुटानिल, शंशिर ।

वसन्तर्तुजवायुप०—ममलपालिक, दाक्षिणात्य, मलयानिल, वासन्त ।

ग्रीष्मर्तुजवायुप०—गरवायु, ग्रंथ, चरवायु, चारवायु, निदाधज, निदाघसमयानिल ।

वर्षर्तुजवायुप०—कङ्कावात, ऋष्मानिल, ऋष्मावात, प्राक्पिज, सकावात, सवृष्टिकप्राक्-इभवानिल,

शरदृतुजवायुप०—शर, शारव, सारण ।

हेमन्तर्तुजवायुप०—जारवायु, हेमन्त ।

कुबेरपर्यायो—अर्हदुपासक, भलकाधिप, अष्ट-दन्त, इन्द्रावसु, इलविलापुत्र, ईशवस्य,

ईशसख, ईहावसु, उत्तराशापति, एककुण्डल, एकपिङ्ग, एलविल, ऐडविड ऐडविल ऐल,

ऐलविल, किन्नरेश किन्नरेश्वर किम्पुरुषेश्वर, किशाली (इन्), कुड, कुतमु, कुवेर, कुशरीर,

कुह केकराक्ष, कैलासनाथ, कैलासीका, (प्रस्), गुह्यक, गुह्यकेश, गुह्यकेश्वर, त्रिपात् (द्),

त्रिशिरा, (यस्), त्र्यम्बकसख, द्रुम धनकेलि, धनद, धनाधिप, धनाध्यक्ष, धनो (इन्), धने-

श्वर, नन्दोवृक्ष नरवाहन, निधानाध्यक्ष, निधानेश, निधिनाथ, निधिपाल, निधीश्वर,

नृधर्मा (अन्), पथलाञ्छन, पराविद्ध, पिशा-

चको (इन्), पुण्यजनेश्वर, पोलस्त्य, प्रमोदितः, वकः, ननुप्यवर्मा (अन्), मन्द, महासत्त्व, मायुराट् (ज्), यक्ष, यक्षराज, यक्षराट्, (ज्), यक्षेश्वर, रत्नकर, रत्नगर्भ, रत्नहस्त, राज-राज, रुद्रमख, चक्रनेत्रः, वटवामी (इन), वटा-श्रय, वसु, वित्तेश, विलः, वैश्रवण, शम्भु-मित्र, श्रीकण्ठपक्ष, श्रीद, श्रेष्ठ, सत्यसङ्गर, सितोदर, सुप्रसन्न, सोम, स्वेश्वरः हय्यंश, ग्रहंत्पर्याया —ग्रहन (त्), जिन, शेषस्तु देवे ।

उपासकप०—आराधनाकर्तृ, आराधनाकर्त्ता, उपासक ।

कुबेरपुरीप०—अलका, कुबेरपुरी, प्रभा, वसुप्रभा, वसुसारा, वसुस्यली, वस्वोकसारा, वस्वोक-सारिका, वस्वोकसारा ।

अधिपप०—अधिपः, नाय, स्वामी शेषस्तु रवौ अष्टप०—अष्ट (अन्) (त्रि. व.) ।

वन्तप०—दन्त, दशन, द्विज, रद, शेषस्त्वन्यत्र ।

इच्छाप०—अभिलाष, आशसा आषा, इच्छा, ईप्सा, ईह, ईहा, काक्षा, काम, कामना, गदं, तृट् (प्), तृष्ण, धनाया, मनोगती, मनारः, मनोराज्यम्, रुचि, लिप्सा, लोभ, वश, वाञ्छा, स्पृहा ।

यसु(घन)प०—अर्थ, ऋक्णम्, ऋण्यम्, द्युम्नम्, द्रविणम्, द्रव्यम् धनम्, पूत्र्यम्, रिक्थ्यम्, रा (रं), वसु, विट्, वित्तम्, विभव, सारम्, स्वम् स्व पतेयम्, हिरण्यम् ।

घटिताघटितहेमरूप्यप०—प्रकुप्यम्, कोशम्,

कोशः, कोष, हिरण्यम् ।

ताम्रादिकप०—कुप्यम् ।

आहत (मुद्रित) कुप्याकुप्यप०—रूप्यम् ।

निधिपर्याया —कुनाभिः, गूढकोश, निधानम्,

निधिः, रत्नकोश, वर्णकवि, शेवधि, सेवधि ।

निधिभेदा —(१) पञ्च, (२) महामय, (३) यक्ष, (४) मकर, (५) कच्छप, (६) मुकुन्द, (७) कुन्द, (८) नील, (९) खर्व (चर्चा) (अस्), इत्येते निधेनवभेदा स्तु ।

निक्षेपपर्याया —उपनिधिः, निक्षेप, न्यस्तक, न्यास, स्थाप्य 'धरोदर' इतिभाषा ।

कुत्तितप०—कु (अ०), कुत्तितम् ।

बेर (शरीर) प०—अङ्गम् कलेवरम्, काय. तनु. बेरम्, शरीरम्, शेषस्तु गृहे ।

कुबेरपत्नीप०—ऋद्धि, कुबेरपत्नी, धनद्वारा ।

कुबेरमातृप०—इडविला, इलविला, कुबेराम्बा ।

कुबेरपितृप०—कुबेरजनक, पोलस्त्य, विश्रवाः,

कुबेरभ्रातृप०—दशकण्ठ, मेघनादजनक, रावण ।

कुबेरस्थानप०—कैलास, रजताचल, हराद्रि, शेषस्तु शिवे ।

कुबेरस्थानप०—पुण्यम्, पुण्यकम् ।

कुबेरसारधिप०—मायुराज ।

कुबेरोद्यानप०—चैत्ररथम् ।

कुबेरपुत्रभरी —(१) नलकूरर, (२) मणिप्राव (मणिप्रीत), इत्येते कुबेरस्य द्वौ पुत्रौ स्त ।

किन्नरप०—प्रश्वमुख, किन्नर, किम्पुरुष, तुरङ्गवदन मयु ।

यक्षप०—स्वापेय, गुह्यक पुण्यजन, यक्ष, राजा

२६-५६

(८८), बटवाही (८९) ।

गुह्यरूप०— कुबेरनिधिरक्षक, गुह्यर, देवजन, मानवचरि ।

तन्नामानि जीमूतवाहन, मणिनन्द इत्यादयः ।
गन्धर्वपर्याया—गन्धर्व, गानु, गान्धर्व, गीत-
मन्दी (इन्) दिव्यगायन, दयगायन, सुरगायन,
स्वयगायक हरिजनसत्त्व ।

गन्धर्वभेदा—(१) चित्ररव, (२) तुम्बुरु,
(३) वसुधन्वि, (४) विद्याधनु, (५) वृषभाक्ष,
(६) दह (हाहा, हाहा, (७) हाहाहूहू, (८)
हूहू (हूहू), इत्यादौ गन्धर्वभा भेदा स्तु ।
कुबेरवाहन (मनुष्य) प०—नर, मनुज,
मानव 'धायस्तु' इव ।

ईशानपर्याया—ईश, ईशान, ईशानकोणाधिपति,
रत्न गङ्गुर, शिप, गोपारु शिबे । प्रथमभास्व-
रदानागता रत्नविशेष ।

ईशानपुरीप०—ईशपुरी, ईशानपुरी, यशोवती ।

इति धोमुहु-रद्वयविरचिते उज्ज्वलपद्मकोषे

पोरुशो विवक्षितव्यं समाप्तिमममत् ।

★

पुरवर्ग —

पुरपर्याया—प्रधिष्ठानम् दश, नगरम्, नगरी,
निगम, निगमनम्, पटभेदनम्, पट्टनम्, पट्टनी,
पत्तनम्, पुट, पुटभेदनम्, पू (२) (स्त्री०),
पुरम्, पुरि, पुरी, स्थानम् (ग्राह्य इति भाषा) ।
पण्यप०—व्यविक्रयद्वयम् व्यविक्रयवस्तु ।

पण्यभूत०—पारोहः ऋषिचरम्भानम्, ऋषारोह,
पानमुषम्, जन्मम्, पण्यभू, हट्ट, हट्टक्य,
(परोदने वचन का स्थान इति भाषा) ।

पण्यशात प०—घट्ट, घाण, निगमा, पण्यवि-
कृतताया, पण्यवोधिना, पण्यवीयो, पण्यशातम्-
सा । शिखि—णो, सवात, हट्ट, 'वाजार'
'दुहान' इति च भाषा ।)

पण्यपव०—ऋषिचरद्वयम्, व्यविक्रय-
वस्तुप ।

वन्द्यप०—घायं, ऊर्ध्व, ऊर्ध्व, भूमिस्पृक्
(घृ), शिष्ट वंद्य, वनिया, इति भाषा ।

तद्वृत्तिभेदा—(१) वाणिज्यम् (व्यापार), (२)
पानुपात्यम् (जानवर पानना), (३) वपणम्
(पत्नी), चति वंद्याना तिस्रो वृत्तयः स्तु ।

प्राप्तोविकाप०—प्राचीव, प्राचीविना, जी-
नम्, जीविका, पार्ता, वृत्ति, पत्तनम् । 'राजगार'
इति भाषा ।

वणिकृप०—प्रापणिक, व्यविक्रयक, व्यविक्र-
कर्ता (वृ), व्यविक्रयी (इन्), चङ्गण, नागर,
निगम, निमुंठ, नैगम, पणि, पणी (इन्),
पण्यजीव, प्रापणिक, वणिकृ (ज्) वंदेतिव,
वंदेह वंदेहृ, व्यापारी (इन्), सायंवाह,
वनिया 'वनजारा व्यापारी' इति च भाषा ।

वणिगृहप०—वणिक, वणिगृहम्, 'वनिय का
घर इति भाषा ।

वाणिज्यप०—व्यविक्रय, वणिज्या, वाणिज्यम्,
सत्यानृतम् । वणज इति भाषा ।

क्रयप०—क्रय, क्रयक, क्रेणी (इन्), प्रक्रय,

भेटकः । 'खरीदना' इति भाषा ।

विक्रयप०—पणः, विक्रयः, विपणः । 'वेचना'
इति भाषा ।

क्रायकप०—क्रयकर्ता (न०), क्रयिकः, क्रयी
(इन्), क्रायकः, क्रेता (तृ), 'मोल लेने वाला'
'खरीदने वाला' इति च भाषा ।

विक्रायकप०—विक्रयकर्ता (तृ०) विक्रयिकः,
विक्रयी (इन्), विक्रायकः, विक्रेता (तृ) ।
'वेचने वाला' इति भाषा ।

क्रयाणकप०—क्रयाणकम् । 'खरीदी हुई वस्तु'
इति भाषा ।

विक्रयाणकप०—विक्रयाणकम् । 'वेचने के लिए
रखी हुई वस्तु' इति भाषा ।

विक्रेयपर्यायाः—पणितव्यम्, पण्यम्, विक्रेयम् ।
'बिकने की वस्तु' इति भाषा ।

मूल्यप०—अर्थः, अवक्रमः, भाटकः, मूल्यम्, वक्रमः,
वस्तुः, (पु० न०), 'बिकने की वस्तुओं का मोल'
इति भाषा ।

क्रमप०—क्रमम् (त्रि०), क्रेतव्यमात्रकम् । 'खरीदने
योग्य वस्तु' इति भाषा ।

क्रय्यप०—क्रय्यम् (त्रि०) 'वेचने के लिए
(प्रसारित) बाजार में फैलाई हुई वस्तु' इति
भाषा ।

विनिमयप०—निमयः, निमेयः, नैमेयः, परावर्तः,
परिदत्तम्, परि(री)दानम्, परि(री)वर्तः,
परिवर्त्तनम्, परिवृत्तिः, परीवर्त्तः—नम्, प्रति-
दानम् प्रतिहारः विनिमयः, विमयः, विमेयः,
वैमेयः, व्यतिहारः, 'हेरा फेरी' 'अदला-बदली'
१-२८

इति च भाषा ।

सत्यापनप०—सत्यङ्कारः, सत्याकृतिः, सत्यापनम्,
'वयाना' 'साई' इति च भाषा ।

मूलधनप०—मीविः, नीवी, पण्यद्रव्यम्, परिपणः,
भाण्डम्, मूलद्रव्यम्, मूलधनम्, वणिङ्मूलधनम्,
'पूँजी' 'मूलधन' इति च भाषा ।

लाभप०—अधिकम्, फलम्, लाभः, 'लाम' 'नफा'
'मुनाफा' इति च भाषा ।

निक्षेपप०—उपनिधिः, निक्षेपः, न्यासः । 'धरो-
हरि' 'धाती' इति च भाषा ।

न्यासापणप०—सदपणम्, न्यासापणम्, प्रति
(ती) दानम्, परि (री) दानम् । धरोहरि लौटाना'
इति भाषा ।

महर्घप०—महर्घः । 'महंगा' इति भाषा ।

महर्घताप०—महर्घता, महर्घत्वम् । 'महंगाई'
इति भाषा ।

महर्घ्यताप०—महर्घ्यता, अधिकम्पूतत्वम् ।

महार्घप०—महार्घः (त्रि०), महामूल्यम् ।

महार्घ्यप०—महार्घ्यः (त्रि०), मूल्यवान्, 'वेश
कीमती' इति भाषा ।

समतप०—तुल्यता, समता, समत्वम्, समानता,
सादृश्यम्, साम्यम् ।

समर्घप०—समर्घः (त्रि०), 'सस्ता' 'मंदा' इति
च भाषा ।

समर्घताप०—समर्घता (स्त्री०), समर्घत्वम्
(न०), 'सस्ताई' 'मंदगी' इति च भाषा ।

ऋणप०—अपमित्यकम्, उद्धारः, ऋणम्, पय्यु-
दञ्चनम्, 'उधार' 'कर्ज लेना' इति च भाषा ।

वृद्ध्याजीवप०—कुसीदिक, द्वैगुणिक, बाधुपि, बाधुपिक, बाधुपी (इन्), 'व्याजखोर' इति भाषा ।

कुसीदप०—अयं प्रयोग, कुशोदम्, कुपीदम्, कुसीदम्, वृद्धिजीवनम् वृद्धिजीविका । व्याज का धन्धा 'व्याज का व्यापार' इति च भाषा ।

वृद्धिप०—वृद्धि (स्त्री०), कलान्तरम् (न०), 'सूद 'लाम' व्याज' इति च भाषा ।

चयप०—उपचय, ऋद्धि एधा चय, चिति, वृद्धि ।

क्षतिप०—अपचय, अपहार अपाय, क्षति, क्षय, नाश, विरति, हानि ।

बन्धकप०—अधिः (स्त्री०) अधिक, प्रणय, बन्ध, बन्धक । गिरवी 'बन्धक' इति च भाषा ।

इति श्रीमुकुन्ददेवसिद्धिरचिते ज्योतिषशब्दकोषे
सप्तदश पुराण समाप्तिमगमत् ।

प्रकीर्णवर्गः —

उक्तप०—अभिहित, आख्यात ईरित उक्त उच्चारत, उच्चारित, उद हत, उदित, उदीरित उद्दिष्ट उपदिष्ट कथित कलित, कीर्तित, कथित, गदित जल्पित, निगदित निरुक्त, निर्दिष्ट परिकीर्तित, परिगदित, परिजल्पित, प्रकीर्तित, प्रजल्पित प्रणिगदित, प्रदिष्ट प्रीयत भणित, भाषित लपित,

विनिर्दिष्ट, विहित, समीरित, समीरित, समुदाहृत, समुदिता, समुदीरित, समुद्गीर्ण, सप्रोक्त । एते त्रिलिङ्गा स्युः ।

कथनप०—अभिधानम्, उच्चारणम्, कथनम्, कथा (स्त्री०), गदनम्, जलनम्, भणनम्, भाषणम्, लपनम् वचनम्, वदनम् वाचनम् । एते क्लीबलिङ्गा स्युः ।

वाच्यप०—अभिधेय, उच्चारणीय, उच्चारितव्य, उच्चार्य, कथनीय, कथितव्य, कथ्य, गदनीय, गदितव्य, गद्य, जलनीय, जल्पितव्य, जल्प्य निदखनीय, निर्देश्य, निर्देष्टव्य, भणनीय, भणितव्य, भण्य, भाषणीय, भाषितव्य, भाष्य, लपनीय, लपितव्य, लप्य, वक्तव्य, वचनीय वदनीय, वदितव्य वद्य, वाच्य, विनिर्देश्य । एते त्रिलिङ्गा स्युः ।

वाचकप०—अभिधायक, वक्ता (क्त्), वाचक । एते त्रिलिङ्गा ।

उपरावाचकाव्यप०—उक्त्वा, उच्चार्य, उदित्वा कथयित्वा, जल्पित्वा, प्रकथ्य, प्रजल्प्य, प्रलप्य भणित्वा, भाषयित्वा, लपित्वा सप्तप्य, समुच्चार्य समुदर्य, सम्भष्य, सम्भाष्य । एते ङग्या ।

उच्चार्यमाणप०—उच्चार्यमाण उदासन, जल्पयमान, निर्दिश्यमान भणयमान भाष्यमाण, लप्यमाण, वक्त्यमाण । एते त्रिलिङ्गा ।
अत्रगतवाचकशब्दाः—अप्यत, अप्यमान, प्राप-

(१) कहा कहा हुआ (२) कहना (३) कहने योग्य (४) कोसने वाला (५) कह कर (६) उच्चारण किया जाने वाला, कहा जाने वाला (७) जाना, जाना हुआ ।

क्षितः, ज्ञातः, परिगतः, परिज्ञातः, प्रतिपन्नः,
प्रतीतः, प्रमितः, बुद्धः, बुधितः, मतः, मनितः,
विज्ञातः, विदितः, सितः, एते त्रिलिङ्गाः ।

ज्ञातव्यवाचकप०^१—अवगन्तव्यः, ज्ञातव्यः, ज्ञातु-
मर्हः, ज्ञातु योग्यः, ज्ञानकर्म, ज्ञानविषयम् ज्ञेयः,
प्रतिपाद्यम्, प्रत्येतव्यः, बोधनीयः, बोधयोग्यः,
बोधितव्यः, बोद्धव्यः, बोध्यः, विज्ञातव्यः, विज्ञेयः,
वेदनीयः, वेदितव्यः, वेदितुं योग्यः, वेद्यः, संवेद्यः ।
एते त्रिलिङ्गाः ।

ज्ञात्वाव्ययवाचकशब्दाः^२—अवगम्य, ज्ञात्वा,
प्रबोध्य, बुद्ध्वा, विज्ञाय । एतेऽव्ययाः ।
ज्ञापितप०^३—ज्ञापितः, प्रबोधितः, बोधितः,
वेदितः, सूचितः (त्रि०) ।

ज्ञापितव्यप०^४—ज्ञापनीयः, ज्ञापितव्यः, ज्ञाप्यः
एतेऽत्रि० ।

स्मृतपर्यायाः^५—कृतस्मरणम्, संस्मृतः, स्मृतः,
स्मृतिविषयः ।

स्मरणीयप०^६—सस्मरणीयः, संस्मर्तव्यः,
संस्मार्यः, स्मरणीयः, स्मर्तव्यः स्मार्यः । एतेऽत्रि० ।

स्मृत्वाव्ययप०^७—संस्मृत्य, स्मृत्वा । एतावव्ययी ।
स्मृतिप०^८—ग्राध्ययनम् (न०), चर्चा (स्त्री०),
चिन्तनम् (न०), चिन्ता (स्त्री०), चिन्तिया

(स्त्री०), ध्यानम् (न०), स्मरणम् (न०),
स्मृतिः (स्त्री०) ।

विचारप०^९—चर्चा (स्त्री०), चिन्तनम् (न०),
ज्ञानम् (न०), विचारः, (पुं०), विचारणम् (न०),
विचारणा (स्त्री०) विचिन्तनम् (न०), वित्तिः
(स्त्री०), सख्या (स्त्री०) ।

चिन्तितप०^{१०}—चिन्तितः, विचारितः, वित्तम्,
विन्नम् (त्रि०) ।

चिन्तनीयप०^{११}—चिन्तनीयः, चिन्तितव्यः,
चिन्त्यः, निरूपणीयः, निरूपितव्यः, निरूप्यः,
परिचिन्तनीयः, परिचिन्तितव्यः, परिचिन्त्यः,
विचारणीयः, विचारितव्यः, विचार्यः, विभा-
वनीयः, विभावितव्यः, विभाव्यः, सञ्चिन्तनीयः
सञ्चिन्तितव्यः, सञ्चिन्त्यः (त्रि०) ।

चिन्त्यमानप०^{१२}—चिन्त्यमानः, निरूप्यमाणः, विचा-
र्यमाणः, विचिन्त्यमानः, विभाव्यमानः (त्रि०) ।

चिन्तयित्वाव्ययप०^{१३}—चिन्तयित्वा, परिचिन्त्य,
प्रविचार्य, विचार्य, विचिन्त्य, सञ्चिन्त्य
(अ०) ।

कल्पितप०^{१४}—कल्पितः, परिकल्पितः, प्रकल्पितः
(त्रि०) ।

कल्पनीयप०^{१५}—कल्पनीयः, कल्पितव्यः, कल्प्यः,

(१) जानने योग्य (२) 'ब्रह्मानन्दे पामरव्योमशते प्रत्येतव्या नुः क्षतिर्द्विषणस्य' । इति ग्रन्थकारः ।

(३) जान कर । (४) सूचित, जनाया हुआ, बतलाया हुआ । (५) जो बतलाने के योग्य हो, समझाने योग्य
(६) याद किया हुआ (७) स्मरण (याद) करने योग्य (८) याद कर (९) स्मरणशक्ति, याददास्त ।
(१०) सोचना, विचारना, खयाल । (११) सोचा हुआ, विचार हुआ (१२) सोचने योग्य, (१३) विचारने
योग्य । (१४) विचार कर, (१५) कल्पना किया हुआ । (१६) कल्पना करने योग्य ।

परिकल्पनीयः, परिकल्पितव्यः, परिकल्प्य, उत्सर्जनम् (न०), त्यागः (पुं), ददनम् (न०),
प्रकल्पनीय, प्रकल्पितव्यः, प्रकल्प्य (त्रि०) । दानम्, निवपणम्, निर्वापणम्, प्रदेशनम्,
ऊहप०—अध्याहारः (पुं०), उन्नयनम् (न०), प्रादेशनम्, वितरणम्, विस्थापनम्, विसर्जनम्,
ऊहः (पु०), ऊहनम् (न०), ऊहा (स्त्री०), विहायिनम्, स्पर्शनम् । इह ददनत उत्तरे सर्वे
तर्कः, (प०), परामर्शः (प०), वितर्कः (प०), क्लोबलिङ्गाः ।

वितर्कणम् (न०), विमशनम् (न०) । "दत्तः—दत्तः, दिष्टः, प्रदत्त, वितरितः
नक्तिः^३—नक्तिः, नक्तिः (त्रि०) । (त्रि०) ।

ऊहितप०^३—ऊहित, तक्तिः (त्रि०) ।

अहनीयप०^१—अहनीय, अहितव्य, अह्य, हेयप०—हेय. पात्य. हातव्यः, स्वाग्यः, (त्रि०),
तर्कणीयः तर्कितव्यः तर्क्यं. (त्रि०) । (छोडने योग्य) ।

सकंपित्वाप०^५—सकंपित्वा, प्रोह्य, सन्तक्यं, 'वातव्यप०—दातव्यः, दानः, दानीय' देयः, प्रदेयः, वितरणोयः, वितर्तव्यः वितर्तयः (प्रि०) । समूह्य (प्र०) ।

अपोह्यं—प्रपोह (पु), तर्कनिराकरणम्
(न०), वितर्कभावः (पु०) ।

गतप०—अतीत., इत., गत., प्रगत., प्रयात.
यात.; विगत.; वीत., व्यतीत (त्रि०)।

*गन्तव्यप०—गन्तव्यं, गन्तुमर्हं गन्तुं योग्यं,
गमनीयं, गम्यं, गम्यमानं. (त्रि०) ।

गत्वाप०—इत्वा, गत्वा यात्वा (अ०) ।

धामनप०—गमनम् (न०), प्रयाणम् (न०),

यात्रा (स्त्री०) ।

शेषस्त्वय्यत्र । "उपोद्घातप०—उदाहारः, उपक्रमः, उपाद्घातः
 वानप०"—अहति (स्त्री०), अपवर्जनम् (न०). (पु०) ।

"दत्त०—दत्तः, दिष्टः, प्रदत्त, वितरितः
(त्रि०) ।

हेयष०—हेय. पात्य. हातव्यः, त्याज्यः, (नि०),
(छोडने योग्य) ।

'दातव्यप०—दातव्यः, दानः, दातीय' देयः, प्रदेयः, वितरणाय, वितरुंभ्यः वितर्म्यः (प्रि०) ।

^१दत्वाव्ययप०—दत्वा, वित्तर्क्य, सदाय (प्र०) ।

समाप्तः समाप्तिः, सितः (त्रि०) ।

५समाप्तिः—प्रवसानम् (न०), समापन्नम् (न०), समाप्तिः (स्त्री०), समाप्तिका (स्त्री०) ।

^{११}समापनोपर०—समापनीय., समापित्त्वभ्यः,
समाध्य. (त्रि०) ।

^{११}समापय्याव्ययप०—समापय्य (प्र०), समाप्ति प्रापयेत्यर्थे ।

^{१५}प्रवर्णितप०— दिष्टः, प्रदर्शितः, प्रदिष्टः. (वि०) ।

“उपोवपातप०—उदाहारः, उपक्रमः, उपाद्घातः

(५०) ।

23-4X

रुपय ५००

(१) अनुमान, भटकल । (२) भटकल किया हुआ अनुमान किया हुआ । (३) अनुमान के योग्य, भटकल के योग्य । (४) भटकल कर, अनुमान करके । (५) तर्क को बुर करना । (६) गप, गप्पा हुआ । (७) जाने योग्य । (८) जाकर । (९) जाना । (१०) देना । (११) दिया, दिया हुआ, बाँटा हुआ । (१२) देने योग्य । (१३) नयकवान (देने) विशेषणान्तरम्, इ० जा० न० । (१४-१५) 'वर्तमानार्थ' के देया, न० ज० । 'देयाः' । इक्षी-प्रफलवत्स्फुटय्योः, इति । 'देय' तच्चरमकथे स्थितिलक्षणम्, इति च व० ला० । 'देय' = यथागत धनार्थं कार्यमित्यर्थः । (१६) देकर । (१७) समाप्त हुआ, बुरा हुआ । (१८) पूर्ण, सम्पूर्ण । (१९) समाप्ति के योग्य । (२०) समाप्त क र । (२१) विखलाया हुआ । (२२) प्रत्य का धारण या स्वीकारम् ।

'उदाहरण०—उदाहरणम् (न०), उदाहृतिः (स्त्री) ।

'नित्यप०—अजस्रम्, अनवशतम्, अनारतम्, अनिरुद्धम्, अविश्रुतम्, अश्रान्तम्, असक्तम्, नित्यम्, सनक्तम्, सततम्, सन्ततम् । क्रिय विशेषणत्वे एषा बलीव वम् । द्रव्यविशेषणत्वे तु वाच्य (त्रि०) लिङ्गत्वम्, ज्ञ यनिति ।

'अतिशयप०—अतिमर्यादम्, अतिमात्रम्, अतिवेलम् अतिशयः (पुं०), अत्यर्थम्, उत्कर्षः (पुं०) उद्गाढम्, एकान्तम्, गाढम्, तीव्रम्, दृढम्, नितान्तम्, निर्भरः (पुं०) बाढम्, भरः (पुं०) भूषम् ।

अत्रविशेषः—

अतिमर्यादमित्यारम्भ्य भूषणशब्दपर्यन्तं नपुंसकलिङ्गे यदुक्तं तत्तु भ्रष्टत्वे द्रव्यवृत्तित्वाभावे एव ज्ञेयम् । यथा—शीघ्रं जुहोति । शीघ्रं कृतवान् । भूषं मूर्खं । भूष याति । सततं भुङ्क्ते, इति क्रिया-विशेषणत्वे एषां शीघ्रादीनां मध्ये यत्सत्त्वगामि द्रव्यवृत्तिः तत् त्रिषु । तस्य द्रव्यस्य यत्लिङ्गं तदेवास्मैत्यर्थः । यथा—शीघ्रा घेनु, शीघ्रा जरा । शीघ्रो मृत्युः, शीघ्रो वृषः । शीघ्रं वयः, शीघ्रं गमनम् । अतिशयोक्त्यनिर्भरभराणां सत्त्वगामित्वं नास्ति । नित्यं पुंस्त्वम् ।

*क्रमपर्यायाः—अनुक्रमः (पुं०), अनुपूर्विका (स्त्री०), अनुपूर्वा (स्त्री०) आनुपूर्व्यम् (न०), आनुवृत् (न०) (स्त्री०) आनुवृत्तिः (स्त्री०), क्रमः (पुं०), परिणामः—टी (स्त्री०), पर्याय (पुं०), उत्क्रमप०—ग्रक्रमः, उत्क्रमः, क्रमविपर्ययः, व्यतिक्रमः, व्युत्क्रमः एते पुल्लिङ्गाः ।

*अतिक्रमप०—अतिक्रमः, अतिपातः, उपात्ययः, पययः ।

व्यतिक्रमप०—विपर्ययः (पुं०), विपर्यायः (पुं०), विपर्यासः (पुं०), वैपरीत्यम् (न०), व्यतिक्रमः (पुं०), व्यत्ययः (पुं०), व्यत्यस्तः (त्रि०), व्यत्यासः (पुं०) ।

विपरीतप०—अपष्ठु, अपष्ठुरम्, अपसव्यम्, प्रतिकूलम्, प्रतिचोमम्, प्रतीरम्, प्रसव्यम्, वामम्, विलोमम्, एते बलीबलिङ्गाः । व्यस्तः (त्रि०) । —शरीरस्य धामभागप०—वामम्, सव्यम् ।

शरीरस्य दक्षिणभागप०—अपसव्यम्, दक्षिणा-ङ्गम् ।

प्रथमप०—अग्रम्, आदिः, आदिमम्, आद्यम्, पूर्वः, पौरुष्यम्, प्रथमम्, एते त्रिलिङ्गाः । प्र० (श०) ।

मध्यमप०—मध्यम्, मध्यन्दिनम्, मध्यमम्, मध्यमीयसु, मध्यन्दिनम्, माध्यमम् ।

(१) गमित की क्रिया वा दृष्टान्त (विज्ञात) । (२) नित्य, निरन्तर, सतत, समेश । (३) अपिष्टता (बहुतायता) । (४) यथाक्रम (सित-सिता), (५) विपरीतभाव, नियम-व्यवस्था । (६) विरुद्ध-व्यवहार, नियम वा धर्मोप-उल्लंघन (७) विपर्यय, क्रमानुसार न होने वाला । (८) विरुद्ध (उलटा) । (९) वामो घंग, (१०) बाह्यता अग्र । (११) पहला, (१२) बायाँ ।

'अन्तरप०—अन्त, अन्तिमम्, अन्त्यम्, चरमम्, जघन्यम्, पश्चिमम्, पाश्चात्यम् ।

अन्तरालप०—अन्तरालम्, विचालम्, शेषस्त्व-
न्यत्र ।

अन्तरप०—अन्तरम्, मध्यम्, शेषस्त्व-न्यत्र ।

'निरन्तरप०—घनम् निविडम्, निरन्तरम् सान्द्रम् ।

पक्षितप०—आलि ली, आवलि ली, तति
घोरणी, पक्षित माला, राजि, लेखा, वीथी,
श्रेणि जी ।

सलग्नप०—अनन्तरम्, अपटान्तरम्, अपदान्तरम्,
अव्यवहितम्, सलग्नम्, ससक्तम् ।

अधीनप०—अधीन, आपत्त, गृह्यक, नाथ-
वान् (मतु०), निघ्न, परच्छन्द, परतत्र,
परवश परवान् (मतु०), पराधीन परायत्त,
वश । एते त्रिलिङ्गा स्युः ।

समीपप०—अन्तिकम् अभित (स) (अ०),
अभ्यक्षम्, अभ्यर्णम्, अभ्याशम् अभ्यास, आस-
न्नम् उपकण्ठम्, उपात्तम्, निकटम्, पारवर्तम्,
सदेशम्, समीपम्, सन्निकर्षं, सन्निकृष्टम्, सन्नि-
धानम्, सन्निधि, समर्पादम्, समीपम्, सविधम्,
सवेश, ससीमम् ।

विरलप०—तनु, पेलवम्, विरलम् ।

ह्रस्वप०—कुञ्जम्, खवं नीच, नीची (स्त्री),
न्यक् (ञच्) (न०) चान्न । अन्यरम्, लघु,
ह्रस्व ।

उन्नतप०—उच्चम् उच्चैर्गतम्, उदग्रम्, उद्वुरम्
उन्नत, तुङ्ग प्रागु ।

दीर्घप०—आयतम्, दीर्घम् ।

विस्तीर्णप०—उरु, गुरु ततम्, पृथु पृथुनम् बहु,
वृद्धत् (त्) (न०), महत् (त्) (न०), वड्ढम्,
वरिष्टम् विवटम् विपुलम् विशङ्कटम्, विशा-
लम् विस्तीर्णम् स्फारम् ।

स्यूतप०—पीन, पीवा (अन्), स्त्रीपुंसयोस्तु
पीवा पीवर, स्थूल ।

अधिकप०—अतिरिक्त, अधिक, पुष्ट, प्रपुष्ट,
समाधिकश्चेति त्रिसिङ्गा स्युः ।

अल्पप०—अल्प क्षुल्लम्, क्षुल्लकम्, स्तोक ।

अत्यल्पप०—अणुय (अस), अल्पिष्ठ, अल्पीय
(अस्), कनीय (अस्) ।

सूक्ष्मप०—अणु, कण, कृशम्, क्षुद्रम्, तनु, तलि-
नम्, तुच्छम्, त्रुटि टी, दभ्रम् पेलवम्, माना,
सव, लेश, श्लक्ष्णम्, सूक्ष्मम् ।

बहुलप०—अदभ्रम् पुरहम्, पुरु, पुरुहम् । पुरुहू-
पुरह्वी । लकीले तु पुरुह । पुष्कलम्, प्रचुरम्,
प्रभूतम्, प्राज्यम्, बहु, बहुलम्, भूय. (अस्),
भूयिष्ठम् भूरि, स्फारम्, स्फिरम् ।

अनेकप०—अनेक, उच्चावचम्, नैक, नाना-
प्रकारम्, बहु, नैकविधम्, बहुविधम् ।

नान रूपप०—नानारूप, नानाविध, पृष-
ग्रूप, पृषान्विव, बहुरूप, बहुविध, विविध ।
एते त्रिलिङ्गा ।

समान(तुल्य)प०—तुल्य, सदृक्'द्य), सदृश,
सदृश, सधर्मा (दन्), सन्निभ, सम, समान,
सरूप, सवर्ण, साधारण, समी वाच्य-

लिङ्गाः सन्ति ।

उत्तरपदस्थसदृशप०—उपमा, कल्पः, निभः, नोकाशः, प्रकारः, प्रकाशः, प्रख्यः, प्रतिकाशः, प्रतिमः, प्रतीकाशः, भूतः, रूपम्, सङ्काशः, रचते उपमादय उत्तरपदस्या वाच्यलिङ्गाः स्युः ।

यथा—पितृनिभः पुत्रः नित्यसमासोऽयं पित्रा सदृश इत्यर्थः । मातृनिभा कन्या मातुः सदृशो-
त्थमः । पितृभूतः, पितृरूपः, पितृकल्पो वा पुत्रः ।

'चन्द्रप्रख्यम्' मुखम् । 'काशसङ्काशकेशाः' इति ।

तुलितप०—उन्मितम्, तुलितम्, तुल्यम्, परि-
मितम्, प्रमः, प्रमाणम्, प्रमितम्, समानम्,
सन्मितम् ।

दोषप०—दूषणम् (न०), दोषः (पु०) ।

दूषितप०—अभिशस्तः, क्षारितः, प्राप्तदोषः,
वाच्यम् (त्रि०),

दूष्यप०—दूषणीयः, दूषितव्यः, दूष्यः (त्रि०) ।

दुष्टप०—दुष्टम्, दोषभाक् (ज्), दोषयुक्तः,
दोषवान् (भतु०), दोषी (इन्) (त्रि०) ।

त्याज्यप०—त्याज्यम्, परिवर्जनीयम्, परिवर्जि-
तव्यम्, परिवर्ज्यम्, वर्जनीयम्, वर्जितव्यम्,
वर्ज्यम्, विवर्जनीयम्, विवर्जितव्यम्, विव-
र्ज्यम् (त्रि०) ।

वर्जितप०—निषिद्धिः, निषेधः, निवर्तनम्, प्रति-
षेधः, वर्जनम् ।

वर्जितप०—निषिद्धम्, नेष्टम्, वर्जितम्,
विवर्जितम् ।

निन्दाप०—अपवादः, अवर्णः, उन्क्रोशः, कुत्सा,
क्षोभः, गहः, गहनम्, गह्वरं, जुगुप्सनम्, कुप्सा,

घिक्क्रिया, निन्दा, निर्वादः, परि (री) वादः ।

निन्दितप०—गर्हितम्, धिक्कृतम्, निन्दायुक्तम्,
निन्दितम् (त्रि०) ।

निन्द्यप०—निन्दनीयः, निन्दितव्यः, निन्द्यः (त्रि०),

अधमप०—अणकम्, अधमम्, अपकृष्टम्, अप-
शदम्, अवन्तं (त्), अवधम्, अवधम्, आणकं,
कपूयः, काण्डम्, कुत्सितम्, कुपूयम्, खेटम्,
गह्वं, चैलम्, निकृष्टम्, पादम्, प्रतिकृष्टम्,
घ्रुवम्, वाच्यम्, याव्यम्, रेपः, रेपः (घत्), रेफः ।

मध्यवर्तिप०—मध्यः, मध्यमः, मध्यवर्ति (इन्);
समः, समानः एते त्रिलिङ्गाः ।

गौणप०—अप्रधानम्, अप्राग्यम्, अमुख्यम्,
उपसर्जनम्, उपाग्रम्, गुणम् । एते त्रिलिङ्गाः ।

प्रधानप०—अग्रम्, अग्रणीः, अग्रिमम्, अग्रिमः,
अग्रेसरम्, अग्र्यम्, अग्रवराध्यं-ध्यम्, अनुत्तमम्,
अनुत्तमम्, उत्तमम्, अग्रणीः, जात्यम्, परम्,
पराध्यं-ध्यम्, पुरोगम्, प्रकृष्टम्, प्रधानम्, प्रमुखम्,
प्रवरम्, प्रवहं, प्रवहं, प्रवेकम्, प्रष्टम्,
प्राग्रम्, प्राग्रहरम्, प्राग्र्यम्, मुख्यम्, पुवत्, वरम्,
वरेष्यम्, वर्यम्, धेष्टम्, स्पर्धम्, एते
त्रिलिङ्गाः स्युः ।

श्लेष्वाचकप०—व्याघ्रः, पुङ्गवः, शृपभः, कुञ्जरः
मिहः, घातूः, नागः, घातशरात्-सोपः, चन्द्रः
मुपम्, इत्यादयः । एते उत्तरपदे षुति श्लेष्वाच-
गोचराः, (वाचकाः) ।

उदाहरणं यथा—

पुङ्गवाः, पुनिङ्गाः, पुङ्गवाः, सनु-
कुञ्जरः, नृपमिहः, नृपघातूः, नृपनागः, गोतागः
२६-४६

गोवन्दारक, नसोम, नरचन्द्र, चन्द्रमुख । इति ।

तदुक्तम्—

स्थिरतरपदे व्याघ्र-पुङ्गव-पंथ-कुञ्जरा सिंह-
शार्ङ्गल-नागाद्या पुंसि श्रेष्ठार्थगोचरा
(वाचका) । इत्यमर ।

प्रशस्तवाचकप०—मतल्लिका (स्त्री०) मर्चिका
(स्त्री०) प्रकाण्डम (पु० न०), उदध (पु०)
तल्लज (पु०) । इत्येतेऽत्रहल्लिङ्गा स्यु । एते
पञ्चनियतलिङ्गा, अत्युत्पन्नाश्चेति प्राञ्च ।

अथवा निश्चयेते पञ्च इव्यवाचिन स्यु । गोम-
तल्लिका, गोनाग, गोवन्दारक, गौतल्लज,
गोमर्चिका, गोप्रकाण्डम्, गबोदध, इति ।
अथवा तु ब्राह्मणमतल्लिका, ब्राह्मणमर्चिका,
गोप्रकाण्ड, मनुष्योदध, कुमारीतल्लज । समा-
सस्तु—प्रशस्तो ब्राह्मणो ब्राह्मणमतल्लिका,
प्रशस्तो ब्राह्मणो ब्राह्मणमर्चिका, प्रशस्ता
गौर्गोप्रकाण्ड, प्रशस्तो मनुष्यो मनुष्योदध,
प्रशस्ता कुमारी, कुमारीतल्लज । इति ।

सुन्दरप०—अभिरामम्, कमनीयम्, कन्नम,
कान्तम्, काम्यम् चारु चौक्षम्, न्युलम् पेशलम्
प्रियम्, बन्धुरम् मञ्जु, मञ्जुलम्, मधुरम्,
मनोशम्, मनोरमम् मनोहरम् मनोहारि रमणी
यम् रम्यम्, रुचिरम्, रुच्यम्, लठहम्, बल्लु
वामम् शोभनम् साधु सुन्दरम्, सुपमम्, सौम्यम्,
हारि हृद्यम् (त्रि०) ।

प्रवीणप०—अभिज्ञ, कुशल, कृतकर्मा (अन्),
कृतकृत्य, कृतमुख, कृतहस्त, कृतार्थं वृत्ती
(इन्), कृष्टि क्षेत्रज्ञ, चतुर दध, नदीपण, ।

१-२८

निपुण, निष्ण निष्णात, पटु, ऋष्टसार,
प्रवीण, विज्ञ, विज्ञानिक, वैज्ञानिक, शिक्षित.
(त्रि०) ।

दक्षप०—उष्ण, चतुर दध; पटु, पेशल,
सूत्यान (त्रि०) ।

प्रतिचतुरप० छद्मल, छेक, छेकाल, छेकिल,
विदग्ध (त्रि०) ।

प्रतिभाशालिप०—प्रगल्भ, प्रतिभान्वित, प्रति-
मुख, प्रौढ (त्रि०) ।

दूरदर्शप०—दूरदर्शी (इन्), दूरदर्शी (इन्),
(त्रि०) ।

तीक्ष्णबुद्धिमतप०—कुशाग्रीयमति, सूक्ष्मदर्शी
(इन्) (त्रि०) ।

प्रत्युत्पन्नमतिप०—तत्कालधी, प्रत्युत्पन्नमति
(त्रि०) ।

पण्डितप०—(१) ज्ञ, वित् (द), सन् (त्),
(२) कवि, कृती (इन्), कृष्टि, धीमान्
(मत्तु०), धीर, प्रज्ञ, प्राज्ञ, बुध, विद्वान्
(ववत्तु), व्यक्त, सुधी, सूरि, (३) कविता
(त्), कृतोन्म, कोविद, दोषज्ञ, पण्डित,
प्रबुद्ध, मतिमान् (मत्तु०), मनीषी (इन्), मेधावी
(इन्), विपश्चित् (त्), विदुष, संख्यावान्
(मत्तु०), (४) अभिरूप, कोविदोच्च, दीर्घदर्शी
(इन्), दूरदर्शी (इन्), धीरवर्ष्य, पण्डिताग्र्य,
प्राप्तरूप, लघवर्ण, विचक्षण, विशारद,
सुमतिमान् (मत्तु०), (५) युष्माग्रग्य ।

वचित्तु—(२) माद्य, ऋषि, ज्ञानी, (इन्),
पूर्व, महान् (मत्तु०), मुनि, श्रेष्ठ, (३) अजड,

२६-५६

दिव्यदक् (श), पुराणः, प्राक्तनः, प्रचीनः, वहुजः, महर्षिः, महत्मा (अन्), विधिज्ञः, शास्त्रवित् (द), श्रुतिवित् (द), सज्जनः, सुमतिः, सुविद्वान् (क्वसु), (४) चिरन्तनः, ज्ञानदोहः, पुरातनः, भव्याशयः, महान्मुनिः, शास्त्रवेदी (इन्), श्रेष्ठमुनिः, श्रुत्यवादी (इन्), (५) आचार्यमुखः, उदारचित्तः, धिपणालयः, पुराण-दृष्टः, पुराणविज्ञः, प्रमाणपटु, बुधाग्रगण्यः, महानुभावः, मुनिपुङ्गवः, मुनिप्रवर्त्यः, शास्त्र-प्रवरः, शास्त्रप्रवीणः, पुराणविग्रहः, श्रुतधनजनः, (५) पूर्वमुनिप्रवर्त्यः, श्रुतवारपारगः, (८) वाचाविचारचतुरः, शास्त्रान्तरपारगम्यः (१२) विकसितधिपणाप्रभाभासुरः ।

ज्योतिर्वित्प०—(२) ज्ञानी (इन्), (३) आदेशी (इन्), कालवित् (द), क्षणदः, गणकः, गतिज्ञः, ग्रहज्ञः, ज्योतिर्वित् (द), देवज्ञः, देववित् (द), नैमित्तः, मार्गवः? मोहूतः, होरावित् (द), होरिकः, (४) ईक्षणिकः, कातान्तिकः, कालप्रियः, गणतिक, जातकज्ञः, ज्योतिर्विदः, देववेदी (इन्), निमित्तवित् (द), नैमित्तिकः, फलितज्ञः, मोहूतिकः, विप्रश्निकः, सांश्चत्परः, साहित्यिक, होरिकेन्द्रः, (५) कालवित्तम, ग्रहग्रन्थिविन् (द) देवचिन्तकः, देवज्ञ-वर्त्यः, प्रश्नार्थवादी (इन्), लग्नलग्नधीः, सुजातरुचिन् (द) होरागमज्ञ, होराविजिज्ञ, (६) जानकसोत्रिदः, ज्योतिषाण्डित, द्रष्टव्य

सत्यः, निखिलः गमज्ञः, होरिकः अग्रगण्यः, (७) गणकमुनिवरः, प्राक्तनजातकज्ञः, (८) जातका-गमदर्शनः, (९) फलितागमबोधवृद्धः, (१०); (१०) जातकार्णवनिषायामसुरः, प्रवरमतिव्युत-होरिकः (११) होरागमज्ञानविराजमानः, होरा-पारावारपारप्रयातः, होराविधानार्णवपारयातः, (१४) होरागमार्णवतरङ्गविहारदक्षः ।
तत्त्वार्थज्ञातृप०—() तात्रिकः, (४) सिद्धान्तज्ञः, सैद्धान्तिकः, (५) जातसिद्धान्तः, शास्त्र-तत्त्वज्ञः ।

शकुनशास्त्रप०—निमित्तशास्त्रम् ।

शकुनप०—निमित्तम् (न०), शकुनम् (न०) ।

शकुनज्ञप०—शकुनज्ञः (त्रि०) शकुनवित् (द), शकुनवेदी (इन्), शाकुनः, शाकुनिकः ।

प्रश्नप०—प्रनुयोगः, प्रनुयोजनम्, कथङ्कषिकता, पृच्छा, प्रश्नः ।

पृच्छकप०—कथङ्कषिकः, पृच्छकः, प्रश्नकर्ता (त), प्रष्टा (ष्टृ), प्राश्निकः । एते प्रसिद्धाः ।

प्रश्नलग्नप०—पृच्छितनुः (स्त्री०) प्रश्नलग्नम् (न०) ।

पृष्टप०—पृष्टः (त्रि०) ।

पृष्टव्यप०—पृच्छ्यम् (त्रि०), प्रष्टव्य (त्रि०) ।

गोचरप०—गोचरः, गोचरः, ग्रहगोचरः, ग्रहाचारः ।

गोचरफलप०—गोचरफलम्, गोचरफलम्, ग्रह-गोचरफलम्, ग्रहगोचरफलम् ।

(१) शुभाशुभलक्षण, शकुन, (२) पृष्टा (३) पृष्टनेवाता, (४) पृष्टने के समय का लग्न, (५)

(६) पृष्टाज्ञाने योग्य ।

यया—जन्मराशेः सकाशाद् ग्रहाणां सञ्चार-
यसेन शुभाशुभफलं यत्तद् ग्रहगोचरफलं ज्ञातव्य-
मिति । जन्मचन्द्राधिष्ठितराशितस्तत्काले (वर्त-
मानसमये) रव्यादयो ग्रहा यस्मिन् यस्मिन् तन्वा-
दिभावे वर्तन्ते तज्जन्यगोचरफलानि ते नराणां
प्रयच्छन्तीत्यर्थः ।

सामुद्रप०—देहलक्षणम्, शरीरचिह्नम्, सामु-
द्रम्, समुद्रोक्तशास्त्रम् ।

सामुद्रिकप० सामुद्रकः, (त्रि०), सामुद्रिकः
(त्रि०), स्त्रीपुंसयोश्चिह्नवेत्ता (तु) (त्रि०) ।

तदुक्तम्—

‘वेत्ता स्त्रीपुंसयोश्चिह्नं सामुद्रिकं उदाहृतः ।
इति हारावल्याम्, ३६१।६१

फलप०—फलम् (न०), व्युष्टिः (स्त्री०), परि-
णामः (पुं०), ‘प्रयोजन’ इति भाषा ।

फलितप०—फलितः (त्रि०), सफलसञ्ज्ञातफलम्,
‘ज्योतिषशास्त्रं का फलित’ (होरा) भाग । इति
भाषा ।

स्फुरणप०—स्पन्दः, स्पन्दनम्, स्फुरणम्, स्फा-
रणम्, स्फुरः, स्फुरणम्, स्फुरणम्, स्फुरितम्,
स्फुरनम्, स्फोरणम् । ‘शरीर का फडकना’ इति
भाषा ।

अस्य फलम्—

अङ्गस्य स्फुरणं भवेच्छुभतरं पार्श्वे सदा दक्षिणे
भागे वामे इहाप्रशस्तमुदितं स्त्रीणां विलोमं
मतम् ।’ इति ज्योतिस्तत्त्वे ४३।१३५।४४

द्विक्काप०—अत्रः (पुं०), धुन् (स्त्री०), धुतम्
(न०), द्विक्का (स्त्री०), ‘द्यौक’ इति भाषा ।

अस्य फलम्—

१-२६

‘द्विक्का कलिश्चेत्पुनरुज्ज्वल्य मध्ये द्विक्काऽऽत्मनो-
ज्जीवमयं सद्गुह्यम् । स्वप्ने क्षणे भोजनदानपीठे
वामाङ्गपृष्ठे शुभदाः धुनः पट्’ इति ज्योतिस्तत्त्वे
४३।१३५।४२

स्वप्नप०—प्रसुप्तविज्ञानम् (जाग्रदासनामयः),
स्वप्नः ।

अस्य भेदाः—

(१) दृष्टः, (२) श्रुतः, (३) अनुभूतः,
(४) प्रापितः, (५) कल्पितः, (६) भावितः,
(७) दोषजरचेत्येते स्वप्नस्य सप्तभेदाः स्युः ।

अस्यान्ये प्रभेदाः—

(१) स्पष्टस्मृतिः, (२) अस्पष्टस्मृतिः (३) अ-
स्मृतिश्चेत्येतेऽप्ये नवः प्रभेदाः स्युः ।

उपश्रुतिप०—आकाशवाणी (स्त्री०), उपश्रुतिः
(स्त्री०), चित्तोक्तिः (स्त्री०), देवप्रश्नः
(पुं०), पुण्यशकटी (स्त्री०), ‘आकाशवाणी’
इति भाषा ।

तदुक्तम्—

‘अथस्यात्पुण्यशकटी देवप्रश्नः उपश्रुतिः ।’ इति
कल्पद्रो ६६।६७। ‘चित्तोक्तिः पुण्यशकटी देव-
प्रश्न उपश्रुतिः ॥’ इति त्रिकाण्डशेषः । तज्ज्ञान-
प्रकारमाह ‘पुण्योत्तमदेवः—नवत निगन्त्य यहि-
ज्जिच्छुभाशुभकर वचः । श्रूयते तद्विदुर्धोरा
देवप्रश्नमुपश्रुतिम् ॥’ इति हारावल्याम् ३६१।२२
साहित्यरूप०—संहिताशास्त्रज्ञः, संहिताशास्त्र-
वेत्ता (तु), साहित्यिकः ।

इतिप०—ईतिः (स्त्री०), इत्येः पट् (सप्तवा)
प्रकारोपद्रवविशेषः । अजन्मम्, उत्पानः
(वित्तवः), कसहभेदः (नृपतिरहितपुण्ड्रः),
३०-२८

डिम्ब', प्रवासः, इति ।

कृपेः षट्प्रकारोपद्रवभेदाः—अतिवृष्टिः, (२) अनावृष्टिः, खण्डवृष्टिः, (३) शलभाः, (४) मूष (पि) काः, (५) शुका (खगाः), (६) अ (प्र) त्यासन्नाश्च राजानः, इत्येताः षट्ईतयः स्युः । अथवा स्वचक्रम्, (७) परचक्रम्, इत्येताः सप्त ईतयः स्युः ।

उक्तं च—

'अतिवृष्टि-रनावृष्टिः शलभा मूष (पि) का शुकाः (खगाः) । अ (प्र) त्यासन्नाश्च राजानः पडेटा ईतयः स्मृताः ॥ अथवा—स्वचक्र परचक्र वा सप्तैता ईतयः स्मृताः ।' इति पाठान्तरम् ।

अजन्यप०—अजन्यम् (न०), १ उत्पातः, उपद्रवः, उपप्लवः, उपसर्गः, शुभाशुभसूचकमहाभूत-विकारः । २ रोगप्रभेदः ।

तदुक्तम्—

'विदुरजन्यमुत्पातम्' इति हारावल्याम् । ४०६।२१०

उत्पातभेदाः—(१) दिव्योत्पातः, (२) आन्त-रीक्ष्योत्पातः, (३) भौमोत्पातः । इत्युत्पातस्य त्रयो भेदाः स्युः । तत्र दिव्यो यथा—अपवर्णि चन्द्रादित्यप्रासः । आन्तरीक्ष्यो यथा—उल्कापात-निर्घातादिः । भौमो यथा—भूकम्पादिः ।

उल्कापातपर्यायो—उल्कापातः, अग्निशिखा-वर्त्तेजः पातः ।

निर्घातप०—निर्घातः (पु०), व्योममुद्गरः (पु०) ।

तदुक्तम्—

'निर्घातो व्योममुद्गरः ।' इति हारावल्याम् । ४०६।२१ वाच्यनिहतवायुप्रपतनजन्यदण्डविशेषः ।

१-३०

यथाऽऽह्वराहः—'पवनः पवनाभिहतो गगना-दवनी यदा समापतति । भवति तदा निर्घातः स च पापो दीप्तविहगरुतः ॥' इति श. चि० २।१४०

भूकम्प०—(पु०) भूकम्पनम् (न०), भूचलः, (पु०), भूचलनम् (न०), उत्पातविशेषः । 'भूचाल' इति भाषा ।

तदुक्तं शब्दार्थचिन्तामणी-२-२४८

'क्षितिकम्पमाहुरेके बृहदन्तर्जलनिवाससत्त्वकृतम् । भूभारखिन्नदिगजविश्रामसमुद्भवं चान्ये ॥ अनिलोऽनिलेन निहतः क्षिती पतन् स स्वनं करोत्यन्ये । केचित्स्वदृष्टकारितमिदमन्ये प्राहुरा-चार्या ॥' इति ॥

तत्रैवास्थ फलमाह—वशिष्टः—

'यामक्रमान्च भूकम्पो द्विजादीनामनिष्टदः । अनिष्टदः, क्षितीशाना सन्ध्ययोरभयोरपि ॥ इति श. चि० १-४४८।

विवाहः—(पु०) उत्पातविशेषः । यथाऽऽहास्य लक्षणं वराहाचार्यं—तत्र वर्णभेदेन तस्य फलम्—'दाहो दिशा राजभयाय पीतो देशस्य नाशाय-हुताशवर्णः । यश्चाक्षुषः स्यादपसव्यवायुः ॥ सस्यनाश च करोति दृष्टः ॥ योऽश्रीवदीप्सया क्रुस्ते प्रकाशं दद्यामभिध्यञ्जयतेऽर्कवद्यः । राज्ञो महद्देयते भयं स क्षस्य - प्रकोपं क्षतजानुरुपः ॥' इति श. चि० १-११२६।

केतुप०—केतुः (पु०), क्षिती (इन्) (पु०), स चोत्पातरूपः । अथ केतुरित्येकवचनं जात्यभि-प्रायेण । इति ।

इति धोमुकुन्दवैद्यविरचिते ज्योतिषशब्दकोशे-

उदाहरणं प्रकीर्णवर्णः समाप्तिमगमत् ।

२१-११

शब्दव्युत्पत्तिवर्गः—

तत्रादौ शब्दपर्यायानाचष्टे—

‘शब्दो, व्योमगुण, स्वनिर्नरि, रसो, घोषो, न ना गजंता ध्रूणा, श्वेडविरावरावरवणा, गानाभिधाने, स्वन । कान, कूजित-कूजने, च मशन, गर्जा ह्यो, -गुञ्जन, निर्घोषो, निन्द, स्वर, कुहरित, निह्लावको, निस्वन ॥१॥ सरावाऽऽरववाचका इव रणको, ध्वानो, भिधा, मुञ्जन, ह्लादो, गञ्ज नरेभणे, क्वणनक, क्वाण, क्वणो, निक्वण । निक्वाणोऽपि च कोरण, नरि, कणि ह्लासाभिलाषा, अपि ध्वानाऽऽरवकवा, ध्वनिनरि, तथा नादो, निनादो, रव. ॥२॥

अनयोर्व्याख्या—शब्द इति । सरावेति च । शब्दः, व्योमगुण स्वनि, रस, घोष, गर्जना, ध्रूणा, श्वेड, विराव, राव, रवण, गानम्, अभिधानम्, स्वन, कानम्, कूजितम् कूजनम् मशनम्, गर्जा, गुञ्जनम्, निर्घोष निन्द, स्वर, कुहरितम्, निह्लावक निस्वन, सराव, मारव, वाचक, रणक, ध्वान, अभिधा, मुञ्जनम्, ह्लाद, गञ्जनम्, रेभणम्, क्वणनकम्, क्वाण, क्वण, निक्वण, निक्वाण, कोरणम् कणि ह्लास, अभिलाष, स्वन, मारव, क्व ध्वनि, नाद, निनाद, रव ।’ इति शब्दमात्रस्य द्विपञ्चाशन्नामानि स्युः । तत्र गर्जना स्त्रीस्त्रीवयो । गर्जा स्त्रीपुंसयोः । स्वनि, कणि, ध्वनिश्च पुंसि । क्वणनम्, नि स्वन, नि स्वन निस्वान, रण, इत्यन्ये शब्दा अपि शब्दपर्यायेषु दृश्यन्ते ।

अथेदानीं शब्दभेदान्याचष्टे—

‘रुद्धश्च योगिको योगरूढाश्च पारिभाषिक । एव चतुर्विधा शब्दास्त्रिविधा इति केचन ॥३॥

रूढयोगिकमिश्रास्ते मण्डपाष्टण्डली मणि । व्युत्पत्तिर्वजिता रुढा प्रयो योगोऽयमव्ययः स ॥ ४ ॥ गुणात् क्रियायाः सम्बन्धात्तज्जातोऽत्र ततो गुणात् । श्यामाङ्ग पीतवासाश्च क्रियाया कर्तृवुत्यका ॥५॥

एषा व्याख्या—रूढ इति । रुढेति । गुणादिति च । (१) रुढ, (२) योगिक, (३) योगरूढ, (४) पारिभाषिकश्च । एव शब्द प्रकाराय ।

चतुर्विधा शब्दा, भवेयुरिति शेष । केचन शब्दवेदिनस्तु रुढ, योगिक, मिश्रश्च ते त्रिविधा इत्याहुः । ‘तत्र रुढान्छब्दान्याचष्टे—प्रकृति

प्रत्ययविभागेन-वयश्चिन्ताव्युत्पत्तिरहिता शब्दा रुढा स्युः । मण्डप—प्राष्टण्डल—मणि—नूपुरादय इत्युदाहरणम् । ‘योगिकशब्दान्याचष्टे—

शब्दानामन्योन्यमर्थानुगमनमवयव सयोग । स चपुन योगोगुणात्, क्रियाया सम्बन्धाच्च भवति । गुण श्यामपीतादि । क्रिया करोत्यादिका । सम्बन्धो वक्ष्यमाण सञ्जातो यस्य स तथ ।’

गुणक्रियासम्बन्धयोगेन योगिकानामुदाहरणम्—गुणतो गुणनिबन्धनो येषा योनस्ते शब्दा श्यामाङ्ग, पीतवासा इत्याद्या । श्याम भङ्गमस्य इति गुणप्राधान्याद् श्यामाङ्ग ‘बुध’ । पीत वासाऽस्य इति गुणप्राधान्यात् पीतवासा ‘बृहस्पति’ ।

एव कीमुम्भवासा ‘मूर्य’ इत्येज्यहनीया । सख्यार्षि गुण एव इति । एकदन्त ‘गणेश’ ।

तेन—एकदेह 'बुध' । द्विरद हस्ती । द्विरेक भ्रमर । त्रिलोचन 'शिव' । त्रिशिरा 'अशुर विशेष । चतुर्मुख ब्रह्मा' । चतुर्बाहु 'विष्णु' । पञ्चबाण काम' । पञ्चाक्षि 'बुध' पङ्क्ति-भ्रमर । पञ्चव स्फुट । सप्तपण सातवण' इति ख्याता वृक्ष । सप्त वि दानि । सप्ताश्व सूर्य । अष्टमूर्ति शिव । अष्टत्रया ब्रह्मा । नव-शक्ति शिव । नव वि भीम । दशकण्ठ रवणः । दशाश्व चन्द्र । एकादशद्वार शरीरारूप पुङ्गव । द्वादशभुज स्कन्द । द्वादशाक्षि बृहस्पति । पौडशाक्षि कर्कट । पौडश वि शुक्र । विंशति-भुज रावण । शतक्रतु इन्द्र । शताङ्गुलि, रावण । दशशतकर सूर्य । सहस्रनयन इन्द्र । सहस्रबाहु कार्तवीर्य । सहस्रवदन शेष । सह-स्राधु सूर्य इत्यादि सगृहीतम् । क्रियाया क्रियानिवन्धनो योगो येषां ते कर्तृप्रभृतयः । करोति इति कर्मण्यप्राधान्यात्कर्त्ता ब्रह्मा एव धाता विधाता इत्यादयः ।

अथ साम्प्रत सम्बन्ध व्याचष्टे—

निजेशदशविसम्बन्धो नामाहुस्तत्रतद्वताम् । स्वा-
न्नाया-धीश-नेत्र इन्द्रश्च नायक प्रभु ॥६॥
स्वामी-शानो-ऽधिभू-पाल-पति-भर्तार ईशिता ।
क्वचिदत्र परो मालो पाणिर्भत्वर्थपूर्वका ॥७॥
अनयोर्ध्याख्या—निजेति । स्वामीति च । निजम्
आत्मायम्, ईश स्वामी यस्तत्र प्रभविष्णु
उत्पत्तिकाले सर्वस्य प्रभवनशील इत्यर्थः । तयो-
र्भावा निजेशत्वम् । तदादिसम्बन्धः । आदिशब्दा-
त्कारणकारणभावादि परिग्रह इति । 'तत्र निजेश-
१-२८

भावसम्बन्धेनायादयः शब्दा निजात्(मूलशब्दात्)
परे नियोजिता तद्वता ईशाना स्वामिना नाम
ग्राह्यं ब्रुवन्ति । मत्वर्थपूर्वका इति । मतुस्तद्वित ।
तस्यार्थोऽस्त्ययविशिष्टप्रकृत्यर्थेन सह देवदत्तादे
सम्बन्धः । तदाधारो वा 'तदस्यास्त्यस्मिन्निति
मत्तु' इति मतुप्रत्ययविज्ञानात् । मतोरर्थो यस्य
स मत्वर्थकस्त्रिद्विदो मनुना समानार्थ इत्यर्थः ।
सच इन्नणिकादि । मत्तयाव्यभिचारान्मनुरपि ।
आदिशब्द दध्यादयोऽपि । 'नामाहुस्तत्र तद्व-
ताम्' इति उत्तरेष्वप्यनुवर्तनीयम् ।

अत्र क्रमेणोदाहरणानि व्याचष्टे—

'ग्रहनाथो ग्रहाधीशो ग्रहेन्द्रो ग्रहनायक । ग्रह-
प्रभुर्ग्रहस्वामी ग्रहेशानो ग्रहाधिभू ॥८॥ ग्रहपालो
ग्रहपतिर्ग्रहभर्ता ग्रहेशिता । अशुमालो चाशुपरो-
ह्यशुपाणिस्तयाशुमान् ॥९॥ इति ह्रस्व्या कवी-
न्द्राणां स्मृतोदाहरणावली ।' इति

अनयोर्व्याख्या—ग्रहनाथ इति । ग्रहपाल इति ।
इतीति च । ग्रहनाथ, ग्रहाधीश, ग्रहेन्द्र ग्रह-
नायक, ग्रहप्रभु, ग्रहस्वामी (इन्), ग्रहेशान,
ग्रहाधिभू, ग्रहपाल, ग्रहपति, ग्रहभर्ता (त्),
ग्रहेशिता (त्), क्वचित्तु—अशुमालो (इन्),
अशुपरो, अशुपाणि, अशुमान् (मत्वन्त),
'सूर्य' । इतिशब्द प्रकारार्थः । तत्र ग्रहाधिपा-
दयोऽपि । कवीन्द्राणां कविश्रेष्ठानां ह्रस्वि पर-
म्परा तथा न तु कविह्रस्वपतिक्रमणः । एषा उदा-
हरणावली उदाहृति श्रेणी स्मृता ज्ञेया ।' इति ।

अथात पर रत्नादीनां योगिकशब्दानाह—
'क्रमेण योगिकाञ्चद्वयानिनादीनां प्रवक्ष्येहम् ।

अस्यार्थ — क्रमेणेति । क्रमेण क्रमत इनादीनां
सूर्यादीनां योगिकान् शब्दान् योगजशब्दान्
अहम् प्रवच्मि प्रवीमि ।

तत्राऽऽदौ रवेर्योगिकशब्दानाह—

‘पति-जलजिनी-छाया सञ्ज्ञा-वडवा राज्ञीभ्यश्च ।
स्वामी, गो-घू-ग्रहतो, गोविन्दपदत-स्तिलक-मणी
कम-जगद्भ्यां साक्षी, चक्रवाक-अम्बुज लोकेभ्य ।
बन्धु, प्रभाया करो, दिनात्त्वामा कर-कृ-
न्मनपश्च । अम्बरतो ध्वज-मार्गगा, वडव-ज्ञाभ्या
हस्तो, ध्वान्ताद् द्विट् । तेजो-महोभ्याराशि-निधो,
सहस्र-तिग्मो-ऽणतो रश्मि । मनुबन्ताश्च विवस्वद्-
भानु-ज्योति-रर्चिषो, बिज्ञेया । जगतश्च नेत्र-
दीपो, शनि-कर्ण-यम-मुषोवेभ्यश्च सू ॥१४॥
नामान्येतानि रवे-रिति ।

एषा वयावश-गिरिति । कर्मेति । अम्बरत इति ।
मनुबन्ता इति । नामान्येति च । जलजिनी, छाया,
सञ्ज्ञा, वडवा, राज्ञी, चेभ्य सन्नेभ्य परत
पतिशब्दो नियोज्यस्तदा रविनामानि स्युः । यथा-
जलजिनीपति, छायापति, सञ्ज्ञापति, वडवा
पति, राज्ञीपति ।’ इति । गो, घू, ग्रहदेभ्य
शब्देभ्य परत स्वामिशब्दो नियोज्यस्तदा रवे-
र्नामानि स्युः । यथा-गोस्वामी, ‘घुस्वामी, ग्रह
स्वामी तदा तद्वत् । गोविन्दपदत आकाशशब्दा-
दुत्तरे तिलक-मणीचेतदा तद्वत् । यथा-गोविन्द-
पदतिलक, गोविन्दपदमणि ।’ इति । कम-
जगच्चाभ्यामुत्तरे साक्षिशब्दश्चेतदा तद्वत् । यथा-
कर्मसाक्षी, जगत्साक्षी ।’ इति । चक्रवाक अम्बु-
जम्, लोकश्चभ्य परतश्चेदम्बुशब्दस्तदा तद्वत् ।

यथा-चक्रवाकबन्धु, अम्बुजबन्धु, लोकबन्धु,
इति । प्रभाया उत्तरे यदि करशब्दस्तदा तद्वत् ।
यथा-प्रभाकर, इति । दिनात्परत स्वामी, कर,
कृन्, मणि-श्चेते शब्दा स्युस्तदा तद्वत् । यथा-
दिनस्वामी, दिनकर दिनकृत्, दिनमणि, इति ।
अम्बरत उत्तरे यदा ध्वज-मार्गगशब्दौ स्याता
तदा तद्वत् । यथा अम्बरध्वज, अम्बरमागग ।
इति । यगु, अञ्ज, चाभ्यामुत्तरे यदा हस्तस्तदा
तद्वत् । यथा-अगुहस्त, अञ्जहस्त । इति ।
ध्वान्तादुत्तरे यदा द्विट् तदा तद्वत् । ध्वान्त-
द्विट् । इति । तेज, महपच भ्यामुत्तरे यदा
राक्षिनिधिशब्दौ स्याता तदा तद्वत् । यथा-तेजो-
राक्षि, तेजोनिधि, महोराक्षि, महोनिधि,
इति । सहस्रम् तिग्मम्, उण्ण चैभ्य परतो यदा
रश्मिशब्दस्तदा तद्वत् । यथा-सहस्ररश्मि,
तिग्मरश्मि, उण्णरश्मि ।’ इति । विवस्वद्,
भानु ज्योति अर्चिश्चेते शब्दा यदा मनुपुत्रस्य-
या-तास्तदा तद्वत् । यथा-विवस्वान्, भानु
भान् ज्योतिष्मान्, अर्चिष्मान् ।’ इति । जगत
उत्तरे यदि नेत्रदीपो शब्दौ स्याता तदा तद्वत् ।
यथा जग-नेत्र, जगदीप ।’ इति । शनि, कर्ण,
यम, सुषोत्र, श्वेत् उत्तरे यदि सूरशब्दस्तदा
तद्वत् । यथा-शनिमू, कर्णमू, यममू, सुषोत्रमू ।
इत्येतानि सेर्नामानि स्युः ।

अथ सप्तमि चन्द्रस्य योगिकशब्दानाह—

‘अथ विधो,— हिम-सित मुषाभ्यो दीप्ति ।
पीयूष त्मू श्चाङ्ग, हरिण-शश-च्छायाभ्योऽङ्गु-
धर, नूत ॥१५॥ राका-रात्रि-कोमुदी-तारा-
२६-२९

कुमुदिनी-रोहिणी-भेभ्यः । द्विजो-पथीभ्यां पति-
स्तया दाक्षायणी-दक्षजाम्यां च । शर्व्वर्या रत्नकरो,
मनुष्यधरान्ता, कलाभुजो, लक्ष्म्याः । अत्रिनय-
नतो जननं, कुमुदाद्वधुरभ्येस्तनयः । इति ।

एषां व्याख्या—अथेति—रावेति । शर्व्वर्या इति
च । अयशब्द आनन्तर्थाय । हिमम्, सितम्,
सुधा, चैभ्यः शब्देभ्यः परतो दीप्तिशब्द-
श्चेतिदा चन्द्रमसो नामानि स्युः । यथा-हिम-
दीप्तिः, सितदीप्तिः, सुधादीप्तिः । इति ।
पीयूषात् परतः सूः, अङ्ग, चैतो शब्दो स्यात्ता
तदा तद्वत् । यथा-पीयूषसूः, पीयूषाङ्गः । इति ।
हरिणः, शशाः, छाया चैभ्यः परतः, अङ्क, घटः,
भूचैते शब्दास्स्युस्तदा तद्वत् । यथा-हरिणाङ्कः,
हरिणघटः, हरिणभूत् । शशाङ्कः, शशाघटः, शश-
भूत् । छायाङ्कः, छायाघटः, छायाभूत् । इति ।
राका, रात्रिः, कौमुदी, तारा, कुमुदिनी, रोहिणी,
भम्, द्विजः, ओपधी, दाक्षायणी, दक्षजा, चैभ्यः
परतो यदि पतिशब्दस्तदा तद्वत् । यथा-राका-
पतिः, रात्रिपतिः, कौमुदीपतिः, तारा-
पतिः, कुमुदिनीपतिः, रोहिणी भवतिः,
द्विजपतिः, ओपधीपतिः, दाक्षायणीपतिः,
दक्षजपतिः । इति । शर्व्वर्या उत्तरे यदि
रत्न करश्च यदि तदा तद्वत् । यथा-
शर्व्वरीरत्नम्, शर्व्वरीकरः । इति । यदि कला-
धरो मनुष्यधरान्तस्तदा तद्वत् । यथा-कलावान्,
कलाधरः । इति । लक्ष्म्या उत्तरे यद्यनुजस्तदा
तद्वत् । यथा-लक्ष्म्यनुजः । इति । अत्रिः सप्तपि-
विशेषः, तस्य नयनतो नेत्राद् उत्तरे यदि जननं

तदा तद्वत् । यथा-अत्रिनेत्रेजननः । इति ।
कुमुदादुत्तरे यदा बन्धुस्तदा तद्वत् । यथा-कुमुद-
बन्धुः । इति । अथ्येष्टतरे यदि तनयस्तदा तद्वत् ।
यथा-अथ्यितनयः । इति ।

अथाधुना भौमस्य योगिकशब्दानाह—

‘अय नामानि भौमस्य लोहित-रविरतः कराङ्ग’,
परतः । तथा कूराद्विलोचन,—मापाढाया भूः,
क्षितेस्तनय,श्च ॥१६॥ भूनाम्नेऽणादयो, इति ।
अस्य व्याख्या—अथेति । भूनाम्न इति च ।
लोहितम्, रविरं चाभ्या परतश्चेत्करः, अङ्ग,
च स्यतां तदा भौमस्य नामानि स्युः । यथा-
लोहितकरः, लोहिताङ्गः । रविकरः, रविराङ्गः ।
इति । कूरादुत्तरे यदि विलोचनं तदा तद्वत् ।
यथा-कूरविलोचनः । इति । आपाढाया उत्तरे
यदा भूस्तदा तद्वत् । यथा-आपाढाभूः । इति ।
क्षितेष्टतरे यदा तनयस्तदा तद्वत् । यथा-क्षिति-
तनयः । इति । भूः पृथ्वी तस्या नाम आख्या
तस्याः परतो यदि अणादयः प्रत्ययाः स्युस्तदाते-
ऽपि भौमनामानि स्युः । यथा-भौमः, आयनेयः,
माहेयः, ऐलेयः, आचलेयः, क्षतः । इति ।

अय साम्प्रतं युयस्य योगिकशब्दानाह—

‘.....अय, नामानि विदः इयामनादङ्ग’, च ।
अणाद्याश्चन्द्रनाम्नस्तया रोहिणी-ताराभ्यां च
॥१६॥ अविष्टाया भवो, ऽज्जातनयो, इति ।
अस्य व्याख्या—अथेति । अविष्टाया इति च ।
इयामतादुत्तरे ऽङ्ग चेत्तदाविदो नाम स्यात् । यथा
—इयामताङ्गः । इति । चन्द्रनाम्नचन्द्राद्यायाः
तया रोहिण्याः तारायाश्च परतो यद्यणायाः

प्रत्ययाः स्युस्तदा विदो वृषस्य नामानि भवन्ति । यथा—चान्द्रि, शाशाङ्कि, ऐन्दव, वैधव, चान्द्र-मसायन, चान्द्रमसायनि ' रोहिणेय, तारकेय, तारेय ।' इति । श्रविष्ठाया उत्तरे यदि भव-स्तदा तद्वत् । यथा—श्रविष्ठाभव ।' इति । एव अग्रादुत्तरे तनयस्तदा वृषस्य नाम । यथा—अग्नतनय ।' इति ।

' अथ साम्प्रति बृहस्पतेयौ गिकनामान्याह—

ऽथ बागीश्वरस्य नामानि । उतध्यादनुजो,

भव, फाल्गुन्या, अङ्गिरसस्तथाण् ॥२०॥

अस्य व्याख्या—अथेति उतध्वो बृहस्पतेज्यंष्ठ भ्राता तस्मादुत्तरे यद्यनुजशब्दस्तदा वागीश्वरस्य बृहस्पतेर्नाम स्यात्, यथा—उतध्वानुज ।' इति । फाल्गुन्या परतो यदा भवशब्दस्तदा तद्वत् । यथा—फाल्गुनीभव ।' इति । अङ्गिरा सप्तपि-विशेषस्तन्नामत उत्तरे यद्यण् प्रत्यय स्यात्तदा तद्वत् । यथा—अङ्गिरस ।' इति ।

अथे-दानोर्वक्ष्यमाणोत्तरपदेपु बृहस्पतिशुक्रयोर्-गिकनामान्याह—

'अदिति-दितिजान्या परे, याजको-पाध्याय-पूजित-पूज्या । ऋत्विगा-चाप्यो-पनी-दयित-प्रिय-सुहृद्-दोडघ-नुतानि ॥ पुरोहित-सौवस्तिकौ महिता-चित-गुरु-बन्ध-नमस्ये-ज्या । राजवन्दि-त-पदोऽचितपद-मग्निशो, ऋ-भयो. क्रमान्नाम ॥

अनयोर्व्याख्या—अदितेति । पुरोहितेति च । अदितिज देव । दितिज. दैत्य. । आभ्यां परे उत्तरे यदि याजक उपाध्याय पूजित पूज्य-ऋत्विक्-आचार्य उपनी दमित-प्रिय-सुहृद्-ईडघ-नुत-पुरो-
१-२८

हित—सौवस्तिक महित-अचित गुरु, बन्ध-नमस्य-इज्य-राजवन्दितपद,—अचितपद,—मन्त्रीत्यादय. शब्दा सन्ति तदा क्रमात् ऋ-भयोर्वृहस्पतिशुक्र-योरेक्योक्त्या नामानि भवन्ति । यथा—देवया-जक, देवोपाध्याय, देवपूजित, देवपूज्य, देव-त्विक् (ज) देवाचार्य, देवोपनी, देवदयित, देवप्रिय, देवसुहृत् (द), देवेडघ, देवनुत, देवपुरोहित, देवसौवस्तिक, दवमहित, देवा-चित, देवगुरु, देवबन्ध, देवनमस्य, देवज्य, देवराजवन्दि-तपद देवाचितपद, देवमन्त्री,चेति । एव दैत्ययाजक, दैत्योपाध्याय, दैत्यपूजित, दैत्यपूज्य, दैत्यात्विक् दैत्याचार्य, दैत्योपनी, दैत्यदयित, दैत्यप्रिय, दैत्यसुहृत् (द), दैत्येडघ, दैत्यनुत, दैत्यपुरोहित, दैत्यसौवस्तिक, दैत्य-महित, दैत्याचित, दैत्यगुरु, दैत्यबन्ध, दैत्य-नमस्य, दैत्येज्य, दैत्यराजवन्दि-तपद, दैत्याचित-पद, दैत्यमन्त्री, चेति क्रमात् ऋ भयोर्गुणशुक्रयो-नामानि स्यु ।

अथ साम्प्रत शुक्रस्यान्ययोगिकनामान्याह—

'शतपर्वाया पति-दध भृगुतस्तनयो,-ण्, च पुरो-हितो, बले । गुरु, दानिवास्ति-तस्य नामा,—इति । अस्य व्याख्या—शतेति-शतपर्वाया उत्तरे यदि पतिशब्द स्यात्तदा शुक्रस्य नाम । यथा—शत-पर्वापति ।' इति । भृगुत परतो यदा तनयोऽण्-प्रत्ययश्च तदा शुक्रस्य नाम । यथा--भृगुतनय, आगंव ।' इति । बलेरुत्तरे यदा पुरोहितशब्द-स्तदा तद्वत् । यथा—बलिपुरोहित. ।' इति । एव दानवादुत्तरे चेद्गुरुशब्दस्तदा सितस्य नाम ।

यया—दानवगुरुः ।' इति ।

अथाधुना शनेयीं गिकनामान्याह—

...॥५॥ शने कृशादङ्ग । मनीजाद्वस्त्रं, घटतः स्वामी, छायापतङ्गतोऽणाद्या । रेवत्याभू, मन्दा, मृदोश्च ग, गति, गमन, गामिनोः इति ।

अस्य व्याख्या—अथेति । नील इति च । अशब्दोऽनन्तरवाची । कृशादुत्तरे चेदङ्ग तदा शनेनाम स्यात् । यथा—कृशाङ्गः ।' इति । नीलादुत्तरे चेदङ्ग तदा तद्वत् । यथा—नीलवस्त्रः ।' इति । घटत उत्तरे यदि स्वामिशब्दस्तदा तद्वत् । यथा—घटस्वामी ।' इति । छायायाः, पतङ्गाच्च परतोऽणाद्याः प्रत्ययाश्चेत्तदा तद्वत् । यथा—छायेयः, पातङ्गिः ।' इति । रेवत्या उत्तरे यदा भूशब्दस्तदा तद्वत् । यथा—रेवतीभूः । मन्दात्, मृदोश्चोत्तरे यदा ग—गति-गमन-गामिशब्दाः स्युस्तदा ते शनेनामानि भवन्ति । यथा—मन्दग, मन्दगतिः, मन्दगमनः, मन्दगामी । एवं मृदुः, मृदुगतिः, मृदुगमनः, मृदुगामी शनेनामानि स्युः ।

अथ साम्प्रतं राहोयीं गिकनामान्याह—

...॥५॥ चन्द्रात्तुद-मर्ध-रयो, भरण्या भवो, भुजङ्गमात्स्वामी । शिरसो ग्रह, नच देवा, उरि, तिहीतोऽणु, त्रिदिव्यतो भानु ॥२५॥ राहोर्नामा—इति ।

अस्य व्याख्या—अथेति । चन्द्रादिति । राहोरिति च । प्रपानन्तर्ये । चन्द्रादुत्तरे तुद, मर्दी, मरिशब्दश्चेत्तदा राहोर्नामानि स्युः । यथा—चन्द्रन्तुदः, चन्द्रमर्दी, चन्द्रारिः । इति । भुजङ्गमादुत्तरे यदि स्वामिशब्दस्तदा तद्वत् । यथा भुजङ्गमास्वामी । इति । शिरस उत्तरे यदा ग्रहशब्दस्तदा तद्वत् ।

यया—शिरोग्रहः । इति । देवात्परतोऽरिश्चेत्तदा तद्वत् । यथा—देवारिः । इति । मिहोतः परतो यदाण् प्रत्ययस्तदा तद्वत् । यथा—संहैयः, संहिकेयः । इति । त्रिदिव्यतो भानु,—स्तदा राहोर्नाम स्यात् । यथा—त्रिदिवभानुः । इति ।

अथेदानीं केतोयीं गिकनामान्याह—

...॥५॥ कच, ऊर्ध्वा, न्युच्छ, मगोः, कबन्धा रत्नगः । आश्लेषायाश्च भवः, शिखातो मतुब्, केतोर्नाम ॥२६॥

अस्य व्याख्या—अथो इति । अथोशब्दोऽनन्तरवाची । ऊर्ध्वात्परतः कचशब्दश्चेत्तदा केनोर्नाम स्यात् । यथा—ऊर्ध्वकचः । इति । अगोवृत्तरे यदा पुच्छशब्दस्तदा तद्वत् । यथा—अगुपुच्छः । इति । कबन्धादुत्तरे यदि खगशब्दस्तदा तद्वत् । यथा—कबन्धखगः । इति । आश्लेषायाः परतो यदा भवशब्दस्तदा तद्वत् । यथा—आश्लेषाभवः । इति । शिखात उत्तरे यदि मतुप्प्रत्ययस्तदा तद्वत् । यथा—शिखावान् । इत्येतानि केतोर्नामानि स्युः ।

अथाधुना गुलिकस्य यौगिकनामनी आह—

‘अत्युपसर्गत्वापी, प्राणाद्वरो, गुलिकस्य च नाम । अस्य व्याख्या—अतीति । अतितः परतः पाणिशब्दश्चेत्तदा गुलिकस्य नाम स्यात् । यथा—अनिपापी । इति । प्राणादुत्तरे यदि हरशब्दस्तदा तद्वत् । यथा—प्राणहरः । इति ।

अथ साम्प्रतं मान्दिप्राणयोर्नामान्याह—

‘मन्दात्परे सुतेजो, मान्दे, प्राणात्पदं चासोर्नाम । अस्य व्याख्या—मन्दादिति । मन्दात्परे सुतेजो मुनशब्द इज्प्रत्ययश्च तदा मान्देर्नामनी २६-२६

स्यानाम् । यथा—मन्दमुन मान्दि । इति । एव
प्राणादुत्तरे पदचेत्तदा असौ प्राणस्य नाम स्यात् ।
यथा—प्राणपद । इति ।

अथेदानीं ग्रहस्य योगिकनामान्याह—
'खात्परतो गामि,-चरा,-टन,-गमन,-गति,-स,-
ह्रास,-निवास इ । गो,-को,-भ्रमण-यन,-ट-
पान्थ,-तलाधिवासा, ग्रहस्य नाम ॥२८॥

अस्य व्याख्या—खादिति । खात्परतो गामि-चर-
भटन-गमन-गति-सद्-वास-निवास ग-भोकम्
भ्रमण-प्रयन-भट-पान्थ-तलाधिवासशब्दा यदि
तदा ग्रहस्य नाम । यथा—खगामी, खचर,
खेटन, खगमन, खगति, खसद्, खवास, खनि-
वास, खग, खोका खभ्रमण, खेयन खेट,
खपान्थ, खतलाधिवासश्चेति ग्रहस्य नामानि स्युः ।

अथेदानीमिह प्रसङ्गदेवानामपि योगिकनामान्याह—
'दैत्य-दानव-रक्षोभ्योऽरि, योज्यः परतो, ऽमुतात् ।
आहारो, मन्दिरा-भैरो. स्वर्गाच्चालय, इत्यपि ॥
अप्सररोम्य पति, योज्य. कश्यपा-ददिते सुत. ।
वेश्म-पद्या-चारि,-वासा, खान्नामादुद्विबोकसाम् ॥

अनयोर्वाह्या—दैत्येति । अप्सरोम्य इति च ।
दैत्या दिते पुत्रा, दानवा दनो पुत्रा, रक्षासि
च निकषापुत्रा, एषा नामत, परत परे, अरि
शत्रुवाचकशब्द, योज्यो योजनीय, तदा दिवो-
कसा देवाना, नाम सजा आहुर्वुवन्ति । एव अमृ-
तात् सुधाया परत आहारोऽप्यवहारो योज्य ।
मन्दिरात् प्रासादात्, भैरोहिमाद्रे, स्वर्गात्
त्रिदशालयान्च भालयो योज्य । अप्सरोम्य
उर्वशीप्रभृति. पतिर्भर्ता योज्य. । कश्यपाददितेश्च
१-२८

परे सुतो योज्य । रवात् आकाशनामा परे
वेश्म-पद्या-चारि-वासा एते शब्दा योग्यास्तदा
देवाना नामानि भवन्ति ।

उवाहरणानि यथा—दैत्यारि दानवारि, रजो-
ऽरि । मन्दिरालय, भैर्वालय स्वर्गालय ।
अप्सरसा पति । कश्यपमुत, अदितिसुत ।
खवेश्मा, खपद्य, खचारी, खवास देव' इति ।

अथाधुना प्रकारान्तरेण योगिकनामान्याह—
'आहारो, रिपवो, ऽखलश्च तरवो, ज्येष्ठो,-
ऽङ्गना घाहन, सेनानी, सखिगायनादव जनको,
ऽम्बा, योनयो वर्द्धकि । वंशो, वार, सुम, प्रिया,
च नगरी, यज्ञो,-सप्तो, तोपको, बल्लो, राज,-
पती अरातिसचिवो, मन्त्री, गुहश्चा-लयाः । ३१।
धनु-सौका,-ऽश्वया,-ऽराम-सभा,-ध्वंष्ट-पयो,
लता । निम्नगा दीर्घिका, नाल, सर्वपो मूर्तिका,
प्रिय । सुधा, दैत्य,-दनुज, नैरुपेया, हिमाचल ।
पारिजातादयो, ब्रह्मा, तथा तिलोत्तमादिका ।
विमान,-स्तारकाराति,-मन्धर्वा कश्यपो ऽदिति ।
विद्याधरादय,-स्वयन्दा, नासत्यो, पीतदाश्च । ३४।
सबङ्ग, स्वर्णरम्भा, च तथा चाप्यमराद्यतो ।
होमो, ङ्क, कौस्तुभमणि-स्तुलतो, च शतकटू ।
शुक्रो, जीवो, तथा नाक,—रस्सतानु-प्रसादना ।
आयुध, च तथा स्वर्गं शक्र, श्वेनरयादिकाः
सुधर्मा, ऽपि वयं स्या, च विधातृभू-कचविका ।
महाज्योतिष्मती, जह्नुतनया, ऽयो नभ सरित्
तलोत्तम-स्तथा देवसर्प, — स्तुवरी, न्यपि ।
अमस्त्यपादपश्चन्ते—शब्दा योज्या सुरात्परे । ३८।
तस्मिन्नामे-तराणी—ति, पवयो परिवर्तनात् ।
२६ २६

एषा व्याख्या—आहार इति । घनुरिति । सुधेति । विमान इति । लवङ्गमिति । शुक्र इति । सुय-
मेति । नलोत्तम इति च । एषा व्याख्या तु
सुगमा । एत इति । एतेऽभीशब्दा ध्वनय, सुरात्
सुरशब्दात्, परे परत उत्तरे वा योज्या योजनीया ।
तदा तत्तन्नाम आहारादीना प्रिया ताना नाम
सज्ञा आहुरिति शेष । इत्येव पदयो पूर्वोत्तर-
पदयो, परिवर्त्तनात् परावृत्तेस्तेषामितराण्य-
न्यानि नामान्यूह्यानि, ' इति विवृति ।

उदाहरणानि तु यथा—सुराहार सुधा । सुर-
रिपवो दंतेय—दनुज—नैकपेया । सुराचलो
हिमाचल । सुरतरव पारिजातादय । सुर-
ज्येष्ठो ब्रह्मा । सुराङ्गनास्तिलोत्तमादिका ।
सुरवाहन विमान । सुरसेनानीस्तारकाराति
(स्कन्द) । सुरसत्ता सुरगायनाश्च गन्धर्वास्तु-
म्बुध्रभृतय । सुरजनकः कश्यप । सुराम्बा
अदिति । सुरमोनयो विद्याधरादय । सुरवद्वंकि
त्वष्टा (विश्वकर्मा) । सुरवंद्यौ नास्त्यौ (अश्वि-
नीकुमारी) । सुरदार पीतदार (दीवार' इति
प्रसिद्धोक्ता) । सुरसुम लवङ्गम् । सुरप्रिया
स्वर्गरेखा जातिर्वा । सुरमगरी अमरावती ।
सुरयज्ञो होम । सुरोत्तमोज्ज्वल (सूर्य) । सुरलो-
पक कौस्तुभमणि । सुरवल्ली तुलसी । सुरराज
सुरपतिश्च शतश्रु (इन्द्र) । सुरारातिसचिव
शुक्र । सुरमयी सुरगुरुश्च जीवो (बृहस्पति) ।
सुरालया स्वर्ग—सुमेरु—प्रासादा । सुरायुध
धनु (शक्रधनु) । सुरलोक स्वर्ग । सुराश्रय
इन्द्र । सुरारामा चैत्ररयादिका । सुरसभा
१-२८

सुधर्मा । सुरश्रेष्ठा वय स्या (ब्राह्मी) । सुरपंयो
विधातृभू—(नारद) कचादिका । सुरलता महा-
ज्योतिष्मती । सुरनिम्नगा जहनुतनया (भागो-
रथी) । सुरदीधिका नभ सरित् (मन्दाकिनी
आकाशगङ्गा) । सुरनालो नलोत्तम । सुरसंपंयो
देवसपप । सुरमृत्तिका तुवरी (काशी) । सुर-
प्रियोज्ञस्त्यपादप ।' इति ।

अथ सम्प्रति कर्मकारणभावसम्बन्ध व्याचष्टे—
कार्यकारणयोर्भावसम्बन्धश्चेह कथ्यते । ३२।
कार्याव विधातृ-कृत्-कर्तृ-कर-सू-स्रष्टृ-सृष्ट-
निभा । कारणाव जन्मज बह-सृति भू-योन्य
णादिका । ३४। इति ।

अस्य व्याख्या—कार्येति । कार्यादिति ।
कारणादिति च । यदा कार्याद् जन्मात्परे
विधात्रादय शब्दास्तद्वता कारणाना जनकाना
नाम ग्राह । यथा—विश्वविधाता, विश्वकृत्,
विश्वकर्ता विश्वकर विश्वसू विश्वस्रष्टा,
विश्वसृष्ट ब्रह्मा । तस्य हि विश्व कार्यमिति
रुद्धि ॥ निभा सद्गता । तेन विश्वजनक, विश्व-
कारक' इत्याद्यपि । कविरूढया इत्येव । नहि
यथा—चित्रकुरुष्यते तथा चित्रसू इति । एव
कारणाद् जनकात्परे जन्मादय शब्दास्तद्वता
कारणवता कार्याणा नाम ग्राह । यथा—आत्म-
जन्मा, आत्मज, आत्मरूह, आत्मसृति, आत्मभू,
आत्मयोनि ब्रह्मा । तस्य ह्यात्मा कारणमिति
रुद्धि । वक्ष्यमाणस्यादिशब्दस्याभिमतम्बन्धात्
सम्भवादयोऽपि गृह्यन्ते । अणादयस्तु—भानो-
रपत्य भानव, अग्नि । इन्दोरपत्य ऐन्दवः बुध ।
२६-२६

भूमेरपत्य भोमः । सोमस्थापत्य सौम्यः, चन्द्रम-
सोऽपत्य चान्द्रमसायनश्च बुधः । अङ्गिरसोऽपत्य
आङ्गिरसः बृहस्पति । भूगोरपत्य भार्गवः शुक्र ।
सिंहिकाया अपत्य संहिकेयः राहुः । इहापि हि
भानवादीना भान्वादयो हि जनका इति रुडिः ।
'कविरूढपा' इत्येव । नहि—आत्मयोनिवत्
'आत्मजनकः, आत्मकारक' इति भवति ।

अथेदानीं धार्य-धारकसम्बन्धमाहुः—

धार्याद् भूषण-मोत्य-ङ्कु-पाण्य-रुन-ध्वज-भून्ति-
भाः । भर्तु-शेखर-मत्वर्थ-शालि माति-धरा
अपि । ४१ । इति ।

अस्य व्याख्या—धार्यादिति । भर्तित्तिच । धार्याद्
धार्यवाचकाद् भूषणादयो धरान्ता धारकस्य नाम
माहुः । यथा—शशिसूषण', चन्द्रमौली, वृषाङ्क,
पिनाकपाणि', शूलाश्र', वृषध्वज', शूलभृत्,
निभग्रहणात् तत्तुल्या वृषकेतन—शूलयुध—वृष-
लक्ष्म—चन्द्रशिरस्—चन्द्राभरणादयो गृह्यन्ते ।
तथा—पिनाकगारी, शशिशेखर, शूलो, पिना-
कमालो पिनाक मलते धारयतीति कृत्वा पिना-
कभर्ता, गङ्गाधरः । 'कविरूढपा' इत्येव ।

अथ सन्नति भक्ष्यभक्षकभावसम्बन्धमाहुः—

"भक्ष्यात् पायि-व्रतान्व्योर्नित्पाऽऽनाऽऽन-
भुगाविका । इति ।

अस्य व्याख्या—भक्ष्यादिति । भक्ष्य भोज्य तद्वा-
चिनः शब्दात्परे पाय्यादय शब्दास्तद्वता भक्ष्यवता
भक्षकाणां नाम आहुः । यथा—सुधापायिनः,
सुधाव्रताः, सुधान्वस, सुधालिह सुधापा,
सुधाशा, मुद्राशनाः, मुद्राभुता 'मुद्रा' । तेषां हि

सुधाभस्या, इति रुडिः ।

अथाधुना धवधधूभावसम्बन्धमाहुः—

'धवात्प्रणयिनो—कान्ता—वल्गभा—गृहिणीसभाः
। ४२ । वध्वा वरे-श-रमणो-पयस्तू-वल्गभादयः ।
अस्य व्याख्या—धवादिति । धवः पतिस्तद्वाच-
कशब्दात् प्रणयिनीसदृशाः शब्दास्तद्वतीनां पतिम-
तीना भार्याणां नाम आहुः । यथा—सूर्यप्रणयिनो,
सूर्यकान्ता, सूर्यवल्गभा, सूर्यगृहिणी, 'सज्ञा' । एव
चन्द्रप्रणयिनी, चन्द्रकान्ता, चन्द्रवल्गभा, चन्द्रगृ-
हिणी, 'रोहिणी, । तयो' हि सूर्य चन्द्रश्च पती—
इति रुडिः । समग्रहणात्त्रियतमा—वधू—रमणी-
प्रभृतयो गृह्यन्ते । 'कविरूढपा' इत्येव । नहि
भवति यथा—सूर्य—प्रणयिनी तथा सूर्यपरिग्रहः ।
इति । वध्वा इति । वधूवाचिनः शब्दात्परे वरादयः
शब्दास्तद्वता वधूवतामुपयन्तृणां नाम आहुः ।
यथा—सञ्ज्ञावर, सञ्ज्ञश, सञ्ज्ञारमणः, सञ्ज्ञो-
पयन्ता, सञ्ज्ञावल्गभाः, 'सूर्य' । तस्य हि सञ्ज्ञा-
वधू, इति रुडिः । धादिसम्बन्धे तत्सदृशायाः पत्या-
दया गृह्यन्ते । 'कविरूढपा' इत्येव । नहि भवति
यथा—सञ्ज्ञावर सूर्यः, तथा विभाकरः, इति ।

अथेदानीं मित्रसम्बन्धमाहुः—

'मित्रान्मित्रनिभाः' इति ।

अस्य व्याख्या—मित्रादिति । मित्र सखा तद्वाच-
काच्छब्दादुत्तरे सखिसमानार्थास्तद्वता सख्यवता
नाम आहुः । यथा—रामस्य सखा रामसखः
'मुद्रोयः' । शिवस्य सखा शिवसखः 'कुबेर'
चैत्रस्य भधोः वसन्तस्य वा सखा चैत्रसखः,
मनुष्यः, वसन्तसखः, 'काम' । एव दशरथस्य सखा
२६-२६

दशरयसख 'जटायु' । वायो सखा वायुसखः
अग्नि । "राजाह सखिभ्यष्टव्" अथवा वायु सखा
अस्येति वायुसखा । "टजभावादनङ्सावित्यनङ्" ।
एव मतिः सखा अस्येति मतिःसखा बृहस्पति ।
निनग्रहणात् सुहृदादयो गृह्यन्ते । 'कविरूढया'
इत्येव । नहि भवति यथा—रामसख सुग्रीव,
तथा—मुग्रीवसखः रामः इति । एव शिवसख
कुबेर, तथा—कुबरसख शिव इति ।

अयं सन्प्रति बाह्यबाहकभावसम्बन्धमाहुः—

बाह्याद् बाहनासन्नगाभिन ॥४३॥ इति ।

अस्य व्याख्या—बाह्यादिति । बाह्याद् बाह्यवाच-
काच्छब्दादुत्तरे बाहनादयः शब्दास्तद्वता बाह्यवता
बाह्यमितृणा नाम आहु । यथा—हसबाहन,
हसासन, हसगामी, 'ग्रह्या' । वृषभबाहन, वृषभा-
सन, वृषभगामी 'शिव' । एव गरुडबाहन, गरु-
डासन, गरुडगामी, 'विष्णु' । तेषां हि हसादयो
बाहन नि इति रुढि । इह ह्मयान, वृषभयान,
गरुडयान इत्यादया ऽपि 'कविरूढया' इत्येव । नहि
भवति यथा—'नरबाहन' 'कुबर' तथा—नर
गामी, नरामन, नरयान । इति ।

अथाधुना ज्ञातेयसम्बन्धमाहुः—

'ज्ञातेर्भगिन्य वरज पुता ऽऽत्मजा ऽप्रजादयः । इति ।

अस्य व्याख्या—ज्ञातेर्भगिति । ज्ञाति स्वजन तद्वा-
चकाच्छब्दादुत्तरे भगिन्यादयस्तद्वता ज्ञातेयवता
ज्ञातीना नाम आहु । भगिन्यादीना च ज्ञातिवि-
शेषानि च ज्ञातिविशेषादेव प्रयोगो यथा—
कालभगिनी कालिन्दी । ज्ञातेयावरज बृहस्पति ।
जहन्नुता जाह्नवी । सूर्यात्मज शनि । चन्द्रात्मज
१-२८

बुध । कृष्णाग्रजो बलदेवः । प्रादिशब्दात् सोदरा-
दयो गृह्यन्ते । यथा—कालिन्दीसोदरो यमः ।
'कविरूढया' इत्येव । नहि भवति यथा—कालिन्दी
कालभगिनी' तथा—'शनिभगिन्यपि ।"

अथेवानीमाश्रयाश्रयिसम्बन्धमाहुः—

"आश्रयाद्वासि सदनपर्याया सच्छयावयः ॥४४॥
अस्य व्याख्या—आश्रयादिति । आश्रयो निवास-
तद्वाचकाच्छब्दादुत्तरे वासि—सदनपर्याया सच्-
शयादयश्च तद्वता आश्रयवता आश्रिताना नाम
आहु । यथा—आवाशवासिन, आकाशसदना,
आकाशसद आकाशशया एव आकाशाश्रया-
दिवीकसः 'ग्रहा' । दिवशब्दो वृत्तावकारान्तोप्य-
स्तोति । आकाशो व्योम, सच तेषामाश्रयः इति
रुढि । 'कविरूढया' इत्येव । नहि भवति यथा—
आकाशसदना ग्रहा, तथा भूमिसदना मानवा ।
इति ।

अयं साम्प्रत वध्यधकभावसम्बन्धमाहुः—

'वध्य-व्यासन भिद् द्वे पि ध्रुग्-जिद् ध्वत्प रि-
सूवना । वाय्वं -ऽम्नकारि-मयन-वपच्छिद्-
दमना न्तका ॥ जयि मदन हन् घाति-केपु हन्तु-
निपूदना ॥४५॥ इति ।

अस्य व्याख्या—वध्यादिति । दारीति च । वध्योधात्प
तद्वाचिन शब्दात्परत शासनादयो निपूदनान्ता-
स्तद्वता वधकानां नाम आहुः । यथा—'पुरक्षा-
सन, पुरभिद्, पुरद्वेषी, पुरध्रुक्, पुरजित्,
पुरध्वसी, पुरारि, पुरमूदन, पुरदारी, पुरान्त-
कारी, पुरमयन । पुरदर्पच्छिद्, पुरदमन, पुरा-
न्तक, पुरजयो, पुरमदन, पुरादा, पुरघाती, पुर-

केतु, पुरहन्ता, पुरनिपूदन 'शिव' । अन्धकरिपु, अन्धकसूदन, असुरारि, कामान्तक, कामारि, क्रतुध्वसी, गजदेव्यभिद, गजारि, तमोहा, त्रिपुरा-
न्तक, त्रिपुरारि, दक्षाध्वराति, पुरद्विद, भगने-
शान्तक, मल्लरिपु, सुलायवाहारि, विधान्तक,
सम्बरारि, स्मरहर, इत्यपि । एव कालदमनी,
चण्डहृत्, निशुम्भमयनी, महिषमयनी, मुण्ड-
घातिनी, रक्तबीजमदिनी, शुभमयनी 'पार्वती' ।
इति ।

"कामजित्, क्रौञ्चदारण, क्रौञ्चवेरी, क्रौञ्चा-
राति, तारकजित्, तारकवेरी, तारकारि, महि-
षार्दन, 'स्कन्द' । इति ।

"अरिष्टसूदन अरिष्टहा, कसजित् कसाराति,
कालनेमिहर, कालनेम्यरि, कालियदमन,
कालियशासन, कालियारि, केशिसूदन, केशिहा,
कैटभजित्, कैटभारि चाणूस्सूदन, जरासन्धारि
तमोहा, दानवशत्रु, दैत्यशत्रु, दैत्यारि, द्विवि-
दारि धेनुकध्वसी, धेनुकसूदन, नरका-न्तक,
नरकाराति, नरहारि, पूतनाद्रूपण बलिध्वसी,
बलिबन्धन, बलिवेरी, बाणजित्, मधुमधन,
मधुरि, मध्वरि, मुरमदन, मुररुप मुरारि,
मैन्दमदन, यमलार्जुनभञ्जन, राहुभेदो राहु
मूर्धभिद, राहुमूर्धहर, राहुवेरी वृषशत्रु, शक्र-
टारि शिशुपालनिपूदन, सार्वारि, सुरारिहा,
हयग्रीवरिपु, हिरण्यकशिपुविदारण, विष्णु' ।
इति ।

कालिन्दीवर्षण, कालिन्दीभेदन, द्विविदहन्ता,
प्रलम्बघ्न, प्रलम्बभिद् मुष्टिकघ्न, यमुनाभिद्,

यमुनाकर्षण, रुक्मिदर्पच्छिद्, रुक्मिदारण,
रुक्मिदारी, रुक्मिभिद् 'वलदेव' । इति ।

"शमान्तक, शिखिमृत्यु, मनोदाही, मन्मथ,
'कामदेव' । इति ।

शम्बरसूदन, शम्बरारि, शूर्पकाराति, शूर्प-
कारि, 'प्रद्युम्न' । इति ।

"बाणारि अनिरुद्ध' इति ।

"अद्रिद्विद, अद्रिभिद्, गोत्रभिद् जम्भभेदी, जम्भ-
रिपु, जम्भारि, नमुचिनिपूदन, नमुचिसूदन,
पर्वतारि, पाकनिपूदन, पाकशासन, पुलोमनि-
पूदन, पुलोमशत्रु, पुलोमारि, बलनिपूदन,
बलरिपु, बलहा, बलाराति, वृत्रनिपूदन,
वृत्रहा, वृत्रारि, शैलारि 'इन्द्र' । इति ।

अथान् विशेषमाहु —

"दृश्यते विवक्षायां वृषवाहनोऽस्य च बाह्यात्वे ।
स्यात्सत्त्वे तु वृषपतिर्वृषलाञ्छनश्च धार्यत्वेऽपि
अस्य व्याख्या—दृश्यत इति । विवक्षानिवन्धनो-
हि सम्बन्ध, तत एकस्मादपि वृषादे सम्बन्धि-
पदात् परे सम्बन्धान्तरनिबन्धना बाह्यादाय
शब्दा यथाचित प्रयुज्यन्ते ।

बाह्यावाहकभावसम्बन्धे विवक्षाया वृषस्य बाह्यात्वे
वृषवाहन' शिव' । इति भवति । एव सत्त्वे तु
निजेऽसम्बन्धविवक्षाया 'वृषपति' 'शिव' इति
भवति । तथा धार्यत्वे धार्यधारकभावसम्बन्ध-
विवक्षाया च वृषलाञ्छन 'शिव' । इत्यपि ।

'धार्यत्वेऽशो स्तथाशुपाल्यशुपतिरशुमानपि सत्त्वे ।

वृष्यत्वेऽहेरह्यारि-रहिभुङ् मयूरो भोज्यत्वे । ४७।

अस्य व्याख्या—धार्यत्व इति । तथाऽशोधार्यत्वे

‘अशुमाजी’ ‘सूर्यः’ इति भवति । सत्त्वे स्वस्वामि-
भावसम्बन्धविवक्षाया ‘अशुपतिः, अशुमान्’,
‘सूर्यः’ । इत्यपि । तथा वध्यत्वे वध्यवधकभाव-
सम्बन्धविवक्षायामहेः संप्रत्य अरिः शत्रुर्मयूरः ।
एवं भक्ष्यत्वे भक्ष्यभक्षकभावसम्बन्धविवक्षाया-
महिभुक् ‘मयूरः’ । इत्यपि भवति ।

अथ सम्प्रतीह सम्बन्धनिवन्धानां व्युत्पत्तिमुक्त्वा
व्युत्पत्त्यन्तरमाहुः—

‘व्यपत्तेरङ्गं व्यपतेर्जातिशब्दो वाचको विज्ञेयः ।
वाताप्यरातिपूता—ऽऽशा याम्यायोच्यते धीरः ।
४८ । पूता सप्तपिभिरिति कीवेरी स्याद्’ इति ।
अस्य व्याख्या—व्यवर्तयति । पूतेति च । अङ्ग-
विशेषणव्यक्तः स्पष्टैर्जातिभिर्धायकोऽपिशब्दो
व्यवर्तेर्वाचको विज्ञेयः । व्यक्तेर्नामिता प्राप्नो-
तीत्यर्थः ।

अनोदाहरण प्रदर्शयति—वातापिः असुरविशेष-
स्तत्पराति’ शत्रु अगस्तिः । नृपिविशेषस्तेन पूता
स्यासनया पवित्रता इति व्यक्तमङ्गु तेनाङ्कित
‘आशा’ इति जानिष्यदो याम्यानाया व्यक्तेरभि-
धायी धीरेर्विद्वद्भिश्च्यते कथ्यते ।
इति सप्तपिभिः कश्यपादिभिः पूता पवित्रता
प्राप्ता कीवेरी उत्तरा स्यात् ।’ इति ।

अथेदानीं व्युत्पत्त्यन्तरमाहुः—

‘... अयुग्विपमशब्दो । त्रि-पञ्च-सप्तादीनां-
वाचको संयोजयेत् क्रमादत्र १४६ । त्रितोचन-
पञ्चतापक सप्तपर्णादिष्व,—। इति ।

अस्य व्याख्या—अयुगिति । त्रि-पञ्च-मन्तादि-
स्याने अयुग्—विपमशब्दो त्रितोचनादिपदेषु

योजितव्यो । यथा—त्रितोचनः, अयुग्लोचनः,
विपमलोचनश्च ‘शिवः’ । पञ्चसायकः, अयुक्-
सायकः, विपमसायकश्च ‘कामदेवः’ । सप्तपर्णः,
अयुक्पर्णः, विपमपर्णश्च ‘वृक्षविशेषः’ । ‘सातवर्ण’
इति प्रसिद्धः । आदिशब्दात् नवशक्तिः, अयुक्-
शक्तिः, विपमशक्तिश्च ‘महादेवः’ । एव त्र्यम्बक-
पञ्चेषु-सप्तचन्द्रादिष्वपि ।

अथ साम्प्रतं व्युत्पत्त्यन्तरमाहुः—

‘.....ऽयं विरोध्यर्थम् । गुणशब्दोऽत्र नञादिरि-
तरोत्तरो निगदति यथा कृष्णः । ५० । सितेतरः
स्यावसितः’ इति ।

अस्य व्याख्या—अयेति । अथशब्दोऽनन्तरवाची ।
गुणशब्दो गुणवाचिशब्दो नञादिरितरोत्तरो
नन्पूर्वइतर शब्दोत्तरश्च विरोध्यर्थं विरोधिन-
मर्थं निगदत्यभिधत्त इत्यर्थः । यथा—असितेः
सितेतरः, कृष्णः श्यामः । एव अकृशः कृगेतरश्च
स्फूल इत्यादि ।

अथ सम्प्रति व्युत्पत्त्यन्तरमाहुः—

‘.....पानीयनिध्याविषु पदे पूर्वे । तथोत्तरे तु
वाडवोपबुंधाविषु, भूभवाद्येषु ५१ । द्वयेऽपि हि
पर्यायपरिवर्तनम्’ इति ।

अस्यव्याख्या—पानीयेति । पानीयनिध्यादिषु
शब्देषु पूर्वस्मिन्नेवपदे पर्यायस्य परावृत्तिर्भवति ।
यथा—पानीयनिधिः, जलनिधिः, सोयनिधिः,
चारिनिधिः, वाडिः । आदिगच्छग्रहणात्
अमुदः, बारिदः, पयोदः, सलिलदः, वन्दः,
इत्यादि । वाडवोपबुंधादिषु वत्पानिप्रभृतिषु
शब्देषु उत्तरस्मिन्नेव पदे पर्यायपरावृत्तिः

स्यात् । यथा—वडववृक्षानुः, वडवपावकः,

वडवधनञ्जयः । आदि शब्दात् सम्बुजम्, पङ्क-
जम्, पङ्केरुहम्, सरोजम्, सरोरुहम्, सरोजम्,
इत्यादि । भूभूदाद्येषु शब्देषु द्वयेऽपि पूर्वत्र उत्तरत्र
च पदे पर्यायस्य परावृत्तिः (परिवर्तन) भवति ।
यथा—भूभूत्, क्षितिभूत्, धराधरः, धरणीधरः ।
आद्यशब्दात्, गोर्वाणनाथ, वृन्दारकराज,
लेखर्पमः, इत्यादयः ।

अयं सम्प्रति परावृत्तिसह-योगिकशब्दानाहुः—
“...एवं परावृत्तिसहाइव । योगाः स्युरिति
योगिकाः ।” इति ।

अस्य व्याख्या—एवमिति । एवमिति पूर्वत्र उत-
रत्र उभयत्र च पदे परावृत्तिः पर्यायपरिवर्तनं
सहन्ते क्षमन्ते परावृत्तिसहाः पानीयनिध्यादयः
शब्दाः । योगात् अन्वयाद् भवेयु इति योगिकाः ।
यादिषु योगिकेषु शब्देषु पूर्व-मध्यो-त्तर-पदानां
योजना क्रमेण कर्तव्या यथा—(३) कमल +
कानन + नायकः, = कमलकानननायकः
'सूर्यः' । कुमुदिनी + विपिन + विकासी = कुमु-
दिनीविपिनविकासी 'चन्द्रः' । (४) चण्डी +
ईश + चूडा + मणिः = चण्डीसचूडामणिः
'चन्द्रः' । अत्रि + नयन + समुत्थ + ज्योतिः = अत्रि-
नयनसमुत्थज्योति 'चन्द्रः' । कामिनी + वदन +
सौरभ + चौरः = कामिनीवदनसौरभचौरः
'चन्द्रः' । निर्जर + नायक + पूजित + पाद = निर्जर-
नायकपूजितपादः 'बृहस्पतिः' । (५) अदिति +
दारक + देव + वन्दित + चरणः = अदितिदारकदेव
वन्दितचरणः 'बृहस्पतिः' । इति ।

अथेदानीं मिश्रशब्दानाहुः—

“...मिश्रास्तिवह परावृत्त्यसहाः । १५२ । दशरथो
ऽन्तकश्चापि गोर्वाणसन्निभाः” इति ।

अस्य व्याख्या—मिश्रा इति । इह शब्दभेदे दशरथा-
दयः शब्दाः पूर्वत्र उत्तरत्र च पदे पर्यायस्य परा-
वृत्तिः परिवर्तनमसहमाना अक्षममाना मिश्रा योग-
युक्ता रुढिमन्तश्च ज्ञातव्याः । सन्निभ आद्यर्थः ।

अथाधुना पारिभाषिकशब्दानाहुः—

“...तथा ।

क्रियश्च तावुरि-जित्तमः कुलीरो लेय इत्यपि । १५३ ।
पाथोन-जूक-कोप्याद्या दुश्चिक्वयं हिक्वुकोऽप्यथ ।
डिम्ब-डित्थ-नदीपूर्वाः संस्मृताः पारिभाषिकाः ।

अस्य सार्द्धपद्यस्य व्याख्या—तथेति । पाथोनेति
च । तथा तद्वत्, क्रियः, तावुरि, जित्तमः, कुलीरः,
लेयः, पाथोन, जूकः, कोप्यं इत्याद्या राक्षौ ।
दुश्चिक्वयं हिक्वुक् इत्याद्या भावे । तथा डिम्ब-
डित्थ-नदीपूर्वा ग्रन्थत्र पारिभाषिका आधुनिक-
सङ्घेतेनार्थ बोधकपदाः संस्मृता ज्ञेयाः, वुर्धेरिति
शेषः । क्वचित्तु तात्पर्यग्राहकवशात्केवलयोगेन
केवलरूढयाचार्यद्वयबोधको योगिकरूढः शब्दोऽपि
दृश्यते । यथा—अस्वगन्धादिः । इति ।

अथेदानीं ग्रन्थमिमं पद्यद्वयेनोपसंहारयति—

धीचक्रमोये नल्लाश्वि २०२० तुरुये
वयें, तपःश्रुतले, दशभ्याम् ।

मघाज-वारे, जननादतीते ऽङ्गामोन्मितान्दे, ७६
गढदेशजेन, १५५ ।

ओकीर्तिदेव्यास्तनुसम्भवेन, श्रीकृष्णपादाम्बुज-
२६-५५

पट्पदेन । मुकुन्दनाम्ना गणकेन, कोपो-ऽसौ, निर्मित, इचक्रधरस्य तुङ्घ्र्यै, ५६।

अनयोव्याख्या—श्रीति । श्रीति च । नखसाक्षिच-
तुल्ये विशदयुत्तरसहस्रद्वय २०२० तुल्ये प्रमिते
श्रीवैक्रमीये श्रीविक्रमनृपतिराज्यारोहणसमयतो
वर्षे सौवर्हसरे तत्, शुक्लश्ले म. घञुस्लपक्षे,
दशम्या दशमीतिथौ, मघाज्यवारे शुक्रनामरे,
जननात् जन्मसमयतोऽतीते गते, अङ्गा गान्मिताब्दे
पट्सप्तति ७६ तुल्ये वर्षे (वयसि) गढदेशजेन
गढवालनाम्नि देशे समुद्ररेन, श्रीतीतिदेव्या-

१-१०

स्तनुसम्भवेन श्रीतीतिदेवीपुत्रेण, श्रीकृष्णपादाम्बु-
जपट्पदेन, श्रीकृष्णचरणाम्बुजभ्रमरेण, मुकुन्द-
गणकेन मुकुन्ददेवज्ञेय, अथौ 'ज्योतिषशब्दकोषः',
देवप्रयागनिवासिलाक्ष्मीररिश्चक्ररेखास्मीयान्ते-
वासिजनस्य तुष्ट-यै सतोपाय (हिताय वा)
निनिनो विरचितः । शुभं भूयत् । इति श्रीगढ-
देशान्तर्गणदेवराग' — समीरवर्तिमुकुन्दाश्रम-
वासिना श्रीतीतिदेवीश्रीगण्डतरघुवदत्ततनुवनुपा
श्रीमुकुन्ददेवज्ञेन विरचिते ज्योतिषशब्दकोषे
एकोनविंशतितम. शब्दव्युत्पत्तिवर्गः समाप्ति-
मगमत्, इति शम् ।

११-२१

ज्योतिषशब्दकोषस्थशब्दानामकारादिक्रमेण

शब्दानुक्रमशिका ।

प्र

प्र ७, ५८ । ११, ४७ ।
२१५, ८ ।
प्रभा १२, ५ । ६६ टी २ ।
६६, १० । ८६, २७ ।
६५, १२ । ६७, २ ।
६७, ११ । १२३ ५ ।
१२६, ३ । १६४, ४२ ।
प्रशक १२, ५ । ६७, ११ ।
१२६, ३ । १३८, ५ ।
प्रशविह ६७, १३ ।
प्रशायुस् १४१, ५० ।
१४३, २२ ।
प्रशावतार १३०, १० ।
प्रशु ३२, २ । ३६, १५ ।
३८, २६ । १४३, ११ ।
प्रशुक ३७, ५५ ।
प्रशुज ५२, ५ ।
प्रशुभर ३२, ३४ ।
प्रशुपति २७०, २ ।
प्रशुपति ३२, १४ ।
प्रशुभत् ३२, ३४ ।
प्रशुभू ५२, ५ ।
प्रशुभत् ३२, १ ।
३७, १७ ।
प्रशुनदशुसकुल १०६, ५३ ।
प्रशुमालिन् ३२, ३५ ।
प्रशुलीन १०६ ५३ ।
प्रशुनिमर्दन १२०, ५ ।
प्रशुहस्त ३२, ३५ ।
प्रस = (भुजशिरा,
स्कन्ध),
प्रसल ३० ४४ ।
प्रहति २५१, २२ ।
प्रहस् ३०, २७ ।

प्रहस्पति १४, ५६ ।
प्रहस्पतिसनक १५, ४ ।
प्रह ४६, ४५ ।
१२५, १५ । २१३, ४४ ।
प्रक्षिप १३८, ५२ ।
प्रक्ष ३१, ४४ ।
१२५, १४ ।
प्रक्षव ५४, ४७ ।
प्रक्षनाकावाश ५४, ४७ ।
प्रक्षस्मात् १६, ३३ ।
प्रक्षुतश्चन २२७, २५ ।
प्रक्षुत् २४६, २८ ।
प्रक्षुपर २१८, ७ ।
प्रक्षुवार २१८, ७ ।
प्रक्षवा २२५, १ ।
प्रक्षुभुज ७, ३२ ।
प्रक्षम २५२, २७ ।
प्रक्ष ५६, १८ । १०५, ११ ।
१०८, ६ ।
प्रक्षकर्ण १०३, १४ ।
प्रक्षक्षेत्र १०६, ४६ ।
प्रक्षच्छाया १०५, ११ ।
प्रक्षज २१५, ४८ । २३७
५६ ।
प्रक्षज्या १०४, ३ ।
प्रक्षत २२७, २५ ।
प्रक्षति २४४, २५ ।
प्रक्षप्रभा १०५, ११ ।
प्रक्षमा १०५, ११ ।
प्रक्षभाग १०८, ८ ।
प्रक्षमाला १६६, २३ ।

प्रक्षमालापति १६६, २१ ।
प्रक्षय ६३, २३ ।
प्रक्षयतृतीया २१, २ ।
प्रक्षयनवधी २३, १६ ।
प्रक्षलव १०८, ८ ।
प्रक्षवेवाश १२८, २४ ।
प्रक्षभा १०५, १२ ।
प्रक्षाय १०८, ८ ।
प्रक्षक्षक १०८, ६ ।
प्रक्षिन् ३७, ३५ । २१३,
५२ । २३०, १ ।
प्रक्षण्ड ८६, १० ।
प्रक्षण्डमण्डल ४३, १५ ।
प्रक्षण्डितचपुस् ४३, १५ ।
प्रक्षरकर ४०, १० ।
प्रक्षित ८६, १० । २१५,
४७ ।
प्रक्षिलवह ११७, १ ।
प्रक्ष २८, १३ । ३२, २ ।
१३८, ५२ । २०३ ५० ।
प्रक्षच्छ १३८, ५२ ।
प्रक्षत ११५, ३ । १४३,
५६ । १५७, २६ ।
प्रक्षदन्दार १६८, ३६ ।
प्रक्षम १३८, ५२ ।
प्रक्षस्ति १६६, ५३ ।
प्रक्षस्थ ११४, २१ । १६६,
५४ ।
प्रक्षस्थदर्शन २००, ६ ।
प्रक्षस्थदृश्य २००, ६ ।
प्रक्षस्थपूता २३३ ४७ ।
प्रक्षस्थलोप २००, १० ।
प्रक्षस्थ्यास्त २००, १० ।
प्रक्षस्थोदय २००, १० ।
प्रक्षार १२२, २५ । २०३,
१० ।

प्रक्षिरस् २३८, ५६ ।
प्रक्षु ५३, ४१ ।
प्रक्षुच्छ २६४, ४१ ।
प्रक्षुरग १४८, ३४, १६८,
७ ।
प्रक्षोदय २८, १३ ।
प्रक्षोत् २२२ ८ ।
प्रक्षायी-१७, ४१ । २६०,
७ ।
प्रक्षिन् ३, ६ । ४, ३४ । ५,
४२ । १३, १६ । १७, २२ ।
५७ ४४ । ७५ १६ । ७६ टी ८
११४, २ । ११६ २२ । २०१,
४१ । २०३, १८ । २३६ २१ ।
२३८, ५६ ।
प्रक्षिकण २४०, ११ ।
प्रक्षिकोद्यति २३८, ५६ ।
प्रक्षिचित् २१० २ ।
प्रक्षिदेवता ५, ४२ ।
प्रक्षिदेवत ५, ४३ ।
प्रक्षि पूणिमा २४, २२ ।
प्रक्षिमिया २४०, ७ ।
प्रक्षिबीज २०३, २८ ।
२०३, २६ ।
प्रक्षिभ २०३, २८ ।
प्रक्षिलोचन २२७, २५ ।
प्रक्षिवाह २४१ ६ ।
प्रक्षिवाह २४०, १७ ।
प्रक्षिबीज २०३, २६ ।
प्रक्षिनाल २०३, २६ ।
प्रक्षिगुह्यन् २३६, १ ।
प्रक्षिगृध्रज २०१ २६ ।
प्रक्षिप्योम २०१, २६ ।
२०६, ४४ ।
प्रक्षिसल २४४, २५ ।
प्रक्षिसम्भव २४२, ४७ ।

धनिस्यापन ५७, ४० ।	धनुषा २०८, ४० ।	धमि ८, १८४६, ४५५६,	मजपद ८, १६ ।
धनिस्रोत २०१, ३० ।	धनुषा ४३, ४ ।	४६, ८६, २४, १२५, १२५	मजपद ८, १६ ।
२३६, १ ।	धनुषा २६ १३ । २०५,	२१३, ४४ ।	मजपाद ८, १६ ।
धन्युत्तम - २४०, २१ ।	५१ २३४, ३६ ।	मधुप १३८, ५२ ।	मजपाद ८, १६ ।
धन्युत्तर ४१, २४४, ४२ ।	धनुषपत - १४७, २६ ।	मधुयुत ८६, १४ ।	मजयुग्मा ६, ३ ।
धनुषा २२५, ४७ ।	१४६ १३, १ ।	मनष्टमरीच ४१, ६ ।	मजर १६७ ३१ । २०३,
धनुषाधिप ६० १०	धनुषू ६५, ३१ ।	मनपत २८, १३ ।	२६ ।
धनुष्या १०४, ३ ।	मनुसहसम् - १३१, १६ ।	मनपतोदय २८, १३ ।	मजर वृद्धम ५, ४६ ।
धनुषो २५६, ८२ ।	मनुषा ३५, ४७ ।	मनर २८, १४ ।	मजय १२७, ३ ।
धनुषास २४३, ६ ।	मनुषार ४३, २६ । २४०,	मनरोदय २८, १४ ।	मजस्तन १६, ३५, १२५७, ३ ।
धनुष-वाना २८१ ४६ ।	१६ ।	मनर २८, १४, २०३, ४० ।	मजा २४१, २७ ।
धनुषा १०६, ४७ ।	मनुषारक ४३, ८५ १६६,	मननकीला २८, १४, ४४,	मजाधि ८, २० ।
धनुषाप्रण्ड १०६, ४८ ।	२८ ।	३६ ।	मजातचन्द्रा २, २६ ।
धनुषादिप्रण्ड १०६, ४८ ।	मनुषारकचतुर्वी २४, ५ ।	मनता ४४, ५६ ।	मजित २१५, ८ ।
धनुषि २४४, ४२ ।	मनुषारमश ४२, ४१ ।	मननाज ४३ ६५ ।	मजिन २२८, ४२ ।
धनुषि २४४, ४२ ।	मनुषारम् ६, २१ । १६, ४५५	मनसातनय ४४, २४ ।	मजिनयानि २७, १४२,
धनुषेतर २४४, ४३ ।	४७, १५, ६६, ४० । १६६,	मनसाविप्रहोदय ४४, ४१ ।	१८, २४४, ४४ ।
धनुष २५६ ४३ ।	१८, २०८, २० । २१२,	मनसापुत्र ४४ ६ ।	मजिर २४४, २६ ।
धनु ३०, २७ ।	३६ ।	मनसासुत ४४ ६ ।	मजिह्वा १०७, १४ ।
धनुषधामन ४०, १० ।	मनुषारपत्र ४७, ४४ ।	मनसासुत २८, १४ ।	मजीगव २३०, १५ ।
धनुषा २००४५ ।	मनुषार सुत ४७, ८३ ।	मनसा ३०, २६ ।	मनैकचरण ४, ४३, ८, २० ।
धनुष ४२, १५७०, ८ ७६,	मनुषारोच ४७, २६ ।	मनिकुर ४४, ५० ।	मनैकपाद ८, २०, २०६,
१६ ।	मनुषारोच ४७, ४४ ।	मनिरयुति २३८, ४० ।	४७ ।
मनुषगणित ७१, ८ ।	मनुषारोच ४७, २४ ।	मनिरप्रभा २३८, ४० ।	मनैकपाद ८, २० ।
मनुष १६६, ७ ।	मनुष २२२, ८ ।	मनिररोचिम् २३८, ४०	मनैकपादवैवत ८, २१ ।
मनुषि २६६, २५ ।	मनुष २१०, १२ ।	मनिर १२४, ४८, २१५ ८ ।	मनैकपादवैवत ८, २१ ।
मनुषिनिवेगन ८६, ३३ ।	मनुष २१०, १२ ।	मन्युत ७, ५८ ।	मनैकपात्रि ८, २२ ।
मनुष-पति ८६, ३३ ।	मनुष ६५, ७६५, १३१	मन्युताज २२५, १५ ।	मनैकपादशी २२, १ ।
मनुष्यासकन ८६ ३५ ।	६६, १२१०, १४ ।	मन्य १३, ६०, ४२, २७, ४६,	मनता १२३, ३२ ।
मनुष-धामनियम ८६, ३५ ।	मनुष-तमुज ११५, ३५ ।	४६ ।	मन्यति २३६, १ । २४६,
मनुष्यासकवि ८६, ३६ ।	मनुष-तवदन ११५, ३५ ।	मन्य १३, ५६ ।	२६ ।
मनुष्यासस्यापन ८६, ३६ ।	मनुष-सादि ११५, ३५ ।	मन्य १३, ५६, ५७, ५८, ५९	मन्यित ४६, १८, २०१,
मनुषभाग १०६ ३ ।	मनुष २१०, १२ ।	८, १८, २१, ३२, ३८, २६ ।	४७ ।
मनुषव १२६ ३ ।	मनुष २१०, २३ ।	२०७, २७, २१, ८, २०७,	मन्यितभू २०५, ५ ।
मनुषा १२६, ४ ।	मनुष २१०, १२ ।	२६, २६, २५ ।	मन्यन २२७, २६ । २३४,
मनुषाक १२६ ८ ।	मनुष २१०, १२ ।	मनकाव २३०, १४ ।	३१ ।
मनुष १६४७ ।	मनुष २१०, १२ ।	मनकाव २३०, १४ ।	मन्यना २३४, ३७ । २४५,
मनुष ८५५५५ ७५, २७ ।	मनुष २१०, १२ ।	मनकाव २३०, १४ ।	४ ।
१०१, ७६ २११, १२ ।	मनुष २१०, १२ ।	मनकाव २३०, १४ ।	मन्यनावती २३४, ३७,
२२६ ८ २२६ ३५ ।	मनुष २१०, १२ ।	मनकाव २३०, १४ ।	२४५, ४ ।
२४६ ४१ ।	मनुष २१०, १२ ।	मनकाव २३०, १४ ।	‘मन्यन्ति’ १६४, ७ ।
मनुष ४५, ३१ । १२२,	मनुष २१०, १२ ।	मनकाव २३०, १४ ।	मन्यन्ति ६३, १६३, ६ ।
४६ ।	मनुष २१०, १२ ।	मनकाव २३०, १४ ।	

[illegible]

अघन ६३, २७ ।	अघिनायक ३५, १२ ।	अघोभुवन १२२, ४२ ।	अनल ५, ४३ । १७, ११ ।
अघम २५६ ३३ ।	अघिष ३५, १२ । २४६,	२२३, १ ।	२०१, ४१ । २०३, ३० ।
अघर ५६, २६ । २१४,	१५ ।	अघोमुल २१५, ४८ ।	२०६, ५५ । २०७, ३ ।
११ ।	अघिपति ३५, १३ ।	अघ्यापक ४६, १७ ।	२३६, २ ।
अघरगृह ५६, २६ ।	अघिप्राणिन् ३१, ३ ।	'अघ्यापयति' १८५, १७ ।	अनलहरानिलय १२२, ४३ ।
अघरभ ५६, २६ ।	अघिपतिन् ३१, ३ ।	अघ्यासित १४७, १६ ।	अनलाख्या ७४, ३२ ।
अघरभवन ५६, २७ ।	अघिभू ३५, १३ ।	१५७, १० । १५७, १२ ।	अनलोत्पात २४०, २१ ।
अघरवासि ५६, २७ ।	अघिमास १४, ५६ ।	अघ्यासीन १६७ २० ।	अनवरत २५२, ३ ।
अघरधो ५६ २७ ।	अघिमित्र १२७, २७ ।	१५७, १३ ।	अतवराध्यं २५४, ४३ ।
अघ १ २३३, ३६ । २३४,	अघियोग १४७, १६ ।	अघ्याहार २५१, ३ ।	अनवराध्यं २५४, ४३ ।
१५ ।	१५७, ३ ।	अघ्युपित १४७, २०,	अनवस्थान २४४, २६ ।
अघरोष्ठ २१४, ११ ।	अघिराज ३५, १३ ।	१५७ १५ ।	अनगुभ ३०, १८ ।
अघस्तादिगु २३४, १५ ।	अघिवास २०३, १० ।	अघ्वग ३२ १२ ।	अनष्ट ६२ २६ ।
अघि २०५, ४३ । २४६,	अघिवासन	अघ्वन् १२४, २४ ।	अनमूया १६६, १३ ।
१३ ।	अघिवायु १२७, २८ ।	अघ्वयुज् १२४, ३२ ।	अनमूयापति ४२, ५० ।
अधिक १२५, ८ । २४८,	अघिवातित् १६७, ३१ ।	अघ्व १२४, ३२ । २०१,	अनस्तगत १०६, ८८ ।
३५ । २४६ १३ । २५३,	१५६, २६ ।	२३ ।	अनागत १८ २४ ।
३५ ।	अघिधित १४७, १६ ।	अघ्वरक्षा १३८, २३ ।	अनागतातंवा २०८, ३७ ।
अघिषग १०७, ३६ ।	१५७, ७ । १५७, ८ ।	अघ्वयु ४६, ३० ।	अनामा २१० १६ ।
अघिपति १०७ ३६ ।	अघिष्ठातृत्व २२६, ४१ ।	अनग, ५३, ४५ ।	अनामिका २१० १६ ।
अघिषग्य १४७, ३ ।	अघिष्ठान २४७, २१ ।	'अनसित १६८, ७ ।	अनामिका २१० १६ ।
अघिषग्यतृत्व २४८, ४५ ।	अघिष्ठित १८६, ४३ ।	अनय ३०, १४ ।	अनायुक् १४१, १७ । १४१,
अघिषमास १४, ५६ ।	१५१, ४६ । १५१, ५२ ।	अनङ्ग १२३, ३२ ।	२० ।
१३७ ३० ।	१५२, २ । १५३, ३५ ।	अनङ्ग २३०, ५७ ।	अनारत २५७, ३ ।
अघिकत ४३, १५ । १४७	१५७, १० ।	अनङ्गा २००, ४५ ।	अनालम्बी २०८ ५४ ।
१८ । १५६ । ५३ ।	अघाते १८५, १५ ।	अनङ्गाही २००, ४५ ।	अनिदायदीधित ४१, ३८ ।
अघिकाट १५७, ५६ १५७,	अघत २४३, १२ ।	अनघतन १६, २३ ।	अनिदायधामन् ४१, ६ ।
५८ ।	'अघायत १८५, १६ ।	अनन्त १२४, ४८ । १७६,	अनिदाधानु ४०, १२ ।
अघिप्राग्वत् १५६, ५५ ।	अघायते १८५, १५ । १८५,	४१ । २०६, १७ । २१५,	अनिमिष २७, १४ । १६७,
अघिप्रातिन् १४७ ३१ ।	१६ ।	६ । २२२, ४१ । २२५	३२ ।
१५१ २५ ।	अघायते १८५, १५ ।	१६ । २३६, २ ।	अनिमिषद्विषदचित ५१,
अघिकत् १४७, १६ ।	अघायते १८५, १५ ।	अनन्तचतुर्दशी २२, २७ ।	१६ ।
१५६ ५५ ।	अघायते १८५, १५ ।	अनन्तसायित २१५, ३ ।	अनिमिषरिपुपूज्य ५१, ११ ।
अघिकत १५८, १८ ।	अघायते १८५, १५ ।	अनन्तशीघ्रं ८४, ३१ ।	अनिमिषाचार्य ४८, ११ ।
अघिगत १४६, ३७ ।	अघायते १८५, १५ ।	अनन्तर २६, ५१ । २५३,	अनिमिषानिमिषद्विषदचित
१५३ १७ ।	अघायते १८५, १५ ।	१० ।	५६, ३ ।
अघिगत ६३, १६ । १५४,	अघायते १८५, १५ ।	अनन्ता ४४, ५७ । २३०, ५२,	अनिमिषारतोष्य ५०, ५७ ।
८५ । १५५, ८८, १५५,	अघायते १८५, १५ ।	२३८, ६ ।	अनिमिषाचित ४८, ११ ।
१० ।	अघायते १८५, १५ ।	अनन्ताजि ४४, ५६ ।	अनिमेष २७, १५ । १६७,
अघिपति १५८, ३१ ।	अघायते १८५, १५ ।	अनन्तातृज ४८, २५ ।	३२ । २८८, १५ ।
१६७ ३६ ।	अघायते १८५, १५ ।	अनन्तातृ ८३, ५५ ।	अनिमेषपूजितपाद ४६, ७ ।
अघिनाय ३८, १२ ।	अघायते १८५, १५ ।	अनन्त्य १२३ ४१ ।	अनिमेषारिपूज्य ५०, ५८ ।
	अघायते १८५, १५ ।	अनन्ता १२६, ५० ।	अनिमेषाह्वय २७, १६ ।

अनिमेषेदवरवैविध्यं ५१,
२० ।
अनियत १४१ ४३ ।
अनियतयुग १४१ ४५ ।
अनिरुद्ध २२७ १८ ।
अनिरुद्धार्था २२७ २२ ।
अनिर्वाण ४७ २५ ।
अनिन ॥ ५।५४ ४७।२०६
५४।२०७ २।२४४, २६ ।
अनिलसक्त २३६ २ ।
अनिलाध्वज २६ ६३ ।
अनिलान्त २२३ ३३ ।
अनिनी ७ ५ ।
अनिग १६ ३५।२५२ ४ ।
अनिक ३१ ४८।१२६ १५ ।
अनीक १२४, ५ ।
अनीकत्व २४० ४६ ।
अनु ७ २० ।
अनुक्त २५२ २३ ।
अनुग ३४ ५७।१२१ ५५ ।
अनुष ३० १६ ।
अनुवर १२२ ४।१५१ १० ।
अनुज १२१ ५५ ।
अनुजा २२५ ४६ ।
अनुजीविन १५४ २६ ।
अनुहु २५ ३६ ।
अनुत्तम ३० ३३ । २५४
४३ ।
अनुत्तर २५४ ४४ ।
अनुदमोल १५ ६०
अनुगम्य १६ १२
अनुरा २०४ ५४ ।
अनुपज १२६ ३४ ।
अनुपमा २३४ ३५ ।
अनुपात ६५ ३६ ।
अनुप्रातक २५२ २३ ।
अनुपति २ ५१ ।
अनुपायिन १६० ७ ।

अनुयोग २५६ ४१ ।
अनुयोगकृत ४६ १५ ।
अनुयोजन २५६ ४१ ।
अनुशेष ७ २० ।
अनुशेषा ४२।४ २५।७
२०।६ १८ ।
अनुराधा ४ २६।७ २१ ।
अनुसोम १०७ १४ ।
अनुवना १०६ ३७ ।
अनुवसर १७ १८ ।
अनुवादिनो २०८ ४६ ।
अनुवन ११ २ ।
अनुवासन २१० ३४ ।
अनुमति ७ ५८ ।
अनुप २४२ १५ ।
अनुपुम्पु ७६ १३ २११
२६ ।
अनुपुष्कर ४० १० ।
अनुपुष्प ३८ ८ ।
अनुपुष्पदीपिति ४१ ६ ।
अनुपुष्पभास ३६ ८ ।
अनुपुष्परसि ४० १२ ।
अनुवान १५३ १ ।
अनून ८६, १० ।
अनूनरु ८६ १० ।
अनूत ३६ ३ ।
अनूतवारवि ३४ ११ ।
अनूत १०७ ६।२४२ ३६ ।
अनूत १०७ १२ ।
अनूतगति १०७ १२ ।
अनूत ६३ २६
अनूत २५३ ४७ ।
अनूत २२२ ६ ।
अनूत २३२ १६ ।
अनूतवादिन २०६ ५ ।
अनूत ११ २।६७ २६ ।
अनूतमान ६७, २७ ।
अनूत १३८ ५३ ।
अनूत १०२ १३ ।
अनूत १२३ ५६।१२५ १५।
१४८ ३।२४१ ५६।२५३
१ ।

अत स्वद २३२ १६ ।
अत स्वदिन २३२ १६ ।
अन्तक ५ ३६।५२ ४।५३
३५।१२४ ५।२४१ २६ ।
अतकतिवि २ ४१ ।
अतकाल—(मरणसमय)
अन्तगतम ८ ४० ।
अन्तर १६४ २५ ।
अन्तर ६१ ३६।१४३ ४८।
१४४ ३८।१४८ ३।१४८
१७।१६४ २७ १६४ ३६।
१६५ ४६।२५३ ५ ।
अन्तरगत १४८ ७।१६४
४० ।
अन्तरङ्ग २६ १ ।
अन्तरा १४८ ४ । १६४
२६ ।
अन्तराल १४८ ४।१६४
३१।१६४ ३५।२५३ ३ ।
अन्तरालक १४८ ४।१६४
३३ ।
अन्तरिक्ष २६ ५१।४४ ५७।
१२४, ५५ ।
अन्तरिक्ष ६१ ३६।६२ १ ।
अन्तरिक्ष २६ ५१ ।
अन्तरेण १४८ ६।१६४
५३ ।
अन्तगत १४८ ७ । १६४
४३।१६४ ५५ ।
अन्तर्गा १४३ ४८।१४४
३८ ।
अन्तर्द्वि १४४ ३८ ।
अन्तर्वली १४० २२ ।
अन्तरा २०६ ३३ ।
अन्तिक २५३ १६ ।
अन्तिम २७ ११ । १२५
२०। २५३ १ ।
अन्तेवासिन ५१ ३६ ।
अन्तेषु ५१ ३६ ।
अन्त्य ८ ४०।२७ ६।१२५
१५।२५३ १ ।
अन्त्यक ७३ १६ ।
अन्त्यमम २७ १४ ।

अन्त्यज—(मृद) ५८ २ ।
अन्त्यजाडी १३५, ३४ ।
अन्त्यम ८ ४०।२७ ११ ।
अन्त्यरात्र १८ १५ ।
अन्त्यरात्रि २७ १४ ।
अन्त्यरात्र्ये—२०८ २८ ।
अन्त्य २३० ८ ।
अन्त्यरिपु २५७ २७ ।
अन्त्यसूदन २५७ २७ ।
अन्त्यकार ५४ ३७ ।
अन्त्यकी २३३ ५१ ।
अन्त्यमस ५४ ३७ ।
अन्त्यमस ५४ ३७ ।
अन्त्य २०१ ५३ २०२
१० २३८ १४ ।
अन्त्यकागम १०४ १२ ।
अन्त्यकूट २३ ११ ।
अन्त्यद्वानाधुनवसित १३८
४१ ।
अन्त्यग्राग १३३ ३८
१३४ १२ ।
अन्त्यद्वान १३४ ३३ ।
अन्त्यग्राग १३४ ३३ ।
अन्त्यध्व ४६ ३३ ।
अन्त्य २५ ८ ।
अन्त्यक १३१ १० ।
अन्त्यतरस्याम २० १४ ।
अन्त्यप्रज्ञप्त २० १८ ।
अन्त्यद्वारा १३१ १० ।
अन्त्यदिन १६ ३० ।
अन्त्य २११ २५ ।
अन्त्य ८६ ११ ।
अन्त्यक ४३ १६ ।
अन्त्योय २० १२ ।
अन्त्ये यरागिन्धित्व
१४७ १० ।
अन्त्य १२४ ४८ १४६
१६ । १४६ २३ ।

अब्दकाल १५ ४० ।
 अब्दगण ६७ ३६ ।
 अ०पयाय (समाप्तवर्षे
 द्वितीयवर्षस्य प्रवृत्ति)
 अब्दपूर्ति १३४ १० ।
 अब्दवाहन २२७ २८ ।
 अ०प्रायुग १४३ ४४ ।
 अ०प्रा २४३ ४८ ।
 अभिध ४२ ४७ ।
 २४३ ४६ ।
 अभिधकुक्षयन २४० ३१ ।
 अ०वज १६८ ३१ ।
 अभिव्या २४४ १६ ।
 अभिधतनय
 अभिधहोपा ४४ ५७ ।
 अभिधनगरा २२६ ५१ ।
 अभिधनवनीत ४१ १० ।
 अभिधनवनीत ४१ ३८ ।
 अभिधनेतृता ४४ ५७ ।
 अभिधवस्त्रा ४४ ५८ ।
 अभिधसत्ता ७५ १ ।
 अभिधमपत्तन २४३ २४ ।
 अभिध २३८ १४ ।
 अभिधपुष्प २१७ ३२ ।
 अभिधमताङ्ग—(ऐरावत)
 २३७ ४० ।
 अभिधद २०६ ६ ।
 अभिध ३० ३० ।
 अभिध १२७ २४ ।
 अभिध ३४ ५७ ।
 अभिधकात ८०, ८१, १११ ३३ ।
 अभिधकृतिद्वय ८२ ३३ ।
 अभिधका ५ २५ ।
 अभिधग १४७ २०, १५७
 २२ ।
 अभिधधातिन १२३ १७ ।
 २०१ ६ ।
 अभिधविधायु १२३ २१ ।
 २०१ ६ ।
 अभिधित ४४, ४८ २८, १७
 २४, १७, १२ ५८ ११४
 २४ ।
 अभिधिन्नु ७ ५५ ।

अभिज्ञ २५५ २५ ।
 अभिज्ञान ४२ १५ ।
 अभितस २५३ १६ ।
 अभिधधत् १८३ ४ ।
 अभिधधत् १८२ ५३ ।
 अभिधधाति १८३ ४ ।
 अभिधधत् १८२, ५३ ।
 अभिधधात् १८२ ५४ ।
 अभिधधत् १८३ २ ।
 अभिधधीयाताम १८३ २ ।
 अभिधधत् १८३ २ ।
 अभिधधत् १८२ ५५ ।
 अभिधधम्हे १८२ ५५ ।
 अभिधधत् १८३ ५ ।
 अभिधध्याम १८३ ५ ।
 अभिधध्नु १८३ ५ ।
 अभिधध्वहे १८२ ५५ ।
 अभिधधत् १८३ ४ ।
 अभिधधत् १८२ ५३ ।
 अभिधधत् १८२ ५६ ।
 अभिधधत् १८२ ५६ ।
 अभिधधा १ २५ ।
 अभिधधान २०८ ४५, १२४ ६
 २३ ।
 अभिधधायन ३४६ ३६ ।
 अभिधधेय २४६ २६ ।
 अभिधधन २०६ १४ ।
 अभिधनिर्माण १३७ ६ ।
 अभिधध १२३ १८, १२० १
 ७ ।
 अभिधधूत १४७ ३६ ।
 अभिधधत ११ ६ ।
 अभिधधतृण १०३ १५ ।
 अभिधधतृण ११ ८ ।
 अभिधधतृण १०६ १ ।
 अभिधधतृण १०६ १ ।
 अभिधधननाडिका १०६ २ ।
 अभिधधतृणी १०६ २ ।
 अभिधधतृणाना १०८ १४ ।
 अभिधधतृणमय ११ ८ ।
 अभिधधतृण ११० १४ ।
 अभिधधतृण ११० १४ ।
 अभिधधतृण २०१ ७ ।

अभिधध १२४ १४ ।
 अभिधधाति २०१ ७ ।
 अभिधधाति १२३ १८ ।
 २०१ ७ ।
 अभिधधातिन १२३ १८
 २०१ ८ ।
 अभिधधाम २५५ १८ ।
 अभिधधामा २६ २१ ।
 अभिधध २५५ ४६ ।
 अभिधध २४६ १६ ।
 अभिधधित १४५ १५ ।
 अभिधधज्जयत १६४
 १८ ।
 अभिधधज्जयति १६४ १८ ।
 अभिधधज्जयते १६४ २३ ।
 अभिधधज्जयति १६४,
 १८ ।
 अभिधधज्जयेते १६४ २३ ।
 अभिधधज्जयेते १६४ २० ।
 अभिधधज्जयेते १६४ २४ ।
 अभिधधज्जयेताम १६४
 २१ ।
 अभिधधज्जयेताम १६४
 २५ ।
 अभिधधज्जयेयु १६४ २१ ।
 अभिधधज्जयेयु १६४ २५ ।
 अभिधध २५४ १४ ।
 अभिधध २०१ २३ ।
 अभिधधधात १२४ १६ ।
 अभिधध १२४ ११ ।
 अभिधध १० ३१ ।
 अभिधध २४६ १५ ।
 अभिधध ६३ ४ ।
 अभिधध ३४ ५७ ।
 अभिधध १६ ३८ ।
 अभिधधित ११ ४३६ ५१ ।
 अभिधधितवान ११ ६ ।
 अभिधधितमय ११ ६ ।
 अभिधध ३६ १५ ।
 अभिधध ३२, ३६ ।
 अभिधध ३६ १५ ।
 अभिधध ३२ ३७ ।

अभिधध ११ ७, ३६ ५१ ।
 अभिधधकाल ११ ६ ।
 अभिधधधिका
 अभिधधवती
 अभिधधध्वेद
 अभिधधित ११ १० ।
 अभिधधनाडिका
 अभिधधनाडी
 अभिधधतमय ११ १० ।
 अभिधधहर ११० १४ ।
 अभिधधहार ११० १४ ।
 अभिधधनहम् ११ १० ।
 अभिधध मन्त्राणां कु
 १०६ १४ ।
 अभिधध—(उपवासी)
 यमुनेतमून १४१ १२ ।
 अभिधध २५३ १७ ।
 अभिधध १४८ ५, १६४
 ३३, १६४ ३४ ।
 अभिधध २५३ १७ ।
 अभिधध २०० ४२ ।
 अभिधध १० ३१ ।
 अभिधध १२४ १४ ।
 अभिधध १२४ १५ ।
 अभिधध २४३ १७ ।
 अभिधध २४३ १७ ।
 अभिधध १२१ १५ ।
 अभिधध १४७ २०, १४७,
 २४ ।
 अभिधध २६ ५२, १२४ ४२ ।
 २३८ १४ ।
 अभिधध २६ २४, १२४ २८
 २६ २६ ।
 अभिधध २६ ३० ।
 अभिधध २६ ३० ।
 अभिधध २३७ ४० ।
 अभिधध २६ ५२ ।
 अभिधध २४ ११ ।
 अभिधध ५४ २० ।
 अभिधध—(जलम्) २१७
 ३२ ।
 अभिधध २३७, ४० ।

अभ्रमु २३४ ३४ ।	अमरादिपुष् ५० ४१ ।	अमिनापुस १४१ ३५ ।	अमताधसापुजिन ४८ ५४ ।
अभ्रमुप्राणेश्वर २३७ ४० ।	अमरादिपुष् ५० ४१ ।	१४१ ४५ ।	अमृतामीष ४० १५ ।
अभ्रमुवल्लभ २३७ ४१ ।	अमराचिमाधि ४८ १० ।	अमितीजस = (यतिवीथ जाली)	अमृतापुत्रमत ३६ २२ ।
अभ्रमरीकस २७ १७ ।	अमराच्य ४७ ७५ ।	अमित्र १२३ १३ । २०१ ८ ।	अमृतापुत्र ४६ २२ ।
२४४ १५ ।	अमरावती २३७ ३१ ।	अमिलक २०१ ८ ।	अमृताहृण २२१ ४१ ।
अभ्रस्य २३७ ४१ ।	अमरेज्य ६ २१ । ४७ २५ ।	अमृत २५४ ४० ।	अमृत्यु १६७ ३४ ।
अभ्रोत्थ २३७ ५६ ।	अमरेड्य ६ २२ ।	अमृतस = (अमृज्यात्)	अमोघा २३० ४३ ।
अभिन = (चन्द्र काल दण्डय)	अमरेड्याध्याय ४८ ४० ।	अमृति = (अमृमिन वासे)	अमृक १२४ ६६ । २१३ ४२ ।
अभिर १३० २० । १६७ ३२ । २१२ १८ ।	अमरेड्य २३३ ४१ ।	अमृत ११, २२ । ६३ २८ ।	अमृत २६ ५२ । ३७ ५५ १२४ ६६ ।
अभिराज ८७ ४५ ।	अमरेण २३६ २६ ।	अमृत ६ ५० । ३८ ३८ ।	अमृत २६ ३० ।
अभिराजसहाय ४८ ३६ ।	अमरेणमनिन ८८ १२ ।	४२ ३६ । २०० ४६ ।	अमृतगति २६ ३५ ।
अभिराजपुत्र ४८ ३७ ।	अमृत्य १६७ ३३ ।	अमृतक ४० १२ ।	अमृतगमिन २६ ३५ ।
अभिराजवन्दिन ४८ ४३ ।	अमृत्यपुष् ४७ ४७ ।	अमृतक ४० १२ ।	अमृतचर २६ ३५ ।
अभिरानुत ४७ ४५ ।	अमृत्यपुत्रयचरण ४८ ५४ ।	अमृतक ४० १२ ।	अमृतचारिन २६ ३५ ।
अभिराजिनाधि ८८ ३७ ।	अमृत्य २ ।	अमृतक ४० १२ ।	अमृतचर ३३ ३५ ।
अभिराजोषम ४८ ११ ।	अमृत्यसप्तलेख ५१ १ ।	अमृतचर ५४ ११ ।	अमृतनिवास २६ ४३ ।
अभिराजिनाधि ८८ ३८ ।	अमृत्यामात्य ४७ ४७ ।	अमृतमेजस ४० १३ ।	अमृतपाय २६ ३६ ।
अभिराज्य ४७ ४५ ।	अमृत्यादिमित्र ५० ४१ ।	अमृतदीधिति ४१ १० ।	अमृतभुत २८ १ ।
अभिराज्यपाद ८८ ३८ ।	अमृत्यादि ५० ४२ ।	अमृतदीधिति ४० १३ ।	अमृतमणि ३३ ३५ ।
अभिरामित ४७ ४६ ।	अमृत्यज्य ४७ २६ ।	अमृतद्युति ४० १४ ।	अमृतमार्ग ३४ ११ ।
अभिरामा ६ १८ ।	अमृत १३ ६० । ३० १८ । ४२ २७ ।	अमृतधामन ४० १४ ।	अमृतवास २८ ३६ ।
३७ १ ।	अमृतपायिक २४५ ३५ ।	अमृतनिधान ४१ ११ ।	अमृतस्थली ४४ ५८ ।
अभिराजपुष् ४८ ३८ ।	अमृता १३० ५ ।	अमृतपिण्ड ४० १४ ।	अमृतायण २६ ३७ ।
अभिराजमित्र ४८ ३६ ।	अमृता २ ४६ ।	अमृतभानमृनु ४६ ४१ ।	अमृतीय ३२ ३७ । २२६ ८० । २२७ २८ ।
अभिराजिपुत्री ५१ १६ ।	अमृता ४७ १५ । ४६ २२ । ५६ ८ । १२५ २१ ।	अमृतमृनि ४० १४ ।	अमृता १२२ ६ । २०५ १ । २२५ ७७ ।
अभिराज्यपाद ४८ ३६ ।	अमृताकारक १२७ ४४ ।	अमृतयोग (योगविशेष)	अमृता १२२ ६ । २०५ १ । २२५ ७७ ।
अभिराज्यपुष् १२५ १ ।	अमृतास्य १२५ २८ ।	अमृतयोग (योगविशेष)	अमृता १२२ ६ । २०५ १ । २२५ ७७ ।
अभिराज्यपुष् ५० ४८ ।	अमृता ११४ ६ ।	अमृतयोग (योगविशेष)	अमृता १२२ ६ । २०५ १ । २२५ ७७ ।
अभिराज्य ३३ ३४ । ३३ ३६ ।	अमृतास्य २ ४६ ।	अमृतयोग (योगविशेष)	अमृता १२२ ६ । २०५ १ । २२५ ७७ ।
अभिराज्यपुष् ५१ २१ ।	अमृतास्य २ ६० ।	अमृतयोग (योगविशेष)	अमृता १२२ ६ । २०५ १ । २२५ ७७ ।
अभिराज्यपुष् १६८ ४२ ।	अमृतास्य २ ६० ।	अमृतयोग (योगविशेष)	अमृता १२२ ६ । २०५ १ । २२५ ७७ ।
अभिराज्य २१२ १६ ।	अमृतास्य २ ६० । ३ ३६ । २८ ३५ ।	अमृतयोग (योगविशेष)	अमृता १२२ ६ । २०५ १ । २२५ ७७ ।
अभिराज्य २३७ ३१ ।	अमृतास्य २ ६० ।	अमृतयोग (योगविशेष)	अमृता १२२ ६ । २०५ १ । २२५ ७७ ।
अभिराज्य ८७ ४६ ।	अमृतास्य २ ६० ।	अमृतयोग (योगविशेष)	अमृता १२२ ६ । २०५ १ । २२५ ७७ ।

धम्बुजिनी ३६, ४७ ।
 धम्बुजिनीपति ३४, १२ ।
 धम्बुजिनीवेद्य ३४, ३४ ।
 धम्बुजिनीम् ३२, ३७ ।
 धम्बुजेश ३२, ३८ ।
 धम्बुत्तर ३३, ३५ ।
 धम्बुद २३८, १४ ।
 धम्बुदेवना ७, ३६ ।
 धम्बुदेवा ७, ३६ ।
 धम्बुदेवत ७, ३६ ।
 धम्बुदेव्य ७, ४० ।
 धम्बुपत्य ७, ४० ।
 धम्बुप ८, ८ ।
 धम्बुपथ ३६, ३४ ।
 धम्बुभूत २३८, १५ ।
 धम्बुसह ३६, ३४ ।
 धम्बुसह ३६, ३४ ।
 धम्बुवान २४३, २४ ।
 धम्बुवाह २३८, १५ ।
 धम्बुस २२२, १० ।
 धम्बुसू २४१, ६ ।
 धम्बोज ३६, ३४ ।
 धम्बोजमित्रतनय ५३, २३ ।
 धम्बोजवत्प्रकाशित् ३४, ४० ।
 धम्बोजिनी ३६, ४८ ।
 धम्बोजिनीपतिपुत्र ५३, २४ ।
 धम्बोजिनीप्रपत् ३४, १२ ।
 धम्बोजिनीश ३३, ३५ ।
 धम्बोजिनोत्त्वामित् ३४, १३ ।
 धम्बोधर २३८, १५ ।
 धम्बोभ ७, ४० ।
 धम्बोभमित्रनन्दन ५३, २५ ।
 धम्बोभूत २३८, १५ ।
 धम्बोसह ३६, ३४ ।

धम्बोर्ध्व ८, ६ ।
 धम्ब ५७, २५, ७६, टी. १ । २१४, २६ ।
 धय १२५ ।
 'धयते' १८०, १५ ।
 धयन ११, १८, १६, १, १०५, ३, १२३, ३२, १२४, ३२ ।
 धयनचलन १०५, ६ ।
 धयनचलनभाव १०५, ५ ।
 धयनचलनसय १०५, ६ ।
 धयनचलनाश १०५, ६ ।
 धयनचलनाशक १०५, ७ ।
 धयनबल १४३, ३ ।
 धयनभाग १०५, ४ ।
 धयनलव १०५, ४ ।
 धयनलवपान्ति १५, ११ ।
 धयनाश १०५, ४ ।
 धयनाशक १०५, ५ ।
 'धयन्ते' १८०, १५ ।
 धयात १५७, २६ ।
 धयान १२५, ८ ।
 धयुग्म १०२, ७ ।
 धयुगसति ३३, ३६ ।
 धयुज् १०२, ७ ।
 धयुत ७३, ८ ।
 'धयते' १८०, १५ ।
 धयेते १८०, १५ ।
 धयेताताम् १८०, १५ ।
 धयेरन् १८०, १६ ।
 धयोध २२५, ३२ ।
 धयानि २२५, ३२ ।
 धर १०१, २ । १०१, ५ । २०६, १६ ।
 धरजस् २०८, ३७ ।
 धरण्य १६६, ३५ ।
 धरविन्द ३६, ३५ ।

धरविन्दकानननायक ३४, ४६ ।
 धरविम् ५३, ४५ ।
 धरगति १२३, १३, २०१, ८ ।
 धराल ४३, ३०, १०७, ६ ।
 धराविला २२, ५४ ।
 धरि १२३, ५ । २०१, ६ । २२३, ५६ । २३०, ७ ।
 धरिणि २३६, ३ ।
 धरिर्द्वेन २३७, ४२ ।
 धरिर्द्वेयो २३, २८ ।
 धरिष्ट ३१, ४८ । १३८, ३६ । १४०, ३३ । १४०, ४० । १६४, १७ । २१६, २७ ।
 धरिष्टनेमि २१५, १० ।
 धरिष्टभाव १२६, १५ ।
 धरिष्टभूयन २१६, १८ ।
 धरिष्टभूयन् २१६, १६, २२४, २६ ।
 धरिष्टज्ञा ७५, २२ ।
 धरुण ६, ५५ । ३२, १२ । ३६, ३ । ४३, ३० । ४४, ४६ । ५५, ५३ ।
 धरुणकिरण ३४, १३ ।
 धरुण ५२, १६ ।
 धरुणतनय ५३, २ ।
 धरुणतनु ४४, ७ ।
 धरुणावासम् ४४, ७ ।
 धरुणासारयि ३४, १४ ।
 धरुणमृत ३३, ३६ ।
 धरुणम्बर ४४, ७ ।
 धरुणावरज २२१, ४१ ।
 धरुणादयकाल १८, ५२ ।
 धरुणोत्थ ५२, १६ ।
 धरुण्यती १६६, १५ । १६६, २३ ।
 धरुण्यती जानि १६६, २१ ।
 धरुण्यतीवत् २०, ३३ ।
 धरुस् ३२, २ । ३८, ७ । १२३, ५ ।

धरीद्रकेतु ४०, १६ ।
 धर्क ६, ५५ । ३२, ३ । ५३, ३१ । १६६, २५ । २३५, १५ ।
 धर्कराभितप्त १०६, ५४ ।
 धर्कज ५३, ४ । १६८, ३१ ।
 धर्कगति ५२, १६ ।
 धर्कजन्मन् ५२, १७ ।
 धर्कनय ३५, ४७ । ५२, ४५ ।
 धर्कनयुज्मन् ५३, २ ।
 धर्कपुत्र ५२, १७ । २४१, २६ ।
 धर्कभू ५२, ५ ।
 धर्कभूत ५२, १७ ।
 धर्कभार्ग २६, ५२ ।
 धर्करेतो ३५, ४६ ।
 धर्कसहयनज ५३, १६ ।
 धर्कमुत ५२, १७ । १ - धर्कमुता २२५, ५६ ।
 धर्कमूत २४१, २६ ।
 धर्कसोवर २३७, ४२ ।
 धर्कानि १२६, ६ ।
 धर्कानिक १२६, ६ ।
 धर्कान्मज ५२, १८ ।
 धर्कान्मजा ३५, ५५ । २२५, ५१ ।
 धर्क ५१, ५६ ।
 धर्क २३६, ३० ।
 धर्क-दुर्बलित् ५५, ५५ ।
 धर्कपगत १०६, ५४ ।
 धर्क २४०, १६ ।
 धर्कपति, २२६, १४ ।
 'धर्कत.' १६७, २७ ।
 धर्कन्ति १६७, २७ ।
 धर्कन्ति १६७, २७ ।
 धर्क २३६, ४४ ।
 धर्कित ५७, १६ । ४६, १८ । ५६, ४ । २०१, ४८ ।

मघिप् ३२, ३ । ३६, १५ । २३६, ४४ ।	मर्द्धविम्बाधिकेन्दु ५५, ८ ।	मलका २४६ । १२ ।	मवनिनन्दन ४४, २५ ।
मघिष्मत् ३२, १२ ।	मर्द्धविम्बोकेन्दु ५५, १२ ।	मलकाधिप २४५, ४४ ।	मवनी ४४, ५८ ।
३३६, ४ ।	मर्द्धमकुट २२७, २६ ।	मलक्ष्मी २४२, १३ ।	मवनीज ४३, ४६ ।
मघेत् १६७, २७ ।	मर्द्धमास १३, ५१ ।	मलम्बि १२५, २१ ।	मवनीजनि ४४, ८ ।
मघेत्नाम् १६७, २७ ।	मर्द्धयम १३, ४८ ।	मलम्बुपा २०५, ५० ।	मवनीतज्जन्मन् ४४, २६ ।
मघेयुः १६७, २८ ।	मर्द्धयातुक १३, ४८ ।	मलनोहित २४२, १५ ।	मवनीधर २०३, ५० ।
मघ्य ४७, ११ । ४६, १८ । ५६, ४ ।	मर्द्धयाम १३, ४६ । ५५, ३१ ।	मलनी २०२, २१ ।	मवनीपति २२६, १८ ।
मघ्न १३, ६० । ४२, २७ ।	मर्द्धराय १३, २६ । ६७, २१ ।	मलपेक्षणा २०५, ५ ।	मवनीभा ११५, ३७ ।
मघुत् ७६, टी० ४ । २०३, ३० । २२७, २ ।	मर्द्धरामक १३, २६ ।	मलात् २४०, १४ ।	मवनीभू ४३, ४६ ।
मघुत्तसि २२४, २६ ।	मर्द्धसारायक ६२, १६ ।	मलात्तज्वाला २४०, १४ ।	मवनेर्जनि ४४, ८ ।
मघुत्तसारि २२४, २७ ।	६३, ६ ।	मलि २६, ३५ ।	मवन्ति १६६, ३० ।
मघुत्तहस्त ८४, ३१ ।	मर्द्धसावित्री २०६, ५६ ।	मलिक २२६, ५५ ।	मवन्तिका १००, ११ ।
मघुत्ती २००, ५५ ।	मर्द्धाञ्जलि ६३, ८ ।	मलिन् २६, ३५ ।	मवन्ती १००, ११ । २२५, ४७ ।
मजित १२४, ३२ ।	मर्द्धाङ्ग ८६, २५ ।	मलीक २२६, ५५ ।	मवम ६७, ४६ ।
मर्णवमन्दि २४३, २५ ।	मर्द्धित ८६, २० ।	मला २५३, ३७ ।	मवमतिथि ६७, ४६ ।
मर्णत् १२२, १० ।	मर्द्धोदयव्रत २३, ५६ ।	मल्पग १०७, ३७ ।	मवमदिन ६७, ४६ । १३७ २६ ।
मर्णोम ७, ४० ।	मर्द्धुद ७३, ११ ।	मल्पगति १०७, ३७ ।	
मर्णा २४३, ४८ ।	मर्द्ध १४०, ४० ।	मल्पायुस् १४१, १७, १४१, २२ ।	मवय २५४, ३४ ।
मर्ति ३१, ४४ । १२५, १५ ।	मर्द्धक ६२, २३ ।	मल्पिष् २५३, ३८ ।	मवयन्ति १८६, ४१ ।
मय ७५, १६ । ७५, टी० ६ । १२१, ३४ । १३३, २६ । २४६, २४ ।	मर्द्धक १४०, ४० ।	मल्पीयस् २५३, ३८ ।	मवयन्तु १८६, ४२ ।
मयपति २२६, १८ ।	मर्द्धक ६२, २३ ।	मवक १०७, १४ ।	मवयव २११, १२ ।
मयप्रयोग २४६, ४ ।	मर्द्ध ३५, १४ । १२३, २४ ।	मवक्रय २४८, १६ ।	मवयवस्थान २२४, ४ ।
मयवर्तन ६३, २३ ।	मर्द्धग ६, ५१ ।	मवगत २४६, ४७ ।	मवज्जा २२५, ४६ ।
मयग्राह्य २११, १० ।	मर्द्धमदेवता ६४६ ।	मवगन्तव्य २५०, ४ ।	मवरोह १६८, २ ।
२१३, २५ ।	मर्द्धमदेवता ६, ५० ।	मवगम्य २५०, १० ।	मवर्णा १३५, ३८ ।
मयोर्यय ६३, २३ ।	मर्द्धमदेवत ६०, ५० ।	मवग्रह २३८, ५४ ।	मवर्णा २५४, २७ ।
मयोर्ययम ६३, २४ ।	मर्द्धमदेवत्य ६, ५० ।	मवग्रह २३८, ५४ ।	मवलज १३, ६१ । ४२, २८ ।
मयोर्ययव ६२, २४ ।	मर्द्धमन् ४, ३७ । ६, ५० ।	मवदिन् २६, ५२ ।	
मर्द्ध ८६, १७ ।	१०, ५३ । १२, ६० ।	मवतत् २२६, १२ ।	मवलत १३, ६१ । ४२, २८ ।
मर्द्धकात् २२७, २८ ।	३२, १३ ।	मवतत् १६६, ३० ।	
मर्द्धचन्द्र १३०, १६ ।	मर्द्ध ३४, ५८ ।	मवतमस १४, ३८ ।	मवतन्वित १४७, २१ ।
मर्द्धज्या १०४, ४ ।	मर्द्धती ३५, ४० ।	मवति १६६, ३० ।	१५७, २८ । १५७, ५८ ।
मर्द्धनारीय २२८, २४ ।	मर्द्धत् ३८, ७ । २५४, ३४ ।	मवदात् १३, ६० । ४२, २७ ।	मवतम्बिन् १४७, ३१ ।
मर्द्धयत् ६३, ७ ।	मर्द्ध २३६, ३० ।	मवय २५४, ३४ ।	१६, ३३ ।
मर्द्धमहर १३, ४८ ।	मर्द्धत् २०६, ६ । २४६, ६ ।	मवय २५४, ३४ ।	मवलीर २४४, २७ ।
	मर्द्धदुष्पामक २४५, ४४ ।	मवयति ११८, ३३ ।	मवलीक १४५, १ ।
	मर्द्धित २०१, ४८ ।	मवनि ४४, ५८ ।	मवलीकन १४५, १ ।
	मलक = (पुष्पकुन्तलम्),	मवनिज ४३, ४६ ।	मवलीकनविधि = (मवली- कनरीत)
	मलकान्दी २०८, ३८ ।	मवनिजय ४४, २५ ।	
	२२६, १४ ।	मवनिधर २०३, ५०	
	मलकप्रभा = (कुचेरपुटी),		

अवलोकनार्हं १४५, २३ ।
 अवलोकनीय १४५, २२ ।
 अवलोकयत् १४५, ४० ।
 अवलोकयत १८८, ३३ ।
 अवलोकयति १८८, ३३ ।
 अवलोकयन्ति १८८, ३३ ।
 अवलोकेत्येत् १८८, ३५ ।
 अवलोकयेताम् १८८, ३६ ।
 अवलोकयेयुः १८८, ३६ ।
 अवलोकित १४५, ११ ।
 १४५, १५ । १४७, ४७ ।
 १६२, ४६, १६३, १४ ।
 अवलोकित्वम् १४५, २२ ।
 अवलोम १४५, २३ ।
 १४५, ३६ ।
 अववाद १२४, ५६ ।
 अवधिष्ट ६१, १६ ।
 अवशय ६१, १६ ।
 अवशेषित ६१, १६ ।
 अवश्यम्=(निश्चयः),
 अवस्थाय ४२, २० ।
 अवस्थायकर ४१, ११ ।
 अवस्थायवृत् ४०, १६ ।
 अवष्टाङ्ग २२४, ४ ।
 अवष्टाय २००, ५२ ।
 अवस्थ २०३, ११ ।
 अवसर ३, ३८ । ११, ३ ।
 अवसत् १३, ३० ।
 अवसाम २७, १५ ।
 १२५, २४ । २५१, ३६ ।
 अवसित २४६, ४७ ।
 २५१, ३४ ।
 अवस्था ७७, ८ ।
 अवस्थान १४६, ८ ।
 १४८, ३८ । १४८, ५५ ।
 १४८, ५१ । १४६, १६ ।
 अवस्थित १४६, ८ ।
 १४६, ४३ । १५३, ३८ ।
 १५४, ७ ।
 अवस्थिति १४८, ४० ।
 अवाक् २३३, ४८ ।
 अवागमन १६, १२ ।

अवाह २३३, ४८ ।
 २३४, २२ ।
 अवाची २३३, ४८ ।
 अवाचीतरा २३४, ८ ।
 अवाचीन २३४, २३ ।
 अवाचीप्रतोचोमध्यदि-
 शीम् २४२, १२ ।
 अवान्तरदिम् २३३, ३४ ।
 अवाष्ट ६१, ६ ।
 अवाष्टि ६१, ८ ।
 १२५, ८ ।
 अवायानि, १८६, ४४ ।
 अवि २५, ३२ । ३२, ३ ।
 २०५, ४३ ।
 अविनष्ट ६२, २६ ।
 अविशत् २५२, ४ ।
 अविश्रित १०१, २ ।
 अविश्रस १६७, १४ ।
 अवी २०५, ४३ ।
 अवीर्य ३१, १३ ।
 अवैक्षण १४५, १ ।
 अवैक्षणार्ह १४५, २३ ।
 अवैक्षणीय १४५, २३ ।
 अवैक्षा १४५, २ ।
 अवैक्षित १४५, १५ ।
 अवैष्य १४७, ५६ ।
 १६४, ४ ।
 अवैष्यमाण १४५, ४३ ।
 'अवेत्' १६६, ३० ।
 अवेत् १८६, ४३ ।
 अवेत् १८६, ४१ ।
 अवेत् १८६, ४३ ।
 अवेतात् १८६, ४२ ।
 अवेतात् १८६, ४३ ।
 अवेताम् १८६, ४२ ।
 अवेताम् १८६, ३१ ।
 अवेयु १८६, ३१ ।
 अवेति १८६, ४३ ।
 अवेति १८६, ४१ ।
 अवेत् १८६, ४२ ।

अव्यक्तगणित ७२, ४ ।
 अव्यक्तराम ४४, ४६ ।
 अव्यय ३२, १३ । ३८, ८ ।
 अव्ययिण ३२, ३८ ।
 अव्यय २१५, १० ।
 २२७, २६ ।
 अव्ययालय १६७, ३४ ।
 अव्यवहित २५३, १२ ।
 अव्याधि १६७, ३६ ।
 अव्यन १३४, १३ ।
 २००, ५२ ।
 अव्यनि २३८, १ ।
 २३८, ४१ ।
 अव्यनी २३८, १ ।
 २३८, ४१ ।
 अव्यस्त ३०, ३० । ३१, ४६ ।
 अव्याज ७, ४६ । १४, २७ ।
 अव्याह २७, २७ ।
 अव्याधिरकर ३४, १४ ।
 अव्याधिरकरण ३४, ३५ ।
 अव्याधिरगु ३३, ३७ ।
 अव्याधिरदोर्विति ३४, ३५ ।
 अव्याधिररदिम ३४, १४ ।
 अव्योतकर ३३, ३७ ।
 अव्योतकिरण ३४, १५ ।
 अव्योतदोर्धिति ३४, १५ ।
 अव्योतद्युति ३३, ३७ ।
 अव्योतमरीचि ३४, १५ ।
 अव्योतकज ३३, ३८ ।
 अव्योतलकेतु ३४, १६ ।
 अव्योतवृष्टि ३३, ३७ ।
 अव्योतायु ३२, ३६ ।
 अव्योति ५६, २५ ।
 ८३, ३१ । ८८, ३ ।
 अव्योतिम ८८, ३ ।
 अव्युत्त ५३, ३८ ।
 अव्युत्तज ५२, ५ ।
 अव्युत्त ३, ४६ । १६, ७ ।
 ३०, ३० । ३१, ४६ ।
 १३०, ६ । १४०, ५२ ।
 अव्युत्तकर ३०, ३६ ।
 अव्युत्तकृत ३०, ३६ ।

अव्युत्तिति ३, १७ ।
 अव्युत्त ३०, ३४ ।
 अव्युत्तनामधर ३०, ३७ ।
 अव्युत्तनामधेय ३०, ३८ ।
 अव्युत्त ५३, ३८ ।
 अव्युत्तराचिम् ५२, ४६ ।
 अव्युत्तवत् २१, ३६ ।
 अव्योत ८६, ११ ।
 अव्योतकिरणवत् २०, ४४ ।
 अव्योताष्टमो २२, ४५ ।
 अव्योतन ३६, ३०, ३४ ।
 ३१, ४६ ।
 अव्योतनकृत ३०, ३६ ।
 अव्योतनवत् ३०, ३६ ।
 अव्योतनद ३०, ३६ ।
 अव्योतन ३१, १३ ।
 'अव्योतन' १८७, ७ ।
 अव्योत १८७, ७ ।
 अव्योत १८७, ७ ।
 अव्योतायु १८७, ८ ।
 अव्योतायु १८७, ८ ।
 अव्योत २४२, ५० ।
 अव्योत २४२, १५ ।
 अव्योत २४२, ४ ।
 अव्योत १, २८ ।
 अव्योत २४, ५४ ।
 अव्योत २६, ४०, ३८, ८, १३५, १२ ।
 अव्योत २६, ४८ ।
 अव्योत २०६, ४६ ।
 अव्योत २६, ४८ ।
 अव्योत २२२, ५५ ।
 अव्योत ७६, ५ ।
 अव्योत २१०, ४ ।
 अव्योत ६६, १ ।
 अव्योत २०६, ५४ ।
 अव्योत २०१, ३०, २०६, ४६ ।

आत्मीयम् २६ ३ ।	आदिनव ३१ ४१ ।	आपस्तम्ब २१२ ३६ ।	आमनस्य ३१ ४५ ।
आत्मीयरागि २६ ३ ।	आदेगिन २५६ १५ ।	आपगति २१२ १७ ।	१२५ २५ ।
आत्रेय ४५ ४३।२४२ ४७ ।	आद्य ५ ३० । २५ ३२ ।	आपिगत्रेय २१२ १३ ।	आमनस १८५ ३५ ।
आत्रेयी २०५ ४३ ।	८४ ३६ । १२१ १६ ।	आपीठ २२६ १२ ।	आमनेताम् १८५ ३५ ।
आथवश १३८ २७ ।	२५२ ४६ ।	अ प्रलम्भडलकलाकनित	आमनेयु १८५ ३५ ।
आदान २११ ७ ।	आद्यदेव २०७ १८ ।	४३ १६ ।	आमय १२३ १४ ।
आदि १२१ १६ । २५२	आद्यनाडी १३३ ३३ ।	आयुयमागुणत १३ ५६ ।	आमयकापी २४ ३१
४१ ।	आद्या २ २७ । ४५ १ ।	आयोनितम् २२० १८ ।	आमयक्वेफादी २४ ३१ ।
आदिज ६ ३७ ।	८४ ३६ ।	आपान २३८ १ ।	आमिय २४२ ४५ ।
आदितेय ६ १४ । १६७	आधान १३३ ४४ ।	आत् ६१ ७ । ६१ ८ ।	आमिपयता २४३ ४ ।
३५ ।	१४० १४ ।	६२ ३३ । १४६ ३८ ।	आमृतयस २२६ ४२
आदितेयगुह ४८ १३ ।	आधानविधि १३३ ४४ ।	१५२ १८ । १५२ ८२ ।	जामोद ३१ ३७ ।
आदिस्म ६ १४ । ३२	आधानिक १३३ ४५ ।	२०६ ६ । २२१ १७ ।	१२२ २६ ।
१३ । १४४ १७ । १६७	आधिमयव २४० ३७ ।	आप्ति ६१ ६ ६३ २१ ।	आम्नाय २११ १ ।
३६ । २०६ २६ । २०७	आध्यान २५० २१ ।	१२५ ४ ।	आम्नायान्त २१२ ६ ।
२३ ।	आनकटुदुभि २२४ ४६ ।	आनुज १८२ ३८ ।	आम्नायोपजम् १३६ ४६ ।
आन्त्यज ४२ १६ ।	आनत १२१ ३६ ।	आनुवे १८२ ३५ ।	आद्य ५६ ३४ । ६२ ७ ।
अ दिव्यतनूज ४३ ३ ।	२०१ ४३ । २१४ १० ।	आनुयात १८२ ३६ ।	आय २५ १५ । ६३ २० ।
आदित्यसमुद्र ५३ १६ ।	आन द ४३ । १७ १० ।	आनुयाताम् १८२ ३६ ।	१२५ ४ । १३८ ६ ।
आदित्यमुत ५२ ४७ ।	३१ ३७ । १०२ २६ ।	आनुज १८२ ३६ ।	२४५, ४ ।
आदित्यसुत ३५ ५१ ।	१२२ ५० । २१६ ६ ।	आनुवति १८२ ३८ ।	आयत २५३ १२ ।
आदित्यानामयन २१० १ ।	आनदधु ३१ ३७ ।	आप्नोति १८२ ३८ ।	आतत २५३ २८ ।
आदिवाचित्ताग्नि ४८ १३ ।	१२२ ३८ ।	आपबते १८२ ३५ ।	आयतन १२४ ३६ ।
आदिवाय ४७ २६ ।	आन दधमव ३१ ३७ ।	आपबाते १८२ ३५ ।	१३८ २१ । १३८ ३३ ।
आदित्येय ४७ २६ ।	आनद १३४ ३३ ।	आपवीत १८२ ३६ ।	१४६ ४६ ।
आदित्योत्प ५२ १६ ।	आनितेय ७ ५ ।	आपवीरान्ताम् १८८ ३६ ।	आयति १८ ३१ ।
आदिदेव २०७ १८ ।	आनपूर्विका २५२ २४ ।	आपवीरान् १८२ ३६ ।	१३७ ४४ ।
२१४ ११ ।	आनुपूर्वी २५२ २४ ।	आप्य ७ ४१ २८ ३७	आयतवलन ११७ २० ।
आदिदमव ६ ३७ ।	आनुव्य २५२ २५ ।	आत्रक १२४ ५० ।	आयत १४६ ३८ ।
आदिभू ६ ३८ ।	आनुवति २५२ २४ ।	आत्रा ५ ५६ ।	१४७ २१ । १५२, ११
आदिभ ५ ३० ।	आतक ५ ३६ ।	आत्रवय १६ ४५ ।	१५२ २१ ।
आदिभ २५ ३५ ।	आतरीक्षोत्पात २५८ १६ ।	आत्रिज ५ ५६ ।	आमान १८१ ३५ ।
८४ ३८ । १२१ २२ ।	आत्म्य ८ ४१ ।	आत्रा ३६ २२ । १०५ ६ ।	आयात १८१ ३५ ।
२५२ ४१ ।	आतीक्षिकी २१३ १२ ।	आत्रात्वर ८२ ५० ।	आयाति १८१ ३५ ।
आदिमा २ २७ ।	२१३ २२ २१३ ३६ ।	२०६ २६ ।	आयाम ५८ ४५ ।
४५ १ । ८४ ३८ ।	आपच २०७ २६ ।	आभीर २२६ ८ ।	आयायात १८१ १५ ।
आदित्यराह २१५ १२ ।	आपण २४७ २६ ।	आभील ३१ ४४ ।	आय यात म १८१ १५ ।
आदिगत १८५ ४८ ।	आपणिक २६ ३२ ।	२२४ २१ ।	आयायायु ८१ १५ ।
आदिगति १८५ ४८ ।	२४७ ४३ ।	आम १२३ ६ ।	अ यु १४० ४६ ।
आदिगति १८५ ४८ ।	आपन १४६ ३७ ।	आमनि ११ ३ ।	आयुप १२३ १४ ।
आदित्यति १८५ ४८ ।	१५२ १५ ।	आमनत १८२ ३४ ।	२२१ ३६ ।
आदित्योत् १८५ ४६ ।	आपनक्षत्रा १४० २२ ।	अ मनति १८२ ३४ ।	आयुधात्रय १०४ १२ ।
आदित्योत् १८५ ४६ ।	आपस २१७ ३३ ।	आमनन्ति १८२ ३४ ।	२१८ ४० ।
आदित्येयु १८५ ४६ ।			

आश्लेषा ३, ६२ १४, २० ।
 २० । ६, २६ १ ६, २३
 आश्लेषाभू ५४ । ५१ ।
 आश्लेषिका ६, २६ ।
 आश्वयुज १४, ३७ ।
 आश्विन १४, १६ । १४,
 ३७ । १६८, ३२ ।
 आश्विनकृष्णपक्ष १३७,
 २३ ।
 आश्विनपूर्वज १४, ३३ ।
 आश्विनांनुज १४, ३६ ।
 आश्विनावरज १४, ३६ ।
 आश्विनी २२, ५४ ।
 आश्विनेय १६८, ३२ ।
 आपाड १४, २७ ।
 आपाडा ७ ४२ । ७, ५० ।
 आपाड १४, १५ । १४,
 २८ ।
 आपाडपूर्वज १४, २६ ।
 आपाडा ७, ४२ । ७, ५० ।
 आपाडानुज १४, २६ ।
 आपाडाभू ४३, ४६ । ४३,
 ४८ । २६२, ४३ ।
 आपाडी २१, ३३ ।
 आप १०४, १२ । १०५, २१ ।
 आपसक्त ५४, ३८ ।
 आपते १७५, ५७ ।
 आपन २१५, ३१ ।
 आपन १४६, ६ । १४८
 ४२ ।
 आपनावस्थित १४६, ४६ ।
 आपनद २१५, ४६ ।
 आपन्न ५६, ३८ ।
 आपर २४२, १६ ।
 आपते १७५, ५७ ।
 आपादित ६२, ३३ ।
 'आमीत' १७५ ५७ ।
 आपतेन १४६, ४४ । १५३,
 ३८ । १५३, ६३, १५३,
 ५५ ।
 आपसीताम् १७५, ५८ ।
 आप २१ १७५, ५८ ।
 आपर २४२, ५१ ।

मासुरपूजित ५०, ४४ ।
 मासुरेज्य ५०, ७ ।
 मासुन्दन १२४, १५ ।
 'मास्ते १७५, ५७ ।
 मास्वा १४६, ६ । १४८,
 ४४ । १६८, २० ।
 मास्वान १६८, २० ।
 मास्वानो १६८, २० ।
 मास्थित १४६, ३८ ।
 १४२, २५ ।
 मास्यद १२२, २६ । १२२,
 ५० । १२४, ५० ।
 १२५ ३६ । १४६, ४६ ।
 मास्तुजि ५०, १ ।
 मास्तुजित् ५०, १ ।
 मास्य १२१, ३४ । २०१,
 ४३ ।
 मास्या १४६, १० । १४८,
 ४६ ।
 मास्य ३१, ४१ ।
 माह १८३, ४० ।
 माहत ६०, ३१ । १३८, १ ।
 माहृत् १८३, ६० ।
 'माहृत् १८३ ४१ ।
 माहव १२४, ५ । २०१,
 २३ ।
 माहवनीय २३६, ३२ ।
 २४१, ४ ।
 माहा २००, ५३ ।
 माहावतजम् २४२, ४८ ।
 माहित १४३, ३५ ।
 मा'वुधन ८ ३३ ।
 माहितु'धय ८, ३३ ।
 'माहु १८३ ६० ।
 माहुक २२६, ३१ ।
 माहुवतनुवा २२६ ६६ ।
 माहुकामज २२६ ४६ ।
 माहुति २४१ १४ ।
 माहुत १५३ २३ ।
 माहो २० १६१ ।
 मगहा ६ ३० ।
 मगहाव ३१ ३८ ।
 माहिव ५, २६ ।

माह्ना ५, २६ ।
ई—
इ
इककवाल १३०, २७ ।
इक्षुपाक २०३, १ ।
इक्षुरमक्काय २०३, १ ।
इक्षुमसुम् २१८, ३६ ।
इक्षुक्रियज २२६, ४३ ।
इक्षुवाल २००, १७ ।
'इक्षुत्' १६०, ५ ।
इक्षुत्ति १६०, ५ ।
इक्षुत्ति १६०, ५ ।
इक्षुत् २५६ १६ ।
इक्षुत्तम् २५६, ४५ ।
'इक्षुत्' १६०, ७ ।
इक्षुत्तम् १६०, ७ ।
इक्षुत् १६०, ७ ।
इक्षुत् ६, २२ । ४७, १२ ।
४६ १८ ।
इक्षुत् २०१, २३ ।
इक्षुत्ता २५६, ४४ ।
इक्षुत् ४५, १ ।
इक्षुत्ता १७, १८ ।
इक्षुत्ता ४५, १ ।
इक्षुत् ११५, १ । १५३,
४५ । १५२, २२ ।
'इक्षुत्' १८०, २८ ।
इक्षुत्ता १०८ ३७ ।
इक्षुत्ता ३१, १६ ।
इक्षुत्ता १०८, २८ ।
इक्षुत्ता २०, १२ ।
इक्षुत्ता १६, ३० ।
इक्षुत्ता १०८, २८ ।
इक्षुत्ता १५८, २६ । १६६,
४६ । १६७ ३१ ।
इक्षुत्ता १०८, २८ ।
इक्षुत्ता १०८ २६ ।
इक्षुत् १०० २१ ।
इक्षुत्ता २०, ११ ।
इक्षुत्ता १३०, २८ ।
इक्षुत्ता २७, ११ ।

हत्वा २४१, १८ ।
 इदानीम् १६, ३१ ।
 इदानीन्तन १८, २१ ।
 इह ३६, २७ ।
 इमं १४, ३२ । २४१,
 ११ ।
 इममवह २००, ७ ।
 इन ३२, ४ । ३८, १४ ।
 ४६ ५६ । ४३, ३१ ।
 २२६ १८ । २४१, १४ ।
 इनमनि ५२, २० ।
 इनजनुन् ५२, २० ।
 इनदेहेहमन् ४३, ३१ ।
 इनप्रमून् ५२, ६७ ।
 इनम २६, १ ।
 इनभू ५२, ६ ।
 इनमुत् ५२ २० ।
 इनारमज ५२ २० ।
 इनोष ५२, ६ ।
 इन्धा ५५, २८ ।
 इन्धिहा ५५, २६ ।
 इन्दिरा ६२, ५२ । २१७,
 ७ ।
 इन्दिवावशी २२, ३४ ।
 इन्तु ५५, ५६ । ३८, ३० ।
 ५७, १ । ११६, ५ ।
 २२६, १० ।
 इन्तुवान्ता १२, २६ ।
 इन्तुज ५५, ५४ ।
 इन्तुजन २१८, १० ।
 इन्तुजनि ५५, ५२ ।
 इन्तुनम ५६, ५ ।
 इन्तुनम ५३ ५४ ।
 इन्तुनम ५३ ५४ ।
 इन्तुनम ५६, २३ ।
 इन्तुनम ५६, ५ ।
 इन्तुनम ५३, ५५ ।
 इन्तुनम ५४ ५२ ।
 इन्तुनमपिनि ५६, १२ ।
 इन्तुनम ५५, ५२ ।
 इन्तुनम ५५, ५६ ।
 इन्तुगु ५३, ५६ ।
 इन्तुगुहम् २२८, ५६ ।

ईक्षेत १८८ १४ ।	ईह २४६, २० ।	उच्चारित २४६ १६ ।	उत्पन्ना ४७ ४७ ।
ईक्षेते १८८ १२ ।	ईहा २४६ २० ।	उच्चारितव्य २४६ ३० ।	२६३ १३ ।
ईक्षेयाताम १८८ १४ ।	ईहावमु २४५ ४३ ।	उच्चाय २४६ ३० । २४	उत्पन्ना मन् = (वृत्त
ईक्षेन् १८८ १४ ।	उ —	६ । ३६ ।	स्वति)
ईक्ष्य १४५ २५ ।	उ २०७ २६ । २३५ १० ।	उच्चायमाण २४६ ४६ ।	उत्पन्नावरज ४८ १५ ।
ईक्ष्यमाण १४५ ४४ ।	उवन २४६ १६ ।	उच्च श्रवत ३८ ८ ।	उताहो २० १८ ।
१४८ २७ । १६७ ११ ।	उक्ता ७४ १७ । २११	२३७ ३८	उत्तकानि युक्त ३१ १० ।
ईजान १४ २४ ।	२४ ।	उत्तर १८ २२ ।	उत्तर १७ १६ ।
ईज्य ४७ १२ । ४६ १६ ।	उक्ति १२१ ३७ । २०८	उत्थ ७१ १५ ।	उत्तप २५२ ६ ।
ईत २४७ ५६ ।	४५	उच्छ्र १४ २२ ।	उत्कृति ८० १५ ।
ईप्ता २४६ २० ।	उक्ता २४६ ३६ ।	उच्छ्र १२ ४२ ।	उक्रम २५२ २७ ।
ईप्ति ११ ७ ।	उवय २०६ ५३ ।	उच्छ्रित १०१ ११ ।	उत्क्रम १०४ ४ ।
ईप्तिनकाल ११ १२ ।	उखक २५ ४० ।	२५३ २६ ।	उत्त २२६ १२ ।
ईप्तिनष्ट ११ १२ ।	उखन २५ ३८ । २३०	उच्छ्रित १८४ २३ ।	उत्त २४६ ६ ।
ईप्तिनमम ११, १२ ।	४७ ।	उच्छ्रित १८४ २३ ।	उत्त ३० १४ । ३१
ईरित २४६ १५ ।	उग्र ३ ५० । ३० २८ ।	उच्छ्रित १८४ २३ ।	३१ । २५४ ४४ ।
ईम्न १२३ ६ ।	२२७ ३२ । २२८	उज्जयनी १०० ११ ।	उत्तमभाग २६ १० ।
ईना ४५ २ ।	३३ ।	उज्जयिनी ६६ २२ ।	उत्तमलव २६ १० ।
ईना ३५ १४ ।	उग्रकूरम ११ ।	१०० १२ ।	उत्तमा २०५ १८ ।
ईष ६ ६ । २२७ ३१ ।	उग्रचारिणी २३० ४७ ।	उज्जयनी १३ ६१ । ६२	उत्तमायुक्त १४१ २४ ।
२२८ ४८ । २३६ २३ ।	उग्रधवन ७ २६ २३६	२८ । २०३ ३१ ।	उत्तमाङ्ग १२१ २५ ।
२४७ १४ ।	३१ ।	उज्जयिनी १२ १४ । २४८	उत्तमाङ्ग २६ १० ।
ईजना १० ५८	उग्रोल्लास २०६ १६ ।	१२ । १६५ ७ ।	उत्तमाङ्ग २६ ११ ।
ईजपुरी २४७ १७ ।	उग्रयेन २२६ ३१ ।	उज्ज १३८ ३३ । २०३,	उत्तरगोल १५ ५४ ।
ईजवस्य २४५ ४५ ।	उग्रतेनमुक्त २२६ ४६ ।	१२ ।	१४ ४८
ईजल २४५ ४८ ।	उग्रतेनमुक्ता २२६ ४६ ।	उज्ज ३ ५३ । ६२ १३ ।	उत्तरपञ्चमिन् १६ १० ।
ईजान ३५ १४ २२७	उग्र २११ ४२ ।	११६ २ । २१७ ३४ ।	उत्तरपञ्चमिन् १०१ ५६
३२ । २२८ ३५ ।	उग्र ५६ १६ । १०१	उज्ज ३ ५३ । ६२ १३ ।	उत्तरपञ्चमिन् १०१ ५६
२३४ ११ । २४७	११ । २५३ २६ ।	उज्ज ३ ५३ । ६२ १३ ।	उत्तरपञ्चमिन् १०१ ५६
१४ ।	उग्र ५६ १६ । १०१	उज्ज ३ ५३ । ६२ १३ ।	उत्तरपञ्चमिन् १०१ ५६
ईजानकोशाधिपति २४७	११ । २५३ २६ ।	उज्ज ३ ५३ । ६२ १३ ।	उत्तरपञ्चमिन् १०१ ५६
१४ ।	उग्र ५६ १६ । १०१	उज्ज ३ ५३ । ६२ १३ ।	उत्तरपञ्चमिन् १०१ ५६
ईजानदिग् २३४ ११ ।	उग्र ५६ १६ । १०१	उज्ज ३ ५३ । ६२ १३ ।	उत्तरपञ्चमिन् १०१ ५६
ईजानपुरी २४७ १७ ।	उग्र ५६ १६ । १०१	उज्ज ३ ५३ । ६२ १३ ।	उत्तरपञ्चमिन् १०१ ५६
ईजित ३५ १५ ।	उग्र ५६ १६ । १०१	उज्ज ३ ५३ । ६२ १३ ।	उत्तरपञ्चमिन् १०१ ५६
ईजिव २३० २६ ।	उग्र ५६ १६ । १०१	उज्ज ३ ५३ । ६२ १३ ।	उत्तरपञ्चमिन् १०१ ५६
ईजवर १६ ५७ । ३५	उग्र ५६ १६ । १०१	उज्ज ३ ५३ । ६२ १३ ।	उत्तरपञ्चमिन् १०१ ५६
१५ । २२७ ३२ ।	उग्र ५६ १६ । १०१	उज्ज ३ ५३ । ६२ १३ ।	उत्तरपञ्चमिन् १०१ ५६
ईज्वरा २३० ५४ ।	उग्र ५६ १६ । १०१	उज्ज ३ ५३ । ६२ १३ ।	उत्तरपञ्चमिन् १०१ ५६
ईज्वरी २०८ २६ । २३०	उग्र ५६ १६ । १०१	उज्ज ३ ५३ । ६२ १३ ।	उत्तरपञ्चमिन् १०१ ५६
५४ ।	उग्र ५६ १६ । १०१	उज्ज ३ ५३ । ६२ १३ ।	उत्तरपञ्चमिन् १०१ ५६
ईजिर २३६ ५ ।	उग्र ५६ १६ । १०१	उज्ज ३ ५३ । ६२ १३ ।	उत्तरपञ्चमिन् १०१ ५६
ईजराक १३० २८ ।	उग्र ५६ १६ । १०१	उज्ज ३ ५३ । ६२ १३ ।	उत्तरपञ्चमिन् १०१ ५६

उत्तराभिद्रवदा ८, ३४।	उत्सृजति १७२, २।	उदयाषु १०८, २३।	उद्वर्ष २०, २४।
उत्तराफाष्टाद् ८, ३५।	उत्सृजति १७२, २।	उदयिन् १०६, ४८।	उद्वर् २०, २४।
उत्तराफाल्गुना ३, ६३।	उत्सृजेत् १७२, ३।	उदर २६, ४८। १२२, ५०	उद्वर २४२, १७।
४, २२। ६, ५२। ६, ६।	उत्सृजेताम् १७२, ३।	उदरमि ३२, ४१।	उद्वार ४४, ५२।
उत्तराभाद्रपदा ४, ६।	उत्सृजेयुः १७२, ३।	उदरावर्त २१४, ३६।	२४८, ५५।
४, ३१। ८, ३६।	उत्सृष्ट ६२, १५।	उदरिणी १४०, २२।	उद्वर १०१, ११।
६, २५।	उद २१७, ३४।	उदकं १८, २४। ११८, ३१।	२५३, २६।
उत्तराभाद्रपदा ८, ३६।	उदक १२२, २७।	उदकिप् २३६, ५।	उद्वृत ६०, ४४।
उत्तरामरा १६, ४।	२१७, ४१।	उदवर्षित १२२, ४२।	उद्वभ १४०, २६।
१६, ८।	उदक्या २०५, ४४।	२०३, १२।	२००, २२। २२६, ५६।
उत्तराभाषति २४५, ४६।	उदगयबोल १५, ६१।	उदान २४५, १६।	उद्विदाह्य २०६, ५५।
उत्तरापाडा ७, ५०।	उदगयन १६, ८।	उदारचित २५६, ७।	उद्वृत २००, २२।
उत्तरापाडा ४, ३।	उदगोल १५, ५८।	उदारीय २१५, ४६।	‘उद्यन्ति’ १७६, ४२।
४, २८। ६, ६। १७, ५१।	उदगभ २३४, २७।	उदाहरण २५२, १।	उद्यम १२१, ५५।
उत्तरेतरागोल १५, ६०।	उदग १०१, ११।	उदाहर २५१, ४२।	उद्यान १६६, ४०।
उत्तरेतरा २३३, ४६।	२५३, २६।	उदाहृत २४६, १६।	उद्योत ३६, २६।
उत्तानपाद २००, १६।	उदञ्च् १११, १४।	उदाहृति २५२, १।	उद्वत्तर १७, १६।
उत्तानपादज २००, १५।	२३४, ६। २४४, ६।	उदित १०६, ४६।	उद्वह ४५, ३३। २४५, ८
उत्तानयम १४०, ४०।	२३४, २५।	२०८, ४६। २४६, १६	२४५, ११।
उत्थ २००, २१।	उदधि २१८, ११।	उदितः १७६, ४२।	उद्वहः १८२, १३।
उत्थान १३४, ८।	उदधिवस्त्रा ४५, २।	उदीची २३४, ६।	उद्वहति १८२, १३।
उत्थति २००, २१।	उदध्वत् २१८, ११।	उदीचीन २३४, २७।	उद्वहन्ति १८२, १३।
उत्थत्ये निधायी २३, ३४।	उदधान ६२, १०।	उदीन्मावात	उद्वहा २०८, ४०।
उत्थन् २००, २१।	उदध ३७, ४५। १०६, ४६	उदीरित २४६, १७।	‘उद्वहत्’ १८२, १४।
उत्थल ४२, ३२।	१०६, ५। ११६, ८।	उदुम्बर ५६, १८।	उद्वहताम् १८२, १४।
उत्थात ६, ४८। ६, ६०।	११६, १३। १२१, २२।	‘उदेति’ १७६, ४२।	उद्वह्येयुः १८२, १४।
५४, ४७। २५७, ५७।	१५५, ४१। २०४, २२।	उदेयात् १७६, ४२।	उद्वहा १३६, ५।
उत्थातम् = (उत्थातदिन- धनम्),	उदवर्षित १०७, ४४।	उदेयाताम् १७६, ४३।	उद्वहावाचनपरिह १३६, ४३।
उत्थातक २२४, ५२।	उदवर्षित १२१, २६।	उदेयु १७६, ४३।	उद्वहकरी १०३, १५।
‘उत्थातमन’ १७६, ४४।	२०४, २२।	उद्वत १२१, २२।	उद्वर २३२, ४५।
उत्थातयति १७६, ४४।	उदयन १६६, ५४।	उद्वम १०६, ४६।	उद्वर २३२, ४५।
उत्थातयति १७६, ४४।	उदयत् १२१, २२।	१०६, ५। ११६, १३।	उद्वर २३२, ४५।
उत्थातयेत् १७६, ४५।	उदययत् २०४, २२।	१२१, २३।	उद्वर २३२, ४५।
उत्थातयेताम् १६६, ४५।	उदयप्राण १०८, २३।	उद्व्याड २५२, १०।	उद्वर २३२, ४५।
उत्थातयेयुः १७६, ४५।	उदयप्राण १२१, ३०।	उद्व्यात् ४६, ३३।	उद्वर २३२, ४५।
उदित ४२, ४१।	उदययन्मा = प्रातः-सन्ध्या)	४६, ४१।	उद्वर २३२, ४५।
उदित २१६, ५।	उदयाचल १२१, २६।	उद्व २४२ २५।	उद्वर २३२, ४५।
उदित २१६, ५।	२०४, २३।	२५५, ६।	उद्वर २३२, ४५।
उदित २१६, ५।	उदयाचलानिध्यादि	उद्व २४२, ५५।	उद्वर २३२, ४५।
उदित २१६, ५।	२३३, ४१।	उद्वेल २०२, ३६।	उद्वर २३२, ४५।
उदित २१६, ५।	उदयादि १२१, २६।	उद्वाम २३३, २५।	उद्वर २३२, ४५।
उदित २१६, ५।	२०४, २३।	उद्विष्ट २४६, १७।	उद्वर २३२, ४५।
उदित २१६, ५।	उदयान्तर ६८, २२।	उद्वोत ३६, २७।	उद्वर २३२, ४५।

[illegible]

[illegible]

ककुम् २३३, ३१ ।
ककुभा २३३, ३१ ।
कक्ष १९६, ३५ ।
कक्षा १८, ३३ ।
कक्षाभ्युति ११०, ५ ।
कक्षानुत् २८२, १७ ।
कङ्क २४१, ३० ।
कङ्कण ११७, ३ ।
कङ्कणग्रह ११७, ३ ।
कङ्कणग्रहा ११७, ३ ।
कङ्कटी २२७, ३४ ।
कङ्कान २२०, ५० ।
कङ्काल = (घरीरास्थि)
कङ्कालमात्रिन् २२८, २८
कङ्कालात् २४४, ३६ ।
कङ्कालीनतयावन २२, ५१
कङ्कालदन्तधावन २२, २६ ।
कङ्क २०२, ३७ ।
१४१, १८ ।
कच ४६, ५४ । १९६, ४ ।
कचङ्गल २१८, १२ ।
कचाप्र ६५ १० । १
१५ टी० ६, ६५८ २०
कचाधिवासन १३४, १५ ।
कचान्त १३६, ५६ ।
कच्छप १४६, ३५ ।
कच्छरी २०८, ५५ ।
कज २३२, २० ।
कज्जुकिन् = (सप)
कज्ज २०७, २६ ।
कज्जज २०७, २६ ।
कज्जन २२०, ११ ।
कज्जसू २२०, ११ ।
कज्जार २०७, ३० ।
कज्जासन ११२, २६ ।
कटक २५, ५१ ।
कटकम् २५, ५२ ।
कटकिन् २०३, ५२ ।
कटमू २४२, १७ ।
२२७, ३४ ।
कटमर्द २२७, ३४ ।
कटाटङ्क २२७, ३५ ।

कटाह २४२, १ ।
कटि १२३, ६ ।
कटिन् २३२, २० ।
कटी ५६ ४६ ।
कटुक ५७, २३ । ५७, २४ ।
७६ टी० १ । २१४, २७ ।
कटोलवीला २०६, २ ।
कटमाय २२१, ३१ ।
कटोरज्योतिम् ३३, ५०
कला २४३, ४० ।
कलि २४६, २१ ।
२५६, २५ ।
कण्टक ३०, ३१ ।
१५७, ८ ।
कण्टकिन् २८४, ७ ।
कण्ठ १२१, ५८ ।
२२८, ४१ ।
कण्ठेजान २८६, ७ ।
कण्ठकृषिका २०८, ४६ ।
कण्ठानि २२२, ६ ।
कण्ठिन् २४४ ७ ।
कण्ठीरव २६, ५ ।
१६७ ३६ । २३१, ४१ ।
कण्ठेजान ५२७, ३५ ।
कत २१७, ३४ ।
कतुल २१६ ४६ ।
कतय ६ १ ।
कथङ्कयिक २४६, ८३ ।
कथङ्कयिकता २४६, ४१ ।
कथञ्चन = (किनाप्यसेने-
त्यर्थे)
कथञ्चिन् = (अतिप्रयत्ने-
त्यर्थे),
कवन २४६ २५ ।
कयनीय २४६ ३० ।
कयम् = (प्रत्ये केन प्रकारेण)
कयमपि = (बादमित्यर्थे
यत्नगौरवेऽपि),
कयय १८४ ४७ ।
कययत् १८४ ४७ ।
कययत् १८४ ४७ ।
कययत् १८४ ४७ ।

कययनात् १८४ ४६ ।
कययतात् १८४, ४७ ।
कययताम् १८४, ४६ ।
कययति १८४, ४४ ।
कययन्तु १८४, ८६ ।
कययन्ति १८४, ४४ ।
कययन्तु १८४, ८६ ।
कययत् १८४, ५२ ।
कययन्ते १८४, ५२ ।
कययानि १८४, ८८ ।
कययाम १८४, ४८ ।
कययाव १८४, ४८ ।
कययित्वा २४६ ८० ।
कययेन् १८४, ८० ।
कययत् १८४, ५२ ।
कययेताम् १८४, ५० ।
कययेते १८४ ५२ ।
कययेयाताम् १८४, ५३ ।
कययेयु १८४, ५० ।
कययेरन् १८४, ५३ ।
कया २४६, २६ ।
कयित २४६, १७ ।
कयितव्य २४६, ३० ।
कय्य २४६, ३० ।
कय्यते १८४, ५३ ।
कय्यमान २४६, ८४ ।
कद २३८, १६ ।
कदम्ब २२६, ५० ।
कदम्बक ६७, २६ ।
२०२, ३३ ।
कदा १६, ४६ ।
कदाचित् १६, ५७ ।
कदाचित् १६, ४७ ।
कद्वय ८, ६३ ।
कद्व २२३, ६ ।
कद्व ६, ३० । २२३ ३५ ।
कद्वजम् ६, ३० ।
कद्व २२३, ६ ।
कद्वभूत २२३, ३५ ।
कवि २१८, १२ ।
कवक २०३, ३१ ।
कवकाजल १६८ १३ ।
कविष्ठ २१७ २० ।

कनिष्ठा २१०, २१ ।
२२५, १० ।
कनी २०८, ३८ ।
कनीनिका २१०, २१ ।
कनीयम् २१७, २० ।
२४३, ३६ ।
कनीयसी २५५, ५० ।
कन्तु २२०, ११ ।
कन्द २७, ७ ।
कन्दराकर २०३, ५२ ।
कन्दर्प २२०, १२ ।
कन्दयमान् २१७, ७ ।
कन्दसार २३७, ५० ।
कन्दसारक २३७, ५० ।
कन्ध २३८, १६ ।
कन्धर २३८, १६ ।
कन्धरा २२६, ५३ ।
कन्धि २१८, १२ ।
कन्यका २६, १५ ।
२०८, ३८ । २२०, ५ ।
कन्यत् २१७, २१ ।
कन्यसा २२४, ५० ।
कन्या २५, २७ । २६, १२ ।
२८, ६ ।
२८, २१ । २८, ४० ।
२८, ४४ । २८, ४० ।
५६, ३३ । १००, ३ ।
१३४, ४२ । १४०, ३८ ।
२०८, ३८ । २२०, ५ ।
कन्याकुमारी १००, ३ ।
कन्यात्म २६, १५ ।
कन्यात्मक २६, २१ ।
कन्याराशि २७, ४४ ।
कन्यापिन् १३४, ३६ ।
कप १५५, ३२ ।
कपदं २३०, १२ ।
कपर्वक ६४, ४ ।
कपदिन् २०६, ४६ ।
२२७, ३५ ।
कपदिनिनायकवत् २१, ४४
कपाल = (पूर्वपरी)
कपालभूत २२७, ३६ ।

कपालयंत्र ११२, १२।	कमलासन २०७, ३०।	करतिपीडन १३६, ८।	करोदभव २१०, २५।
कपालान् २२७, ३६।	कमलिनी ३६, ४८।	करपीडन १३६, ८। १३६,	'करोमि' १७८, २३।
कपालिनी २३२, ३।	कमलिनीकान्तेश ३४, ४०।	२६।	करादि १७८, २२।
२३६, ५०।	कमलिनीनाथ ३४, १७।	करपीडा १३६, ८।	कर्क २५, २६। २५, ५०।
कपि ३२, ४। २१५, ५१।	कमलिनीपरिणामाकर ३४, ४२।	करमध्य ५६, १८।	२८, ७। २८, २७।
२३२, टी०	कमलिनीमत् ३४, १७।	करमात २४१, ६।	२८, ५२। २८, ५६।
कपिम २१५, १३।	कमलिनीसू ३२, ४४।	कररुह २१०, २५।	२८, ५२। २३६, ७।
२३६, ७।	कमलिनीश ३२, ४४।	'करवाणि' १७८, ३०।	कर्कचतुर्थी २२, ५८।
कपिलयुति ३३, ४१।	कमलिनीसज ५३, ५।	करवाय १७८, ३०।	कर्कट २५, ५१। २२२,
कपिलनयन ५३, ४।	कमलिनीमज्जन्म ५३, १७।	करवारिजसग्रह १३६, ८।	५०।
कपिलोत्तम ५३, ४।	कमलोकादशी २४, ४६।	'करवार' १७८, ३०।	कर्कटक २५, ५३।
कपिला २३४, ३४।	कमलोत्तर ३८, ३।	करवीर २१०, १४।	कर्कटपाद ७८, २६।
कपिलाश ५२, २१।	कमलोद्भव २०७, ३०।	करवीरक २३२, ५५।	कर्कर २४३, १७। २२६,
कपिलापण्ठी २१, ६०।	कमित ३४, ५८।	करसामा २१०, १३।	५४।
२२, ३३।	कम्पन १५, २६।	करभूक २१०, २५।	कर्कराधि २७, ५०। १५७,
कपिलवन् १६६, ६।	कम्पनकम्पन २४४, २६।	कराग्रज २१३, २५।	५८।
कपिध २२७, ३६।	कम्पाक २४४, २६।	कराज ७७, ८।	कर्कटिक २५, ५३।
कपूय २४५, ३५।	कम्पल २१७, ३६। २२२,	कराजो २१०, ५१।	ककित २५, ५०।
कपोत २२२, २६।	५६। २२२, ५४।	करासी २०८, ६।	कर्कविर ३६, १३।
कवय ५४, ४८। १२२,	कम्पु २३२, २१।	कराठजग्रहण १३६, ६।	कर्कटिक २२२, ५३।
२७। २१७, ३५।	कम्पुल १३०, ३०।	करामुखावर्धन १३६, ६।	कचुर २०३, ३५।
कवयव ५४, ५५।	कम्प २५३, १८।	१३६, ३६।	कण ७, ५६। ७४, २२२-
कवयवह ५४, ५५।	कर ६, ५६। ५६, ६६।	करामुखग्रहण १३६, ६।	१०२, २६। २१५, १।
कवयवभरवर ५४, ५८।	६६, १८। १२१, ५८।	करावर्धन १३६, १०। १३६,	कणगावर्धन २१६, ३५।
कवम = (राहणीधामम्),	१३७, ८८। १४३ ११।	३२।	कणधेवन १३५, २२।
कवम २१७, ३५।	२१६, २।	करालिक १३८, ५४।	कणधामन ७४, २६।
कवम २०७, ३०। २२०,	करवण २१०, २८।	करालिका २३०, ५६।	कणधित ३२, ५५।
१२।	करवण्टक २१०, २८।	करालो २३६, ५५।	कणधित २३२, ३।
कमनीय २४५, १८।	करकमलपीडन १३६, ६।	करि २१३, ५६। २३२,	कणधित १३६, २२।
कमनीय १२२, २८।	करकमलग्रहण १३६, ६।	२१।	कणधित १३६, २२।
कमनीय १२२, २८। ११५,	करग्रह १३२, ३१। १३६,	करिकर २६, ५७।	कणधित ३२, १५।
२६। १३०, १५। २१७,	६। १३६, ३८।	करिबुखरि २६, १३।	कणधित २१०, ३६।
१३५।	करग्रहण १३६, ७। १३६,	करिदास २३१, ५२।	कणधित १६८, १३।
कमलनामन नायक २१७,	२८।	करिनु २३२, २१।	कणधित १६८, १३।
१८।	करवण्ट २१०, २४।	करियावर्धन २३१, ५२।	कणधित २०३, ३२।
कमलन ५, ५०।	करज २१०, २८।	करिबुखरि २६, ५५।	कणधित २०४, ६।
कमलनतनय ५४, ५८।	करटिनु २३२, २१।	करिबुखरि २६, ५५।	कणधित २०४, ६।
कमलनामन ३६, १६।	करज ७, ७। १०, ५३।	करिबुखरि २१७, ८।	कणधित २०४, ६।
कमलनामन ५, ५०।	६६ टी २। १३३, २६।	करिबुखरि २१७, ८।	कणधित २०४, ६।
कमलनामन ५०, १६।	१३३, ३१। २१८, ६०।	करिबुखरि २१७, ८।	कणधित २०४, ६।
कमलनामन ५१, १८।	करणाधिप २५, ६।	करिबुखरि २१७, ८।	कणधित २०४, ६।
कमला २१७, ८।	करननय १३६, ७।	करिबुखरि २१७, ८।	कणधित २०४, ६।
कमलापाद ५, ५०।	करननयग्रहण १३६, ७।	करिबुखरि २१७, ८।	कणधित २०४, ६।

कर्पस २०२, ५१ ।
 कर्पासफल २०२, ४८ ।
 कर्पासिका २०२, ५२ ।
 कर्पासी २०२, ४६ ।
 २०२, ५१ ।
 कर्वर २४२, १७ ।
 कर्वुर ५१, ३४ । २०३,
 ३२ । २४२, १७।२१७,
 ३६ ।
 कबरी २३०, ५६ ।
 कबूर २०३, ३३ । २४२,
 १८ ।
 कर्मकर २४१, ३० ।
 कर्मज १६७, ३६ ।
 कर्मन् १२१, १२ ।
 १३३, २७ । १३३, २६ ।
 १३३, ३१ ।
 कर्मयुग १७, ४५ ।
 कर्मयोगगुणक १६३, २१ ।
 कर्मवाटिका २, १६ ।
 कर्मवाटी २, १६ ।
 कर्मवादीखण्ड १०, ४३ ।
 कर्मवादीदल=(तिथ्यद्वयम्)
 कर्मवालद्वय १०, ४३ ।
 कर्मवाक्षिन् ३२, ४५ ।
 १६७, ३७ ।
 कर्महि ११, ३ ।
 कर्मिन्द्रिय २१८ ५१ ।
 कर्वुर २०३, ३३ ।
 कर्प ५८, ४७ । ५६ १८ ।
 ५६, २६ । ५६ टी० ६ ।
 ६०, ३४ । ६१, ३० ।
 ६२, ३१ । ६३, ६ ।
 कर्पक ४३, ३२ ।
 कर्पचतुष्टय ५६, ३४ ।
 कर्पण २४७, ३८ ।
 कर्पत १६०, ४६ ।
 कर्पति १६०, ४६ ।
 कर्पनि १६०, ४६ ।
 कर्पत १६०, ४६ ।
 कर्पेताम् १६०, ५० ।
 कर्पेयु १६०, ५० ।
 कर्पू २४३, ४६ ।

कहि १६, ४६ ।
 कहिचित् १६, ४७ ।
 कल=(मधुरध्वनि),
 कलकल २१४, ५२ ।
 कलकल=(कोनहल),
 कलङ्क ४२, १५ । २१७, २५
 कलय १५३, १५ ।
 २०८, ६ ।
 कलययानि १६१, ४१ ।
 कलदम् २६, १६ ।
 कलपीत २०३, ३३ ।
 २२८, ६६ ।
 कलम्ब ११५, २३ ।
 २२०, ५० ।
 कलयति १६६, २५ ।
 'कलयत' १६६, २५ ।
 कलयति १६६, २५ ।
 कलयेत् १६६, २६ ।
 कलयेताम् १६६, २६ ।
 कलयेयु १६६, २६ ।
 कलन १४०, १८ ।
 कलश २७, ५ । ६२, २४ ।
 १५५, ५१ ।
 कलशगामिन् १६१ ८ ।
 कलशधर २७, ८ ।
 कलशभृत् २७, ६ ।
 कलशोमुत् १६६, ५६ ।
 कलह १३२ ३ ।
 कलहप्रिय १६६, ६ ।
 कलहभेद २५७, ५८ ।
 कला २ १६ । ११, १६ ।
 ११, ३५ । ६७ टी० २ ।
 ६८, १ । ६०, १० ।
 ६६ टी० १ । ७८, २६ ।
 ८६, ३२ । ६७, ८ ।
 १२६, ४ । १३६, २५ ।
 कलाकर्ण १०३, १६ ।
 कलाकनाथ ४३, १७ ।
 कलाकलापाधिभृताधि-
 शालिन् ४३, १७ ।
 कमलकानननायक २७१ १८
 कलाकेति २२० १२ ।
 कलाखण्ड १०, ४४ ।

कलागर्भज ३७, ७ ।
 कलाङ्गज ३७, ६ ।
 कलाधिह ६७, ६ ।
 कलादल १०, ४४ ।
 कलाद्वय ११, ३७ ।
 कलाधर १५६, ४६ ।
 २६२, २६ ।
 कलाधरपुत्र ४६, २५ ।
 कलाविनाय ४०, १६ ।
 कलाविभू ३६, १३ ।
 कलानाय ३६, १३ ।
 कलानानिधि ४०, २० ।
 कलानायक ४०, १६ ।
 कलानिधि १३०, १० ।
 ३६, १४ ।
 कलानिधिसुत ४६, २५ ।
 कलान्तर २४६, ७ ।
 कलाप १६१, ४१।६७, ३० ।
 ३८, ४० ।
 कलापजनि ४६, ६ ।
 कलापरिवृत् ४१, १४ ।
 कलापिनी १२, ६३ ।
 २३०, ५६ ।
 कलापुत्र ३७, ७ ।
 २३० ५६ ।
 कलापुन ३७, ७ ।
 कलाभव ३७, ७ ।
 कलाभिभूयिन् ४३, १७ ।
 कलाभिभूयिभूयिष ४३, ६८ ।
 कलाभू ३७, ७ ।
 कलाभृत् ३७, ४० ।
 कलाय २०२, ७।२०२, ३१ ।
 कलाय १०, ४४ ।
 कलावत् ४६, ५० ।
 १५३, ५ । २६२, २५ ।
 कलान्वती २०६, १ ।
 २०६, ३३ ।
 कलि २, ४५ । १७, ४५ ।
 ७०, ६ ।
 कलिका ६७ ८ ।
 कलिकारक १६६ ६ ।
 कलित १४७, २३ ।
 १५७, ५३ । २४६, १७ ।

कलिवन्दकन्या २२५, ५१ ।
 कलिवन्दतनया २२५, ५२ ।
 कलिवन्दनन्दनी यमुना
 कलिवन्दपुत्री २२५, ५२ ।
 ३५, ५६ ।
 कलिवन्दसौलजा २२५ ५२ ।
 कलियुग १७, ४५ ।
 ७० टी० ६ ।
 कलियुगादि २२, ३५ ।
 कलुप ३०, ३१ ।
 १६३, ४ । २४२, १ ।
 कलुषा २४२ ७ ।
 कलुषित ४३, ७ ।
 कलेवर १२१, २६ ।
 १५५, ५१ । २४६, ४१ ।
 कलेवरा २३०, १८ ।
 कलेवरिन् २००, २६ ।
 कलेवरेश १५५, २६ ।
 १५६ १ ।
 कलेष् १६४, ३६ ।
 कलेश ३८, ४१ ।
 कलेशजनि ४६, ७ ।
 कलेशपुत्र ४६, ७ ।
 कलोनचन्द्रा २, ५५ ।
 कल्कि १६, ३५ ।
 ६६ टी० ७ । २१६, ३६ ।
 कल्किजयन्ती २१, ५० ।
 कल्किदादधी २२, २० ।
 कल्प ११, २० । १२, २७ ।
 १७, ४७ । १८, ६२ ।
 २११, १८ । १२१, १७ ।
 २५४, २ ।
 कल्पनीय २५०, ४४ ।
 'कल्पयत' १७६, २१ ।
 कल्पयति १७६, २१ ।
 कल्पयति १७६, २१ ।
 कल्पयेत् १७६, २२ ।
 कल्पयेताम् १७६, २२ ।
 कल्पयेयु १७६ २२ ।
 कल्पधृष १६८, २६ ।
 कल्पसहार १८, ६ ।
 कल्पादि २०, २८ ।
 २०, ३४ । २१, २ ।

२३, १४। २३, ४०।	कपापुत्र २४२, १८।	कादम्बिनी २३८, ५०।	कामपाल २२५, १६।
२४, २०।	कपाय ५७, २४। ७५	काद्व २०२, ३६।	काममह २०, ४८।
कल्पान्त ११, २१।	टी, १।	वाद्रव २२२, ३६। २२३,	कामरूप १६७, ३६।
कल्पित २५०, ४२।	कपासुत २४२, १७।	३६।	कामरूपिन् १६७, ३६।
२५७, ३८।	कष्ट ३१, ४५। १४३,	कानडा २१०, ६३।	२०४, ३३।
कल्पितव्य २५०, ४४।	१६।	कानन १६६, ३६।	कामलना १३६, ५२।
कल्प्य २५०, ४४।	‘का’ ५, ३।	वाननश २६, ६।	कामलेखा २०५, ३३।
कल्पप ३०, ३१।	काक २२२, २७।	कान्त १५, ३२। २००,	कामसल १४, १६। १५,
१६६, ३६।	काकविज्या ५६, ५।	३५। २३२, ५५। २५५,	३३।
कल्माष ५१, ३४।	काकविज्या ५६, ५,	१६।	कामसला १६, १६।
२४२, १८।	काकविज्या ५६, ६।	कान्ता २६, १२। ४५,	कामाङ्कुत २१०, २५।
कल्माषपक्षिन् ३६, ५४।	काकलि ६६, ७।	२। २५०, ६। २०५,	कामान्तक २६६, ७।
कल्प १२१, १७।	काकली ६४, ७।	२७।	२६६, २।
२४४, १६।	काकध्वज २४०, ३१।	कान्तर १६६, ३६।	कामायुस् २२१, ४३।
कल्याण ३१, २२।	काकनि ६६, ७।	का-तारवासिनी २३०, ५६।	कामारि २२७, ३७।
२०३, ३३।	काकनी ६४, ८।	कान्ति ४३, ३।	२६६, २।
कल्याणलग्न ३०, २३।	काकशि ६४, ८।	कान्तिपति ३२, ४५।	कामिककावली २१, ६६।
कल्याणखवर ३०, २२।	काकशि ६४, २। ६४,	कापि २१२, २४।	कामिन् ३७, २२।
कल्याणगृह ३०, २०।	८। ६४ टी १४।	वापित २४४, २०।	कामिनी २६, १६। १८०,
कल्याणी ३१, २३।	काकनी ६६, ८।	कापिगायन २४४, २०।	३६। २०५, ७।
२१०, ५४। २१७, ८।	काकनी ६६, ८।	कापिप्रेय २४२, ३६।	कामिनीमन्दिर १२३ ५२।
कल्पकोटि ६६, १६।	काकु २१४, २०।	कापीरोय २६२, ३६।	कामिनीवदनसौरभचौर ४१
कव २५६, २२।	काकद्वर ५३, ५७। २२३,	काय ३ १०। २५, ४३।	५७। २७१ २४।
कवर्ग १३५, ३८।	३५।	४६, ५७। २०१, १८।	कामिमह २०, ४८।
कवलग्रह ५६, १६।	काक्षा २४६, ७०।	२०७, ७। २१५, १३।	कायुक ३७, २२।
कवि ४६, ५७। १५७, ५।	काचक १३६, १३।	२२०, १२। २३०, ८।	कायुका २०५, ७।
२०७, ३१। २१५, १३।	काञ्चन २०३, ३३।	कामकली २२०, ३४।	कामोद २१०, ५४।
२५५, ४०।	काञ्चनगिरि १६८, १३।	कामकेलि १६०, ६।	काम्य ३१, २३। २५५,
कविता (तु) २५५, ४२।	काञ्चो ६६, १६।	कामबभ्रु २१६, ६।	१६।
कविभूत ५०, ७।	काण ६, ६६। ६, ५७।	कामजित् २३२, ५५।	काय ४४, ५४। १२१,
कम्यभुज ६, ३८।	४६, ५७।	२६६, १०।	१७। २४६, ६१।
कम्यवाहन २४०, ४३।	काण्ड ६७, ३०। १०४,	कामतिथि २, ४४।	वारव १२७, ४१।
कमिषु ३७, ५६।	१६। १२२, ११। २५५,	कामव २३२, १६।	कारज्जरदन्तधावन २१,
कदय २४४, १६।	३५। २१७, ३६।	कामदुधा—(देवधेनु)	५६।
कदयप १६७, ५७।	काण्डगावर २२१, ४।	कामाह् २००, ६२।	कारण २०१, ५०। २१५,
२२२, ६।	काण्डपि १६८, ५४।	कामदव २२०, १२। २६६,	४६।
कदयपनन्दन २२१, ४३।	काण्डवीणा २०६ २।	३२।	‘कारयत्’ १७८, ५४।
कदयपली ३७, २।	कात्यायन २१२, ४०।	कामदेकादशी २०, ४०।	कारयति १७८, ५४।
कदयपभीष्ट ६, १४।	कात्यायनी २३१, १।	कामधेनु २००, ४२।	कारयति १७८, ५४।
३७, २।	कादम्ब २२०, ५१।	कामधेनुपुत्री २००, ४४।	कारयते १७८, ५७।
कदयपमुत् २६५, ३४।	कादम्बरदन्तधावन २३,	कामना २४६, २०।	कारयन्ते १७८, ५७।
कदयपापत्य ५१, ३८। २२१,	२४।	कामन्दकीय २१३, ३८।	कारयित्वा ६३, १८।
४३।	कादम्बरी २४४, २०।	कामपत्नी २२०, ३४।	‘कारयेत्’ १७८, ५५।

काखेत १७६, १ ।
 वारयेताम् १७८, ५५ ।
 कारयेते १७८, ५७ ।
 वारयेयाताम् ७६, २८ ।
 कारयेयु १७९, ५५ ।
 कारयेरन् १७६, २ ।
 कारस्कर १३८, ५४ ।
 कारिका १३०, १६ ।
 २४० १८ ।
 नाह १३६, २७ । २३६,
 ३२ ।
 नाहक १३६, २७ ।
 कात्तवीर्य
 कात्तस्वर २०३, ३४ ।
 कात्तान्तिक २५६, १८ ।
 कात्तिक १४, १६ । १४,
 ४०
 कात्तिकपूर्वज १४, ३७ ।
 कात्तिवानुष १४, ४३ ।
 कात्तिमानुष १४, ४३ ।
 कात्तिनिक १४, ४० ।
 कात्तिवी २३२, २८ ।
 कात्तिकय २३ ५६ ।
 कात्तिवैयनिधि २, ३६ ।
 कात्तिकेयवत्तल्लोनिमिन्
 ७७, २२ ।
 कात्तिवैयप्रभू = (दुर्गा)
 कात्तिकेयमुख ७५ २८ ।
 कात्तिकेयवन = (शरवण),
 कात्तिकेयव = (कात्तिको-
 पूर्णिमा),
 कात्तिंस २०२, ४८ । २०२,
 ५१ ।
 कात्तिंसक २०२, ५१ ।
 वात्तिंसतूल २०२, ५४ ।
 कात्तिंसफल
 वात्तिंसस्त्रि २०२, ४८ ।
 कात्तिंसिका
 कात्तिंसो २०२, ४६ ।
 कामुक २६, ४४ । १०४,
 १६ । १३०, १५ । २१८,
 ४१ । २२१, १० ।

कर्मकुषर २६, ५१ ।
 कामुकमूल २६, ४८ ।
 कार्य ८, ६ । १३३, २६ ।
 २१४, ४६ ।
 कार्यसिद्धि १३१, १२ ।
 कामान्वय ५, ४३ ।
 कामपिण्ड ५८ टी० ३ ।
 ६०, २६ । ६०, २४ ।
 ६६, १७ ।
 कामपिण्डक ६०, २१ ।
 कार्यिक ५८, टी० ३ ।
 ६०, २१ । ६०, २४ ।
 कामिण २२७, १० ।
 काण्वय ७, ५६ ।
 काल ५, ३७ । ११, ३ ।
 ११, ३६ । १४, ७ ।
 १५, २३ । ५६, ५७ ।
 ५६, ३४ । ५६, ३६ ।
 ५४, ३० । ६७, २६ ।
 ८६, ३१ । २०७, ७ ।
 २४१, ३१ । २२६, १ ।
 कालकुण्ड २२७, ३७ ।
 कालकुण्ड २१४, ५१ ।
 कालकुण्ड २१४, ५१ ।
 २४१, ३१ ।
 कालवृत्त २४१, ३१ ।
 कालकृत् ३२, १६ ।
 कालकृत ३२, ६६ ।
 कालङ्गमा २३१, १ ।
 कालगद्ग १२४, १४ ।
 कालग्रन्थि १६, २० ।
 कालधन्वोदया १४४, १४ ।
 कालञ्जरी २२७, ३७ ।
 कालञ्जरी २३१, १ ।
 कालदण्ड ६, ४३ । ६, ६० ।
 कालदमनी २३१ १ ।
 २६६, ६ ।
 कालवर्ष २२१, ३१ ।
 कालनेमि २१६ २७ ।
 कालनेमिहृत् २१६, १६ ।
 २६६, १४ ।
 कालनेमिहृत् २१४, १४ ।
 २६६, १४ ।

वात्सप्रमाण १५, ४५ ।
 वात्सप्रिय २५६, १६ ।
 वात्सबल १४२, ३४ ।
 कालभगिनी २६८, २७ ।
 कालभवन १२४, १८ ।
 वात्सभाग = (कालाग) ११६, १५ ।
 कालभूत ३२ १६ ।
 कालभैरवाष्टमी २३, ३३ ।
 कालमान ६७, २७ ।
 वात्सयुक्त १७, ११ ।
 काशानि २३३, २ ।
 कानरात्रिष्टायी २२, ४३ ।
 कालनव = (कालाग), कालविषय २५६, २२ ।
 कालविद् २५६, १५ ।
 कालवृत्त २०२, ४४ ।
 कालमुक्त, ५५, २२ ।
 कालहारा १५६, ५४ ।
 वात्सहोरेखन १४२, ५२ ।
 वाता ७, ५५ ।
 कालास्थ ७४, ३२ ।
 कालायनी २३१, २ ।
 कालाश ११६, १५ ।
 काशदाक ११६, १५ ।
 कालिका २३१, २ ।
 कालिनी ६, ७ ।
 कालिन्दी २२५, १३ ।
 २२५, ५३ । ३५, ५६ ।
 कालिन्दीकर्मण २२५, १७ ।
 २६६, २७ ।
 कालिन्दीग्रन्थ २५, २७ ।
 कालिन्दीभेदन २२५, १७ ।
 २६६, २७ ।
 कालिन्दीसू ३२, ४६ ।
 कालिन्दीसोदर २४१, ३१ ।
 कालिय २१६, २८ ।
 कालिपद्मन २१६, २० ।
 २६६, १४ ।
 कालिपनासन २६६ १५ ।
 काली १२, ६३ । २४२, ७ ।
 २३०, १८ । २३८, ५० ।
 २३६, ५० ।

कालीची २४१, ४८ ।
 कालोज ५१, ४८ ।
 कालीतपत्र ५१, ५० ।
 कालीपुत्र ५१, ५० ।
 कालीभव ५१, ५० ।
 कालीभो २४१, ८८ ।
 कालीभू ५१, ५० ।
 कालीय २२२, ४५ ।
 कालीधारि २६६, १५ ।
 कालीव्रत २१, ७ ।
 २३, २४ । २८, २० ।
 कालीमनु ५१, ५१ ।
 काल्य ५१, ५१ ।
 काल्यैरि १६७, ३७ ।
 कालीलित १५, ४० ।
 काल्य १२, २७ ।
 काल्य २७, २६ ।
 ४६, ४७ ।
 काल्यमुत्त ५०, ८ ।
 कालाहस्त २१२, १७ ।
 २१२, १७ ।
 कालीनाय २२८, २५ ।
 काल्यप १२, १६ ।
 २४२, ५६ । ३७, ८ ।
 काल्यपमुत्त २२१, ४४ ।
 काल्यपि ३३, १६ ।
 २२१, ४४ । ३६, ४ ।
 काल्यपी ६, १५ ।
 ४४, ३ । ३७, २ ।
 काल्यपीकले घरीह्व
 ३४, ४२ ।
 काल्यपीनुमार ८८, २७ ।
 काल्यपीज ४३, ५० ।
 काल्यपीतारा १६, १५ ।
 काल्यपीय ३२, ४६ ।
 ४३, ५० । ५५, ५३ ।
 काल्यपुत्र ४३, ५० ।
 काल्प १३६, ११ । २४१, १० ।
 काल्पतज्ञ १३६, ३० ।
 १८८, ४४ ।
 काल्पतज्ञ १३६, ३० ।
 काल्पा ११, ३२ । ६७, ३२ ।
 २३३, ३२ ।

कुशल ३१, २३। २५५, २५।
कुशाग्रीयमनि २५५, ३७।
कुशोद २४६, ८।
कुशेक्षय ३६, ३६।
कुषाकु २३६, ७।
कुपिन् २३२, २२।
कुशोद २४६, ८।
कुष्माण्ड २३०, ३७।
कुष्माण्डक २३०, ३७।
कुलोद २४६, ५।
कुसीदिक २४६, १।
कुमुत ६३, ३६।
कुमुम १३०, ६।

२०५, ३८। २२६, ७।

कुमुमधन्वन् २२०, १३।
कुमुमप्रतिष्ठा १३३, ६५।
कुमुमवाण २२०, १३।
कुमुमगर २२०, १४।
कुमुमार १४, ३३।
कुमुमागम १४, ३३।
कुमुमायुव २००, १३।
कुमुमय २२०, १३।
कुमुम्भ ३८, ३।
कुम्भ ६३, ३४।
कुह २४५, ५०।
कुह=प्रवर्णित
कुहरित २५६, १८।
कुहायती २३१, ३।
कुह ३, ८।
कुह ३, ८।
कुह ३, ८।
कुह ३, ८।

कुह ३, ८।
कुह ३, ८।
कुह ३, ८।
कुह ३, ८।
कुह ३, ८।

कुह ३, ८।
कुह ३, ८।
कुह ३, ८।
कुह ३, ८।
कुह ३, ८।

कुर्मजयन्ती २१, १०।
कुर्मदादशी २३, ५६।
कुन=(तट)
कुनक=(तट)
कुनकूप २१८, १३।
कुनकूपा २४३, ४६।
कुलवती २४३, ५०।
कुष्माण्ड २३०, ३७।
कुष्माण्डक २३०, ३७।
कुष्माण्डनवमी २३, १७।
कुकर २४५, २३।
कुम्भ ३१, ६५।
कुत १७, ३६। ७५, २।
१५४, ५८।

कुतकर्मन् २२५, २६।
कुनकूप २४५, २६।
कुतल्याम ६२, १४।
कुतपद १४६, ५०।
१५८, ४७। १५८, ५३।

कुतमुग २५५, २६।
कुतमुग १७, ३६।
कुतमुगादि २३, १६।
कुततस्थक ७२, ७।
कुतमस्था १५५, १।
कुतस्थिति १४६, ५०।
१५५, १।

कुतन्मरणा २५०, १६।
कुतहस्त २५४, २६।
कुताकमण १५७, ३८।
कुताधिकार १५७, २३।
१५७, ५६।

कुतान्त ५, ३७। २८१, ३२।
कुतान्तजनक ३८, १८।
कुतान्तमवन १२५, २१।
कुतायतन १४६, १०।
१५८, ३५। १५४, ४३।

कुताराहण १५७, ६६।
कुताय २५५, २६।
कुतायम्पान १४६, ४५।
१५३, ६६। १५६, ५६।
कुतायथ १४६, ५०।
१५८, ६३। १५८, ६५।

कुतास्वद १४६, ५१।
१५४, ४८।
कुति ७६, २०। १११, ३१।
१३३, २६। २२८, ४२।
कुतिद्वय ८१, २७।
कुतिम् २५५, २६।
२५५, ४०।
कुनियुज्ज ८१, २७।
कुतीन्द्र २५५, ६३।
कुति=(चर्च)
कुतिका ३, ६०।
८, १४। ५, ४४।
६, १४।

कुतिकाभव ६०, २२।
कुतिवास्तम्भव ४१, १८।
कुतिसामुत २३३, १।
कुतिवासस् २२७, ३८।
कुत्य १३३, २६।
कुत्येन्द्रिय २१८, ४३।
कुत्यिमाचारिन् २१, ३४।
कुता ६३, १८।

कुत्स ८६, ११। २१८, ८७।
कुपात्र २०७, ३१।
कुपीट १२२, २६। १२३, ३७।
कुपीटयोनि २३६, ८।
कुत ४३, ७। ५४, ४४।
६१, २३। २५३, ४०।

कुतम ३१, १६।
कुतास्वक ६१, २३।
कुता ४२, ६।
कुमानु ५, ४४। २३६, ८।
कुमानुस्वत् २२७, ३।

कुततर=(स्युज)
कुटि २५५, २७।
२५५, ६०।
कुटि १३, ५८। १८, ७।
२१, ५७। ५३, ३६।

११८, १४। ५३, ३६।
२०६, ५२।
कुटिगम ११५, ६।
कुटिगम २२६, ६।
कुटिगम २२६, ६।
कुटिगम २२६, ६।

कुटिगमपाटमी २१, ६२।
कुटिगतात २२६, ८।
कुटिगदादशी २१, ३१।
कुटिगवाम्बुद २३८, ५०।
कुटिगपक्ष १४, ३।
कुटिगपिङ्गला २३१, ४।
कुटिगप्रम ४२, २१।
कुटिगभगिनी २३१, ४।
कुटिगवत ११८, १५।
कुटिगहृत् ५२, २०।
कुटिगला ५६, ६।
कुटिगवर्ग ५३, ५७।

कुटिगवर्मन् २३६, ८।
कुटिगवासस् ५२, २२।
१५३, १५।
कुटिगम २४२, २।
कुटिगवस् २३१, ४।
कुटिग २३१, ५। २४३, ५०।
कुटिगमज २२५, १७।
कुटिगमज ५५, २२।

कुटिगता ११५, ६।
कुटिगाम्बर ५३, २२।
कुटिगचित् २३६, ८।
कुटिगवता ७७, ६।
कुटिगपाटमी २३, ३३।
२४, ४३।

कुटिगपा २५, ५।
कुटिगपा ६१, ४।
कुटिगतर १३, ६१।
कुटिगवविशेष
'ब' ५, ४।

कुटिगपा २५५, ५०।
कुटिग २३३, ६१।
कुटिग ५८, ८८। २०३, १८।
२१७, ३०।
कुटिग २०३, १४।

कुटिग ५८, ८८।
कुटिग ३१, ५३। ४८, ८८।
४५, १८। ६६, ३०।
१८८, १८। २१७, ३०।
२५८, ५६।
कुटिग १२२, २६।
१३०, १७। २२७, ३६

- केदारिका २१०, ४४ ।
 केन्द्र १०१, १३ ।
 केन्द्रव्युत्ति ११०, ६ ।
 केन्द्रनायुप् १४१, ४४ ।
 केन्द्रभाग १०१, १६ ।
 केन्द्रनव १०१, १६ ।
 केन्द्राक्ष १०१, १६ ।
 केन्द्राक्षक १०१, २० ।
 केन्द्राक्षिल १४२, ३८ ।
 केन्द्रिन् १४७, ३२ । १६६, ३७ ।
 केमद्रुम १२६, ५१ ।
 केरलीय २११, ५४ ।
 कैलिकना २२०, ३४ ।
 कैलिकलावती २२०, ३५ ।
 कैलिकिल २३०, ३८ ।
 कैलिनो ४५, ४ ।
 केवलिन २०६, ६ ।
 केय = (मूर्धजः)
 केयकीट ६५, १६ ।
 केयट २१५, १४ ।
 केयपाणिन् ५४, ५१ ।
 २२६, ३२ ।
 केयपाणिचक्र ५४, ५८ ।
 केयव २१५, १५ ।
 केयविवासन १३४, १५ ।
 केयान्त १३६, ५६ ।
 केयान्तकर्मन् १३६, ५६ ।
 केयान्तकाय १३६, ५७ ।
 केयान्तक्रिया १३६, ५७ ।
 केयिन् २१५, १५ ।
 २१६, २८ ।
 केयारिन् २६, २ ।
 २३१, ४२ ।
 केयिसूदन २१६, २० ।
 २६६, १५ ।
 केयिहन् २१६, २० ।
 २६६, १५ ।
 केयो २२६, ३२ ।
 २३१, ५ । २४१, ४२ ।
 केयारिन् २३१, ४३ ।
 ३८, १० ।
 कंकसेय २४२, १६ ।
 कंठम २१६, २८ ।
 कंठभजित् २१५, १५ ।
 २६६, १६ ।
 कंठभारि २१५, १५ ।
 २६६, १६ ।
 कंठभौ २३१, ५ ।
 कंठव ४२, ३६ ।
 कंठवकाननाधिनायक
 ४१, ५५ ।
 कंठवबन्ध ४०, २२ ।
 कंठवशान्ध ४१, १८ ।
 कंठववनबन्धु ४१, ४० ।
 कंठववनबान्धव ४१, ५२ ।
 कंठववनेश ४१, १८ ।
 कंठवविकासिन् ४१, १८ ।
 कंठववाणविकासिन्
 ४१, ४१ ।
 कंठविणो ४२, ३८ ।
 कंठविणोपति ४१, १६ ।
 कंठविणोपनिताजनमूर्त्
 ४१, ५८ ।
 कंठविणोवनेश ४१, ४१ ।
 कंठविणोद्वर ४१, १६ ।
 कंठली २२०, ३५ ।
 कंठाल ७, ४२ ।
 कंठाल २४६, ५७ ।
 २२७, ४५ ।
 कंठालनाय २४५, ५० ।
 कंठालनिकेतन २२८, २५ ।
 कंठालीकम् २४५, ५० ।
 'को' ५, ४ ।
 कोक ३७, २३ ।
 २१५, १६ ।
 कोकनदन्धवि ४४, २७ ।
 ४४, ५० ।
 कोकबन्धु ३२, ४६ ।
 कोकहित् १२, ६ ।
 कोकिलावत २१, ३० ।
 कोजागर २२, ५५ ।
 कोटन १५, २६ ।
 कोटपुर ६६, २३ ।
 कोटवी २३१, ५ ।
 कोटि ७३, १ । ७३, १० ।
 १०३, २४ । १०३, २५ ।
 कोटिगुणा १०४, ६ ।
 कोटिणीवा १०४, ६ ।
 कोटिण्या १०४, ६ ।
 कोटिभाग १०३, ३३ ।
 कोटिचव १०३, ३३ ।
 कोटिथी २३१, ५ ।
 कोटी १०३, २४ ।
 कोटीर २२६, ३५ ।
 कोट्यश १०३, ३३ ।
 कोट्यशक १०३, ३४ ।
 कोडन १५, २६ ।
 कोडा २१०, ४४ ।
 कोला ५१, ५७ ।
 कोण १५४, ३० ।
 २४२, १६ ।
 कोणशङ्कु १०६, १५ ।
 कोण्ड २६, ४४ ।
 १०४, १६ । २१८, ४३ ।
 कोण्डध्वर २६, ५१ ।
 कोण्डमृत् २६, ४६ ।
 कोद्रव २०२, ६ । २०२, ३६ ।
 काप = (कोषः)
 कोपना २०५, २१ ।
 कोपनी २०५, २१ ।
 कोपवादिन् २२७, ३६ ।
 कोपिनी २०५, २१ ।
 कोमल २१७, ३७ ।
 कोरण २५६, २१ ।
 कोरूपक २०२, ३६ ।
 कोपि २६, ३६, ६१, २३ । २२७, ३६ ।
 कोल ५१, ५७ । ६०, ३४ ।
 ६१, २३ । २२७, ३६ ।
 कोलद्वय ५६, २८ । ६३, ६ ।
 कोविद ४५, ४५ ।
 ४७, ७ । १७६, ५ ।
 २५५, ४३ ।
 कोविदोच्च २५५, ४६ ।
 कोय २४६, २८ ।
 २४६, २६ । २३८, १६ ।
 कोयल्यान ५७, ५१ ।
 कोप १२१, ३४ ।
 १३८, ३७ । २४६, २६ ।
 कोय २७, २४ ।
 कोटिप्याथशास्त्र २१३, ३८ ।
 कोटुम्ब १२१, ३६ ।
 कोण २४२, १६ ।
 कोलुक १२६, ३६ ।
 कोपोदकी २१६, ५० ।
 कोबेरी २३४, ६ ।
 कोमार ५७, २० ।
 २१२, १२ ।
 कोमारी २१०, ४६ ।
 २३०, २१ । २३५, ५३ ।
 कोमुद १४, ४० ।
 कोमुदिनीपति २६२, १६ ।
 कोमुदी ४२, १० ।
 २६२, १६ ।
 कोमुदीचार २२, ५६ ।
 कोमुदीजीवन ४२, ४१ ।
 कोमुदीजीविन् ४२, ४२ ।
 कोमुदीपति ४०, २२ ।
 कोमोदको २१६, ५० ।
 कोमोदी २१६, ५० ।
 कोपि २६, ३६ ।
 कोपिक २६, ३७ ।
 कोपिन् २६, ३६ ।
 कोप्य २६, ३६ ।
 कोर्म २१३, ५ ।
 कोल १४७, १७ । १५६, ३६ । १५६, ४५ ।
 कोलव १०, ४६ ।
 कोय १४७, १७ । १५६, ४३ । १५६, ५० ।
 कोयिक २१०, ३२ ।
 कोपातकी २००, ५ ।
 कोमुम्बवासम् ३२, ४२ ।
 २५६, ५४ ।
 कोलुम्ब २१६, ५४ ।
 कोलुम्बलदमक २१५, १६ ।
 कोलुम्बवधम् २१५, १६ ।
 कोलुम्बोरम् २१५, १७ ।
 क्रु २०१, २४ । २०७, ६ । २०८, २१ ।
 क्रुघासिन् २२७, ३६ ।
 क्रुघुष्य २१५, ५१ ।

क्षमाज ४३, २७।४३, ३५।
क्षमातनय ४४, ११।
क्षमापुत्र ४३, ५२।
क्षसाम् ४३, ३५।
क्षमामुत् ४३, ५२।
क्षमामुत् ४३, ५३।
क्षय १७, १५। १८, ७।
६३, २७। २०३, १४।
क्षयकाय ४३, ७।
क्षयक्षययुति ६३, ३०।
क्षयपक्ष १४, ४।
क्षयमास १५, ६। १३७,
३०।
क्षयरोक्षिष् ४३, =।
क्षयाह ६७, ७७।
क्षयिन् ४३, =।
क्षर
क्षरि ४५, ४।
क्षरिन् १५, ४०।
क्षव २५७, २७।
क्षणिनी १३, १।
क्षणी १३, १।
क्षान्ता ४५, ४।
क्षान्ति ४५, ५।
क्षाम २४०, २५।
क्षार २४०, १६।
क्षारित २५५, १४।
क्षिति ४५, ५०।
८६, ४६। १२२, १२।
क्षितिकुमार ४४। ११।
क्षितिधित = (क्षितोऽस्य)
क्षितिज ४३, ३६। १०७,
४५। १३८, ५५।
क्षितिजनि ४३, ५३।
क्षितिजानुन्मताश = भूभोजनता
क्षितिज्या भूज्या
क्षितिजनय ४४, ११।
क्षितिजनय ४४, २८।
क्षितिजन्य ४४, १२।
क्षितिप २२६, १६।
क्षितिपुत्र ४३, ५३।
क्षितिभव ४३ ५३।
क्षितिभा ११५, ३७।

क्षितिभू ४३, ३६।
क्षितिभूत २०३, ५४।
क्षितिमूर्ति २२८, ३१।
क्षितिम्ह १३८, ५६।
क्षितिमुत् ४३। ५४।
क्षितिमूत् ४३, ५४।
क्षित्यदिशि २२४, ४६।
क्षिपणु २४४, २६।
क्षिपण्यु = (जमन्तो देहोवा)
क्षिपत् १६२, ४६।
क्षिपति १६२, ४६। २४४,
३०।
क्षिपते १६२, ५३।
क्षिपति १६२, ४६।
क्षिपन्ते १६२, ५३।
क्षिपा = (प्रेरणम्) १३, १।
'क्षिपेत्' १६२, ५१।
'क्षिपेत्' १६२, ५४।
'क्षिपेत्' १६२, ५१।
क्षिपेते १६२, ५४।
क्षिपेनाम् १६२, ५१।
क्षिपेने १६२, ५३।
क्षिपेयाताम् १६२, ५४।
क्षिपेयु १६२, ५१।
क्षिपेरन् १६२, ५४।
क्षिप्त = (प्रेरित)
क्षिप्ता = (रानि)
क्षिप्र १०१, २। १८०,
४४।
क्षिपा = (अपनय -
क्षयो वा)
क्षिण ४३, ८।
क्षिणकर ४३, ६। १०६,
५५।
क्षिणकल ४३, ६।
क्षिणवान्ति ४३, ६।
क्षिणचन्द्र = (उपयाष्ट-
भ्योर्मध्यस्थेन्दुः),
क्षिणतनु ४३, ६।
क्षिणपराक्षम ३१, २०।
क्षिणबल ३१, १६।
क्षिणयत् = (क्षयविधिः)

क्षीणवीर्य ३१, १७।
क्षीणसार ३१, १७।
क्षीणाष्टकर्मन् २०६, ७।
'क्षीयते' १११, ४७।
क्षीयन्ते १११, ४७।
क्षीयमाण = (अपनीयमान),
क्षीयेत्' १११, ४६।
क्षीयते १११, ४७।
क्षीयेयाताम् १११, ४६।
क्षीयेरन् १११, ४६।
क्षीर ७ ४२। १२२, १२।
२१७, ३८।
क्षीरप्लव १४०, ४१।
क्षीरप्लव १४०, ४१।
क्षीरनीर = (जलदुग्धसमा-
हृति),
क्षीरप १४०, ४१।
क्षीरसागर २१७, २।
क्षीरसागरकन्यका २१७, ८।
क्षीरसागरमुत्ता २१७, ६।
क्षीराब्धि २१८, १३।
क्षीराब्धितनया २१७, ६।
क्षीराब्धिपुत्री २१७, ६।
क्षीराब्धिमानी २१७,
१०।
क्षीराक्ष २१४, ५२।
क्षीरेयो = (पायसम्),
क्षीरेक्ष ८, ६।
क्षीरोद = (दुग्धसमुद्र),
क्षीरोदननया २१७, १०।
क्षीरोदनन्दन ४१, २०।
क्षीरोदमुत्ता २१७, १०।
क्षुष्मा ६०, ३४।
क्षुत् २५७, २७।
क्षुत् २५७, २७।
क्षुत्कर २४५, २४।
क्षुत् २५३, ४०।
क्षुत्ता २०५, ३३।
क्षुत्ताराम = १६६, ४६।
क्षुष = (क्षुषा)
क्षुषा =
क्षुषित १२६, ४२।
क्षुमा २०२, २१।

क्षुरिका = (क्षुरिका),
क्षुरी =
क्षुरिकावन्ध १३६, ५४।
क्षुल्ल २५३, ३७।
क्षुल्लक २५३, ३७।
क्षेत्र २५, २२। १२१,
१७। १२२, १२। २०८,
१०। २५५, २७।
क्षेत्रज्ञ २५५, २७।
क्षेत्रज्ञ १०८, ११।
क्षेत्र ६८, १७। २५४, २८।
क्षेत्रक ६८, १७।
क्षेत्रवृत्त ११०, १।
क्षेम ६, ३६। ३१, २४।
१३५, =।
क्षेमङ्करी २३१, ६।
क्षेमा २३१, ६।
क्षेतेय ४३, ३६।
क्षैर ७, ४३।
क्षीणि ४५, ५।
क्षीणिकुमार ४४, १२।
क्षीणिव ४३, ३६।
क्षीणिजन्मन ४३, ५४।
क्षीणिभू ४३, ३६।
क्षीणी ४५, ५।
क्षीणीतनूज ४४, १२।
क्षीणीनन्दन ४४, १३।
क्षीणीपुत्र ४३, ५५। ११६,
२८।
क्षीणिनी २११, ४२।
क्षीणि ४५, ५।
क्षीणी ४५, ५।
क्षीणीयक्षीर २१८, १३।
क्षीर १३४, २०।
क्षीरकृत् १३४, २०।
क्षीरकृत्ता १३४, २०।
क्षमा ४५, ५।
क्षमाज ४३, २७।
क्षमाजनि ४३, ३७।
क्षमाजन्मन् ४३, ३७।
क्षमापत्य ४३, ३७।
क्षमापुत्र ४३, ३७।

धनाभा=शुभा ११५, ३८।
 धमाभुज २२६, १६।
 धमाभूत २०३, ५४। २२६,
 १६।
 धमेन २२६, १६।
 धमो ष ५३, २७।
 ध्वेन २५६, १५।

ख—

ख २६, ५३। ३२, १।
 ३७, ३३।
 खग २६, २२। ३२, ४।
 ६६, २२। ११६, २६,
 २२०, ५१। २४४, ३०।
 २६५, १३।
 खगति २६५, १२।
 खगमन. २६५, १२।
 खगनुज ७६। ६।
 खगवर ३२, ४७।
 खगामिन् २६, २४। २६५,
 ११।
 खगुलाश १२६ १४
 खगुलाशक १२६। १४
 खगेन्द्र २६, २४। २२१, ४४
 खगेश्वर २२१, ४४।
 खगोल ११०, २१। ११०,
 २६। ११०, २१।
 खग्रसन ११६, ६।
 खग्राम ११६, ६।
 खग्रानाधि ११८, १।
 खचमग ३६, १६।
 खचर २६, २६। ६६,
 २२। १२५, २८। २६५,
 ११।
 खचरगणित ६६। ३१
 खचार २६ २४।
 खचारित २१, २५। २६५,
 ३५।
 खच्युत ११६, १०।
 खच्युतक ११६, १०,
 खच्युतचरण ११८। १,
 खच्युतनाद ११८। २।

खच्छनाधि ११८। २।
 खच्छनाशाधि ११८। २।
 खज्जन २२२, २८।
 खट्वा १३६, ३६।
 खट्वाङ्ग २३०, १३।
 खट्वाङ्गिन् २२७। ४०।
 खङ्ग १३०, ६।
 खण्ड. ८६। १७। २०३।
 ५।
 खण्डकथा २१३। ४१।
 खण्डगुणन ६३। ३५।
 खण्डपर्यु २२७। ४०।
 खण्डपुर्ण २२७। ४०।
 खण्डल ८६। १७।
 खण्डास्य २१५। ५२।
 खण्डिक २०२, ३१।
 खण्डित ८६। २०।
 खतमाल २३८। १७
 खतरकाश १२८, २५।
 खतनाथिवास २६५, १४।
 खतिलक २२, ४७।
 खडल ११८, ३१।
 खदिर २३६। ३३
 खद्योत ३२, १८।
 खनतः १६३। ८।
 खनति १६३। ८।
 खनति १६३। ८।
 खनते १६३। ५।
 खनते १६३। ५।
 खनिवास. २६५, १३।
 खनेत् १६३। १०।
 खनेत १६३। ५।
 खनेनाम् १६३। १०
 खनेते १६३। ५।
 खनेवाताम् १६३। ६।
 खनेमु १६३। १०।
 खनेरन् १६३। ६।
 खपय २६५, ३५।
 खपान्य २६, २३। २६५,
 १६।
 खपाप्य ५२, २१।
 खभ्रमण २६५, १३।
 खमिण ३२, १८

खमध्याकनताश
 (अभ्युत्थिपञ्चमः)
 खर १६, ६२। ३०, २८।
 ३६, ३१। २२२, २८।
 खरकर ३२, ४७।
 खरकौमल १४। २४।
 खरगभस्ति ३३, ४२।
 खरगणित ३२, ४७।
 खरगैजत् ३२, ४७।
 खरदीधिति ३३, ४३।
 खरदीप्ति ३२, ४८।
 खरदारिक ३६, ५४।
 खरमरोचि ३३, ४३।
 खरमहम् ३२, ४८।
 खररविन् ३२, ४६।
 खररविममानिन् ३४, १८।
 खररविममनु ५३, ५।
 खररच ३२, १८।
 खररचि ३२, ४६।
 खरमाश १२६। १५
 खरसासक १२६, १५
 खरमाश १२६, १५
 खरानु ३२, १६।
 खरानुज ५२। २३।
 खरानुपुत्र ५२। ४८।
 खर ११४, १६। २२०, ५१।
 खरुल २१०, २६। २२७,
 ६१।
 खरोलम् ५२। २३।
 खर्जुर २२८, ५०।
 खर्जुर २२८, ५०।
 खर्व ७३, ११, २४६। ३६,
 २५३, १३।
 खल ३०, २८। १२३, ७।
 १८६। २३
 खल्वासर १३०, ३०
 खर्जन २६, २५।
 खशाम २६५, ३५।
 खवेदाय १२८, २४।
 खवेदमन् २६५, ३५।
 खमन् २६, २२।
 खर् ५, १३।
 खारू ३२, ४।

खादन २००। ५३। २१४
 १६।
 खाध्वनीन ३२, ४६।
 खापगा २५६, १५
 खाजू रवेध १३७। १६
 खापय २५६। ५६।
 खिल्लिखिल्ल २३३, २२।
 'खो' ५। १४।
 खुखणी २०६, ३।
 'खू' ५। १४।
 'खे' ५, १४। १४३, ३७
 खेमामी ३६, २५।
 खेचर २६, २६। २०४,
 ३३।
 खेचरपति ३३, ४३।
 खेट २६, २२। ५४, १।
 ११६, १६। १२५, १८।
 २६५, १३।
 खेटन २६५, १२।
 खेटमण्डलान्तर १२१, ४।
 खेदरी २०६, ३५।
 खेयन २६५, १३।
 'खो' ५, १४।
 खोड ५१, ५८।
 खोह्नुक ५३, ३८।
 खोह्नु २६, २३।

ग—

गयन २६, ५३। ३७,
 ३३।
 गयनग २६, ३१।
 गयनगति २६, ३६।
 गयनगामिन् २६, ४०।
 गयनगृह २६, ४०।
 गयनगृहनिवास २६, ४६।
 गयनगृह २६, ४०।
 गयनचर २६, ४०।
 गयनचारिन् २६, ८०।
 गयनतत १२५, १।
 गयनध्वज २३८, १७।
 गयननिवास २६, ४४।
 गयनभ्रमण २६, ४।
 गयनमणि ३३, ४३।

गभस्ति ३२, १६ । ३६,
१६ । ५२, २३ ।
गभस्तिज ५२, २३ ।
गभस्तिपाणि ३३, ४४ ।
गभस्तिमत् ३२, ४६ ।
गभस्तिमानिन्=सूय ३२, ४६ ।
गभस्तिसम्भव ५३, ५ ।
गभस्तिहस्त ३३, ४४ ।
गभस्ती ३६, १६ ।
गमन ११५, ३ । १३७,
६ । २५१, १६ ।
गमनीय २५१, १७ ।
गमि २२१, ३२ ।
गम्यकाल १०८, ३६ ।
गम्यभाग १०८, ३३ ।
गम्यमान २५१, १७ ।
गम्यत्व १०८, ३३ ।
गम्या (पत्नी) २५१, १७ ।
गम्याया १०८, ३३ ।
गम्यायाक १०८, ३५ ।
गम्यीरवेदिन् २३२, २३ ।
गमा ५५, ८ ।
गप २२६, ४२ ।
गप १०, ५६ ।
गरभ १४०, २३ ।
गरुडानु २४५, ३७ ।
गरुडत=व्रतविशेषः
गरुडम् २३०, २७ ।
गरुड २१६, ५६ । २२१,
४५, २२४, २१ ।
गरुडगामिन् २१५, ५२ ।
२६८, १६ ।
गरुडवर १२५, १ ।
गरुडध्वज २१५, १८ ।
गरुडाग्रज ३६, ४ ।
गरुट=पक्ष
गरुडम् २२१, ५५ ।
गर्ज २३२, २३ । २५६, १७ ।
'गर्जत' १६७, १३ ।
गर्जति १६७, १३ ।
गर्जना २५६, ४ । २५६,
१४ ।

'गर्जन्ति' १६७, १३ ।
'गर्जयत' १६७, १६ ।
गर्जयति १६७, १६ ।
गर्जयन्ति १६७, १६ ।
गर्जयेत् १६७, १६ ।
गर्जयेताम् १६७, १६ ।
गर्जयेयु १६७, १६ ।
गर्जी २५६, ५ । २५६,
१७ ।
गर्जितसह २३१, ४४ ।
'गर्जत' १६७, १३ ।
गर्जनाम् १६७, १४ ।
गर्जयु १६७, १४ ।
गर्दभ १३७, ५१ ।
गर्दभाह्वय ४२, ३७ ।
गर्द २४६, २० ।
गर्म १४०, २१ । २१५,
२७ । २३२, ५२ ।
गर्भ १३, ३६ ।
गर्भक्षितिज गर्भभूमिज'
गर्भप्रतिष्ठा १३३, ४५ ।
गर्भरक्षण १३३, ४८ ।
गर्भवती १४०, २३ ।
गर्भसंस्कार १३३, ४८ ।
गर्भस्थापन १३३, ४५ ।
गर्भागार १३६, ३४ ।
गर्भाधान १३३, ३६ । १४०,
१४ ।
गर्भाधानविज्ञान १३३, ४६ ।
गर्भाधानविधि १३३, ४७ ।
गर्भाधानादि १३३, ३५ ।
गर्भिणी १४०, १३ ।
गर्वित श्रवस्वाविशेषः
गर्विताद्या १२६, २० ।
गर्ह २५४, २८ ।
गर्हण २५४, २८ ।
गर्हो २५४, २८ ।
गर्हित ३०, ३२ । २५४,
३० ।
गर्ह्य निम्न
बल ५६, ४८ । २२८,
४१ ।
बलप्रह= (तिथिविशेषः),

'गलतः' १८६, ५५ ।
गलति १८६, ५५ ।
गलन्ति १८६, ५५ ।
गलत्पत्नी २४१, २७ ।
'गलित' ५३, १० । ५८,
१८ ।
'गलेत्' १८६, ५६ ।
गलेताम् १८६, ५६ ।
गलेयु १८६, ५६ ।
गवामयननामक २१०, १ ।
गवाविभु ३२, ५० ।
गवेष्टु २३८, १८ ।
गवोदध २५५, ११ ।
गव्य गोरमविशेषः
गव्या ६६, ५५, १ ।
१०३, ३६ ।
गव्यूत ६६, ४२ ।
गव्यूति ६५, २२ ।
गहन ३७, ४१ ।
गह्वरी ५५, ७ ।
'गा' ५, १५ ।
गाङ्गिन्=मीन
गाङ्गी २२, २३ ।
गाङ्गेय २०३, ३४ ।
२३३, २ ।
गाङ्ग २३८, १८ ।
गाढ २५२, १० ।
गालु ५५, ७ । २४७, ५ ।
गाव २११, १२ ।
गान २१०, १० ।
२५६, १५ ।
गान्द्वी २२६, १६ ।
गान्धर्व २१०, १० ।
२१३, २५ । २५७, ५ ।
गान्धर्ववेद २११, ६ ।
गान्धर्वी २३१, ७ ।
गान्धार २०६, ८ ।
२०६, १२ ।
गान्धारी ११०, ४५ ।
गान्धिनी २२६, १६ ।
गामस्तेय ५२, २४ ।
गामिन् ७५, ३३ ।
१५७, ३५ । १६१, ५ ।

गायत्री ७५, २३ ।
गाह २०३, ३५ ।
२१३, ५ ।
गाह्मत्त=केतुतलम्
गार्गी २३१, ७ ।
गार्धपक्ष २२०, ५१ ।
गार्हपत्य २३६, ४१ ।
२४१, ३ ।
गिर् ४६, ४२ । २०८, २६ ।
गिरा ४६, ४२ ।
१२१, ३५ । २०८, २६ ।
गिरादेवी २०८, २६ ।
गिरावति ४७, २८ ।
गिरास्वामिन् ४७, २८ ।
गिरि १२३, २५ ।
२०३, ५४ । २२८, ४४ ।
गिरिकण्ठक २३८, २ ।
गिरिकणिका ४५, ७ ।
गिरिजा २३१, ७ ।
२४३, ५० ।
गिरिजातिथि २, ३१ ।
गिरिदा ६, ७ । ४७, १६ ।
२०६, ५१ । २२७, ४२ ।
गिरिस्तनी ४५, ७ ।
गिरीश २२७, ४२ ।
गिरीरमण ४७, ४८ ।
गिरीदेवी २०८, ३० ।
'गो' ५, १५ । १२१, ३२ ।
गोपति ६, २३ ।
४७, १७ ।
गीत २१०, १० ।
२४७, ५ ।
गीति २१०, १० ।
गीर्य ४७, १७ ।
गीर्षति शुक्र
गीर्वाण १६७, ३८ ।
गीर्वाण १६७, ३८ ।
गीर्वाणगुरु ४७, ५० ।
गीर्वाणनाथ २७१, ७ ।
गीर्वाणनाथसचिव ४८, ५६ ।
गीर्वाणराजाचित ४८, ४२ ।
गीर्वाणवन्द ४७, ५० ।
गीर्वाण्य ४७, २८ ।

गीर्वाणोद्भू ४७, २ ।	गुह ३, ४७ । ६, २३ ।	गूढपथ २२१, १३ ।	गोम १२६, ४ ।
गीर्वाणेश्वर ४८, १५ ।	७५, १२ । २२७, ४२ ।	गूढपथ २२१, १३ ।	गोप्ताक १२६, ४ ।
गुच्छ = (स्तवक.),	गुह्य १५८, ३५ ।	गूढपाद २२३, ३७ ।	गोकर्ण २२३, ३७ ।
गुञ्जन २५६, ६ ।	१६८, ६ ।	गूढपाद ५३, ४६ ।	गोकुल २५, ४० ।
२५६, १७ । २५६, ४४		३२३, ३७ ।	२२६, १२ ।
गुञ्जा ५८, ४६ । ५६, ६ ।	गुरुवार २५, १२ ।	गूध = (विष्टा),	गोकुलेन २२५, २६ ।
गुड २०३, १ ।	गुरुता १३१, १७ ।	गूध २२२, २८ ।	गोकुलोद्भव २३१, ७ ।
गुडाका=निद्रा	गुरुद्वय=गुरुवीसा ।	गुह २५, २२ । १२२, १३ ।	गोम्व १५३, ३१ ।
गुडाकेष २२७, ४२ ।	गुरुद्वय=नवमस्यानम्	१२५, ४० । १२२, ४ ।	गोशीरगतधवल ५३, १८ ।
गुह्य ६०, ३२ । ६२, ३२ ।	गुरुद्वय ६, २३ ।	१२८, १६ । १२८, २७ ।	गोगति २६, २६ ।
६०, ३४ । ६२, ३४ ।	गुरुद्वय ६, २३ ।	१३७, ६४ । १३८, ३६ ।	गोचर २१६, २६ ।
१०३, ३६ ।	गुरुप्रतिमा २१, ३४ ।	१४६, ५१ । १४८, ५५ ।	२५६, ४८ ।
गुणक ६१, ३१ ।	गुरुवार ३, ४१ । ६. १७ ।	१५५, १३ । २०८, १० ।	गोचरप्रहार १३७, १८ ।
गुणन ६, २२ ।	गुरुनृदि १३७, ४० ।	२०३, १४ । २०३, १५ ।	गोचरफल २५६, ४० ।
गुणनफल ६०, ३६ ।	गुर्जरी २१०, ४६ ।	२१५, ४० ।	गोचरमुदि १३१, ४६ ।
१३८, ३ ।	गुर्वच ५५, ३६ ।	गुहपति २५१, ३ ।	गोचर २५६, ४८ ।
गुणनीय ६२, ३१ ।	गुर्वधर ६७, ६ । १६८, ६ ।	गुहप्रवेष्टा=(गृहान्तर्गमनम्)	गोचरफल २५६, ४० ।
गुणप्रवृत्ति	गुर्वस्त १३७, ३५ ।	गृहम् १३७, ४६ ।	गोली ६३, १२ । ६३, १८ ।
'गुणयत.' १७२, २६ ।	गुर्वादिप्रयोग=गुर्वादिप्र-	गृहाराम=(धुववाटिका)	गोमलज २५५, १० ।
गुणयति १७२, २६ ।	योग	गृहार्हभूमि १३७, ४६ ।	गोत्र ५, २६ । १२१, ३५ ।
गुणयति २०२, २६ ।	गुविणी १५०, २३ ।	गृहिणी १३६, ४० ।	२०३, ५५ ।
गुणयित्वा ६३, ३७ ।	गुर्वी १५०, २३ ।	२०५, २७ । २०८, १० ।	वाचनीया ६५, ८ ।
६३, ५ ।	गुलिक ३१, ५५ ।	गृह्ण ३५, १ । १२८, ३५ ।	गोत्रनिद्र २३६, ३३ ।
'गुणयत' १७२, ३० ।	५५, १७ । ५५, १६ ।	गृहोदय=(राष्ट्रमुदय)	गोत्रा ५५, ८ ।
गुणयताम् १७२, ३० ।	५५, ३३ ।	'गृह्णति' १८६, ४३ ।	गोत्राज ५३, ३८ ।
गुणयेयुः १७२, ३० ।	गुल्फ=(धुटिका पाद-	गृह्णति १८६, ४३ ।	गोत्रापर ५३, ५५ ।
गुणसागर=गुणसमुद्र	प्रस्थिता),	गृह्णीत १८६, ४३ ।	गोत्रायुज ५३, ३८ ।
गुणा ७६, ३३ । ७५, २३ ।	गुल्फ—(अप्रज्ञाशब्दम्.),	गृह्णीयात् १८६, ४४ ।	गोत्रायुज ५३, ३८ ।
७८, ३ । १०३, ३६ ।	गृह २३३, ३ ।	गृह्णीयानाम् १८६, ४४ ।	गोत्रायुज ५३, ३८ ।
गुणित ६०, ३६ ।	गृहप्रिया २३७, २६ ।	गृह्णीयु १८६, ४४ ।	गोत्रायुज ५३, ३८ ।
गुणितम् ६२, ३ ।	गृहप्रिया २३७, २६ ।	गृह्णीयु १८६, ४४ ।	गोत्रायुज ५३, ३८ ।
गुणित्वा ६३, ५ ।	गृहप्रिया २३७, २६ ।	गृह्णीयु १८६, ४४ ।	गोत्रायुज ५३, ३८ ।
गुणित् ६०, ३२ ।	गृहप्रिया २३७, २६ ।	गृह्णीयु १८६, ४४ ।	गोत्रायुज ५३, ३८ ।
गुण्य ६०, ३४ । ६१, २१ ।	गृहप्रिया २३७, २६ ।	गृह्णीयु १८६, ४४ ।	गोत्रायुज ५३, ३८ ।
६२, ४ । १३८, १ ।	गृहप्रिया २३७, २६ ।	गृह्णीयु १८६, ४४ ।	गोत्रायुज ५३, ३८ ।
गुड ५६, ४४ । २६६, २६ ।	गृहप्रिया २३७, २६ ।	गृह्णीयु १८६, ४४ ।	गोत्रायुज ५३, ३८ ।
गुप्त=वेष्टा:	गृहप्रिया २३७, २६ ।	गृह्णीयु १८६, ४४ ।	गोत्रायुज ५३, ३८ ।
गुप्तचर २२५, १७ ।	गृहप्रिया २३७, २६ ।	गृह्णीयु १८६, ४४ ।	गोत्रायुज ५३, ३८ ।
गुप्तचर २२५, १७ ।	गृहप्रिया २३७, २६ ।	गृह्णीयु १८६, ४४ ।	गोत्रायुज ५३, ३८ ।
गुप्ता २१३, ४२ ।	गृहप्रिया २३७, २६ ।	गृह्णीयु १८६, ४४ ।	गोत्रायुज ५३, ३८ ।
१२५, २५ । ४६, १२ ।	गृहप्रिया २३७, २६ ।	गृह्णीयु १८६, ४४ ।	गोत्रायुज ५३, ३८ ।

प्रासयेताम् १७४, २५ ।
प्रासयेयुः १७४, २५ ।
प्रासाद्य ११७, २५ ।
प्रासाभाव ११६, ३० ।
प्राह २६, ५४ ।
प्रीम् १५, २६ । ११५, ३८ ।
२४५, ३७ ।
प्रीज ४५, ४१ ।
प्रीयू ४५, ४१ ।

घ—

घ' ५, ३ ।
घट २७, ४ ।
घटज
घटघर २७, ७ ।
घटनाय
घटपः
घटभूत (त्) २७, ५ ।
घटका २७, ७ ।
घटरूपभूत
घटविभू
घटस्वामिन् २६४, ११ ।
घटा १६८, २१ ।
घटाधिप
घटिका ११, ५१ ।
११२, १६ । ११३, ५ ।
घटी ११, ५१ । ११३, ५ ।
घटीद्वय १२, १ ।
घटीमाल १३, ५५ ।
घटीयत्र ११२, १६ ।
घटेश
घटोद्भव
घटोद्भवमुनि
घन ६५, १२ । २३५, ७ ।
२३८, १६ ।
घनधातु २५२, ४८ ।
घनपद २१७, ३८ ।
घनपुत्र २१७, ३८ ।
घनपुत्र ६५, २४ ।
घनपुत्र
घनरत्न २१७, ३८ ।
घनरत्नचर २७, २० ।
२४४, १६ ।

घनरत्नचर
घनश्रेणी
घनायम १५, ४१ ।
घनायन २३६, ३४, २३८, १६ ।
घनाञ्जली २३१, ८ ।
घनान्त १५, ४५ ।
घनालय १५, ४५ ।
घनायम २६, ५४ ।
घनोत्तम
घर्म १५, ३८ ।
घर्मकर ३२, ५१ ।
घर्मकरिण ३३, ५५ ।
घर्मवृत्ति ३२, ५१ ।
घर्मवृत्त्यामसमुद्भव
घर्मदीयति ३३, ५५ ।
घर्मवृत्ति ३२, ५१ ।
घर्ममानु ३२, ५१ ।
घर्ममयुल ३३, ५५ ।
घर्मराशि ३२, ५१ ।
घर्मानु ३२, २० ।
घर्मुत्ति २३६, ६ ।
घस १२, ६ । ३६, ११ ।
२२७, ४३ ।
घससथ ६८, १ ।
घसाधीप ३२, ५२ ।
घसाद
घसीध ६८, १ ।
घात १२३, ७ ।
घातक २०१, ६ ।
घातचन्द्रभेद
घातुक
घारि १३, १ ।
घासि २००, ५३ ।
२३६, ६ ।
घासि ३६, १७ ।
घृत २१७, ३६ । २३६, १७ ।
घृतवती
घृतसमुद्र २१८, ३७ ।
घृताची २०५, ३६ ।
२०५, ४५ । २०५, ५१ ।
घृताक्षि २३६, ६ ।
घोट ३८, १८ ।

घोटक ३८, १२ ।
घोणा २१५, ६ ।
घोरा १३, १ ।
घोष २५६, ३ ।
२५६, १५ ।
घोषवती
'घ्नन्ति' १७३, ११ ।
घ्न १२, ६ ।
घ्राण २१५, ६ ।
घ्राणोच्चर २१६, ३५ ।
घ्राणवेष
घ्राणेन्द्रिय

ङ

'ङ' ५, ३ ।
च
चकोर ४२, ४२ ।
चकोरक ४२, ४२ ।
चकोरकान्धु ४०, २४ ।
चकोरमुहत् ४०, २४ ।
चक्र ११२, १०१ ३७, २३१ ।
६७, ३ ।
चक्रगुणितध्रुवक ६८, १६१ ।
चक्रध्रुव ६८, १६ ।
चक्रदल ६७, १६ ।
चक्रनिम्नध्रुव ६८, २० ।
चक्रपक्ष २१८, ५२ ।
चक्रपाणि २१५, १८ ।
चक्रपातादहानि १५३, २६१ ।
चक्रभेदिनी १३, २ ।
चक्रवर्तिन् ७५, २४ ।
चक्रवाक ३७, २३ । २२२, २८ ।
चक्रवाकबन्धु ३४, १६ ।
चक्रवाकमुहत् ३४, १६ ।
चक्रवाक २३६, १० ।
चक्रवाल ६७, ३० ।
चक्राङ्क २१५, ५२ ।
चक्राङ्क २१५, ५३ ।
चक्राङ्क ६७, १६ ।

चक्राङ्कहानि १५३, २६ ।
चक्राङ्कध्रुवक ६८, २० ।
चक्राङ्कयाह्नय ३७, २३ ।
चक्रिन् २१५, ६८ । २२३, ३७ ।
'चक्षाताम्' १८५, ३७ ।
चक्षते १८५, २८ ।
चक्षुः ४६, १२ ।
'चक्षाताम्' १८५, ३६ ।
चक्षाते १८५, २८ ।
चक्षाधाम १८५, ३७ ।
चक्षाधाम १८५, ३८ ।
चक्षावह १८५, ३८ ।
चक्षीत १८५, २८ ।
चक्षीयाताम् १८५, २६ ।
चक्षीन् १८५, २६ ।
चक्षुः ३७, ३५ । २१३, ५३ ।
चक्षुः कर्ण २२३, ३८ ।
चक्षुः श्रवण २२३, ३८ ।
चक्षुः १२७, १ ।
'चक्षुः' १८५, ३८ ।
चक्षुः १८५, ३७ ।
चक्षुः १८५, ३७ ।
चक्षुः २५७, ५४ ।
चक्षुः २६, ३८ ।
चक्षुः २०१, ३८ । २४५, ३१ ।
चक्षुः १०१, ६२ ।
चक्षुः १०५, २८ ।
चक्षुः २३८, ५३ ।
चक्षुः १०५, २४ ।
चक्षुः २२२, १० ।
चक्षुः २२२, ११ ।
चक्षुः २२२, २६ ।
चक्षुः २३८, ५३ ।
चक्षुः २०२, ५ । २०२, १६ ।
चक्षुः ३६, ३१ । २३३, ३१ । २५१, ५४ ।
चक्षुः ३२, ५२ ।
चक्षुः ३३, ५५ ।
चक्षुः ४१, ५२ ।

चण्डकृद्वि ३२, ५२ ।
 चण्डभातु ३२, ५३ ।
 चण्डमहसू ३२, ५३ ।
 चण्डमुष्ठा २३२, ३ ।
 चण्डरदिम ३२, ५३ ।
 चण्डहृवी २६६, ७ ।
 चण्डातु ३२, २० ।
 चण्डाशुज ५२, २५ ।
 चण्डागुसूनु ५२, ४६ ।
 चण्डिका २३१, ८ ।
 चण्डी २०५, २२।२३१, ८ ।
 चण्डीश २२७, ५३ ।
 चण्डीशचूडामणि २७१, २१ ।
 चण्डीशचूडातल ५१, ५३ ।
 चतु पञ्चक ७६, १६ ।
 चतु पञ्चन् ८६, १ ।
 चतु पञ्चाशत ८७, ८ ।
 चतु पञ्चाशत् ८२, २२ ।
 चतु पञ्चाशतम ८७, ८ ।
 चतु पदक ७६, ४० ।
 चतु पट्ट ८७, २७ ।
 चतु पट्टि ८२, ५७ ।
 चतु पट्टितम ८७, २७ ।
 चतु सप्त ८७, ५१ ।
 चतु सप्तति ७३, ५७ ।
 ८३, २२ ।
 चतु सप्ततितम ८७, ५१ ।
 चतु सागर १३०, २० ।
 चतु सौवर्णिक ६५, २० ।
 चतुर ७३, १६ ।
 चतुर ७०, ११।२५५, २७ ।
 चतुरभि २८, ३५ ।
 चतुरधिकवर्तारिणात् ८१, ४१ ।
 चतुरधिकवर्तारिणात् ८०, ५७ ।
 चतुरधिकदशान् ७८, ७ ।
 चतुरधिकनवति ८५, ६ ।
 चतुरधिकापञ्चाशत् ८२, २३ ।
 चतुरधिकविंशति ७६ ५० ।
 चतुरधिकपट्टि ८२, ५७ ।
 चतुरधिकसप्तति ८३ २२ ।
 चतुरधिकासीति ८३, ४५ ।

चतुरशीत ८८, ८ ।
 चतुरशीति ७४, ४ ।
 चतुरशीतितम ८८, ८ ।
 चतुरथ १२७, २ ।
 चतुरष्टक ८०, ३६ ।
 चतुरस्र १२७, २ ।
 चतुरानन २०७, ३२ ।
 चतुरास्य ५, ५० ।
 चतुर्धन ८२, ५२ ।
 चतुर्धनवक ८१, ६ ।
 चतुर्धनवत ८८, २० ।
 चतुर्धनवति ८५, ६ ।
 चतुर्धनवतितम ८८, २७ ।
 चतुर्थ २५, ५२ । ८५, ३ ।
 १२२, २० । १२५, ४४ ।
 चतुर्थभाग ८६, २५ ।
 चतुर्थराशि २५, ५४ ।
 चतुर्थास ८६, २६ । १२८, २८ ।
 चतुर्थिका ५६, ३५।४६, ३८ ।
 चतुर्थी २, १६ । २, ३३ ।
 ३, २२ । ३, ३५।८५, ३ ।
 चतुर्दश २१५, ५२।२३७, ४३ ।
 चतुर्दश २३७, ४३ ।
 चतुर्दश ७८, ६।८५, २५ ।
 चतुर्दशक ८५, २५ । ८१, २४ ।
 चतुर्दशतम ८५, २४ ।
 चतुर्दशान् ८५, २४ । ८६, ३२ ।
 चतुर्दशी २, २२ । २, ४५ ।
 ३, २२ । ३, ३६।८५, २५ ।
 चतुर्दश ७६, १२ ।
 चतुर्धा ८८, ४३ ।
 चतुर्द्वि २१५, १६ ।
 चतुर्भुज २१५, १६।२३२, ८ ।
 चतुर्भुज २०७, ३२ ।
 चतुर्भुज=(सत्यादि),
 चतुर्वर्ग ७८, २६ ।
 चतुर्विध ८६, ७ ।
 चतुर्विधत् ७६, ३६ ।

चतुर्विंशति ७६, ३६।७३, ३० ।
 चतुर्विंशतितम ८६, ८ ।
 चतुर्विंशतम ८६, ७ ।
 चतुर्व्यूह २१५, ५३ ।
 चतुर्वचन १३०, २३ ।
 चतुर्वचनपुष्ट १२६, २५ ।
 चतुर्वचत्वारिंश ७३, ४० ।
 ८६, ३६ ।
 चतुर्वचत्वारिंशत् ८१, ५२ ।
 चतुर्वचत्वारिंशतम ८६, ४० ।
 चतुर्वचरण २८, ३५ ।
 चतुष्क ७५, ४१ ।
 चतुष्कृति ७८, २५ ।
 चतुष्कृत्व ८६, ८ ।
 चतुष्कोन्द्र १२६, २३ ।
 चतुष्कोश ६८, २६ ।
 चतुष्कोशी ६८, ३०।६७, ७ ।
 चतुष्पट्ट १२६, २६ ।
 चतुष्पद १०, ५५ ।
 चतुष्पद १०, ५५ । २८, ३३ । १३५, १ ।
 चतुष्पाणि २१५, १६ ।
 चतुष्पाद् १०, ५६।२८, ३३ ।
 चतुष्पाद २८, ३३ ।
 चतुस्त्रिंश ८६, २३ ।
 चतुस्त्रिंशत् ७३, ३४ ।
 ८०, ४६ ।
 चतुस्त्रिंशति ८०, ४६ ।
 चतुस्त्रिंशतितम ८०, ५० ।
 चतुस्त्रिंशतम ८६, २३ ।
 चत्वारिंश ८६, ३२ ।
 चत्वारिंशत् ७३, ३८ ।
 ७३, ३६ ।
 चत्वारिंशतम ८६, ३२ ।
 च ३८, २८ ।
 चन्द्र ३८, ३२ ।
 चन्द्र ३८, ४३ । २३६, ३५ ।
 चन्द्र २२७, ४३ ।
 चन्द्र ३, ११ । ४, ३५ ।
 २८, ५४ । ३१, ५१ ।
 ३८, ३१ । ५७, ४ ।
 ५७, ६ । ५७, १२ ।
 ११६, ४ । ११६, २४ ।

चन्द्रक ७५, १८ ।
 चन्द्रकर्ण १०३, ३७ ।
 चन्द्रकला ७८, २५ ।
 चन्द्रकान्ता २६७, ३७ ।
 चन्द्रकिन् २३३, २३ ।
 चन्द्रगहिणी २६७, ३७ ।
 चन्द्रगोला ५२, १० ।
 चन्द्रग्रह=(चन्द्रग्रहणम्),
 चन्द्रग्रहण ११५, ४१ ।
 चन्द्रग्रहणच्छेद्यकलेन
 ११८, १२ ।
 चन्द्रग्रहणमङ्गी ११८, १२ ।
 चन्द्रचार=(चन्द्रभ्रमणम्)
 चन्द्रज
 चन्द्रजनक २१८, १४ ।
 चन्द्रजनि ५५, ५४ ।
 चन्द्रजन्म ४५, ५४ ।
 चन्द्रस्तु ५३, ५८ ।
 चन्द्रद्वार ३, ५४ ।
 चन्द्रदिक्चार २३४, ४७ ।
 चन्द्रदिग्निवास २३४, ४७ ।
 चन्द्रन्दु ५३, ५८ ।
 चन्द्रदक्षिण ११६, १६ ।
 चन्द्रदक्षिण ५, ६१ ।
 चन्द्रनामन् ७५, १८ ।
 चन्द्रपात ५३, ५८ ।
 चन्द्रपुरी ५२, ५६ ।
 चन्द्रपुन ५५, ५४ ।
 चन्द्रप्रथ २५४, ६ ।
 चन्द्रप्रणयिनी २६७, ३७ ।
 चन्द्रप्रभ २०६, १५ ।
 चन्द्रप्रभा ५२, १० ।
 चन्द्रप्रियतमा १३, २ ।
 चन्द्रिवाण ११५, २७ ।
 चन्द्र २५, ४२ ।
 चन्द्रभवन २५, ५४ ।
 चन्द्रभोर २२८, ५० ।
 चन्द्रभूमि २२८, ५१ ।
 चन्द्रमध्यम १०५, ३५ ।
 चन्द्रमध्यमगति १०० टि० ३
 चन्द्रमन्दधवसू १०३, ३७ ।
 चन्द्रमन्दधुति १०३, ३८ ।
 चन्द्रमन्दि ५३, ५८ ।

चन्द्रमस् ५, ६१ । १३, २० ।

चन्द्रमस मुत ४६, २५ ।

चन्द्रमातृ २, ४७ ।

चन्द्रमार्ग २६, ५४ ।

चन्द्रमुख २५५, १ ।

चन्द्रमूर्ति २२८, ३५ ।

चन्द्रमौलि २२७, ४४ ।

चन्द्ररमणी १३, २ ।

चन्द्रराशोदा १३०, ४१ ।

चन्द्ररिपु ५४, १ ।

चन्द्रलोह २२८, ५१ ।

चन्द्रवधू १३, २ ।

चन्द्रवपुस् २२८, ५१ ।

चन्द्रवल्लभा २६७, ३७ ।

चन्द्रविशेष ११५, २७ ।

चन्द्रविषद्वेष १३, ५७ ।

चन्द्रद्वार ११५, २७ ।

चन्द्रक्षिरा २६७, १७ ।

चन्द्रमुद्रि १३१, ४२ ।

चन्द्रशृङ्गान्ति ११६, ८ ।

चन्द्रोत्तर ६, ७ ।

२२७, ४४ ।

चन्द्रपण्ठी २१, ६० ।

चन्द्रसचिव २२०, १४ ।

चन्द्रसुत ५४, ५४ ।

चन्द्रस्त्री १३, २ ।

चन्द्रहास २२८, ५२ ।

चन्द्रालय=(वितानम्)

४२, ११ ।

चन्द्रावली=(गोपीविशेष)

चन्द्रिका ४२, ११ । ४३, २ ।

चन्द्रिकापाणिन् ४२, ४३ ।

चन्द्रिकाप्रिय ४२, ४३ ।

चन्द्रिकाम्युज=(सितोत्प-

लम्)

चन्द्रिकासन ४२, ४३ ।

चन्द्रोदय=(चन्द्रप्रकाश)

चपल २८, ११ ।

१०१, ३ । २४४, ३१ ।

चपलकेन्द्र १०१, २८ ।

चपला २३८, ४३ ।

चपलोदय २८, ११ ।

चम्पा=कर्णपत्नी, कर्णराज

घानी वा) २३८, ४३ ।

चम्पाधिप ३५, १६ ।

चम्पापण्ठी २३, ३६ ।

चम्पिला २४३, ५० ।

चम्पू=(काव्यविशेष),

२१३, ४० ।

चय ६७, ३१ । ६८, १ ।

१२६, ११ । २४६, ६ ।

चयन=(रचनाविशेष)

(‘चुनना’ इतिभाषा),

चर ६, ५२ । २८, ५ ।

२८, ११ ।

चरक

चरकरण १०, ४६ ।

चरकारक १२७, ४२ ।

चरचलभ ६, ८ ।

चरज्या १०४, ८ ।

चरण ८६, २५ । १२५, २१ ।

२१३, ४४ ।

चरणनामन् ७४, २६ ।

चरणोन ८६, १४ ।

चरत् १६७, ४० ।

‘चरत’ १८०, ४८ ।

चरति १८०, ४८ ।

चरदल १०५, १७ ।

चरदलज्या

चरदशा १४४, १५ ।

‘चरति’ १८०, ४८ ।

चरभ २८, ११ ।

चरभित १०५, १८ ।

१२५, २१ ।

चरम १०५, १६ ।

चरमाद्रि २०४, २६ ।

चरमाध्रवर्ग=छन्नदिस्

२३४, ३ ।

चरराशि २८, ११ ।

चरवायु २४५, ३७ ।

चरशकल १०५, १८ ।

चराद्वं १०५, १८ ।

चरान्तर ६८, २३ ।

चरासा २३३, ४६ ।

चरि २८, ३४ ।

चरिन्

चर २४१, २१ ।

‘चरेत्’ १८०, ४६ ।

चरेताम् १८०, ४६ ।

चरेयु १८०, ४६ ।

चरोदय २८, १२ ।

चर्चा २३२, ४ । २५०,

२१ ।

चर्चास्

चर्चिका २३२, ४ ।

चर्मन् २२८, ४३ ।

चर्ममुण्डा २३२, ४ ।

चर्मिन् २३०, ३६ ।

चर्वणसाधनास्थि २१४,

१६ ।

चल २८, १२ । १०१,

३ । १०४, २४, १०५,

३ । २४४, ३१ ।

चलकरं १०३, ८ ।

चलकेन्द्र १०१, ६२ ।

चलचन्धु ४२, ४४ ।

चलत्

‘चलत’ १८१, ५ ।

चलति १८१, ५ ।

चलतुङ्ग १०२, १ ।

चलन १०५, ३ । २१३,

८५ ।

चलन्ति १८१, ५

चलफन १०४, २८ ।

चलभग १०५-५ ।

चलतव १०५, ५ ।

चला २३८, ४३ ।

चलाङ्क १०४, २१ ।

१०४, २४ ।

चलाश १०५, ५ ।

चलाशक १०५, ५ ।

चलित

चलितव्य

चलित्वा

‘चलेत्’ १८१, ६ ।

चलेताम् १८१, ६ ।

चलेयु १८१, ६ ।

चलाञ्च १०२, २१ ।

चलोदय २८, १२ ।

चल्य

चवर्ग १३५, २६ ।

चपक—(सुरापानपात्रम्),

चपा ११, ४६ ।

‘चण्डाम्’ १८४, ३६ ।

चष्टे १८४, २८ ।

‘चा’ ५, १७ ।

चाधुप १७, ६१ ।

चाग्र—(कसानुचर-),

२१६, २८ ।

चाग्ररमूदन २१६, २१ ।

२६६, १६ ।

चाण्डक ५२, २५ ।

चाण्डालिका २०६, ३ ।

चाण्डाय ५२, २५ ।

चातुर्मास्य २०१, ३३ ।

२०६, ५२ ।

चातुर्वीर्ययज ३०१, ३३ ।

चातुर्मास्यारम्भ २१, २६ ।

चान्द्र ५, ६१ । २५, ५१ ।

६८, ११ । २१२, ११ ।

चान्द्रदिन १२, १० । १२

१३ ।

चान्द्रमस ५, ६२ । ४५, ५५ ।

चान्द्रमसायन ४६, २६,

२६७, २ ।

चान्द्रमसापिनि ४६, २६ ।

चान्द्रमास १४, १३ ।

चान्द्रवर्ष १६, ३८ । १६,

४५ ।

चान्द्रिभ २७, २८ ।

चान्द्री २, ४७ ।

चाप २६, ४१ । ११२,

१२ । १३०, २०

चापचर २६ । २६, ४६ ।

चापभृत् २६, ४५ ।

चापिन् २६, ४१ ।

चामर १३०, ७ ।

चामरिन् ३८, १२ ।

चामीकर २०३, ३५ ।

चामुण्डा २३०, २२ ।

२३२, ४ । २३२, ४१ ।

चाम्पय २०३, ३५ ।
 चाम्पेयक २०३, ३५ ।
 चारिन् १६१, १० ।
 चारु ३०, १३ । २५५,
 १६ ।
 चारुवारण
 चारुवारा २३७, २२ ।
 चारुनेना २०५, ७ ।
 चारुस्म २०३, ३६ ।
 चारुवावा २३७, २२ ।
 चारुस्म २०३, ३६-३७ ।
 चारुवर्द्धना २०५, १८ ।
 चारुवायु २५५, ३८
 चार्वी १२२, ५५ ।
 चाप २२१, २६ ।
 चिमङ्गलसूर ८६, २०
 चित्तसक १६८, ५० ।
 चिकुर २२३, ३८ ।
 चिचित्त ३८, ५३ ।
 चिञ्चित्तिक २५५, ३२ ।
 चित्
 चिता=(मृतविति)
 चिताग्नि २५०, ५० ।
 चिति १२६, ११२५६, ६ ।
 चित्त १२२, १३ । २२१,
 १३ ।
 चित्तज १२३, ३४ ।
 चित्तप्रसन्नता ३१, ३८ ।
 चित्तसमुन्नति
 चित्तामय २७, ७ ।
 चित्तोविन २५७, ५४ ।
 चित्तोत्थ १२२, ३५
 चित्तोन्मादकरी २३०,
 १७ ।
 चित्र ६, ६२ । ५१, ३५ ।
 चित्रक्राय २६, ६ । २३१,
 ५४ ।
 चित्रगुप्त २५१, ३२ ।
 २५१, ५६ ।
 चित्रपिङ्गल २३३, २३
 चित्रपुस्त २२०, ५१ ।
 चित्रभानु १६, ५६ । ३२,
 ५४ । ३३६, १०

चित्ररथ ३२, ५४ । २५७,
 ८ ।
 चित्ररथपुत्री ५३, ३६ ।
 चित्रल ५१, ३५ ।
 चित्रवसन ५०, २३ ।
 चित्रवाससु ५०, ८ ।
 चित्रमिश्र २३७, १६ ।
 चित्रमिषण्डिन् ५६, ५१ ।
 चित्रमिषण्डिज ५८, १६
 चित्रमिषण्डिसूतप्रसूत ५८,
 ५६
 चित्रमिषण्डिसूत ५८, ५२
 चित्रा ४, १ । ५, २३ ।
 ६, ६२ । ६, १६, २०८
 ५३ । २०६, ३०, २०६,
 ५४ ।
 चित्राटीर ३६, १७ ।
 चित्राम्बर ५०१, ८ ।
 चित्राचिप् ३२, २० ।
 चिन्तन २५०, २२ ।
 चिन्तनीय २५०, ३१ ।
 चिन्तयित्वा २५०, ३६ ।
 चिन्तामणि २०७, ३२ ।
 चिन्तित ३५०, २६ ।
 चिन्तितम्य २५०, ३१ ।
 चिन्त्य २५०, ३२ ।
 चिन्त्यमान २५०, ३७ ।
 चिरजीविन् २०७, ३२ ।
 चिरष्टी २०५, २१ ।
 चिरन्तन २०७, ३१ ।
 २१२, ५६ । २५६, ५,
 चिराद् १७८, ३६, ३८१,
 ५५
 चिरायुष् १६७, ३८ ।
 चिरि २३६, १० ।
 चिलमीलिका २३८, ५४ ।
 चिलिमिली २३८, ५४ ।
 चिह्न २१७, २५ ।
 चिह्नगुण्य १३०, २१ ।
 'ची' ५, १८ ।
 चीर ३७, ५६ ।
 चीवर ३७, ३५ ।
 चुक=(ग्रन्थ),

चुत=(मुदद्वारम्)
 चुति
 चुप्प=(मन्दगमनवर्ता)
 चुम्पन=(मुत्सयोग),
 'चू' ४, ५६ ।
 चुनुक=(चुचाग्रम्),
 चुडा १३४ १७।३८, ३१ ।
 चुडाकरण १३४, १७ ।
 चुडाकर्मन् १३३, ३६।१३६,
 १७ ।
 चुडाहृत्य १३४, १७ ।
 चुडास्त्रिया १३४, १८ ।
 चुडिन् ५५, ५५ ।
 चुत २२०, ५२ ।
 'चू' ४, ५६ ।
 चेतन २००, २६।२००, ३५।
 चेतना ११२, ५१ ।
 चेतसु ११२, १३ ।
 चेतोगद २७, ७ ।
 चेतोजन्मन् १२३, ५२ ।
 चेतोभव २२०, १४ ।
 चेत ३७, ५६ । २५५, ३६ ।
 चेष्टा २३६, ३८ ।
 चेष्टागुणक १४३, १६ ।
 चेष्टावल १४२, ३४ ।
 चेष्टारश्मि १४३, १३ ।
 चैत्य १३८, ३१ ।
 चैत्र १४, १५ । १४, १६।
 २०५, ६ ।
 चैत्रपूणिमा २०, ५८ ।
 चैत्रपूर्वज १४, ५३ ।
 चैत्ररथ १६८, २६।२५५,
 २१ ।
 चैत्रसप्त २२०, १४। २६७,
 ५५ ।
 चैत्रागुज १४, २३ ।
 चैत्रावरज १४, २३ ।
 चैत्रावली २०, ५८ ।
 चैत्रिक १४, १६ ।
 चैत्री २०, ५६ ।
 चैत्रपुरी १००, ७ ।
 'चा' ४, ५६ ।
 चोर ३७, ३७ ।

चोरड ३७, ३७ ।
 'चोरयत्' १६६, २२ ।
 चोरयति १६६, २२ ।
 'चोरयते' १६६, २५
 चोरयति १६६, २२ ।
 चोरयन्ते १६६, २५ ।
 चोरसेत् १६६, २३।१६६,
 २६ ।
 चोरयेत् १६६, २६ ।
 चोरयेताम् १६६, २३ ।
 चोरयेत् १६६, २५ ।
 चोरयेताताम् १६६, २६ ।
 चोरयेम् १६६, २३ ।
 'चोरयेम्' १६६, २६ ।
 चोरयेतात् १२३, १६ ।
 चोप्य २०१, १ ।
 चौक २५५, १६ ।
 चौर ३७, ३७ ।
 चौल १३४, १८ ।
 चौलवर्म्मन् १३४, १८ ।
 च्युत १४२, ७ । १६५, १३ ।
 च्युति १२१, १८ । १३६,
 ५६ ।
 च्युतिवेन्द १०१, १०५ ।
 ३४, ५६ ।
 च्युतिफल १०६, १ ।

छ—

'छ' ५, ३ ।
 छहल २५५, ३२ ।
 छग २५, ३३ ।
 छगण २५०, २६ ।
 छगल २५, ३५ ।
 छलक २५, ३६ ।
 छत्र ६, ५६ । १३०, २५ ।
 छद २२२, ३४ ।
 छदन २२२, ३४ ।
 छन्दसु (सु) २११, २३ ।
 २१३, १८ ।
 छन्दोवती २११, ३६ ।
 छन्न ११३, ७ ।
 छन्नाभि ११७, ५५ ।
 छन्नासाभि ११७, ५६ ।

छवि ३६ २३।२२८ ४३।
छाग २५ ३३।
छागल २४० २६।
छागपाद ८, २३।
छागस्थ २३६ १०।
छागवाहन २३६ १।
छागिका २४१ २७।
छागी २४१ २७।
छागैवपाद् (व) ८, २३।
छान ५१ ३७।
छानालय ५१ ३७।
छावक ११५ ४४।
छादन ३७ २७।
छादनी २२८ ४३।
छादयत १७४ २४।
छादयति १७४ २४।
छादयति १७४ २४।
छादयत १७४ २४।
छादयेताम् १७४ २४।
छादयेयु १७४ २४।
छाद्य ११५ ४३।
छाया ३५ २५।१०५ ६।
३५ ३२।४३ ३३।
छायाङ्क ३८ ४३।२६२
१५।
छायाङ्कतनय ४६ २६।
छायाकण १०३ १७।
छायाकुमार १२ ४६।
छायाज २७ ३१।५२७।
छायाजनि ५२ २५।
छायाजनि ३२ ५४।
छायावज ५२ २६।
छायावर २६२ १५।
छायाधिनाय ३३, ४६।
छायाधिपाल ३३ ४६।
छायानाथ ३२ ५५।
छायानायक ३३ ४६।
छायापति ३२, ५५।
छायापथ २६ ५५।१६६
२८।
छायापिदु (पु) ३६ १७३।
छायापुत्र ५२, २६।
छायाभू ३२ ५५।

छायाभव ५२ २६।
छायाभू ५२ ८।
छायाभूत ३८ ४४।२६२
१५।
छायाभाग १६६ २८।
छायाभूगवर ४१ २०।
छायाभूगवर ४० २५।
छायाभूगवर ४० २५।
छायाभूत ५२ २६।
छायाभूत ५२ २७।
छायेय ५२ ८।
छायेडा ३२ २०।
छिक्का २५७ २८।
छित्वा ६३ ८।
छिद् (द) ६४ १६।
छिदिर २३६ ११।
छिद् ६१ २५।२२३, २६।
छिनरावणमस्तवनाम
७७ १।
छुरण्ड २२२ ११।
छुरिकाव १३६ ५६।
छुरिकावयन १३६ ५५।
छेक २५५ ३२।
छेवाल २५५ ३२।
छेविन २५५ ३२।
छे ६४ १६।
छेदन ६४ १६।
छेन्साम् ६४ ११।
छेयक ११७ १०।
छोरण ६२ १६।
छ—
ज २१६ २२।
जुट ७८ २६।
जलण २०० ५४।
जगच्चक्षुसु ३२, ५५।
जगज्जमज ५२ ४६।
जगत २२६ ३६।
जगति १८५, ३६।
जगती ६५ ६। ७७ २१।
२११ २८।
जगतीधर=(पवन)
जगतीनदन ५४ २८।
जगती १८५ ४०।

जगत्कृत्=(ब्रह्मा)
जगत्सय १८ ७।
जगत्सति=(परमेश्वर)
जगत्प्रदोष ३३ ४७।
जगत्प्रभु २०६ ७।
जगत्प्राण २४४ ३२।
जगत्साक्षिण ३२, ५६।
२६१। २७।
जगत्साक्षिणतति ५३ १८।
जगत्सु ३२ २०।
जगदम्बा=(पावती)
जगद्वाप ३२ ५६।२६२
४६।
जगद्बन २४४ ३२।
जगद्घोनि २२७ ४४।
जगद्दहा ५५ ६।
जगन्नाथ २१५ १६।
जगन्नेत्र ३२ ५६। २६१
४६।
जगन्नाथ २५ १३।
जगति १८५ ३६।
जगति १८५ ३६।
जगीत १८५ ३६।
जगु १८५ ६०।
जगो १८५ ४०।
जगिष २००, ५३।
जघन १२५ ६३।
जघय १२५ ११।
जघयन् २१७ २१।
जघयन्-जघयन्पण्य
क्षत्राणि)
जङ्गन २५२ ५६।
जघा २८ ३।
जडा ३३। ६७ ३१।
२२६ ६।
जडाजूट २३० १२।
जडाजूट २२७ ४४।
जडाटीन २२७ ४५।
जडाटीर २२७ ४५।
जडाघर २०७ ३३।
जडाबध २३० १२।
जटायु २६८ ११।
जटायु ३६ ४।

जटावत २२७, ४५।
जटिन् २२७ ४५।
जठर १२२ ५१।
जड ४२ २५।१२१० ३६।
जडच्छवि ३६ १८।
जडयुति ३६ १८।
जडभूत ४०, २५।
जडभूतयुत ४६ ४२।
जडरस्मि ३६ १८।
जडराक्षसि ३६ १८।
जडागु ३८ ४४।
जडागुज मन् ४६ ८।
जडागुभय ४६ ८।
जडागुभूत ४६ ८।
जडाभीगु ३६ १६।
जडोन्न ३८ ४४।
जनुम २५ ४५।
जन=(गोकु) १७६
३६।
जनक ६ ३६। १२४
४०। २६७, ४१।
जनता=(जनसमूह)
जनन २०० २२।
जननकारक २२४ ५३।
जननपील २२४, ५३।
जनन २२४, ५३।
जननपनी १३६ ४४।
जननयन २०० ३०।
जननि २५, २।
जनना १२२ ३०।२२५ ३।
जनपद=(द्वी),
जनयत १७६ ५७।
जनयति १७६ ५७।
जनयति २२४ ५२।
जनयिनी १२२ ३६।
२२५ २।
जनयेत १७६, ५७।
जनयताम् १८० १।
जनयन् १८०, १।
जननाक २२३ १७।
जनादन २१५ १६।
जनाथय=(मण्य),

जनि २०५, ७ । २२५,
२ ।
जनित = (उत्पादित),
२००, २२ ।
जनितु १२४, ५१ । २२४,
५३ ।
जनित २२४, ५३ ।
जनितो १२२, ३० ।
जनित्व = (पिता),
जनित्वा = (माता),
जनिमत् = (जन्मवात्),
२००, ३० ।
जनी २०५, ८ । २२५, २ ।
जनुमत् २००, ३० ।
जनुप् २००, २३ ।
जनु २००, २३ ।
जन्तु १३७, ५६ । २००,
३० ।
जन्म १३५, ७ । २००,
२३ ।
जन्मकील २१५, ५३ ।
जन्मविधि १३७, ३५ ।
जन्मद = (पिता), २२४,
५५ ।
जन्मदा = (माता),
जन्मन् ६, ३५ । १४४,
४४ । २२१, १८ ।
जन्मनक्षत्र १३७, ३५ ।
जन्मपद १३५, ४४ ।
जन्मपत्रिका १३५, ४४ ।
जन्मपत्री १३५, ४४ ।
जन्मभ १४४, ४४ ।
जन्मभनाथ १४४, ४६ ।
जन्ममाम १३७, ३३ ।
१४०, २५ ।
जन्मराशि १४४, ४४ ।
जन्मराशिनाथ १४४, ४६ ।
जन्मर्ष १४४, ४५ ।
जन्मर्षस्वामिन १४४, ४७ ।
जन्मलभेश १३०, ३८ ।
जन्मवत् = (जनिमत्),
२००, ३१ ।
जन्मवार = (रन्मादि.),

जन्मान्तर = (परलोकः),
जन्माष्टमी = (श्रीकृष्ण-
जन्मतिथिः),
जन्मिन् २००, ३१ ।
जन्म १२३, ५८ । २००,
२४ ।
जन्मा २२४, ५४ ।
जन्मु २००, २४ । २०७,
३३ ।
जप = (नियमविधेयः) ।
जपन २००, ५४ ।
जप्यतो १४०, ४ ।
जम्वाल = (सैवातः),
जम्वालनोड २५, ५५ ।
जम्वालिनी २४३, ५१ ।
जम्बुक २४३, २६ ।
जम्बूक २४३, २६ ।
जम्भ = (दैत्यविधेयः)
२१४, १६ ।
जम्भमेदिन् २६६, ३६ ।
जम्भरिपु २६६, ३६ ।
जम्भारि २६६, ३७ ।
जम्भारिगुह ४७, ५१ ।
जय १७, १ । १२, २४४ ।
'जयतः' १६३, २३ ।
जयति १६३, २३ ।
जयदत्त २३७, २७ ।
जयनी = (इन्द्रमुता),
जयन्त ३८, ४४ । २२७,
४५ ।
जयन्ताग्रज २२४, ३० ।
'जयन्ति' १६३, २३ ।
जयन्तो २३१, ६ । २३३,
१८ ।
जयपुर ६६, २३ ।
जयवाहिनी २३७, २३ ।
जया ३, १३ । २३१, ६ ।
२३१, ३६ ।
जयातिथि ३, २० ।
जयाद्वादशी २२, २१ ।
'जयेत्' १६३, २३ ।
जयेताम् १६३, २३ ।
जयेयुः १६३, २३ ।

जयैकादशी २४, १८ ।
जरण ३८, ४५ ।
जरन्त २४२, २ ।
जराभीत २२०, १५ ।
जराभीरु २२०, १५ ।
जरामु १४०, १६ ।
जरासिन्ध = (ध्रुवरविधेयः)
२१६, ३१ ।
जरासिन्धजामातृ २२६,
४७ ।
जरासिन्धारि २६६, १६ ।
जरा ३८, ३२ । १३७, ५६ ।
जल ७, ४३ । १२, ५७ ।
४४ । १२२, १५ ।
जलकरङ्क २३८, १६ ।
जलकाश २३२, २४ ।
जलकासिन् २३२, २४ ।
जलकान्त २३२, २४ ।
जलकान्तार २४३, २६ ।
२४४, ३२ ।
जलमोलमूर्ति ५१, २१ ।
जलचर २७, १५ । २८,
३७ । २४४, ८ ।
जलचौर ३२, ५७ ।
जलज २८, १६ । २८,
३८ । ३६, ३६ ।
जलजन्तु २४३, ४२ ।
जलजम्भन् ३६, ३६ ।
जलजराशि २८, २७ ।
जलजादी २६, २२ ।
१२३, ४२ ।
'जलजिनी' ३६, ४८ ।
जलजिनीपति २६१, १६ ।
जलजिनीवन्धु ३४, १६ ।
जलजिनीज ३३, ४७ ।
जलतट = (जलकूल),
जलतम्कर ३३, ४७ ।
जलद २१८, १४ । २३८,
१६ ।
जलदा २३८, ४४ ।
जलदागम = (वर्षाकालः)
जलद्रूपण २४६, ३३ ।
जलधर २३८, १६ ।

जलधरमाता = (मेघ-
पतिः),
जलधरमालाकात १५, ४१ ।
जलधिः ७३, ३ । ७३,
१५ । २१८, १५ ।
जलधिगा २४३, ५१ ।
जलधिजा २१७, ११ ।
जलधिजाता २१७, ११ ।
जलनिधि २१८, १४ ।
२७०, ५२ ।
जलनिधितनय ४१, ४३ ।
जलनिधिरू ४०, २६ ।
जलप २१८, १४ ।
जलपनि २४३, २६ ।
जलपात २१४, ५३ ।
जलपालिका २३८, ४४ ।
जलपिप्पक २४४, ८ ।
जलपिप्पिक २४४, ८ ।
जलपीथ २१७, ३६ ।
जलभूपण २४३, २६ ।
जलभूत २३८, २० ।
जलमण्डल ४०, २६ ।
जलमति २३८, २० । ()
जलमार्ग १३१, १० ।
जलमुक्त २३८, २० ।
जलमूर्ति २२८, ३२ ।
जलराशि २८, ३८ ।
२१८, १५ ।
जलरुण २२३, ३६ ।
जलरुह ३६, ३६ ।
जलरुह ३६, ३७ ।
जललोहित २४२, २१ ।
जलवालि २३८, ४५ ।
जलवाह २३८, २० ।
जलशायिन् २१५, २० ।
जलशाला १३७, ४३ ।
जलसमुद्र २१८, ३८ ।
जलसूकर २४३, ३७ ।
जलहत = (जलनिहत),
जलाकाश २३२, २४ ।
जलाकासिन् २३२, २४ ।
जलापिदेवत २४३, २७ ।
जलायुज १५, ४१ ।

ज्योतिषिक २५६, १६।

ज्योत्स्न=(शुक्लपदाः)

ज्योत्स्नी १३, १६।

ज्वर=(ज्वरितः),

'ज्वरतः' १६२, २३।

ज्वरति १६२, २३।

ज्वरन्ति १६२, २३।

ज्वरवद्वनमन् ७५, २५।

ज्वरित्=(ज्वरी),

'ज्वरित्' (ज्वरयुक्तः),

ज्वरेत् १६२, २४।

ज्वरेताम् १६२, २४।

ज्वरेयुः १६२, २४।

ज्वलन २३६, १३।

ज्वाला २३६, ४६।

ज्वालाजित् २३६, १३।

झ—

'झ' ५, १७।

झ ४७, ११।

झञ्झा २४५, ३६।

झञ्झानिल २४५, ३६।

झञ्झावात २४५, ४०।

झटिति १०१, ४१।

झर्कटक १७, ४६।

झर्कर (युगविशेष),

झलका २३६, ४८।

झप २७, ६।

झपकेतन २२७, ११।

झपकेत् २२७, २०।

झपध्वज २२७, ११।

झपविशेषभुज् २७, २।

झराङ्क=(भनिरुद्धः),

झाण्ड २२७, ४६।

झिण्टिकान्त २२७, ४६।

झोटिङ्ग २२७, ४६।

ञ

'ञ' ५, १७।

ट

टङ्कक=(रजतमुद्रा),

('रुपया' इति भाषा)

टङ्ककशाला=(रजतमुद्रा-

गृहम्) ('टकशाला'

६० भा०)

टवर्ग १३५, ३६।

'टा' ५, ६।

'टी' ५, ६।

'तू' ५, ६।

'टै' ५, ७।

'टो' ५, ७।

टोङ्क ६६, २३।

ठ—

'ठ' ५, ८।

ड—

डक्करी २०६, ४।

'डा' ५, ५,

डिण्डीया २२७, ४७।

डिप्य २७१, ४५।

डिम्ब २७१, ४४।

डिम्ब १४०, ४२।

'दी' ५, ५।

'दू' ५, ५।

'डै' ५, ५।

'डो' ५, ५।

ढ

'ढ' ५, १२।

ण—

'ण' ५, ८।

त—

तवा २००, ४७।

तक=(गोरसजम्),

तक्षक २२२, ४४।

तक्षन् ६, ६२।

तट=(तीरम्)

तटाक १६६, ४६।

तटित् २३८, ४५।

तटित्पति २३८, २१।

तटिनी २४३, ५१।

तटाक १६६, ४६।

तडाग १६६, ४६।

गडित् २३८, ४५।

तडित् २३८, २१।

तण्डु २३०, ३४।

तर्ग=(हेतुः)

तर्गम=बहुपुम्ये एकनिर्घा-

रणम्) २४३, २६।

ततर=(द्वयोर्मध्ये एक

निर्घारणम्),

ततस्=(तदनन्तरम्),

तति २४३, ६।

तत्कालम्=(तदास्वम् वर्त-

मान कालो वा) १८, २८।

तत्कालज ११५, ५।

तत्काल धी २४५, ३८।

तत्कालभव ११५, ५।

तत्कालभरण १४१, २०।

तत्कालमन्त्री १२७, ५।

तत्क्षण=(सद्य)

तत्क्षणमरण १४१, २१।

तत्क्ष ८०, १।

तत्त्वयुग ८२, १४।

तथा=(नाम्यम्) तेनप्रका-

रणम्),

तथाच=(पूर्वाक्तावन्दुदी-

करणम्)

तथापि=

तथाहि=(निदर्शनम् प्रसिद्ध

मेवाचो वा),

तर्कव=(तद्देवत्ववर्गः),

तथ्य=(सत्यम्) ६१, २२।

तदा=(तस्मिन्काल इत्यर्थः)

१६, ४३।

तदात्व=(वर्तमानकाल)

१८, २८।

तदानीम्=(तदार्थः)

१६, ४३।

तद्वत्=(पूर्वाक्त्ववत्),

तनय ४५, ३३। १४०, ३६।

१२२, ५१।

तनया २०८, ४०।

२२०, ५।

तनु ४४, ५४। २०५, ८।

२१४, ४५। २२४, ७।

२४३, २२। २४३, ४०।

तनुज ४५, ३३।

तनुजनि १२२, ४६।

तनुजन्मन् १२२, ४६।

तनुजा २०८, ४१।

तनुजात १२३, १।

'तनुतः' १६६, ४।

तनुत् १६५, ४६।

तनुयात् १६६, ६।

तनुयाताम् १६६, ६।

तनुयुः १६६, ६।

तनुयुमूति १२३, १।

तनुभव १२३, १।

तनुभूत १२२, ५१।

तनुभूत् २००, ३२।

तनुत् २२४, ७।

तनु २२४, ७। १२१, १६।

तनुकृत ६१, २२।

तनुज ४५, ३३। १२२,

५१।

तनुजा २०८, ४१।

तनुज १२२, ५२।

तनुनन्त १२३, १।

तनुनूज १२३, १।

तनुनपाद् २३६, १३।

तनुभव १२३, १।

तनुभू १२२, ५२।

तनुशब्द १२२, ५२।

'तनोति' १६६, ४।

तन्तु १२२, ४५।

तन्तुम् २०२, ३३।

तन्ना १३६, ४७।

२२६, ४।

तन्नि १३६, ४०।

२२६, ४।

तन्नी १३६, ४०।

२०८, ४२। २२६, ४।

तन्नी २०५, ८।

तन्वन्ति १६६, ४।

तन्वते १६५, ४६।

तन्वाते १६५, ४६।

तन्वी २६, २२। २०५, ८।

तन्वीत १६६, २।

तन्वीयताम् १६६, २।

तन्वीरन् १६६, २।

तप १५, ३८। २२३, २४।

२३६, ३६।

तपती १५, ३२।

तपतीयम् १५, ३२।

तात्कालीनमध्यमग्रह,
तात्कालिन ११५, ६ ।
तात्पर्यं, (अभिप्राय),
तादृश=(तथाविधम्),
तादृश,
ताने=(गानाङ्गविशेष)
८२, ७ ।
तात्रिक २५६, ३४ ।
ताप, (सन्ताप)
तापन १५, ३६ । ३२,
२२ ।
तापिन ५२, ६ ।
तापस ३८, ४६ ।
तापी ३५, ५७ । २२५,
५३ ।
ताबुर २५, ४१ ।
ताबुरी २५, ४१ ।
तामरस २१७, ४० ।
३६, ३३ ।
ताम्रमादय ५, ५१ ।
तामस १७, ६० ।
तामसि १७, ६० ।
तामसी १३, ३ । १३,
१३ । १३६ ४० ।
२२६, ५ । २३१ । ६ ।
तामिस्र ५४, ३६ ।
ताम्बूल ७८, ४ ।
ताम्र ५७, २७ ।
ताम्रकण्ठ ५६, ३ । ६०,
२६
ताम्रकर्णी २३४, ३५ ।
ताम्रिका ६०, २६ । ११३
१ ।
ताम्री ११३, १ ।
तार=(नशनम्), ३, ५५ ।
२२८, ५३ ।
तारक=(देवविशेषो
नशनम्) ३, ५५ । १४४,
१७ ।
तारकजित् २३३, ४ ।
२१६ ३२ ।
तारकराज ४०, २७ ।
तारकराजतनुज

तारकवैरिन् २३३, ४ ।
 तारका ३, ५५ । ४२,
 १३ ।
 तारकानाथ ४०, २८ ।
 तारकानायक ४१, २१ ।
 तारकान्तक २३३, ५ ।
 तारकारि २३३, ५ ।
 तारकाविनोदक ४१, ४७ ।
 तारकामूर्तु ४६, ६ ।
 तारकिणी १३, ३ ।
 तारकैय ४५, ५६ ।
 तारकेश ३६, २१ ।
 तारजीवन २०३, ३७ ।
 तारण १६, ५६ ।
 तारणेश ५२, २७ ।
 तारा ३, ५५ । १३, ३ ।
 ४२, १३ । ४७, ३ ।
 ४६, ५३ । १३४, ५१ ।
 ताराग्रह ६६, १४ ।
 ताराग्रहकुजलग्न ११४,
 १८ ।
 ताराङ्गजात ४६, ६ ।
 ताराज ४४, ४५ ।
 ताराजानि ४७ २६ । ३६,
 २२ ।
 तारातमय ४६, ६ ।
 ताराविन ३६, २२ ।
 ताराधिराज ४०, २८ ।
 ताराधीश ३६, २२ ।
 ताराधनन्दन ४६, १० ।
 ताराधाय ३६ २२ ।
 ताराधायक ४०, २८ ।
 ताराजैत ३६, २३ ।
 तारापार्ति ३५, ५१ । ३६,
 २३ ।
 तारापथ २६ ५४ ।
 ताराप्रमख ४८, २८ ।
 तारावर्धन ३० १ ।
 ताराशुद्धि १३१, ५५ ।
 १३७ ४१ ।
 तारामुत ४५, ५६ ।
 तारिण
 तारेय ४५, ५६ ।

तारेण ३८, ४६ ।
 तास्यं २२१, ४६ । ३६, ४ ।
 ताम्यनायिक २११, ४६ ।
 तार्यं २४०, २४ ।
 तान= (हरितान्),
 तालकाभ २२४, १८ ।
 तालध्वज २२४, १८ ।
 तालनवमी— (भद्रपद
 शुक्लनवमी),
 तालमूर्त् २२४, १८ ।
 तालाङ्क २२४, १८ ।
 तानुबिह्व २४३, ३७ ।
 तावत्= (मान, व्यवधारण,
 भव्यवर्त्ता),
 ताविप १६१, ६३ ।
 ताविपी २३७, ३० ।
 तावुरि
 तिक्र= (रसविशेष)
 (तोता इ मर) २१४,
 ३७ ।
 तिग्म ३६, ३१ ।
 तिग्मकर ३२, १ ।
 तिग्मकिरण ३३, ४८ ।
 तिग्मगु ३२, २२ ।
 तिग्मनेत्रम् ३३, १ ।
 तिग्मदीपति ३३, ४८ ।
 तिग्मबुति ३३, १ ।
 तिग्मभानु ३३, २ ।
 तिग्मभाम् ३२, २२ ।
 तिग्ममरोचि ३३ ४८ ।
 तिग्ममरोचिपालिन् ३४,
 ३६ ।
 तिग्मनहम् ३३, २ ।
 तिग्ममहोष्ण ४२, ४० ।
 तिग्मरदिम् ३३, २ ।
 तिग्मरोचिष् ३३, २ ।
 तिग्मानु ३२ २३ ।
 तिग्मानुगुप्तबुति १०६,
 ४४ ।
 तिजिन— (चन्द्र)
 तिम् ११ ४ ।
 तिप्ति २, ६१ १७१३२८,
 ६ । २३४, ७ ।

तिथिकेन्द्र १०५, ११
 १०१, ५६।
 तिथिशय ३, १। १०,
 २३।
 तिथिषष्ठ १०, ४५।
 तिथिगण्डान्त १४१, ५।
 तिथिचय = (तिथिगण्ड),
 १०, २३।
 तिथिनिक ८१, ५०।
 तिथिदल १०, ४५।
 तिथिद्वय ८०, ३४।
 तिथिपट २, ५।
 तिथिपथ २, ५।
 तिथिपरिका २, ५।
 तिथिपरी २, ५।
 तिथिप्रणाल ६७ ४८।
 तिथिप्रणी ३६, २४।
 तिथिप्रयोग ४०, २८।
 तिथिप्रवक्त ४१, २२।
 तिथिफल १०६, २।
 तिथिमान्नसन्धि १२०,
 २५।
 तिथियुग्म ८०, ३४।
 तिथिविरति ११५, १३।
 ११६, ३८।
 तिथिविराम ११५, १३।
 तिथिवृद्धि १०, २३।
 १३७, २६।
 तिथिहानि १३७, २६।
 तिथी २, १७। १४३, ३२।
 तिथ्यान्त ११५, १४।
 तिथ्यान्तस्पृष्टकदिनवार
 ६७, ४८
 तिथ्यवगम ११५, १४।
 तिथ्यपाय ११५, १४।
 तिथ्यद्व १०, ४५।
 तिथ्यवम ११५, १४।
 तिथ्यवसान ११५, १४।
 तिथ्यादिमधि १४०, ३।
 त्रैन्दुक ५६, १६।
 त्रिमि २७, ६।
 त्रिमिकोश २१८, १७।
 त्रिमिकोप २१८, १७।

तिमिद्वय २७, १५ ।
 तिमिमालिन् २१८, १७ ।
 तिमियुग २७, १५ ।
 तिमियुगल-२७, १८ ।
 तिमिर ५३, ४७ । ५४, ४० ।
 तिमिरदीप्ति ३३, ४८ ।
 तिमिररिपु ३३, ४८ ।
 तिमिरविनाश ३४, २० ।
 तिमिरविनाशिन् ३४, २१ ।
 तिमिरारि ३३, ३ । ३६, २४ ।
 तिमो २१८, १६ ।
 तिरश्चोत्त २३४, २८ ।
 तिरस् २३४, २८ ।
 तिरोधान ११८, २५ ।
 तिष्यंगामिन् ३३, ३ ।
 तिष्यंगभव २३४, २६ ।
 तिष्यङ्मुख— (नक्षत्रविशेषः),
 तिष्यञ्च २८, ३५ । ३३४, २६ ।
 तिल २४१, ३८ । २०२, ३ ।
 तिलक ३५, १६ ।
 तिलकव्रत २०, ३० ।
 तिलकचतुर्थी २४, १० ।
 तिलोत्तमा २०४, ५१ ।
 तिष्ठत् १६३, ३६ ।
 तिष्ठत १७५, ४१ ।
 तिष्ठति १७५, ४१ ।
 तिष्ठेत् १७५, ४६ ।
 तिष्ठेताम् १७५, ४६ ।
 तिष्ठेयु १७५, ४६ ।
 तिष्य ३, ६१ । ४, १६ । ६, २४ । ६, १७ । १४, ४७ ।
 तिष्यक= (पीपमासः),
 'तो' ५, ६ ।
 तीक्ष्ण ३६, ३१ ।
 तीक्ष्णकर ३३, ३ ।
 तीक्ष्णधारणम् ६, २० ।
 तीक्ष्णदीप्ति ३३, ४६ ।

तीक्ष्णवृत्ति ३३, ३ ।
 तीक्ष्णमानु ३३, ४ ।
 तीक्ष्णभास् ३२, २३ ।
 तीक्ष्णमयूख ३३, ४६ ।
 तीक्ष्णमहस् ३३, ४ ।
 तीक्ष्णगूक २०२, १६ । ६६, १ ।
 तीक्ष्णाशु ३२, ३३ ।
 तीक्ष्णोक्षतनुभू ५३, ७ ।
 तीर= (तटम्)
 तीर्थ १२४, २५ ।
 तीर्थकर २०६, ८ ।
 तीर्थङ्कर २०६, ८ ।
 तीर्थपाद २१५, ५४ ।
 तीर्थराज २२६, १८ ।
 तीव्र ३०, २८ । २२८, २६ । २५२, १० ।
 तीव्रकर ३३, ४ ।
 तीव्रकरजात ५३, ७ ।
 तीव्रदीप्ति ३३, ५० ।
 तीव्रमातु ३३, ४ ।
 तीव्रविनोचन ४४, २६ ।
 तीव्रा २०६, ३३ । २११, ३५ ।
 तीव्राशु ३२, २३ ।
 तीव्रोक्षतनुभू ५३, ७ ।
 तु= (पञ्चाक्षर पादपूरण वा),
 तुङ्ग ५६, १८ । २५३, २७ । १०१, ४७ । २५३, २७ ।
 तुङ्गगृह ५६, १८ ।
 तुङ्गभ ५६, १८ ।
 तुङ्गभवन ५६, १८ ।
 तुङ्गराशि ५६, १६ ।
 तुङ्गसं ५६, १६ ।
 तुङ्गा १३, ४ ।
 तुङ्गिन= (उच्चमस्त्यग्रहः),
 ३८, ३२ ।
 तुङ्गी १३, ४ ।
 तुङ्गीपति ३६, २४ ।
 तुङ्गीय ३६, ४६ ।

तुन्द= (अल्पम्)
 तुन्द्यायुष १४१, २२ ।
 तुन् ४५, ३७ ।
 तुदी २१०, ४७ ।
 तुण्ड २०१, ४४ ।
 तुण्डि
 तुण्डिरेरि २०२, ५२ ।
 तुण्डिन् २३०, ३४ ।
 तुल्य २३६, १४ ।
 तुन्द २३२, ५२ ।
 तुन्दकूपिका २१४, ३६ ।
 तुन्दकूपी २१४, ३६ ।
 तुन्दि २३२, ५३ ।
 तुनुव २५, ३५ ।
 तुभ २४१, २६ ।
 तुम्बु २५, ३५ । २०६, १ । २४७, ८ । १६६, ५ ।
 तुल
 तुल ३८, १३ ।
 तुल्यतनु २६, ५१ ।
 तुलगजं २६, ५२ ।
 तुलङ्ग ५, ३० । ३८, १३ ।
 तुलङ्गजघन २६, ५२ ।
 तुलङ्गम ३८, १३ ।
 तुलङ्गवदन २४६, ५५ ।
 तुलङ्गाङ्ग २६, ४६ ।
 तुलङ्क २७, १२ । २४४, १६ ।
 तुलापाह २३६, ३६ ।
 तुलीय ८६, २६ ।
 तुलीयक ८६, २६ ।
 तुल्य ११२, ११ ।
 तुल्यपाद २८, ३४ ।
 तुल २६, २८ । २०२, ५४ । २३६, ३६ ।
 तुलक २६, ३० ।
 तुलभूत् २६, ३० ।
 तुलसी= (सुपविशेषः) ।
 तुलसीविवाह २३, १८ ।

तुला २५, २७ । २६, २८ । २८, ७ । १२८, २१ । २८, ४१ । २८, ४४ । २८, ५१ । ५६, १ ।
 तुलाधर ३३, ३२ । ६०, ८ ।
 तुलाभूत् २६, ३० ।
 तुलामान ५८, २६ ।
 तुलाराशि २७, ४६ ।
 तुलित २५४, १० ।
 तुलिन् २६, ३२ ।
 तुली २६, २८ ।
 तुल्य २५३, ५२ । २५४, १० ।
 तुल्यता २४८, ४६ ।
 तुल्यविक्रम २३१, ४५ ।
 तुवरी १३६, १७ । २०२, २५ ।
 तुवानल २४०, २७ ।
 तुवार ४२, २१ । ४२, २५ ।
 तुहिनर्तु १५, ३० ।
 'तु' ५, ६ ।
 तुल्यवेद २२०, ५२ ।
 तुल्य १०१, ३० ।
 तुल्यकैन्द्र १०१, ६२ ।
 तुल्य १२२, ४१ ।
 तुल्यपाद २८, ३५ ।
 तुल २६, २८ । २०२, ५४ ।
 तुलक २०२, ५४ ।
 तुलभूत् २६, ३१ ।
 तुला २०२, ४६ ।
 तुलाश १०८, १३ ।
 तुलारा १०४, १७ ।
 तुलीय २५, ४६ । ८५, १ । १२१, ४८ ।
 तुलीया २, १६ । २, ३२ । ३, २० । ८५, १ ।
 तुलत् ३८, ३२ ।
 तुलत् ३८, ३२ ।
 तुलि ३८, ३३ ।
 तुलित ३१, ३८ ।
 तुप २४६, २१ ।
 तुपा २४६, २१ ।

तृपात्तं १२६, ४२ ।
 'तृ' ५, ६ । १७८, ३४ ।
 तेजपति ३३, ५ ।
 तेजस् ३६, २७ । १२१,
 ४८ । २०३, ३८ । २३६,
 १६ ।
 तेजसापति ३३, ५० ।
 तेजसाराधि ३३, ५० ।
 तेजोनिधि ३३, ५ ।
 तेजोराशि ३३, ५ ।
 तैर २०१, ४४ ।
 तैश्णिक ६, ५६ ।
 तैलिल १०, ४६ ।
 तैप १४, ४७ ।
 'तो' ५, ६ ।
 तोक ४५, ३७ ।
 तोम ७, ४३ । २१७,
 ४० । १२२, १५ ।
 तोयद २३६, २१ ।
 तोयदर्शन १०७, ३५ ।
 तोयधर २७, ७ ।
 तोयनिधि २१८, १८ ।
 तोयप ८, १० ।
 तोयपति ८, १० ।
 तोयमूत्र २७, ६ ।
 तोयलोप १०७, ३० ।
 तोयाद्वान् १०७, २५ ।
 तोयास्त १०७, ३० ।
 तोयास्तमन १०७, ३१ ।
 तोयोदय १०७, २५ ।
 तोयोद्गम १०७, २५ ।
 तोक्ष २६, ४१ ।
 तोक्षक २६, ४५ ।
 तोक्षिन् २६, ४१ ।
 तोलि २६, २६ ।
 तोलिक २६, ३१ ।
 तोलिन् २६, २६ ।
 त्यक्त ६२, १५ ।
 त्यक्तव्य ६२, २३ ।
 'त्यज्' १७१, ४६ ।
 त्यजत १७१, ४६ ।
 त्यजत् १७१, ३८ ।
 त्यजतम् १७१, ४६ ।

त्यजतात् १७१, ४६ ।
 त्यजतात् १७१, ४४ ।
 त्यजताम् १७१, ४५ ।
 त्यजति १७१, ३८ ।
 त्यजन् १७१, ४४ ।
 त्यजन ६२, १८ ।
 त्यजनीय ६२, २३ ।
 त्यजन्ति १७१, ३८ ।
 त्यजन्तु १७१, ४५ ।
 त्यजते १७१, ४६ ।
 त्यजन्ते १७१, ४६ ।
 त्यजानि १७१, ४७ ।
 त्यजाम १७१, ४७ ।
 त्यजाव १७१, ४७ ।
 त्यजेत् १७१, ३६ ।
 त्यजेताम् १७१, ३६ ।
 त्यजेते १७१, ४६ ।
 त्यजेयुः १७१, ३६ ।
 त्याग ६२, २० । २५१, २२ ।
 त्यागयोग्य ६२, २४ ।
 त्यागाहं ६२, २४ ।
 त्याजयति १७१, ५० ।
 त्याजयते १७१, ५० ।
 त्याजित = (द्विजित),
 त्याज्य ६२, २४ ।
 नय = (नितयम्), ७०,
 १० । ७३, १६ । २३५,
 १५ ।
 नय . पञ्चाश ६७, ६ ।
 नय पञ्चाशत् ७३, ४६ ।
 ८२, २० ।
 नय पञ्चाशत्तम ६७, ६ ।
 नय पष्ट ८७, २८ ।
 नय पष्टि ७३, ५१ ।
 ८२, ४५ ।
 नय पष्टितम ८७, २८ ।
 नय सप्तत् ८७, ४७ ।
 नय सप्तति ७३, ५६,
 ८३, २० ।
 नय सप्ततितम ८७, ४७ ।
 नयश्चत्वारिंश ८६, ३७ ।
 नयश्चत्वारिंशत् ७३, ३६ ।
 ८१, ३७ ।

नयश्चत्वारिंशत्तम ८६,
 ३७ ।
 नयस्त्रिंश ८०, ४२ ।
 नयस्त्रिंशत् ७३, ३४,
 ८०, ४५ ।
 नयस्त्रिंशति ८०, ४५ ।
 नयस्त्रिंशतितम ८६, २३ ।
 नयस्त्रिंशत्तम ८६, २३ ।
 नयो = (निवेदी) २११,
 २१ । २१३, १३ ।
 नयोत्तु ३३, ५ ।
 नयोत्तप ३३, ६ ।
 नयोमूनि ३३, ६ ।
 नयोदश ७३, २२ । ८५,
 २२ ।
 नयोदशक ८५, २२ ।
 नयोदशतम ८५, २२ ।
 नयोदशन् ७८, १ ।
 नयोदशपञ्चक ८३, १ ।
 नयोदशी २, २२ । २,
 ४४ । ३, २० । ८५, २३ ।
 नयोनवत ८८, २५ ।
 नयोनवति ७४, ६ ।
 ८४, ८ ।
 नयोनवतितम ८८, २५ ।
 नयोविश ८६, ५ ।
 नयोविशत् ७६, ३५ ।
 नयोविशति ७३, २६ ।
 ७६, ३५ ।
 नयोविशतितम ८६, ६ ।
 नयोविशत्तम ८६, ५ ।
 नयरेणु ६०, ३१ । ६१,
 १ । ६५, ३ । ६५, ६ ।
 नयरेणुपष्टक
 नस्त = (भोतश्चक्रितो वा),
 नायुप २२८, ५३ ।
 नायमाशु = (रक्ष्यमाण),
 नास = (अभयम्), १२३,
 ७ ।
 निस ८६, १६ ।
 निसक = (निसङ्गि श्रोत),
 निसत् ७३, ३३ । ८०,
 ३२ ।

निघति ८०, ३२ ।
 निघतितम ८६, १६ ।
 निघत्तम ८५, ३५ । ८६,
 १६ ।
 निघाद्गम १२६, १३ ।
 निघात्त्व १२६, १३ ।
 निघाश १२६, १३ ।
 निघाशक १२६, १४ ।
 नि ७०, १० । ७३, १६ ।
 ७४ ३० । ७४, ३० ।
 ७४, ३० । ७४, ३० ।
 नि ७८-३१ १३१,
 ४६ ।
 निवपूर्वा ८, ४६ ।
 निवुद् २१५, २१ ।
 निकालम् - (कार्यकाल-
 तत्पूर्वपरिकालानि)
 निकालन = (सर्वज)
 निकालदशिन = (भूत-
 भविष्यद्वर्तमानवेत्ता)
 निकालविद् २०६, ८ ।
 निहति ७६, १७ ।
 निहृत्त्व ८६, ७ ।
 निकोण १२२, ५२ ।
 १३५, २८ । १२४,
 ३२ ।
 निकोणगृह १२६, ४२ ।
 निकोणभ १२६, ४२ ।
 निकोणभवन १२६, ४२ ।
 निकोणार्ध १२६, ४२ ।
 निकोत्तरा ८, ४६ ।
 निगुण = (मत्वाद्य),
 निगुणा १०४, ६ ।
 निघन ८०, २२ ।
 निचतुर ८८, ५५ ।
 निचतुष्क ७७, १७ ।
 निचत्वारिंश ८६, ३८ ।
 निचत्वारिंशत्
 निचत्वारिंशत्तम ८६, ३८ ।
 निचरण ८६, १४ ।
 निजगन्तमस्य ३४, २० ।
 निजोवा १०४, ६ ।
 निज्या १०४, ६ ।

त्रिगुणा १०८, १४। २१८,
४२।
त्रितनु ३२, २४।
त्रितय ७८, ३१। १२१,
५६।
त्रितिक ७६, १८।
त्रितिकोण १२८, ३६
त्रिदश १६७, २७
त्रिदशक ८०, ३३।
त्रिदशगुरु ४७, ५१।
त्रिदशतम ८५, २२
त्रिदशशीघका २२६, १८।
त्रिदशपापविद् ५, ३०।
त्रिदशान् ८०, ३४
त्रिदशनायगुरु
त्रिदशपगुरु ४८, १६
त्रिदशपातिगुरु ४८, ४२।
त्रिदशपतीग्य ४८, १६
त्रिदशराजगुरु ४८, ४३।
त्रिदशबन्ध ४७, ५१।
त्रिदशसचिव ५८, १६।
त्रिदशतपप्रदिवाकूत् ४८, ३०।
त्रिदशचार्ष ४७, ५१।
त्रिदशायुध २३८, ३।
त्रिदशराशोग्य ५०, ४५।
त्रिदशाधि ४७, ५२।
त्रिदशाध्य ४७, ५१।
त्रिदशालय १६८, ३।
त्रिदशावाय १६८, ४।
त्रिदशेज्य ४७, ३०।
त्रिदशेज्य ४७, ३०।
त्रिदशेन्द्र ६, १५।
त्रिदिव ७८, ६। १६८, ४।
त्रिदिवाधीन
त्रिदिवाध्वान्दिन ८८, ४३।
त्रिदिवेयान्
त्रिदिवेसारीह्य ५०, ४६।
त्रिधा ८८, २८।
त्रिधामन् २३६, १४।
त्रिधातुक २३२, १।
त्रिदता २०५, ६।
त्रिधयन ६, ७।
त्रिधयन घृहारत्न ४१, ५२।

त्रिनवत ८८, २६।
त्रिनवति ८४, ८। ८८,
२६।
त्रिनवतितम ८८, २६।
त्रिनेत्र २२७, ४८।
त्रिनेत्रपूडामणि ४१, ४४,
त्रिनेत्रदिग् २३२, १२।
२३४, १२।
त्रिनेत्रसं ६, ७।
त्रिपञ्चक ७८, १६।
त्रिपञ्चन् ७८, १५। ८८,
५६।
त्रिपञ्चाश ८७, ७।
त्रिपञ्चाशत् ८२, २०।
त्रिपञ्चाशत्तम ८७, ७।
त्रिपताकचक्र १३१, २५।
त्रिपताकी १३१, २५।
त्रिपथगा २२६, १६।
त्रिपद ८६, १५।
त्रिपदा २०८, ५।
त्रिपदादेवी २०८, ५।
त्रिपदा २१५, ५४।
त्रिपाद ८७, १५। २४५,
५१।
त्रिपादतक्षन् ६, २७।
त्रिपिष्ट १६८, ४।
त्रिपुट २०२, २१।
त्रिपुर २३०, १।
त्रिपुरातक २२७, ४८।
त्रिपुरारि २२७, ४८।
त्रिपुरोत्सव २३, २७।
त्रिपुच्छरभीम
त्रिपूर्वा—८, ४६।
त्रिम १०२, १५।
त्रिमञ्जा १०४, ६
त्रिमहीन ११८, २६।
त्रिमहीनतम ११८, २६।
त्रिभाग १२८, १६
त्रिभोग ११८, ३०।
त्रिभोक्तृ १०२, २०।
त्रिभोक्तृ ११८, ३०।
त्रिभोक्तृ ११८, ३०।
त्रिमार्गगा २२६, १६।
त्रिमार्गी २२६, १६।

त्रिमूर्ति ३२, २४।
त्रिमूर्तिपुत्र ५२, ५१।
त्रिमूर्तिभू ५२, २७।
त्रिमयली ८, ५४।
त्रियामा १३, ४। ५२, ३।
त्रियामारमण ५१, २४।
त्रियामेध ३८, ५६
त्रियामेधर ४०, ३२।
त्रियुग्म तारा ८, ५४।
त्रियुग्मी ८, ५५।
त्रिरान—(रानिचयम्),
त्रिराशीघ १३०, ४०।
त्रिलव १२८ ५६
त्रिलोकीरान २३६, ३७।
त्रिलोचन २२७, ४८
त्रिवर्ष ७६, १८।
त्रिविक्रम २१५, २१।
त्रिविध—(त्रिप्रकारम्),
त्रिविधोपासद्धि १३७, २८।
त्रिविष्टप १६८, ४
त्रिविष्टपसद १६७, ३८।
त्रिसत ८४, ४४
त्रिसारम् २४२, २१।
त्रिसिरोनेत्रनामन् ७५, २५।
त्रिपङ्क ७६, ५।
त्रिपट ८७, २६
त्रिपटि ८२, ४५।
त्रिपटितम ८७, २६।
त्रिपुम् ७७, १५।
२११, २७।
त्रिष्ट ६२, ३१।
त्रिस् (वारनयम्)
त्रिसन्ध्य १२, ५०।
त्रिसन्ध्यक १२, ५०।
त्रिसप्तक ७६, २५।
त्रिसप्तत ८७, ४६।
त्रिसप्तति ८३, २०।
त्रिसप्ततितम ८७, ४६।
त्रिसप्तन् ७६, २४।
त्रिलोत्स २२६, १६।
त्रिलुत्—(त्रिसोत्तम्)
त्रिहायणी—(द्विपदी),
त्रुटत—(विच्छेद)

(‘दृष्टम्’ इ० भा०)
नुटि ११, ४०। २५३, ४१।
नुटित—(क्षिप्तः),
नुटो ११, ४०। २५३, ४१।
नुता १७, ३७। १७, ४१।
७०, ५। २३६, ४३।
नुतायुग १७, ३७।
नुतायुगसदृह १३६-४४।
नुतायुगसदृह १३६, ४४।
नुधा ८८, ४२।
नुधा ८८, ४२।
नुतैय ५२, २८।
नुतायुग ६५, ५०।
नुविध्य ८८, ४२।
नुय १२८, ५६।
नुय—(शिवः),
नुय—(प्रणवः),
नुयुल—(प्रमाणविशेषः),
नुयि ८६, १५।
नुयिकवत्तारिस्तु
८१, ३८।
नुयिकानिस्तु ८०, ४६।
नुयिकानिस्तु ८०, ४६।
नुयिकदशान् ७८, १।
नुयिकनवति ८४, ८।
नुयिकपञ्चाशत् ८२, २१।
नुयिकविशति ७६, ३६।
नुयिकपटि ८२, ४५।
नुयिकसप्तति ८३, २०।
नुयिकशोति ८४, ४४।
नुयिका २२६, २०।
नुयुतयोग—(त्रिपदायुगा-
त्मकयोगः),
नुयुत २०६, ४३।
२२७, ४८।
नुयुतसत् २४२, ५२।
नुयुका २३१, १०।
नुयुत ८८, ७।
नुयुति ८३, ४४।
नुयुतितम ८८, ७।
नुयुत ७, ३६।
नुयुतविशति
नुयुत ८, ५०।

स्वर्णोच्चर २१६, ३४ ।
स्वप् २४२, ४४ ।
स्वप् २४२, ४४ ।
स्वप् २४२, ४४ ।
स्वरित १०१, ३० ।
स्वप् ६१, २२ ।
स्वप् ४, ३८ । ६, ६३ ।
१३, २२ । १७, २२ ।
३२, ५ ।
स्वप्देवता ६, ६३ ।
स्वप्देवत्व ६, ६३ ।
स्वप्देवत्व ६, ६४ ।
स्वप् ६, ६४ ।
स्वाप् ३५, २७ ।
स्विप् ३६, २३ ।
स्विप् ३६, २३ ।
स्विपानायक ३३, ५० ।
स्विपानिधि ३३, ६ ।
स्विपापति ३३, ६ ।
स्विपामु ३३, ७ ।
स्विपामि ३३, ७ ।
स्विपि ३६, १६ ।
स्विपी ३६, १६ ।

थ—

‘थ’ ५, १७ ।

द—

दंश=२१४, १७ ।
दशक २१४, १७ ।
दशमीदक २४३, २ ।
दष्टिन् २२३, ३६ ।
दक २१७, ४१ ।
दक्ष १६६, १६ । २०७, ६ ।
दक्षकन्या २३१, १० ।
दक्षजा ३, ५५ । २३१, १० ।
दक्षजाजानि ४०, ३३ ।
दक्षजापति ४०, ३३ ।
२६२, २२ ।
दक्षजारमण्यारमसम्भव
४६, ५६ ।
दक्षप्रजापति=प्रजापति-
विशेष ।
दक्षप्रजापतिकन्या ३७, ३ ।

दक्षसावर्णि १८, १ ।
दक्षमुत्थ ४०, २३ ।
दक्षा ४४, ६ ।
दक्षिण २३३, ३७ ।
दक्षिणगोल १५, ५४ ।
१५, ६१ ।
दक्षिणदिक्पाल २४१, ३३ ।
दक्षिणदिग्निवासिराधि
२३४, ५० ।
दक्षिणदिग् २३३, ५२ ।
दक्षिणपथावलम्बिन्
१६, १६ ।
दक्षिणभाग ११८, ६ ।
दक्षिणमागंगागामिन १६, १६ ।
दक्षिणपि २००, १ ।
दक्षिणवर्तचारिन् १६, १७ ।
दक्षिणवर्तन् १६, १३ ।
दक्षिण (गो) स्य ३६, ७ ।
दक्षिणा २००, ८ ।
दक्षिणामि २३८, ४१ ।
दक्षिणाङ्ग १२६, ६ ।
दक्षिणाधिप २४१, ३३ ।
दक्षिणाधिन १६, ४ ।
१६, १३ ।
दक्षिणारति २००, २ ।
दक्षिणाक्षरपति २४१, ३३ ।
दक्षिण ३६, ७ ।
दक्षिणोत्तरगोल १५, ५८ ।
दक्षार्णव= (निर्जलदेवो-
जलोत्पत्तिविज्ञानम्),
दक्ष= (ग्रन्थिस्पष्ट)
दक्षपति= (निधिविशेष)
दक्षपि= (दिग्विशेष),
दक्षम= (रत्नादीनाम्मा-
दिसप्तमार्ग),
दक्षमन्त्रसङ्घ १३६, २३ ।
दक्षमन्त्रकल १३६, २३ ।
दक्षमन्त्र= (ग्रन्थसम्भव),
दक्षपटका= (आमक),
‘ईट’ ‘स्वपरा’ इति
दक्ष ११, ५१ । १२ १६
३६, ५४ । १३०, १५ ।
दक्षद्वय १२, १ ।

दण्डधर ५, ३७ । २२६ ।
१६ ।
दण्डधार, २४१, ३४ ।
दण्डनीति २१३, १४ ।
दण्डनीय= (दण्ड्य),
दण्डभूत २४१, ३४ ।
दण्डयाम २००, १ ।
दण्डसहस्रद्वय ६६, ३५ ।
दण्डपुरषो ३६, ५५ ।
दण्डेय ५, ३७ ।
दण्ड्य= (दण्डनीय),
दत् २१४, १७ ।
दत्त= (कृतदानम्),
‘दत्त’ १८६, १७ ।
दत्तक= (पुत्रविशेष),
दत्तजन्तो २३, ४५ ।
दत्तनेत्र १६३, २७ ।
‘दत्तो’ २५६, २० ।
दत्तार २४१, ३५ ।
दत्त= (प्रयच्छन्),
‘दत्ति’ १८६, १७ ।
ददते १८६, १३ । १८६,
२० ।
ददन= (दानम्),
‘ददन्ते’ १८६, १३ ।
ददाति १८६, १३ ।
ददाते १८६, २० ।
ददीत १८६, २० ।
ददीयाताम् १८६, २० ।
ददीरन् १८६, २१ ।
ददीत १८६, १३ ।
ददीते १८६, १३ ।
ददीयाताम् १८६, १३ ।
ददीरन् १८६, १४ ।
दद्यात् १८६, १७ ।
दद्याताम् १८६, १८ ।
दद्यु १८६, १८ ।
दद्म= (रोगविशेष),
ददति १७७, ११ ।
ददते १७७, १६ ।
ददाति १७७, ११ ।
ददाते १७७, १६ ।
दधि= (गोरस्य)

दधिमत् ३८, १३ ।
दधिनावत् ३८, १४ ।
दधिज= (नवनीतम्),
दधियत् २१, ५२ ।
दधिसमुद्र २१८, ३७ ।
दधीत १७७, १६ ।
दधीयाताम् १७७, १७ ।
दधीरन् १७७, १७ ।
दध् २४१, ३४ ।
‘दध्यात्’ १७७, १२ ।
दध्याताम् १७७, १२ ।
दध् १७७, १२ ।
दनायुषा ३७, ११ ।
दनु ३७, ११ ।
दनुज २०१, ५ । ५१, ४६ ।
दनुजगुरु ५०, २४ ।
दनुजदलहर २४५, २१ ।
दनुजद्वि १६७, ४१ ।
दनुजनाथ ५४, १४ ।
दनुजनाथार्थ ५०, ४६ ।
दनुजनुत ५०, २४ ।
दनुजन्तु सौवस्तिक ५१, १३ ।
दनुजपुत्र ५०, २४ ।
दनुजमित्रिन् ५०, २४ ।
दनुजराजगुरु ५१, ३ ।
दनुजराजपुरोहित ५१, २० ।
दनुजवन्द्य ५०, २५ ।
दनुजवर्चि ५०, ४६ ।
दनुजसूरि ५०, २५ ।
दनुजाचार्य ५०, २५ ।
दनुजाधिपेज्य ५०, ४७ ।
दनुजामात्य ५०, २६ ।
दनुजाचित ५०, २६ ।
दनुजार्च्य ५०, ६ ।
दनुजैन्द्रमित्रिन् ५०, ४७ ।
दनुजेय ५४, २ ।
दनुजनाथचित ५१, ३ ।
दनुजनुजन्मन् ५१, ४६ ।
दनुजन्दनमित्रिन् ५१, ४ ।
दनुजु ५१, ४७ ।
दनुभव ५१, ४७ ।
दनुभू ५१, ४७ ।
दनुनुत ५१, ४७ ।

दन्त २१४, १७ ।	दर्शक १४२, २०	दसकण्ठ २६०, ८ ।	दसान्निवेश १४३, ५० ।
दन्तच्छद २१४, १२ ।	दर्शन ७५, २६ । १०६,	दसकृति ८४, २१ ।	दशान्त्यक ७३, १७ ।
दन्तच्छदन २१४ । १२ ।	४५ । ११६, १३ ।	दसकृत्त्व=(दसवारम्),	दशाग्रवेश १४३, ५० ।
दन्तत्रिक ८४, १२ ।	दर्शनप्राप्त	दसकौटि ७३, ११ ।	दशाफलवत २१, ५८ ।
दन्तद्वय ८८, ४१ ।	दर्शनयोग १६३, ५० ।	दसधनसप्त ८४, २६ ।	दशाब्ज ७३, १२ ।
दन्तनामन् ८०, ४५	दर्शनयोग्य=(दर्शनीय.)	दशन् ७७, ६ । २१४,	दशावतार २१५ । ५५ ।
दन्तवस्त्र २१८, १२ ।	दर्शनार्ह=(दर्शनीय.)	१७ ।	दशाव्यय २२७, ४६ ।
दन्तवासन् २१४ । १२ ।	दर्शनी २०५, ६ ।	दसतय ७७, ६ । ८५ । १४	दशाश्व ३८, ४७ । २६०,
दन्तालय २०१, ४४	दर्शनीय=(दक्षितव्य.),	दशति ८४, १६ ।	६ ।
दन्ताक्षर २३२, २५ ।	दर्शनद्वय २१३, ५४ ।	दसदशक ८४, १६ ।	दशाष्टक ८३, ३२ ।
दन्तिन् २०३, ५५ । २३२,	दर्शनप्रतिपत्तिसन्धि ११५, ८ ।	दशधा=(दशप्रकार),	दशासन्निवेश १४३, ५० ।
२५ ।	'दशयत्' १८८, ४ ।	दशान २१४, १७ ।	दशाह=(दशदिनसमुदाय.)
दन्तगुह ६, ३१ । २२३ ।	दशयति १८८, ४ ।	दशानगृह २०१, ४४ ।	दशालम् २२७, ४६ ।
४० ।	दशयते १८८, ८ ।	दशनवक ८४, ३ ।	दष्ट=(दक्षितः),
दन्त्र २५३, ४१ ।	दशयन्ति १८८, ४ ।	दशनवासस् २१४, १३ ।	दस्म २३७, १६ ।
दन् २३५, १० ।	दशयन्ते १८८, ८ ।	दशनिर्गर्व ७३, १४ ।	दस्तु ३७, ३८ । १२३, ७ ।
दमून्स २३६, १५ ।	दशयित् १४२, २० ।	दशमोच्छिष्ट २१४, १३ ।	दत्त ५, ३१ ।
दम्पती १४०, ४ ।	दशयेत् १८८, ५ ।	दशबाहु २२७, ४६ ।	दक्षदेवता ५, ३१ ।
दम्भ २३८, ४ । २२०, ३८ ।	दशयेत १८८, ८ ।	दसम् २६, ५५ । ७७, ५ ।	दक्षनामन् ७४, २३ ।
दम्भोति २३८, ४ ।	दशयेताम् १८८, ५ ।	८५, ११ ।	दक्षी ४, ३३, ७४ । २३ ।
दम्भोतिनृदिज्य ४८, १७ ।	दशयेते १८८, ८ ।	दसमलम्भ=(लग्नशिरोप)	दहन ५, ४४ । ३०, ३२ ।
दम्भोतिनृमग्नित् ४८,	दशमेयाताम् १८८, ६ ।	दशमिन्=(श्रुतिवृद्ध.),	२३६, १६ ।
४८ ।	दशयेयुः १८८, ५ ।	दसमी २, २१ । २, ४१ ।	दहनकिरण ३४, २१ ।
दम् ३५, २० । ३६, ५१ ।	दशयेरन् १८८, ६ ।	८५, ११ ।	दहनकैतन ३४, २२ ।
दया १२४, २५	दशरात्रि ४२, ७ ।	दशमोत्सव २३१, ५५ ।	दहनप्रिम २३६, ६ ।
दयावती २११, ३६ ।	दशविषद् ३६, २७ ।	दशारथ=(रामजनक)	दहनायु ३३, ७ ।
दयित ३५, २० । ३६, ५१	दशानि ६८, २७ । ११५,	दशारथसप्त २२८, १ ।	दहनारात्रि २१६ । ५१ ।
दयिता २६, १६ । २०५,	६ ।	दशतत्र ७३, १०	दहनारि २१३, ४१ ।
२३ ।	दक्षित २०५, ३० ।	दशतर्ग ८४, २१ ।	दहनीय=(दाह्यः),
दर १२३ । ७ ।	दक्षिन् १४२, २०	दशतर्ग ८४, २१ ।	'दा' ५, १६ ।
दरिद्र १३१, १६ ।	दक्षिणी २०५, ६ ।	दशतर्ग ८४, २१ ।	दाशायणी २०३, ३८ ।
दरी=(धन्वरा)	दक्ष १३, ५१ । ८६,	दशतर्कर ३४, २२ ।	दाशायणीयज=(यजगिरोप)
दरु २०३, ५५ ।	१८ । १७७, ३० ।	२६०, १३ ।	दाशायणी ३, ५६ । २३१,
दरु २०३, ५५ ।	दक्षमास—१३, ५१ ।	दशतर्कर ३४, २२ ।	१० ।
दरु २०३, ५५ ।	दक्षित ८६, ३० ।	दशतर्कर ३४, २२ ।	दाशायणीमान्त ४१, २४ ।
दरु २०३, ५५ ।	दक्षिन् २३६, ३७ ।	दशतर्कर ३४, २२ ।	दाशायणीमानि ४१, २४ ।
दरु २०३, ५५ ।	दक्षिन्=(दक्ष), २३६,	दशतर्कर ३४, २२ ।	दाशायणीनामकदेहजग्मन्
दरु २०३, ५५ ।	३७ ।	दशतर्कर ३४, २२ ।	५६, ५६ ।
दरु २०३, ५५ ।	दक्ष १६६, ३६ । २४०,	दशतर्कर ३४, २२ ।	दाशायणीनामकदिमहन्
दरु २०३, ५५ ।	३५ ।	दशतर्कर ३४, २२ ।	५५, ३३ ।
दरु २०३, ५५ ।	दक्षानि=(दायानस),	दशतर्कर ३४, २२ ।	दाशायणीपति ४१, २५ ।
दरु २०३, ५५ ।	दक्षोयस=(श्रुतिदूरम्),	दशतर्कर ३४, २२ ।	२६२, २१ ।
दरु २०३, ५५ ।	दक्षक ७७, ५ । २१४, १७ ।	दशतर्कर ३४, २२ ।	दाशायणीपरिवृद्ध ४१, ५३ ।

दाक्षायणीनरिवृद्धाङ्ग
तनुद्वय ४६, ५७ ।
दाक्षायणीरमण ४१, ४५ ।
'दाक्षिणात्य'=(दक्षिण-
दिग्भव),
दाण्डयाता २४, ३७ ।
दातव्य=(दानीय),
दातु=(दानशील)
१३०, २१ ।
दान ३६, ३७ । २२६, ७ ।
दानव ७, ३३ । २०१, ५ ।
दानवगुह २६४, १ ।
दानवगुह २१८, १८ ।
दानवनाथनमस्व ५१, १४ ।
दानवप ४४, २ ।
दानवपूज्य ५०, २६ ।
दानवप्रिय ५०, २७ ।
दानवमन्त्रिण ५०, २७ ।
दानवदायक ५०, ४८ ।
दानवराज पूजितपाद
५१, २२ ।
दानवराज पूज्य ५१, ४ ।
दानवराजबन्धित ५०, ४८ ।
दानवबन्धित ५०, ४८ ।
दानवबन्ध ५०, २७ ।
दानवबन्धदेव ५१, ५ ।
दानवबन्धनाथ ५४, २७ ।
दानववैदिन् ७, ६० ।
१६७, ४० ।
दानवशत्रु १६७, ३६ ।
दानवमुहूर्त ५०, २८ ।
दानववाच्य ५०, २८ ।
दानवापिपति
दानवापीशवन्द ५१, ४ ।
दानवामात्य ५०, २८ ।
दानवारि १६७, ४१ ।
दानवारिमन्त्रि ५८, ४४ ।
दानवाचित ५०, २६ ।
दानवाचित्ताग्रि
दानवाच्यचरण ५१, २५ ।
दानवेज्य ५०, ६ ।
दानवेष्ट ५०, १० ।
दानवेष्ट ५४, २ ।

दानवेष्टवर ५४, १४ ।
दानवोपाध्याय ५०, ४८ ।
दानीय
दामिनी १३०, १७ ।
दामोदर २१५, २१ ।
दाय १२२, १५ । १४४, १३ ।
दायप्रवेष्ट
दायाद १२१, ५६ ।
दार २०८, ११ ।
दारक १२२, ५२ ।
दारकर्म १३६, १० ।
१३६, ३८ ।
दारकिया १३६, ११ ।
१३६, २७ ।
दारण २३३, ३० ।
दारव २१८, १८ ।
दारवमन् १३६, ११ ।
दारयिया १३६, ११ ।
दाण्डप्रिणह १३६, ११ ।
१३६, ३५ ।
दारभ १२३, ३५ ।
दारहयोग १२६, ४४ ।
दारा २०८, ११ ।
दाराकार १२७, ४७ ।
दारासय १२३, ४२ ।
दारिका २६, १७ ।
२०८, ४१ ।
दारिद्र्य=(दरिद्र्यम्),
दारु १३६, ११ ।
दारुक २२७, ३ ।
दारपात्र १३६, ११ ।
दारुप्रादि ११२, ६ ।
दाघु २१६, १७ ।
दानिद २३६, ३७ ।
दाव १६६, ३६ ।
दावाभि २४०, ३५ ।
दावानल २४०, ३५ ।
दाद्यरवि २२६, ३७ ।
२१६, ४५ ।
दायाह २१५, २२ ।
२२४, ३१ ।
दास १२१, ४६ ।
दास्य ५, ३१ ।

दास्यदेवत्य ५, ३१ ।
दिवकरी २०५, ३० ।
दिवचरण ११७, २६ ।
दिवपाद ११७, २६ ।
दिवपाल ७६, १४ ।
दिवगुल २३५, ५५ ।
दिवगुलमेव २३६, ७ ।
दिग्ग १०८, १२ ।
१२६, ८ ।
दिग्गन्त=(मध्यदेशेतरदेश),
दिग्गन्तर २२७, ५० ।
दिग्गवस्तान ३०, १ ।
२२७, ५० ।
दिग्गज ४७६, १४ ।
दिग्ग्या १०४, १० ।
दिग्ग्व ११२, ५ ।
दिग्भव २३४, १७ ।
दिग्पांग १३७, १८ ।
दिग्गव १२६, ८ ।
दिग्गवल ११२, ६ ।
दिग्गवस्त २२७, ५० ।
दिग्गह २५६, ४६ ।
दिग्ग ३७, १० ।
दिग्ग ५१, ३६ ।
दिग्गक्रुध ५०, २६ ।
दिग्गप्रूज्य ५०, २६ ।
दिग्गिजुद्धि सहायनभञ्ज
५१, २५ ।
दिग्गिजमन्त्रि ५०, ३० ।
दिग्गिजापाय ५०, ३० ।
दिग्गिजामात्य ५०, ३० ।
दिग्गिजनय्य ५०, ४६ ।
दिग्गिनन्दनवच ५१, ६ ।
दिग्गिमुत ५१, ३६ ।
दिग्गिमुनमन्त्रि ५१, ७ ।
दिग्गिमुनगुह ५१, १४ ।
दिग्गिमुनगुह ५१, ७ ।
दिग्गिपत्य ५१, ३६ ।
दिग्गि १६८, ५ ।
दिग्ग ३, ३८ । १२, ६ ।
६७, ५ । ६८, २ ।
दिग्गर ३३, ७ । २६१, ३३ ।
दिग्गरुपायप्रूज्य

१०६, ५५ ।
दिग्गरात्मज ५३, ८ ।
दिग्गरात्मजा=(यमुना)
दिग्गराभिन्त्य १०६, ५५ ।
दिग्गरातकर १०६, ५५ ।
दिग्गत् ३३, ८ ।
दिग्गत् ३२, २४ ।
२६१, ३३ ।
दिग्गतिवि २, ३८ ।
दिग्गेश=(मध्यगार)
दिग्गेश्य=(दिग्गान्तोऽग-
मोवा),
दिग्गज १२, ३५ ।
दिग्ग्यातिम्=(मातर),
दिग्गव १०, ३५, ६७, १५ ।
दिग्गव ३३, ८ ।
दिग्गव ५०, १० ।
दिग्गनायक ३३, ५१ ।
दिग्गनायक ५३, ८ ।
दिग्ग ३२, २४ ।
दिग्गति ३३, ८ ।
दिग्गपात=(मपम),
दिग्गिण्ड=(महाराष्ट्र),
दिग्गिणी ३३, ८ ।
दिग्गिणी ६७, १० ।
दिग्गिणी १३१, २६ ।
दिग्गिणी ३३, ६ ।
दिग्गिणी=(रागिण्येय)
दिग्गिणी ३३, ६ ।
दिग्गिणी ३३, ६ ।
२६१, ३३ ।
दिग्गिणी ५२, ५१ ।
दिग्गिणी ६७, १० ।
१०६, २२ ।
दिग्गिणी ६६, ६ ।
दिग्गिणी १६, १२ ।
दिग्गिणी—६७, ११ ।
दिग्गिणी=(प्रभातम्)
दिग्गिणी=(उदायाचनः),
दिग्गिणी ८०, ३५ ।
दिग्गिणी=(मय्याहः),
दिग्गिणी ३३, ६ ।
दिग्गिणी ३३, १० ।

दिनविभु ३३, १० ।	दिवसप्रमाण ६७ । ११,	दिवाह्वय १३, ५७ ।	दीधितिम्—३३, १३ ।
दिनचक्र—१२, ३५, ६७।	दिवसप्रवेश १३१, २६ ।	द्विवि—१८०, ५० ।	दीन १२६, २४ ।
१५ ।	दिवसमणि ३३, ५२ ।	द्विविचर २६, ३१ ।	दीनार ६४, २० ।
दिनशुद्धि १३१, ३४ ।	दिवसमान ६७ । ११,	द्विविचराचार्य ४८, १८ ।	दीप—(गृहोपकरणम्),
दिनस्वामिन् २६१ । ३३ ।	दिवसमिति ६७, १२ ।	द्विविचरगुरु ४७, ५२ ।	दीपक २१०, ३२ ।
दिनाश=(प्राज्ञाद्वय),	दिवसविभु ३३, ५३ ।	द्विविज्ञेय ४७, ३० ।	दीपमाला २३, ६। २३, ८ ।
दिनाष्ट ५४, ४० ।	दिवसव्रज ६८, ४ ।	द्विविपद् २६, २६ । १६७,	दीपमालिका २३, ८ ।
दिनाधियाय ३३, ५१ ।	दिवसव्रात ६८, ५ ।	४१ ।	दीपाली २३, ८ ।
दिनाधिराज ३३, ५२ ।	दिवससकल ६७ । १६ ।	द्विविपन्तुतचरण ४८, ५७ ।	दीपावली २३, ८ ।
दिनादि १२, २७ ।	दिवसाधियाय ३४, २२ ।	द्विवीकम् २६, २७ । १६७,	दीपिका २१० । ५० ।
दिनान्त १२, ४२ ।	दिवसाष्ट ६७, १७ ।	४२ ।	दीप्त १२६, २२ ।
दिनात्यय १२, ४३ । १३, २४ ।	दिवसेष्ट ३२, २५ ।	द्विवीकसादेवगुरु ४८, ५७ ।	२०३, ३६ ।
दिनाष्ट १३, ३६ । ४३, १५ ।	दिवसेष्टा ३३, ११ ।	द्विव्य ३०, २ । ६८, ३१ ।	दीप्तक २०३, ३६ ।
दिनावसान १२, ४३ ।	दिवसेष्टामृत ५३, ६ ।	द्विव्यमायन २४७, ६ ।	दीप्तपिञ्जल २३१, ४५ ।
दिनिका—(दिनभूति)	दिवसेश्वर ३३, ५३ ।	द्विव्यमृत—२५६, १ ।	दीप्तमृति ३३, १३ ।
दिनेष्ट ३२, २४ ।	दिवस्पाति ४५, २७ ।	द्विव्ययुग १७, ३१ ।	दीप्तमृति ३३, १३ ।
दिनेष्टाकरलुप्त १०७, १ ।	दिवः पृथिव्यो	द्विव्यवर्ण १७, ३१ ।	दीप्ता २३८, ५५ ।
दिनेष्टाकान्त्यामिहत १०७,	दिवा १२, ७ ।	द्विव्ययुग १४६, ५५ ।	दीप्ताप्रकाष्ठ २४०, १५ ।
२ ।	दिवाकर ३३, ११ ।	द्विव्योत्पत्त २५८ । १७ ।	दीप्तापा १२७, १८ ।
दिनेष्टाकरलुप्त १०७, २ ।	दिवस्पृथिव्यो ४५, २७ ।	द्विव्य २३५, १५ ।	दीप्ति ३६, २३ । १०५, ७ ।
दिनेष्टातनय ५३, ६ ।	दिवाकरकरच्छन् १०७, २ ।	'दिघत' १८६, २ ।	दीप्तिपति ३३, १४ ।
दिनेष्टाभ—६, ५६ ।	दिवाकरकरव्यासङ्गमुवत	द्विघति १८६, २ ।	दीप्तिमत् ३२, २५ ।
दिनेष्टामृत ५२, ५१ ।	१०६, २ ।	द्विघति १८६, २ ।	दीप्तिरहित ४३, १० ।
दिनेष्टावर ३३, १० ।	दिवाकरसुत ५३, ६ ।	द्विघाप्रिय २२७, ५० ।	दीप्ति २३६, १६ ।
दिनेष्टावरकरच्छन् १०७, २ ।	दिवाकरात्मज २२५, ५३ ।	द्विघा प्रियतन २२७, ५० ।	दीर्घ ११०, १ ।
दिनीय=(महगण), ६८,	दिवागण—६८, ५ ।	द्विघा १११, २२ ।	दीर्घजिह्वा २२३, ४१ ।
३ ।	दिवाचय ६८, ५ ।	द्विघात ४६, १३ ।	दीर्घना १३७, ५५ ।
द्विष्ट २२५, ४७ ।	दिवावीर्य—३३, ११ ।	द्विघामूल २३५ । ५५ ।	दीर्घदशित २५५, ३६ ।
द्विष्टोप २२६, ३८ ।	दिवानाथ ३३, ११ ।	द्विघामूलभेद २३६, ७ ।	दीर्घनिद्रा २२१, ३२ ।
द्विष्ट ३०, १ ।	दिवानाथेन ५२, ५१ ।	'द्विघेत्' १८६, ६ ।	दीर्घपवन २३२, २६ ।
द्विष्ट १२, ६ । ४५, २७ ।	दिवानाथक ३३, ५३ ।	द्विघेताम् १८६, ६ ।	दीर्घपृष्ठ २२३, ४१ ।
१६८, ५ ।	दिवानाथम् १३, ५१ ।	द्विघेताम् १८६, ६ ।	दीर्घप्रेक्षित २५५, ३६ ।
द्विष्ट १२, ६ । ३६, ११ ।	दिवानेत् ३३, ११ ।	द्विघेताम् १८६, ६ ।	दीर्घभारत २३२, २६ ।
द्विष्टावर ३३, ५२ ।	दिवान्ध=(लम्बविरोध)	द्विघेताम् १८६, ६ ।	दीर्घरसन २२३, ४१ ।
द्विष्टावररिपु ५४, २७ ।	दिवान्धिलोचि २८, ४५ ।	द्विघेताम् १८६, ६ ।	दीर्घायु १४५, १६ ।
द्विष्टावृत्त ३३, १० ।	दिवान्धित ३३, १२ ।	द्विघेताम् १८६, ६ ।	दीर्घा २३३, ३२ ।
द्विष्टागण ६८, ४ ।	दिवान्धित ३३, १२ ।	द्विघेताम् १८६, ६ ।	दुःख ३१, ४५ ।
द्विष्टावृत्त ६७, १५,	दिवामणि ३३, १२ ।	द्विघेताम् १८६, ६ ।	दुःखनवमीवत २२, १८ ।
द्विष्टावृत्त १२, ३५ । ६७,	दिवामण्य १२, ३६ ।	द्विघेताम् १८६, ६ ।	दुःखायमान=(दुःखन्त.),
१५ ।	दिवारान १३, ४२ ।	द्विघेताम् १८६, ६ ।	दुःखित=(दुःखी),
द्विष्टान्निकर ६८, ४ ।	दिवारान १२, ४३ ।	द्विघेताम् १८६, ६ ।	दुःखित=(दुःखी),
द्विष्टावृत्त ३३, ५२ । २३६,	दिवारान ६८, ५ ।	द्विघेताम् १८६, ६ ।	दुःखित=(दुःखी),
३७ ।	दिवारान १२, ४० ।	द्विघेताम् १८६, ६ ।	दुःखित=(दुःखी),

देवप्रदत्त २५७, ४४ ।	देवसधन् ११८, ६ ।	देववारी २१०, ११ ।	दैत्यमन्त्रिन् २६३, ४५ ।
देवप्रभू ६ १६, ३७ ८ ।	देवसना ११८, २३ ।	देसात्तर १३१, ६ ।	दैत्यमहित २६३, ४२ ।
देवप्रिय २६३ ३५ ।	देवसमाचित ४८, २० ।	वसिन् २५५, ४८ ।	दैत्ययाजव २६३, ३६ ।
देवप्रलम्ब १६६ ७ ।	देवसावर्णि १८, ३ ।	१२४ ३३ । ४६, १२ ।	दैत्यराजवदित ११, ८ ।
देवनिपजो १६८ ३४ ।	देवसिन्धु २२६, २० ।	४६, १३ ।	दैत्यराजवन्दितनद २६३ ४४ ।
देवनाम्न २०० ४६ ।	देवमुनापुरा १००, ४ ।	दक्षिणातम २५५, ४६ ।	दैत्यस्त्रिज २६३ ४० ।
देवमणि २०३ ११ ।	देवमूत्रवार ६ ६१ ।	देह ४४, ४६ १२१, १८ ।	दैत्यवन्दित ५०, ३३ ।
देवमन्त्रिन् ४७ १३ ।	देवसना २३३, १८ ।	२१६, ४१ ।	दैत्यवध २६३, ४३ ।
२६८ ३८ ।	देवमनापनि २३३, ५ ।	दहकृत् २१६ २४ ।	दैत्यवध कि ११, ४५ ।
देवमन्दिर १३८, २२ ।	देवसं य ३३, १६ ।	दहभारक २२६, ४१ ।	दैत्यवर्दिन १६७, ४३ ।
देवमन्त्रित २६३, ३६ ।	देवमोक्षविष २६३ ३६ ।	दहभूत् २००, ३२ ।	दैत्यान्त्र २१५, २२ ।
देवमान् ६ १६ ३७, ४ ।	देवस्थान १३८, २१ ।	दहभूत २०५, ७ ।	दैत्यसञ्चिव ५०, ३३ ।
देवमाग ३० २ ।	देवाख्या ८० ४६ ।	देहविवर २२३ ३० ।	दैत्यगृह २६३, ४१ ।
१६६ २६ ।	देवापाय ४७, ३२ ।	देहमन्त्रकारिणी २०५, ४१ ।	दैत्यसोवस्तिव २६३, ४२ ।
देवप्रा २०१, ३३ ।	देवाज २३०, ४५ ।	देहान् २०३, ३३ ।	दैत्याचार्य ५०, १३ ।
देवपथ=(सुरपथ) ।	देवाधिपद २०६, ८ ।	देहिनी ४१, ६ ।	दैत्याधिभू १६, ३ ।
देवयाज ४७, १३ ।	देवान्धम् २००, ६६ ।	दैत्ये २०१, ४ ।	दैत्यामात्य १०, १६ ।
२६३, ३३ ।	देवान् २००, ५० ।	दैत्यमन्त्र ५०, ५० ।	दैत्यारि २११, २२ ।
देवयार् १६८, १८ ।	देवापणा २२६, २० ।	दैत्यापूज्य १०, ३१ ।	दैत्यानि २६३, ४३ ।
देवयानी १६३ ३२ ।	देवामात्य ४७, ३२ ।	दैत्यमहित १०, ५० ।	दैत्यानिपद २६३, ४४ ।
देवमु १६३, ४३ ।	देवाम्बिका ६, १६ ।	दैत्यमाराजविन ५१ ७ ।	दैत्यान्ध २६३, ६० ।
देववचनारन ६ ६४ ।	३७, ४ ।	दैत्यवध १० ३१ ।	दैत्यवध २६३, ४४ ।
देवराज २३६ ३८ ।	देवारि २६४, ३० ।	दैत्यवचित ५० ३१ ।	दैत्यव २६३, ४१ ।
देवराजर्षि वनपद २६३, ३८ ।	देवायुध २३७, ५३ ।	दैत्याय ५० १० ।	दैत्य वृद्ध ५०, १४ ।
देवराजाविन ४८, १६ ।	देवारि ४७, ३२ ।	दैत्याय १० ११ ।	दैत्याग्रजिनगद ५१, १६
देवस्थि ५६, २ ।	२६३, ३६ ।	दैत्यवेद्य १०, ११ ।	दैत्याग्रमन्त्रिन् १०, ३३ ।
देवस्थिपती ५०, ६६ ।	देवारितपद २६३, ३८ ।	दैत्य २०१ ६ ।	दैत्याग्रवध १०, ३६ ।
देवस्थिज २६३, ३३ ।	देवाय ४७, १८ ।	दैत्यगु ५०, ११ ।	दैत्यगवध १०, ३४ ।
देवस्थि १८८, १६ ।	देवाग्र २३३ ३८ ।	दैत्याह २१८ १८ ।	दैत्याग्रव १०, १६ ।
देवस्थान १३६, २८ ।	देवाहार २०० १० ।	दैत्यगृह १६ ३ ।	दैत्यापनी २६३, ६० ।
देवस्थान १६८ ६ ।	देवी=(गति विद्या	दैत्यगृहा १४, ३ ।	दैत्यापाम्नाय २६३, ३६ ।
देवस्थान १२८ ५१ ।	रावभली या)	दैत्यगृहा २६३ ४१ ।	दैत्यारि १०, २८ ।
देवस्थान २३३ ३३ ।	देवीननायमाना २३८ ५० ।	दैत्य ५० ११ ।	दैत्यारि १३ ४६ १८, ७ ।
देवस्थान ४७ ३१ ।	देव २६३ ३७ ।	दैत्यमन्त्र २६३ ४३ ।	दैत्यारि ५२ १२ ।
देवस्थान ३० २ ।	देव २६३, ३५ ।	दैत्यारि २६३ ४२ ।	दैत्यारि १०६ २८ ।
देवस्थान १६८, ४३ ।	देवमन्त्रमन्त्र ५१ १५ ।	दैत्यारि २६३ ४२ ८ ।	दैत्य १२७ ४६ ।
देवस्थान १ ३७ ।	देवमन्त्रादि ४८ ४२ ।	दैत्यारि २६३ ४२ १५ ।	देव १७ ३० ।
देवस्थान १६८ ३४ ।	देवस्थान १६८, २६ ।	दैत्यारि २६३, ४२ ।	देवका ११६, २० ।
देवस्थान १६ ३१ ।	देवस्थान ४७ ३२ ।	दैत्यारि २६३, ४२ ।	देवक २१६, ३१ ।
देवस्थान २३६ ३६ ।	२६३ ३६ ।	दैत्यारि २६३ ४३ ।	देवक २२६ २३ ।
देवस्थान १६८ ३६ ।	देवस्थान ४७, ३३ ।	दैत्यारि २६३ ४३ ।	देव २५६ १६ ।
देवस्थान १६ ६४ ।	२६३ ३३ ।	दैत्यारि २६३ ४३ ।	देव २५६ २३ ।
देवस्थान १६ ६४ ।	देवस्थान १००, १६ ।	दैत्यारि २६३ ४३ ।	देव १७, २६ ११७, ४३ ।

द्वादशन् ७७, १८ ।	द्वाविंशतितम ८६, ४ ।	द्वितनु २८, १६ ।	द्विपञ्चामत्तम ८७, ४ ।
द्वादशवाहुक २३३, ६ ।	द्वाविंशत्तम ८६, ३ ।	द्वितय १२१, ४० ।	द्विपद २८, ३१ । १३४, ४७ ।
द्वादशभाग १२६, ६ ।	द्वासीत ८८, ६ ।	द्वितीय=(युग्मा), ७४, २२ ।	२१४, ४५ ।
द्वादशभुज २६०, १० ।	द्वासीत ८८, ६ ।	द्वितीय २४, ४१ ।	द्विपाद २८, ३१ ।
द्वादशमूत्र २१५, ५५ ।	द्वासीतितम ८८, ६ ।	८४, ४८ ।	द्विपादनधन ६, ३१ ।
द्वादशलव १२६, १० ।	द्वोपष्ट ८७, २२ ।	द्वितीयगुण २१४, ४३ ।	द्विपायिन् २३२, २७ ।
द्वादशवर्ग १२८, ३ ।	द्वोपष्ट ८२, ४४ ।	द्वितीयशोभनेन्द्र १०६, १० ।	द्विपारि २६, २ ।
द्वादशपट्टक ८३, १७ ।	द्वोपष्टितम ८७, २२ ।	द्वितीयसीधफलासिद्धि	द्विपारिभ २६, ६ ।
द्वादशसंस्तक ८३, ३६ ।	द्वाप्तत ८७, ३६ ।	१०६, १३ ।	द्विपुष्करयोग=(वागविशेषः)
द्वादशाग १२६, १० ।	द्वाप्तति ८३, १३ ।	द्वितीया २, १८ । २, २६ ।	द्विप्रकृति २८, १७ ।
द्वादशाक्ष १२६, १० ।	द्वाप्ततितम ८७, ३४ ।	३, १८ । ८४, ४२ ।	द्विर्मूर्ति २८, १७ ।
द्वादशाङ्ग ३३, १८ ।	द्वि १२१, ३२ ।	२०८, १२ ।	द्विरद २३२, २७ ।
द्वादशाङ्गुलपरिमाण	द्विक ७४, २२ ।	द्विग ८८, ३० ।	२६०, १ ।
६६, १८ ।	द्विकृति ७४, ४० ।	द्विगि ८६, २२ ।	द्विरदाम्बक २३१, ४६ ।
द्वावनात्मन् ३३, १५ ।	द्विरुव ८६, ७ ।	द्विगिस्त ८० ४१ ।	द्विरत्न ६, ३१ ।
द्वावधिम् ४७, ३३ ।	द्विगुण ८६, ७ ।	द्विगिधति ८० ४१ ।	२३३, ४३ ।
२६०, १० ।	द्विगुणित ८६, ७ ।	द्विगिधतितम ८६, २२ ।	द्विरा ४५, ६ ।
द्वादशाष्टक ८४, १२ ।	द्विचतुष्क ७६, १२ ।	द्विगिधतितम ८६, २२ ।	द्विरागम १३७, ७ ।
द्वादसी २, २१ । २, ४३ ।	द्विचत्वारिंश ८६, ४१ ।	द्विदन्त २३२, २६ ।	द्विरागमन १३७, ७ ।
३, १८ । ८४, १७ ।	द्विचत्वारिंशत्तम ८६, ४२ ।	द्विदश ७७, १६ ।	द्विरात्मव=(द्विस्थभाव- राशिः),
द्वावत ८८, १६ ।	द्विच १७, ४७ ।	द्विदशतम ८५, २० ।	द्विरापाठ=(प्रथिपापाठः)
द्वावर्षति ८४, ६ ।	द्विज २६२, १७ ।	द्विदशन् ७७, १६ ।	द्विरैक २६, ३७ ।
द्वाववतितम ८८, १६ ।	२१४, १८ ।	द्विदेवता ७, १५ ।	२६०, ११ ।
द्वापञ्चाम ८७, ३ ।	द्विजपति ३६, २६ ।	द्विदश ७, १५ ।	द्विर्वर्ग ७४, ४१ ।
द्वापञ्चायत् ७३, ४६ ।	२६२, २१ ।	द्विदेह २८, १६ ।	द्विदिद २१६, २८ ।
८२, १८ ।	द्विजम्भपति ४०, ३४ ।	द्विदेव ७, १५ ।	द्विदिदहन् २२५, १८ ।
द्वापञ्चातम ८७, ३ ।	द्विजराज ३६, २६ ।	द्विदेवत्य ७, १५ ।	द्विदिदारि २१६, २१ ।
द्वापर १७, ३७ । १७, ४३ ।	द्विजराजसेवर ४६, ११ ।	द्विद्विदम्=(योगविशेषः)	२२४, ३२ ।
७०, ६ ।	द्विजराज ४६, ११ ।	१३५, २८ ।	द्विधिपाण २३२, २७ ।
द्वापरदि २६, ७ ।	द्विजराजदहन् ४६, ४३ ।	द्विदिक ७४, ६१ ।	द्विधिमौ २१, ४६ ।
द्वा २२३, २८ ।	द्विजराजपुत्र ४६, २६ ।	द्विपा ८८, ८ ।	द्विपा ८८, ३४ ।
द्वा २२३, २८ ।	द्विजराजसखर ६१, ४५ ।	द्विपव ७६, ३ ।	द्विपरी २३२, ६ ।
द्वा २२४, ५१ ।	द्विजराजमुत्र ६६, २६ ।	द्विपव ८८, २३ ।	द्वि १२३, ४ । १०१, ११ ।
द्वा २२४, ५१ ।	द्विजराजमूत्र ६६, २६ ।	द्विपति ७४, ६ । ८४, ६ ।	द्विपट्टक ७७, १६ ।
द्वा २२४, ५२ ।	द्विजराजानुसम्भ	८८, १७ ।	द्विपद् १२३, ८ ।
द्वा २२४, ५२ ।	६६ ५१ ।	द्विपवतितम ८८, १७ ।	७७, १८ ।
द्वा २२४, ५३ ।	द्विजाधिराज ६० ३६ ।	द्विपायक ७, १४ ।	द्विपद्मा १२३, २१ ।
द्वा २२४, ५२ ।	द्विजायन १३६, २८ ।	द्विप ७, १५ । ७६, ६ ।	द्विपन् १२३, ८ ।
द्वा ८६, ३ ।	द्विजायन २०१, ८४ ।	२३२ २६ ।	२०१, १० ।
द्वा ८६, ७३ ।	द्विजायन २०१, ८४ ।	द्विपञ्चक ७३, ६ ।	द्विपट्ट ८७, २७ ।
द्वा ८६, ७३ ।	द्विजायन २०१, ८४ ।	द्विपञ्चाम ८७, ८ ।	द्विपट्टि ७३, ४ । ८२, ४४ ।
७६, २७ ।	द्विजायन २०१, ८४ ।	द्विपञ्चायत् ८२, १८ ।	८७, २३ ।

शिष्यप्रतिम ८७, २३ ।
 शिष्य ६२, ३० ।
 शिम् (शारदयम्),
 शिमाशन्तिमास १५, ६ ।
 शिसपत्र ७८, ८ ।
 शिमपत्र ८७, ३६ ।
 शिसपत्नी ७३, ५५ ।
 ८३, १६ ।
 शिसपत्नीम ८७, ३६ ।
 शिमपत्र ७८, ७ ।
 शिमहृय ८६, ३६ ।
 शिसहृयपत्र ६६, ६३ ।
 शिमुद ७, १६ ।
 शिष्यभाष २८, १७ ।
 शिष्यभाषारामि २८, ६ ।
 शिहृत्वा = (शहृत्वा),
 शीप ३८, १६ । ७६, ६ ।
 शीपयत् ७१८, १८ ।
 शीपयती = (पयती)
 शीपयत् = (पययत्)
 शीप ७, १६ ।
 शीपयत् ७, १६ ।
 शीप ८८, २७ ।
 शीप १२३, ६ ।
 शीप १२३, १५ ।
 २०१, ११ ।
 शीप १२३, ६ ।
 २०१, ११ ।
 शीप १२३, ६ ।
 २०१, ११ ।

द्रवधिक्रियाणि ८०, ४१ ।
 द्रवधिक्रियन्तु ७३, २१ ।
 द्रवधिक्रियन्ति ८६, ६ ।
 द्रवधिक्रियन्त्यात् ८८, १६ ।
 द्रवधिक्रियमणि ७६, १६ ।
 द्रवधिक्रियष्टि ८२, ४८ ।
 द्रवधिक्रियमणि ८३, ३७ ।
 द्रवधिक्रियमिनि ८३, ३७ ।
 द्रवमर ७, १६ ।
 द्रवम ७, १६ ।
 द्रवमोनि ८८, ८ ।
 द्रवमोति ८३, ३७ ।
 द्रवमोतिम ८८, ५ ।
 ध -
 'ध' ५, १२ । १०१, ३३ ।
 २०६, १६ ।
 धट ७६, २६ ।
 धटर्मा ७६, ३२ ।
 धा १७७ ११ ।
 धा १७७, १६ ।
 धन ८ ३ । २६ ४२ ।
 १२१ ३६ । १३८, ५ ।
 ७४६ ७२ ।
 धनर्मा १४५ ५२ ।
 धन १५ ६३ ३३ ।
 धनन्त्रम ३२७, २ । १२३६ ।
 १७ । २०५, २६ ।
 धनद २४५ ५३ ।
 धादधम २०८ ४६ ।
 धनधनार्मा ६३, ३३ ।

पवित्र्याभव ६६, ११ ।
 पवित्र्याभू ६१, ५८
 पवित्र्यासम्भव ४६, ३० ।
 पशु २६, ६२ । २८ ६ ।
 २८, ४२ । २८, ४६ ।
 २८, ६२ । २१८, ४७ ।
 ६२, ६३ । २२१, १० ।
 पशुसूक्त १०३, ६० ।
 पशुसूत्र २६, ६६ ।
 पशुसूत्र २६, ६६ ।
 पशुसूत्र २११, ६ । २१३,
 २५ ।
 पशुसूत्र २६, ४६ ।
 पशुसूत्र २६, ६५ ।
 पशुसूत्र २५, २६ । २६ ४७ ।
 ६६, २६ । ६६, २५ ।
 १७, ६ । २१८, ६१ ।
 पशु २१८, ६१ ।
 पशुसूत्र ७, ५० ।
 पशुसूत्र २५, ६ । २७, ८ ।
 २६५, २३ ।
 पशुसूत्र १८६, २८ ।
 पशु २६, ६२ ।
 पशुसूत्र २६, ६२ । २१८,
 ६६ । २२१, १० ।
 पशुसूत्र २७, २८ ।
 पशुसूत्र २६ ६२१११५, ४५ ।
 पशु २०१, ६१ । २०१,
 ६१ । २०७ ११
 पशुसूत्र ६१, १८ ।

[illegible]

धर्मराज २४१, ३५ ।	धान्या १४४, २६ ।	धीरवयं २१५, ४७ ।	धेनुकसूदन २१६, २२ ।
धर्मराज २४१, ३५ ।	धाम २०३, १५ ।	धीरस्कन्ध २४२, ३ ।	धेनुकी २३, २८ ।
धर्मराजजनक ३८, ३६ ।	धामधामन् ३३, १५ ।	धीश ४७, १३ ।	धैर्य १२१, ४६ ।
धर्मवानर २, ८७ ।	धामन् २०३, १५ । १२३६, १७ ।	धीसख ६६, २२ ।	धैवत २०६, ६।२०६, १३।
धर्मशास्त्र २१२, ३४ ।	धामनिधि ३३, १६ ।	धीसचिव ४६, २२ ।	धैपण ६, २४ ।
२१३, २३ ।	धामपति ३३, १६ ।	धुनि २४३, ५२ ।	धैष्यवध १६, ४८ ।
धर्मसहिता २१२, ३५ ।	धामि २२५, ४५ ।	धुनिनाथ २१८, १६ ।	धीरणा २१६, ५४ ।
धर्मसावर्णि १८, २ ।	धामी २२५, ४५ ।	धुनी २४३, ५२ ।	धीरणी २१५, ६ ।
धर्मोपदेशक ४६, १३ ।	धानान्निधि ३३, १६ ।	धुनन २८८, ३४ ।	धीत २२८, ५३ ।
धर्म ३५, १ ।	धाव्या २८१, २२-२४ ।	धुप २४१, ६ ।	ध्रुव १०, १ । २०६, ५३।
धवल १३, ६१।४२, २८।	धार २१४, ५६ । २४४, ३४ ।	धूप २४१, ६ ।	२०७, २ । २१७, ५२ ।
धवलकर ४०, ३५ ।	धारणी ६५, ११ ।	धूप ५७, ३१ । ११३७, ४६।	ध्रुवक २०६, ५३ ।
धवलकरमपत्न ५४, ३० ।	धारयति १७६, ५८ ।	२२७, ५१ । २४१, ७।	ध्रुवतारक ७८, १० ।
धवलकिरण ४१, २५ ।	धारयते १७६, ५४ ।	धूपकेतु २३६, १७ ।	ध्रुवस्मिदन ६, ५ ।
धवलगु ३६, २६ ।	धारयिनी ८४, ११ ।	धूमज ५४, ४८ ।	ध्वसी ६४, ३ । ६५, ६ ।
धवलकद्विधि ४०, ३५ ।	धारयिनी ८४, ११ ।	धूमज्वज २३६, १७ ।	ध्वज ६, ५५ । ५४, ३५।
धवलदीधिति ४१, २५ ।	धारकुल २३६, ३६ ।	धूमयोनि २३८, २२ ।	५४, ४४ । २१७, ३० ।
धवलदीधितियुग ४६, ५२।	धारत ३८, १४ ।	धूमिनी २३६, ५६ ।	१३७, ४६ ।
धवलद्युति ४०, ३५ ।	धारत ३८, १४ ।	धूमोर्णा २४१, ३५ ।	ध्वजप्रहरण २४४, ३४ ।
धवलपदा १३, ५७।२१४, ५४ ।	धारापर २३८, २२ ।	धूमोर्णापति २४१, ३५ ।	ध्वजोत्थान २२, २४ ।
धवलपद्मिन् २१४, ५८ ।	धारावली २४४, ३४ ।	धूम ६४, ४३ । ६, ५७ ।	'ध्वनत' १६५, ४८।
धवलभानुभव ४६, ४४ ।	धारिका ११, ५१ ।	११८, १५ ।	ध्वनति १६५, ४७ ।
धवलभास्व ३६, ३० ।	'धारिके' १७६, ५३ ।	धूमवज ५४, ५२ ।	ध्वनन्ति १६५, ४७ ।
धवलकव ३६, ३० ।	विष्कृत २५४, ३० ।	धूमवर्णा २८०, १ ।	ध्वनयत १६५, ५० ।
धवलवृष्टि ४०, ३४ ।	धिकृम्या २५४, २६ ।	धूमवर्णा २२७, ५१ ।	ध्वनयति १६५, ४६ ।
धयलानु ३६, ३० ।	धिपण १५८, ६६ ।	धुवटिजदामण्डलजुडामणि ४२, १ ।	ध्वनयति १६५, ५० ।
धातुभूत २०३, ५७ ।	धिपणा १२२, ५३ ।	धुवटिज २२७, ५२ ।	ध्वनयेत् १६५, ५२ ।
धातु ४, ५१ । १६, ५६ ।	धिपणालय २५६, ७ ।	धूलि ६५, ७ ।	ध्वनयेताम् १६५, ५२ ।
२०७, ३४ ।	धिष्य ३, ५७ । १६, ५७।	धुनिमह २४, ८१ ।	ध्वनयेयुः १६५, ५२ ।
धातुमिधि २, २६ ।	२३६, १७, २०३ । ११६, ८ ।	धूलि ६४, ७ ।	ध्वनि २०७, ८ ।
धातुभ ५, ५२ ।	धिष्य १५८, ४८ ।	धूलि ६४, ७ ।	ध्वनियह २१४, १ ।
धातो ४४, ११ ।	धिष्यनुज ८२, २५ ।	धूलि ६४, ७ ।	ध्वनिमाता २०८, ५० ।
धात्रीतनय ८४, १५ ।	धिष्यपरमण ४६, ११ ।	धूलि ६४, ७ ।	ध्वनेत् १६५, ५१ ।
धात्रीतनुजन ४४, ३० ।	धिष्योम ८५, ४६ ।	धूलि ६४, ७ ।	ध्वनेताम् १६५, ५१ ।
धात्रीन दन ४४, १६ ।	धी १२२, ८४ ।	धूलि ६४, ७ ।	ध्वनेयु १६५, ५२ ।
धात्रीपुत्र ४३, ५६ ।	धीवमसहाय ४६, २२ ।	धूलि ६४, ७ ।	ध्वान ६, ५५ । ६, ५८ ।
धानवी २१०, ४० ।	धीडा २०८, ४२ ।	धूलि ६४, ७ ।	ध्वाना १३७, ५२ ।
धातुप २६, ४६ । १२२, १ ।	धीद्वय २१८, ५५ ।	धूलि ६४, ७ ।	ध्वान २४६, १६ ।
धातु ५६, ७ । १२१, ३६ । २०२, १० ।	धीमत् २२६, ५३ ।	धूलि ६४, ७ ।	ध्वानयत १६५, ५० ।
• धाम्यक ५६, ८ ।	धीर १४२, २८ । २४५, ४१ ।	धूलि ६४, ७ ।	ध्वानयति १६५, ५० ।
	धीर्या १४२, २८ ।	धूलि ६४, ७ ।	ध्वानयति १६५, ५१ ।
		धूलि ६४, ७ ।	ध्वानयत् १६५, ५३ ।
		धूलि ६४, ७ ।	ध्वानयताम् १६५, ५३ ।

नभोज २३८, २३ ।
नभोगति २६, २६ ।
नभोगम २६, ८६ ।
२२२, १२ ।

नभोजात २४४, ३६ ।
नभोजीय ३६, ३१ ।
नभोज्य २३८, २३ ।
नभोगि ३३, १७ ।
नभोगण्डलः (शक्राक्ष-
मण्डलम्),

नभोगण्डलदीप ४१, ४५ ।
नभोहस्तिन् २३८, २३ ।
नभोज २३८, २३ ।
'नमतः' १६५, १६ ।
नमति १६५, १६ ।
नमति १६५, १६ ।
नमत् १६६, २६ ।
नमसित २०१, ४८ ।
नमस्कारः (नमस्कृतिः),
नमस्वि २०१, ४८ ।
नमि २०६, २० ।
नमुचिः (दीर्घविद्योषः),
नमुचिनिपुद्गल २३६, २६ ।
नमुचिमुद्गल २३६, ३६ ।
२६६, ३७ ।

'नमेत्' १६५, १६ ।
नमेताम् १६५, १७ ।
नमेयुः १६५, १७ ।
'नमत्' १६१, ५५ ।
नमति १६१, ५५ ।
नमते ७४, २० । १६२, ४ ।
नमन ३७, ३५ । २११, १५ ।
नमननामन् ७६, २१ ।
नमनभवन् १२७, १ ।
नमनाभिराम ४१, २६ ।
नमन्ति १६१, ५५ ।
नमन्ते १६२, ४ ।
नमेत् १६२, २ ।
नमेत् १६२, ४ ।
नमेताम् १६२, २ ।
नमेते १६२, ४ ।
नमेताताम् १६२, ४ ।

नमेयुः १६२, २ ।
नमेयन् १६२, ५ ।
नर २८, ३१ । ३८, १५ ।
१०६, ७ । १७७, १२ ।
नरक २१६, २६ ।
नरवृत्तदुंदी २३, ५ ।
नरकजित् २१५, ५६ ।
नरकान्तक २१५, २३ ।
२६६, १८ ।
नरकाराति २१५, २३ ।
२६६, १६ ।
नरकारि २१५, २३ । २६६,
१६ ।
नरकभद्र २५५, १ ।
नरदेव २२६, २० ।
नरय २२६, २० ।
नरपति २२६, २० ।
नरपाल २२६, २० ।
नरमियुन २५, ५८ ।
नरमेध २०१, ३५ ।
नरयय ११२, ११ ।
नरवाहन २६८, १६ । २४५,
५५ ।
नरविष्णु २४२, २२ ।
नरविष्णु २४२, २२ ।
नराधार २२७, ५३ ।
नरायण २१५, २४ ।
नरायणमालिन् २२७, ५३ ।
नरीः (नारी),
नरेन्द्र २२६, २० ।
नरुट् २१४, ६ ।
नरुट् २१४, ६ ।
नरुट् २२६, ५६ ।
नरुट् २३५, २ ।
नल ३६, ३८ । १३०, ११ ।
नलक ३६, ३८ ।
नलकमुपि ११४, ४ ।
नलकूट २४६, ५२ ।
नलिका ११४, ४ ।
नलिकावध ११४, ४ ।
नलिकायन् ११२, १० ।
नलिन ३६, ३८ ।
नलिनी ३६, ४८ ।

नलिनी ३६, ४८ ।
नलिनीकान्त ३३, ५४ ।
नलिनीदयित ३४, २३ ।
नलिनीनजनि ३४, २४ ।
नलिनीनाथ ३३, ५४ ।
नलिनीप्रिय ३३, ५५ ।
नलिनीरिपु ४०, ३७ ।
नलिनीवनेश ३४, २४ ।
नलिनीवल्लभ ३४, २४ ।
नलिनीविभु ३३, ५५ ।
नलिनीविलासिन् ३४, २४ ।
नलिनीशज ५२, ५२ ।
नलिनीधनु ४०, ३८ ।
नलिनीस्वरसरीरज ५३, २६ ।
नलिनैश २१५, २४ ।
नलिन्याः शन् ४०, ३८ ।
नलोत्तम २६६, ३३ ।
नल्व ६५, २६ । ६६, २६ ।
नल २३५, १४ ।
नलक ७६, १८ ।
नलकृति ८३, ३६ ।
नलवतुष्क ८१, ७ ।
नलवत्वारिस्त ८२, ६ ।
नलवत् ८८, १४ ।
नलति ७४, ७ । ८४, २ ।
नलतिका ८४, २ ।
नलतितम ८८, १४ ।
नलती ८४, ३ ।
नलनिशत् ७३, ३७ ।
नलनिशति ८१, २२ ।
नलदशक ८४, ३ ।
नलदशतम ८५, ३६ ।
नलदशन् ७३, २० ।
नलधा ८८, ३४ ।
नलनलक ८३, ३५ ।
नलनलवत् ८८, २५ ।
नलनलवत्तम ८८, २५ ।
नलपञ्चक ८१, ४७ ।
नलपञ्चाशत् ७३, ४६ ।
८२, ३७ ।
नलभाग १२६, ५ ।
नलम २६, ४६ । ८५, १६ ।

नलमभाग १२६, ५ ।
नलमलव १२६, ५ ।
नलमल्लिका २२०, ४२ ।
नलमान १२६, ५ ।
नलमाशक २६, १४ ।
नलमी २, २० । २, ४० ।
३, २२ । ३, ३५ ।
नलमेधः (मूलनवारिधः)
नलरात्रि २२, ३६ ।
नलरानारम्भ २०, २८ । २२,
३६ ।
नलराशिक ६६, २ ।
नलवत् १२६, ५ ।
नलवधुप्रवेश १३७, ४ ।
नलवधुप्रवेशन १३७, ४ ।
नलवधुप्रमृताः (प्रमृता-
विद्योषा)
नलवर्ग ८३, ३६ ।
नलविराति ७३, ३१ ।
नलव्यूह २१६, १ ।
नलविराति २१६, १ । २२७,
५३ । २७०, ३७ ।
नलपट्टक ८२, २३ ।
नलपट्टि ८३, ६ ।
नलसप्तक ८२, ४६ ।
नलसप्तति ८३, ३० ।
नलवाचिकदशन् ७६, ११ ।
नलवान्नभक्षण २२, ५३ ।
नलवाचिम् ४३, ३६ ।
नलवाश १२६, ६ । १३०, ५२ ।
नलवाशक १२६, ६ ।
नलवाशजानुस् १४१, ५४ ।
नलवाशगुडि १३१, ४३ ।
नलवाशीति ७४, ७ ।
नलवाष्टक ८३, १८ ।
नलवाह ८८, ३७ ।
'नलवतः' १६१, ५२ ।
नलवति १६१, ५२ ।
नलवति १६१, ५२ ।
नलवेत् १६१, ५४ ।
नलवेताम् १६१, ५४ ।
नलवेयुः १६१, ५४ ।
नलवत् ४३, १० ।

नष्टवस्त्र १३७, ३२ ।
 नष्टदसन न, ४१ ।
 नष्टदारक २२, २८ ।
 नष्टरद न, ४१ ।
 नसा २१६, ७ ।
 नस्या २१४, ७ ।
 'नस्यता' १६६, ४६ ।
 नस्यति १६६, ४६ ।
 नस्यते १६६, ४६ ।
 नस्यति १६६, ४६ ।
 नस्यते १६६, ४६ ।
 नस्यते १६६, ४७ ।
 नस्यते १६६, ४७ ।
 नस्यताम् १६६, ४७ ।
 नस्यते १६६, ४७ ।
 नस्यते १६६, ४७ ।
 नस्यते १६६, ४७ ।
 'न' ५, १० १०६, ७ ।
 २००, ६० ।
 नाक ३०, ४ । १६८, ७ ।
 नाकनाथ २३६, ४० ।
 नाकनाथ २३६, ४१ ।
 नाकनाथपति ४६, ४ ।
 नाकनाथपति ४६, ४ ।
 नाकनाथपति ४६, ४ ।
 नाकपुत्र = (स्वर्ग),
 नाकिन् १६७, ६१ ।
 नाकु = (वहनीयम्),
 नाक्षत्र = (नाक्षत्रग्रन्थी),
 १०६, ४४ । ६७, १० ।
 नाक्षत्राल १०६, ४४ ।
 नाक्षत्राल १२, १० । १२,
 १५ ।
 नाक्षत्राल = (मातृविषय)
 नाक्षत्राल १६, ४६ ।
 नाक्षत्राल १०६, ४४ ।
 नाग १०, ४६ २३२, २८ ।
 २३८, २८ ।
 नाग २३, ३१ ।
 नाग २३२, २८ । २३, १० ।
 नाग २३, ३१ ।
 नाग २३, ३१ ।

नागपक्षक २०६, ५२ ।
 नागवज्रचक्रो २२, १०।२३,
 ३८ ।
 नागमातृ २२३, ६ ।
 नागर=(नगरवासी),
 नागरान् ५३, ४८ ।
 नागराज २५, १०।५५, ६।
 नागलोम १२२, ७७।२२३,
 १ ।
 नागदानु २२१, ४६ ।
 नागाधिपराज ५४, १६ ।
 नागानन २३२, १० ।
 नागान्तक २२१, ४७ ।
 नागार्जुन १६, ३५।७०, २।
 नागासन २२१, ४७ ।
 नाको २३४, १६ ।
 नाचिनेस=(यमिन), २३६,
 १६ ।
 नाचिनेनु " "
 नाट्य २१३, २६ ।
 नाटिका २१०, ५३ ।
 नाट्य=(नर्तनम्), २२६,
 ४६ ।
 नाट्यप्रिय २२७, ५४ ।
 नाटिका=(पटिका), ११,
 ५२ ।
 नाडिमण्डल १११, १११
 नाडी ११, ५२ ।
 नाडीरूढ १३६, ५२ ।
 नाडीवरण २२२, १३ ।
 नाडीदेह २३०, ४० ।
 नाडीद्वय १२, ११ ।
 नाडीमण्डल १११, ११ ।
 नाडीमान १३, ६५ ।
 नाडीजन ११२, १० ।
 नाडीमिह २३०, ४० ।
 नाडीवक्ष ११०, १२ ।
 नाथ ३३, १५ ।
 नाथवत् २५३, १२ ।
 नन् १२८, ४६ । २५६
 २२ ।
 नाशयन्तो २०६ ३५ ।
 नाश=(घनेषार्ष) ,

नानास्व ३५३, ४६ ।
 नानाविध २५२, ४६ ।
 नानाज २२६, ४१ ।
 नाभि २०७, ३५ । २१६,
 ३७ । २२६, २१ ।
 नाभिज २०७, ३५ ।
 नाभिजन्मन् २०७, ३५ ।
 नाभी २१५, ३७ ।
 नाम = (प्रानास्यम), १७८,
 ३२ ।
 नामहरण १३६, ८ ।
 नामहरम् १३३, ३८ ।
 नामरूति १३५, ८ ।
 नामरूप १३६, ८ ।
 नामत्रिज १३६, ६ ।
 नामद्वन्द्वसौ = (वततिष्ठेय),
 नामधेय ५, २६ ।
 नाम्न् ५, २६ ।
 नामलोप = (यन्),
 नावक ३५, १५ ।
 नायराधिप २२६, २१ ।
 नार ७, ४४ ।
 नारविन् २३६, १६ ।
 नारत्न = (नारत्नम्),
 नारत्नल्लभाय २१, ३२ ।
 नारद १६६, ३। २०८, १८।
 २६६, ३० ।
 नारदसर्वतो ७६, २७ ।
 नारदीय २१३, ३ ।
 नारगिदीय २३०, २३ ।
 नाराय २२१, ५ ।
 नारायण २१५, २६ ।
 नारायणद्वन्द्वसौ २३, २३ ।
 नारायणो २३१, १२ ।
 २३५, ४६ ।
 नारो २६, १३। १७७, १७ ।
 नारो ११, ५२ ।
 नारो ११, ५२ ।
 नारो १६, ३८ ।
 नारोदिनी ३६, ४६ ।
 नारोदिनावायकः ५५८, ५५८ ।
 ५५८, २६ ।

नाम २४६, ११ । १२३,
५८ ।
नासल्यो ५, ३२।१७, २५।
१६८, ३८। २६६, १८।
नासा २१५, ७ ।
नासिवा २१५, ७ ।
नासिवय २११, १।२१६,
७ ।
नासिरायो १६८, ३५ ।
नाट्य २२६, ४० ।
नि. पाय २४६, ३६ ।
नि. सप ६१, २१ ।
नि. गोष्प = (गाधित),
नि. गोष्प ३१, १८ ।
नि. सम्पात १३, ३० ।
नि. सत्त ३१, १८ ।
नि. सार ३१, १८ ।
नि. सारिण = (निष्पासितः),
नि. स्व = (दादि),
नि. स्यन २५६, २६ ।
नि. स्यात २५६, २६ ।
निष्पा २४२, ३७ ।
निष्ठ २५३, ३३ ।
निष्ठ ६७, ३१ ।
निष्ठ = (गाणपायाः),
निष्पा २४२, ३७ ।
निष्पात्मन २५२, २३ ।
निष्पा २५२, ३७ ।
निष्पात्मन २५२, २३ ।
निष्पा २०३, १६ ।
निष्पा २०३, १६ ।
निष्पा २५६, ३१ ।
निष्पा = (नीक्षा),
निष्ठुचम ५६, ३५ ।
निष्ठुचम ५६, ३५ ।
निष्ठु २५६, ३६ ।
निष्ठ २०३, १६ ।
निष्पा २०३, ३७ ।
निष्पा २५६, २१ ।
निष्पा २५६, २१ ।
निष्पा ३१, २। ३३, ११।
निष्ठ २५६, ३७ ।

निमित्तग्रह ११७ १ ।	निदाधकाल=(धीष्मरतु),	निपात १२४, १५ ।	निरञ्जना २, ४८। २३१,
निखिलात्मन २५६ २१।	निदाधज २४५, ३८ ।	निपुण २५५ २८ ।	१२ ।
निगदत १८३, १४ ।	निदाधदधिपति ३६, २५ ।	निविड २५३, ६ ।	निरत १५८, ११ ।
निगदति १८३ १४ ।	निदाधभानु ३३, १५ ।	निम २५८, २। २६६, ४३।	निरन्तर २५३, ६ ।
निगदन्ति १८३ १४ ।	निदाधरुच ३३, १८ ।	निभातन १४५, ५ ।	निरसमव=(अवयवरहित),
निगदिन २६६ १८ ।	निदाधतमयानि २८४,	निभाति १४४, १७ ।	निरवयवदिनगण ६८, १२।
निगदेन १८३ १८ ।	३८ ।	निमज्जन=(स्नानम्),	निरविष्ट ६१, २१ ।
निगदनाम १८३ १८ ।	निदाधगुमाति ३८, २५।	निमित्त २५६, ३८ ।	निरदये ६१, २१ ।
निगदयु १८३ १८ ।	निदानम्=(आदिकारणम्),	निमित्तविद् २५६ ३० ।	निरवरोधित ६१, २२ ।
निग २११ २ ।	निदिशत १८५ ४१ ।	निमित्तशास्त्र २५६, ३७ ।	निरोक्षण १४५ ५ ।
निगरण २२८ ४१ ।	निदिशति १८५, ५१ ।	निमिष ११, ३८ ।	निरोक्षणीय=(निरोक्षितम्),
निघस २०० ५४ ।	निदिशेत् १८५, ५२ ।	निमालन १२४, १५ ।	निरोक्षत' १८८, १६ ।
निघ्न २०३ १३ ।	निदिशेताम् १८५ ५२ ।	निमष ११, १५। ११, २८।	निरक्षते १८८, १६ ।
निष्पी=(गुणिता)	निदिशेयु १८५ ५२ ।	६७, ३२ ।	निरोक्षित १४५, ११ ।
निपय ६७, ३२ ।	निदिशेयु १८५ ५२ ।	निम्न=(नीचा) 'गह्वरा	निरोक्षितम्=(निरोक्षणीय),
निचित १४६ ३६। १४७ ५।	निघस १२४, ५१ ।	इति च भाषा), ५६, ३८।	निरोक्षत' १८८, २१ ।
निज २६, १ ।	निदिशिनी=(दिव्),	निम्नगा २४३ ५२ ।	निरीभेदे १८८, १६ ।
निजगदयु १८३, १५ ।	निद्रा १२६, ३७। २८६ ५।	निम्नबृह ५६, २८ ।	निरीक्षयाताम् १८८, २१
निजगु १८३, १५ ।	निघन २०७, ३५ ।	निम्न ५६ २८ ।	निरीक्षेरन् १८८, २१ ।
निजाद १८३, १५ ।	निघनषट् १२४ ३० ।	निम्नराशि ५६, २६ ।	निरीक्ष १४५, ३७ ।
निजान् २६, ३ ।	निघान १२१, ४० ।	निम्नराशि ५६, २६ ।	निराक्ष्यमाण १४५, १५
निजने २६, ४ ।	नियानाम्भय २८४, ५४ ।	निम्नराशि ५६, २६ ।	निघन २११, १६। २१२
निजमवन २६ ३ ।	नियानेय २८४, ५५ ।	निम्नराशि ५६, २६ ।	८। २४६ १६ ।
निजराशि २६, ८ ।	निधि १२१, ३६ ।	निम्नराशि ५६, २६ ।	निरुचि २१२ ८। २१३, १
निजर्थ २६, ८ ।	निधनाय २४४, ५५ ।	निम्नराशि ५६, २६ ।	निरुचाते १८४, १४ ।
निदृषति ३८, ४८ ।	निधिपान २४४, ५५ ।	निम्नराशि ५६, २६ ।	निरुचि १८४, १४ ।
निपुण १३, २८ ।	निधिसत्रा ७७, १ ।	निम्नराशि ५६, २६ ।	निरुचि १८४, १४ ।
नितम्न=(स्त्रिय परचा-	निधीश्वर २४५, ५५ ।	निम्नराशि ५६, २६ ।	निरुचि १८४, १४ ।
त्तरितम्),	निधुयन १८०, १० ।	निम्नराशि ५६, २६ ।	निरुचि १८४, १४ ।
नितम्बिनी २६, २०। २०४,	निध्यान १४५ ५१ ।	निम्नराशि ५६, २६ ।	निरुचि १८४, १४ ।
६ ।	निन २४६, १७ ।	निम्नराशि ५६, २६ ।	निरुचि १८४, १४ ।
नितराम=(तुतराम वाति-	निनाड २४६, २३ ।	निम्नराशि ५६, २६ ।	निरुचि १८४, १४ ।
तमन),	निदम्=(निदाधारक),	निम्नराशि ५६, २६ ।	निरुचि १८४, १४ ।
नितन २२३ १६ ।	निदन=(निन्दा)	निम्नराशि ५६, २६ ।	निरुचि १८४, १४ ।
निनात २४२ ११ ।	निदनीय २४५ ३० ।	निम्नराशि ५६, २६ ।	निरुचि १८४, १४ ।
नित २४८ ८ ।	निदा २४४ ३६ ।	निम्नराशि ५६, २६ ।	निरुचि १८४, १४ ।
नित्यगति २८६ ३६ ।	निदागुण २४४ ३० ।	निम्नराशि ५६, २६ ।	निरुचि १८४, १४ ।
निदधति १७५ ३६ ।	निदि २४८ ३१ ।	निम्नराशि ५६, २६ ।	निरुचि १८४, १४ ।
निधत १६५ ३६ ।	निदिनय २४४ ३२ ।	निम्नराशि ५६, २६ ।	निरुचि १८४, १४ ।
निदा ति १७५ ३६ ।	निध २४८ ३२ ।	निम्नराशि ५६, २६ ।	निरुचि १८४, १४ ।
निन्दा-=(उदाहरणम्),	निप २७ ५ ।	निम्नराशि ५६, २६ ।	निरुचि १८४, १४ ।
निदाप १५ ३६। ३६ ३०।	निपचाति २ २६ ।	निम्नराशि ५६, २६ ।	निरुचि १८४, १४ ।
निदापकर ३३, ५५ ।	निपतन १२४, १५ ।	निम्नराशि ५६, २६ ।	निरुचि १८४, १४ ।

निर्घात २५८, २६ ।
 निर्घोष २५६, १७ ।
 निर्जरे १६७, ४५ ।
 निर्जरेगुह ४७, ५४ ।
 निर्जरेण्यपठ ५, ५२ ।
 निर्जरेनायकपूजितपाद ४६,
 १ । २७१, २५ ।
 निर्जरेनायकाच्य ४८, ४५ ।
 निर्जरेपूज्य ४७, ५४ ।
 निर्जरेराजपूज्य ४८, ४६ ।
 निर्जरेराजवर्धित ४८, ५७ ।
 निर्जरेवर्द्धक ६, ५६ ।
 निर्जरेवर्द्धकित् ७, १ ।
 निर्जरेस्मयि ४८, २० ।
 निर्जरेस्मयवद=(प्रकाश),
 निर्जरेज्य ४७, ३३ ।
 निर्जरेकावदी २१, १८ ।
 निर्मर २३२, २८ ।
 निर्मरिणी २४३, ५२ ।
 निर्मरिणी २४३, ५३ ।
 निर्दिध=(बलवान्, मास-
 लो वा),
 'निर्दिध' १८५, ५३ ।
 निर्दिधति १८५, ५३ ।
 निर्दिधति १८५, ५३ ।
 निर्दिधेत् १८५, ५४ ।
 निर्दिधेताम् १८५, ५४ ।
 निर्दिधेयु १८५, ५४ ।
 निर्दिधमान २४६, ४५ ।
 निर्दिध्=(प्रदधित कथि-
 तो-निश्चितो वा), २४६,
 १६ ।
 निर्दिध् १२४, ५१ ।
 निर्दिध्=(निवेष्टु शब्द),
 २४६, ३२ ।
 निर्दिष्टव्य २४६, ३२ ।
 निर्दिष्ट्=(निर्दिष्टवर्त),
 निर्दिष्ट्=(दोषरहित)
 निर्दिष्टता १३१, ३६ ।
 निर्दिष्ट ३१, १४ ।
 निर्दिष्टकापास २०२, ५५ ।
 निर्भर २५२, १२ ।
 निर्मल ३०, १५ ।

निमित्त २७२, १६ ।
 निर्याण १२४, ७ ।
 निरून २३२, २८ ।
 निरूप ३६, ३८ ।
 निर्वचन २१२, ४ ।
 निर्वेषण २५१, २३ ।
 निर्वर्णन १४५, ६ ।
 निर्वर्त २५४, २६ ।
 निर्वारण २५१, २३ ।
 निर्विमान १२१, २७ ।
 निर्विधि ३१, १५ ।
 निर्वर्ति ३१, ३५ ।
 निर्वर्णन १२४, १६ ।
 निर्वर्ण २०३, १७ । १२४, ६ ।
 निर्विष्य १६७, ४५ ।
 निर्विष्यनायकपुरोहित ४६,
 ७ ।
 निर्विष्यमन्त्रि ४७, ५४ ।
 निर्विष्यराजपूजित ४८, ५८ ।
 निर्विष्यभाष्य ४७, ५५ ।
 निर्विष्यता २००, ४७ ।
 निर्विष्यस्वरपूजितादि
 ४६, ५ ।
 निर्वर्त=(सलग्न),
 निर्वर्तन २५४, २३ ।
 'निर्वसत' १७६, ३१ ।
 'निर्वसति' १७६, ३१ ।
 निर्वसति २०३, १७ ।
 निर्वस्य=(ग्राम),
 निर्वसन ३७, ५७ । २०३, १७ ।
 निर्वसति १७६, ३१ ।
 निर्वसेत् १७६, ३२ ।
 निर्वसेताम् १७६, ३२ ।
 निर्वसेयु १७६, ३२ ।
 निवास २०३, १८ ।
 २१४, ५० ।
 निवासिन् १४७, ३६ ।
 निवत् १२५, २२ ।
 निवत्ति=(विषयमुक्ति),
 निवेदक=विज्ञापनकर्ता),
 निवेदन=मावेदन समर्प-
 ण वा),
 निवेशन २०३, १८ ।

निवेशनीय=(निवेष्टुयोग्य)
 निवेशित=(विहित),
 निवेश्य=निवेशनीय)
 निश् १३, ५ ।
 निशमन १४५, ६ ।
 निशा १३, ५ । ५२, ५ ।
 निशाकर ३६, ३१ ।
 निशाकरारि ५४, १५ ।
 निशाकृत ३८, ४८ ।
 निशारेणु ३६, ३१ ।
 निशाखण्ड ६७, २२ ।
 निशाखण १३, ३६ ।
 निशाखर ७, ३४ ।
 निशादल ६७, २२ ।
 निशाधिपति ४०, ३६ ।
 निशानाय ३६, ३२ ।
 निशानाययुत ४६, ३० ।
 निशानायक ४०, ३६ ।
 निशापेत् ३६, ३२ ।
 निशान्त २०३, १८ ।
 निशात्यय १२, २७ ।
 निशापति ३६, ३३ ।
 निशापरिवृत् ४१, २६ ।
 निशाप्रमाण ६७, २० ।
 निशावतिराशि २८, ४६ ।
 निशागणि ३६, ३३ ।
 निशामन १४५, ६ ।
 निशामन ६७, २० ।
 निशामिति ६७, २० ।
 निशासन ३६, ३३ ।
 निशास ६७, २२ ।
 निशाबदन १३, २४ ।
 निशावर्मन् ५४, ४१ ।
 निशाजल १३, ३० ।
 ६७, २३ ।
 निशास्य १३, २५ ।
 निशाह्वय १४, ४ ।
 निशोय १३, ३० ।
 ६७, २१ ।
 निशीषमान ६७, २१ ।
 निशीषिनी १३, ५ ।
 ४२, ५ ।
 निशीषिनीनाय ४१, २६ ।

निशीषिनीनाययुत ४६, ५३ ।
 निशीषिनीनायकदीधितेहर्
 ५४, ३४ ।
 निशीषिनीपति ४१, २७ ।
 निशीषिनीपरिवृत् ४१, ५३ ।
 निशीषिनीवल्लभज
 ४६, ५३ ।
 निशीषिनीश ४०, ३६ ।
 निशीष्या १३, ६ ।
 निशुम्भ=(वेत्यविद्योय)
 निशुम्भमन्त्रो २३१, १२ ।
 २६६, ७ ।
 निशोष ३८, ४८ ।
 निश्वस्य=(निश्वस्य)
 निश्वस १२६, १५ ।
 निश्वस ४५, १२ ।
 निश्वेष्टाकारण=(निश्वेष्टी
 करणम्)
 निश्वसक २४६, ३७ ।
 निश्वसिन् २६, ४६ ।
 निश्वस्य=(प्राचीन)
 निश्व २०४, ८ ।
 निश्व २०४, १३ ।
 निश्व १३, ६ ।
 निश्व २०६, ७ ।
 २०६, १३ ।
 निश्वतक १२४, ५६ ।
 निश्व २५४, २५ ।
 निश्व २५४, २३ ।
 निश्व १३३, ४७ ।
 निश्व ५६, १४ ।
 निश्वकादिकर्मन १३३, ४७ ।
 निश्व २५३, २३ ।
 निश्व ७, ४३ । ६१, १८ ।
 निश्वान १३४, १० ।
 निश्व १६६, ४२ ।
 निश्व १३३, ३८ ।
 १३४, ११ ।
 निश्वमण १३४, ११ ।
 निश्व ७, ६ ।
 निश्व १६६, १० ।
 निश्व २५५, २८ ।
 निश्व २५५, २८ ।

निष्पापबुध ५५, ८ ।	नीरधि २१६, २१ ।	नूपुर २५६, ४३ ।	नैकपेय ७, ३४।२६६, ११।
निष्प्राण ३१, १३ ।	नीरनिकेत २७, १८ ।	नृ १०६, ७ ।	२४२, २४ ।
निसु=(नियेये निश्चयोवा)	नीरनिकेतन २७, १८ ।	नृत्त २२६, ५० ।	नैकपेयी २४२, ३८ ।
निसम्पात=(अद्वैतराम्),	नीरनिधि २१८, २१ ।	नृत्य=(नटनम्), २२६, ५०	नैकसेम २४२, २४ ।
निसर्ग=(स्वभाव.)	नीरसेध २४, ६ ।	नृत्यप्रिय २३३, २४ ।	नैकसेयी २४२, ३८ ।
निसर्गमैत्री १२७, ५ ।	नील १४, ८ । २०४, १३।	नृत्यलिप्ता १२६, ३६ ।	नैगम २६, २१ ।
निसर्गवल १४२, ३८ ।	२२६, ५२। २३८, ३७ ।	नृद्वर १३५, ५३ ।	नैगमप २३३, २१ ।
निसर्गागुरा १४३, ४० ।	नीलक २३६, ४६ ।	नृप ७६, ७ । २२६, २१।	नैज २६, २ ।
निसर्गायुर्भाग १४३, ४० ।	नीलकण्ठ २२७, ५६ ।	नृपति २२६, २१ ।	नैधन १२४, ६ ।
निसर्गायुर्लव १४३, ४१ ।	२३३, २३ ।	नृपनाग २५४, ५५ ।	नैधनमुद्रि १३१, ४४ ।
निसर्गायुर् १८१, ५० ।	नीलक्रीव २२७, ५४ ।	नृपमन्दिर १३८, १० ।	नैमित्त २५६, १७ ।
निस्वन २५६, १८ ।	नीलदण्ड २३३, ६ ।	नृपयुज् ८०, ४१ ।	नैमित्तिक २५६, २० ।
निस्वान २५६, २६ ।	नीलद्युति ५२, २६ ।	नृपचार्य २५४, ५५ ।	नैर- ७, ४३ ।
निहन्=(गुणितम्)	नीलपङ्क ५४, ४१ ।	नृपावह २५४, ५५ ।	नैर्दत्त ७, ३४ । २३६,
निहन्त ६०, ३२ ।	नीलपङ्क ५२, ८ ।	नृपाथ १२६, ११ ।	२२ ।
निहत्य=(गुणयित्वा)	नीलपङ्क ५२, २६ ।	नृपाथक १२६, ११ ।	नैर्दत्तकोण दत्तगाल २४२,
६३, ५० ।	नीलपङ्क ५२, २६ ।	नृपयुज् २५, ४८ ।	२४ ।
निहार=(हिमम्),	नीलसोहित २२७, ५४ ।	नृपयुज् २५, ४८ ।	नैर्दत्तकोणाधिपति २४२,
निहाराक २५६, १६ ।	नीलसोहित २२७, ५४ ।	नृपयुज् २५, ४८ ।	२४ ।
निहित=स्व वित्तो निक्षिप्तः	नीलसोहित २२७, ५४ ।	नृपयुज् २५, ४८ ।	नैर्दत्त ७, २५ ।
द्विषतो वा),	नीलसोहित २२७, ५४ ।	नृपयुज् २५, ४८ ।	नैर्दत्त ७, २५ ।
'नी' ५, १० ।	नीलसोहित २२७, ५४ ।	नृपयुज् २५, ४८ ।	नैर्दत्त ७, २५ ।
नीच ५६, २६ ।	नीलसोहित २२७, ५४ ।	नृपयुज् २५, ४८ ।	नैर्दत्त ७, २५ ।
२५३, २३ ।	नीलसोहित २२७, ५४ ।	नृपयुज् २५, ४८ ।	नैर्दत्त ७, २५ ।
नीचग=(निम्नगतः)	नीलसोहित २२७, ५४ ।	नृपयुज् २५, ४८ ।	नैर्दत्त ७, २५ ।
नीचगत "	नीलसोहित २२७, ५४ ।	नृपयुज् २५, ४८ ।	नैर्दत्त ७, २५ ।
नीचगृह ५६, २६ ।	नीलसोहित २२७, ५४ ।	नृपयुज् २५, ४८ ।	नैर्दत्त ७, २५ ।
नीचम ५६, २६ ।	नीलसोहित २२७, ५४ ।	नृपयुज् २५, ४८ ।	नैर्दत्त ७, २५ ।
नीचभजन ५६, ३० ।	नीलसोहित २२७, ५४ ।	नृपयुज् २५, ४८ ।	नैर्दत्त ७, २५ ।
नीचराशि ५६, ३० ।	नीलसोहित २२७, ५४ ।	नृपयुज् २५, ४८ ।	नैर्दत्त ७, २५ ।
नीचर्ष ५६, ३० ।	नीलसोहित २२७, ५४ ।	नृपयुज् २५, ४८ ।	नैर्दत्त ७, २५ ।
नीचो २५३, २३ ।	नीलसोहित २२७, ५४ ।	नृपयुज् २५, ४८ ।	नैर्दत्त ७, २५ ।
नीड=(पक्षिगृहम्),	नीलसोहित २२७, ५४ ।	नृपयुज् २५, ४८ ।	नैर्दत्त ७, २५ ।
नीडज २२२, १३ ।	नीलसोहित २२७, ५४ ।	नृपयुज् २५, ४८ ।	नैर्दत्त ७, २५ ।
नीडिन् २२२, १३ ।	नीलसोहित २२७, ५४ ।	नृपयुज् २५, ४८ ।	नैर्दत्त ७, २५ ।
नीडोद्भव २२२, १३ ।	नीलसोहित २२७, ५४ ।	नृपयुज् २५, ४८ ।	नैर्दत्त ७, २५ ।
नीति=(नय)	नीलसोहित २२७, ५४ ।	नृपयुज् २५, ४८ ।	नैर्दत्त ७, २५ ।
नीतिधोष ६६, ५५ ।	नीलसोहित २२७, ५४ ।	नृपयुज् २५, ४८ ।	नैर्दत्त ७, २५ ।
नीर ७, ४३ ।	नीलसोहित २२७, ५४ ।	नृपयुज् २५, ४८ ।	नैर्दत्त ७, २५ ।
नीरय ३६, ३८ ।	नीलसोहित २२७, ५४ ।	नृपयुज् २५, ४८ ।	नैर्दत्त ७, २५ ।
नीरजनिर्गन्ता २१७, १२।	नीलसोहित २२७, ५४ ।	नृपयुज् २५, ४८ ।	नैर्दत्त ७, २५ ।
नीरजलाचना २०४, ५५ ।	नीलसोहित २२७, ५४ ।	नृपयुज् २५, ४८ ।	नैर्दत्त ७, २५ ।
नीरजा २१७, १२ ।	नीलसोहित २२७, ५४ ।	नृपयुज् २५, ४८ ।	नैर्दत्त ७, २५ ।

न्यासापेण = (निक्षेपप्रति-
दानम्),
न्युख = (प्रतिप्रिय), २५५,
१०।
न्युञ्ज- (प्रयोमुवम्)
न्यून- (ऊन),
न्यूनमास १५, ७।
न्यूनाह ६७, ४८।

प

'प' २३५, १०।
पवत् १४४, ४१।
पक्ष ११, १८। १३, ५२।
१४, ६। ७४, २७।
पक्षज ३८, ४६।
पक्षजन्मन् ३६, ३४।
पक्षति २, २८। ३, ३३।
पक्षती ३, ३३।
पक्षधर ३६, ३४।
पक्षप्रदोषयत् २४, ४६।
पक्षबल १४२, ४८।
पक्षमूल ३, ३४।
पक्षव्रत २३, २४।
पक्षान्त ३, २७।
पक्षिणी १३, ३७।
पक्षिमार्ग ३०, ४।
पक्षिराज् २२१, ४७।
पक्षिपिह २२१, ४७।
पक्षिस्वामिन् २२१, ४७।
पक्ष् ३०, २२। ५३, ६३।
पक्ष्ज ३६, ३८।
पक्ष्जन्मन् ३६, ३८।
पक्ष्जन्मन् ५, ५२।
पक्ष्जन्मन् ३४, २६।
पक्ष्जन्मन् ३४, २६।
पक्ष्जान्धो = (नारि विषेय)
पक्ष्जिनी ३६, ४६।
पक्ष्जिनीया ३४, २६।
पक्ष्जिनीय ३३, ५६।
पक्ष्ज् २६, ३६।
पक्ष्ज् २६, ३६।
पक्ष्ज् २६, ३६।

पक्ष्ज् रुहिनिकरवन्धु ३४,
४४।
पक्ष्ज् रुहन्धु ३४, २७।
पक्ष्ज् रुहाधिपतिवहन्त-
प्रमृति ५३, ३०।
पक्ष्ज् रुहेय ३३, ५६।
पक्षित ७७, ६। २११,
२७। २५३, ८।
पक्षित १०७, ४०।
'पक्षित' १०७, ३७।
पक्षित १०७, ३७।
पक्षिते १०७, ४०।
पक्षित १०७, ३७।
पक्षिते १०७, ४०।
पक्षि २३६, १८।
पक्षित् १०७, ३८।
पक्षित १०७, ४०।
पक्षिताम् १०७, ४१।
पक्षेयु १०७, ३८।
'पक्षेयु' १०७, ४१।
पक्ष्व ७४, १०। १२२,
५३।
पक्ष्वकनक्षत्र = (नक्षत्र-
विषेय)
पक्ष्ववृत्ति ८०, १०।
पक्ष्वगण्डव ६४, १०।
पक्ष्वचरवारिख ८६, ३८।
पक्ष्वचरवारिख ८६, ४६।
७३, ४१।
पक्ष्वचरवारिखतम ८६,
३८।
पक्ष्वपूजा २०४, ५१।
पक्ष्वजन् २००, ४०।
पक्ष्वता १२४, ८।
पक्ष्वर १२४, ६।
पक्ष्वत्रिषय ८६, २४।
पक्ष्वत्रिषय ७३, ३५।
८१, २।
पक्ष्वत्रिषयतम ८६, २४।
पक्ष्वत्रिषय ८१, २।
पक्ष्वत्रिषयतम ८६, २७।

पक्ष्वदश ८५, २१।
पक्ष्वदशक ८२, ११।
८५, २१।
पक्ष्वदशतम ८२, १२।
८५, २२।
पक्ष्वदशत् ७३, २३। ७८,
१३।
पक्ष्वदशपक्ष्वक ८२, २३।
पक्ष्वदशाहोरात्र १३, ५२।
पक्ष्वदशो ३, २७। ५२, २२।
पक्ष्वधा ८८, ३१।
पक्ष्वधामित्री १२७, ६।
पक्ष्वन् ७३, २०। ७५,
६। २३५, १४।
पक्ष्वनख २६, ७। २३१,
४७।
पक्ष्वनवक ८१, ४८।
पक्ष्वनवत ८८, २१।
पक्ष्वनवति ७४, १०।
८४, १०।
पक्ष्वनवतितम ८८, २१।
पक्ष्वपक्ष्वक ८०, ७।
पक्ष्वपक्ष्वश ८७, ६।
पक्ष्वपक्ष्वशत् ७३, ४७।
८२, २७।
पक्ष्वपक्ष्वशततम ८७, ६।
पक्ष्वपाण २६०, ४।
पक्ष्वम २६, २। ८५,
३। १२२, ५३। २०६,
६। २०६, १३।
पक्ष्वमन् २६, ७।
पक्ष्वमा २०६, ३१।
पक्ष्वमास १२८, २६।
पक्ष्वमास २६, १४।
पक्ष्वयो २, १६। २,
३५। ३, २४। ८५, ३।
२१०, ४८।
पक्ष्वमुत्र २२७, ५५।
२३१, ४७।
पक्ष्वमासि ६६, १।
पक्ष्वमास २१०, ४६।
पक्ष्वमास २१५, ६६।
२४६, ३७।

पक्ष्ववर्ग ८०, १०।
पक्ष्वविश ८६, ६।
पक्ष्वविशत् ८०, ५।
पक्ष्वविशतम ८६, १०।
पक्ष्वविशति ७३, ३१।
८०, ५।
पक्ष्वविशतितम ८६, ६।
पक्ष्वधर २२०, १५।
पक्ष्वशलाकाविष = (विष-
विषेय)
पक्ष्वशाख ६६, १८।
२१३, ४७।
पक्ष्वशिख २३१, ४८।
पक्ष्वय ८६, २।
पक्ष्वपट्ट ८०, ३४।
पक्ष्वपट्ट ८७, २७।
पक्ष्वपट्टि ७३, ४२। ८२,
५२।
पक्ष्वपाटितम ८७, २७।
पक्ष्वमत्तक ८१, ४।
पक्ष्वमत्तम ८७, ३८।
पक्ष्वमत्तति ७३, ४७।
८३, २२।
पक्ष्वपाटितम ८७, ३८।
पक्ष्वपाटिक २७०, ३०।
पक्ष्वपाटि २, ४। १३१,
४६।
पक्ष्वपाटिगुह १३१, ४१।
पक्ष्वपाटिकचरवारिखत् ८१,
४७।
पक्ष्वपाटिकचरवारिखत् ८१, ४८।
पक्ष्वपाटिकचरवारिखत् ८१,
३।
पक्ष्वपाटिकचरवारिखत् ७८, १४।
पक्ष्वपाटिकचरवारिखत् ८४, १०।
पक्ष्वपाटिकचरवारिखत् ८२,
२७।
पक्ष्वपाटिकचरवारिखत् ८०, ६।
पक्ष्वपाटिकचरवारिखत् ८३, १।
पक्ष्वपाटिकचरवारिखत् ८२,
२२।
पक्ष्वपाटिकचरवारिखत् ८३,
८०।

पञ्चानन २६, ७। २३१,
४८।

पञ्चाक्षित ४५, ४६।
२६०, ४।

पञ्चाशत् ७३, ४४।

पञ्चाशीत ८८, ८।

पञ्चाशीति ७४, ५। ८३,
४०।

पञ्चाशीतितम ८८, ८।

पञ्चाष्ट ८१, २५।

पञ्चास्य २६, २। २३१,
४८।

पञ्चैषु २२०, १६।

पञ्जर २२४, ८। २२२,
३६।

पञ्जि २, ४।

पञ्जिका २, ४।

पञ्जी २, ५।

पट ३७, ५७।

पटबोर ३७, ३८।

पटल ६७, ३२।

पटनी ६७, ३२।

पट्ट ३६, ३२। २५५ ३०।

पट्टन २४७, २२।

पट्टनी २४७, २२।

‘पठ’ १८५, १०।

पठित १८५, १०।

पठन=(वाचनम्),

‘पठन्ति’ १८५, १०।

पठनीय=(पठितव्य),

पठमञ्जरी २१४ ४८।

पठि=(पठनम्),

पठित=(वाचितोऽधीतोऽवा)

पठितव्य=(पठनीय

पाठय),

‘पठेत्’ १८५, ११।

पठेताम् १८५, ११।

पठेयुः १८५, ११।

पठयते १८५, ११।

पश २८८, २। ३४, २।

पशग्रन्थि=(हृत्)

पशुवृत्ति ६४, ६।

पशनीय=(पणितव्य)

पशपाद ६४, १०।

पशपर २२६, २५।

पश्याङ्गना=(वेद्या)

२०५, ३४।

पश्यानापोडसक ६४, २०।

पश्यास्थिक ६४, ४।

पश्वि २४७, ४५।

पश्विक २४७, ४६।

पश्वितव्य=(विशेषद्रव्यम्)

२४८, १४।

पण्ड=(ननुसक),

पण्डा १२२, ४६।

पण्डित ४४, ४६।

२५५, ४३।

पण्डितवत् १४७, २६।

पण्डिताग्र २५५, ४७।

पण्य २४८, १४।

पण्यद्रव्य २४८, ३२।

पण्यभू २४७, २७।

पण्यविक्रयशाला २४७, २६।

पण्यवीथिका २४७, ३०।

पण्यवीथी २४७, ३०।

पण्यशाला २४७, ३०।

पण्यशाला २४७, ३०।

पश्याङ्गना=(वेद्या)

२०५, ३४।

पश्याजीव २६, ३३।

पत=(पक्ष ‘पत’ इति

भाषा)

पतग २२२, १४।

पतङ्ग ३२, २८।

३८, १५।

पतङ्गज ५२, ३।

पतङ्गतलय ५३, १०।

पतङ्गपुन ५२, ५३।

पतङ्गभू ५२, ३१।

पतञ्जिका १०३, ४०।

पतञ्जिका १०३, ४०।

पतत् २२२, १४।

पतत्सति=(यष्ट),

२२१, ५५।

‘पतव’ १६१, ६।

पतति १६१, ६।

पतन्ति १६१, ६।

पतत्र २२२, ३५।

पतत्रि २२२, १४।

पतत्रिन् २२२, १५।

पतन=(निपतनम्)

पतनीय ६१, ३४।

पताक ५४, ४८।

पताका २१७, ३०।

पताको=(निपताकचक्रम्)

पताकोवेषजारिष्ट=

(सरिष्ट विशेष)

पनि ३५, २। ३५, १६+२०।

पतित ६०, १६।

पतितव्य ६१, ३४।

पतिवत्=(सप्तवास्नी)

पतिवत्ता=सती साध्वी

या)

‘पतेत्’ १६१, ६।

पतेताम् १६१, १०।

पतेयु १६१, १०।

पतन २४७, २३।

पति २०८, १२।

पत्नी २०८, १२।

पन २२२, १६। २१५, ६।

पनरथ २२२, १५।

पनरथायनायन २६, ५०।

पनवाह २२२, १५।

२२०, ५२।

पनवाहन २२२, १५।

पनसावा १३८, ३३।

पनाङ्गिन् २२२, १६।

पनिका=(लघुपनी)

पनिन् २२२, १६।

२२०, ५२।

पनी—(‘चिद्वि’ इति

भाषा)

पय १६, १। १२४, २७।

पयिकृत् २४०, ४८।

पयिन् १२४, २७।

पय्य=(हितम्)

पद् २१३, ५५।

पद् ८६, २६। ६४, ३०।

१०२, ४। २१२, ६।

२१३, ४४।

पद्मञ्जन २१२, ५।

पदवि १२४, ३४।

पदवी १२४, ३४।

पदोन ८६, १५।

पदति १२४, ३४।

पदती १२४, ३४।

पद्म ६, ४७। ६, ५८।

१५, ३६। ३६, ४०।

४२, ३४।

पद्मार्थ २०७, ३६।

२१६, २।

पद्मार्हा २१७, १२।

पद्मार्थ=(वेद्या)

पद्मार्थम् २०७, ३६।

पद्मार्थम् ५, ५२।

पद्मार्थ ८४, २२।

पद्मार्थी २६, २४।

पद्मार्थ २१५, २४।

पद्मार्थ द्वारदी २२, ५०।

पद्मार्थि २१५, २४।

पद्मार्थि ३३, १८।

२०७, ३६।

पद्मपुराण=(पुराण-

विशेषः)

पद्मार्थ २०६, १५।

पद्मार्थ १२, ७। ३३, १८।

पद्मार्थ २०७, ३६।

पद्मार्थिनी २१७, १३।

पद्मार्थि २०७, ३७।

पद्मार्थि=(धर्मपुत्रार्थ)

पद्मार्थि ३३, ४६।

२०७, ३७।

पद्मार्थि २१७, १३।

पद्मार्थ २१७, १३।

पद्मार्थ २१६, २।

पद्मार्थ २१७, १४।

पद्मार्थ १६६, ५०।

पद्मार्थ ३२, २८।

पद्मार्थ २१७, १४।

[illegible]

पाण्डुपत्नी २४५, ३ ।
 पाण्डुर १३, ६२।४२, २६।
 पात ५३, ४३ ।
 'पातः' १६६, ३४ ।
 पातङ्गि ५२, ६ ।
 पातञ्जल २१२, ३१ ।
 पातभाग ११६, २१ ।
 पातलव ११६, २१ ।
 पाताल १२२, ३२ ।
 पाताललोक २२३, १३ ।
 पातालावस्था ७६, ७ ।
 'पाति' १६६, ३४ ।
 पाति १६६, ३४ ।
 पातालोक्त ५१, ४० ।
 पाताश ११६, २२ ।
 पाताशाक ११६, २२ ।
 पात्य ६१, ३६।२५१ २६।
 पात्यभाग १३१, २० ।
 पात्यलव १३१, २० ।
 पात्यपात्र १३१, २१ ।
 पात्यावस्था १३१ २३ ।
 पाव ३२, ६।१२२, १७ ।
 पावत् १२२, १७ ।
 पावि ३२, ६ ।
 पाथेय २६, १७ ।
 पाथीय ३६, ४० ।
 पाथीय २३८, २५ ।
 पाथीयि २१८, २३ ।
 पाथीय २६, १७। २७१,
 ४७ ।
 पाथीयक २६, १७ ।
 पाथीयलामन् (क्षन्धारासि-
 स्त्रा)
 पाथीयलाम ८, १० ।
 पाथीयि २१८, २३ ।
 पाथीय ३६ ४७ ।
 पाथीय ८, १० ।
 पाद् २१३, ५५ ।
 पाद ८६, २६। २११, १४।
 २१३ ४५।
 पादद्वय २८, ३ ।
 पादप १३६, २ ।

पादोन ८६, १५ ।
 पाद्य २१३, ४ ।
 पाथीय ७, ४६।१२२, ३२।
 पाथीयनिकेत २७, २० ।
 पाथीयनिधि २१८, २३ ।
 पाथीयशाना १३८, ४३ ।
 पाप ३, ५०।३०, २६।२५४,
 ३४ ।
 पापक ३०, ३३ ।
 पापघ्न २०२, १४ ।
 पापमोक्षकामर्षा २४, ४४।
 पापिन् ४३, २८ ।
 पाप्मन् ३०, २६ ।
 'पाप्मात्' १६६, ३४ ।
 पाषाणाम् १६६, ३५ ।
 पायु २२३, ३१ ।
 'पायु,' १६६, ३५ ।
 पाथ्य ५८, २१ ।
 पार=नदादिभस्मवत्तम्),
 पारगत २०६, ६ ।
 पारहीट १३६, १४ ।
 पारा ५५, १३ ।
 पाराक १३६, १४ ।
 पारवताय १२८, ५० ।
 पाराजार २१८, २३ ।
 पाराधुक १३६, १५ ।
 पारिजात १३० १० ।
 पारिजातक १६८, २६ ।
 पारिजाताक्ष १२८, ४० ।
 पारिद्र २३१, ४६ ।
 पारिष्विक ३७, ३६ ।
 पारिपात्र २०४, २० ।
 पारिपात्र २०४, २० ।
 पारिन्द्र २३१ ४६ ।
 पारुष्य ४७, १६।२३७ ५१।
 पार्थ २२६, २२।२२७, २।
 पार्थिव्य २२७, ५ ।
 पार्थिव १६६, ६०।२२६, २२।
 पार्थ २४१, ३६ ।
 पार्थी २३१, १४ ।
 पार्थीय १००, १४ ।
 पार्थीयनन्द २३३, ७ ।

पाथ्य २०६, २० । २५३,
 १८ ।
 पाथ ३५, १६ ।
 पातक ३५, १६।३८, १५।
 पाताश ३८, ६ । ४७, ६ ।
 पाताशवासम् ४६, १२ ।
 पाताशाम्बर ४६, १२ ।
 पालिन् १४७, ३२ ।
 पालुपी २०८, १३ ।
 पावक ३० ३३।२०१, ५१।
 पावन ७, ६। २३६, १६ ।
 पास १३०, १७ ।
 पाशपात्र १४३, २६ ।
 पाशाङ्गुलीकादयो २२, ४६।
 पाथिन् ८, १० ।
 पाथचाय २५३, २ ।
 पाथरा १३६, १५ ।
 पाथराधी १३६, १६ ।
 पाति ३२, ६ ।
 पाथिडा २१०, ५१ ।
 पिपति' १८७, ३२ ।
 पिष्ट १८७, ३२ ।
 पिप्यात् १८७, ३४ ।
 पिप्याताम् १८७, ३४ ।
 पिप्यु १८७, ३४ ।
 पिक् १५, ३३ ।
 पिकमाधव १५, ३३ ।
 पिकानन्द १५, ३३ ।
 पिन् २४२, ३ ।
 पिन्नक २४२, ४० ।
 पिन्नग ३६ ५५ ।
 पिन्नदम् २२७, ५६ ।
 पिन्न १७, ११।३२, २८।
 ३६, ५३। २३२, १६ ।
 पिन्ना २३६, ३५।२१७,
 १४ ।
 पिन्नालाम्बर ५२, ५४ ।
 पिन्नालाम्बर ५३, १० ।
 पिचण्ड २३२, ५३ ।
 पिचय २०२, ५२ ।
 पिचित २३२, २६ ।

पिचु २६, २६। ५६, २०।
 २०२, ५५ ।
 पिचुतल २०२, ५५ ।
 पिच्छत् २२२, १६ ।
 पिञ्जान २०३, ३६ ।
 पिठोरीयत २२, २ ।
 पिण्ड १२१, १६।६७, ३३।
 पिण्डक २४२, ४० ।
 'पिण्डतः' १७०, १० ।
 पिण्डति १७०, १० ।
 पिण्ड ४५, ३४ ।
 पिण्डन ६०, २६ ।
 'पिण्डति' १७०, १० ।
 पिण्डते १७०, ७ ।
 पिण्डन्ते १७०, ७ ।
 पिण्डपाद २३२, २६ ।
 'पिण्डयतः' १७०, १४ ।
 पिण्डयति १७०, १४ ।
 पिण्डयति १७०, १४ ।
 पिण्डयत् १७०, १५ ।
 पिण्डयेताम् १७०, १५ ।
 पिण्डयेयुः १७०, १५ ।
 पिण्डायुध १४३, ३६ ।
 पिण्डायुध १४३, ४० ।
 पिण्डायुध १४३, ४० ।
 पिण्डायुध (प्रायुधियः)
 पिण्डित ६०, ३२ ।
 'पिण्डेत्' १७०, ११ ।
 पिण्डेत् १७०, ८ ।
 पिण्डेताम् १७०, ११ ।
 पिण्डेत् १७०, ७ ।
 पिण्डेताम् १७०, ८ ।
 पिण्डेयु १७०, ११ ।
 पिण्डेरन् १७०, ८ ।
 पितामह २०७, ३८ ।
 पितृ ३, ११।४, ३६ ।
 ६, ३६ । १२, ५६ ।
 १७, २३ ।
 पितृत्व २५४, ८ ।
 पितृवारक १२७, ५५ ।
 पितृगण २३३, १४ ।
 पितृगृह १२४, ३७ ।

पूतनहोयी २३७, २४ ।
 पूतनगु २३६ ४३ ।
 पूतद्युति ४३, २० ।
 पूतना २१६, २६ ।
 पूतनाद्वयण २१६, २२ ।
 २६६, १६ ।
 पूतनाद्या २३३ २८ ।
 पूतनामुद्र २१६, २२ ।
 पूतचिन्मि १३, ६ ।
 पूका ६ ४४ ।
 पूना ८, २४ ।
 पूय २४३, १० ।
 पूरणी २१० ४३ ।
 पूरित ६०, ३३ ।
 पूरव २००, ४१ ।
 पूर ४३, २१ । ७४, १३ ।
 ८६ १२ ।
 पूरक ४३ २१ ।
 पूरना २ ४८ ।
 पूरमासी २ ४८ ।
 पूरा २ ४६ । ३, १४ ।
 ४३ ४ ।
 पूरामुता ४३, ४ ।
 पूरानुज ६०, १ ।
 पूरण २ ६६ ।
 पूरिमा २ २३ । २, ४६ ।
 ३ २४ । २४, १ ।
 २४ २२ । २४ ५४ ।
 पूरिमा २ ६८, २७ ।
 पूरिमाप्रतिरत्माधि
 ११६ ७ ।
 पूरिमारि ४२ ८ ।
 पूर १२१ १६ ।
 २०७ ३६ ।
 पूरपात्र १०६, २६ ।
 पूरचरित २१३ ३१ ।
 पूरव ६ ४१ ।
 पूरकत्व नर १६ २८ ।
 पूर-गन १०७ १८ ।
 पूरि रति २३६ ४३ ।
 पूरिगान २३६ ४३ ।
 पूरदिश-नगरासि
 २३६, ४६ ।

पूर्वदेव ५१ ४१ ।
 २०७ १८ ।
 पूर्वदेवता ५१ ४१ ।
 पूर्वदेवतेज्य ५०, ५१ ।
 पूर्वदेवपूज्य ५०, ५१ ।
 पूर्वदेवसाचिक ५१, ८ ।
 पूर्वदेवाचितपाद ५१, १६
 पूर्वदेवाचिपात्रि ५१, १६
 पूर्वदेवज १०, ३४ ।
 पूर्वदेवतेज ५०, ५१ ।
 पूर्वदग्ध ११४ १६ ।
 पूर्वमत १०६ ३७ ।
 पूर्वप १३ ५८ ।
 पूर्वपराधितरेखा ६८ २६ ।
 पूर्वपवत २०४, २३ ।
 पूर्वप्रोष्ठपद ८ २४ ।
 पूर्वप्रोष्ठपदक्षक ८ २४ ।
 पूर्वफल्गु ६, ४४ ।
 पूर्वफाल्गु ६ ४४ ।
 पूर्वभाग १३५, ४७ ।
 पूर्वमीमांसा २१२ २६ ।
 पूर्वमन्त्रप्रवच्य २५६, ११ ।
 पूर्वयोनि ६, ४५ ।
 पूर्वरात्र १८ १४ ।
 पूर्वरात्र १०७ २१ ।
 पूर्ववत्तर १६ २७ ।
 पूर्वविलम्ब १११, ३० ।
 पूर्वगुर ५१, ५१ ।
 पूर्वसुरेज्य ५० ३४ ।
 पूर्वा २३३ ३६ ।
 २३३ ४३ ।
 पूर्वात्रय ८ ४७ ।
 पूर्वादितान १०७ २१ ।
 पूर्वादि २०४ २३ ।
 पूर्वाप्रोष्ठपद ८ २४ ।
 पूर्वाप्रोष्ठपद ८ २४ ।
 पूर्वापान्द्युनी ३ ६३ ।
 ४ २१ । ६ ४५ ।
 पूर्वाभाद्रपद ४ ६ ।
 ८ ३१ । ८ २५ ।
 ८ १२ । ८ २४ ।
 पूर्वाभाद्रपद ८ २६ ।
 पूर्वाभाद्र ८ २६ ।

पूर्वार्द्ध ७३, १७ ।
 पूर्वापाठ ७, ५५ ।
 पूर्वापाठ ४, ३ ४, २७ ।
 ७, ५५ । ६, ११ ।
 पूर्वास्ति १०७ २१ ।
 पूर्वास्तामन १०७, २२ ।
 पूर्वाह्नि १२ २८ ।
 १८ १३ ।
 पूर्वतरा २३४, ४ ।
 पूर्वयुग १२, २८ ।
 पूर्वोत्तरायन ८ ५५ ।
 पूर्वोदगम १०७ १६ ।
 पूर्वोत्थ १०७, १६ ।
 पूर्वोत्तर १०६, ४१ ।
 पूर्वजात ५२ ३२ ।
 पूर्वदेवता ८, ४१ ।
 पूर्वदेवा ८, ४२ ।
 पूर्वदेवन ८ ४२ ।
 पूर्वदेवता ८, ४२ ।
 पूर्वन १३, १८ ।
 पूर्वभ ८ ४२ ।
 पूर्वा ४, ४४ । ७ ४१ ।
 ८, ४२ । ४४, १३ ।
 २३० १० ।
 पूर्वित १५५, ५५ ।
 पूर्वव २४६ २५ ।
 पूर्व्या २४६, ५३ ।
 पूर्व्या २४६ ५२ ।
 पूर्व्यन्तु २४६ ४१ ।
 पूर्व्य २४६ ४० ।
 पूर्वनामाह २३६ ४४ ।
 पूर्व २० १८ । ६२, २० ।
 पूर्वप्र २५३ ४६ ।
 पूर्वप्रव २४३ ५० ।
 पूर्व्या ४१ ६३ ।
 पूर्वा २४५ ३ ।
 पूर्विली ४१ १३ ।
 पूर्वयोज ४३ ६७ ।
 पूर्विलीनयु ४६ ३१ ।
 पूर्वयोजन २१८ २३ ।
 पूर्वय ४८ २२६ २२ ।
 पूर्वय सम्भव ४६ ३१ ।
 पूर्वय ४६ १६ ।

[illegible]

भगोत्व ५२, १११ ।
 भगोल ११७, २२ ।
 ११०, ३६ ।
 भग्नी २२५, ४५ ।
 भग्द्युति ११६, ३१ ।
 भङ्ग १२०, १७ ।
 भङ्गूर १०७, १७ ।
 भवक ६७, १६ ।
 ११०, ३६ ।
 भवचक्रला ६७, २५ ।
 भवचक्रलिका ६७, २५ ।
 भवचक्रभाग ८४, २७ ।
 भवचक्रनव ८६, २८ ।
 भवचक्रलिप्ता ६७, २६ ।
 भवचक्रलिप्तिका ६७, २६ ।
 भवचक्रा ८४, २८ ।
 भवचक्राशका ८४, २८ ।
 भवचक्राशकेन्द्र १०६, ६ ।
 'भजतः' १७३, २१ ।
 भजति १७३, २१ ।
 भजते १७३, २५ ।
 भजन ६०, ४३ ।
 भजनफल ६०, ४३ ।
 'भजेत्' १७३, २१ ।
 भजत १७३, २५ ।
 भजेताम् १७३, २२ ।
 भजेते १७३, २५ ।
 भजेयानाम् १७३, २६ ।
 भजेयुः १७३, २२ ।
 भजेरन् १७३, २६ ।
 भएत २४६, २६ ।
 भएणीय २४६, ३२ ।
 भएण २०८, ४६ ।
 २१ ।
 भएणिव २४६, ३३ ।
 भएणिका २४६, ४१ ।
 भए २४६, ३३ ।
 भएमान २४६, ४५ ।
 भएय १०२, १५ ।
 भएयमनुदाय १०२, १५ ।
 भए ३१, २८ ।
 भएति २६, ३८ ।
 भएद ६७, १७ ।
 १३८, २३ ।

भद्र ८, २७ । २५, ३८
 भद्रकपिल २१६, ५ ।
 भद्रकाली २३१, १८ ।
 भद्रकालीयत २२, ४६ ।
 भद्रचलन २२५, २२ ।
 भद्रतारका ८, २८ ।
 भद्रतारा ८, २८ ।
 भद्रपद ८, २८ ।
 भद्रपदार्थ ८, २८ ।
 भद्रपदा ८, २८ ।
 भद्रपदार्थ ८, २८ ।
 भद्रभ ८, २८ ।
 भद्रार्थ ८, २८ ।
 भद्रा ३, १३ । १०, ५८ । २२५, १२ ।
 भद्राङ्क २२८, २ ।
 भद्राङ्ग २२५, २२ ।
 भद्रातिथि ६, २६ । ६, ३२ ।
 ७४, ३६ ।
 भद्राण २१४, ३४ ।
 भद्रिका १४४, २७ ।
 भद्रेश्वर २२८, २ ।
 भद्रय ३८, ५० ।
 भनाय ३८, ५० ।
 भनाभनन्दन ४६, ३२ ।
 भनायक ३६, ३६ ।
 भन्द ३१, २६ ।
 भय ३८, ३६ ।
 भयति ३८, ५० ।
 भयर्तु ३८, ५० ।
 भयुक्त १४३, ५४ ।
 भयान् १४४, १ ।
 भयान् १६६, १ ।
 भय २५ २२ । २५ ५३ ।
 भयान् ११०, ३६ ।
 भय १२३, १० ।
 भयान् १६३, ५५ ।
 भयान् ८२, २७ ।
 भयान् १६६ । ६३, १५ ।
 भय ६०, ६ ।
 भयान् ६, २६ । ५, २७ ।
 भयान् ३, ५६ । ६, १३ ।
 भयान् १२३, ६६ ।

भरणसिद्धम्भ ५५, २३ ।
 भरत १६६, ५। २४०, ५३ ।
 भरथ २३८, २३ ।
 भरमण ३६, ३८ ।
 भरति = (पाति) ।
 भर २०५, १०। २२८, ३ ।
 भगं ६, ८। २२८, ३ ।
 भग्यं २२८, ३ ।
 भतव्य १२१, ४१ ।
 भतुं १३६, ४७ ।
 भतु खान १२३, ४५ ।
 भभरी २१७, १५ ।
 भभं २०३, ४० ।
 भभम् २०३, ४० ।
 भव २००, २६। २२८, ३।
 १२५, २ ।
 भवन् १६७, ५५ ।
 'भवत' १७६, ३६ ।
 भवति १७५, ३६ ।
 भवन २५, २२। १६८, ३३६ ।
 १२२, ३३ ।
 भवनीय = (भविष्यम्),
 'भरन्ति' १७५, ३६ ।
 भवन् ६, ५७ ।
 भवम् ६, ५७ ।
 भवानी २३१, १८ ।
 भवन्तु २०७, ६१ ।
 भवन्त्युत्ति २०८, ३५ ।
 भवन्ना २०६, २२ ।
 भवि ११, २६। १२६, ३५ ।
 भविष्य = (भविष्यम्)
 भविष्यता = (भाग्यम्),
 भवि ११५, ३ ।
 भविन् २००, ३६ ।
 भविन् ३८, ५१ ।
 भविष्य १८, २६ ।
 भविष्य १८, १३। १८, २५ ।
 भवेत् १७६, ६० ।
 भवेताम् १७६, ६० ।
 भवेत् १७६, ६१ ।
 भव ३०, १३। ३१, २६ ।
 १८६, २६ ।
 भवन् ३०, १८ ।

भयनमोग ३०, २० ।
 भयविचल्लेख ३०, २४ ।
 भयविरहाण्य ३०, २२ ।
 भयानक २५६, ५ ।
 भयत्क ६७, १७ ।
 भयम् ६७, २० ।
 भयञ्ज ५०, ८ ।
 भयन् २२२, १८ ।
 भयिग २६०, १६ ।
 भयम् २५०, १६ ।
 'भ' ५, ११ ।
 भा १६६, १६ ।
 भाग्य १७३, १७ ।
 भाजूठ २०६, २ ।
 भागाथ ३२, २६ ।
 भाग ६, ६६।६२, २७।६०,
 ५२।६७, १२ ।
 भागा ६१, ६ ।
 भागपेय १२६, १८ ।
 भागत ६१, ६ ।
 भाग्य ५०, ६२।१७, ५६ ।
 भाग्य ५०, ८ ।
 भागि ५२, १ ।
 भागीरथी २२६, २२ ।
 भागीरथीवन ७६, ३८ ।
 भाग्य ६, ६६।५२, ११।५०,
 २५ ।
 भाग्य ६, ५६।१२६, २६ ।
 भाग्य १२७, २५ ।
 भा १६७, ३२।१७३, ३६ ।
 भाक ६१, ३२ ।
 भावना १७३, ३७ ।
 भावति १७३, ३७ ।
 भावते १७३, ६० ।
 भावति १७३, ३७ ।
 भावते १७३, ६० ।
 भावति ६३, ६ ।
 भावत् १७३, ३८ ।
 भाव १७३, ६१ ।
 भावान् १७३, २८ ।
 भाव १७३, ६० ।
 भावान् १७३, ६१ ।
 भाव १७३, ६८ ।

वनारातिगुरु ४८ २४ ।
 वनासव ४३ १७ ।
 वनाहक २२२ ४६ ।
 वनि २१६ २६ ।
 वनिगुरु ५० १६ ।
 वनिम्बसिन २१५ २७ ।
 वनिन ३० ५३।२२५ २१ ।
 २३१ ४६ ।
 वनिदम २१६ ४ ।
 वनिपवन २३ ६ ।
 वनिपुरोहित ५० १३ ।
 वनिपूजित ५० ३७ ।
 वनिपूज्य ५० १६ ।
 वनिपूज्यपाद ५० ५३ ।
 वनिशवन २१६ २३ ।
 वनिमित्रिन ५० १६ ।
 वनिमहित ५० ४० ।
 वनिराज २३ ११ ।
 वनिराजयोत्सव २३ ७ ।
 वनियदिता ५० ३७ ।
 वनिवद्य ५० १७ ।
 वनिवरमन २२३ २ ।
 वनिवरिन २१५ २८ ।
 वनिष्ठ ३० ५८ ।
 वनिसिद्धि ५० ३७ ।
 वनिमघन २२३ २।१०२ ४० ।
 वनीय ५० ३ ।
 वनीयम ३१ १ ।
 वनीवद २५ ४२। २३० ४८ ।
 वनीयदक २५ ४२ ।
 वने पुरोधम ५० ३८ ।
 वनेगाडु ६१ ।
 वनीभिन्न ३१ १८ ।
 वनीकट ३१ ४ ।
 वनीरूप ३१ ४ ।
 वनीद्रिक्त ३१ १८ ।
 वनादार ३० ५३ ।
 वनीपन ३० ५५ ।
 वन्यमात्य ५० १७ ।
 वव १० ४८ ।
 वस्त २५ ३३ ।

वस्ति २८ २ ।
 वहन २३६ २२ ।
 वहु २५३ ५५ ।
 वहुन २५६ २ ।
 वधाय १६ ५७ ।
 वधुनी २३१ १६ ।
 बहुषण्णम (नागविण्ण) ५६ ।
 बहुधन २३१ ५६ ।
 बहुभुजा २३१ १६ ।
 बहुरनाद २४० ५३ ।
 बहुषण २०७ ४०। २१६ ४२८८ २५३ ५० ।
 बहुरेतस २०७ ४० ।
 बहुन २३८ २२। २५३ ५५ ।
 बहुनग्रीव २३३ २८ ।
 वानपथ १४ ४ ।
 बहुनमुखा २ ५६ ।
 बहुना ५ ५४ ।
 बहुनेतरपक्ष १३ ५८ ।
 बहुविध २५३ ५० ।
 बहुन २१६ ५ ।
 बहुसीवण २०६ ४७ ।
 वा १३४ ५४ ।
 वाढ २५२ ११ ।
 वाण १३७ १२।२१६ २६ ।
 ११५ २३। २२० ५३ ।
 २३६ ५५ ।
 वाणजित २१६ २३ ।
 २२४ ३५ ।
 वाणमाग ३० ५ ।
 वाणारि २२७ २० ।
 वाणामन २६ ५० ।
 २०३ ४१ ।
 वाणानुत्पत्ता २२७ २३ ।
 वादर २०२ ५३ ।
 वादरान्तरावन २४ ३४ ।
 वादरायणपुण्य १४१ ५५ ।
 वाघक १२६ १६ ।
 वाघा ३१ ५६ ।
 वाघस्थान १२६ १७ ।
 वाघव १२२ ३३ ।

वाभ्रवी २३१ १७ ।
 बाहस्पत्य २७ २६ ।
 बाहस्पत्यवप १६ ५१ ।
 बाल १२६ २७ ।
 बानक १६८ ६७ ।
 बानग्रह २३३ २८ ।
 बानव्य २३३ ७ ।
 बानव १० ४६ ।
 बाससम्भाष ६४ ५० ।
 बासभा २२ २१६ ५६ ।
 बासा २६ १३ ।
 बासा ६५ १० ।
 ६५ ३ ।
 बासा १२६ १६ ।
 बासानुभूति १३४ १३ ।
 बात्रिका २६ १७ ।
 बाधाना १४० ६३ ।
 बालुनय २३३ ७ ।
 बाल्य १२६ १८ ।
 बाह २१३ ५० ।
 बाहा २१३ ५० ।
 बाहु ६ ५७। १०२ १० ।
 १२१ ५०। १२१३ ५१ ।
 बाहुयन २३६ ५६ ।
 बाहुया १०६ १३ ।
 बाहुवलेय २३६ ५६ ।
 बाहुनामन ७४ २७ ।
 बाहुन १४ ४० ।
 बाहुहीननिन १०३ २५ ।
 बाहु ७४ २४ ।
 २१३ ५१ ।
 बाह १२२ १८ ।
 बाह्याशय १६६ ४१ ।
 विह ६६ २२ ।
 विहान १३५ १३ ।
 विहातपथ ५६ २७ ।
 विहाजल २५७ १ ।
 विहु ७४ १३ ।
 विभ्र ५३ २१ ।
 विभ्र ११५ ३१ ।
 विभ्रकता ११५ ३३ ।
 विभ्रकलिका ११५ ३३ ।

विम्बयोग ११६ १ ।
 विम्बयोगाद ११६ ३ ।
 विम्बलिप्ता ११५ ३८ ।
 विम्बनिम्बिता ११५ ३४ ।
 विम्बलमन ११७ ११ ।
 विम्बोप ११६ ८ ।
 विम्बवप ११६ १ ।
 विम्बवप ५८ ११६ ३ ।
 विम्बवपाद ११६ ४ ।
 विम्बामुक्ति प्रारम्भनाम १०६ ३४ ।
 विन्वासिन २२३ ४७ ।
 विनाय २२३ ४७ ।
 विनायन २२३ ८८ ।
 विन्वासिन २२३ ४८ ।
 विनाय २२३ ४८ ।
 विनीकत २२३ ४८ ।
 विव ५६ ३५। ५६ ३६ ।
 ६२ ८ ।
 विमनुमन ३६ ६० ।
 विमलानिज ३६ ६१ ।
 विमप्रमून ३६ ५१ ।
 वी १५ २३ । ५५ ३८ ।
 १२१ ५० ।
 व अगणित ७२ ४ ।
 वीमप्रक्षपण १४० १५ ।
 वीमप्रमून ५८ १८ ।
 वीमप्रमून १६० २ ।
 वीमप्रमून १६ १५ ।
 वी १२२ ६८ ।
 वीमप्रमून २२४ ५५ ।
 वी २६६ ६ ।
 वीमप्रमून २५३ ७ ।
 वद ४७ ६ । ७ १ ।
 २५० २ ।
 वीमप्रमून २१ ५३ ।
 वीमप्रमून २६ ६६ ।
 वीमप्रमून ५८ २२ ।
 १२५ २६ ।
 वीमप्रमून २१८ ५६ ।
 वीमप्रमून २५० ११ ।
 वीमप्रमून ५५ ५५ ५५ ।

बुधदा १४३, ६।	बोध २१६, ३६।	ब्रह्महृत् ११४, २०।	भद्रकृत्वा ६३, ६।
बुधवार ३, ४१। ६, १५।	बोद्धव्यन्ती २२, ४७।	ब्रह्महृदय ११४, २०।	भक्त्या ११०, ३६।
बुधाग्नयम् २५६, ८।	बोध २७, २७।	ब्रह्मगणो २०८, ६।	भक्त १३६, ५२।
बुधाष्टमी २०, ३६।	बोधन २७, २७।	बालि ५०, १।	भक्त ६०, ५५।
बुधादित्य=(योगविशेष)	बध्न ३२, ७।	ब्राह्म ५, ५४। १३, ३४।	भक्ति=(प्रनुरागविशेष)
बुधारा ५५, ३८।	बध्नज ५२, १०।	ब्राह्मण ५८, १। ५८, २।	भवत्वा ६३, ६।
बुधित २५०, २।	बध्नजनि ५०, ३३।	ब्राह्मणमर्चिका २५५, १२।	भय २००, ५५।
बुध्नि ८, ३७।	उध्नतनुजन्म ५३, ११।	ब्राह्मणमर्त्तिका	भयानोय=(भयद्रव्यम्)
बुध्म ८, ३८।	बध्नभव ५२, ३३।	२५५, १२।	भयमल्ल २१४, १६।
बुध्मभ ८, ३८।	बध्नवैरिन् ५४, ४।	ब्राह्मणक्षत्रिन् ४६, ३२।	भयित=प्राप्ति
'बुध्मे' १८६, ६।	'ब्रवाणि' १८४, ४।	ब्राह्मणवृत्ते १८, ५१।	भय २०१, २।
बुध्मन्ते १८६, ६।	प्रवाग १८४, ४।	१८, ५२।	भग ४, ३७। ६, ५५।
बुध्मेत १८६, ६।	प्रवीति १८३, ४६।	ब्राह्मणवृत्ते २१३, १।	भगज ५२, १०।
बुध्मेत १८६, ६।	प्रवीतु १८४, २।	ब्राह्मण २१३, १।	भगण ६८, १२।
बुध्मेयाताम् १८६, १०।	प्रवीति १८३, ५१।	साहो ५, ५४। ४६, ४२।	६७, १६।
बुध्मेरन् १८६, १०।	प्रवीति १८३, १०।	२०८, ३१। २०६, ३४।	भगणनामन् ७७, २४।
'बु'	प्रवीति १८३, ३०।	ब्राह्म ५, ५४।	भगणभा ५७, २६।
बृहत् २५३, ३०।	प्रहृक्कम्प २०८, ३०।	'बुव' २५४, ३७।	६७, २२।
बृहतापति ४७, ५८।	ब्रह्मगर्भ २२३, ८।	बुवन्ति १८३, ५०।	भगणलव ८४, २६।
बृहती ७७, २। २०६, १।	ब्रह्मचारिणी २३१, १७।	बुवन्तु १८४, २।	६७, २२।
बृहद्वीरुवत २१, ५८।	ब्रह्मचारिन् २३१, १७।	बुवते १८४, ८।	भगणल ६७, ३।
बृहद्विमानु २३६, २३।	२३३, ८।	बुवते १८४, ८।	६७, १६।
बृहद्विनि १३, २१।	ब्रह्मण्य ५२, १०।	बुवते १८४, १२।	भगणल ८४, २७।
२८, ५५। ४७, ३४।	२१७, २६। २२०, ८।	बुवते १८४, १३।	६७, ३। ६७, २३।
'बु'	ब्रह्मन् ३, ६। ४, ३४।	बुवते १८४, १३।	भगणल ८४, २७।
बेर २२४, १०।	५, ५४। १०, ६।	बुवते १८४, ३।	६७, २३।
'बो'	ब्रह्मनाम् २१५, २८।	बुवते १८३, ५०।	भगणानकेन्द्र १०६, ६।
बोद्धव्य २५०, ६।	२०७, ५१। २११, २।	बुवते १८४, ३।	भगत=(समुक्त)
बोधन ४५, ४७।	११८, २०।	बुवते १८४, ३।	१४४, १।
बोधनीय २५०, ६।	ब्रह्मपत्नी २०८, ३।	बुवते १८४, ३।	भगवत्त्व ६, ४६।
'बोधयत' १८६, ११।	ब्रह्मपुत्र २०८, १६।	बुवते १८४, ३।	भगवत्त्वान्त २०८, २।
बोधयति १८६, ११।	ब्रह्मपुत्री २०८, ३०।	बुवते १८४, ८।	भगवत्त्व ५२, ३३।
बोधयन्ति १८६, ११।	ब्रह्मपुत्री २०८, २।	बुध १८३, ५०।	भगवत्त्व ५२, १०।
बोधयते १८६, ११।	ब्रह्मपुत्रनामन् ७५, ६।	बुध १८३, ५०।	भगवत्त्व=(भगवत्त्व)
बोधयन्ते १८६, ११।	ब्रह्मपुत्र २०६, ४६।	बुध १८३, ५१।	१४४, १।
बोधयते १८६, ११।	ब्रह्मपुत्र १८८, ५३।	बुध्यात् १८६, ६।	भगवत्त्व २०६, १०।
बोधयते १८६, ११।	ब्रह्मपुत्रा १२८, ५१।	बुध्यानाम् १८४, ६।	भगवत्त्व २३१, १७।
बोधयते १८६, ११।	ब्रह्मपुत्रा १२८, ५१।	बुध्या १८४, ६।	भगवत्त्व ५२, ५४।
बोधयते १८६, ११।	ब्रह्मपुत्रा २०८, ३१।	बुध्या १८३, ५१।	भगवत्त्व ५२, ३३।
बोधयते १८६, ११।	ब्रह्मपुत्र २०७, २०।	बुध्या १८३, ५१।	भगवत्त्व २२८, २।
बोधयते १८६, ११।	ब्रह्मपुत्र १३४, २६।	बुध्या १८३, ५१।	भगवत्त्व २२४, ५५।
बोधयते १८६, ११।	ब्रह्मपुत्रवृत्ति १३४, ३४।	बुध्या १८३, ५१।	भगवत्त्व २२६, ३८।
बोधयते १८६, ११।		बुध्या १८३, ५१।	भगवत्त्व २२८, २१।

भगोत्प ५२, ११ ।	भद्र ८, २७ । २५, ३८ ।	भरणीसम्भव ५४, २३ ।	भव्यनभोग ३०, २० ।
भगोल ११७, २२ ।	भद्रकर्मिल २१६, ५ ।	भरत १६६, ४ । २४०, ५३ ।	भव्यवियक्चरेन्द्र ३०, २४ ।
११०, ३६ ।	भद्रकाली २३१, १८ ।	भरथ २३८, २३ ।	भव्यवियहान्ध ३०, २२ ।
भग्नी २२५, ४५ ।	भद्रकालीव्रत २२, ४६ ।	भरमण ३६, ३८ ।	भव्याशय २५६, ५ ।
भग्रहयुति ११६, ३१ ।	भद्रचलन २२५, २२ ।	भरित = (पालित)	भपट्क ६७, १७ ।
भङ्ग १२०, १७ ।	भद्रतारका ८, २८ ।	भरु २०५, १० । २२८, ३ ।	भसथ ६७, २० ।
भङ्गुर १०७, १७ ।	भद्रतारा ८, २८ ।	भर्य ६, ८ । २२८, ३ ।	भसञ्ज ५०, ४ ।
भचक्र ६७, १६ ।	भद्रपद ८, २८ ।	भर्य २२८, ३ ।	भसत् २२२, १८ ।
११०, ३६ ।	भद्रपदार्थ ८, २८ ।	भर्य २२८, ३ ।	भसित २४०, १६ ।
भचनकला ६७, २५ ।	भद्रपदा ८, २८ ।	भर्य २२८, ३ ।	भस्मन् २४०, १६ ।
भचनकलिका ६७, २५ ।	भद्रपदाभ ८, २८ ।	भर्य २२८, ३ ।	‘भा’ ५, ११ ।
भचनभाग ८४, २७ ।	भद्रभ ८, २८ ।	भर्य २२८, ३ ।	भा १६६, ३६ ।
भचनत्व ८४, २८ ।	भद्रभं ८, २६ ।	भर्य २२८, ३ ।	भाकण १७३, १७ ।
भचकलिप्ता ६७, २६ ।	भद्रा ३, १३ । १०, ५८ । २२५, १२ ।	भर्य २२८, ३ ।	भाकृत २०४, २ ।
भचकलिप्तिका ६७, २६ ।	भद्राक २२८, २ ।	भर्य २२८, ३ ।	भाकोप ३२, २६ ।
भचनशास्त्र ८४, २८ ।	भद्राङ्ग २२५, २२ ।	भर्य २२८, ३ ।	भाग ६, ४६ । ८६, २७ । ६०, ४२ । ६७, १२ ।
भचनशास्त्र ८४, २८ ।	भद्राक्षि २, २१ । ६, ३२ । ७४, ३४ ।	भर्य २२८, ३ ।	भाग ८१, ६ ।
भचनश्रीकेश १०६, ६ ।	भद्रासन २१४, ३४ ।	भर्य २२८, ३ ।	भागधेय १२४, ३८ ।
‘भजत’ १७३, २१ ।	भद्रिका १४४, २७ ।	भर्य २२८, ३ ।	भागफल ६१, ६ ।
भजति १७३, २१ ।	भद्रेश्वर २२८, २ ।	भर्य २२८, ३ ।	भागवत् ५०, ४२ । १२, ५६ ।
भजते १७३, २५ ।	भद्रव ३८, ५० ।	भर्य २२८, ३ ।	भागवत ५०, ४ ।
भजन ६०, ४३ ।	भद्रा ३८, ५० ।	भर्य २२८, ३ ।	भागवत ५०, ४ ।
भजनफल ६०, ४७ । ६१, ६ ।	भद्रा ३८, ५० ।	भर्य २२८, ३ ।	भागवत ५०, ४ ।
‘भजेत्’ १७३, २१ ।	भद्रा ३८, ५० ।	भर्य २२८, ३ ।	भागवत ५०, ४ ।
भजेत् १७३, २५ ।	भद्रा ३८, ५० ।	भर्य २२८, ३ ।	भागवत ५०, ४ ।
भजेताम् १७३, २२ ।	भद्रा ३८, ५० ।	भर्य २२८, ३ ।	भागवत ५०, ४ ।
भजेते १७३, २५ ।	भद्रा ३८, ५० ।	भर्य २२८, ३ ।	भागवत ५०, ४ ।
भजेयाताम् १७३, २६ ।	भद्रा ३८, ५० ।	भर्य २२८, ३ ।	भागवत ५०, ४ ।
भजेयु १७३, २२ ।	भद्रा ३८, ५० ।	भर्य २२८, ३ ।	भागवत ५०, ४ ।
भजेरन् १७३, २६ ।	भद्रा ३८, ५० ।	भर्य २२८, ३ ।	भागवत ५०, ४ ।
भग्न २४६, २६ ।	भद्रा ३८, ५० ।	भर्य २२८, ३ ।	भागवत ५०, ४ ।
भगनीय २४८, ३२ ।	भद्रा ३८, ५० ।	भर्य २२८, ३ ।	भागवत ५०, ४ ।
भग्न २०८, ४६ । २४६, २१ ।	भद्रा ३८, ५० ।	भर्य २२८, ३ ।	भागवत ५०, ४ ।
भग्नित्व २४६, ३३ ।	भद्रा ३८, ५० ।	भर्य २२८, ३ ।	भागवत ५०, ४ ।
भग्न २४६, ३३ ।	भद्रा ३८, ५० ।	भर्य २२८, ३ ।	भागवत ५०, ४ ।
भग्नमान २४८, ४५ ।	भद्रा ३८, ५० ।	भर्य २२८, ३ ।	भागवत ५०, ४ ।
भग्य १०२, १५ ।	भद्रा ३८, ५० ।	भर्य २२८, ३ ।	भागवत ५०, ४ ।
भग्नसमुदाय १०२, १५ ।	भद्रा ३८, ५० ।	भर्य २२८, ३ ।	भागवत ५०, ४ ।
भग्न ३१, २४ ।	भद्रा ३८, ५० ।	भर्य २२८, ३ ।	भागवत ५०, ४ ।
भग्न ३६, ३८ ।	भद्रा ३८, ५० ।	भर्य २२८, ३ ।	भागवत ५०, ४ ।
भग्न ६७, १७ । १३८, २३ ।	भद्रा ३८, ५० ।	भर्य २२८, ३ ।	भागवत ५०, ४ ।

भोष्मपञ्चक १३७, २३ ।	भुजग्रह १३६, १७ ।	भुविस् १६८, ७ ।	भूधर २०४, २ । २१७, ४ ।
भोष्मपञ्चकवत् २३, १६ ।	भुजज्या १०४, १२ ।	भुसावल ६६, २२ ।	भूध २०४, २ ।
भोष्मप्रभू = (गङ्गा)	भुजतोयजग्रह १३६, १८ ।	‘भू’ ४, १२ । ४४, १५ ।	भूतन्दन ४३, ५८ ।
भोष्मप्रभू = (शान्तनुः)	भुजदल २१३, ४७ ।	२२४, १० ।	भूप २२६, २३ ।
२२६, २२ ।	भुजभाम १०२, २४ ।	भू १०, ४३ । १७४, ३४ ।	भूपति २२६, २३ । ३८५ ।
भोष्माष्टमी २४, १६ ।	भुजलव १०२, २४ ।	भूकक्षा ६६, १ ।	भूपरिधि ६६, १ ।
भुक्त १०८, ३७ ।	भुजवारिजग्रह १३६, १८ ।	भूकम्प २४८, ३५ ।	भूपाल २२६, २३ ।
भुक्तकाल १०८, ३७ ।	भुजा २१३, ४१ । १२०, ४० ।	भूकम्पन २४८, ३५ ।	भूपालभवन १३८, १० ।
भुक्ताभाग १०८, ३० ।	भुजाकण्ट २१०, २७ ।	भूकर्य ६६, ४ ।	भूपालिन् २१०, ४३ ।
भुक्तालव १०८, ३० ।	भुजादल १०२, ४७ ।	भूकव्यप २२४, ४७ ।	भूपुत्र ४३, ४१ ।
भुक्ताग १०८, ३० ।	भुजान्तर ६८, २३ ।	भूकुमार ४३, ५८ ।	भूमगोल ६६, २ ।
भुक्तागल १०८, ३० ।	भुजाव्यग्रहण १३६, १८ ।	भूकेन्द्र १२१, २४ ।	भूमव ४३, ४१ । १५१, १६ ।
भुक्ति १४४, ३६ ।	भुजाभ्यपोडा १३६, १६ ।	भूकण्ड = (भूमिदलम्),	भूमा ११५, ३८ ।
१००, २३ ।	भुजाभ्यप्रप्रवग्रह	भूगोल ११०, २२ ।	भूमज्ज २२६, २३ ।
भुक्तिमग्नवक १०६, ५ ।	१३६, २० ।	भूगोलपरिधि = (पृथ्वी-	भूमज्ज ४३, २८ । १२४५, ५ ।
भुक्तिमृकुल १०६, ५ ।	भुजाम्बुजग्रह १३६, १६ ।	परिधि)	भूमज्ज २०४, २ । २२४, २४ ।
भुग्न ४३, २८ । १०७, ११ ।	भुजाम्बुजनिपीडन	भूचल २४८, ३५ ।	भूमज्जल ६६, २ ।
‘भुग्नस्त’ १०७, ११ ।	१३६, १६ ।	भूचलन २४८, ३६ ।	भूमज्जरेखा ६८, १८ ।
भुग्नस्ते १०७, १५ ।	भुजास १०२, २४ ।	भूच्छाय ११५, ३८ ।	‘भूमज्जरेखानगर ६६, १६ ।
भुग्न ६, ५८ । ४३, २८ ।	१०८, १४ ।	भूच्छाया ११५, ३८ ।	भूमज्जरेखापुर ६८, १६ ।
१३६, ४ । २१३, ५१ ।	भुजासक १०२, २४ ।	भूज १३६, ४ ।	भूमयो ३५, ३३ ।
भुग्न ५३, ४६ ।	भुजि २३६, २३ ।	भुजनि ४३, ४० ।	भूमि ६८, ३१ ।
२२३, ४६ ।	भुजिप्या २०४, ३४ ।	भूत २, ५७ । १८, १६ ।	भूमिक्षा ६६, २ ।
भुजगनायक ५४, २३ ।	भुजोनमिष १०३, २५ ।	भूतकाल १८, १८ ।	भूमिकाय २२८, ४ ।
भुजगपति ५४, १६ ।	‘भुजजने’ १०७, १५ ।	भूततिथि २, ५७ ।	भूमिकेतन २३६, २३ ।
भुजगराज् ५४, ५ ।	भुजजन्ति १०७, ११ ।	भूतदमनी २३०, १६ ।	भूमिगोलपरिधि ६६, २ ।
भुजगविभू ५४, १६ ।	भुजजाते १०७, १५ ।	भूतपात्री ४४, १५ ।	भूमिज ४३, ४१ । २००, ३७ ।
भुजगविष ६, ३३ ।	भुजजीत १०७, १६ ।	भूततय ४३, ५८ ।	भूमिजन्मन् ४३, ५८ ।
भुजगान्तक २२१, ४६ ।	भुजजीयाताम् १०७, १६ ।	भूतनायिका २३१, १८ ।	भूमिजोत्पात २४८, २० ।
भुजगान्त २२१, ४६ ।	भुजजीरन् १०७, १६ ।	भूतलव १८, ८ ।	भूमिपतय ४४, १८ ।
भुजगेन्द्र ५४, ६ ।	भुजज्यात् १०७, १३ ।	भूतमातृ ४४, १५ ।	भूमिदायद ४४, १८ ।
भुजज्ञ ६, ३३ । ५३, ५० ।	भुजज्याताम् १०७, १३ ।	भूतल १२२, ३३ ।	भूमिप २२६, २४ ।
२२३, ५० ।	भुजज्यु १०७, १३ ।	भूतल २, ५७ । १३, ७ ।	भूमिपुत्र ४४, १ ।
भुजज्ञनाथ ५४, १६ ।	भुजकित १०७, ११ ।	भूतात्मन् २०७, ४२ । २२४, १० ।	भूमिभव ४४, १ ।
भुजज्ञम ५४, ५ ।	भुवन ७४, ३४ । ७८, १० ।	भूतापुत्र २०६, २३ ।	भूमिभा ११५, ३८ ।
२२३, ५० ।	भुवनतयपृथ्वीमणि	भूति २४०, १६ ।	भूमिभू ४३, ४१ ।
भुजज्ञमस्वामिन् ५४, २३ ।	३४, ६ ।	भूतेश २२८, ४ । २३३, ८ ।	भूमिमध्यरेखा ६८, १८ ।
भुजज्ञमेत ५४, १६ ।	भुवनमातृ ४४, १४ ।	भूतप्या २, ५७ ।	भूमिमयी ३५, ३३ ।
भुजज्ञविभू ५४, १७ ।	भुवनाधीश ३४, १ ।	भूतम २०३, ४१ ।	भूमिमुन ४४, १ ।
भुजज्ञहन् २२२, १६ ।	भुवन्यु २३६, २३ ।	भूतारक ४३, ५८ ।	भूमिस्वतृ २००, ३७ ।
भुजज्ञाधिभू ५४, १७ ।	३८, ५१ ।	भूतो ४५, २६ ।	भूमो ४४, १५ । ४५, २७ ।
भुजज्ञश ५३, ५० ।	भुवर् ३०, ५ । २२३, २३ ।	भूतल २२४, १० ।	भूमोद २२६, २४ ।
	भुवलीक २२३, २६ ।		भूमोलाभ २२१, ३५ ।

भूमौसूतपुत्र ५६, १४ ।
 भूमत् १६, ३६।२५३, ४५।
 भूमिष्ठ २५३, ४६ ।
 भूमोभूमत्=(वारवारम्),
 भूर—(भूलोक)
 भूरि २०३, ४१।२२८, २८।
 भूरिग १०७, ३६ ।
 भूरिगति १०७, ४० ।
 भूरिजव १०७, ४० ।
 भूरिमेमन् ३७, २८ ।
 भूरिभूमि १०७, ४० ।
 भूरिधवस २३७, १ ।
 भूयह् १३६, ४ ।
 भूयह् १३६, ४ ।
 भूलोक २२३, १६ ।
 भूवापु २४५, १० ।
 भूविस्तृति ६६, ४ ।
 भूवत् ६६, ३ ।
 भूवेष्टन ६६, ३ ।
 भूवेष्टनाब् ६६, ६ ।
 भूव्याप्त ६६, ५ ।
 भूव्याष्टाब् ६६, ६ ।
 भूपण=(मलङ्कार)
 भूपणाह् २०३, ४१ ।
 भूपा=(मलङ्कार)
 भूषण ४३, ४१ ।
 भूषण ४३, ८२ ।
 भूष्य २००, ३६ ।
 भूष्यु २००, ३७ ।
 भूय ४६, ५८, ५१, २६।
 भूय ५०, ४ ।
 भूयजति ५०, १७ ।
 भूयजन्म ५०, १८ ।
 भूयजनय ५०, ३८ ।
 भूयजन्दकर ५०, ५४ ।
 भूयजन्दन ५०, ३६ ।
 भूयपुत्र ५०, १८ ।
 भूयपुत्रा २१७, १५ ।
 भूयप्रमति ५०, ३६ ।
 भूयप्रव ५०, १८ ।
 भूयन् ५०, ५ ।
 भूययदा ५०, ३६ ।
 भूययुत ५०, १८।१५०, २६।

भूययुत ५०, १६ ।
 भूयत्य ५०, ५ ।
 भूयानन्दन ५०, ४० ।
 भूयोपत्य ५०, ३६ ।
 भूयपत्य ५०, १६ ।
 भूय २६, ३७ ।
 भूयस्ति २३७, ४० ।
 भूयस्ति २३०, ४० ।
 भूयस्ति २३०, ४१ ।
 भूयस्ति २२८, २८ ।
 भूतक १२२, १ ।
 भूय १२१, ५१ ।
 भूय २५२, १२ ।
 भू ५, १२ ।
 भेक २३८, २६ ।
 भेकभुज २२३, ५० ।
 भेज ५६, ८ ।
 भेटक २४८, १ ।
 भेट १२०, ४।१२०, १५।
 भेटक=(विशेषणम्)
 भदन=(विचारणम्), ५५,
 ७७ ।
 भेदयुति १२०, १६ ।
 भेदयुति १२०, १६ ।
 भेदविद्योग १२०, १६ ।
 भेद=(विशेषणम्)
 भेरी=(वाद्यविशेष)
 भेमिका १०, ५८ ।
 भेमा १०, ५८ ।
 भेज २१०, ३१। २२८, ५।
 भेखी २१०, ४२ ।
 भेखादि २१०, २६ ।
 भेय १५५, १ ।
 'भा' ५, १२ ।
 भोक्त=(भोक्ता),
 भोग २२८, ५ ।
 भोगव २२३, ५० ।
 भोगभूमि १६८, ८ ।
 भोगभूमि २२३, ५० ।
 भोगवती २२३, ४३ ।
 भोगाह् २०१, ५३।२०२,
 १० ।

भोगिकान्त २२३, ५१ ।
 भोगिन् ५३, ४४ । २२३,
 ५१ ।
 भोगिनाथ ५४, ६ ।
 भोगिन् ५३, ५० ।
 भोगिपति ५४, ६ ।
 भोगोद्भ ५३, ५० ।
 भोगोद्य ५३, ५० ।
 भोग्य १४४, १।२०१, ५३।
 भोग्यकाल १०८, ३६ ।
 भोग्यमात्र १०८, ३४ ।
 भोग्यलव १०८, ३४ ।
 भोग्या २०५, ३४ ।
 भोग्याय १०८, ३४ ।
 भोग्यायक १०८, ३४ ।
 भोजन २००, ५५ ।
 भोज्य २०१, २।२०१, ५३।
 भोद्य १०८, २३ ।
 भोजङ्ग ६, ३३ ।
 भोतिक २२८, ५ ।
 भोती १३, ७ ।
 भोत्य=(राजिसन्धी)
 भोम २७, २५।५३, २६, ५५।
 ५७, ५६।२३४, ४०।
 भोमन १६८, ४३ ।
 भोमाय ५५, ३८ ।
 भोमाकि ५६, १४ ।
 भोमिब २७, २४ ।
 भोमोत्पात २५८, २० ।
 भ्रम=(आन्ति) १८१, ६।
 भ्रमण=(यमनविशेषः
 पर्वतः)
 'भ्रमत्' १८१, ११ ।
 भ्रमति १८१, ११ ।
 भ्रमन्ति १८१, ११ ।
 भ्रमर २६, ३७।२३१, १८।
 भ्रमरपादनामन् ७५, ३१।
 'भ्रमत्' १८१, १३ ।
 भ्रमेताम् १८१, १३ ।
 भ्रमेयु १८१, १३ ।
 भ्रम्यत १८१, १२ ।
 भ्रम्यति १८१, ११ ।
 भ्रम्यन्ति १८१, १२ ।

भ्रम्येत् १८१, १४ ।
 भ्रम्येताम् १८१, १४ ।
 भ्रमेयु १८१, १४ ।
 भ्रातृ १३१, ३ ।
 भ्रातृकारक १२७, ४५ ।
 भ्रातृद्वितीया २३, १३ ।
 भ्रातृव्य २०१, १४ ।
 भ्रान्ति=(भ्रम)
 भ्रामरिका २३१, १८ ।
 'भ्रामरी' २३१, १८ ।
 भ्राम्यत १८१, १२ ।
 भ्राम्यति १८१, १२ ।
 भ्राम्यन्ति १८१, १२ ।
 भ्राम्येत् १८१, १४ ।
 भ्राम्येताम् १८१, १४ ।
 भ्राम्येयु १८१, १४ ।
 भ्रूण १४०, २१ ।

म—

म ११, ४ । २०६, ४२ ।
 २२८, ५ ।
 मकर २५, २६। २६, ५५ ।
 २८, ४२ । २८, ४७ ।
 २८, ५० ।
 मकरकेतन २२७, १२ ।
 मकरज्वज २२७, ५२ ।
 मकरराशि २७, ५२ ।
 मकरवाहन २४५, ३१ ।
 मकराक्ष २२७, १२ ।
 मकराक्ष २२७, १२ ।
 मकराक्ष २२८, २५ ।
 मकरालय २२८, २५ ।
 मकरेन्द्रित (इन्द्रितविशेष)
 मकुट २२६, ३५ ।
 मकुटक २०२, ६ ।
 मत् २०१, १५ । २३०,
 ६० ।
 मत्तरिपु २२८, ५ ।
 मत्तनाता १३८, २३ ।
 मत्ता ६, ४२ ।
 मय ६, ८२ ।
 मयवत् २३७, २ ।

मधवती = (इन्द्राणी)
२३७, १।
मधवदगुह ४७, ५८।
मघा ३, ६२। ४, २०।
६, ४२। ६, १२।
मघाज ५०, ५।
मघाजनि ५०, १६।
मघाजमन् ५०, १६।
मघाभव ५०, २०।
मघाभू ५०, ५।
मघासुत ५०, २०।
मघोत्थ ५०, ५।
मघोन. सचिव ५८, २४।
मघोनी २३३, ४४।
मधु १०१, ६।
मङ्गल ३, ४४। २८, ५३।
२८, ५५। ३१, २५।
३१, ५१। ४३, ४२।
मङ्गलगृह = (मेषोमूविच
कच),
मङ्गलवार ३, ४१।
६, १२।
मङ्गला १४४, २६।
२१७, १५।
मङ्गल्य २०३, ४१।
मङ्गल्यक १४४, २६।
२०२, २६।
मणचिका २५५, ६।
मच्छ २४४, ६।
मज ४५, ४२।
मज्जहृत २२६, ४५।
२४३, १८।
मज्जत १८६, ५१।
‘मज्जति’ १८६, ५१।
मज्जन = (स्नानम्)
‘मज्जति’ १८६, ५१।
मज्जा ५६, ५४।
मज्जेत् १८६, ५३।
मज्जेताम् १८६, ५३।
मज्जेयु १८६, ५३।
मज्ज १३६, ३६।
मज्जक १३६, ३७।
मज्जरि (वत्सरि)

मज्जु २५५, २०।
मज्जुकेशिन् २१५, २८।
मज्जुकेशी २१५, २८।
मज्जुबोपा २०४, ४१।
मज्जुप्राण २०६, ४२।
मज्जुल २५५, २०।
मठ १३८, ३०।
मड्वेतिपुर = (मध्यरेखा
नगरम्)
मलक १३०, २६।
मलि ५६, २७। २५६, ४३।
मलिप्रोष २४६, ५२।
मलिभद्र = (गन्धर्वे विशेष)
मलियत २०१, ३६।
मलिमानु १६८, १४।
मलीचक २२१, ८।
मलीवक २२१, ८।
मलिभद्र २४७, ४।
मण्डप २५६, ४३।
मण्डयन्ती २०४, ५६।
मण्डल ६७, ३४।
६८, ३३। ३४, ५४।
मण्डललिप्ता ११५, ३४।
मण्डललिप्तायोग ११६, १।
मण्डललिप्तायोगार्द्ध
११६, ४।
मण्डललेख ११७, ११।
मण्डलशेष ११८, २७।
मण्डलावशेष ११८, २७।
मण्डलैक्य ११६, २।
मण्डलैक्यसङ्घ ११६, ४।
मण्डलैक्याद्ध ११६, ५।
मत २५०, २।
मतङ्ग २३२, ३०।
मतङ्ग २३२, ३०।
मतङ्गजा २०६, ३०।
मतलिका २५५, ६।
मति ११, ४। १२२, ४७।
मतिमत् ४७, २०।
२५५, ४४।
मतिस्त ४७, ३४।
२६८, ४।

मनुवर्चीय = (मत्स्यार्थ-
प्रत्यया)
मत्तकासिनी २०५, १८।
मत्तभगमना २०५, ११।
मत्स्यार्थ (मनुवर्चीय-
प्रत्यया) १५६, ४०।
मत्त २४४, ६।
मत्तर १२३, १५।
२०१, १६।
मत्सरिन् २०६, ३२।
मत्स्य २७, १०।
२१६, ३३। १३०, ८।
२४४, १०।
मत्स्यजयन्ती २०, ३१।
मत्स्यशिका २०३, ६।
मत्स्यण्डी २०३, ६।
मत्स्यद्विदशी २३, ४२।
मत्स्याण्डिका २०३, ७।
मत्स्याण्डी २०३, ७।
मयन २२०, १६।
मयित = (विलोडितदधि)
मयुरा २२६, १६।
मयुरेरा २२४, ३५।
मयूरा १२६, १६।
मद ३१, ३६। २०१, १६।
मदग्रह ५०, २०।
मदन २०२, २३।
२२०, १६।
मदनवतुदंती = (चैत्रयुक्त
शुद्धदंती)
मदनत्रयोदशी = (चैत्रयुक्त
द्वादशी)
मदनचर्वा २०, ४६।
मदना २४४, २२।
मदनास्पद १२३, ५०।
मदनोत्सव २०, ४६।
मदयितु २३८, २६।
मदवृन्द २३२, ३१।
मदाम्बर २३७, ४३।
मदिरा २२६, २।
२४४, २२।
मदिष्ठा २४४, २२।
मद्य २२६, २।

मधु १४, २०। २१६, २६।
२१७, ४६। २४४, २२।
मधुकर २६, ३६।
मधुज्येष्ठ २१६, ५०।
मधुवीप २२०, १६।
मधुप्लोती २०३, ५।
मधुपुरी २२६, १७।
मधुपुष्प २२०, १६।
मधुप्रिय २२५, २२।
मधुमती २२५, ३।
मधुमयन २१६, २३।
२५६, २०।
मधुर २१५, २६।
५६, २४।
२५५, २०।
मधुरा २२६, १७।
मधुरावि २१५, २५।
मधुरिपु २१५, २६।
मधुवन २२६, १७।
मधुभवांतीया = (तिथि
विशेष)
मधुस्त २२७, १६।
२६७, ५६।
मधुसारि २२०, २०।
मधुमुहूर्त २२०, २०।
मधुहर २१५, २६।
मधुस्तव २०, ४६।
मधुपन्न २२६, २७।
मध्य १००, २५।
५७, २१।
मध्यकाली १०३, १८।
मध्यकाल ११६, ३७।
मध्यग १४८, ७।
मध्यगत १४८, ८।
मध्यगति १००, २४।
मध्यग्रह ११६, ३८।
मध्यग्रहण ११६, ३८।
मध्यनमस्वर १००, १८।
मध्यनाडी १३५, ३३।
मध्यदिन १२, ३६। २५२,
४३।
मध्यभाग १३५, ४८।
मध्यभुक्ति १००, २४।

मधवती = (इन्द्राणी) २३७, १।	मञ्जु २५५, २०।	मनुबर्धाय = (मत्वर्धाय- प्रत्यया)	मधु १४, २०। २१६, २६। २१७, ४६। २४४, २२।
मधवद्रुह ४७, ५८।	मञ्जुकेसिन् २१५, २८।	मत्कासिनी २०५, १८।	मधुवर २६, ३६।
मया ३, ६२। ४, २०। ६, ४२। ६, १२१।	मञ्जुकेयी २१५, २८।	मत्तभगमना २०५, ११।	मधुज्येष्ठ २१६ ५०।
मघाज ५०, ५।	मञ्जुषोपा २०४, ४१।	मत्वर्धाय (मनुवर्धाय- प्रत्यया) १५६, ४०।	मधुशेष २२०, १६।
मघाजनि ५०, १६।	मञ्जुप्राण २०६, ४२।	मत्त २४४, ६।	मधुपुत्री २०३, ५।
मघाजमन् ५०, १६।	मञ्जुत्व २५५, २०।	मत्तर १२३, १५। २०१, १६।	मधुपुरी २२६, १७।
मघाभव ५०, २०।	मठ १३८, ३०।	मत्सरिन् २०६, ३२।	मधुपुष्प २२०, १६।
मघाभू ५०, ५।	मट्केरिपुर = (मध्यरेखा नगरम्)	मत्स्य २७, १०। २१६, ३३। १३०, ८। २४४, १०।	मधुप्रिय २२४, २२।
मघासुत ५०, २०	मल्ल १३०, २६।	मत्स्यजयन्ती २०, ३१।	मधुमती २२५, ३।
मघोद्य ५०, ५।	मल्लि ५६, २७। २५६, ४३।	मत्स्यज्यन्ती २०, ३१।	मधुमय २१६, २३। २५६, २०।
मघोन सचिव ५८, २४।	मल्लिप्रोव २४६, ५२।	मत्स्यज्यन्ती २०, ३१।	मधुर २१५, २६। ५६, २४।
मघोनी २३३, ४४।	मल्लिभद्र = (मध्यर्ध विरोध)	मत्स्यज्यन्ती २०, ३१।	मधुरा २२६, १७।
मधु १०१, ६।	मल्लियज २०१, ३६।	मत्स्यज्यन्ती २०, ३१।	मधुरादि २१५, २५।
मङ्गल ३, ४४। २८, ५३। २८, ५५। ३१, २५। ३१, ५१। ४३, ४२।	मल्लिसानु १६८, १४।	मत्स्यज्यन्ती २०, ३१।	मधुरि २१५, २६।
मङ्गलगृह = (मेधावृत्ति कक्ष),	मल्लोचक २२१, ८।	मत्स्यज्यन्ती २०, ३१।	मधुवन २२६, १७।
मङ्गलवार ३, ४१। ६, १२।	मल्लोचक २२१, ८।	मत्स्यज्यन्ती २०, ३१।	मधुव्यासुतीया = (तिथि विरोध)
मङ्गला १४४, २६। २१७, १५।	मल्लोचक २२१, ८।	मत्स्यज्यन्ती २०, ३१।	मधुसख २२७, १६। २६७, २६।
मङ्गल्य २०३, ४१।	मल्लोचक २२१, ८।	मत्स्यज्यन्ती २०, ३१।	मधुसारादि २२०, २०।
मङ्गल्यक १८४, २६। २०२, २६।	मल्लोचक २२१, ८।	मत्स्यज्यन्ती २०, ३१।	मधुनुह २२०, २०।
मधचिका २५५, ६।	मल्लोचक २२१, ८।	मत्स्यज्यन्ती २०, ३१।	मधुह २१५, २६।
मध्व २४४, ६।	मल्लोचक २२१, ८।	मत्स्यज्यन्ती २०, ३१।	मधुसख २०, ४६।
मज ५५, ४२।	मल्लोचक २२१, ८।	मत्स्यज्यन्ती २०, ३१।	मधुपञ्च २२६, २७।
मज्जद्वत २२६, ५५। २४३, १८।	मल्लोचक २२१, ८।	मत्स्यज्यन्ती २०, ३१।	मध्य १००, २५। ५७, २१।
मज्जत १८६, ५१।	मल्लोचक २२१, ८।	मत्स्यज्यन्ती २०, ३१।	मध्यन १०३, १८।
‘मज्जति’ १८६, ५१।	मल्लोचक २२१, ८।	मत्स्यज्यन्ती २०, ३१।	मध्यरात्रि ११६, ३७।
‘मज्जति’ १८६, ५१।	मल्लोचक २२१, ८।	मत्स्यज्यन्ती २०, ३१।	मध्यय १५८, ७।
मज्जन = (स्नानम्)	मल्लोचक २२१, ८।	मत्स्यज्यन्ती २०, ३१।	मध्यगत १४८ ८।
‘मज्जन्ति’ १८६, ५१।	मल्लोचक २२१, ८।	मत्स्यज्यन्ती २०, ३१।	मध्यगति १००, २६।
मज्जा ५६ ५४।	मल्लोचक २२१, ८।	मत्स्यज्यन्ती २०, ३१।	मध्यग्रह ११६, ३८।
मज्जेत् १८६, ५३।	मल्लोचक २२१, ८।	मत्स्यज्यन्ती २०, ३१।	मध्यग्रहण ११६, ३८।
मज्जेताम् १८६, ५३।	मल्लोचक २२१, ८।	मत्स्यज्यन्ती २०, ३१।	मध्यग्रहण १००, १८
मज्जेयु १८६, ५३।	मल्लोचक २२१, ८।	मत्स्यज्यन्ती २०, ३१।	मध्यनाडी १३५, ३३।
मज्ज १३६, ३६।	मल्लोचक २२१, ८।	मत्स्यज्यन्ती २०, ३१।	मध्यदिन १२, ३६। २५२, ६३।
मज्जक १३६, ३७।	मल्लोचक २२१, ८।	मत्स्यज्यन्ती २०, ३१।	मध्यमाह १३५। ८८।
मज्जति (पल्लवः)	मल्लोचक २२१, ८।	मत्स्यज्यन्ती २०, ३१।	मध्यमूत्रि १००, २६।

भूमिसूर्यपुत्र ५६, १४ ।
 भूमस् १६, ३६।२५३, ४५।
 भूमिष्ठ २५३, ४६ ।
 भूमोभूमस्=(वारवारम्),
 भूर—(भूलोक)
 भूरि २०३, ४१; २२८, २८।
 भूरिग १०७, ३६ ।
 भूरिगति १०७, ४० ।
 भूरिजव १०७, ४० ।
 भूरिप्रेतम् ३७, २४ ।
 भूरिमुक्ति १०७, ४० ।
 भूरिविषय २३७, १ ।
 भूवह् १३६, ४ ।
 भूवह् १३६, ४ ।
 भूवर्तक २२३, १६ ।
 भूवासु २४५, १० ।
 भूविस्तृति ६६, ४ ।
 भूवृत्त ६६, ३ ।
 भूवेष्टन ६६, ३ ।
 भूवेष्टनार्ह ६६, ६ ।
 भूव्यास ६६, ४ ।
 भूव्यासाह ६६, ६ ।
 भूपण=(घनङ्कार)
 भूपणाह २०३, ४१ ।
 भूपा=(घनङ्कार)
 भूमत् ४३, ४१ ।
 भूमत् ४३, ४२ ।
 भूमत् २००, ३६ ।
 भूमत् २००, ३७ ।
 भूग ४६, ५८, ५१, २६।
 भूग ५०, ४ ।
 भूगुन ५०, १७ ।
 भूगुनम् ५०, १८ ।
 भूगुनम् ५०, ३८ ।
 भूगुनम् ५०, ५४ ।
 भूगुनम् ५०, ३६ ।
 भूगुनम् ५०, १८ ।
 भूगुनम् २१७, १५ ।
 भूगुनम् ५०, ३६ ।
 भूगुनम् ५०, १८ ।
 भूगुनम् ५०, ५ ।
 भूगुनम् ५०, ३६ ।
 भूगुनम् ५०, १८।१५०, २६।

भूमिसूनु ५०, १६ ।
 भूमित्व ५०, ५ ।
 भूगोन्दन ५०, ४० ।
 भूगोत्पत्त्य ५०, ३६ ।
 भूगुत्पत्त्य ५०, १६ ।
 भूज २६, ३७ ।
 भूज्जटि २३७, ४० ।
 भूज्जटि २३०, ४० ।
 भूज्जटि २३०, ४१ ।
 भूज्जटि २३०, ४१ ।
 भूज्जटि २२८, २८ ।
 भूज १२२, १ ।
 भूज २५२, १२ ।
 भूज ५, १२ ।
 भूज २३८, २६ ।
 भूज्भुज २२३, ५० ।
 भूज्य ५६, ८ ।
 भूज २४८, १ ।
 भूज १२०, ४।१२०, १५।
 भूज=(विशेषणम्)
 भूज=(विदारणम्), ५५,
 ४७ ।
 भूज्युति १२०, १६ ।
 भूज्युति १२०, १६ ।
 भूज्युति १२०, १६ ।
 भूज=(विशेषणम्)
 भूज=(वाचविशेष)
 भूजिका १०, ५८ ।
 भूजी १०, ५८ ।
 भूज २१०, ३१। २२८, ५।
 भूज २१०, ४२ ।
 भूज २१०, २६ ।
 भूज १५४, १ ।
 'भा' ५, १२ ।
 भूज्=(शोभकता),
 भूज २२८, ५ ।
 भूज २२३, ५० ।
 भूज १६८, ८ ।
 भूज २२३, ५० ।
 भूज २२२, ४३ ।
 भूज २०१, ५३।२०२,
 १० ।

भोगिवान्त २२३, ५१ ।
 भोगिन् ५३, ४४ । २२३,
 ५१ ।
 भोगिनाथ ५४, ६ ।
 भोगिन ५३, ५० ।
 भोगिपति ५४, ६ ।
 भोगीन्द्र ५३, ५० ।
 भोगीध ५३, ५० ।
 भोग्य १४४, १।२०१, ५३।
 भोग्यकाल १०८, ३६ ।
 भोग्यमान १०८, ३४ ।
 भोग्यत्व १०८, ३४ ।
 भोग्या २०५, ३४ ।
 भोग्यास १०८, ३४ ।
 भोग्यासक १०८, ३४ ।
 भोजन २००, ५५ ।
 भोज्य २०१, २।२०१, ५३।
 भोदय १०८, २३ ।
 भोवज्ज ६, ३३ ।
 भोतिक २२८, ५ ।
 भोती १३, ७ ।
 भोत्य=(राजिषवन्धी)
 भोम २७, २५।४३, २६, ५५।
 ५७, ५६।२३४, ४०।
 भोमन १६८, ४३ ।
 भोमास ५५, ३८ ।
 भोमाकि ५६, १४ ।
 भोमिज २७, २४ ।
 भोमोत्पत्त्य २५८, २० ।
 भम=(आति) १८१, ६।
 भमसु=(व्यवस्थित)
 पयस्व.)
 'भमत' १८१, ११ ।
 भमति १८१, ११ ।
 भमन्ति १८१, ११ ।
 भमर २६, ३७।२३१, १८।
 भमरपादनाम् ७५, ३१।
 'भमेत्' १८१, १३ ।
 भमेताम् १८१, १३ ।
 भमेयु १८१, १३ ।
 भम्यत १८१, १२ ।
 भम्यति १८१, ११ ।
 भम्यन्ति १८१, १२ ।

भम्येत् १८१, १४ ।
 भम्येताम् १८१, १४ ।
 भमेयु १८१, १४ ।
 भ्रातृ १३१, ३ ।
 भ्रातृका १२७, ४५ ।
 भ्रातृद्वितीया २३, १३ ।
 भ्रातृव्य २०१, १४ ।
 भ्रान्ति=(भ्रम)
 भ्रामरिका २३१, १८ ।
 'भ्रामरी' २३१, १८ ।
 भ्राम्यत १८१, १२ ।
 भ्राम्यति १८१, १२ ।
 भ्राम्यन्ति १८१, १२ ।
 भ्राम्येत् १८१, १४ ।
 भ्राम्येताम् १८१, १४ ।
 भ्राम्येयु १८१, १४ ।
 भ्रूण १५०, २१ ।

म—

म ११, ४ । २०६, ४२ ।
 २२८, ४ ।
 मकर २५, २६। २६, ५५ ।
 २८, ४२ । २८, ४७ ।
 २८, ५० ।
 मकरकेतन २२७, १२ ।
 मकरध्वज २२७, १२ ।
 मकरराशि २७, ५२ ।
 मकरवाहन २४३, ३१ ।
 मकराक्ष २२७, १२ ।
 मकराक्ष २२७, १२ ।
 मकराक्ष २१८, २५ ।
 मकराक्ष २१८, २५ ।
 मकराक्ष (इज्जितविशेष)
 मकुट २२६, ३५ ।
 मकुट २०२, ६ ।
 मत् २०१, १५ । २३०,
 ६० ।
 मयसि २२८, ५ ।
 मयसाता १३८, २३ ।
 मया ६, ४२ ।
 मय ६, ४२ ।
 मयवत् २३७, २ ।

मधवती=(इन्द्राणी) २३७, १।	मञ्जु २५५, २०।	मनुवर्धाय=(मत्वर्धाय- प्रत्यया)	मधु १४, २०। २१६, २६। २१७, ४६। २४४, २२।
मधवदुर्ग ४७, ५८।	मञ्जुकेलित् २१५, २८।	मत्तकासिनी २०५, १८।	मधुकर २६, ३६।
मधव ३, ६२। ४, २०।	मञ्जुकेली २१५, २८।	मत्तभ्रमना २०५, ११।	मधुज्येष्ठ २१६, ५०।
६, ४२। ६, १२।	मञ्जुघोषा २०४, ४१।	मत्वर्धाय (मनुवर्धाय- प्रत्यया) १५६, ५०।	मधुदीप २२०, १६।
मधाज ५०, ५।	मञ्जुप्राण २०६, ४२।	मत्त २४४, ६।	मधुघ्नो २०३, ५।
मधाजनि ५०, १६।	मञ्जुत २५५, २०।	मत्त १३८, ३०।	मधुपुरी २२६, १७।
मधाजन्म ५०, १६।	मठ १३८, ३०।	मत्त १२३, १५।	मधुपुष्प २२०, १६।
मधाभव ५०, २०।	मङ्गेरिपुर=(मध्यरेखा नगरम्)	२०१, १६।	मधुप्रिय २२५, २२।
मधाम् ५०, ५।	मण्ड १३०, २६।	मत्तरि २०६, ३२।	मधुमती २२५, ३।
मधामुत ५०, २०	मणि ५६, २७। २५६, ४३।	मत्त २७, १०।	मधुमयत २१६, २३।
मधात्य ५०, ५।	मणिघोष २४६, ५२।	२१६, ३३। १३०, ८।	२५६, २०।
मधोन सविध ५८, २४।	मणिभ्रम=(मन्धर्व विशेष)	२४५, १०।	मधुर २१५, २६।
मधोनी २३३, ४४।	मणिगत २०१, ३६।	मत्तयज्यन्ती २०, ३१।	५६, २४।
मधु १०१, ६।	मणिसानु १६८, १४।	मत्तयण्डिका २०३, ६।	२५५, २०।
मङ्गल ३, ४४। २८, ५३।	मणोचक २२१, ८।	मत्तयण्डी २०३, ६।	मधुरा २२६, १७।
२८, ५५। ३१, २५।	मणोवक २२१, ८।	मत्तयण्डी २०३, ६।	मधुरादि २१५, २५।
३१, ५१। ४३, ४२।	मणिभद्र २४७, ५।	मत्तयण्डिका २०३, ७।	मधुरिपु २१५, २६।
मङ्गलगृह=(मिथोवृद्धि कृत्वा)	मण्डप २५६, ४३।	मत्तयण्डी २०३, ७।	मधुवन २२६, १७।
मङ्गलवार ३, ४१।	मण्डयन्ती २०४, ५६।	मयन २२०, १६।	मधुयवातीयो=(सिद्धि विशेष)
६, १२।	मण्डल ६७, ३५।	मयित=(विलोडितवधि)	मधुसल २२७, १६।
मङ्गला १४४, २६।	६८, ३३। ३४, ५४।	मधुरा २२६, १६।	२६७, ५६।
२१७, १५।	मण्डललिप्ता ११५, ३४।	मधुरा २२५, ३५।	मधुसारथि २२०, २०।
मङ्गल्य २०३, ४१।	मण्डललिप्तायोग ११६, १।	मधुरा १२६, १६।	मधुसूत २२०, २०।
मङ्गल्यक १४४, २६।	मण्डललिप्तायोगार्द्ध	मद ३१, ३६। २०१, १६।	मधुहृद २१५, २६।
२०२, २६।	११६, ४।	मदप्रह ५०, २०।	मधुस्तव २०, ४६।
मध्विका २५५, ६।	मण्डललेख ११७, ११।	मदन २०२, २३।	मधुपञ्च २२६, १७।
मध्व २४४, ६।	मण्डलरोष ११८, २७।	२२०, १६।	मध्य १००, २५।
मज ५५, ४२।	मण्डमावरोष ११८, २७।	मदनवतुर्दो=(चैत्रशुक्ल चतुर्दशी)	५७, २१।
मज्जकृत २२६, ४५।	मण्डलैव ११६, २।	मदनत्रयोदशी=(चैत्रशुक्ल द्वादशी)	मध्यकरा १०३, १८।
२४३, १८।	मण्डलैवसङ्घ ११६, ४।	मदनध्वजा २०, ४६।	मध्यकाल ११६, ३७।
मज्जत १८६, ५१।	मण्डलैवार्द्ध ११६, ५।	मदन २४४, २२।	मध्यक १४८, ७।
'मज्जति' १८६, ५१।	मत् २५०, २।	मदनास्पद १२३, ५०।	मध्यगत १४८, ८।
मज्जन=(स्नानम्)	मत्त २३२, ३०।	मदनोत्सव २०, ४६।	मध्यगति १००, २४।
'मज्जन्ति' १८६, ५१।	मत्तज्ञा २०६, ३०।	मदवित्तु २३८, २६।	मध्यग्रह ११६, ३८।
मज्जा ५६, ५४।	मत्तल्लिका २५५, ६।	मदवृन्द २३२, ३१।	मध्यग्रहण ११६, ३८।
मज्जेत १८६, ५३।	मत्ति ११, ५। १२२, ४७।	मदाम्बर २३७, ५३।	मध्यग्रहण १००, १८
मज्जेताम् १८६, ५३।	मत्तिमत् ५७, २०।	मदिरा २२६, २।	मध्यनाडी १३५, ३३।
मज्जेयु १८६, ५३।	२५५, ४४।	२४६, २२।	मध्यदिन १२, ३६। २५२, ४३।
मज्ज १३६, ३६।	मत्तिमत् ५७, ३४।	मदिप्ता २४४, २२।	मध्यभाग १३५। ४८।
मज्जक १३६, ३७।	२६८, ४।	मद्य २२६, २।	मध्यभुक्ति १००, २४।
मज्जरि (वत्सरि)			

मध्यम २०६, ८। २५२, ४३।
 मध्यमगति १००, २४।
 मध्यमग्रह १००, १६। ११६, ३७।
 मध्यमजय १००, २५।
 मध्यमयुचर १००, १६।
 मध्यमभुक्ति १००, २५।
 मध्यममन्दकर्ण १०३, ४।
 मध्यमपुवर्ण १०३, ४।
 मध्यमलोक ४६, १६।
 प्रध्यमलोकवर्त्मन् ४६, १६।
 मध्यमा २०६, २६। २१०, १८।
 मध्यमायुम् १४१, २३।
 मध्यमीय २५२, ४४।
 मध्यमेति १००, २५।
 मध्यगत १४८, ८।
 मध्यरात्र १३, ३१। १८, १४।
 मध्यलोक ४४, १६।
 मध्यलोकैक २२६, २४।
 मध्यवर्तिन् २५४, ३८।
 मध्यस्पल = (वृद्धिदा),
 मध्यस्थिता ११६, १३।
 ११६, १८।
 मध्या २१०, १८। २११, २४।
 मध्यायुम् १४१, २८।
 मध्याह्न १२, ३७। १२, ५२। १८, १३।
 मध्याह्नवर्ण १०३, १८।
 मध्याह्नमङ्क १०६, १६।
 मन दाय २२०, २०।
 मनम् १२२, १६। २१६, २८। २०१, १४।
 मनसिज २२०, २०।
 मनसिस्थ २२०, २१।
 मनस्ताल २३१, ३८।
 मनित २५०, २।
 मनायी = (मना पत्नी),
 मनावी = (॥)

मनीषा १२२, ५४।
 मनीषिन् २५५, ४४।
 मनु ११२, ३६। १२२, ४७।
 मनुज २८, ३१। १३६, ४४। २०१, ३७।
 मनुजनि २००, ३७।
 'मनुते' १८६, ३।
 मनुद्वय ८०, २८।
 मनुद्वितय ८०, २८।
 मनुपितृ ३३, २२।
 मनुपुत्र २००, ३७।
 मनुभव २००, ३८।
 मनुयुग ८०, २८।
 मनुयुज् ८०, २८।
 मनुष्य २८, १८। २८, ३२। १३५, २३। २००, ३७।
 मनुष्यकुञ्जर २५४, ५५।
 मनुष्यलोच = (प्रजापति-
 तीर्थ कनिष्ठाभूमलम्)
 मनुष्यधर्मन् २४६, २।
 मनुष्यराशि २८, २१।
 मनुष्याकारफणराङ्ग -
 लयुक्तसर्प २२२, ३६।
 मनुष्योदय २५५, १।
 मनुद्भव २००, ३८।
 मनोगवी २४६, २१।
 मनोज २२०, २१। १२३, ३८।
 मनोजनुत् २२०, २१।
 मनोजमन् २२०, २१।
 मनोजव = (हरि)
 मनोजवा २३६, ५१।
 मनोज्ञ २५५, २१।
 मनोज्ञा २०५, ११।
 मनोदाहिन् २२०, २२। २६६, ३१।
 मनोभव २२०, २२।
 मनोमू १२३, ३६।
 मनोमौलि २२०, २२।
 मनोरथ २४६, २१।
 मनोरथव्रत २०, ३२।

मनोरम २५५, २१।
 मनोराज्य २४६, २२।
 मनोवती २०८, २।
 मनोविलासवती २०५, ११।
 मनोहर २०३, ४१। २५५, २१।
 मनोहरा २०५, ११।
 मनोहराकृति २२१, ३७।
 मनोहारि २५५, २१।
 मन्तव्य = (अंगो, मननीयो
 विभाक्तीयो वा)
 मन्तु = (मनुष्य, अपरा-
 धी वा), १०१, ४१।
 मय १२२, ४७। २३८, २४।
 मयजिह्व २३६, २४।
 मयद्रष्ट १६८, ४८।
 मयद्रुम २३७, १८।
 मयस्यास्यावार ८६, १६।
 मयस्यास्याकृत ४६, १६।
 मयिन् २५४, ४७, १४।
 मय्य ३२, ६।
 मय्यर २५३, २४।
 मय्यिर २१८, २५।
 मन्द ५२, १। १०१, १। २४६, २।
 मन्दकर्ण १०२, ३१। १०३, २।
 मन्दकन्द्र १०१, २६। १०५, ३५।
 मन्दग ५२, १२। २६४, १७।
 मन्दगति ५२, ३५। २६४, १७।
 मन्दगतिफल १०६, २१।
 मन्दगमन २६४, १७।
 मन्दगमना २४३, ७।
 मन्दगा ८, ४।
 मन्दगाभिन् ५२, ३५। २६४, १७।
 मन्दवर ५२, ३५।
 मन्दब ५५, २४।
 मन्दबननी ३५, ३३।

मन्दतरा १०६, ३३।
 मन्दतुल्य १०१, ३३।
 मन्दपरिधि १०३, २२।
 मन्दपरिस्पृष्टा १०६, २५।
 मन्दपितृ ३३, २२।
 मन्दपुत्र ३५, २४।
 मन्दप्रभू ३५, ३३।
 मन्दफल १०४, २६। १०६, २।
 मन्दभुक्ति ५२, ३५।
 मन्दभाग ५२, ३६।
 मन्दर १६८, ८।
 मन्दरमणि २२८, ५।
 मन्दरय ५२, ३६।
 मन्दरवासिनी २३१, १६।
 मन्दरालय २३१, १६।
 मन्दरामास २३१, १६।
 मन्दधृति १०३, २।
 मन्दसञ्ज्ञफल १०४, २६।
 मन्दस्तु ५५, २४। २६४, १।
 मन्दस्पष्ट १०६, ६।
 मन्दस्पष्टगति १०६, ६।
 मन्दस्पष्टग्रह १०५, १।
 मन्दस्पष्टरवि १०४, ३१।
 मन्दस्पष्टा १०६, ६।
 मन्दस्पष्टार्क १०४, ३१।
 मन्दस्पष्टगति = (मन्द-
 स्पष्टगति)
 मन्दस्पष्टग्रह = (मन्दस्पष्ट-
 ग्रह), १०५, १।
 मन्दा २११, ३६।
 मन्दाङ्क १०६, २१। १०४, २३।
 मन्दाकिनी २२६, २३।
 मन्दार १६८, २७।
 मन्दिर १२२, ३४। १३८, २२।
 मन्दिरा २०३, १६।
 मन्दुरा १३८, ४७।
 मन्देति ५२, १२।
 मन्दोच्च १०१, ३३।
 मन्दोरथ ५५, २५।
 मन्द्र ३१, २४।

ममय १७२। २५ ४६।	मरीची ३६ २०।	ममन २४० २७।	महध २४८ ४२।
२२० २३।	मस्तु ७७। १६७ ४६।	ममभेदन २२० ४२।	महधना २४८ ४३।
ममयस १४ २०।	मस्त २२६ ३४।	ममभेदिन २२० ४३।	महधत्व २४८ ४३।
मयते १८६ १४।	महतापुरोवस्तु ४८ २४।	मन २१५ २६।	महध्यता २४८ ४३। २४८, ४५।
मयत १८६ १४।	महताममात्य ४८ २५।	मलमास १४ १७। १३७, ३०।	महविज (ऋत्विग्विशेष)
मयध्वे १८६ १५।	महत १३० ४।	मनय २०४ १६।	महलोक २२३ १७।
मयसे १८६ १४।	महपतिपूजित ४८, ४६।	मलयज ४४ ६।	महपि १६८ ५४। २५६, २।
मयामहे १८६ १५।	महत्त्व ३० ५।	मनयवासिनी २३१ १६।	महता २०४ ५६।
मयावहे १८६ १५।	महस्तुपूहित ४८ २५।	मनयानित २४५ ३६।	महस ३६ २८।
मयु २०१ २५।	महस्तुपूज्य ४७ ३४।	मनन ३० ३३। २१७ ४६।	महसापति ३४ २।
मये १८६ १५।	महस्तव २३१ ५०।	मननमास १४ ५७।	महसामधिप ३४ २६।
मयेत १८६ १८।	महस्तव २३७ २।	मनिना २०५ ४५।	महसामीग ३४ २।
मयेत १८६ १४।	महस्तव २३६ २४।	मनिनी २०५ ४५।	महावच्छ २१८ २५।
मयेये १८६ १५।	महस्तपिदेव ४८ २५।	मनिभुज १४ ५७। ३७ ४०। २४४ ४२।	महावाण्डा ४४, १७।
मयेयाताम १८६ १८।	महस्तचित ४७ ५८।	मनुक २३२ ५३।	महावाय २३० ४१।
मयेरनु १८६ १८।	महस्ताधाय ४७ ५८।	मनुक २२२ १६।	महावात २२८ ६। २३० ४१।
मवत १८६ ३।	महस्ताधाय ४७ ३५।	मनु २१४ १८।	महाकात्री २३१ १६।
मवन्तर ११ २०। १७ ५१।	महस्ताधाय ४७ ३५।	मनु २१४ १८।	महाकाव्य २१३ २८।
८३ १२। २१२ ४६।	महस्ताधाय ४७ ३५।	मनु २१४ १८।	महाकीतन २०३ १६।
मवाते १८६ ३।	महस्ताधाय ४७ ३५।	मनु २१४ १८।	महाक्रम २१६ ५।
मवादि २० ३१। २० ६६।	महस्ताधाय ४७ ३५।	मनु २१४ १८।	महाक्षीरा २४२ ८।
२१ २१। २११, २७। २१	महस्ताधाय ४७ ३५।	मनु २१४ १८।	महाध ५२ ३६।
मवीत १८६ ३।	महस्ताधाय ४७ ३५।	मनु २१४ १८।	महाग्रहायणी २३ ५१।
मवीयाताम १८६ ४।	महस्ताधाय ४७ ३५।	मनु २१४ १८।	महाज्ञान २२८ ६।
मवीरन १८६ ४।	महस्ताधाय ४७ ३५।	मनु २१४ १८।	महाचण्ड २४१ ५४।
मय ५१ ५४।	महस्ताधाय ४७ ३५।	मनु २१४ १८।	महाचण्डी २३२ ५।
मयु २४६ ५५।	महस्ताधाय ४७ ३५।	मनु २१४ १८।	महायया २३१ २०।
मयुक २३३ २५।	महस्ताधाय ४७ ३५।	मनु २१४ १८।	महायाना २३६ ४६।
मयुराज = (कुबेर)	महस्ताधाय ४७ ३५।	मनु २१४ १८।	महातप २१६ ५।
मयूत ३३ २०।	महस्ताधाय ४७ ३५।	मनु २१४ १८।	महाजन २२३ ६।
मयूतमालिन ३४ १।	महस्ताधाय ४७ ३५।	मनु २१४ १८।	महातम २५६ २।
मयूतवत् ३३ २२।	महस्ताधाय ४७ ३५।	मनु २१४ १८।	महादया १४४ १५।
मयूर २२२ ३०। २३३ २५।	महस्ताधाय ४७ ३५।	मनु २१४ १८।	महादेव १२ ५५। २२८।
मयूतवेनु २३३ ८।	महस्ताधाय ४७ ३५।	मनु २१४ १८।	महादेवी २३१ २०।
मयूरय २३३ ६।	महस्ताधाय ४७ ३५।	मनु २१४ १८।	महापातु २४२, ४८।
मरु २३१ ३५।	महस्ताधाय ४७ ३५।	मनु २१४ १८।	महामान २५६ ५।
मरुप्रद १६५, २८।	महस्ताधाय ४७ ३५।	मनु २१४ १८।	महानत २२८, ६।
मरुत २१४ ५५।	महस्ताधाय ४७ ३५।	मनु २१४ १८।	
मरीचि ३६ २०। १४२ ११।	महस्ताधाय ४७ ३५।	मनु २१४ १८।	
मरीचिज ३७ ८।	महस्ताधाय ४७ ३५।	मनु २१४ १८।	
मरीचिपुत्र ३७ ८।	महस्ताधाय ४७ ३५।	मनु २१४ १८।	
मरीचिमत् ३३ २३।	महस्ताधाय ४७ ३५।	मनु २१४ १८।	
मरीचिमालिन ३४ १।	महस्ताधाय ४७ ३५।	मनु २१४ १८।	

महानस १३८, ४६ ।	महारजन ३८, ४ ।	महित ४६, १६ ।	महिपोज ५१, ५१ ।
महानाद २१४, १ । १०२,	महाराज २१०, २८ ।	२०१, ४६ ।	महिपीभव ५१, ५२ ।
२८ । २२८, ७ ।	महाराजिक ८५, २५। २०६,	महितवय ४४, १८ ।	महिपीभू ५१, ५२ ।
महानाम्नीतवत् १३६,	२६ ।	महितनुज ४४, १८ ।	महिपीसुत ५१, ५२ ।
५० ।	महाराज १३, ३१ ।	महिपुत्र ४४, १ ।	महीसुत ४४, २ ।
महानाम्नीनियम १३६,	महाराजि २२, ४४ ।	महिमन् २३०, २७ ।	महेन्द्र २०४, १७ ।
५० ।	महाराजी २३१, २१ ।	२४०, ५४ ।	२३७, ३ ।
महामाम्नीव्रत १३३, ४० ।	महारूपक २१३, २६ ।	महिमूर्तिसम्भव ४४, ३७ ।	महेन्द्रमुक्त ४८, १ ।
महानिधि १३, ३१ ।	महाघं २४८, ४६ ।	महिर ३२, ३० ।	महेन्द्रजित् २२१, ५० ।
महानिशा १३, ३१ । २३१,	महाघ्यं २४८, ४७ ।	महिला २६, १८ ।	महेन्द्रसचिव ४८, २६ ।
२० ।	महालक्ष्मीलपनी २२, १४ ।	१३८, ४४ । २०४, ५६ ।	महेन्द्राणी २३७, २५ ।
महानुभाव २५६, ६ ।	महालक्ष्मीव्रत २२, १६ ।	महिली २०४, ५६ ।	महेला २६, १८ ।
महापद्म २२६, ४८ ।	२३५, ४८ ।	महिष १३५, १४ ।	२०५, १ ।
२४६, ३४ ।	महालय १३७, २३ ।	२३०, ३ । २४२, ३ ।	महेलिका २०५, १ ।
महापक्ष २२१, ४६ ।	महावर्षा २५, ७ ।	महिषध्वज २४१, ३८ ।	महेली २०५, १ ।
महापातकाल १२०, २२ ।	महावसु २२८, ५४ ।	महिषमयनी २३१, २१ ।	महेय २२८, ८ ।
महापाप=(महापातकम्)	महावाहणी २४, ४५ ।	महिषवाहन २४१, ३८ ।	महेयतिथि २, ३१ ।
महाप्रलय १८, ८ ।	महाविद्या २३१, २१ ।	महिषार्दन २३३, १० ।	महेयानी २२१, ३१ ।
महाबल ७, ७ । २४४, ४२ ।	महाबिल ३०, ६ ।	महिपी २४, २ ।	महेक्ष्वर २२८, ८ ।
महाबलवर्त्मन २६, ४८ ।	महविपुलसम्पत्ति १०१, ३ ।	महिपीसुत ५१, ५२ ।	महोमवीर्य ३१, ८ ।
महाभाग=(प्रतिपत्त्य)	महावीर २२१, ५० ।	मही ४४, १७ ।	महोमसार ३१, ८ ।
महाभीम २३०, ४२ ।	महावीर्य २०६, ४२ ।	महीकुमार ४४, १६ ।	महोत्पल ३६, ४१ ।
महाभैरव २३० ४४ ।	महावीर्या ३५, २८ ।	महीक्षत् २२६, २५ ।	महोत्सव २२०, २३ ।
महामति ४७, ३६ ।	महावेग २२१ ५० ।	महीज ४३, ४२ ।	महोदधि २१८, २६ ।
महामद २३२, ३१ ।	महाव्रत २३, ३५ । २०६,	१३६, ४ ।	महोनिधि ३३, २३ ।
महामनस=(सदन्त करण.)	४८ । २२८, ७ ।	महीधर २०४, २ ।	महोराशि ३३, २४ ।
महामहाबाहणी=(योग-	महाव्रतित् २२८, ७ ।	महोभ्र २०४, ३ ।	महोजत् २३३, ७ ।
विधेय.) २४, ४६ ।	महाशय २१८, २५। २३२,	महीनन्दन ४४, १६ ।	‘मा’ ५, ६ ।
महामाया=(योगविधेयः)	३१ ।	महीप २२६, २५ ।	मा २१७, १५ ।
महामाया २१६, ६ ।	महायुग २२८, ५४ ।	महीपति २२६, २५ ।	मास १०३, ४१ ।
महामाया २३१, २० ।	महास्वता २०८, ३१ ।	महीपात २२६, २५ ।	२४२, ४२ ।
महामुख २४३, २८ ।	महाष्टमी २२, ४४ ।	महीप्राचीर २१८, २५ ।	मासकर ४४, ४५ ।
महामुक्ति=(नारायणः)	महासत्य २४१, ३७ ।	महीप्रावरण २१८, २६ ।	मासकारिन् ४४, ४६ ।
२५६, ५ ।	महासत्त्व २४६, २ ।	महीप्रावार २१८, २६ ।	२४२, ५१ ।
महामृत्यु २४८, ४६ ।	महासारथि ३६, ४ ।	महीभू ४३, ४२ ।	मासज २४३, १२ ।
महामृग २३२, ३१ ।	महामुक्ति १८, ८ ।	महीमण्डल ६६, ३ ।	मासतेजस् २४३, १२ ।
महामेघ १६८, १५ ।	महासेन २३३, ६ ।	महीमण्यरेखा ६६, १४ ।	मासवित्त २४३, १६ ।
महामन्दुक २२८, ७ ।	महास्थली ४४, १७ ।	महीरु १३८, ५ ।	मासल ३०, ४७ ।
महायज्ञ=(यज्ञविधेय)	महाहस २१६, ६ ।	महीवृत्त ८८, ३ ।	मासलता २४३, ५ ।
महायात्रा १२४, १७ ।	महि ४४, १७ ।	महीन्यास ६६, ५ ।	माषातुज १४, ५४ ।
महारक्षा २०४, ४६ ।	महिका ४२, २२ ।	महिष २४२, ३ ।	माषावर्ण १४, ५५ ।
महारजत २०३, ४२। ३८,	महिज ४३, ४२ ।	महिषामुद्र ५१, ५१ ।	माषी २४, २३ ।
४ ।		महिपी २४२, ८ ।	माषेय ५०, ५० ।

माङ्गल्य २४४, १० ।	मानयोग ११६, २ ।	मास्त ७, ७। १६६, ५४।	मास्तवत् २०४, १५ ।
माङ्गल्यदर्शन २४४, १० ।	मानयोगाढ ११६, ५ ।	२४४, ४३ ।	मावेष्ट १३१, २७ ।
माच्छ ५६, २ ।	मानरघा ११३, १ ।	मारुतो २३४, ६ ।	माध्य ६७, ४४ ।
माञ्जिष्ठ ४४, ५० ।	मानव २८, ३२। १३६, ४४।	मार्कण्डेय २१२, ५५ ।	माप ५६, ८। २०२, ४। २०२, २३ ।
माठर ३६, ५३ ।	२००, ३८ ।	मार्ग ५, ६३। १४, ४२। १६, १ ।	मापक ५६, ४ ।
माणवक १३४, २६ ।	मानवायुष् १४१, २ ।	मार्ग १०७, १७ ।	मापाशन ३८, १८ ।
माणिक्य ५७, ३१ ।	मानस ६, ४७। १२२, ३४।	मार्गगति १०६, २६ ।	मास् १४, ६ ।
माणिश्रीव २५६, ५२ ।	२२१, १४ ।	मार्गण २२७, ५४ ।	मास ११, १८। १४, १०। ६७, १० ।
माणिचरि २४७, ३ :	मानसालय २१४, ५६ ।	मार्गधिरस् १४, १४ ।	मासखण्ड १३, ५२ ।
मातङ्ग ६, ५१ ।	मानसुनु २०० २० ।	मार्गशीर्ष १४, १६। १४, ४० ।	मासगण ६७, ४३ ।
२३२, ३२ ।	मानसोकस् २१४, ५६ ।	मार्गशीर्षानुज १४, ४८ ।	मासवय ६७, ४४ ।
मातरि= (अन्तरिक्षम्)	मानस्वोका २३१, २२ ।	मार्गशीर्षानुज १४, ४८ ।	मासनिचय ६७, ४४ ।
मातरिष्वन् २४४, ४२ ।	मानिका ६३, २ ।	मार्गशीर्षाविरज १४, ४८ ।	मासनिवेश १३१, २७ ।
मातलि १२३, १५ ।	मानिन् २३१' ५१ ।	मार्गशीर्षी २३, ४७ ।	मासपिण्ड ६७, ४४ ।
माता २२४, ३ ।	मानिनो २६, १८। २०५, १२ ।	मार्गाङ्गि ५५, ४७ ।	मासप्रवेश १३१, २८ ।
मातामह= (मातृपिता)	मानुष २८, ३२। २००, ३८ ।	मार्गायणी ५ ६३ ।	मासमान १६, २० ।
मातामहृथाद् २२, ४० ।	मानुष्य= (मनुष्यशरीरम्),	मार्गित् १०७, १७ ।	मासमास १६, २१ ।
मातामही= (मातृमाता)	मानिष्यलण्ड ११६, ५ ।	मार्गी २३, ४७। १०७, १७ ।	मासग्रज ६७, ४५ ।
२३१, २१ ।	मानिष्यदल ११६, ५ ।	मार्ज २२४, ३६ ।	माससप्त ६७, ४५ ।
मातुल १२३, १५ ।	मानिष्यघाट ११६, ५ ।	मार्जनी २११, ३६ ।	मासमन्त्र्य ६७, ४५ ।
मातु ५, १७ । २४, २ ।	मान्द २७, ३१। १०४, २३।	मार्जार १३५, १३ ।	मासहोत्र ३६, ३६ ।
१२२, १६। २००, ४७ ।	मान्दि ३१, ५४। ५५, १७।	मार्जारवत् २३३, २५ ।	मासान्त १४, १२ ।
मातुका २०५, २८ ।	२६५, १ ।	मार्जारकसिन्ध २३२, ५ ।	मासाढ १३, ५२ ।
मातृनिभा २५४, ७ ।	मान्द्य १२३, १० ।	माजिता २०३, ८ ।	मासाढक १३, ५२ ।
मातृवत्सल २३३, १० ।	मान्धातु २१६, ३६ ।	मार्तण्ड १२, ३० ।	मासावसान १४, १२ ।
मात्रा २५३, ४१ ।	मान्य= (पुण्यो मन्त्रग्यो	मार्तण्डज ५२, ३७ ।	मासेम १४२, ५१ ।
मास्व २१२, ५५ ।	वा), २००, २। २००, २।	मार्तण्डज ५२, ३७ ।	मासेमबल १४२, ५१ ।
माव १२३, ६ ।	मापत्य २२०, ५३ ।	मार्तण्डज ५२, ३७ ।	मासोप ६७, ४५ ।
मादवास् २०६, ६ ।	मामसी २१०, ४० ।	मार्तण्डि ५२, ३३ ।	माहा २००, ४७ ।
माधव १४, २३ ।	माया २२४, १६ ।	मार्तण्डि ५२, ३३ ।	माहात्म्य १३१, २ ।
माधवी ४४, १७ ।	मायु २२१, ५० ।	मार्तण्डि ५२, ३३ ।	माहिर २३७, ३ ।
२१०, ४४ ।	मायुराज २४६, ३ ।	मार्तण्डि ५२, ३३ ।	माहियेय ५१, ५२ ।
माध्यन्दिन २५२, ४४ ।	मायुराज २४६, ३ ।	मार्तण्डि ५२, ३३ ।	माहियमती ६६, १६ ।
माध्यम २५२, ४४ ।	मायूरी २१०, ५० ।	मार्तण्डि ५२, ३३ ।	माहेन्द्र ७, २६। २०५, १७।
माध्यमिका ११६, १८ ।	मार २२०, २३ ।	मार्तण्डि ५२, ३३ ।	माह्येय ५३, ५३ ।
माध्यमी ११६, १८ ।	मारक १२६, ५३ ।	मार्तण्डि ५२, ३३ ।	माहेयी २००, ४७ ।
माध्याह्निक= (मध्याह्नभवा),	मारकनृह १२६, ५५ ।	मार्तण्डि ५२, ३३ ।	माहेयनरी २३०, २१ ।
माध्वीक २४४, २३ ।	मारकनवन १२६, ५५ ।	मार्तण्डि ५२, ३३ ।	मित= (गुल्यम्)
मात ११५, ३२। २००, ३८ ।	मारकस्थान १२६, ५३ ।	मार्तण्डि ५२, ३३ ।	मितद्रु २१८, २७ ।
मानञ्जर २१६, ६ ।	मारण= (प्रयोगविशेष)	मार्तण्डि ५२, ३३ ।	मिति= (समयविशेष)
मानदा ४२, ५८ ।	मारव= (महदेश सम्बन्धी)	मार्तण्डि ५२, ३३ ।	
माननीय= (मान्यः पूजनी-	मारोच ३७, ६। १६७, १७।	मार्तण्डि ५२, ३३ ।	
यो वा),		मार्तण्डि ५२, ३३ ।	

मित्र ४, ३६। ७२१, ६। ४७।
 १०, २३। १२। ४६, ३२, ६।
 मित्रज ५२, १३।
 मित्रजननी ६, १७।
 मित्रता १२७, ३६।
 मित्रदेवता ७, २२।
 मित्रदेवा ७, २२।
 मित्रदेवता ७, २२।
 मित्रदेवता ७, २२।
 मित्रपुत्र ५२, ३६।
 मित्रभवन १२७, ६।
 मित्रविदा २२५, १३।
 मिष २०, १३।
 मिषु २५, २६। २५, ४६।
 २८, ६। २८, २१। २८, ४०।
 २८, ४४। २८, ५१।
 मिषुनराणि २७, ३६।
 'मिलता' १७०, १३।
 मिलति १७०, १३।
 मिलन ६०, ४। १३५, ४६।
 'मिलते' १७०, १५।
 मिलन्ति १७०, १३।
 मिलन्ते १७०, १५।
 मिलित ६०, ४। १४६, २६।
 मिलित्वा ६२, ४३। १४६, ५३।
 'मिलेत्' १७०, १५।
 मिलेत् १७०, १६।
 मिलेताम् १७०, १५।
 मिलेते १७०, १५।
 मिलेयाताम् १७०, १६।
 मिलेयु १७०, १५।
 मिलेयु १००, १६।
 मिथ २०३, ३। १४७, २५।
 मिथक १६८, ३०।
 मिथकावण (न), २३७, ५१।
 मिथकेशी २०५, ५०।
 मिथसाधारण ६, १५।
 मिथामु १४१, ५१।
 मिथित १४६, २६।
 मिहिका ४२, २२।
 मिहिकामु ३६, ३६।

मिहिकाकरजनि ४६, ५५।
 मिहिकामयुक्त ४१, २६।
 मिहिकामरीचि ४१, २६।
 मिहिकासोचि ४०, ४६।
 मिहिर ३२, ३०।
 मिहिरज ५२, ३८।
 मिहिरान्नदात ५३, १२।
 मिहिराङ्गसम्भव ५३, २०।
 मिहिराण २२८, ८।
 मिहिरात्मज ५२, ५५।
 'मी' ५, ६। ५।
 मीन २५, ३०। ४७, १०। २८, १०, २८। २७, २८। ४३, २८।
 ४५, २८। ४२, ५६। २१, २४। १०।
 मीनकेतन २२७, १३।
 मीनकेतु २२७, १३।
 मीनद्वय २७, १६।
 मीनयुग २७, १६।
 मीनयुगल २७, १८।
 मीनयुगल २७, १७।
 मीनराशि २७, ५६।
 मीनाङ्क २२७, १३।
 मीनालि २७, १२।
 मीमांसा २१२, २५। २१३, २१।
 मीयेते १६२, ३२।
 मीयेते १६२, ३२।
 मीयेते १६२, ३४।
 मीयेते १६२, ३२।
 मीयेयाताम् १६२, ३५।
 मीयेयु १६२, ३५।
 मीयन् ११६, ४०।
 मुकुट २२६, ३५।
 मुकुन्द ७, ६१। २१५, २६।
 मुक्त ६२, १६।
 मुक्ता ५७, ३१। १४८, १३।
 मुक्ताफल ५७, २६।
 मुक्ताभरण २२, १५।
 मुक्ति ११७, ६।
 मुक्तिकाल ११७, ६।
 मुक्त २७, ५८। २११, १५।
 २१५, १०।

मुल्लु २१५, १८।
 मुल्य २५५, ४७।
 मुल्यतम २५, ३६।
 मुल्यार्थमिन् १३४, ३१।
 मुचिराम १६७, ४७।
 मुचुटि ६२, ३।
 मुचुटी ६३, ३।
 'मुञ्चते' १६५, ५३।
 मुञ्चति १६५, ५३।
 मुञ्चते १६५, ५४।
 मुञ्चन्ते १६५, ५३।
 मुञ्चन्ते १६५, ५६।
 मुञ्चेत् १६५, ५५।
 मुञ्चेताम् १६५, ५५।
 मुञ्चेयुः १६५, ५५।
 मुञ्चेयुः १६५, ५६।
 मुञ्ज २५६, १६।
 गुण्ड=(अमुरविशेषः),
 गुण्डपातिनि २५६, ७।
 गुण्ड १३५, २०।
 गुण्डनक्रिया १३५, २१।
 गुण्डी ३२, ३१।
 गुया ५५, २६।
 गुयिहा ५५, २६।
 गुद् ३१, ३६। १२२, ८।
 गुदित १२६, २३।
 गुदिर २३८, २६।
 गुदग २०२, २७।
 गुदग २०२, २७।
 गुदगमु ३८, १८।
 गुदगमोजिन् ३८, १८।
 गुद्वर ६, ५६। १५, ५८।
 गुदगाशन ३८, १८।
 गुदादवा १३१, २५।
 गुनि १६८, ४८। २००, २।
 मुनिकुटी १३८, ५१।
 मुनिपुङ्गव २५६, ६। २५५, ५५।
 मुनिप्रवर्ग २५६, ६।
 मुनिमुक्त २०६, १६।

मुनिस्थान १३८, ५१।
 मुन्या ३१, ५५। ५५, २६।
 मुन्धारातोष १३०, ३६।
 मुन्धेश १३०, ४०।
 मुर=(अमुरविशेषः) २१६, २६।
 मुरबित् ७, ६१।
 मुरमर्दन २१५, २६। २५६, २१।
 मुरस्ति २१५, ३०। २५६, २१।
 मुरलीधर २२५, ३६।
 मुरारि २१५, ३०। २२५, ३६। २५६, २१।
 मुरारिभ ७, ६१।
 मुरुर २२०, २३।
 मुराल २२५, ३२।
 मुरालि २२६, २३।
 मुरक २३२, ४६।
 मुरल २२५, ३२।
 मुरपति २२५, २३।
 मुरपित १०६, ५१।
 मुष्टि ५६, ३५।
 मुष्टिक=(अमुरविशेषः)
 मुष्टिक २२५, २२। २५६, २८।
 मुष्टिध्व १४०, ४४।
 मुष्टो ५६, ३६।
 'मुष्णान्ति' १६६, १८।
 मुष्णाति १६६, १८।
 मुष्णीत १६६, १८।
 मुष्णीयात् १६६, १६।
 मुष्णीयानाम् १६६, १६।
 मुष्णीयुः १६६, १६।
 मुसल २२५, ३२। ६, ४०। ६, ५८। १३०, ११।
 मुसल २२५, २५।
 मुसल्ल १३०, ५२।
 मुसल्लहल १३०, ५५।
 मुहिर १२३, ३८।
 मुहु १६, ३६।
 मुहुमुहु १६, ४०।
 मुहते १३, १६। १२, २। ६७, ४। १३१।

यत्नकाल ३, २८ ।	यमतिथि २, ४१ ।	यमुनाभिद् २२५, २३ ।	याद पति २४३, ३१ ।
यत्नधर २१६, ७ ।	यमनयोदशी २३, ४ ।	२६६, २८ ।	यादईश २२८, २७ ।
यत्नेमि २१६, ७ ।	यमदिक्षा २३३, ४६ ।	यमुनाभ्रातृ २४१, ३६ ।	यादव २२४, ३७ ।
यत्नपुरुष २१५, ३० ।	यमदेवता ५, ३८ ।	यमुनासोदर २४१, ३६ ।	यादवी २३१, ५४ ।
यत्नपुरुष २१५, ३० ।	यमदैवत्य ५, ३६ ।	ययाति २२६, ४० ।	यादवेन्द्र २२४, ३७ ।
यत्नभुजासौवस्तिक ४६, १ ।	यमद्वितीया २३, १३ ।	ययातिपत्नी ५१, ३२ ।	यादम् २४३, ४२ ।
यत्नराज ३८, ५२ ।	यमन २४१, ३८ ।	यहि १६, ४५ ।	यादसानाथ २४३, ३२ ।
यत्नलिह् ४६, ३६ ।	यमनी २२५, ५४ ।	यव २०२, ३ । २०२, १६ ।	यादसापति २४३, ३२ ।
यत्नवह्	यमपञ्चक १३७, २५ ।	२४१, १७ ।	यादोगृह २०८, २७ ।
यत्नविद्या २११, ४४ ।	यमवित् ३३, २४ ।	यवन= (म्लेच्छजातिविशेष)	यादोनाथ २४३, ३२ ।
यत्नशान् ५१, ४३ ।	यमपुरी २४१, ४५ ।	यवनारि २१६, ७ ।	यादोनिवास २२८, २७ ।
यत्नशाला १३८, २४ ।	यमप्रभु ३५, २६ ।	यवनाल २०२, ४२ ।	यादोर्ज्य ८, १२ ।
यत्नमूत्र १३४, २६ ।	यमभगिनी ३५, ५७ ।	यवर्ग १३५, ४० ।	यान १२२, २० ।
यत्नसूत्रधारणा १३४, ३७ ।	२२५ ५८ । २३१ २४ ।	यविष्ठ- (कनिष्ठ)	२३०, ५ ।
यत्नस्थान १३८, २४ ।	यममातृ ३५, ३० ।	यवीयस् २२८, ५४ ।	यापनीय १५८, ३७ ।
यत्नापन १६७, ४७ ।	यमया १३०, २६ ।	यक्षस् १२४, ४६ ।	२३१, ४० ।
यत्नि १७, ४३ ।	यमय २४२ ३ ।	यक्षोदा २२६, ६ ।	याप्य १५८, ३७ ।
यत्नोपवीत १३४, २६ ।	यमराज २४१, ३६ ।	यक्षोदाजानि २२६, ४ ।	यामक १३, ४६ ।
यत्नपति ३६, ५१ ।	यमराज २४१ ३६ ।	यक्षोदासमजा २२५, ४२ ।	यामक ६, १८ ।
यत्ननापति ३६, ४१ ।	यमल ५, ३२ । ७४ २८ ।	यक्षोवती २४७, १७ ।	यामघोषिणी ११३, २ ।
यत्नबानापति ४०, ४७ ।	यमलार्जुन= (वृक्षविशेष)	यत्ति ११२, ११ ।	यामनाडी ११३, २ ।
यत्नलु ४६, ३० ।	यमलार्जुनभञ्जन	'या' ५, ११ ।	यामनामन् ७५, ६ ।
यथापना= (कमरहित)	२६६, २२ । २१६, २४ ।	याग २०१, २६ ।	यामनेमि ११३, २ ।
यथातुल ३६, ४१ ।	यमबाहुन २४२, ३ ।	यागमन्तान २३७, २८ ।	याममाल १२, ७ ।
यदा १६, ४५ ।	यमसहोदर ५३, १२ ।	याज्ञवल्क्य= (महर्षिविशेष)	यामल ७४, २८ ।
यदि= (चेत्)	यममू ३२ ३१ ।	याज्ञक ४६, २६ । ४६, ३६ ।	यामवती १३, ७ ।
यद्विवा २०, १६ ।	यमस्त्वसृ ३५, ५७ ।	यात ११५, १ । २५१, १५ ।	यामवतीनायक ४१, ४६ ।
यज्ञ २०, १६ ।	२२५, ५४ । २३१, ५४ ।	१४३, ५५ ।	यामवतीपति ४१, २६ ।
यन्तृ ३६, ८ ।	यमात्मज ५५, २५ ।	'यान' १८१, ४७ ।	यामवतीश ४६, १३ ।
'यन्ति' १८०, २८ ।	यमानुज ५२, ३८ ।	यातकाल १८, १६ ।	यामवतीशमुत् ४६, ४६ ।
यन ११२, ८ ।	यमानुजा ३५, ५८ ।	१०८, ३८ ।	यामातृ ३५, ७ ।
यन्त्रजोन्ताथ १०८, १४ ।	२२५, ५४ ।	यातभाग १०८, ३१ ।	यामिज १३७, १६ ।
यन्त्राथ १०८, १३ ।	यमान्तक २२८, २८ ।	यातलव १०८, ३१ ।	यामिनी १३, ७ ।
यम ३, ६ । ४, ३४ ।	यमावरज ५२, ५६ ।	याताल १०८, ३१ ।	४२, ४ ।
५, ३२ । ५, ३८ ।	यमी ३५, ५८ । २२५, ५५ ।	यातायक १०८, ३१ ।	यामिनीनायक ४१, ३० ।
१०, ५४ । १३, १६ ।	यमीपितृ ३३, २४ ।	याति १८१, ४७ ।	यामिनीपति ४०, ४८ ।
१३, ४५ । २५, ४४ ।	यमीमातृ ३५, २६ ।	यान्ति १८१, ४७ ।	यामिनीमुख १३, २५ ।
११८, २२ ।	यमुना ३५, ५८ ।	यानु (राक्षस)	यामिनीम् ३८, ५२ ।
यमकण्ठक ५५, ३२ ।	२२५, ५५ ।	यानुक १३ ४६ ।	यामिनीश ३६, ४१ ।
यमकील २१६, ७ ।	यमुनावर्षण २२५, २४ ।	यानुधान २४२ २१ ।	यामिनीश ४६, १३ ।
यमघण्टक ५५, ३२ ।	२६६, २६ ।	यानुभ ७ ३६ ।	यामिनीसमूत ४६, ३४ ।
यमजवनक ३४, ३ ।	यमुनायज २४१, ३६ ।	याना २५१, २१ ।	यामिनीधर ४०, ४८ ।
यमजवनो ३५, २६ ।	यमुनाजनक ३५, २६ ।	यात्वा २५१, १८ ।	

यामो २३३, ५२ ।	युजिन २४४, ४४ ।	योगक्षय १०, २५ ।	योग्य ६१, २६ ।
याम्य ५, ३६ ।	'युञ्जते' १६६, ६ ।	योगजायुस् १४१, ४८ ।	योद्ध १२१, ५१ ।
याम्यगोल १५, ६१ ।	युञ्जन्ति १६६, ६ ।	योगनिद्रोलु ११६, ७ ।	योध १२१, ५१ ।
याम्यन्ध ५, ३६ ।	युञ्जति १६६, ६ ।	योगफन ६०, ११ ।	योधन १२२, २ ।
याम्या १३, ७ ।	युञ्जीत १६६, १० ।	योगरूढ २५६, ३७ ।	योधेय १२२, २ ।
१११, २५ ।	युञ्जीयाताम् १६६, १० ।	योगवृद्धि १०, २५ ।	योनि ६, ४६ । २०१, ५० ।
याम्यात्यगोल १५, ५६ ।	युञ्जीरन् १६६, १० ।	योगाङ्ग= [योग विशेष] ।	१३४, ५१ ।
याम्यायन १६, १४ ।	युञ्ज्यात् १६६, १३ ।	योगाधियोग १५८, ४३ ।	योनिदेवता ६, ४७ ।
याम्यासा= (दक्षिण दिशा)	युञ्ज्याताम् १६६, १३ ।	योगादिष्ट १४१, १ ।	योनिदेवा ६, ४७ ।
याम्योत्तर ६८, २७ ।	युञ्ज्यु १६६, १३ ।	योगिन् १६०, १८ ।	योनिदेवत ६, ४७ ।
१०६, ४४ ।	युञ्ज्य= (योजनीय)	२२८, ६ ।	योनिदेवत्य ६, ४७ ।
याम्योत्तरमण्डल १११, १७ ।	युत १५०, ३५ ।	योगिनी २३१, २४ ।	योषा १६, १३ । २४५, २ ।
'यामात्' १८१, ५० ।	युति ११६, ३० ।	योगिनीद्वारा १४८, १५ ।	योषित २६, १३ ।
यायाताम् १६०, ५१ ।	११६, ३७ । १२०, १ ।	योगिनीदिक्चार २३५, २८ ।	२४५, २ ।
याम्यिन् १६०, ५१ ।	१२०, १३ । १४६, ३२ ।	योगिनीदिक्चारभेद	योषिता २६, १६ ।
१६०, ६ ।	१३४, ४७ । १३७, १४ ।	२३५, ३१ ।	२०५, २ ।
'याम्यु' १८१, ५१ ।	युतिद्वय १६३, ४४ ।	योगिनीदिङ्निवास	योषत ५८, २० ।
याम्य २५४, ३७ ।	युतिवीक्षण १६३, ४४ ।	२३५, २६ ।	योष १२१, ५१ ।
'यो' ५, ११ ।	युद्ध ११६, ३७ ।	योगिन्वासाचार २३५, २६ ।	योधेय १०१, ५१ ।
युक्त १५०, ६ । १५०, ११ ।	युध् १२३, ५५ ।	योगिन्यागावास २३५, २६ ।	यौवन ५७, २१ ।
१५०, १६ । २५४, ४७ ।	युधिष्ठिर १६, २६ ।	योगिन्यैकादशी २१, २५ ।	यौवनाश्व २२६, ३६ ।
मुक्ति १४६, ३० ।	'युनक्ति' १६६, १२ ।	योगास्थित १४१, ४४ ।	२—
१४६ ३४ । १३५, ४७ ।	युमुधान २२७, ५ ।	योगोत्थितायुष् १४१, ४८ ।	रहम् १०१, ६ ।
युग ११, २० । २५, ४४ ।	युवति २६, १६ ।	योग्य ६, २५ ।	रक्त ४३, २६ । ४४, ४६ ।
७५, ६ ।	युवती १२३, ३६ ।	योग्या ५, ३६ । ३४, २६ ।	४४, ५० । ५६, ५७ । २४२,
युगपद् १६, ५१ ।	युवन १६, ५६ ।	योजक ६१, ३० ।	५२ ।
युगपद= (पद विशेष)	युवन ३८, ५३ ।	योजन ६५ टी १५ ।	रक्तनर ४४, २ ।
युगल २५, ४६ ।	युवराज २५, ७ ।	६८, ३० ।	रक्तग्रह २४२, २७ ।
युगवर्नक ५२, ५६ ।	'यू' ५, ११ ।	योजार्कण १०३, १६ ।	रक्तग्रीव २४२, २७ ।
युगसंहार १८, ६ ।	यूक २६, २६ ।	योजनीय ६१, ३५ ।	रक्तजिह्व २३१, ५४ ।
युगात् १८, ६ ।	यूका ६५ ३ ।	'योजयति' १६६, १८ ।	रक्तलेजम् २८३, २ ।
युगावर्त १२५, ३१ ।	यूकाण्ड ६५, ११ ।	योजयति १६६, २१ ।	रक्तदन्ती २३१, २५ ।
युगाय १६, २१ ।	यूगम्बज ५७, ३६ ।	योजयन्ति ६६, १८ ।	रक्तधृति ४४, २ ।
युगायक १६, २१ ।	'यू' ५, ११ ।	योजयते १६६, २१ ।	रक्तनय २४३, २ ।
युग २५, ४५ ।	येय ११५, ४ । १४४, १ ।	योजयेत् १६६, १६ ।	रक्तरश्मि ४४, ३ ।
७६, २८ ।	येयफल १०८, ४० ।	योजयेत् १६६, २२ ।	रक्तवर्ण २०३, ५२ । २३६,
युगमपद १०२, १४ ।	येयभाग १०८, ३५ ।	योजयेत् १६६, १६ ।	२५ ।
यूग्यायुगवर्त १४२, ३८ ।	येयलव १०८, ३५ ।	योजयेताम् १६६, १६ ।	रक्तयोजमादिनी २६६, ८ ।
'युद्धवत' १६६ १२ ।	येयास १०८, ३५ ।	योजयेताम् १६६, २१ ।	रक्तयुगमिथ्य १४८, १८ ।
युद्धवते १६६, ६ ।	येयासक १०८, ३५ ।	१६६, २२ ।	रक्ता २११, ३६ ।
युय १२२, २० ।	'यो' ५, ११ ।	योजयेरन् १६६, २२ ।	रक्ताक्ष ४२, ५१ । २४२, ५१
२३०, १५ ।	योग २, ७ । ११६, ३० ।	योजित ६०, २ ।	रक्ताक्षी १७, १४ ।
युय २५, ५२ । १५०, ३३ ।	१४६, ३२ । १३५, ४७ ।	योजिष्ठ्य ६१, ३५ ।	

रक्ताङ्ग ४३, ४३ ।
 रक्ताम्बर = (मङ्गलः),
 रमितका ५६, ६ ।
 रक्तोत्पल = (कोकनद),
 रक्तः पुरी २४२, २३ ।
 रक्षम् ७, ३६, ६, ५१६,
 ६१ । २४६, २७ ।
 रक्षसापुरी १००, १ ।
 रक्षा २४०, २० ।
 रक्षाधनन २१, ५५ ।
 रक्षोजननी १३, ८ ।
 रक्षोदिन २३४, १ ।
 रक्षोदेव ७, ३६ ।
 रक्षोदेवता ७, ३६ ।
 रक्षोदैवत ७, ३६ ।
 रक्षोदैवत्य ७, ३७ ।
 रक्षोभ ७, ३७ ।
 रक्षोर्जि २६४, ३२ ।
 रघुजनक = (द्वितीय)
 रङ्गवीज २२८, ५५ ।
 रचना २१३, ५३ ।
 'रचयत' १७६, ४ ।
 रचयति १७६, ४ ।
 रचयति १७६, ४ ।
 रचयेत् १७६, ८ ।
 रचयेताम् १७६, ८ ।
 रचयेयुः १७६, ८ ।
 रजत २०३, ४२ । २२०, ५५ ।
 रजताद्रि २२८, ५६ ।
 रजताक्ष २४६, ४७ ।
 रजनि १३, ८ ।
 रजनिकर ४०, ४८ ।
 रजनिक्त ६, १ ।
 रजनिप ३६, ४१ ।
 रजनी १३, ८ । ४२, ५ ।
 रजनीकर ४०, ४६ ।
 रजनीकरपुत्र ४६, ४६ ।
 रजनीकान्त ४०, ४६ ।
 रजनीचर ३८ २४२ । २८ ।
 रजनीजल ४२, २२ ।
 रजनीन्द्र १३, ३६ ।
 रजनीनाथ ४०, ४६ ।
 रजनीनाथक ५१, ३० ।

रजनीपति ४०, ४६ ।
 रजनीप्रमाण ६७, १८ ।
 रजनीप्रेम ४०, ५० ।
 रजनीमान ६७, १८ ।
 रजनीमिति ६७, १६ ।
 रजनीमुख ६७, २६ ।
 रजनीरमण ४१, ३० ।
 रजनीश ३६, ४२ ।
 रजनीश ३६, ४२ ।
 रजनीशभू ४६, १३ ।
 रजनीश्वरभू ४६, ३३ ।
 रजनीश्वरदिमहर ५४, ३२ ।
 रजम् ६५, १६५, ७ ।
 रजस्वल २४२, ४ ।
 रजस्वला २०५, ४५ ।
 रजोगुण २१४, ४० ।
 रजोबल ५४, ४२ ।
 रजोमहत् २४, ४१ ।
 रजोमूर्ति २०७, ४३ ।
 रजोवती २०५, ४५ ।
 रज्जु १३०, ११ ।
 रज्जु १३०, ११ ।
 रज्जुनी २११, ३७ ।
 रण १२४, १ ।
 रणक २४६, १६ ।
 रणरणक २२०, २४ ।
 रणभङ्ग १२०, ३७ ।
 रत १४०, ११ ।
 रतगुरु ३५, ७ ।
 रतविषय २४२, २८ ।
 रति ४३, २ । १४०, ११ ।
 २२०, ३५ ।
 रतिपति १२३, ४६ । २२०,
 २४ ।
 रतिप्रिय २२०, २४ ।
 रतिवन्ध = (पद्मासनादयः),
 रतिमदा २०५, ३६ ।
 रतिरथ ११०, २७ ।
 रतिरमण २२०, २५ ।
 रतिवर २२०, २५ ।
 रतिका २११, ३७ ।
 रतेमदा २०५, ३६ ।
 रत्न ३५, २२ ।

रत्नकर २४६, ४ ।
 रत्नकोश २१६, २८ । २४६,
 ३३ ।
 रत्नगर्भ २४६, ४ ।
 रत्नगर्भा ५५, १८ ।
 रत्नबाहु २१६, ८ ।
 रत्नभुता २०५, १२ ।
 रत्नराशि २१८, २८ ।
 रत्नवती ५५, १८ ।
 रत्नवर २०३, ४२ ।
 रत्नसज्ञा ७८, १० ।
 रत्नसानु १६८, १५ ।
 रत्नसू ५५, १८ ।
 रत्नहस्त २४६, ४ ।
 रत्नाकर २१६, २८ ।
 रत्नावती ५५, १६ ।
 रथ २१४, १८ । २१५, ५ ।
 रथकार १६८, ४७ ।
 रथकुटुम्बिक ३६, ८ ।
 रथकुटुम्बिन् ३६, ६ ।
 रथकृत् १६८, ४७ ।
 रथान्त २०६, १० ।
 रथसप्तमी २४, १५ ।
 रथाङ्ग ३७, २५ ।
 रथाङ्गाह ३७, २५ ।
 रथाङ्गाहयनामक ३६,
 २५ ।
 रथिन् = (रथारोही),
 रथ २१४, १६ ।
 रथच्छद २१४, १५ ।
 रथवितय ८४, १६ ।
 रदन २१४, १६ ।
 रदनच्छद २१४, १५ ।
 रदिन् २३२, ३२ ।
 रन्तिदेव २१५, ३१ ।
 २२६, ४२ ।
 रन्ध्र ११४, ६ । १२४, २ ।
 रन्ध्रनाम्न ७७, ३ ।
 रम ३५, ७ । २२०, २५ ।
 रमण ३५, ८ ।
 रमणा २०५, १२ ।
 रमणी २६, १६ । ११३,
 ३६ ।

रमणीय २५५, २२ ।
 रमणा २०५, १३ ।
 रमा ४२, ५२ । २१७,
 १५ ।
 रमावत २१, १६ ।
 रमकादमी २३, २ ।
 रम्भा २०४, ४० ।
 रम्भातृतीया = (व्रतविशेष-
 वाल),
 रम्य ३०, १३ । २५५,
 २३ ।
 रम्यनय ३७, ३५ ।
 रम्भा २११, ४१ ।
 रथ १०१, ६ ।
 रथ २५६, २३ ।
 रथ २५६, १५ ।
 रवि ३, ८ । ३, ४४ । ४,
 ३८ । ६, ५८ । १६,
 ११ । १६, १७ । २८,
 ५४ । ५३, ३१ । ५५,
 १२ । ५७, ३ ।
 रविकथा ३५, ५४ ।
 रविकर ८४, ३२ ।
 रविप्रच्छन्न १०७, ३ ।
 रविप्रसन्न १०७, ४ ।
 रविकिरणमुद्रितदीप्ति
 १०७, ४ ।
 रविग १०७, ४ ।
 रविग्रह ११५, ४० ।
 रविचन्द्ररिपु ५४, २३ ।
 रविचन्द्रविमर्दन ५४, ३१ ।
 रविज ५२, १५ ।
 रविजन्म ५२, ३८ ।
 रवितिथि २, ३८ ।
 रविदूतलेप ११६, १ ।
 रविज्ज १२, ८ ।
 रविमान, ७७, २४ ।
 रविनिर्दोषता १३२, २६ ।
 रविनाथ ८४, ३२ ।
 रविभ २६, ४ ।
 रविभ ५२, ३८ ।
 रविभू ५२, १४ ।
 रविमन्दक १०३, ३५ ।

रविमन्दकेन्द्र १०५, २३ ।	रखनाश्राह्मण २१४, २५ ।	राक्षसगण १३५, २४ ।	राज्ञी ३५, २५ । ३५, ३६ ।
रविमन्दफल १०५, २५ ।	रखनाय २२२, १६ ।	राक्षसात्मय १००, १ ।	राज्ञीतनय ३५, ४६ ।
रविमुषिततनु १०७, ५ ।	रखनायक २२८, २८ ।	राक्षसी १३, ८ ।	राज्ञीपति ३३, २५ ।
रविमुदुकर १०३, ३५ ।	रखनारद २२२, १६ ।	राक्षसीपुरी २४२, २३ ।	राज्य ६, २ । ४५, ४२ ।
रविमुदुकेन्द्र १०५, २३ ।	रखभव ४४, ४६ । २४२, ५२ ।	राग ७६, १ ।	राज्यपद १२४, ५८ ।
रविमुदुफल १०५, २५ ।	रखमातृ २१४, २२ ।	रागपत्नी २१०, ३८ ।	राज्यप्राप्तियोग १२६, ४६ ।
रविमुदुधवत् १०३, ३५ ।	रखमातृका २१४, २२ ।	रागभार्या २१०, ३८ ।	राज्याङ्ग ७६, ८ ।
रविमुदुधुति १०३, ३६ ।	रखला २१४, २२ ।	रागरज्जू २२०, २५ ।	रात्रि १३, ८ । ४२, ५ ।
रवियुज्ज ८०, १ ।	रखवती १३८, ४६ ।	रागलता २२०, ३५ ।	रात्रिकर ३६, ४३ ।
रविराश्या १३०, ४० ।	रखा ४५, १६ । २०८, ३२ । २१४, २२ ।	रागिणी २१०, ३८ ।	रात्रिलब्ध ६७, २३ ।
रविरिपु ५४, ७ ।	रखाङ्का २१४, २३ ।	राज् ३५, १७ । २२६, २६ ।	रात्रिञ्चर २४२, २६ ।
रविलुप्तकर १०७, ५ ।	रखागेह ५१, ४३ ।	राजग्रह ५६, १३ ।	रात्रिचर ३७, ४० । २४४, २८ ।
रविलुप्तरोचिस् १०७, ५ ।	रखाज ४३, ४३ ।	राजत २२८, ५५ ।	रात्रिज ३, ५८ ।
रविवार ३, ४० । ६, ७ ।	रखातल १२२, ४० । २२३, ३ ।	राजतर्क ५६, ६०, २२ ।	रात्रिदल ६७, २३ ।
रविशुद्धि १३१, ४३ ।	रखाधार ३३, २५ ।	राजन् २५, ३ । ३५, १७ । २२६, २६ । २४६, ५६ ।	रात्रिदुय ३, ५८ ।
रविशान्तिदिन २४, ५४ ।	रखाधिय २५, ५ ।	राजनिवेतन १३८, ११ ।	रात्रिद्वय १३, ३६ ।
रविसारथि ३६, ३ ।	रखामव ४४, ३ ।	राजपुत्र ४५, ५८ ।	रात्रिद्विपु ३२, ३१ ।
रवीन्दु १२७, २५ ।	रखाम् ४३, ४३ ।	राजभ ६, २ ।	रात्रिनाथ ३६, ४३ ।
रवीन्दुरविमहुर ५५, ५६ ।	रखायन २२१, ५१ ।	राजमण्डल ७७, २४ ।	रात्रिनाथान्न ४६, ३४ ।
रवीन्दुरविमर्दन ५५, ५६ ।	रखायनसमाश्रय २१६, ५० ।	राजमन्दिर १३८, ११ ।	रात्रिनाथान्न ३४, ३ ।
रवीन्द्रार १२७, १८ ।	रखाल २१४, २३ ।	राजमौलि ६, ८ ।	रात्रिनेतृ ३६, ४३ ।
रवीन्द्रज्य १२७, १७ ।	रखाला २०३, ८ । २१६, २३ ।	राजमौलिन् ६, ८ ।	रात्रिप ३८, ५३ ।
रवीन्द्रो. नान्तिसाम्य	रखालेपिन् २१४, १४ ।	राजयोग १२६, ४५ ।	रात्रिपति ३६, ४४ ।
रवीपु २२०, २५ ।	रखिका २१४, २३ ।	राजरत्न २२८, ५५ ।	रात्रिप्रमाण ६७, १६ ।
रवे. सुत ५२, ३८ ।	रखोत्तम २२०, १ ।	राजराज ३६, ४३ । २४६, ४ ।	रात्रिबल २४२, २६ ।
रव्यय ५५, ३७ ।	रखोद्भव ४४, ४७ ।	राजराज ३६, ४३ । २४६, ४ ।	रात्रिमट २४२, २६ ।
रणना २१४, २१ ।	रखु १४०, ११ ।	राजराज ३६, ४३ । २४६, ४ ।	रात्रिमणि ३६, ४४ ।
रविम ३६, २० । १४३, १२ ।	रख. ५, ८ ।	राजराज ३६, ४३ । २४६, ४ ।	रात्रिमान ६७, १६ । १०८, २२ ।
रविमजामुसु १४१, ५३ ।	रखा २, ५१ ।	राजराज ३६, ४३ । २४६, ४ ।	रात्रिमिति ६७, १६ ।
रविमजात २२८, ५५ ।	रखाधि २१४, २३ ।	राजराज ३६, ४३ । २४६, ४ ।	रात्रिराग ५४, ४२ ।
रविममालिन् ३३, २५ ।	रखाधिराजजन्मन् ४६, ४६ ।	राजराज ३६, ४३ । २४६, ४ ।	रात्रिविद्योगिन् ३७, २५ ।
रख ७६, १ । २५६, १४ । २१७, ४० । २४२, ५६ । २१६, १७ ।	रखाधोश्वर ४०, ५० ।	राजराज ३६, ४३ । २४६, ४ ।	रात्रिविश्लेषणामिन् ३७, २३ ।
रखग्रहण २१६, १७ ।	रखानाथ ३६, ४२ ।	राजराज ३६, ४३ । २४६, ४ ।	रात्रिबल ६७, २० ।
रखज्ञा २१४, २१ ।	रखापति ३६, ४२ ।	राजराज ३६, ४३ । २४६, ४ ।	रात्रि १३, ६ ।
रखज्ञानेन्द्रिय २१४, २१ ।	रखैशालम्ब ४६, १३ ।	राजराज ३६, ४३ । २४६, ४ ।	राश्रीनाथ ३६, ४४ ।
रखतज्ज ८४, ४६ । २४२, ५२ ।	रखैश्वर ३६, ४२ ।	राजराज ३६, ४३ । २४६, ४ ।	रात्रिपु ३८, ३५ ।
रखन २१४, २१ ।	राक्षस ७, १७ । १२, ६० । १७, १० । १३५, २४ । २४५, २८ ।	राजराज ३६, ४३ । २४६, ४ ।	रात्रिप ३८, ५३ ।
रखना २१४, २१ । २१६, १२ ।		राजराज ३६, ४३ । २४६, ४ ।	रात्रिप ३८, ५३ ।

रायान्तरि २३७, ४३ ।
 राय १४, २३ ।
 राधा ७, १६। २२५, ४।
 २३८, ४६ ।
 राधाकान्त २२४, ३७ ।
 राधास्तनय ३५, ४८ ।
 राधारमण २२४, ३७ ।
 राधावल्लभ २२४, ३८ ।
 राधासखी २२६, ११ ।
 राधिका २२५, ५ ।
 राधेय ३५, ४६ ।
 राम १४, ८। ७४, ३५। ५३,
 ३६। २२५, २४ ।
 रामक्रीरी २१०, ४१ ।
 रामकेली २१०, ५३ ।
 रामजननी २२५, ३६ ।
 रामदासरी २१, १६ ।
 रामनन्दन ७४, २८ ।
 रामनवमी २०, ३७ ।
 रामनामलेखनप्रत=(प्रत-
 विशेष)
 रामभगिनी २३१, २५ ।
 रामसरव ३५, ५१। २६७,
 ४३ ।
 रामस्वसू २३१, २५ ।
 रामा २६, १३। २०५, २।
 राव २५६, १५ ।
 रावण २६०, ८। २१६, ३१।
 २१७, ४। २४६, ४६ ।
 रावणमोक्षनामन् ७७,
 १० ।
 रावणराजधानी १००, २।
 २४२, २३ ।
 रावणहस्तनामन् ७६, २१।
 रावणारुभुलि ८४, २२ ।
 राविप ३१, २७ ।
 रावेय ६, ५। ५२, १४ ।
 राशि २५, २३। ७७, २५।
 ६६, १३ ।
 राशिकूट १३४, ५२ ।
 राशिगण ६७, ३० ।
 राशिगणनामन् ७७, २५।
 राशिगणभाग ६७, २३ ।

राशिगणलव ६७, २३ ।
 राशिगणलव ६७, २४ ।
 राशिगणलव ६७, २४ ।
 राशिनक ११०, ३७ ।
 राशिनय ६७, २० ।
 राशिनयात्मक १०२, ४ ।
 राशिनयसमुदाय १०२, १६।
 राशिनय ६७, १७ ।
 राशिनय ६७, १७ ।
 राशिसमूह ६७, २० ।
 रासो ६७, ३४ ।
 राखण ६७, १८ ।
 राखण १०८, २३ ।
 राखणी=(नोडाविशेष)
 राखणीदेवरी २२५, ५ ।
 राखण=(गदंभ)
 राखणभाह्न १६८, ३६ ।
 राहु ३१, ५३। ५३, ४४। ५५,
 ६। ५५, १३ ।
 राहुकला १०५, ३५ ।
 राहुकलाफल १०६, २ ।
 राहुग्रस्त ३५, ५१ ।
 राहुगुच्छ ५५, ५३ ।
 राहुदिग्घ्न ११५, ३६ ।
 राहुमर्धभिद् २६६, २२ ।
 राहुमर्धहर् २६६, २३ ।
 राहुभेदिन् २६६, २२ ।
 राहुर्वरिन् २६६, २३ ।
 राहुस्पर्श ३५, ५१ ।
 रिक्त ३१, १२ ।
 रिक्ता ३, १४ ।
 रिक्तातिथि ३, १४ ।
 रिक्त्य १२१, ३६। २४६,
 २५ ।
 रिक्ता ६५, ११ ।
 रिपु १२१, ११। २०१, १५।
 १३१, १५ ।
 रिपुम=(पठराशि)
 रिप्प १२५, १६ ।
 रिप्प १२५, १६ ।
 रिपि=(ऋषिसत्ता), १६८,
 ४६ ।
 रिष्ट ३१, ५० ।

रि.फ १२५, १८ ।
 रिप्फ १२५, १६ ।
 'री' ५, ८ ।
 रोढक=(पृष्ठवशः),
 रुक्म २०३, ४३ ।
 रुक्मिणी २२५, ६। ११ ।
 रुक्मिणीव्रत=(व्रतविशेष),
 रुक्मिणीनन्दन २२७, १३।
 रुक्मिणीप्रिय २२४, ३८ ।
 रुक्मिण्यर्पिद् २६६, २६।
 २२५, २४ ।
 रुक्मिण्यारण २६६, २६ ।
 २२५, २४ ।
 रुक्मिण्यारिन् २६६, ३० ।
 २२५, २५ ।
 रुक्मिण्यारिन्=(रुक्मिणीभ्राता),
 रुक्मिण्यारिन्=(प्रद्युम्नपत्नी),
 रुक्मिण्यारिन् २६६, ३०। २२५,
 २५ ।
 रुक्मिण्यारिन् २२५, ६ ।
 रुक् ३६, २४ ।
 रुक् १३८, १५। २०३, २६।
 रुक् ३६, २४। २४६, २२ ।
 रुक्मिण्यारिन् ३३, २५ ।
 रुक्मि ३२, ३१ ।
 रुक्मिण्यारिन् ३३, २६ ।
 रुक्मि २५५, २३। २२८,
 ५६ ।
 रुक्मिण्यारिन् ३३, २६ ।
 रुक्म ३५, ८। २५५, २१ ।
 रुक् १२३, ४ ।
 'रुक्म' १६२, १६ ।
 रुक्मि १६२, १६ ।
 रुक्मि १६२, १६ ।
 रुक्मा १२३, १० ।
 रुक्माता २४३, ५४ ।
 'रुक्मेत्' १६२, २० ।
 रुक्मेताम् १६२, २० ।
 रुक्मेयु १६२, २० ।
 रुक्म=(नाशितम्),
 रुक्मि=(ऋक्षितम्),
 रुक् ४, ३५। ६, १२२८, ६ ।
 रुक्मचतुर्क ८१, ४४ ।

रुद्रनिकाम ८०, ४७ ।
 रुद्रदेवता ६, ६ ।
 रुद्रमुक्तनामन् ७५, २१ ।
 रुद्रयुज ७६, ३३ ।
 रुद्रदेवता २२६, २३ ।
 रुद्रसवि २४६, ५ ।
 रुद्रसारवि १८, ३ ।
 रुद्राणी २३१, २५ ।
 रुद्रानुचर २०६, २४ ।
 रुद्रि ४३, ४३। ४४, ४७।
 ५६, ५३। २४२, ५३ ।
 रुद्रिकर ४४, १६ ।
 रुद्रिकरिण ४४, ३२ ।
 रुद्रिराज ४४, ४ ।
 रुद्रिरोद्गारिन् १७, १३ ।
 रुमा १२, ४७ ।
 रुमाप्रिय ३५, ५२ ।
 रुक् ६, २ ।
 रुक्मिण्यारि ६, २ ।
 रुक्मिण्यारि ६, ३ ।
 रुक्मि २२८, ६ ।
 'रु' ५, ६ ।
 रुक्म १३६, ५ ।
 रुक् ७४, २१। २५४, ४।
 २१६, ३२ ।
 रुक्मि २१३, ५६ ।
 रुक्मि २१६, १७ ।
 रुक्माजीवा २०५, ३५ ।
 रुक्मि २२०, २६ ।
 रुक्म २२८, ५६। २४६, ३१।
 रुक् २४५, ५ ।
 'रु' ५, ६ ।
 रेखा (रेया) ६६, ८ ।
 रेखाकु ६६, १५ ।
 रेखागणित ७२, ५ ।
 रेखाचतुष्कोश ६६, ६ ।
 रेखाचतुष्कोश ६६, ६ ।
 रेखानगर (ग्राम) मध्यमा-
 वर्गदिकालीन-मध्यम-
 ग्रह), १००, ३३ ।
 रेखान्तर ६८, २२ ।
 रेखाभाग ६६, ११ ।
 रेखाभू ६६, १५ ।

लघयत १६४, ३८ ।
लघयति १६४, ३८ ।
लघयन्ति १६४, ३८ ।
लघयेत् १६४, ३६ ।
लघयेताम् १६४, ३६ ।
लघयेयुः १६४, ३६ ।
लघेत १६०, ३६ ।
लघेते १६०, ३३ ।
लघेयाताम् १६०, ३३ ।
लघेरन् १६०, ३३ ।
लच्छन् ४२, १६ ।
लज्जा १६६, १५ ।
लज्जिक्त १२६, ४१ ।
लज्जिका २०५, ३५ ।
लट्वा ३८, ४ ।
लट्ठ २५, २३ ।
लट्ठुक २३२, ४६ ।
लतापर्ण २१६, ८ ।
लतारत २३२, ३३ ।
लतारमन २२३, ५१ ।
लतालक २३२, ३३ ।
लता १३७, १४ ।
लत्तिका १३७, १८ ।
लपन २४६, ३० । १२१,
४१ ।
लपनीय २४६, ३७ ।
लपित २४६, २४ ।
लपितव्य २४६, ३७ ।
लपित्वा २४६, ४४ ।
लप्प २४६, ३७ ।
लप्पमान २४६, ४६ ।
लव्य ६१, ८ ।
लव्यवर्ण २४५, ५३ ।
लव्यव्य ६२, ३६ ।
लव्यि ६१, ५ ।
'लभते' १८२, १८ ।
लभन ६१, ७ । १२४, ६ ।
लभनीय ६२, ३६ ।
लभन्ते १८२, १८ ।
लभेत् १८२, २२ ।
लभेते १८२, १८ ।
लभेयाताम् १८२, २२ ।
लभेरन् १८२, २३ ।

लम्प ६२, ३६ ।
लम्ब ११०, १ । २३२,
५१ ।
लम्बजठर २३२, १२ ।
लम्बज्या १०८, १३ ।
लम्बन ११८, ३२ ।
लम्बमानरेखाम् ११०, १ ।
लम्बा २३१, २६ ।
लम्बाद्य १०८, १२ ।
लम्बादर २३२, १२ ।
लम्बोदरतिथि २, ३३ ।
लय १२३, २ ।
लयपद १२४, १७ ।
लतना २६, १६ २५,
१३ ।
ललाट २२६, ५६ ।
ललाम ३८, २० ।
ललिता २०५, १३ । २०६,
२६ ।
ललिताग्रत २२, १२ ।
लव ११ ३४ । ६४, १२ ।
६७, ३१ । २४३, ४२ ।
लवक ६७, १२ ।
लवङ्ग २६६ २० ।
लवण= (रसविषय),
लवण्य ११, २८ ।
लवणसमुद्र २१८ ३६ ।
'लसत' १६३, ३६ ।
लसति १६३, ३६ ।
लसन्ति १६३, ३६ ।
लसेत् १६३ ३० ।
लसेताम् १६३, ३७ ।
लसेयुः १६३, ३७ ।
'ल' ४, ४६ ।
लाङ्गल २२४ ३५ ।
लाङ्गल १३६ ५३ ।
लाङ्गल ४२, १६ ।
'लात' १८६, ५१ ।
लाति १८६ ५१ ।
लाति १८६ ५१ ।
लायात १८६ ५२ ।
लायानाम १८६, ५२ ।
लायु १८६ ५२ ।

लाभ २४८, ३५ । ६१,
४ । १२१, १३ । २४८,
३५ ।
लाससा १४०, १६ ।
लानाटि १३०, २१ ।
लासिक २४२, ४ ।
लावण्य २२१, ३७ ।
लास्य २२६, ५० ।
लिवका ६५ ११ ।
लिखा ६५, ११ । ६५, ३ ।
लिखिका ६५, १२ ।
लिङ्ग १३६, ५३ । ४२,
१७ ।
लिङ्गा ६५, ११ ।
लिप्ता ६७, ८ ।
लिप्ताधृति १०३, १६ ।
लिप्तिका ६७, ८ ।
लिप्ता २४६, २२ ।
लिहू (हू) २४५, ३२ ।
'लो' ५, १ ।
लीन १२६, ४८ । १४६,
२७ ।
लीनावती २०५, १३ ।
लुप्त १०७, ६ । १७, ४३ ।
लुप्तकर १०७, ६ ।
लुब्ध ११४, २२ ।
लुब्धक ११४, २२ ।
लुम्ब ६, ४८ । ६, ५८ ।
लुलाप २४२, ४ ।
लुलाय २४२, ५ ।
लुलायवाह २४१, ४० ।
लुलायवाहारी २६६, ५ ।
२२८ । १० ।
'लू' ५, १ ।
लूनदोष (लू) २३०, ४२ ।
लूनवाह २३०, ४२ ।
'ले' ५, १ ।
लेख १६७ ४७ ।
लेखगुह ४७ ३७ ।
लेखपुरोहित ४८, २७ ।
लेखपुरोहित ४८, २७ ।
लेखपत्र २७१, ८ । २१७,
४ । लेखव्य ६७, ३७ ।

लेखा २४३, ८ । १२१,
२० ।
लेखार्थ ४७, २१ ।
लेखेय्य ४७, २१ ।
लेट्ट २४५, ३३ ।
लेपन १३६, २१ । २४३, २१ ।
लेपनद्वय १३६, २१ ।
लेप २६, १ ।
लेलिहान २२३, ५१ ।
लेष १६, ३० । २४३, ४२ ।
लेह २०१, २ ।
लेह २०१, २ ।
लेह २३३, ४ ।
'लो' ५, १ ।
लोक ७६, ८ । २३१, १८ ।
२२३, ११ । १४५, ८ ।
लोकन १४५ ८ ।
लोकजननी ११७, १६ ।
लोकनाथ २०७, ४३ ।
लोकनाथ २१६, ८ ।
लोकनति २१७, ४ ।
लोकपाल २२६, २७ ।
लोकभूय ३६, ४५ ।
लोकभूयान्मन ४६, ३४ ।
लोकप्रकाशन ३४, ३० ।
लोकधनु ३३, २६ ।
लोकधनुयुग ५३, ३३ ।
लोकधनुयुग ५२ ५६ ।
लोकधनुयुग ३६, १३ ।
लोकप्रधान ३४, ३ ।
लोकनाथ २१७, १६ ।
लोकयत् १८८, २६ ।
लोकयति १८८, २६ ।
लोकयन्ति १८८, २६ ।
लोकयेत् १८८, २७ ।
लोकयेताम् १८८, २७ ।
लोकयेयुः १८८, २७ ।
लोकयताम् १८८, २७ ।
लोकयति १८८, २७ ।
लोकयति १८८, २७ ।
लोकयति १८८, २७ ।

वधूतो २६, २० । १२३, ३६ ।	वप १२३, ८ । २४३, १३ ।	वरिष १६, २२ ।	‘वर्जयेत्’ १७२, १६ ।
वधूतवध १३७, ५ ।	वपन १३४, २१ ।	वरिषा १५, ४३ ।	वर्जयताम् १७२, १६ ।
वधूसन्निवेश १३७, ५ ।	वपनप्रिया १३४, २१ ।	वरिष्ठ ३१, २६ ।	वर्जयेयुः १७२, १६ ।
वधूसन्निवेशन १३७, ५ ।	वपुन् ११५, ३२ ।	वरिष्ठ्या ३७, ३३ ।	वर्जित २५४, २५ ।
वन ७, ४५ । ३७, ४१ ।	१२१, २० ।	वरी ३५, ३३ ।	६०, १७ ।
वनजनन २६, १० ।	वपुन् २२४, ५६ ।	वरीयस् १०, ४ । ३१, २६ ।	वर्जितव्य २५४, २० । ६२, २५ ।
वनजनवनपनि ३६, ३८ ।	वण २२४, ५६ ।	३१, ३३ ।	२५ ।
वनद २३८, २७ ।	वण १२२, २० । २२४, ५६ ।	वरण ८, ४३ । ८, १२ ।	‘वर्जित्’ १७२, १३ ।
वनप ८, १२ । २६, ४ ।	वणि २३६, १६ ।	१२, ६० । ३५, ४३ ।	वर्जिताम् १७२, १३ ।
वनमवाह २१८, २६ ।	वयम् १२२, २१ ।	३७, १८ ।	वर्ज्यु १७२, १३ ।
वर्ममाला २२६, ५५ ।	२२२, २० ।	वह्नुगृह २६३, ४६ ।	वर्ज्य २५४, २० । ६२, २५ ।
वनमालिन् २१५, ३२ ।	वयस्य १२२, ३६ ।	वह्नुदिन् २३४, ५ ।	वर्ण १३४, ५० । २४३, ३३ ।
वनमालिनी २२६, ५३ ।	वयस्या २०५, ३१ ।	वह्नुदेवता ८ । १२ ।	वर्णमणि २४६, ३३ ।
वनमुक् २३८, ४७ ।	वयुन २६७, ४८ ।	वह्नुदेवा ८, १३ ।	वर्णमातृका २०५, ३२ ।
वनराज २३१, ५४ ।	२०७, ५ ।	वह्नुदेम २३४, ५ ।	वर्णपट्टी २१, ४७ ।
वनराज्ञि २४०, ३६ ।	वर ३१, २८ । ३५, ८ ।	वह्नुदेवत ८, १३ ।	वर्णा २०२, २५ ।
वनस्मृति १३६, ५ ।	२५४, ४७ । १३७, ४० ।	वह्नुदेवतव ८, १३ ।	वर्णादि १३४, ४६ ।
वनानल २४०, ३६ ।	वरट २१५, ४ ।	वह्नुपुरी २४३, ४१ ।	वर्णिन् १३४, ३२ ।
वनानु २४५, ५ ।	वरटा २१५, ४ ।	वह्नुप ८, १३ ।	वर्णिनी २६, २० ।
वनिना २६, २० ।	वरण= (कन्यादिनरणम्)	वह्नुवासा २१८, २६ ।	‘वर्तते’ १७५, १७ ।
२०५, ३ ।	वरद २२६, १० ।	२६३, ४६ ।	वर्तते १७५, १७ ।
वन्दक १३१, ६ ।	वरदजन २४, ११ ।	वह्नुविर्मकावसी २०, ५२ ।	वर्तमान १८, १६ । १८, २१ ।
‘वन्दते’ १६०, ३७ ।	वरदा २००, ५ ।	वरेष्य २५४, ४८ ।	१४८, २७ ।
वन्दन= (नमस्करणम्)	वरनाक १६८, ३७ ।	वर्ग ६४, २६ ।	वर्तमानकाल १८, २२ ।
वन्दना= (स्तुतिः)	वरप्रेदा २००, ५ ।	वर्गमूल ६४, ४३ ।	वर्तमानकालपल १८, २६ ।
वन्दनीय= (वन्दितव्यः),	वरयित् ३५, ८ ।	वर्गोत्तम २६, ११ ।	वर्तमानवस्तर १६, २५ ।
‘वन्दन्ते’ १६०, ३७ ।	वरला २१५, ४ ।	वर्गोत्तमभाग २६, ११ ।	वर्तिन् १५४, ३२ । १४७, ३६ ।
वन्द्य १६०, ३८ ।	वरवर्णिनी १२३, ५१ ।	वर्गोत्तमलव २६, १२ ।	३६ ।
वन्दते १६०, ३८ ।	वरवाहन १६८, ३७ ।	वर्गोत्तमाम २६, १२ ।	वर्तिनि १२३, ४० ।
वन्दामहे १६०, ३६ ।	वरा ५५, १६ ।	वर्गोत्तमाद्य २६, १२ ।	वर्तिनी १२३, ४० ।
वन्दार= (प्रतिवादनः)	वराक २२८, १० ।	वर्चन ३६, २८ । ४५, ४२ ।	‘वर्तते’ १७५, २४ ।
‘वन्दारवहे’ १६०, ३६ ।	वराट ६४, ५ ।	वर्चा २०४, ५२ ।	वर्तते १७५, १७ ।
वन्दित ६६, २० । ५६, ६ ।	वराटक ६४, १ ।	‘वर्जत’ १७२, १२ ।	वर्तयताम् १७५, २४ ।
वन्दितव्य= (वन्दनीयः),	६६, ५ ।	६०, १६ ।	वर्तन् १७५, २५ ।
वन्दीक २०७, ५ ।	वराटकानादयश्च	वर्जति १७२, १२ ।	वर्तमान १७५, २४ ।
‘वन्दे’ १६०, ३८ ।	६४, १७ ।	वर्जन २५४, २४ ।	वर्तमान १७५, २४ ।
वन्देत १६०, ४१ ।	वराटवानाविसतिगण्डक	वर्जनीय २५४, २० ।	वर्तमान १७५, २४ ।
वन्देत १६०, ३७ ।	६४, १७ ।	६२, २ ।	वर्तमान १७५, २४ ।
वन्देय १६०, ३८ ।	वरागोहा १२३, ४६ ।	‘वर्जन्ति’ १७२, १२ ।	वर्तमान १७५, २४ ।
वन्देयानाम् १६०, ४१ ।	वराविनी १३४, ४३ ।	वर्जयत १७२, १५ ।	वर्तमान १७५, २४ ।
‘वन्देयान्’ १६०, ४१ ।	वराह= (श्रवताश्विदोषः)	वर्जयति १७२, १५ ।	वर्तमान १७५, २४ ।
वन्द ४६, २० । ५६, ६ ।	वराहम् २३८, २७ ।	वर्जयन्ति १७२, १५ ।	वर्तमान १७५, २४ ।
वन्दमान ४६, २० ।	वराहवावसी २४, १६ ।	वर्जयित्वा १४८, २२ ।	वर्तमान १७५, २४ ।

वर्षयन्ते १७२, ५४ ।
 वर्षयेत् १७२, ५२ ।
 वर्षयेत् १७२, ५४ ।
 वर्षयेताम् १७२, ५४ ।
 वर्षयेते १७२, ५४ ।
 वर्षयेयाताम् १७२, ५४ ।
 वर्षयेयु १७२, ५२ ।
 वर्षयेरुत् १७२, ५४ ।
 वर्षिष्णु १३, २२ ।
 वर्ष २५६, ६८ ।
 वर्षट २२३, ११ ।
 वर्ष १६, २२।६८।७।२३८,
 ५२ ।
 वर्षकोश १४, १० ।
 वर्षगण १७, ३६ ।
 वर्षण २३८, ५२ ।
 'वर्षत' १६७, ६ ।
 वर्षति १६७, ६ ।
 वर्षति १६७, ६ ।
 वर्षति १६७, ६ ।
 वर्षति १६७, ६ ।
 वर्षयन्ते १४, १४ ।
 वर्षयन्तायुत् १४३, ५५ ।
 वर्षयुत् १४, ५२ ।
 वर्षयन्त २५, १४ ।
 वर्षयन्ते १३०, ३६ ।
 वर्षा १४, २६।१५, ५३।१५,
 ५४ ।
 वर्षावत् १५, ५४ ।
 वर्षात् १४, १० ।
 वर्षा १४, ५५ ।
 वर्षाचामुत् १५३, ५५ ।
 वर्षाचान्यादि २५, ११ ।
 वर्षावसान १५, ५६ ।
 वर्षा १४, १० ।
 वर्षा १४, १० ।
 'वर्षत' १६७, ६ ।
 वर्षत १६७, ६ ।
 वर्षत १६७, ६ ।
 वर्षयन्त १६७, ७ ।
 वर्षयन्ताम् १६७, १० ।
 वर्षयुत् १६७, ७ ।
 वर्षयुत् १६७, १० ।

वर्षयत् १४२, ५१ ।
 वर्षयवत् १४२, ५१ ।
 वर्षयवित् १४२, ५६ ।
 वर्षयान् १२१, २१ । २२४,
 १२ ।
 वर्षयान् २१०, ५ ।
 वर्षय १३, ६२। ५२, ३० ।
 वर्षयकर ५०, ५४ ।
 वर्षयान् ३६, ५५ ।
 वर्षयगुण ५६, ३५ ।
 वर्षयपक्ष १३, ५८ ।
 वर्षयभान् ५०, ५४ ।
 वर्षयवित् ५०, ५५ ।
 वर्षयवित् ५६, ५७ ।
 वर्षय ११७, २० ।
 वर्षयवित् ११७, २२ ।
 वर्षयपाद ११७, २२ ।
 वर्षयान् ११७, २२ ।
 वर्षयह २२६, ७। २३८,
 २७ ।
 वर्षयह २४४, १७ ।
 वर्षयहकरसागर २७, २१ ।
 वर्षयवत् २४५, ११ ।
 वर्षय २५५, २३ ।
 वर्षय २००, ५६ ।
 वर्षय ६१, २६ ।
 वर्षय २५, ५७ ।
 वर्षय ३५, २०। ३६, ५२।
 वर्षय २०५, २५ ।
 वर्षय २४३, ६ ।
 वर्षय २४३, ६ ।
 वर्षय २५३, १५।२४६, २२।
 वर्षय २६, १५। ३०, १३ ।
 वर्षय २२२, २० ।
 वर्षय २३०, २६ ।
 वर्षय १६६, ११ ।
 वर्षय २००, ५४ ।
 वर्षय १३५, ५० ।
 'वर्षयत्' १६०, २४ ।
 वर्षयकार २४१, १४ ।
 वर्षय १६०, २० ।
 वर्षय १४८, ३३ ।

'वर्षत' १७६, १६
 वर्षतात् १७६, २२ ।
 वर्षताम् १७६, २२ ।
 वर्षति १७६, १६। १२२,
 ३४ ।
 वर्षति १३, ६। २०३, २० ।
 वर्षती १३, ६। २०३, २० ।
 'वर्षु' १७६, २२ ।
 वर्षन ३७, ५८ ।
 वर्षन्त १५, २५। १५, ३५।
 वर्षन्तपञ्चमी २४, १२ ।
 वर्षन्तमास १४, २१ ।
 वर्षन्तवत् २६७, ५६। २२०,
 २७ ।
 वर्षन्तारम्भ २०, २६ ।
 वर्षन्ति' १७६, १६ ।
 वर्षन्तु १७६, २३ ।
 वर्षन्तोत्सव २४, ३७ ।
 वर्षा ५६, ५४। २४३, १३ ।
 वर्षति २५१, ३६। ३७, ५८।
 वर्षिष्ठ १६६, २२ ।
 वर्षु ४, ५२। ५४, १२, ५६।
 १३६, ३५। २३। ३६, २५।
 वर्षुदेव २२४, ५७ ।
 वर्षुदेवता ८, ५ ।
 वर्षुदेवभू २२४, ३६ ।
 वर्षुदेववत् २२४, ५० ।
 वर्षुदेवसपि २२६, ५ ।
 वर्षुदेवा ८ ५ ।
 वर्षुदेवानुवर्षती २२६, ५० ।
 वर्षुदेवत् ८, ५ ।
 वर्षुदेववत् ८, ५ ।
 वर्षुया ५५, १६ ।
 वर्षुया ५५, ५ ।
 वर्षुयातनूज ५४, ३४ ।
 वर्षुयातनूज ५४, ३४ ।
 वर्षुयाधिय= (गुणितः)
 वर्षुयाभव ५४, २१ ।
 वर्षुयावित् ५४, १६ ।
 वर्षु २०१, २६ ।
 वर्षु २४५, ५५ ।
 वर्षुयातनूजसम्भव ५४, ५५ ।
 वर्षुयातनूज ५४, २१ ।

वर्षुयातनूज ५४, ३४ ।
 वर्षुयातनूज ५४, ३३ ।
 वर्षुयातनूज ५४, ३४ ।
 वर्षुयातनूज ५४, ३५ ।
 वर्षुयातनूज ५४, ३६ ।
 वर्षुयातनूज ५४, ३७ ।
 वर्षुयातनूज ५४, ३८ ।
 वर्षुयातनूज ५४, ३९ ।
 वर्षुयातनूज ५४, ४० ।
 वर्षुयातनूज ५४, ४१ ।
 वर्षुयातनूज ५४, ४२ ।
 वर्षुयातनूज ५४, ४३ ।
 वर्षुयातनूज ५४, ४४ ।
 वर्षुयातनूज ५४, ४५ ।
 वर्षुयातनूज ५४, ४६ ।
 वर्षुयातनूज ५४, ४७ ।
 वर्षुयातनूज ५४, ४८ ।
 वर्षुयातनूज ५४, ४९ ।
 वर्षुयातनूज ५४, ५० ।
 वर्षुयातनूज ५४, ५१ ।
 वर्षुयातनूज ५४, ५२ ।
 वर्षुयातनूज ५४, ५३ ।
 वर्षुयातनूज ५४, ५४ ।
 वर्षुयातनूज ५४, ५५ ।
 वर्षुयातनूज ५४, ५६ ।
 वर्षुयातनूज ५४, ५७ ।
 वर्षुयातनूज ५४, ५८ ।
 वर्षुयातनूज ५४, ५९ ।
 वर्षुयातनूज ५४, ६० ।
 वर्षुयातनूज ५४, ६१ ।
 वर्षुयातनूज ५४, ६२ ।
 वर्षुयातनूज ५४, ६३ ।
 वर्षुयातनूज ५४, ६४ ।
 वर्षुयातनूज ५४, ६५ ।
 वर्षुयातनूज ५४, ६६ ।
 वर्षुयातनूज ५४, ६७ ।
 वर्षुयातनूज ५४, ६८ ।
 वर्षुयातनूज ५४, ६९ ।
 वर्षुयातनूज ५४, ७० ।
 वर्षुयातनूज ५४, ७१ ।
 वर्षुयातनूज ५४, ७२ ।
 वर्षुयातनूज ५४, ७३ ।
 वर्षुयातनूज ५४, ७४ ।
 वर्षुयातनूज ५४, ७५ ।
 वर्षुयातनूज ५४, ७६ ।
 वर्षुयातनूज ५४, ७७ ।
 वर्षुयातनूज ५४, ७८ ।
 वर्षुयातनूज ५४, ७९ ।
 वर्षुयातनूज ५४, ८० ।
 वर्षुयातनूज ५४, ८१ ।
 वर्षुयातनूज ५४, ८२ ।
 वर्षुयातनूज ५४, ८३ ।
 वर्षुयातनूज ५४, ८४ ।
 वर्षुयातनूज ५४, ८५ ।
 वर्षुयातनूज ५४, ८६ ।
 वर्षुयातनूज ५४, ८७ ।
 वर्षुयातनूज ५४, ८८ ।
 वर्षुयातनूज ५४, ८९ ।
 वर्षुयातनूज ५४, ९० ।
 वर्षुयातनूज ५४, ९१ ।
 वर्षुयातनूज ५४, ९२ ।
 वर्षुयातनूज ५४, ९३ ।
 वर्षुयातनूज ५४, ९४ ।
 वर्षुयातनूज ५४, ९५ ।
 वर्षुयातनूज ५४, ९६ ।
 वर्षुयातनूज ५४, ९७ ।
 वर्षुयातनूज ५४, ९८ ।
 वर्षुयातनूज ५४, ९९ ।
 वर्षुयातनूज ५४, १०० ।

विदन्ति १८६, २१ ।	विद्याधर २०४, २८१, २८६, १७ ।	विधु ३८, ३५१, ४६, २१ ।	विनिश्चित २४६, २५ ।
विदन्तु १८६, २६ ।	विद्याभुष ८१, ६ ।	विधुलवः ३, २ ।	विनिर्देश्य २४६, ३६ ।
विदपु १८६, २५ ।	विद्याव्रत २०, २६ ।	विधुगृह ११५, ४१ ।	विनिर्मल ३०, १६ ।
विदधति १७७, २४ ।	‘विद्युः’ १८६, ३७ ।	विधुज ४५, ४७ ।	विनिश्चय ११५, २२ ।
विदधते १७८, ४ ।	विद्युत् ३५, २३ ।	विधुजनि ४६, १ ।	विनिश्चल ११५, २२ ।
विदधाति १७७, २४ ।	‘विद्युत्’ १७४, २२ ।	विधुन ६२, १४ ।	विनिहत ६०, ३५ ।
विदधानु १७७, ३४ ।	विद्येते १७४, ४६ ।	विधुतनय ४६, १४ ।	विनिहृत्य ६३, ६ ।
विदधाते १७८, ४ ।	विद्येयाताम् १७४, ४२ ।	विधुतनुभव ४६, ३५ ।	विनेय ५१, ३७ ।
विदधति १७८, ५ ।	विद्येरन् १७४, ४२ ।	विधुगारक ४६, १५ ।	विन्द= (विजयाद्यन्तुहृतः),
विदधीयाताम् १७८, ५ ।	विद्रुम= (प्रयातम्),	विधुदेहजात ४६, ३६ ।	‘विन्दतः’ १८२, ३० ।
विदधीरन् १७८, ५ ।	‘विद्रु’ १८६, २८ ।	विधुनुद ५६, ७ ।	विन्दति १८२, ३० ।
विदध्यात् १७७, २५ ।	विद्रः १८६, २७ ।	विधुपहित ११५, ४१ ।	विन्दते १८२, २६ ।
विदध्याताम् १७७, २५ ।	विद्रम् २२५, ४६ ।	विद्युपाधर ५४, १७ ।	विन्दन्ति १८२, ३० ।
‘विदध्ययुः’ १७७, २५ ।	विद्रप् २०१, १४ ।	विद्युम् २५, २५१, ४५, ७७ ।	विन्दते १८२, २६ ।
विदर= (निर्मयः)	विद्रिप १२३, १६। २०१, १४ ।	विद्युनदिम् ५४, ७ ।	विन्देत १८२, ३१ ।
विदर्भञ्ज २२५, १० ।	विहृ २०१, २१ ।	विदुर २४२, ३० ।	विन्देत १८२, २८ ।
विदर्भराजतनया २२५, १० ।	विहृष २०१, २१ ।	विद्युर्गविमोचन ५५, १ ।	विन्देताम् १८२, २८ ।
विददा १४४, ३६ ।	विहृषि २०१, १४ ।	विधुर्वारिन् ५४, ७ ।	विन्देते १८२, २६ ।
विदा १२२, ४७ ।	‘विहृषि’ १७७, २४ ।	विद्युग्नोन्नति ११६, ८ ।	विन्देयाताम् १८२, २८ ।
‘विदानि’ १८६, ३५ ।	‘विहृष’ १७७, २४ ।	विद्युत् ४६, १७ ।	विन्देयुः १८२, ३२, १ ।
विदाम १८६, ३५ ।	विहृषात् १७७, २४ ।	विद्युत् ६२, १७ ।	विन्देरन् १८२, २८ ।
विदारण २३३, ३० ।	विहृषाताम् १७८, १ ।	विद्युत्वीर्य ३१, २० ।	विग्ध्य २०४, २० ।
‘विदाव’ १८६, ३५ ।	विहृषते १७८, ४ ।	विद्युत् ५५, ४८ ।	विग्ध्यकूटक २००, ४ ।
विदिकूलप्रभेद २३६, ११ ।	विहृषा= (रण्डा),	विनता ३७, १४१, २२२, ७ ।	विग्ध्यनिलया २२५, ४३ ।
विदित २५०, ३ ।	विषा १३३, २ ।	विननातनय २२१, ५१ ।	विग्ध्यवासिनी २२५, ४३ ।
विदि २३३, ३८ ।	विषातु २०७, ४४। २१६, १० ।	विनतामूनु ३६, ५ ।	विग्ध्यवासिनीमातु २२६, ७ ।
विदु ५३, ४४ ।	विषातुपत्नी ३६, २ ।	‘विनश्यत’ १६२, २ ।	विग्ध्याचलनिवासिनी २२५, ४३ ।
‘विदु’ १८६, २२ ।	विषातुम् १६६, ८ ।	विनश्यति १६२, २ ।	विग्ध्यावतीपीथी २२६, २३ ।
विदुषी= (पण्डिता) ।	विषाभ्य ५, ५५ ।	विनश्यन्ति १६२, २ ।	विन् २५०, ३०। ६२, ३७ ।
विट= (वेधितः)	विधान १३३, ३१ ।	विनश्येत् १६२, ४ ।	विन्यस्त= (क्रमेण स्थापितः),
‘विट्’ १८६, ३३ ।	विधाय= (कृतवत्), ६३ ।	विनश्येताम् १६२, ४ ।	विन्यास= (विशय्य स्थापनम्)
विद्वन्स= (विनाशः)	विहृष १२७, ४२ ।	विनश्येयुः १६२, ४ ।	विषा १२३, १६। २०१, १५ ।
‘विध’ १८६, २८ ।	विधायक १२७, ४२ ।	विनश्येत् १६२, ४ ।	विषञ्चिका २०८, ५० ।
विध १८६, २८ ।	‘विधायक’ १७७, ३३ ।	विनश्येत् १६२, ४ ।	विषञ्चिनी २५, ४७। २०८, ५१ ।
विद्यते १७४, ४६ ।	विधास्यति १७७, ३३ ।	विनश्येताम् १६२, ४ ।	विषा २४८, २ ।
विद्यन्ते १७४, ४६ ।	विधायन्ति १७७, ३३ ।	विनश्येत् १६२, ४ ।	विषाणि २४७, ३१ ।
विद्यमान १४८, २८ ।	विधि ५, ५१। ७, ५६। १३३, ३२ ।	विनश्येत् १६२, ४ ।	
विद्या ७८, ११। १२२, २२। १३१, १ ।	विधिज २५६, २ ।	विनश्येत् १६२, ४ ।	
‘विद्यात्’ १८६, ३७ ।	‘विधीयते’ १७८, ८ ।	विनश्येत् १६२, ४ ।	
विद्याताम् १८६, ३७ ।	विधीयन्ते १७८, ८ ।	विनश्येत् १६२, ४ ।	
विद्यादेवी २०८, ३४ ।	विधीयते १७८, ८ ।	विनश्येत् १६२, ४ ।	

[illegible]

वृषभमान २६८, १५ ।	वेदना ३१, ४७ ।	वेदभूमि १३७, ४७ ।	वेर २०१, २१ ।
वृषभवाहन २६८, १५ ।	वेदनीय २५०, ८ ।	वेदया २०५, ३६ ।	वेरञ्च ५, ५६ ।
वृषभानुगन्दिनी २२५, ६ ।	वेदमातृ २०८, ६ ।	वेदयति २०५, ३६ ।	वेरागिन् २१०, ४७ ।
वृषभान्न २६८, १६ ।	वेदयन् २१२, ६ ।	वेदयति २०५, ३६ ।	वेराग्य २२६, ३६ ।
वृषभभा २३७, ३२ ।	वेदविचारणा २१२, २५ ।	वेदयति २०५, ३६ ।	वेरिन् १२३, ११ ।
वृषराशि २७, ३६ ।	वेदविशिष्ट ५१, ४३ ।	वेदयति २०५, ३६ ।	वेरिस्थान १२३, २१ ।
वृषलक्ष्मन् २६७, १६ ।	वेदयन् १३३, ४१, ४८ ।	वेदयति २०५, ३६ ।	वेरोचनि ५२, ४० ।
वृषलाञ्छन २६६, ५३ ।	वेदगाथा ८४, ८० ।	वेदयति २०५, ३६ ।	वेवस्वत १८, ११ ३५, ४३ ।
वृषलोचन = (गिव)	वेदविधानप्रचारवत्	वेदयति २०५, ३६ ।	५२, ४० । २५१, ४१ ।
वृषवन्धित ४८, ५ ।	२१२, ७ ।	वेदयति २०५, ३६ ।	वेवस्वतजननी ३५, ३० ।
वृषवाहन २२८, १४ ।	वेदाख्या ७५, ६ ।	वेदयति २०५, ३६ ।	वेवस्वती २३३, ५३, ८८ ।
वृषवायु २६६, २३ ।	वेदाग्रजा २०८, ३५ ।	वेदयति २०५, ३६ ।	वेसाक्ष १४, १४। १४, २३।
२१५, ३७ ।	वेदाग्रणी २०८, ३५ ।	वेदयति २०५, ३६ ।	वेसाक्षलक्ष्मि २०, ४७।
वृषाकपायि २१७, १७ ।	वेदान्त २१२, २३ ।	वेदयति २०५, ३६ ।	वेसाक्षानुज १४ २५ ।
वृषाकपि २१५, ३७ ।	वेदारम्भ १३३, ४०। १३६, ४६ ।	वेदयति २०५, ३६ ।	वेसाक्षारज १४, २५ ।
२२८, १४ ।	वेदि = (पण्डित)	वेदयति २०५, ३६ ।	वेसाली २१, ११ ।
वृषाङ्ग २६७, १४ ।	वेदित २५०, १३ ।	वेदयति २०५, ३६ ।	वेसालिका २१२, २६ ।
वृषारसाह २१६, १० ।	वेदितव्य २५०, ८ ।	वेदयति २०५, ३६ ।	वेसालिका १२८, ५२ ।
वृष्टि = (वर्षा), २३८, ५२ ।	वेदिन २०७, ४८ ।	वेदयति २०५, ३६ ।	वेस १३४, ५५। २५७, ३६ ।
वृष्टि २५, ३६। ३६, २१ ।	वेदीना २०७, ४८ ।	वेदयति २०५, ३६ ।	५१, ५८ ।
वृष्ट २०२ २४ ।	वेदीदय ३३, २६ ।	वेदयति २०५, ३६ ।	वेधवर्ण २४६, ६ ।
वे ५, ३ ।	वेदि १८६, २७ ।	वेदयति २०५, ३६ ।	वेधव ७, ५२ ।
वेग = (रय)	वेद्य २५०, ८ ।	वेदयति २०५, ३६ ।	वेधवर्ध ७, ५२ ।
वेगिन् २४४, ४७ ।	वेध १३७ १३ ।	वेदयति २०५, ३६ ।	वेधवर्ध ७, ५२ ।
वेणी = (स्त्रीपुत्रा)	वेध = (वेधमर्त)	वेदयति २०५, ३६ ।	वेधवर्ध ७, ५२ ।
वेगु = (नदीविशेष)	वेधन = (वेध)	वेदयति २०५, ३६ ।	वेधवर्ध ७, ५२ ।
वेगुनदजगन् २०३, ८४ ।	वेधम् ५, ५६। २०७, ४८ ।	वेदयति २०५, ३६ ।	वेधवर्ध ७, ५२ ।
वेगुतदीभव २०३, ४५ ।	वेध १६६, ३६ ।	वेदयति २०५, ३६ ।	वेधवर्ध ७, ५२ ।
वेतण्ड २३२, ३४ ।	वेला ३, ३६। ११, ५। १२, ३। ५४ ।	वेदयति २०५, ३६ ।	वेधवर्ध ७, ५२ ।
वेतन २४७, ४१ ।	वेलावली २१०, ४३ ।	वेदयति २०५, ३६ ।	वेधवर्ध ७, ५२ ।
वेत्त. १८६, २१ ।	वेलायारी २१० ४६ ।	वेदयति २०५, ३६ ।	वेधवर्ध ७, ५२ ।
वेत्तान् १८६, २१ ।	वेत्तित ४३, ४४। १०७, ११ ।	वेदयति २०५, ३६ ।	वेधवर्ध ७, ५२ ।
वेत्तान् १८६, २१ ।	वेत्त २०३, २१ ।	वेदयति २०५, ३६ ।	वेधवर्ध ७, ५२ ।
वेत्तान् १८६, २१ ।	वेत्तान्त १६६, ५२ ।	वेदयति २०५, ३६ ।	वेधवर्ध ७, ५२ ।
वेत्तान् १८६, २१ ।	वेत्तयति १७६, १२ ।	वेदयति २०५, ३६ ।	वेधवर्ध ७, ५२ ।
वेत्तान् १८६, २१ ।	वेत्तयति १७६ १२ ।	वेदयति २०५, ३६ ।	वेधवर्ध ७, ५२ ।
वेत्तान् १८६, २१ ।	वेत्ति १२६, ५३ ।	वेदयति २०५, ३६ ।	वेधवर्ध ७, ५२ ।
वेत्तान् १८६, २१ ।	वेत्तम् १३७ ४४। १२२, २२ ।	वेदयति २०५, ३६ ।	वेधवर्ध ७, ५२ ।
वेत्तान् १८६, २१ ।	वेत्तम् १३७, ४७ ।	वेदयति २०५, ३६ ।	वेधवर्ध ७, ५२ ।
वेत्तान् १८६, २१ ।	वेत्तम् १३७, ४७ ।	वेदयति २०५, ३६ ।	वेधवर्ध ७, ५२ ।

विरचयति १७६, १४।	विलङ्घा २३१, २६।	वित्वद्रुमगृहा २१७, १६।	विशङ्कत २४३, ३१।
विरचयाम १७६, १५।	वितम्ब १७ ३।	वित्स्वासापुन २२, ४२।	'विशत' १७६, ६।
विरचयामि १७६, १५।	विलम्बन ११०, ३२।	विवर ६१, ३७। १२३,	विशति १७६, ६।
विरचनाव १७६, १५।	वितम्बिन् १७ ३।	११।	विशन्ति १७६, ६।
विरचयत् १७६, १७।	वितय १२६, ११।	विवर्जन ६०, १७।	विशद १४, १। ४२, ३०।
विरचयेताम् १७६, १७।	वितसत १६३, ४०।	विवर्जनीय २५४, २१।	विशय २०३, २१।
विरचित= (कृत),	विनसतात् १६३, ४१।	६२, २६।	विशाल ७, १७। २३३, ११।
विरचिततल ३०, ५१।	विलसताम् १६३, ४१।	'विवर्जयत' १७२, २३।	विशाला ८, २। ४, २४। ७,
विरचितव्य= (विरचनीय)	विलसति १६३, ४०।	विनर्ण्यात् १७२ २३।	१७। ६, १५।
विरच्य=विरचितव्य)	विलसतु १६३, ४०।	विवर्जयन्ति १७२ २३।	विशारद २५५ ५३।
विरजात् २३१, २६।	विलसति १६३, ४०।	विजयेत् १७२, २६।	विशाल २५३ ३१।
विरज्ज ५, ५५। २०७, ५।	विलसन्तु १६३, ४१।	विवर्जयताम् १७२, २४।	विशालक २२१, ४२।
विरज्जवन २०७, ५।	विलसेत् १६३, ४३।	विवर्जययु १७२, २४।	विशाला ६०, १२।
२१५, ३४।	विलसेताम् १६३, ४३।	विर्वाजित २५४, २६। ६०,	विशालाक्ष २२८, १२।
विर्वाजित २०७ ४५।	विलसेयु १६३ ४४।	१८।	विशालाक्षी २३१, २६।
२१५, ३५।	विलासिनी २०५, १४।	विर्वाजितव्य २५४, २१।	विशाल २२१, १।
विरति २४६, १२। १२४,	विलिप्ता ६७, ५।	६२, २६।	विशालासन= (वालेसनम्),
१०।	विलिप्तागण ६७, २७।	विवर्ज्य २५४, २१। ६०,	विशालपाद २४१, ४०।
विरद =, ४४।	विलिप्तिका ६७ ६।	२२।	विशुद्धता १३१, ३७।
विरल २५३, २२।	विलोप ५५, ८।	विवर्जन ६०, ३१।	विनुद्धि १३१, ३७।
विरहित ६०, २२। १४८,	विलाङ्क १४५, ८।	विवर्जमान ४३, २३।	विशुद्ध १७६, १०।
१४।	विलाकन १४५, ६।	विवर्जित= (परिवर्जित)	विशुद्धताम् १७६, १०।
विशालमान १४६, ४६।	विलोपनीय= (विलाकि-	विवर्जितव्य= (विवर्जनीय)	विशुद्ध १७६, १०।
२६७, २६।	त्वम्)	विवर्जन= (परिवर्ज्य)	विशुद्ध= (विशुद्ध)
विशालमान् ३१, ४६।	विलाकयत् १६७, ४३।	विवस्तु ३२, ३२। ३७,	विशेष= (विशेष्य)
विशाल १२६, ११।	विलोपयत् १८८, ३८।	१७।	विशेषित= (विशेषित)
विशाल २५६, १५।	विलोपयन्ति १८८, ३८।	विशालतनुज ५३, १३।	विशेष्य १४८, १५।
विशालाक्ष ११५, १८।	विलोपयन्ति १८८, ३८।	विशाल २५५ ८।	विशेष्य= (परिशेष्यम्)
विशालाक्ष ११५, १६।	विलोपयत् १८८, ४३।	विशाल १३३, ४२। १३३,	विशेष्यनीय ६१, ४१।
विरिज्ज ५ ५५।	विलोपयताम् १८८, ४३।	२०।	विशेष्य ६०, २२।
विरिज्ज ५, ४६।	विलोपययु १८८ ४३।	विशालाक्ष १३६ २०।	विशेष्यित ६१, ६१।
विरिज्ज २२६ १०।	विलोपयति १८८, २०।	विशालाक्ष १३६, ४६।	विशेष्य ३१, १५।
विरिज्ज ३१, २१।	१८७, ४६।	विशालाक्षिणीविशाल १३६,	'विशेष्य'
विरिज्ज ३३, २८। ३६,	विलोपयितव्य= (विलोपनीय)	४३।	विशेष्य २४६, ५५।
१६।	विलोपय १४७ ३६। १४८,	विशालाक्ष १३६, २१।	विशेष्य २४१, २६।
विरिज्ज २०१ २१।	१।	विशेष्य २५३ ५०।	विशेष्य ६०, १८।
विरिज्ज १७, ८।	विलोपयमान १८८, २८।	विशेष्य २२२ २२।	विशेष्य ६०, १८।
विरिज्ज ६१ ६१।	विशाल १२१ ८८।	विशेष्य ३१, १५।	विशेष्य ६०, १८। १४८,
विज ६७ ३७। १२३ २।	१५२ ६।	विशेष्य २२७, ५५।	१५।
विमर्शण= (प्रभुता)	विशालाक्ष २३२ ३६।	विशाल ३५ ८। १३४,	विशेष्य ७, ५१। २३३, ६८,
विमर्शण)	विशाल २३२ ३८।	६०।	१२।
विमर्श १०६ ५। १२१	विशालान् २६३ २८।	विशाल २५७ ३६। २००, ३६।	विशेष्य २६६, ५५।
२४।	विशालाक्ष २३२, ३८।	विशाल ७ ६६। १२२, २२।	विशेष्य २६६, ५५।

विश्वकर्मजा=(विश्वकर्म- पुरी),	विश्वामित्र=(महर्षिविशेष)	विषापह २२०, ५२ ।	विष्णुपत्नी २१७, १७ ।
विश्वकर्मन् ७, १।३३, २८।	विश्वामित्रप्रिय २३२ ११।	विषायुष २२३, ५२ ।	विष्णुपद ३०, ८ । १२४,
२६६, १८ ।	विश्वामित्रस्वसु १७, ६।२४७ ६।	विषास्य २२३, ५३ ।	५६ ।
विश्वकर्मभ ७, २ ।	विश्वामित्र=विश्वमनम्),	विष्णु १५, १८ ।	विष्णुपदयान २६, ४६ ।
विश्वकर्मसुता=(विश्व- कर्मपुरी),	विश्वदेव ३, ६।४ ४१।१२,	विष्णु १५, १८ ।	विष्णुपदाह्वयसन्निधि १५,
विश्वकारर=(विश्वकर्म),	५७ ११७, २४ ।	विष्णु १५ १८। १११, ४ ।	१३ ।
विश्वहृत् ७, २।२६६, ४४।	विश्वदेवतिथि २ ४२ ।	विष्णुवकाल १०६, ४५ ।	विष्णुपदी २२६, २३ ।
१६८, ४३ ।	विश्वदेवा ७, ५२।७७, १०।	विष्णुवच्छाया १०५, १३ ।	विष्णुपूजन १३३, ५४ ।
विश्वकेतु २२६, २१ ।	विश्वेश्वर ७, ५२ । २०७	विष्णुवत् १५, १६। १११, ४।	विष्णुजा १३३, ५४ ।
विश्वकषपल १३७, २६ ।	४७ ।	विष्णुवत्सल १०३, १६ ।	विष्णुयाग २०१, ३६ ।
विश्वजनक=(बह्मा),	विश्वकौसार २४६, १४ ।	विष्णुवत्पत्नी १०५ १३ ।	विष्णुयथ २२१, ५२ ।
विश्वजित् २०६, ४८ ।	विष्णु १०, ५६ ।	विष्णुवती १५, १६। १०५,	विष्णुवाहन २२१, ५३ ।
विश्वजित् यज्ञ २०१, ३६ ।	विष्णु ७, ४६। २१७, ४६ ।	१४ ।	विष्णुविमान २२१, ५३।
विश्वदेव ३, ६। ४, ४१ ।	विष्णुकथायोग १२६, ४७।	विष्णुवतीच्छाया १०५, १४ ।	विष्णुवित् २१७, ४७ ।
विश्वदेवा ३, ६। ४, ४१ ।	विष्णुगर्भ ५४ ५४ ।	विष्णुवत्पत्नी १०५, १३ ।	विष्णुवाय्वा २२, २१ ।
विश्वद्वय ८०, १६ ।	विष्णुदर्शनमृत्यु ६२, ४५ ।	विष्णुवद्व्या १११, १२ ।	विष्णुवचन १३३, ५४ ।
विश्वहृत् ८०, १६ ।	विष्णुदर्शनमृत्यु ४२ ४५।	विष्णुवद्वत् १११, १२ ।	विष्णुवर्चा १३३, ५५ ।
विश्वहृत् ३२, ३३।३८, ५४।	विष्णुधर ५४ ८।२२३, ५२।	विष्णुवद्वत् १११, १२ ।	विष्णुवस्तेन २१५, ३५ ।
२३६, २८ ।	विष्णुधर २२३ २२ ।	विष्णुवद्वत् १११, १२ ।	विष्णुवा २००, ५६ ।
विश्वभुज २१६, १० ।	विष्णुधर १०२ ८ ।	विष्णुवद्वत् १११, १२ ।	विष्णुवाय (मवावरहित)
विश्वम्भर २१५, ३५ ।	विष्णुधर १०२ ५ ।	विष्णुवद्वत् १११, १२ ।	विष्णुवस (नमसम्)
२१७, ७ ।	विष्णुधर १०२ ५ ।	विष्णुवद्वत् १११, १२ ।	विष्णुवस ३६ ४२ ।
विश्वम्भरा ५४, २० ।	विष्णुधर १०२ ५ ।	विष्णुवद्वत् १११, १२ ।	विष्णुवस ३६, ४३ ।
विश्वम्भराज ४४, २३ ।	विष्णुधर १०२ ५ ।	विष्णुवद्वत् १११, १२ ।	विष्णुवस ३६, ४३ ।
विश्वम्भराजिनि ४४, ३५ ।	विष्णुधर १०२ ५ ।	विष्णुवद्वत् १११, १२ ।	विष्णुवस ३६, ४३ ।
विश्वम्भरानन्दन ४४, ३६ ।	विष्णुधर १०२ ५ ।	विष्णुवद्वत् १११, १२ ।	विष्णुवस ३६, ४३ ।
विश्वम्भराविग्रहसम्भव ४४,	विष्णुधर १०२ ५ ।	विष्णुवद्वत् १११, १२ ।	विष्णुवस ३६, ४३ ।
४३ ।	विष्णुधर १०२ ५ ।	विष्णुवद्वत् १११, १२ ।	विष्णुवस ३६, ४३ ।
विश्वयुग ८०, १७ ।	विष्णुधर १०२ ५ ।	विष्णुवद्वत् १११, १२ ।	विष्णुवस ३६, ४३ ।
विश्वयुज ८०, १७ ।	विष्णुधर १०२ ५ ।	विष्णुवद्वत् १११, १२ ।	विष्णुवस ३६, ४३ ।
विश्वयुजि २४६, ५८ ।	विष्णुधर १०२ ५ ।	विष्णुवद्वत् १११, १२ ।	विष्णुवस ३६, ४३ ।
विश्वयुज २१५, ३५ ।	विष्णुधर १०२ ५ ।	विष्णुवद्वत् १११, १२ ।	विष्णुवस ३६, ४३ ।
विश्वयुजेत् २०७, ४६ ।	विष्णुधर १०२ ५ ।	विष्णुवद्वत् १११, १२ ।	विष्णुवस ३६, ४३ ।
विश्वयुजात् २६६, ४४ ।	विष्णुधर १०२ ५ ।	विष्णुवद्वत् १११, १२ ।	विष्णुवस ३६, ४३ ।
विश्वयुजि २१, ११ ।	विष्णुधर १०२ ५ ।	विष्णुवद्वत् १११, १२ ।	विष्णुवस ३६, ४३ ।
विश्वयुज २६६, ४५ ।	विष्णुधर १०२ ५ ।	विष्णुवद्वत् १११, १२ ।	विष्णुवस ३६, ४३ ।
विश्वयुज २६६, ४६ ।	विष्णुधर १०२ ५ ।	विष्णुवद्वत् १११, १२ ।	विष्णुवस ३६, ४३ ।
विश्वयुज २६६, ४५ ।	विष्णुधर १०२ ५ ।	विष्णुवद्वत् १११, १२ ।	विष्णुवस ३६, ४३ ।
विश्वयुज २०१ २६ ।	विष्णुधर १०२ ५ ।	विष्णुवद्वत् १११, १२ ।	विष्णुवस ३६, ४३ ।
विश्वयुज ४३, १। ४५, २० ।	विष्णुधर १०२ ५ ।	विष्णुवद्वत् १११, १२ ।	विष्णुवस ३६, ४३ ।
विश्वयुज २०४, ५० ।	विष्णुधर १०२ ५ ।	विष्णुवद्वत् १११, १२ ।	विष्णुवस ३६, ४३ ।
विश्वयुज २०७, ४७ ।	विष्णुधर १०२ ५ ।	विष्णुवद्वत् १११, १२ ।	विष्णुवस ३६, ४३ ।

शकट ५, ५६ । १३०, ४ ।
 शकटहन = (श्रीकृष्णः)
 शकटारि २६६, २३ ।
 २२६, ४१ ।
 शक्रम ८६, २३ ।
 शक्रममास १३, ५३ ।
 शकलि २८६, १२ ।
 शकलित् २७, १३ ।
 २४४, २ ।
 शकलीकृत = (खण्डीकृत),
 शकालनक = (विक्रम.),
 शकारि =
 शकुन २५६, ३८ ।
 २११, ५५ ।
 शकुन २५६, ३६ ।
 शकुनविद् २५६, ३६ ।
 शकुनवेदिन् २५६, ४० ।
 शकुनशास्त्र = (बसन्त-
 राजादि)
 शकुनि १०, ५५ ।
 शकुनि २४४, १२ ।
 शकुन-ति २२२, २५ ।
 शकुलित् २७, १३ ।
 २४४, १२ ।
 शकुली = (मत्स्यविधेय),
 शकुर २३०, ४६ ।
 शकरी ७८, ११ ।
 २११, २६ ।
 शक १७, २२ ।
 शक्ति ३०, ४० ।
 १५२, २६ । १२१, २१ ।
 शक्तिजनम् २३३, १२ ।
 शक्तिपर २३३, १२ ।
 शक्तिपाणि २३३, १३ ।
 शक्तिभान् ३०, ४८ ।
 शक्तिभूत् ३०, ४६ ।
 शक्तिमत् ३०, ४६ ।
 शक्तिभूत ३०, ५६ ।
 शक्तिपातिन् ३०, ५४ ।
 शक्र ४, ४० । ५०, ५५ ।
 २१७, ६ ।
 शक्रगुह ५७, ३६ ।
 शक्रपाप २६६, २७ ।

शक्रधनुस् २६६, २७ ।
 शक्रध्वज २२, २४ ।
 शक्रध्वजोत्सव २२, २४ ।
 शक्रपुरोहित ४८, २८ ।
 शक्रपूज्य ४७, ३६ ।
 शक्रभवन १६८, ६ ।
 शक्रमनिन् ५७, ३६ ।
 शक्रसारसन २३७, ५४ ।
 शक्रमहर्षि २३७, ३६ ।
 शक्रमो-नितक ४८, २६ ।
 शक्रम्यमनिन् ८८, ५ ।
 शक्राग्नि ४, ३६ ।
 ७, १७ ।
 शक्राणी २३७, २५ ।
 शक्रतोस्थान २२, २५ ।
 शक्रोत्सव २२, २५ ।
 शक्रित् २७, १० ।
 २४४, १८ ।
 शक्रर = (वृषभविधेय)
 शक्रवरी = (छन्दोजामि-
 विधेयः)
 शक्र ६, १० ।
 शक्र १३६, ५३ ।
 ७३, १४ । १०६, ७ ।
 २४१, ५२ ।
 शक्रुतलगतच्छाया
 १०५, १४ ।
 शक्रुतुल्य ६६, १७ ।
 शक्रुतुल्यभाग ६६, ६ ।
 शक्रुतुल्य २४३, ३८ ।
 शक्रुतुल्य २३, ५७ ।
 शक्र २५६, ३५ ।
 शक्रपवत् ४३, २३ ।
 शक्रपाणि २१६, ११ ।
 शक्रमुग २४३, ३८ ।
 शक्रि २३७, २५ ।
 शक्रो ५७, ६६ ।
 २३७, २५ ।
 शक्रोपति २१७, ६ ।
 शक्रोपनिबुद्धिमहाय
 ४६, ५ ।
 शक्रोपते पुराणम् ४८, ५६ ।

शास्त्रा. प्रभोवनिन् ४८, २६ ।
 शण्ड ५१, ३३ ।
 शण्डिली २३१, ३० ।
 शत ८, १६ । ७३, ७ ।
 ८४, २६ ।
 शतक २१६, ११ ।
 शतकोटि २३८, ६ ।
 शतक्रु २६०, १२ ।
 २६६, २४ ।
 शतक्रुगुह ४८, ३० ।
 शततम ८८, ३६ ।
 शततारका ८, १४ ।
 शततारा ८, १५ ।
 शतत्रय ८४, ५४ ।
 शतद्रु = (मदी विधेयः)
 शतद्रु ८४, ५२ ।
 शतधामन् २१५, ३८ ।
 शतधार २३८, ६ ।
 शतधारक २३८, ६ ।
 शतमृत् २०७, ४८ ।
 २१७, १० ।
 शतनिखर्व ७३, १४ ।
 शतपथ ३६, ४३ ।
 शतपथविनास २०७, ४८ ।
 शतपथवच = (प्रवरहृदा
 धनम्)
 शतपथ ५१, ३० ।
 शतपथजानि ५०, ५५ ।
 शतपथनाथ ५०, ५६ ।
 शतपथपति ५०, ५६ ।
 शतपथिवा ५१, ३० ।
 शतपथी ५१, ३० ।
 शतपथेन ५०, ४० ।
 शतनिय ८, १५ ।
 शतनियन् ८, १५ ।
 शतनियतारका ८४, ३० ।
 शतनिया ४, ८ । ४, ३० ।
 ६, ६ । ८, १६ । ६, २६ ।
 शतमग ७, २६ ।
 शतमगानन ७, १७ ।
 शतमग २१७, १० ।
 शतमग २३०, ३० ।
 शतमुग ८८, ६२ ।

शतवध ७३, १० ।
 शतवीर २१६, ११ ।
 शतवाङ्मु ७३, १६ ।
 शतमह्य ७३, ६ ।
 शतहृदा २३८, ४७ ।
 शतश्री १३, १० ।
 शताधीश ३६, ४६ ।
 शतान् २१५, ५ ।
 शतान् २६०, १२ ।
 शतानन्द २०७, ४८ ।
 २१५, ३८ ।
 शतानन्द ५, ५६ ।
 शतात्यक ७३, १७ ।
 शतान्न ७३, १३ ।
 शतागु २००, ३६ ।
 शतार २३८, ६ ।
 शतावरी २३७, २५ ।
 शतावर्त २१५, १६ ।
 शतावर्त २३८, ४७ ।
 शत १३५, २० । २०१, १६ ।
 शतश्रेष्ठ = (मनुशाधि.)
 शतश्रेष्ठगतहानि १५३, २७ ।
 शतुता २०१, २२ ।
 शतभवन १२७, ३८ ।
 शत २१६, १२ ।
 शनि ३, ४५ । २८, ५६ ।
 ३१, ५३ । ३५, ५३ ।
 ५३, २१ । २३४, ४० ।
 ५४, ५ ।
 शनिगृह = (मकरः सम्भय)
 शनिवार २५, १२ ।
 शनिजिज्ञा २५, १३ ।
 शनिपत्नी ५३, ३७ ।
 शनिपति ३३, २६ ।
 शनिप्रदापयन २३, २३ ।
 २४, ५६ ।
 शनिप्रभू = (दाया)
 शनिवार ३, ५२ । ६, २१ ।
 शनिगु ५५, २५ ।
 शनिभू २६१, ५१ ।
 शनिभूति = (गुणिक.)
 शनिगु ५५, २५ ।

घनेस्वनूज ५५, २६ ।	घन्मुजा १०, ५६ ।	घरदाननायुग् १५३, ५६ ।	गम ४२, १६ । १३०, १ ।
घनेस् ५२, २ ।	घन्मुगह्वनामन् ७७, ११ ।	घरद्वय ६७, ५० ।	गमकलङ्क ५०, ५६ ।
घनेस्वर ५२, ४१ ।	घन्मुभवा १०, ५६ ।	घरधर २६, ५० ।	गमन् २२२, ३१ ।
घनेस्वारिन् ५२, ४१ ।	घन्मुमित्र २४६, ६ ।	घरलामन् ७५, २२ ।	गमाधर ३६, ५६ ।
घन्य ५५, ३६ ।	घन्मु सरोमणि ४१, ३२ ।	घरम् २३२, १४ ।	गमाविन्दु २१५, ३६ ।
घणित ३८, ५५ ।	घन ६, ५८ । ६१, १६ ।	घरवणोद्भव २३३, १४ ।	गमनूत् ६, ३३८, ५५ ।
घकर २७, १३ । २४४, १८ ।	घनकुलोत्तयमर्ध १३६, २१ ।	घरासोप १०४, १६ ।	गमनत्रय ८०, ५६ ।
घाकरिद्वय २७, १६ ।	घनग्रह १३६, २१ ।	घराय ६३, ११ ।	गमनधमन् ३६, ५७ ।
घाकरिन् २७, १३ । २४४, १८ ।	घनग्रहण १३६, २२ ।	घरावाप १०४, १६ ।	गमनाञ्छन ५०, ५६ ।
घाकरियुगल २७, २० ।	घनयन ३८, ५५ ।	घरास्तन २६, ५० । १०४, १६ ।	गमाङ्क ३८, ५६ ।
घाकरियुग्म २७, १६ ।	घनयतायनग्रह १३६ २२ ।	घरीर १२१, २४ ।	गमाङ्कन ५६, १ ।
घवल ५१, ३५ ।	घनय १३६, ३६, ४१ ।	घरीरविग्रह २५७, ७ ।	गमाञ्जतनय ५६, ३६ ।
घब्द २५६, १३ ।	घनयनग्रह=(घननागारम्),	घरीरारव्य=(घरीरनाम- येयम्)	गमाञ्जु ५६, १५ ।
घब्दग्रह ७, ६३ । १०२, २८ ।	घनयनस्थान १७, ४१ ।	घरीरिन् २००, ३४ ।	गमाङ्कन ६, ३ । २५, ५३ ।
घन १०२, २८ ।	घननागार १३८, ३६ ।	घर २१६, १२ । २२१, ११ ।	गमाङ्कनूत् ३६, ५७ ।
घनग्रहण २१५, २ ।	घननादि १२६, १६ ।	घर २१६, १२ । २२१, ११ ।	गमिक्ता=(वाग्रकला),
घनग्रहवेप १३४, २३ ।	घननास्मद १३८, ३६ ।	घर २१६, १२ । २२१, ११ ।	गमिज ५५, ४८ ।
घनग्रहास्त्र २१२, १० ।	घननीय १३६, ४१ ।	घर ३१, ३५ ।	गमिजु ५५, ४६ ।
घनवाधिष्ठान १०२, २८ ।	घनपीठन १४६, २२ ।	घर ३१, ३५ ।	गमिजुमार ५६, १५ ।
२१३, २ ।	घनप्राप्त १३६, २३ ।	घर ३१, ३५ ।	गमिजुनूज ५६, १४ ।
घम् १२४, २३ ।	‘घमाते’ १६१, ८ ।	घर ३१, ३५ ।	गमिजु ३८, ३६ । ११८, २१ ।
घम २१३, ५७ ।	घमाभ्युजग्रह १३६, २२ ।	घर ३१, ३५ ।	गमिजुनूज ५६, १६ ।
घमन ५, ३६ । २४१, ४१ ।	घमोचो २१७, १० ।	घर ३१, ३५ ।	गमिजुगीरज ५६, ३६ ।
घमनस्वत् ३५, ५८ ।	‘घमात’ १६१, ४ ।	घर ३१, ३५ ।	गमिजु ५३, २ ।
२२५, ५५ ।	घमीयाताम् १६१, ५ ।	घर ३१, ३५ ।	गमिजु ६, ३ ।
घमनोपद २४१, ५८ । २४२, ३०, ५२ ।	घमोर्न १६१, ५ ।	घर ३१, ३५ ।	गमिजुपया २६७, १४ ।
घमाप्त २६६, ३१ ।	‘घम्यते’ १६१, ५ ।	घर ३१, ३५ ।	गमिजुदिन् ५५, ८ ।
घमाप्तक २६६, ३१ । २२०, २८ ।	मय्या १३, १० । १३६, ३६ ।	घर ३१, ३५ ।	गमिजुरीरेस्वर १३, ११ ।
घमीगर्भ २३६, २६ ।	घर ११५, २३ २२०, १ ।	घर ३१, ३५ ।	गमिजुलोम्नि ११६, ६ ।
घम्या २३८, ७७ ।	२४६, ४२ ।	घर ३१, ३५ ।	गमिजुधर २६७, १८ ।
घम्य २३८, ७ ।	घर २६, ५७ ।	घर ३१, ३५ ।	गमिजु ५३, ५१ ।
घम्यर=(वैत्यविशेष),	घर २३३, १३ ।	घर ३१, ३५ ।	गमिजु १६, ३५ ।
१२२, ३५ । २३८, ३० ।	घर २३३, १३ ।	घर ३१, ३५ ।	गमिजु ३०, ३१ । ३१, २५ ।
घम्यरमुदन २६६, ३६ ।	घर २३३, १३ ।	घर ३१, ३५ ।	गमिजु ३०, ३१ ।
घम्यरारि २६६, ३६ ।	घर २२२, २५ ।	घर ३१, ३५ ।	गमिजु ३०, ३१ ।
१२३, ५६ ।	घर २२२, २५ ।	घर ३१, ३५ ।	गमिजु ३०, ३१ ।
घम्मा ३१, ३६ ।	घर २२२, २५ ।	घर ३१, ३५ ।	गमिजु ३०, ३१ ।
घम्मु २०६, १० । २१५, ३६ । २१७, १६ ।	घर २२२, २५ ।	घर ३१, ३५ ।	गमिजु ३०, ३१ ।

शाकटायन २१२, १३ ।
 शाश्वती ३० ११ ।
 शाकम्भरी २३१, ३० ।
 शाकल २१२, १४ ।
 शाकुन २५६, ४० ।
 शाकुनिक २५६, ४० ।
 शाकेन्द्रकाल १६, २६ ।
 शाककर २३०, ४६ ।
 शाक ७, २६ ।
 शाख २३३, २१ ।
 शाखिन् १३६, ७ ।
 शाङ्कर २३०, ४६ ।
 शाख्य २१२, २४ ।
 शाटन ३६, १ ।
 शाण ६०, ३३। ६१, १८,
 ६१, २६ ।
 शाणक ६१, १८ ।
 शात ३१, ३६। १२२, २३ ।
 शातक १४, ४२ ।
 शातमुष्म २०३, ४५ ।
 शातमख ७, ३० ।
 शातर १४, ४२ ।
 शातातप २१२, ४२ ।
 शात्रव १२३, १६ ।
 शान्त १२३, ३। १६७, ५० ।
 शातिगृह १३८, २७ ।
 शातिनिवेतन १३८, २७ ।
 शान्तीसखन १३८, २८ ।
 शापास्त्र २३८, ५८ ।
 शामन ५, ४० ।
 शामनी २३३, ४३ ।
 शायक २२१, २ ।
 'शायति' १६१, ५ ।
 शायिका २१७, ५६ ।
 शारङ्ग २६, ४७। २४४, ५६ ।
 शारद १६, २३। २४५, ४२ ।
 शारदा १३०, ८ ।
 शारदी २२, ५५ ।
 शार्ङ्ग २६, ४३। २१६, ५१ ।
 शार्ङ्गधनु २१५, ४० ।
 शार्ङ्गपाणि २१५, ४० ।
 शार्ङ्गस्य २६, ५८ ।
 शार्ङ्गन् २१५, ९० ।

शार्ङ्ग २५४, ५१ ।
 शार्ङ्ग ५४, ४३ ।
 शार्ङ्गी १३, ११। १७, ४ ।
 शार्ङ्गीय= (चन्द्र),
 शार्ङ्गी २३४, १२ ।
 शाल १३६, ७ ।
 शाला १२२, २३। २३४, १३ ।
 शालाक्षा २३४, १३ ।
 शालिन् १४६, २८ ।
 शालिवाहन १६, ३१। ७०, १ ।
 शालिवाहनीयसक १६, २७ ।
 शालिवाहनीयसकान्ध १६,
 २७ ।
 शालिहोत्र ३८, २३ ।
 शालिहोत्रिन् ३८, २३ ।
 शाल्मसिन् २२१, ५४ ।
 शाल्मसिन् २२१, ५४ ।
 शाल १४०, ४४ ।
 शालक १४०, ४४ ।
 शालपरि ४६, २ ।
 शालाङ्ग ५५, ४६ ।
 शालवत् २०७ ४६ ।
 शालन १२४, ५५ ।
 शालितदेव ४८, ५ ।
 शालिमदानव ५०, ५६ ।
 शालिदेवदेव ५६, ७ ।
 शाल्य २१३, ११। १३१, ८ ।
 शाल्यतत्त्वज्ञ २४६, ३५ ।
 शाल्यप्रवर २५६, ६ ।
 शाल्यप्रवीण २५६, १० ।
 शाल्यविदु २५६, ३ ।
 शाल्यवेदिन् २५६, ५ ।
 शाल्यान्तरपरालम्भ २५६,
 १२ ।
 शाल्या २११, २० ।
 शालित २५५ ३० ।
 शालिष्ठवा २२६, ३२ ।
 शालिष्ठ= (वृत्तभ्रमविज्ञेय),
 शालिष्ठवा २३१, ३० ।
 शालिष्ठिणी २०३ ८ ।
 शालिष्ठिन् १३६ ७ ।
 शाल्या २२६, ३२। २३६,
 ४६ ।

शाल्यान्तु ५४, ४६ ।
 शाल्यान्तु ५४, ४०। २३६,
 ३० ।
 शाल्यान्तु २३३, २६ ।
 शालिन् ५४, ४६। २३६, ३० ।
 शालिन्तु २६६, ३१। २२०,
 २८ ।
 शालिवाहन २३३, १४ ।
 शालिवाहान्तिन् ५४, ५६ ।
 शाल्याणी २१३, ८ ।
 शालिणी २१३, ८ ।
 शाल्या १०३, ४२ ।
 शालिनी १०३, ४२ ।
 शाल्या १०३, ४३ ।
 शाल २२४, ११ ।
 शालि १४, ८। ५३, ४० ।
 शालिष्ठ= (महादेव),
 शालिष्ठिणी ५२, ४१ ।
 शालिष्ठि ५२, ४२ ।
 शालिवागम् ५२, ४२ ।
 शालिन्तु २२७, ५ ।
 शालिष्ठि २२८, १६ ।
 शाल्या ७, ३७। २२५, ४।
 २४३, ५६ ।
 शालि १२१, २१ ।
 शालिवाहान्ति १३४,
 १६ ।
 शालिष्ठ ५४, ६ ।
 शालिष्ठ ५४, १७ ।
 शालिष्ठ २२६, ५३ ।
 शालिष्ठ २२६, ५४ ।
 शालिष्ठ ५४, ६ ।
 शालि १३६, १५ ।
 शालिष्ठ २२१, ५४ ।
 शालिष्ठ १३६, २० ।
 शालिष्ठ २२१, ५५ ।
 शालिष्ठ २०४, ६ ।
 शालिष्ठ २०३, ४६ ।
 शालिष्ठ २२१, ५४ ।
 शालिष्ठ १३६, २५ ।
 शालिष्ठ १३६, २५ ।
 शालिष्ठ १३६, २५। ३२३

शाल्यान्तिन् १३६, ३२ ।
 शालिष्ठ १३६, २८ ।
 शालिष्ठ १३६, ५५ ।
 शालि ३, ८। १०। ६, १०।
 १०, ५। १३, १७। ११, २६ ।
 शालिष्ठ १००, ५ ।
 शालिष्ठि २, ६६ ।
 शालिष्ठि ८०, ४६ ।
 शालिष्ठि ३३१, ३१ ।
 शालिष्ठ ७६, ३५ ।
 शालिष्ठ ७५, १६ ।
 शालिष्ठ ७७, १६ ।
 शालिष्ठ २३२, १६ ।
 शालिष्ठ ७६, १७ ।
 शालिष्ठ २०१, ३६ ।
 शालिष्ठ २४, २६ ।
 शालिष्ठ ४६, २३ ।
 शालिष्ठ २२६, २६ ।
 शालिष्ठ २६७, ५५ ।
 शालि २३०, १७ ।
 शालिष्ठ २३४, १३ ।
 शालिष्ठ २०३, २२ ।
 शालिष्ठ २२८, १७ ।
 शालिष्ठ १५, २५। १५, ३०।
 ४२, २५ ।
 शालिष्ठ ४०, ५६ ।
 शालिष्ठ ४१, ३३ ।
 शालिष्ठ ३६, ४७ ।
 शालिष्ठ ६६, ६८ ।
 शालिष्ठ ६०, ४७ ।
 शालिष्ठ ५१, १६ ।
 शालिष्ठ ५६, १६ ।
 शालिष्ठ ५६, ३० ।
 शालिष्ठ ६०, ४३। १६।
 शालिष्ठ ६०, ४४ ।
 शालिष्ठ= (वर्गाद्यम्),
 २१६, १० ।
 शालिष्ठ १००, ७ ।
 शालिष्ठ २१६, २५ ।
 शालिष्ठ २१६, ५८ ।
 शालिष्ठ १३६, ५१ ।

मिष्टि १२४, ४८ ।

मिष्य ५१, ३७ ।

‘मी’

मीघ १०१, ४१२३३, १५१

२४४, ४७ ।

मीघकण १०२, ३१ ।

मीघकेन्द्र १०१, २६ ।

मीघ्रण १०७, ४१ ।

मीघ्रगति १०६, २६।१०७,

४१ ।

मीघ्रगतिपनक १०६, २२ ।

मीघ्रगत्युपक १०६, २२ ।

मीघ्रतरा १०६, ३४ ।

मीघ्रतुङ्ग १०२, २ ।

मीघ्रपरिधि १०३, २२ ।

मीघ्रफल १०४, २६ ।

मीघ्रमुक्ति १०७, ४१ ।

मीघ्रा १०६, ३४ ।

मीघ्राङ्क १०४, १६ ।

मीघ्रोच्च १०१, ३१ ।

मीत १५, ३०।४२, २५ ।

मीतकर ३६, ४८ ।

मीतकरालम्ब ४६, ३७ ।

मीतकिरण ४०, ४७ ।

मीतन्तु ३६, ४८ ।

मीतनु ३८, ४६ ।

मीतनुसू ४६, १६ ।

मीतच्छवि ३६, ४८ ।

मीतव्योतिष् ३६, ४६ ।

मीतदीधिनि ४०, ४७ ।

मीतदीधितिमुत् ४६, ४८ ।

मीतदीधि ३६, ४६ ।

मीतमुति ६, ४।३६, ४६ ।

मीतमाद ३६, ४० ।

मीतमा ३८, ५६ ।

मीतमानु ३६, ४० ।

मीतमानु ४६, १७ ।

मीतमानु=(चन्द्र),

मीनमयूर ४०, ४८ ।

मीनमयूरमालिन् ४१, ४७ ।

मीनमरीचि ४०, ४८ ।

मीनमहम् ३६, ४० ।

मीतरीमि ३६, ५१ ।

मीतकचि ३६, ५१ ।

मीतरोचिम् ३६, ५१ ।

मीतल ३८, ५७।४२, २५।

२४३, ३४ ।

मीतलकर ४०, ५८ ।

मीतलकु ३६, ५२ ।

मीतलदीधिति ४१, ३४ ।

मीतलमानु ४१, १ ।

मीतलमानुव ४६, ४८ ।

मीतलमानु ३६, ५२ ।

मीतलापूव २१, ४८ ।

मीतलाभीषु ४१, १ ।

मीतलावत २१, ३८ ।

मीतलागु ३६, ५२ ।

मीतलानुव ४६, १७ ।

मीतलाप्टमी २०, ३५ ।

मीतानु ३८, ५७ ।

मीतानुव ४६, २ ।

मीतानुमात ४६, १७ ।

मीतानुपुत्र ४६, १७ ।

मीतानुसू ४६, २ ।

मीतानुमालिन् ४१, १ ।

मीतानुसू ४६, १८ ।

मीततररमि=(रमि)

मीरु=(गन्तिम्),

मीरुषाद २४१, ५१ ।

मीरुषादि २४१, ४२ ।

मीरुषाहि २४१, ४२ ।

मीरुष १२१, २१ ।

मीरुषक ४३, ५१ ।

मीरुषदेह ५४, १० ।

मीरुषदेवराति २८, ४० ।

मीरु ३, ४७। २५८, ४ ।

मीरुति ५७, २८।६३, १।

६३, ७ ।

मीरुमिम्=(मीरुमिम्-)

मालिन्),

मीरु १४, १४१४, २६। २८,

५३, ४२।३०, ६६। ४८,

२८।५५, ३१। ५२, १६०।

३, २३। ३६ ।

मीरुमुत्तु मीरुववाट्ट

१३७, ३५ ।

मीरुवार ३, ४२। ६, १६ ।

मीरुवप्य ५१, ४४। ५१,

५८ ।

मीरुमुदि १३१, ४६ ।

मीरुमिन्नामन् ७४, २२ ।

मीरुमिन्नामन् ५१, ३३ ।

मीरुमिन्ना १३७, ३४ ।

मीरुमिन्ना १०, ६।१३, ५५।१४,

१।१६, ५५।४२, ३०।४६,

५८ ।

मीरुमिन्ना १०५, ११ ।

मीरुमिन्ना १३, ५६ ।

मीरुमिन्ना=(मीरुमिन्नादि.)

मीरुमिन्ना २३३, २७ ।

मीरुमिन्ना ५६, ६ ।

मीरुमिन्ना १४, २ ।

मीरुमिन्ना १४, १ । १४, २८ ।

१५, ३६ । ३२, १० ।

५२, ३० ।

मीरुमिन्ना २३६, ३१ ।

मीरुमिन्ना ३६, ५३ ।

मीरुमिन्ना २४४, २३ ।

मीरुमिन्ना २३२, ३५ ।

मीरुमिन्ना २३२, ३५ ।

मीरुमिन्ना ६०, २३ ।

मीरुमिन्ना १३१, ३७ ।

मीरुमिन्ना २०६, ३२ ।

मीरुमिन्ना १३१, ३७ ।

‘मीरुमिन्ना’ १७०, ५७ ।

मीरुमिन्ना १७०, ५७ ।

मीरुमिन्ना १७०, ५७ ।

मीरुमिन्ना १७१, १ ।

मीरुमिन्ना १७१, १ ।

मीरुमिन्ना १७१, १ ।

मीरुमिन्ना १७१, १० ।

मीरुमिन्ना ३, ५१ । ६, ५६ ।

मीरुमिन्ना १०, ५१ । २५, ३४ ।

१३३, २४। ३० ३३ ।

३२, २६। ३१, २७ ।

१६३, १५ ।

मीरुमिन्ना ३०, १६ ।

मीरुमिन्ना १७ ५। ३०, १६ ।

मीरुमिन्ना ३०, २३ ।

मीरुमिन्ना २१०, ४५ ।

मीरुमिन्ना=(चन्द्रमिन्नादि.)

मीरुमिन्ना ३०, २१ ।

मीरुमिन्ना ३०, १६ ।

मीरुमिन्ना २३४, ३६ ।

मीरुमिन्ना ३०, २४ ।

मीरुमिन्ना ३०, २३ ।

मीरुमिन्ना १२७, ३६ ।

मीरुमिन्ना ३८, ५७ ।

मीरुमिन्ना ३०, ३५ ।

मीरुमिन्ना १४, १ । ४२, ३० ।

मीरुमिन्ना ३६, ५३ ।

मीरुमिन्ना ३८, ५७ ।

मीरुमिन्ना २३४, ३६ ।

मीरुमिन्ना ३६, ५३ ।

मीरुमिन्ना ३८, ५७ ।

मीरुमिन्ना ५२, ३१ ।

मीरुमिन्ना २२६, २४ ।

मीरुमिन्ना ३६, ५४ ।

मीरुमिन्ना ३८, ५८ ।

मीरुमिन्ना=(दीर्घमिन्नादि.)

मीरुमिन्ना २३६, ८ ।

मीरुमिन्ना २३१, ३१ ।

मीरुमिन्ना १२३, ३ ।

मीरुमिन्ना २४४, ४८ ।

मीरुमिन्ना ३०, ४० ।

१४२, २६ । ३६, २८ ।

मीरुमिन्ना २३६, ३१ ।

मीरुमिन्ना २४४, ४८ ।

‘मीरुमिन्ना’ १६५, ३६ ।

मीरुमिन्ना १६५, ३६ ।

मीरुमिन्ना १६५, ३६ ।

मीरुमिन्ना १६५, ३८ ।

मीरुमिन्ना १६५, ३८ ।

‘मी’

मीरुमिन्ना १३६, ५५। ५८, २ ।

मीरुमिन्ना १४, १४ ।

मीरुमिन्ना २३१, ५५ ।

मीरुमिन्ना ३३, ३१ । ६३, ३१ ।

मीरुमिन्ना ३३, ३१ । ६३, ३१ ।

मीरुमिन्ना २३२, ३५ ।

अन्य=(सुन्दरवाक्यम्),
 आणा=(यवान्),
 आद्य=(पितृकर्मविशेष)
 आद्यकाल १२, ४०।
 आद्यदेव=(विद्वेदेवा.)
 २४१, ४२।
 आहारम् २२, २६।
 आम १४, ११। १६,
 ३३।
 आवण १४, १५। १४,
 ३२।
 आवणपूर्वज १४, २८।
 आवणानुज १४, ३४।
 आवणिक १४, ३२।
 आवणी २१, ५६।
 धित=(धायित, सलमः)
 १४६, ४७।
 धितवत्=(धित),
 श्री १०, ५४। ३६, ४४।
 ४३, ३।
 धीकण्ड २२८, १८।
 २४६, ७।
 धीकर २१५, ४१।
 धीकरा २२२, ३२।
 धीकृष्ण २२४, ४३।
 धीकृष्णचन्द्र २२४, ४३।
 धीकृष्णजनक २२४, ४८।
 धीकृष्णजननी २२४, १५०।
 धीकृष्णनिवासाग्राम २२६,
 १३।
 धीकृष्णपुत्र २२७, १५।
 धीकृष्णावास २२६, १५।
 धीकेतन २०३, ४७।
 धीगर्भ २१६, १२।
 धीच्छत्र १३०, २२।
 धीद २४६, ७।
 धीदत्त २१५, ४१।
 धीधर २१५, ४२।
 धीधामाश १२८, ५२।
 धीनन्दन २२०, ३०।
 धीनाथ ७, ६५। १३०,
 ८।

धीनिवास २१५, ४२।
 धीनीलकण्ठसप्त=(जुवेरः)
 धीपति २१५, ४२।
 धीपतिम् ७, ६५।
 धीपुत्र ३८, २४।
 धीभ्रातृ ३८, २४।
 धीमकुट २०३, ४७।
 धीमत् ५४, ४६।
 धीमत्सुम् २०३, ४७।
 धीमुख १६, ५५।
 धीराग २१०, ३३।
 धीरस ६, ४५। २१५,
 ४२।
 धीरस्ताङ्क २१५, ४३।
 धीवराह २१६, १३।
 धृत २५७, ३७।
 धृतकर्मन् ५२, ४३।
 धृतदेव=(देवविशेष),
 धृतदेवी ४६, ४४।
 धृतधमजन २५६, १०।
 धृतधि १६८, ५६।
 धृतधारपारग २५६, ११।
 धृतधनोनुज ५३, १४।
 धृति ७, ६४। १२१, ५३।
 धृतिजननी २०८, ७।
 धृतिपत् १३६, ५८।
 धृतिनियम १३६, ४६।
 धृतिग्रन्थ १३६, ४१।
 धृतिमुख २१२, १०।
 धृतिवारपारग=(विद्वान्)
 धृतिविद्व २५६, ३।
 धृतिविधेयकर्मन् १३४, २४।
 धृतिविधेय १३४, २४।
 धृति २५३, ६।
 धृति २५३, ६।
 धृति ३१, २६। ३१, ३२।
 धृति २०६, १६।
 धृति ३१, २६। ३१, ३२।
 धृति २५४, ५८।
 धृति २५५, ५६।
 धृति ३१, ५।
 धृति ३१, ५।
 धृति ३१, ५।

धृष्टमुनि २५६, ३।
 धृष्टवीर्य ३१, ५।
 धृष्टा ७, ६५।
 धृष्टि २५३, ६।
 धृष्टी २५३, ६।
 धृष्टव्य=(धवणीयः)
 धृष्टस् २१३, ३।
 धृष्ट ७, ६५।
 १२१, ५३।
 धृष्टाधाम=(वेदविहित-
 द्विपारम्भः)
 धृष्ट=(वेदविहितकर्म)
 धृष्ट २५३, ४२।
 धृष्ट=(धिविलम्)
 धृष्टाया=(प्रसारा),
 धृष्टाभ्य=(प्रवासनीय)
 धृष्टा ६, ३४।
 धृष्टम्भन्=(धातुविशेष).
 धृष्टः ३१, २६।
 धृष्टचन्=(वाराहपक्ष्य)
 धृष्टयित २५३, १६।
 धृष्ट १३७, ५०।
 धृष्टि १३, ४०।
 धृष्टि १३, ४०।
 धृष्ट १२३, ३।
 धृष्टयु=(शोष)
 धृष्टयौचि=(चन्द्र)
 धृष्टवत्=(सेवा)
 धृष्टमुर=(पत्नीपिता)
 धृष्ट=(पत्नीमाता)
 धृष्ट १६, १५।
 धृष्टनाशन २२३, ५३।
 २४४, ४८।
 धृष्टनोलुक् २२३, ५४।
 धृष्टित २४४, ५८।
 धृष्टीति २४४, ४६।
 धृष्टन १८, २५।
 धृष्टान १३५, १३।
 धृष्टा=(शरीरस्त्वबायु-
 विशेष)
 धृष्टाधेति १३६, ४१।
 धृष्ट १४, २। ४२, ३१।
 ४६, ५८। ५६, ५७।

धृष्टक २२६, २।
 धृष्टरूपदक ६०, ५।
 धृष्टकिरण ४१, २।
 धृष्टवेतु ३६, ५५।
 धृष्टगज २३७, ४४।
 धृष्टगस्त २१५, १।
 धृष्टयु ३८, ५८।
 धृष्टयुति ३६, ५५।
 धृष्टद्विप २३७, ४४।
 धृष्टधामन् ३६, ५५।
 धृष्टनील २३८, ३१।
 धृष्टपथ २१५, १।
 धृष्टपथयधु=(चन्द्रः),
 ४१, ३५।
 धृष्टपिङ्ग २३१, ५६।
 धृष्टमानु ३६, ५५।
 धृष्टरथ ५०, २०।
 धृष्टरथि ३६, ५६।
 धृष्टरोचिस् ३६, ५६।
 धृष्टवाजिन् ३६, ५६।
 धृष्टवाह, ३८, ५८।
 धृष्टवाहन ४१, २।
 धृष्टसर्प ६१, १०।
 धृष्टहय २३७, ३६।
 धृष्टा २३६, ५६।
 धृष्टागु ३६, १।
 धृष्टामुक ३६, ५७।
 धृष्टाश्व ३६, १।
 धृष्टोदर २४४, ४६।
 धृष्टवीर्यस ३१, २७।
 'धृष्ट' ५, ८।
 धृष्ट ७५, २६।
 धृष्टकाष्टक ८२, २। १३५,
 २६।
 धृष्टवृत्ति ८१, ६।
 धृष्टकोश १२३, १६।
 धृष्टत्वारिण ८६, ४३।
 धृष्टत्वारिणत् (त्) ७३,
 ४१। ८१, ५०।
 धृष्टत्वारिणसप्त ८६, ४६।
 धृष्टिलैवादी २४, ६।
 धृष्टि ८६, २५।
 धृष्टि ८१, ५।

सङ्घ १२, ३३ ।	सञ्जल्य= (सञ्जलि- तव्य)	सत्यवचस् १६८ ५२ ।	समेक २०५, ५४ ।
सङ्घिन् १४७, ३३ ।	सञ्जात= (समुत्पन्नम्)	सत्यवादिन् २५६, ६ ।	सन्त २०७, ५० ।
सङ्घो= (सहजनम्)	सञ्जातक २००, २६ ।	सत्यसङ्घ २४६, ७ ।	सन्तकुमार २०५, ५५ ।
सङ्गुणनीय ६२, ४ ।	सञ्जातक २००, २६ ।	सत्याकृति २४८, ३० ।	सन्तन्द २०५, ५४ ।
'सङ्गुणयति' १७२, ३३ ।	सञ्जा ५, २७ । ३५, २४ ।	सत्याम्नि २००, ४ ।	सना १६, ३६ ।
सङ्गुणयति १७२, ३३ ।	३५, ३० ।	सत्यानृत २४७, ५२ ।	सनात् १६, ३६ । २०७, ५० ।
सङ्गुणयन्ति १७२, ३३ ।	सञ्जाजानि ३३, ३० ।	सत्यापन २४८, ३० ।	सनातन ७, ६५ । २०५, ५५ ।
सङ्गुणयेत् १७२, ३४ ।	सञ्जापति= (रधि)	सत्यायुष १४३, २२ ।	सनात्तुमार २०६, २ ।
सङ्गुणयेताम् १७२, ३४ ।	सञ्जानतिकृति ३५, ३४ ।	सज १६८, ३६ । २०१, २७ ।	सनाथ १४६, ३० ।
सङ्गुणयेयुः १७२, ३४ ।	सञ्जानमण २६७, ४४ ।	सज्जाल १३८, ५२ ।	सनीड २५३, १६ ।
सङ्गुणित ६०, ३६ ।	सञ्जावर २६७, ४४ ।	सज्जाला १३८, ५२ ।	सनेम= (साङ्गम्)
सङ्गुणितव्य ६२, ५ ।	सञ्जावस्तव २६७, ४५ ।	मत्त्व ३०, ४० । १४२, २६ ।	सन्तत २५२, ५ ।
सङ्गुण्य ६२, ५ ।	सञ्जोष २६७, ४४ ।	मत्त्व १०१, ४ ।	सन्तति १२२, ५५ ।
सङ्गृहीत= (एकनीकृतम्)	सञ्जापयत् २६७, ४४ ।	सत्त्वादि= (गुणाः)	सन्ततिवीग १२६, ४८ ।
सग्राम १२५, १२ ।	सञ्ज्वर २४०, १३ ।	सदन १२२, ३५ ।	सन्तमसः ५४, ४३ ।
सग्राह-६२, ३ ।	सटा २२६, ६ ।	सदनभूमि १३७, ४७ ।	सन्तर्क्य २५१, १० ।
सघ ६७, ३६ ।	सटाङ्क २३२, १ ।	सदत ८६, २२ ।	सन्ताडन= (सगुणनम्),
सघचारिन् २४४, १३ ।	सत ३, ५१ । ३, ५८ ।	सदस् ४६, २७ ।	सन्ताडनीय ६२, ५ ।
सघात ६७, ३६ ।	३०, १२ । ३१, २८ ।	सदस्य ४६, २७ ।	'सन्ताडयत' १७२, ४६ ।
सघरण ८६, २४ ।	१३३, २४ । २५२, ५४ ।	सदा १६, ३६ ।	सन्ताडयति १७२, ४६ ।
सघि २३७, २६ ।	सतत १६, ३६ । २५२, ५४ ।	सदागति ३३, ३० । २४४, ४६ ।	सन्ताडयन्ति १७२, ४६ ।
सघिव ४७, २२ ।	सततग= (वायु)	सदादान २५७, ४४ ।	सन्ताडयेत् १७२, ४७ ।
सघिवादि ४६, २३ ।	सतस्त्वपवित ८०, ३ ।	सदानन्द २०७, ५० ।	सन्ताडयेयुः १७२, ४७ ।
सघी २३७, २६ ।	सतिविचत्वारिंशत् ८२, २६ ।	सदामद २३२, १७ । २३७, ४४ ।	सन्ताडिव ६०, ४६ ।
सङ्घन २५३, ३ ।	सतिविचिचयति ६१, ३ ।	सशयोगिन् २६६, १३ ।	सन्ताडितव्य ६२, ५ ।
सङ्घय ६७, ३६ ।	सती २३०, ३३ ।	सदृश २५३, ५३ ।	सन्ताडय ६२, ६ ।
सङ्घ्वर २२५, १४ ।	सतीन= (कलाय)	सदृश २५३, ५२ ।	सन्ताड १२२, ५५ । १६८, २७ ।
'सङ्घ्वर' १८०, ५४ ।	सतीनक २०२, ३१ ।	सदृश २५३, ५२ ।	'सन्ताड १३१, १३ । २४०, १३ ।
सङ्घ्वरति १८०, ५४ ।	सतेरक १५, २३ ।	सदृश २५३, ५२ ।	
सङ्घ्वरति १८०, ५४ ।	सतवचर ३०, १६ ।	सदृश २५३, ५२ ।	
सङ्घ्वरेत १८०, ५४ ।	सतवचस् ३०, १६ ।	सदृश २५३, ५२ ।	
सङ्घ्वरेताम् १८०, ५४ ।	सतवचस् ३०, १७ ।	सदृश २५३, ५२ ।	
सङ्घ्वरेयुः १८०, ५४ ।	सत्तम ३१, ३२ ।	सदृश २५३, ५२ ।	
सञ्चित्तन= (मस्मर- णम्),	सत्तम ३१, ३२ ।	सदृश २५३, ५२ ।	
सञ्चित्तनीय २५०, ३५ ।	सत्तम ३१, ३२ ।	सदृश २५३, ५२ ।	
सञ्चित्तित= (सस्मृतम्)	सत्तम ३१, ३२ ।	सदृश २५३, ५२ ।	
सञ्चित्तितव्य २५०, ३६ ।	सत्तम ३१, ३२ ।	सदृश २५३, ५२ ।	
सञ्चित्त २५०, ३६ ।	सत्तम ३१, ३२ ।	सदृश २५३, ५२ ।	
सञ्चित्त २५०, ४० ।	सत्तम ३१, ३२ ।	सदृश २५३, ५२ ।	
सञ्छादक ११५, ४५ ।	सत्तम ३१, ३२ ।	सदृश २५३, ५२ ।	
सञ्च २०७, ५० ।	सत्तम ३१, ३२ ।	सदृश २५३, ५२ ।	
२२८, १८ ।	सत्तम ३१, ३२ ।	सदृश २५३, ५२ ।	

समन्= (सकुविशेष)	समाचरति १७६, ३१।	समावदनायुष् १८३, ४६।	समुदाय ६७, ३७। १२४,
१०६, १६।	समाचरेत् १७६, ३१।	समावर्त १३७, २।	१७।
समन्तभुज २३६, ३३।	समाचरेताम् १७६, ३२।	समावर्तन १३७, २।	समुदायाष्टरुवर्गजायुष्
समन्वय १४६, २०।	'समाचरेयु' १७६, ३२।	समावर्तनक १३७, २।	१४१, ५३।
समन्वित ६०, ६। १४६,	समाज ४६, २८। १४७,	समाश्रित १६८, ४८।	समुद्राहृत २४६, २६।
३०।	८। १६८, २२।	१४६, ४८।	समुद्रित २४६, २६।
समपद १३५, ७।	समाह्वय ६०, १०। १६८,	समानादित १६८, ४२।	समुद्रित २४६, २६।
समभग १४८, ३८।	३०।	समासीन १६८, ४८।	समुदीर्य २४६, ४५।
सममण्डल १११, १६।	'समादिशत' १८५, ५६।	समित् १२८, ४।	समुद्गत १२१, २२।
सममण्डलकला १०३, २०।	समादिगति १८५, ५६।	समित्तीय २३६, ३४।	समुद्गम १०६, ४७।
सममण्डलपादकु १०६,	समादिशान्ति १८५, ५६।	'समित' १८०, ८०।	१२१, २२।
१७।	समादिशेत् १८५, ५७।	नमिति १२४, १२। १४६,	समुद्गीर्ण २४६, २६।
समय ११, ५। १५, २४।	समादिशेताम् १८५, ५७।	२२। १६८, २२।	समुद्गत ६०, ४६।
७६, १।	'समादिशेयु' १८५, ५७।	समित्तिजन्य २१६, १४।	समुद्गव २७०, २७।
समपत्रमास= (बाल-	समाधान १२४, १७।	समित्तिपद २४२, ३१।	१४०, १२।
मानम्),	समान २५३, ५२। २५४,	समिध् २४१, १२।	समुद्भूत २७०, २७।
समपास्या ७६, १।	३६, ११।	समिधा २४१, ७।	समुद्भू ८२, ४७।
समवाय ११६, १६।	समानता २८८, ४६।	समिन्नाभम् ७६, २६।	१३०, १६। ७६, ६।
समर १२४, १२।	समानोदय १२२, ६।	'समियात्' १८०, ४०।	समुद्रकाञ्ची ८५, २१।
समरानिदिक्काल १११,	समापन= (ग्रहचर्यसमाप्ति-	समिवाताम् १८०, ४१।	समुद्रकान्ता २४४, १।
४।	निया)	समियु १८०, ४१।	समुद्रगा २४४, १।
समर्थ २४८, ५१।	समापनीय २५१, ४०।	समिर २४४, ४८।	समुद्रज ३६, ५७।
समर्थता २४८, ५३।	समापन २५१, ३६।	समीक १२४, १३।	समुद्रवयिता २४४, १।
समर्थत्व २४८, ५३।	समापित= (समाप्तम्)	समीक्षण १४५, ११।	समुद्रनवनीत ४१, ४७।
समन्वित ४६, २०।	समापितव्य २५१, ४०।	समीक्षणयोग १४५, २७।	२००, ५१।
समर्थता २५३, ५३।	समाप्त २५१, ३७।	समीक्षा १४५, ११।	समुद्रनवनीतक= (चन्द्रः)
समन्वितम् २४१, ४२।	समाप्ति २५१, ३६।	समीक्षित १४५, २१।	समुद्रमेखलता ४५, २१।
समवाप्ति ६१, ५। १२५,	समाप्तिका २५१, ३६।	१४७, ४६।	समुद्रमेखल= (पृथ्वी)
१०।	समाप्तिज्ञान २५१, ३७।	समीक्षितव्य १४५, २७।	समुद्ररसना ४५, २२।
समवाय ६७, ३६।	समाप्य २५१, ४१।	समाक्ष्य १४८, १। १४५,	समुद्रवसना ४५, २२।
समवृत्तशङ्कु १०६, १७।	समायोग १६८, २२।	२८। ३४, ३६।	समुद्रवह्नि २४०, ३३।
सममुक्ति ६८, १०।	समारुह २४३, ३।	समीक्ष्यमाण १४८, २६।	समुद्रवाहन २२८, १६।
समस्त ५६, १२।	समालोक १४५, १०।	समीप २५३, ५१।	समुद्रवभगा २२६, २४।
समा १६, २४। १०६,	समालोकन १४५, १०।	समीर ७, ६। २४४, ५०।	समुद्रस्त्री २४४, १।
३४।	समालोकनीय= (समा-	समीरलम् ७, ६।	समुद्राहृत ४१, २।
समाकान्त १६८, ३६।	लोकितव्य)।	समीरणाक्ष ७, १०।	समुद्रान्ता २०२, ४७।
समागत १६८, ४२।	समालोकिता १४७, ४६।	समीरायणचारिन् २६, ४६।	समुद्राम्बरा ४५, २२।
समागम १२०, १। १४६,	समालोकिता १४७, ४६।	समीरित २४६, ५०।	समुद्रवत्तमास्त २५६, ८।
'समाक्षते' १८४, ३५।	समालोकिता १४७, ४६।	समुन्वाय २४६, ५५।	समुद्राह १३६, २३।
समाक्षता १८४, ३५।	समालोकिता १४७, ४६।	समुन्वित ६२, १७।	समुद्राहविधि १३६, २३।
समाक्षते १८४, ३५।	समालोकिता १४७, ४६।	समुत्पन्न २००, २७।	समुद्रगत= (सम्प्राप्त)
'समाक्षर' १७६, ३१।	समालोकिता १४७, ४६।	समुदय ६७, ३७। १०६,	समुपचय १२६, १२।
समाक्षरित १७६, ३०।	समालोकिता १४७, ४६।	४७।	'समुपयन्ति' १८०, ४३।

समुपस्थित १४६, ४२ ।
 समुपाश्रित १४६, ४८ ।
 समुपेत १४६, ४२ ।
 'समुपेत' १८०, ४३ ।
 समुपेत्य १४७, १ ।
 समुपेयात् १८०, ४३ ।
 'समुपेयाताम्' १८०, ४४ ।
 'समुपेयु' १८०, ४ ।
 'समुपैति' १८०, ४२ ।
 समुल्लसत् = (सम्यगुल्ला-
 स्युस्त.),
 समूह १४, १४ ।
 समूह्य २४१, ११ ।
 समूह = (प्रधिकर्त्ति-)
 समूह १२२, ३६ ।
 समेत १०, १० ।
 'समेति' १८०, ४० ।
 ममेत्य १२, ४३ ।
 सम्पत्ति = (विभवोत्कर्ष.)
 सम्पद् ६, ३५ । १६, २३ ।
 १३५, ७ ।
 सम्पद्यमान = (मिलितम्)
 १४६, ३१ ।
 सम्पन्न = (सम्पत्ति
 सहित.),
 सम्भारयक १२४, २१ ।
 सम्पन्न १४७, ८ ।
 सम्पन्न १४७, १५ ।
 सम्पा = (विद्युत्),
 सम्पात १५, २० ।
 सम्पाताक १०५, ८ ।
 'सम्पादयति' १७८, १३ ।
 सम्पादयति १७८, १३ ।
 सम्पादयते १७८, १६ ।
 सम्पादयन्ति १७८, १३ ।
 सम्पादयन्ते १७८, १६ ।
 सम्पादयेत् १७८, १४ ।
 सम्पादयेत १७८, १७ ।
 सम्पादयेताम् १७८, १४ ।
 सम्पादयेत १७८, १७ ।
 सम्पादयेत १७८, १७ ।

सम्पाल ३५, १७ ।
 सम्पालक ३५, १७ ।
 सम्पण्डित १०, ३६ ।
 सम्पण्डित्य १३, ६ ।
 सम्पूजित ४६, २० ।
 सम्पूज्य १४६, ३१ ।
 सम्प्रति १६, ३२ ।
 सम्प्रदिष्ट १४७, ५० ।
 १४५, २१ ।
 सम्प्रधान = (सम्मुख्य)
 सम्प्रयोग १४०, १२ ।
 सम्प्रहार १२४, १८ ।
 सम्प्राप्त १४६, ४३ ।
 सम्प्राप्तवल ३०, १६ ।
 सम्प्राप्त १२५, १० ।
 सम्प्राप्य १३, १७ ।
 १४७, ४ ।
 सम्प्रत्य १४५, ३६ ।
 सम्प्रोक्त २४६, २७ ।
 सम्ब २१७, ५१ ।
 २३८, ७ ।
 सम्बन्ध १४७, ८ ।
 सम्बन्धिन् १४७, १६ ।
 सम्बर = (दत्तविशेष.)
 १२२, ३६ ।
 सवरारि २६६, ६ ।
 १२३, ४७ ।
 सम्बल २१७, ५१ ।
 सम्भव ११५, २२ ।
 २००, २७ ।
 सम्भार्य २६६, ४५ ।
 सम्भाष्य २४६, ४५ ।
 सम्भूत २००, २७ ।
 सम्भूति १६६, १३ ।
 सम्भूत २४४, ५० ।
 सम्भोग १४०, १२ ।
 सम्मन = (स्वीकृतः)
 सम्मति = (स्वीकृति)
 सम्मद ३१, ४० ।
 सम्मिन २५४, १२ ।
 सम्मिलित = (समुक्तम्)
 सम्मिल्य १२, ४३ ।
 १४०, ११ ।

सम्मिथ १४६, ३१ ।
 सम्मीलन १३४, ४८ ।
 ११६, ३१ ।
 सम्मेल्य १२, ४४ ।
 सम्मोहन २२०, ४५ ।
 सम्राज = (चन्द्रवर्ती)
 सम्राट्भवन १३८, १२ ।
 सयोगि = (इन्द्र)
 सर ३०, ४१ ।
 १६६, ५१ । २४४, ४६ ।
 सरकाक २१५, २ ।
 सरणि १२३, ४० ।
 सरण्ड २२२, २५ ।
 सरण्यु ३५, ३० ।
 सरण्युजानि ३४, ५ ।
 सरण्युभृत् ३४, ५ ।
 सरयु २४४, ४६ ।
 सरत् २१७, ५१ ।
 २२१, २ ।
 सरत् १६६, ५१ ।
 सरसिज ३६, ४४ ।
 सरसी १६६, ५१ ।
 सरसीज ३६, ४४ ।
 सरसीरुह ३६, ४४ ।
 सरसीरुहकानननायक
 ३४, ४७ ।
 सरस्वत् २१८, ३३ ।
 सरस्वती २२, ५५ ।
 ४८, ४४ । २४४, २ ।
 सरस्वतीपूजन २२, ४२ ।
 सरस्वतीश ४८ ६ ।
 सरासम् १०४, २ ।
 सरि २३३, ३६ ।
 सरित् १६६, २६ ।
 २४४, २ ।
 सरितापति २१८, ३३ ।
 सरित्पति २१८, ३३ ।
 सरित्स्थान १४०, ४१ ।
 सरिद्वार २२६, २४ ।
 सरिन्नाथ २१८, ३३ ।
 सरिल १२२, ३६ २१७, ५२ ।
 सरीसृप २६, ३६ । १३५,
 ३ ।

सकृत् २५३, ५४ ।
 सरोज २७१, ३ । ३६,
 ४४ ।
 सरोजन्मन् २७१, ३ ।
 सरोजनिनय ५, ५७ ।
 सरोजबन्धु ३४, ६ ।
 सरोजवा-धव ३४, ३१ ।
 सरोजन्मन् ३६, ४५ ।
 २०७, ५२ ।
 सरोजिन् २०७, ५२ ।
 सरोजिना ३६, ५० ।
 सरोजिनीजीविनेश्वर ३४,
 ४५ ।
 सरोजिनीनाथशरीरजन्मन्
 ५३, २७ ।
 सरोजिनीपति ३४, ३२ ।
 सरोजिनीप्राणविधायक ३४,
 ४५ ।
 सरोजिनीराज ३४, ३२ ।
 सरोजिनीश ३४, ६ ।
 सरोरुह ३६, ४५ ।
 सरोरुह २७१, ३ । ३६,
 ४५ ।
 सरोरुहमुहूर्त् ३४, ३२ ।
 सरोरुहारि ४१, ३ ।
 सराधर १६६, ५२ ।
 सार्धविशति ८१, ४६ ।
 सर्ग २१२, ४८ ।
 सर्गबन्ध २१३, २८ ।
 सर्प ३, ७ । ४, ३६ । १२,
 ५५ । ५३, ५५ ।
 सर्पतिथि २, ३५ ।
 सर्पदेवा ६, ३४ ।
 सर्पदेवता ६, ३४ ।
 सर्पदेवत्व ६, ३४ ।
 सर्पमुज्ज २३३, २७ ।
 सर्पमृता ४५, २२ ।
 सर्पराज = (वानुकि),
 सर्पहत्या ७६, १७ ।
 सर्पाणामयन २१०, २ ।
 सर्पराति २२१, ५६ ।
 सर्पारि = (गृहद)
 सर्पि = (पुत्रमात्र यः),

सर्पद्व ५३, ५१ ।
 सर्पो पा ६, ३५ ।
 सर्व ८६, १३ । २१४,
 ४८ ।
 सर्वसहा ४५, २३ ।
 सर्वमहाज ४४, २४ ।
 सर्वसहात्मज ४४, ३६ ।
 सर्वसहात्मज ४४, ३६ ।
 सर्वसहायोनि ४४, ३६ ।
 सर्वमहाभारीज ४४, ४२ ।
 सर्वमहागुण ४४, ३६ ।
 सर्वकृत् २०७, ५२ ।
 सर्वग २२८, २० ।
 सर्वग्रह ११६, ११ ।
 सर्वग्रहण ११६, ११ ।
 ११७, २ ।
 सर्वज्ञ २०६, ११ । २२८,
 २० ।
 सर्वज्ञित् १६, ६० ।
 सर्वतम २१७, ५२ ।
 सर्वतोभद्र ११२, १४ ।
 सर्वतोमान ५८, ४३ ।
 सर्वतोमुख १८, १६ ।
 २१७, ५२ ।
 सर्वत्र = (सर्वकाल, सर्व-
 देश, सर्वदिक्),
 सर्वथा = (सर्वप्रकारेण),
 सर्वदक्षिणम् २०६, ११ ।
 सर्वदा १६, ३६ ।
 सर्वदेवमुख २३६, ३५ ।
 सर्वधामिन् २२०, ३१ ।
 सर्वधारिन् १६, ६१ ।
 सर्वनायक १८, १० ।
 सर्वविम्बप्राप्त ११६, ३२ ।
 सर्वभक्षा २४१, २८ ।
 सर्वभोग १४४, ६ ।
 सर्वभोग्य १४४, ६ ।
 सर्वमङ्गला २३१, ३३ ।
 सर्वमूपक १६, ५ ।
 सर्वमेघयज्ञ २०१, ३७ ।
 सर्वमै १४४, ६ ।
 सर्वर्तु १६, २५ ।
 सर्वतोभद्र १३८, १६ ।

सर्वलौह २२१, ६ ।
 सर्वस्वदक्षिणा २१०, ५ ।
 सर्वारम्भमुद्रि १३३, १३ ।
 १३१, ४२ ।
 सर्वावसर १३, ३२ ।
 सर्वाह्ण = (भगस्तदिनम्),
 सर्वोपधि = (श्रोतृपधि-
 विशेष)
 सर्वोपधीश ४१, ३ ।
 सर्प ६०, ३२ । ६१,
 १० ।
 सत् २१७, ५३ ।
 सत्तिल ७, ४७ । १२२,
 ३६ ।
 सत्तिलचर २५, ५५ ।
 सत्तिलज ३६, ५६ ।
 सत्तिलद २७०, ५४ ।
 सत्तिलेग्न २४०, ३४ ।
 सत्तिलेशाम्बरा ४५, २३ ।
 सत्तिलेश्वर २४३, ३४ ।
 सव १४०, २७ । २०१,
 २७ ।
 सवन २०१, २७ ।
 सवयस् ३७, ३१ । २२१,
 १६ ।
 सवर्ण १४, ८ ।
 सवर्ण २५३, ५४ ।
 सवर्णा ३५, ३४ ।
 सवलि १२, ४४ ।
 सविक्रम ३८, २५ ।
 सवितु कुमार ५३, ४७ ।
 सवितु ३२, ३३ । २२४, ५६ ।
 सवितुदेवता ६, ५८ ।
 सवितुदेवत ६, ५६ ।
 सवितुदेवत्य ६, ५६ ।
 सवितुमुत् ५२, ५८ ।
 सविध २५३, ५३ ।
 सविद्वजित ८१, ४० ।
 सविज्ज्वलित ८०, ४७ ।
 सविष २६, ३० ।
 सवोमै ३०, ५० ।
 सवृष्टिद्रागुद्भवानित
 २४५, ४० ।

सवेश २५३, २१ ।
 सव्य २५२, ३६ । ११८,
 ५ । २४०, ४१ ।
 सव्येष्ट ३६, १० ।
 सव्येष्ट ३६, १० ।
 सप्तक = (पादम्)
 सप्तौ ३०, ५० ।
 सप्तस्वतो १४७, ४६ ।
 सप्तार ३०, ५० ।
 सप्तद्विषति ८१, ४३ ।
 सप्तम २५३, २१ ।
 सप्तु १४७, ३६ ।
 सप्त २०१, ५४ ।
 सप्त्याधिप २५, ४१ ।
 सप्तर्गवियत् ८१, ३२ ।
 सह = (साकम् सार्धवा)
 सत्वर ३७, ३१ । ७४,
 ३२ ।
 सहवरी २०८, १४ ।
 सहज १२२, ३ ।
 सहजा = (सगिनी),
 'सहते' १६३, ५६ ।
 सहधर्मिणी १२३, ५१ ।
 'सहन्ते' १६३, ५६ ।
 सहपान = (सप्रीति),
 सहभोजन = (सगिण)
 सहन १३०, ५० ।
 सहस्र २४०, ३६ ।
 ४४ ।
 सहवास = (सहावस्थानम्)
 सहस्र १४, ५५ । ३०, ४१ ।
 १४२, २६ । ३६, २८ ।
 सहसा १६, ३४ ।
 सहगानु २०१, २८ ।
 सहस्य १४, ४८ ।
 सहस्र ७३, ७ । ८४, ३६ ।
 सहस्रकर ३५, ७ ।
 सहस्रकिरण ३५, ३३ ।
 सहस्रगु = (रवि) ३३,
 ३१ ।
 सहस्रजित् २१६, १४ ।
 सहस्रदीपति ३४, ३३ ।
 सहस्रद्वय ७४, ४५ ।

सहस्रधनुम् ६६, ५५ ।
 सहस्रनयन २६०, १३ ।
 २१७, ११ ।
 सहस्रपत्र ३६, ४६ ।
 सहस्रपत्रवनबन्धु ३४, ४६ ।
 सहस्रपाद ३४, ७ ।
 सहस्रफल २१७, ४ ।
 सहस्रबाहु २६०, १४ ।
 सहस्रमयूर ३४, ३४ ।
 सहस्रमरीचिमानि ३४,
 ४२ ।
 सहस्ररश्मि २६१, ४३ ।
 ३४, ७ ।
 सहस्रवदन २६०, १४ ।
 २१७, ५ ।
 सहस्रानु ३३, ३२ ।
 सहस्रगुण ५२, ५८ ।
 सहस्रगुणुत् ५३, १५ ।
 सहस्राङ्ग ३३, ३१ ।
 सहस्राक्ष २१७, ११ ।
 सहस्राधिप ३३, ३१ ।
 सहस्रवत् ३०, ५० ।
 सहा ४५, २३ ।
 सहाय ३७, ३२ । १२२, ३ ।
 सहावस्थानमम्बन्ध (सम्ब-
 न्ध विशेष)
 सहित ६०, १०१४६, ३१ ।
 सहिर २३६, ३५ ।
 सहस्य = (प्रभास्तित्तम),
 'सहते' १६४, २ ।
 सहते १६३, ५६ ।
 सहयाताम् १६४, २ ।
 सहैरु १६४, ३ ।
 सहोत्थ १२२, ३ ।
 सहोत्पन्न १२२, ५ ।
 सहोदर १२२, ५ ।
 सहोदरा २२४, ४६ ।
 सहोदरी २२४, ४६ ।
 सह्य २०४, २० ।
 सहस्रलपवत् १००, ६ ।
 सहस्रकुलाचल ६६, २१ ।
 सहस्रकुलाग्रि १००, १० ।
 'सा' ५, १५ ।

सा २१७, १८ ।	सातन २०२ ३८ ।	सामीर ७, १० ,	साम्याह २६, ३३ ।
सायानिक १२, ३१ ।	सानौनव=(मटरैतिनाम्ना प्रामिष्ठानम्)	सामुद्र २५७ ७ ।	२४७ ८७ ।
२१५ ७ ।	सायानि २२३, ३ ।	सामुद्रा २५७, २ ।	साद= (गारिकाया वाष्पानि)
सायत्तर २५६ २१ ।	सायन २१६ १५ । २२५,	सामुद्रिक २५७ ६ ।	सारिन् ३०, ८८ ।
सायत्तरि=(मयत्तरस- म्बयी)	२७ ।	सामागुर २३७, ३६ ।	सायवाह २६, ३३ ।
सायत्तरय ३४, ३४ ।	सादन १२२, ३७ ।	सामागय २४८, २१ ।	२८७ ८७ ।
सायत्तर=(प्रयामिन् , प्रत्ययवर्त्तया) ।	साङ्ग २४८ १० ।	सामान १६ ३२ ।	सार्ज=(सातम, सतैम वा)
सासमिन् (ससाभिमतम्),	साङ्ग्य २४८ ५० ।	सान्नायिन् १३ २७ ।	ता ६, ३५ ।
सामुत्पि १८, २६ ।	साङ्गय २०१, ३७ ।	सामुत्पिनि २१ १३ ।	सापि ६, ३५ ।
साहितिक २५६, २२ ।	सायक ६ ३३ । १३५,	साम्य २४८ ५० ।	साय २०६, ११ ।
२७ ५५ ।	६ ।	साय १७ ८६ ।	सायनीम २३५, ३२ ।
सायम्=(सह),	सायारण १७ ८ । २५३,	सायन ११५ २४ ।	सायनीमगृह १३८, १२ ।
सायदेश=(मयदेश),	५५ ।	२२१, २ ।	साय १३६, ७ ।
सायन=(पठिन्)	सायारणस्य २०५ ३६ ।	सायन=(प्रयामिन्सहित)	साया २०३, २४ ।
सायनम् ७८, ३० ।	सायिवार १४७ ३८ ।	सायनाय १६, ५१ ।	सालिन ७, ४७ ।
सागर ७, ४७ । ४२, ४७ ।	सायु ३० १३ । २५५ २४ ।	१६ २ ।	सार्व=(मृपयिषेय)
सागरगा २४५ २ ।	सामुमत १८० २६ ।	सायम्=(सन्वासाय)	२१६ ३१ ।
सागरगामिनी २४५ ३ ।	साय्य १० ५ । १६७, ११ ।	सायम्प्याद्वसा=	साय्यारि २६६, २८ ।
सागरनमि ४५, २३ ।	साय्य १२३ १७ ।	(सरस्वती)	२१६, २५ ।
सागरभू ३६, ५७ ।	सान्नायन ७८ १ ।	सायान् १७ ४५ ।	सायन १२, १६ ।
सागरमेखला ४५ २४ ।	सायु २०१, २८ ।	१८ १४ ।	१२, ११ । ६८, २३ ।
सागरात्मज ४१, ३ ।	साङ्गटिक १८, २६ ।	सार १४२ ३० ।	सायनदिन १२ ११ ।
सागरान्तरा ४५ २४ ।	साङ्ग २४३, ६ ।	१२१ ३८ । २४४, ५० ।	सायनयत्तर १६, ४० ।
सागरान्तरागत ४४, ४० ।	सान्नाय २०१, ५१ ।	२८६ २६ ।	सायारय १६, ३७ ।
सागविशति ८०, २० ।	सापल २०१ १६ ।	सारङ्ग २६ ४७ १४७ १६ ।	१६ ४० ।
सागर २४४ १८ ।	सायत्तरीन ३७ ३२ ।	२४८ ४६ ।	सायनात् १६ ४० ।
साग्निकविशत ७६ ३७ ।	१२७ ४ ।	सारङ्गकम्पन ४१ ४३ ।	सायनविशत १८, २ ।
साग्न=(मय्येण सहि- तम्) ।	सायत्तरीनिक २२१, २० ।	सारङ्ग २४५ ४२ ।	सायनविशतभयमध्यम-
सायनपत=(विशतयुत्तर- शतवर्षाणि), १४१, २७ ।	सायत्तरीनिक २२१, २० ।	साग्निक ३६ १० ।	ग्रह १०१, २६ ।
सायक ११५, २० ।	सायत्तरीनिक २२१, २० ।	सारभाज ३० ५१ ।	नायिका १८, १ । ३५, ४४ ।
सायिन ११५ २० ।	सायत्तरीनिक २२१, २० ।	सारभूत ३० ५१ ।	सायिनमू ३५, ३५ ।
साङ्गयन ७६ १२ ।	सायत्तरीनिक २२१, २० ।	सारमत ३० ५१ ।	सायिन ६, ६० ।
साङ्गय २१२ २४ ।	सायत्तरीनिक २२१, २० ।	सारमुक्त ३१ १६ ।	सायिनो ३५ ५४ ।
साङ्गविशति ८०, १३ ।	सायत्तरीनिक २२१, २० ।	साग्न ४६ ४६ ।	३६, ७ ।
साङ्ग ८६, २४ ।	सायत्तरीनिक २२१, २० ।	सारम २०७ ५३ ।	सायिनोप्रभू ३५ ३८ ।
साचि २३६, ३४ ।	सायत्तरीनिक २२१, २० ।	सारस्वत २१२ १२ ।	सायिनोभात ३५, ३८ ।
सात ३१ ३६ ।	सायत्तरीनिक २२१, २० ।	सारस्वतयज्ञ २०१, ३८ ।	सायिन २४१, ४६ ।
सातवाहन=(साविवाहन नृप) ।	सायत्तरीनिक २२१, २० ।	सारिका २०६, ४ ।	सायविशति ८०, ३३ ।
		सारिकात्त=(सारिकाया कोष्ठाणि)	सायिनिशत ८१, ५२ ।
		सारिन् ३०, ४४ ।	साहसाङ्क=(विशमनृप)
			साहसात्त ५३, १ ।

सिंह २१ २६। २६ १।	सितकेतुमूनु ४६ २७।	सिद्धा त= (राद्यत)	सिप्र ३८ ३६।
२८ ८। २८ २४।	सितगु ३६ १।	२११ ४८।	सिप्रग्रह ४० ३।
२८ ४०। २ ४४।	मितच्छद २१५ २।	मिद्धातन २५६ ३४।	सिरामूल (नागविषे)
२८ ४८। १३४ १६।	मितच्छवि (च द)	सिद्धापमा २२६ २५।	सी ५ १४।
२५४ ५१।	सितदीधिति ४१ ४।	मिद्धाय ६१ १०।	सीय २०१ ५४।
सिंहभ- (सिंहराणि)	सितम पित २६२ ६।	सिद्धाग्नि १७ १२।	सीम १३३ ०।
सिंहमनस्वेज्य १७ ३६।	३६ ५८।	सिद्धाग १२८ २३।	सीम तरामन १३३ ५१।
सिंहयाना २३१ ३३।	मितद्युति ३६ ५८।	सिद्धि ६४६। १० ३। ७६	सीम तविवान १३३ ५०।
सिंहरथा २३१ ३३।	सितपथ १३ ५६।	१७।	सीम तार य १३३ ५०।
सिंहराणि १७, ४२।	२१५ २।	मिद्धिबिनायकप्रत २२ ८।	सीमतिनी २६ २३ २०५
सिंहस (सिंहराणि)		सिद्धयत १६१ २५।	३।
सिंहयाहना २३१ ३४।	मितपञ्चकचिह्न २१७ ५।	सिद्धयति १६१ २५।	सीम तो नयन १३३ ३७।
सिंहविनाम ३८ २५।	मितभास ३६ २।	मिद्धयति १६१, २५।	१३० ५१।
मिहामना १३० १८।	सितरञ्जन ४६ ४८।	सिद्धयत १६१ २७।	सामाक १३६ ८।
सिंहिका ३७ २।	सितरथ ५२ २१ ५० २१।	मिद्धयेताम १६१ २७।	सीमाध्य २१० ६।
सिंहिकाकामजात ५४ २८।	मितरम ३८ ५८।	सिद्धयेयु १६१ २७।	मोमिक १३६ ८।
सिंहिकागमभूत ५४ २८।	सितरथ ३६ २।	सिद्ध ६ २४।	सीर २२५ २४।
सिंहिकाक्षेत्र ५४ २८।	सितरथि ४० १।	सिद्धकावय १६८ ३०।	सीरपाणि २२५ २८।
सिंहिकानन्दन ५४ २४।	सितरथ ४६ ४८।	सिन २२४ १४।	सीरिन २२५ २८।
सिंहिकापुत्र ५४ १८।	सितवर्णि ४० १।	सिनोवारी ३४ २३१ ३५।	सुक्रमन ८ ६५।
सिंहिकामू ५४ १०।	मितासाधु २२६ २५।	सिद्धर (रक्तवर्णकूल	सुक्वि ५० ६।
सिंहिकामुन ५४ १८।	सितसौरि ५६ ६।	विष)	सकृत ३० १७ ३१ २७।
मिहकामुन ५४ १८।	सिनहय ४० १।	सिद्धरान्तिका २०५ १५।	मुक्तगगनचानि ३० २५।
सिहो ३७ १२ (रा. माता)	सिता २०३ ३।	सिद्धरवरम २३२ १७।	सकृतगगनवा ३० २६।
सिहीतनुज मन ५४ २४।	सिताङ्ग २२८ २०।	सिद्ध ४२ ७७। २१८ ३४।	मुक्तग्रह ३० २१।
सिहीतनुज ५४ १६।	सितात ११४ ११।	२५४ ३।	सकृतवियचर ३० २५।
मिहीन दन ५४ १६।	सितायपथ १४ ५।	सिधुज ३६ ३। ७७, २२।	मुक्तवत २१ ४२।
मिहीसहनमू ५४ २८।	सितागु ३६ २।	सिधुजनि ४० १।	मुक्तवत ३० ३६।
मिहीमूनु ५४ १०।	सितागुमूनु= (बुध)	सिधुज मनु ४० २।	मुक्ती २०४ ४१।
सिधोपा २१३ ६।	सितागुमूनु ४६ ३८।	सिधुजा (सहमी) ५५	सुखपुण २३० १३।
सिधिनी २१३ ६।	सितावित ५६ ६।	४६।	सयमण २३० १३।
सिच ३८ १।	मिताम्या २ २८।	सिधुजा २१० ४१।	सुत ३१ ३६। १२२ २४।
सिचय ३८ २।	मितेतर १४ २ २७० ४।	सिधुतनय ४१ ४, ५।	मखम ३० ७७।
सिद्धजा १०३ ४३।	सिततरपथ १४ ५।	सिधुतन ४१ ४।	सुखभाष ७५ ७।
सिद्धजनी १०३ ४३।	मितोदर २४६ ८।	सिधुमव ५५ ४८।	सुखसन्तिना १०६ ४३।
सिद्ध १४ २। ४२ ३१।	सितोपना २०३ ३।	सिधुमित्र ४० २।	सुखा २३० १८ २४३ ४१।
४८ ५८। २५० ३।	सिद्ध ६ २५ १० ५ १४	सिधुपुर २३२ ३६।	सुखाग २४३ ३४। २४४
४६ ५८। ५७ १।	४६।	सिधुरवरिन (सिह)	५१।
सितकर ३६ ५८।	सिद्धद्वितय ८२ ४।	सिधुरवरितानि २६ ११।	सखेट ३०, १८ १।
सितकरवपुभव ४१ ३५।	सिद्धयुग ८२ ४।	सिधुवप २१६ १५।	मयोत्तय ३५ ६।
सितकरवपुष ४१ ३५।	सिद्धसिधु २२६ २५।	सिधुमुत ४० २।	मगधि २३२ १।
सितकिरण ४१ ३।	सिद्धसेन २३३ १६।	सिधुव ३६ ३।	सुधधिक २३२ १।
सितकुञ्जर २१७ ११।	सिद्धा १४४ २८। ८० ३।	सिधुमित्र ४० ३।	सुग्रह ३० १८।

सुग्रीव ३५, ४५। ३५, ५२।
२२७, ८।

सुग्रीवपितृ ३४, ७।

सुग्रीवसू २६१, ५१।

सुजल ३६, ४६।

सुजात विद् २५६, २५।

सुत १, ३५। १२२ ४८।

सुतनु २०५, १५।

सुतल २२३, ५।

सुता २६, १४।

सुताडित ६०, ३६।

सुत्रामन् २१७, १२।

सुदमात्मजा २०४, ३७।

सुदर्शन २१६, ४६। २३७,

३२।

सुदर्शना २३७, ३२।

सुदर्शनी २३७, ३३।

सुदामन् २३७, ४५।

सुदि = (गुप्तपक्ष)

सुदिन = (पुण्याहम्),

सुधन्वन् २१६, १५।

सुधर्मा २६६, २६। १६८,

२३।

सुधा ४२, ३६। २००, ५१।

४५, २४। २६६, १०। १३६,

२१।

सुधाशु ३६, ३।

सुधामुक ४०, ५।

सुधामुखल = (मीनित्वम्,

इत्युरान्तोद्यो),

सुधाकर ४०, ३।

सुधाकराङ्गज ४६, ३८।

सुधाकिरण ४१, ५।

सुधार्पण ६०, ३।

सुधाङ्ग ३६, ३।

सुधादीपिनि ४१, ५।

सुधादीप्ति २६२, ६।

४०, ५।

सुधाधार ४०, ६।

सुधानिधि ४०, ५।

सुधान्यम् २६७, २६।

सुपापा २६७, २६।

सुपापायिन् २६७, २६।

सुधाषिष् ४०, ५।

सुधामानु ४०, ५।

सुधामुख २६७, २८।

१६७, ११।

सुधामयूख ४१, ५।

सुधामरीचि ४१, ६।

सुधामृशालोपमविम्ब-

ताभित ४३, २५।

सुधारश्मि ४०, ५।

सुधानिह २६७, २६।

सुधार्वापन् २०७, ५३।

सुधावान ४०, ५।

सुधाव्रत २६७, २६।

सुधास २६७, २८।

सुधादान २६७, २८।

१६७, ५१।

सुधाविन्धु ४०, ६।

सुधामू ३६, ३।

सुधामृति ४०, ६।

सुधाश्रव २१४, २४।

सुधासूत ३६, ४।

सुधाहृत् २२१, ५६।

सुधाहारक २२१, ५६।

सुधाहृत् २२१, ५६।

सुधी २५५, ५७।

सुधुन्नवर्णा २३६, ५१।

सुनन्दा २३६, ३४।

सुनफा १२६, ५०।

सुनयनाभवन् = (सप्तम-

स्थानम्)

सुनासीर २१७, १२।

सुनासीर २१७, १२।

सुनासीरपुरोधस् ४८, ४६।

सुनोति २००, १८।

सुनोतितनय २००, १७।

सुनोरा २४४, ३।

सुनेत्रा २०५, १५।

सुन्दर २५५, २४।

सुन्दृता २२१, ३७।

सुन्दरा २०५, १६।

सुन्दराङ्गी २०५, १६।

सुन्दरी २६, २०।

२०५, १६।

सुपर्णा ३८, २५। २२२, १।

सुपर्णक २२२, १।

सुपर्णा २२२, ७।

सुपर्णा २२२, ७।

सुपर्णातनय २२१, १।

सुपर्वा १६७, ५१।

सुपर्वावमहित ४६, २।

सुपर्वा २०६, १५।

सुप्त १३६, ५३।

सुप्रतिष्ठा ७५, २२।

२११, २५।

सुप्रतीक २३४, ३२।

सुप्रभात = (गुप्तमूचकप्रत-

काल)

सुप्रसन्न २४६, ८।

सुप्रसाद २२८, २०।

सुवल १६७, ५२।

सुवाल १६७, ५२।

सुवृद्ध २२२, ५२।

सुवृद्ध २३२, १६।

सुमग २२८, २१।

सुमगा = (वतिप्रिया)

सुमद्र २०६, २५।

२१६, १५।

सुमानु १६, ५६।

सुमिध = (सुलभमैक्यद्रव्यम्)

सुभीर २२६, २।

सुभू २०५, १६।

सुम २२१, ६।

सुमति २५६, ३।

सुमतिमत् २५५, ५४।

सुमदा २०४, ३७।

सुमदात्मजा २०५, ३७।

सुमन = (पुण्यम्)

सुमनस् २२१, ६।

२६६, ५२।

सुमनस्त्रितय ८४, २४।

सुमनस २२१, ६।

सुमनोत्तमस्य ८८, ३०।

सुमहत् २२८, २१।

समुव २०२, ५।

समुलम् २२२, १।

समुपौ २६, २०।

सुमेह ६६, २५। २६६, २६।

सुयामुन २१५, ४४।

सुर ३२, १०। २६६, १०।

१६७, ५२।

सुरकुलपतिपुण्य ४६, २।

सुरगायन २४७, ६।

२६६, १५।

सुरगुरु ४७, ४०।

२६६, २५।

सुरचिकित्सक ५, ३३।

१६८, ३७।

सुरजनक ३७, ६।

२६६, १६।

सुरजननी ६, १८।

३७, ५।

सुरज्येष्ठ २०७, ५४।

२६६, १२।

सुरत १४०, १३।

सुरतप्रिय २२०, ३२।

सुरतव २६६, १२।

सुरतात ३७, ६।

सुरवात २६६, ३३।

सुरवोपक २६६, २२।

सुरवाक २६६, १६।

सुरवीधिका २२६, २६।

१६८, २४।

सुरद्विप् ५१, ४४।

५१, ५३। ५३, ५१।

सुरतगरी २६६, २१।

सुरतदी २२६, २६।

सुरतमस्य ४८, ६।

सुरनिम्नगा २२६, २६।

२६६, ३१।

सुरनुन ४७, ४०।

सुरपति २६६, २४।

२१७, १३।

सुरपतिगुरु ४८, ३१।

सुरपतिवन्दित ४८, ५०।

सुरपय ३०, १०।

सुरपुरोयम् ४८, ३१।

सुरपुरी २३७, ३३।

सुरपुरोहित ४८, ३२।

सुरप्रजित ४८, ६।

सुरपूज्य ४७, ४० ।
 सुरपूज्य ४७, ४१ ।
 सुरपूज्य ३६, ४ ।
 सुरपूज्य २६६, ३४ ।
 सुरपूज्या २६६, २० ।
 सुरभानुपौत्री २२५, ७ ।
 सुरभि १५, ३५ । २००,
 ४८ । ३७, १३ ।
 सुरभिमास १४, २१ ।
 सुरभिद्यास १३८, ४४ ।
 सुरभिपञ्च ५, ३३ ।
 सुरमनिन् ४७, ४१ । २६६,
 २५ ।
 सुरमहेष्य ४८, ६ ।
 सुरमृत्तिका २६६, ३४ ।
 सुरमन् २६६, २२ ।
 सुरयाजक ४८, ७ ।
 सुरयान १६८, १६ ।
 सुरयोनि २६६, १७ ।
 सुरराज २६६, २३ ।
 सुरराजगुह ४८, ३२ ।
 सुरराजपुरोधा ४८, ५१ ।
 सुरराजपूज्य ४८, ३२ ।
 सुरराजवन्दित ४८, ५१ ।
 सुरराजवन्दितपद ४६, ६ ।
 सुरराजवन्द्य ४८, ३३ ।
 सुररिपु २६६, १० ।
 सुररिपि २६६, २६ ।
 सुरसना २६६, ३० ।
 सुरलोक २६६, २७ ।
 सुरवन्दितपद ४८, ५२ ।
 सुरवन्द्य ४७, ४१ ।
 सुरवन्द्यमान ४८, ३३ ।
 सुरवर्धन २०, १० ।
 उत्पदंकि ७, २ । २६६,
 १७ ।
 सुरवर्धनिन् ७, २ ।
 सुरवत्सी २६६, २३ ।
 सुरवाहन २६६, १५ ।
 सुरवन्द्यवन्दितपद ४६, ६ ।
 सुरवन्द्यवन्दितपदा=
 (गङ्गा),
 सुरवन्द्य २६६, १६ ।

सुरवन्धन ५, ३३ ।
 सुरसिन्धु ७, ३ । १६८,
 ४४ ।
 सुरश्रेष्ठ=(बह्म),
 सुरश्रेष्ठा २६६, २६ ।
 सुरस २४३, ७ ।
 सुरसखी २६६, १५ ।
 सुरसयन् १३८, २२ ।
 १६८, ६ ।
 सुरसभा २६६, २८ ।
 १६८, २३ ।
 सुरसरित् २२६, २७ ।
 सुरसरिद्रा २२६, २७ ।
 सुरसर्प २६६, ३३ ।
 सुरसवित्री ६, १८ । ३६,
 ४ ।
 सुरसुम ५२, ४४ । २६६,
 २० ।
 सुरसू ६, १८ ।
 सुरसूत्र ४७, ४२ ।
 सुरसिन्धु २६६, १५ ।
 सुरसनी २०४, ३७ ।
 सुरस्वामिन् ७, ३० ।
 सुरा २०६, ३५ । २२६,
 २ । २४४, ३३ ।
 सुराङ्गना २६६, १३ ।
 सुराचम २६६, ११ ।
 सुराचार्य ४७, ४२ ।
 सुरासागुह ४८, ७ ।
 सुराधिदेव ४८, ७ ।
 सुरापिप २१७, १३ ।
 सुराप्यन् १६६, २६ ।
 सुरापना २२६, २८ ।
 सुराम्बा ६, १८ । ३६,
 ४३ २६६, १६ ।
 सुरामुप २६६, २६ ।
 सुराति=(देवता)
 सुराराम २६६, २८ ।
 सुरारि ४१, ४६ ।
 सुरारिद्विज ५०, ५७ ।
 सुरारिद्विज ५०, ५० ।
 सुरारिद्विज ५०, ५७ ।
 सुरारिहन् २००, ४१ ।

सुरारिहन् २६६, २४ ।
 २१५, ४५ ।
 सुरारित ४७, ४२ ।
 सुरार्य ४७, २२ ।
 सुरार्यचरण ४८, ३३ ।
 सुरार्य ४७, २३ ।
 सुरार्य १३८, २२ ।
 १००, १६ । २४४,
 ५१ ।
 सुरार्यगमा २२६, २८ ।
 सुरार्यलन २२५, २६ ।
 सुरार्य १६८, १० ।
 सुरार्य ३३, ३२ ।
 सुरार्य २६६, २७ ।
 सुरार्यमुद्र २१८, ३७ ।
 सुरार्यगुह २०७, ५४ ।
 सुरार्य २६६, १० ।
 सुरार्यद्वारो २३, ५५ ।
 सुरार्य ४७, २३ ।
 सुरार्य ४७, २३ ।
 सुरार्य ३५, ३१ ।
 सुरार्यगुह ४८, ७ ।
 सुरार्यजित् २२२, १ ।
 सुरार्ययाजक ४२, ३३ ।
 सुरार्यवन्द्य ४८, ८ ।
 सुरार्यवन्द्यमुद्रित ५१, १७ ।
 सुरार्य ४७, २३ ।
 सुरार्यगुह ४८, ८ ।
 सुरार्यगुह ४८, ३६ ।
 सुरार्यगुह ४८, ८ ।
 सुरार्यगुह ४८, ५२ ।
 सुरार्यगुह ४८, ३६ ।
 सुरार्यगुह ४८, ६ ।
 सुरार्यगुह ४८, ६ ।
 सुरार्ययाजक ४८, ३४ ।
 सुरार्यवन्दितपद ४६, २ ।
 सुरार्यवन्दित ४८, ३५ ।
 सुरार्यवन्दितपद ५१,
 १८ ।
 सुरार्यवन्दित ४८, ६ ।
 सुरार्यवन्दित ४८, ३५ ।
 सुरार्यवन्दित ४८, ६ ।
 सुरार्यवन्दित ४८, ६ ।
 सुरार्यवन्दित ४८, ६ ।

सुरार्य ४७, ४३ ।
 सुरार्यगुह ४८, ३५ ।
 सुरार्य २१७, १३ ।
 सुरार्यपूजिताधि ५६, ३१ ।
 सुरार्य २१५, ४५ ।
 २६६, २२ ।
 सुरार्यगुह ४८, १० ।
 सुरार्य २४१, १ ।
 सुरार्य २६, २३ ।
 सुरार्य २३६, ५१ ।
 सुरार्य २०५, ३१ ।
 सुरार्य ३५, ३० ।
 सुरार्यजानिन् ५३, २३ ।
 सुरार्य ५७, २८ । ५८,
 ४७ ।
 सुरार्य ५८, ५ ।
 सुरार्य=(स्वर्णालाति)
 सुरार्य २४०, २ ।
 सुरार्य २०, ५० ।
 सुरार्य २०, ५० ।
 सुरार्य २४५, १२ ।
 सुरार्य २६, २३ ।
 १२३, ४७ ।
 सुरार्य २५६, ४ ।
 सुरार्य=(उत्तमभागम्)
 सुरार्य ३०, २२ ।
 सुरार्य २१६, १६ ।
 सुरार्य ७७, ११ ।
 सुरार्य २३६, ३४ ।
 सुरार्य २३६, ३५ ।
 सुरार्य ४२, २६ ।
 सुरार्य १६८, ५६ ।
 सुरार्य २५४, २४ ।
 सुरार्य १२३, ५ ।
 सुरार्य ११५, ६ । १२५,
 १३ ।
 सुरार्य ४२, २६ ।
 सुरार्य ४२, २६ ।
 सुरार्य १२६, ३१ ।
 सुरार्य २१५, ५५ ।
 सुरार्य=(प्रवर्धयारिषः)
 सुरार्य २०५, ३२ ।
 सुरार्य १२६, ३६ ।

‘सो’ ५, १६ ।	२५५, २४ । १७, ८ ।	स्तनमुख=(श्रुतुकम्),	स्मिन्वा), १४६, ४६ ।
सोदर १२२, ४ ।	१७, ३६ । ३०, १४ ।	स्तनयितु २३८, ३१ ।	स्यगता ४५ २४ ।
सोदरा २२४, ४६ ।	सौम्यगोल १५, ५६ ।	स्तनून् २४४, २१ ।	स्यगन=(प्रविधानम्),
सोदर्य १२२, ४ ।	सौम्यदिन १२, १३ ।	स्तन्य २२०, २ ।	स्यगित ११५, ७ ।
सोम ३, ४६ । १७ २४ ।	सौम्यवार ३, ४७ ।	स्तन्यपान १३४, ७ ।	स्यपति १६८, ४१ ।
२५४, ५१ । ३८, ३६ ।	सौम्याय १६, ८ ।	स्तन्य=(स्तनमित)	स्यल १२५ ४१।१४६, ५० ।
४७, २ ।	सौम्येतर ३०, ३५ ।	स्तन्यसम्भार २४२, ३१ ।	स्यविर=(वृद्ध), २०७, ५४ ।
सोमगर्भ २१५, ४५ ।	सौम्येतरगोल १५, ६१ ।	स्तभ २४१, २६ ।	स्याणु १३६, १२।२२८, २७ ।
सोमज २२०, १ ।	सौर ५२, ३ । ६८, २३ ।	स्तम्ब=(अप्रकाण्डद्रुम),	स्थान २४७, २४ । १४६,
सोमजन ४६, ३ ।	४८, ४३ ।	स्तम्बकार २०१ ५४ ।	५३ ।
सोमधारा १६६, ३० ।	सोस्त २५५, ३३ ।	स्तम्बेरय २३२, ३७ ।	स्थानक २२४, १५ ।
सोमनन्दन ४६, १६ ।	सोस्तिन १२, ११ ।	स्तम्भ=(स्यूता),	स्थानत्रायात्मकपु स्त्रीबल
सोमपुरी ४२, ५६ ।	१२, १८ ।	स्तम्भन २२०, ४६ ।	१३०, ४६ ।
सौम्याग २०१, ३८ ।	सौरभुवन ३६, १४ ।	स्तम्भि २१८, ३५ ।	स्थानबल १३०, ४४।१४२,
सोमस्तोत्र २२०, २ ।	सौरभेय २५, ४२ ।	स्तम्भिनी २१८, ३६ ।	३३। १३१ ।
सोमवार ३, ४० । ६, ६ ।	२३०, ५० ।	स्त्री २४१, ८ ।	स्थानगुडि १३१, ४६ ।
सोमयन् ५४, ११ ।	सौरभनेयी २००, ४८ ।	स्तम्बक=(गुच्छक),	स्थानैश्वर ६६, २४ ।
सोमसपत्न ५४, १६ ।	सौरवर्ष १६, ३७ ।	स्तम्भि=(सपुत्र),	स्थाणु २८, १५ ।
सोमसिन्धु २१६, १६ ।	१६, ४२ ।	स्तिम्भि	स्थाप्य २४६, ३६ ।
सोमसुत ४६, ३ ।	सौरि ५, ४० । ५२, ३ ।	स्तुभ २४१, २६ ।	स्थामन् ३०, ४१।१४२, ३० ।
सोमसूनु ४६, ४ ।	सौरिक १६८, ११ ।	स्तु ३, ५८ ।	स्थापिन् १४७ ३३ ।
सोमाभिध २१०, ४ ।	सौवस्तिक ४६, २६ ।	स्तुपति ३६, ४ ।	स्थान २२८, २२ ।
सोलापुर ६६, २१ ।	सौवीरी २०६, ३१ ।	स्तेन=(चोर),	स्थावर १०५, २।२०४, ५ ।
सौ २३१, ३४ ।	सोहात १२७, ४ ।	स्तेय=(चौर्यम्),	स्थित १४६, ४६ ।
सौर्य ३१, ३६ ।	सोहृद १२७, ४ ।	स्तोक २५३, ३७ ।	स्थितवत् १४८, २५ ।
१२२, २४ ।	स्कन्द ३, ८ । २२६, २७ ।	स्तोम ६७, ३८।२०१, २८ ।	स्थिति ११६, १२। १४६,
सोनाभणि २०६, ५४ ।	२६६, १५ ।	स्तोमपट्टरवध ८, ४४ ।	१३ ।
सोनाभशियज २०१, ३८ ।	स्कन्दतिथि २, ३६ ।	स्थान=(स्तिग्धम्)	स्थितिलज्ज ११६, २२ ।
सोदामनी २३८, ५८ ।	स्कन्दपुराण=(पुराण-	स्त्री=(स्तननेशवती), २६,	स्थितिल ११६, २२ ।
सोदामिनी २३८, ५८ ।	विशेष)	१२ ।	स्थित्यर्थ ११६, २३ ।
सोदाम्नी २३८, ५८ ।	स्कन्दमातृ २३१, ३४ ।	स्त्रीकरण=(रतवन्ध),	स्थिर २८, ५।२८, १४।५२,
सौध १३८, ११ ।	स्कन्दपट्टी २३, १ ।	स्त्रीकुसुम २०५, ३६ ।	३ । १३६, ८ ।
सौधभूषण १३६, २२ ।	स्कन्ध ६७, ३७।२२४, १५ ।	स्त्रीजिह्व १३६, ५१ ।	स्थिरकरण १०, ४६ ।
सौनव २२५, ३१ ।	स्कन्धगृह २२४, ६ ।	स्त्रीदेहाद २२८ २१ ।	स्थिरकारक १२७, ४२ ।
सौनन्दिन २२५, २६ ।	स्कन्धामिनि २४०, २३ ।	स्त्रीधर्म २०५, ३६ ।	स्थिरजिह्व २४४, १४ ।
सौन्य २२१, ३८ ।	स्कन्धिन् १३६, ८ ।	स्त्रीधर्मिणी २०५, ४६ ।	स्थिरमद २३३, २७ ।
सौपण्य २२२, २ ।	स्वस्तन=(निनिमित्त हस्ता-	स्त्रीपु २५, ४७।१४०, ७ ।	स्थिरमोक्ष २०६, ३४ ।
सौभाग्य ६, ६४ ।	दित पठनम्)	स्त्रीपु नक्षत्रवत् २५७,	स्थिरपवि २८, १३ ।
सौभाग्यसमन्वत २०, ३२ ।	स्तन=(स्त्रीलाग्नविशेष)	१० ।	स्थिर ४५, २५ ।
सौभाग्यसुन्दरीव्रत २३, ३१ ।	स्तननाम्न ७४, २७ ।	स्त्रीपु २०५, ३६ ।	स्थिरगत १२२, ४१ ।
सौमेरव २०३, ४८ ।	स्तननय १४०, ४५ ।	स्त्रीप्रमून् २०५, ३६ ।	स्थूल २५३, ३४ । २७०,
सौम्य ३, ५२ । ६, ४ ।	स्तनप १४०, ५० ।	स्त्रीमुग्ध २०५, ३६ ।	४५ ।
६, ४४।४२, ५५ ।	स्तनपान १३४, ६।५७, १६ ।	स्थ=(स्वतन्त्र, तिष्ठत्य-	स्थूलस्वेद २२१, २ ।

स्मृतदण्ड २२१, ३ ।	साष्टभोग्य १४४, ११ ।	स्फुटशर ११५, २५ ।	स्मरहर २६६, ६ ।
स्थाय ४६, २६ ।	साष्टमन्दकण १०३, ६ ।	स्फुटशीघ्रकर्ण १०२, १२ ।	स्मराल्लकुण २१०, २८ ।
स्थोम्यं ३८, ३६ ।	साष्टमदुवर्ष १०३, ६ ।	स्फुटशुभ १४३, १७ ।	स्मराणि १६१, १६ ।
स्वपन=(स्नानम्),	साष्टयार ११५, २५ ।	स्फुटसर्वार्थ १४४, १२ ।	स्मराम १६१, १६ ।
'स्नातः' १८६, ५६ ।	साष्टयोजकण १०३, ११ ।	स्फुटवाम ११०, १० ।	स्मराव १६१, १६ ।
स्नाति १८६ ५६ ।	साष्टयुग १४३, १७ ।	स्फुटवर्क १०५, २० ।	स्मरेत् १६१, २१ ।
स्नान १३७, ३ ।	साष्टस्मृति २५७, ५१ ।	स्फुटानुपुर्ण १०३, ११ ।	स्मरेताम् १६१, २१ ।
'स्नान्ति' १८६, ५६ ।	साष्टसर्वार्थ १४४, १२ ।	स्फुटयुग १४३, १७ ।	स्मरेयुः १६१, २१ ।
स्नायात् १८६, ५७ ।	साष्टापन ११०, ६ ।	स्फुर २५७, २० ।	स्मरोत्सव २०, ५० ।
स्नायाताम् १८६, ५७ ।	साष्टार्क १०५, १६ ।	स्फुरण २५७, २० ।	स्मर्य २५०, १६ ।
स्नायु ५६, ५५, २४२, ५५ ।	साष्टामुक्त १०३, २१ ।	स्फुरण २५७, २० ।	स्मर्य २५०, १६ ।
'स्नायुः' १८६, ५७ ।	साष्टानुभ १४३, १७ ।	स्फुरण १०६, ५० ।	स्मित=(स्मिन्हास्यम्),
स्निग्ध ३७, ३२, २२१, २१ ।	साष्टाययगुणक १४३,	स्फुरदनुवात ३१, ६ ।	स्मृत २५०, १६ ।
स्नेह=(मिथता)	२० ।	स्फुरित २५७, २० ।	स्मृति २५०, २५ ।
स्नेहरसन २०१, ५६ ।	साधिवप्रसन ११६, २७ ।	स्फुलन २५७, २१ ।	स्मृतिद्वय ८१, १० ।
स्नेहुरेकम् ५१, ६ ।	साधिकप्राप्त ११६, २७ ।	स्फुलिङ्ग २५०, १२ ।	स्मृतिभू २२०, ३२ ।
स्नेह ३८, ३६ ।	साधिका (सिधति),	स्फुलिङ्गनो २३६, ५२ ।	स्मृतिविषय २५०, १७ ।
स्नेह्य=२२१, २१ ।	साधिकी (सिधति),	स्फुल्लेष २३८, १० ।	स्मृत्वा २५०, २० ।
स्नन्द २५७, १६, ३८, ३७ ।	स्नान १४७, ३४ ।	स्फोरण २५७, २० ।	स्मृद १०१, ६ ।
स्नन्दन २५७, १६, २१७,	स्मृष्टि १४७, ६ ।	स्म=(प्रतीतम्),	स्मन्द ३८, ३६ ।
५५ ।	स्नुहा २४६, २३ ।	स्मय=(अदुःखम्),	स्मयन २१५, ५ ।
स्नर्द्धा=(समर्पणम्),	स्फरण २५७, १६ ।	स्मर १२३, ३१ । २२०,	स्मयन्तक २२, ८ । २१६,
स्वध्वं २५७, ४८ ।	स्फाति १२२, २५ ।	३२ ।	५३ ।
स्वर्ग ११६, २६ । १४७, ६ ।	स्फार २५३, ३२, ५६ ।	'स्मर' १६१, १८ ।	स्माद्वाचित् २०६, ११ ।
२५४, ५२ ।	स्फारण २५७, १६ ।	स्मरकूपिका १३६, ५० ।	स्माल=(पत्नीभ्राता)
स्वर्गकाल ११६, ३६ ।	स्फिक्=(सिद्धिप्रोष),	स्मरण २५०, २३ ।	स्वन्ती २५५, ३ ।
स्वर्गग्रहण ११६, ३६ ।	स्फिर २५३, ५६ ।	स्मरणीय २५०, १६ ।	स्मृत् २०७, ५५ ।
स्वर्शन २५१, २७ । २४४,	स्फुट १०५, ३० ।	'स्मरत' १६८, १६ ।	स्मृत्वा २२६, ५० ।
५२ ।	स्फुटानाति ११०, १० ।	स्मरतः १६१, १५ ।	स्मृत् १०१, ७ ।
स्वर्गसमय=(समर्पणप्रोष)	स्फुटरवण १०५, २१ ।	स्मरतम् १६१, १८ ।	स्मृत्स्निह २३६, ३५ ।
स्वर्गस्थिति ११६, ३६ ।	स्फुटगुणक १४३, २० ।	स्मरतात् १६१, १७ ।	स्मृत २१८, ५६ ।
स्वर्ग्य=(प्रतिपादितः)	स्फुट १०५, २२ ।	स्मरताम् १६१, १८ ।	२४४, ३ ।
स्वष्ट १०५, ३० ।	स्फुटव १०३, ११ ।	स्मरताम् १६१, १७ ।	स्मृतद्वय २१८, ३५ ।
स्वष्टानाति ११०, ६ ।	स्फुटवर्ण १०३, ११ ।	स्मरति १६१, १५ ।	स्मृतस्वती २४४, ४ ।
स्वष्टान १०५, २१ ।	स्फुटवर्ण १०३, ११ ।	स्मरन् १६१, १७ ।	स्मृतस्विनी २४४, ४ ।
स्वष्टान्ति १०६, २८ ।	स्फुटवर्ण १०३, ११ ।	स्मरणीय २०५, ३६ ।	स्मृतोवहा २४४, ५ ।
स्वष्टयुगक १४३, २० ।	स्फुटवर्ण १०३, ११ ।	स्मरणीय २०५, ३६ ।	स्मृत्वा २४४, ५ ।
स्वष्टग्रह १०५, २१ ।	स्फुटवर्ण १०३, ११ ।	स्मरणीय २०५, ३६ ।	स्मृत्वा २४४, ५ ।
स्वष्टचतकण १०३, १० ।	स्फुटवर्ण १०३, ११ ।	स्मरणीय २०५, ३६ ।	स्मृत्वा २४४, ५ ।
स्वष्टवर्णकण १०३, १० ।	स्फुटवर्ण १०३, ११ ।	स्मरणीय २०५, ३६ ।	स्मृत्वा २४४, ५ ।
स्वष्टवर्ण ११५, २५ ।	स्फुटवर्ण १०३, ११ ।	स्मरणीय २०५, ३६ ।	स्मृत्वा २४४, ५ ।
स्वष्टवर्ण १४५, १० ।	स्फुटवर्ण १०३, ११ ।	स्मरणीय २०५, ३६ ।	स्मृत्वा २४४, ५ ।
स्वष्टवर्ण १०६, २८ ।	स्फुटवर्ण १०३, ११ ।	स्मरणीय २०५, ३६ ।	स्मृत्वा २४४, ५ ।

स्वकीयगृह २६, ५ ।
 स्वकीयभ २६, ५ ।
 स्वकीयराशि २६, ६ ।
 स्वकीयार्थ २६, ६ ।
 स्वकुलधाय २४४, १४ ।
 स्वगृह २१, ४ ।
 स्वगृहबल १३०, ५३ ।
 स्वचक्र २५८, ६ ।
 स्वच्छता १३१, ४० ।
 स्वज ४५, ३५ ।
 स्वजव ३७, २६ ।
 स्वन २५६, १६ ।
 स्वनवाश २६, ८ ।
 स्वनि २५६, १४ । २३६,
 ३५ ।
 स्वभ २६, ५ ।
 स्वभाग २६, ८ ।
 स्वभू २०७, ५५ ।
 स्वयमुपस्थित = (स्वय-
 भागत),
 स्वयम्भू २०७, ५५ ।
 स्वयम्भू २०६, १२ ।
 स्वयम्बर = (विवाहविशेष)
 स्वर २२३, २३ । १६८,
 ११ ।
 स्वर २५६, १७ । ७६, १०
 स्वरपगा २२६, २८ ।
 स्वरचिताग्नि ४८, ६ ।
 स्वरत = (वस्त्रनिष्पीडित-
 रस.),
 स्वरतस्वोह २०६, २३ ।
 स्वरा २०८ ३ ।
 स्वराशि २६, ५ ।
 स्वराशुदय १०८, २१ ।
 स्वर २३८, ७ ।
 स्वरू २३८, ७ ।
 स्वरेणु ३५, ३१ ।
 स्वरोचि २२०, ३२ ।
 स्वर्ध २६, ५ ।
 स्वर्ग १४३, ३३ ।
 २६६, २६ ।
 स्वर्गपायक २४७, ७ ।
 स्वर्गतर ७५, २३ ।

स्वर्गदिवामणि ५४, २५ ।
स्वर्गयुग ८१, ३७ ।
स्वर्गलोक १६८, ११ ।
स्वर्गलोकेय २२४, १५ ।
स्वर्गवापी २२६, २८ ।
स्वर्गवासिन् ३०, ११ ।
स्वर्गसद १६७, ५३ ।
स्वर्गसद्विरा २२६, २६ ।
स्वर्गस्त्री २०४, ३७ ।
स्वर्गस्थि ७६, २६ ।
स्वर्गधीश्वर ७, ३० ।
स्वर्गलिय २६५, ३२ ।
स्वर्गगिरि १६८, १६ ।
स्वर्गिन् १६७, ५३ ।
स्वर्गिरी १६८, १६ ।
स्वर्गो २००, ४३ ।
स्वर्गोक्त १६७, ५३ ।
स्वर्गपग २२६, २६ ।
स्वर्ग २२४, २ ।
स्वर्गकाय २२२, २ ।
स्वर्गगोरीय २१, ४२ ।
स्वर्गता १०५, २८ ।
स्वर्गदी २२६, २६ ।
स्वर्गदीधिति २३६, ३६ ।
स्वर्गपक्ष २२२, २ ।
स्वर्गकिन्दु २१५, ४६ ।
स्वर्गर्भा २६६, २१ ।
स्वर्गान्नि १६८, १६ ।
स्वर्गान्तर ६३, ३१ ।
स्वर्गुनी २२६, २६ ।
स्वर्गाम् ५३, ५२ ।
स्वर्गान् ५३, ५२ ।
स्वर्गलोक २२३, १२ ।
स्वर्गकराजसचिव ४६, ३ ।
स्वर्गयु २०४, ३८ ।
स्वर्गपी २२६, ३० ।
स्वर्गदेया २०४, ३८ ।
स्वर्गेश १६८, ३८ ।
स्वर्गद २६ ८ ।
स्वर्ग = (अत्यन्त)
स्वर्गयुग १४१, २२ ।
स्वर्गान् ७, १० ।
स्वर्ग ४५, २५ ।

स्वम् २२५, ४६ ।
 स्वास्तिक १३८, १६ ।
 स्वास्तिकासन २१४, ३३ ।
 स्वस्थ १२६, २२ ।
 स्वस्थली ४५, २५ ।
 स्वस्वयुति ६३, ३२ ।
 स्वाति ४, ११४, २४ ।
 ७, १० ।
 स्वामी ४, २० । ७, १० ।
 ६, ६ ।
 स्वादु २२०, २ ।
 स्वादुरसा २४५, २४ ।
 स्वाध्याय २११, ३ ।
 स्वान २५६, २२ ।
 स्वान्त १२२, २५ ।
 २२१, १५ ।
 स्वाप १३६, ४२ ।
 स्वापमा = (स्वदिप्पमा)
 स्वापनेय ८, ६ ।
 १२१, ४५ । २४६, २७ ।
 स्वामिन् ३५, १८ ।
 ३५, २० ।
 स्वायम्भुव १७, ५६ ।
 स्वायम्भुवमनुषिन्
 २०७, ५५ ।
 स्वारोषिन् १७, ५६ ।
 स्वाराज् २१७, १४ ।
 स्वाश २६, ६ ।
 स्वाशक २६, ६ ।
 स्वास्वता १०५, २८ ।
 स्वाहा २४०, ८ ।
 स्वाहाकार २१०, ७ ।
 स्वाहापति २३६, ३६ ।
 स्वाहाभुज् १६७, ५४ ।
 स्वाहाधान १६७, ५४ ।
 स्वाहाहिन् १६७, ५५ ।
 स्वाहेय २३३, १५ ।
 स्विष्ट १२७, ४० ।
 स्विष्टकृत् २०६, ४७ ।
 स्वीय २६, २ ।
 स्वीयगृह २६, ६ ।
 स्वीयम् २६, ७ ।
 स्वीयराशि २६, ७ ।

स्वीयार्थं २६, ७ ।
स्वेश्वर २४६, ८ ।
स्वीञ्चवत् १३०, ४४ ।
स्वोदय १०८, २१ ।
स्वोदयप्राप्त १०८, २२ ।
स्वोदयास्तु १०८, २२ ।

ह—

ह ४३, २६ । २२८, २२ ।
हस ३२, १० । ३८, २६ ।
हसकर ३३, ३२ ।
हसकाली २४२, ८ ।
हसकालीतमय २४२, ६ ।
हसगमिन् २६८, १४ ।
हस्य ४२, १५ ।
हस्यमिन् ४२, ४५ ।
हस्यपद ५६, २१ ।
हस्ययान २०७, ५६ ।
हस्यपद २०७, ५६ ।
हस्यवाह २०७, ५६ ।
हस्यवाहन २६८, १३ ।
२०७, ५६ ।
हस्यशरीरज ५३, १५ ।
हस्यशरीरज ५३, १५ ।
हस्यस्तमिति ५३, १ ।
हस्यस्तन २६८, १४ ।
हस्यस्तन ३८, २६ ।
हुत् २१५, ४ ।
हुत् २४७, २७, ३१ ।
हुत् २४७, २७ ।
हुत् २४३, २०, २२ ।
हुत् १३८, १ ।
हुत् १७३, ६ । ६०, ३७ ।
हुत् १३, १२ ।
हुत् ६०, ३० ।
हुत् ६३, ७ ।
हुत् १३०, ४० ।
हुत् १३०, ४० ।
हुत् १३०, ४४ ।
हुत् ६०, ३३ ।
हुत् ६२, ६ ।
हुत् २०, ४६ ।

स्मृतदण्ड २२१, ३ ।	स्पष्टयोग्य १४४, ११ ।	स्फुटधर ११५, २५ ।	स्मरहर २६६, ६ ।
स्थेय ४६, २६ ।	स्पष्टमन्दनस्य १०३, ६ ।	स्फुटधीधर्कस्य १०२, १२ ।	स्मराङ्कुश २१०, २८ ।
स्थोय्यं ३८, ३६ ।	स्पष्टमुदुक्कणं १०३, ६ ।	स्फुटशुन १४३, १७ ।	स्मराणि १६१, १६ ।
स्नपन=(स्नानम्),	स्पष्टवर् ११५, २५ ।	स्फुटसर्वार्थं १४४, १२ ।	स्मराम १६१, १६ ।
'स्नात' १८६, ५६ ।	स्पष्टवीघ्नकस्य १०३, ११ ।	स्फुटापम ११०, १० ।	स्मराव १६१, १६ ।
स्नाति १८६, ५६ ।	स्पष्टयुन १४३, १७ ।	स्फुटाकं १०५, २० ।	स्मरेत् १६१, २१ ।
स्नात १३७, ३ ।	स्पष्टस्मृति २५७, ४१ ।	स्फुटामुक्कणं १०३, ११ ।	स्मरेताम् १६१, २१ ।
'स्नान्ति' १८६, ५६ ।	स्पष्टसर्वार्थं १४४, १२ ।	स्फुटामुख १४३, १७ ।	स्मरेयुः १६१, २१ ।
स्नायात् १८६, ५७ ।	स्पष्टापम ११०, १० ।	स्फुर २५७, २० ।	स्मरोत्सव २०, ५० ।
स्नायाताम् १८६, ५७ ।	स्पष्टाकं १०५, १६ ।	स्फुरण २५७, २० ।	स्मर्य २५०, १६ ।
स्नानु ५६, ५५, २४२, ५५ ।	स्पष्टासुक्कणं १०३, २१ ।	स्फुरण २५७, २० ।	स्मर्य्यं २५०, १६ ।
'स्नानु' १८६, ५७ ।	स्पष्टामुख १४३, १७ ।	स्फुरप्रभ १०६, ५० ।	स्मिन्=(ईषद्वाह्यम्),
स्निग्ध ३७, ३१, २२१, २१ ।	स्पष्टाध्वगुणक १४३, २० ।	स्फुरदमुञ्जाल ३१, ६ ।	स्मत् २५०, १६ ।
स्नेह=(प्रियता)	स्पाञ्चिप्रसन ११६, २७ ।	स्फुरित २५७, २० ।	स्मृति २५०, २४ ।
स्नेहस्तन २०१, ५६ ।	स्पाञ्चिकपात ११६, २७ ।	स्फुलन २५७, २१ ।	स्मृतिद्वय ८१, १० ।
स्नेहरेकम् ५१, ६ ।	स्पाञ्चिका (स्थिति),	स्फुलिङ्ग २५०, २१ ।	स्मृतिम् २२०, ३२ ।
स्नेह ३८, ३६ ।	स्पाञ्चिका (स्थिति),	स्फुलिङ्गनी २३६, ५२ ।	स्मृतिविषय २५०, १७ ।
स्नेह्य=२२१, २१ ।	स्पृग् १४७, ३४ ।	स्फूर्ण २३८, १० ।	स्मृत्वा २५०, २० ।
स्पन्द २५७, १६१, ३७, ३७ ।	स्पृष्टि १४७, ६ ।	स्फोरण २५७, २० ।	स्पद १०१, ६ ।
स्पन्दन २५७, १६१, २१७, ५४ ।	स्पृहा २४६, २३ ।	स्म=(प्रतीतम्),	स्पन्द ३८, ३६ ।
स्पृष्ट=(सधर्पणम्),	स्फरण २५७, १६ ।	स्मय=(प्रदुभुतम्),	स्पन्दन २१५, ५ ।
स्पृष्ट २५६, ५८ ।	स्पाति १२२, २५ ।	स्मर १२३, ३१ । २२०, ३२ ।	स्पन्तक २२, = १२१, ५३ ।
स्पृष्ट ११६, २६१ । ५७, ६१	स्फार २५३, ३२, ५६ ।	'स्मर' १६१, १८ ।	स्पष्टादिन् २०६, ११ ।
२४४, ५२ ।	स्फारण २५७, १६ ।	स्मरकूपिका १३६, ५० ।	स्पृष्ट=(पत्नीप्राप्त)
स्पर्शनाल ११६, ३६ ।	स्फिक्=(कटिप्रोथ),	स्मरण २५०, २३ ।	खवन्ती २४४, ३ ।
स्पर्शग्रहण ११६, ३६ ।	स्फिर २५३, ६६ ।	स्मरणीय २५०, १६ ।	खट् २०७, ५४ ।
स्पर्शन २५१, २७, २४४, ५२ ।	स्फुट १०४, ३० ।	'स्मरत्' १६८, १६ ।	खट्त्व २२६, ५० ।
स्पर्शमम=(समयविधेय)	स्फुटान्ति ११०, १० ।	स्मरत् १६१, १५ ।	खाक् १०१, ७ ।
स्पर्शम्यति ११६, १३ ।	स्फुटदवा १०५, २१ ।	स्मरन् १६१, १८ ।	खुग्निङ्ग २३६, ३५ ।
स्पर्शन=(प्रतिपादित)	स्फुटगुणक १४३, २० ।	स्मरतात् १६१, १७ ।	खोत २१८, ५६ ।
स्पष्ट १०५, ३० । १	स्फुट १०५, २२ ।	स्मरताम् १६१, १८ ।	२४४, ३ ।
स्पष्टान्ति ११०, १० ।	स्फुटस्य १०३, ११ ।	स्मरताम् १६१, १७ ।	खोतईय २१८, ३५ ।
स्पष्टाग १०५, २१ ।	स्फुटान्तिव्यवधान ११५, १४ ।	स्मरति १६१, १५ ।	खोतस्वयो २४४, ५ ।
स्पष्टगति १०६, २८ ।	स्फुटद्वारकस्य १०३, १२ ।	स्मरन् १६१, १७ ।	खोतस्वयो २४४, ५ ।
स्पष्टगुणक १६३, २० ।	स्फुटद्वार ११५, २५ ।	स्मरदोषिवा २०५, ३६ ।	खोत्या २४४, ५ ।
स्पष्टग्रह १०५, २१ ।	स्फुटमुक्त १४४, १० ।	स्मरदेहवृत् २२४, ५५ ।	ख्य मित्यु=(स्यंगसागरः)
स्पष्टचक्रण १०३, १० ।	स्फुटमुक्ति १०६, २८ ।	'स्मरति' १६१, १५ ।	ख ८, ६ । २६, २ । ३७, ३६ । २४६, २७ ।
स्पष्टद्वारकस्य १०३, १० ।	स्फुटमात्र १४४, ६६ ।	स्मरन् १६१, १८ ।	स्वक २४६, २७ ।
स्पष्टद्वार ११५, २४ ।	स्फुटमनुकस्य १०३, ७ ।	स्मरन् १६१, १७ ।	स्वकम्पन २४४, ५२ ।
स्पष्टमुक्त १६४, १० । १-	स्फुटमनुकस्य १०३, ७ ।	स्मरन् १६१, १७ ।	स्वकीय २६, २ ।
स्पष्टमुक्ति १०६, २८ ।	स्फुटरेख १०५, १६ ।	स्मरन् १६१, १७ ।	

स्वकीयगृह २६, ५ ।
 स्वकीयगृह २६, ५ ।
 स्वकीयराशि २६, ६ ।
 स्वकीयर्थ २६, ६ ।
 स्वकुलदाय २४४, १४ ।
 स्वगृह २१, ४ ।
 स्वगृहवर्ग १३०, ५३ ।
 स्वचक्र २५८, ६ ।
 स्वच्छता १३१, ४० ।
 स्वज ४५, ३५ ।
 स्वजव ३७, २६ ।
 स्वत २५६, १६ ।
 स्वतवाच २६, ८ ।
 स्वति २५६, १४ । २३६, ३५ ।
 स्वभ २६, ५ ।
 स्वभाग २६, ८ ।
 स्वभू २०७, ५५ ।
 स्वययुक्स्थित = (स्वय-
 भागतः),
 स्वयम्भू २०७, ५५ ।
 स्वयम्भू २०६, १२ ।
 स्वयम्बर = (जिवाहर्विरोधः)
 २२२, २३ । १६८, ११ ।
 स्वर २५६, १७ । ७६, १० ।
 स्वरगा २२६, २८ ।
 स्वरचित्ताभि ४८, ६ ।
 स्वरक्ष = (वस्वनिष्प्रीहित-
 रतः),
 स्वरानन्दोह २०६, २३ ।
 स्वरा २०८, ३ ।
 स्वराभि २६, ५ ।
 स्वरासुदय १०८, २१ ।
 स्वक्ष २३८, ७ ।
 स्वक्ष २३८, ७ ।
 स्वरेणु ३५, ३१ ।
 स्वरोक्चि २२०, ३२ ।
 स्वर्ध २६, ५ ।
 स्वर्ग १४३, ३३ ।
 २६६, २६ ।
 स्वर्गायक २४३, ७ ।
 स्वर्गत ७५, २३ ।

स्वर्गदिवामणि १४, २५
स्वर्गयुग ८१, ३७ ।
स्वर्गलोक १६८, ११ ।
स्वर्गलोकेश २२४, १५ ।
स्वर्गवापी २२६, २८ ।
स्वर्गवासिन् ३०, ११ ।
स्वर्गसद १६७, ५३ ।
स्वर्गसिद्धिदा २२६, २६ ।
स्वर्गस्त्री २०४, ३७ ।
स्वर्गस्थि ७६, २६ ।
स्वर्गधीश्वर ७, ३० ।
स्वर्गलप २६५, ३२ ।
स्वर्गगिरि १६८, १६ ।
स्वर्गिन् १६७, ५३ ।
स्वर्गिनि १६८, १६ ।
स्वर्गो २००, ४३ ।
स्वर्गो नस् १६७, ५३ ।
स्वर्गयन्मा २२६, २६ ।
स्वर्ग २२४, २ ।
स्वर्गकाय २२२, २ ।
स्वर्गगोरीप्रत २१, ४२ ।
स्वर्गता १०५, २८ ।
स्वर्गदी २२६, २६ ।
स्वर्गदीर्घित २३६, ३६ ।
स्वर्गपथ २२२, २ ।
स्वर्गबिन्दु २१५, ४६ ।
स्वर्गर्षा २६६, २१ ।
स्वर्गदि १६८, १६ ।
स्वर्गान्तर ६३, ३१ ।
स्वर्गनी २२६, २६ ।
स्वर्गगु ५३, ५२ ।
स्वर्गगु ५३, ५२ ।
स्वर्गल २२३, १२ ।
स्वर्गलाराजसत्वि ५६, ३ ।
स्वर्ग २०४, ३८ ।
स्वर्गपी २२६, ३० ।
स्वर्गदया २०४, ३८ ।
स्वर्ग १६८, ३८ ।
स्वर्ग २६ ८ ।
स्वर्ग = (प्रत्यय)
स्वर्गगु १४१, २२ ।
स्वर्ग ७, १० ।
स्वर्ग ५५, २५ ।

स्वम् २२४, ४६ ।
स्वस्तिक १३८, १६ ।
स्वस्तिकासन २१४, ३३ ।
स्वस्थ १२६, २२ ।
स्वस्थली ४५, २५ ।
स्वस्थयुति ६३, ३२ ।
स्वाति ४, १ । ४, २४ ।
७, १० ।
स्वाती ४, २० । ७, १० ।
६, ६ ।
स्वाद् २२०, २ ।
स्वाद्गुप्ता २४४, २४ ।
स्वाध्याय २११, ३ ।
स्वान २५६, २२ ।
स्वान्त १२२, २५ ।
२२१, १५ ।
स्वाप १३६, ४२ ।
स्वापगा = (स्विन्मगा)
स्वापतेय ८, ६ ।
१२१, ४५ । २४६, २७ ।
स्वामिन् ३५, १८ ।
३५, २० ।
स्वायम्भुव १७, ५६ ।
स्वायम्भुवमनुषिन्
२०७, ५५ ।
स्वार्थेचि १७, ५६ ।
स्वार्थान् २१७, १४ ।
स्वार्थ २६, ६ ।
स्वान्न २६, ६ ।
स्वास्वता १०५, २८ ।
स्वाहा २४०, ८ ।
स्वाहाकार २१०, ७ ।
स्वाहापति २३६, ३६ ।
स्वाहाभुज् १६७, ५४ ।
स्वाहायन् १६७, ५४ ।
स्वाहाग्निन् १६७, ५५ ।
स्वाह्ये २३३, १५ ।
स्विष्ट १२७, ४० ।
स्विष्टकृन् २०६, ४७ ।
स्वीय २६, २ ।
स्वीयगृह २६, ६ ।
स्वीयन् २६, ७ ।
स्वीयरात्रि २६, ७ ।

स्वीयार्थं २१, ७ ।
स्वेष्ट्वर २४६, ८ ।
स्वोच्चवत् १३०, ५४ ।
स्वोदय १०८, २१ ।
स्वोदयप्राण १०८, २२ ।
स्वोदयासु १०८, २२ ।

1

ह ४३, २६ । २२८, २२ ।
 हस ३२, १० । ३८, २६ ।
 हसकर ३३, ३२ ।
 हसकाली २४२, ८ ।
 हसकालीनय २४२, ६ ।
 हसगामिन् २६८, १४ ।
 हसज ५२, १५ ।
 हसजनि ५२, ५५ ।
 हसपद ५६, २१ ।
 हसयान २०७, ५६ ।
 हसरय २०७, ५६ ।
 हसबाह २०७, ५६ ।
 हथवाहन २६८, १३ ।
 २०७, ५६ ।
 हसगरीरज ५३, १५ ।
 हससरीरज ५३, १५ ।
 हससन्तति ५३, १ ।
 हवासन २६८, १४ ।
 हवास्य ३८, २६ ।
 हसी २१५, ४ ।
 हट्ट २४७, २७, ३१ ।
 हट्टनय २४७, २७ ।
 हट्ट २४३, २०, ३२ ।
 हव १३८, १ ।
 हवः १७३, ६ । ६०, ३७ ।
 हवाचिप् १३, १२ ।
 हवि ६०, ३० ।
 हवा ६३, ७ ।
 हव १३०, ५० ।
 हवा १३०, ५० ।
 हवाल १३०, ५४ ।
 हवन ६०, ३३ ।
 हनोय ६२, ६ ।
 हुसग्यन्ती २०, ४६ ।

हनुमत् २४५, १ ।	हरात्रि २४६, ४७ ।	हरिदाहन ३४, ८ ।	हर्षण १०, २ । २४१, ४३ ।
हनुमन्मित्रम् ३५, ५२ ।	हरि ८, १ । २६, १ ।	हरिदाह ४६, ४८ ।	हर्षवत् १३०, ४४ ।
हनुष २४२, ३१ ।	३२, ११ । २२८, २२ ।	हरिद्रासद्वज ४६, ४८ ।	हर्षुत् ४५, ४६ ।
हनुष २४२, ३१ ।	१३७, ५० । २५५, २५ ।	हरिद्रु १३६, ६ ।	हल २२५, २५ ।
'हन्तव्य' ६२, ६ ।	३८, २६ । ३८, ३७ ।	हरिद्राविन् ३३, ३३ ।	हलधर २२५, २६ ।
हन्ति १७३, ६ ।	हरिद्रान्त ३८, २७ ।	हरिद्राह ३४, ८ ।	हलमूत् २२५, २६ ।
हन्त्य ६२, ६ ।	हरिचन्दन १६८, २७ ।	हरिद्रु ५१, ४४ ।	हलानुष २२५, ३० ।
हन्त्यते १७३, १८ ।	हरिज ५५, ५० ।	हरिद्रु ३३, ३२ ।	हलानु २२५, ३० ।
हन्त्यात् १७३, १० ।	१०७, ४५ ।	हरिद्रु ३३, ३२ ।	हलप्रिया २४४, २४ ।
हन्त्याताम् १७३, १० ।	हरिण १५, २ । २६, ५६ ।	हरिद्रि २३३, ४८ ।	हव २०१, २८ । २३६, ३६ ।
हन्तुः १७३, ११ ।	४२, १६ । ४२, ३१ ।	हरिदेव ७, १ ।	हवन २०१, २८ । २३६, ३७ ।
हम ५, ३४ । २६, ४३ ।	हरिणम् २६, २३ ।	हरिप्रिय=(ग्राहण-)	२४१, १४ ।
३८, २६ ।	हरिणधर २६२, १४ ।	हरिप्रिया २१७, १८ ।	हयनीय २०१, ५१ ।
हमङ्क २३७, ३७ ।	हरिणान्तक २४७, ७ ।	हरिबाहु ७५, ७ ।	हविनी २४१, १६ ।
हयश्रीवः=(हयविशेषः)	हरिणभूत् २६२, १४ ।	हरिमत् २१७, १४ ।	हविर्गुह १३८, २५ ।
२१६, ३१ ।	५०, ६ ।	हरिमन्थक २०२, १६ ।	हविर्गुह १३८, २५ ।
हयश्रीवस्त् २६६, २५ ।	हरिणलक्ष्मन् ४१, ६ ।	हरिवर्धन २६, ४६ ।	हविर्भवन १३८, २५ ।
२१६, २५ ।	हरिणलक्षण ४१, ३६ ।	हरिकर्मचारिन् २६, ४७ ।	हविर्भुज ५, ४५ ।
हयतनु २६, ५१ ।	हरिणलान्धन ४१, ३६ ।	हरिकलभा २१७, १८ ।	हविरदान २३६, ३७ ।
हयनरविदेह २६, ५३ ।	हरिणवदन २७, ३ ।	हरिबाहन २२२, २ ।	हविस् २०१, ५१ ।
हयप्रिय ६१, १४ ।	हरिणा २६२, १३ ।	२१७, १४ ।	हव्य २०१, ५२ । २३६, ३७ ।
२०२, १६ ।	५०, ६ ।	हरिणमन्यकादशी २१, ३० ।	हव्यपाक २४१, २१ ।
हयवाहन ३५, ५० ।	हरिणाङ्ग ४६, १६ ।	हरिस्वस् २३८, ४८ ।	हव्यभुज २३६, ३७ ।
हयान्न २६, ४७ ।	हरिणाङ्गजम् ४६, ३६ ।	हरिह २१७, १५ ।	हव्ययोनि २३६, ३७ ।
हर २२८, २२ । १५, १७ ।	हरिणान्न ६७, २ ।	हरिहर ६६, २० ।	हव्यबाहु ५, ४५ । २३६, ३७ ।
२३६, ३६ ।	हरिणास्य २६, ५८, ५८ ।	हरीज ४७, २३ ।	हव्यबाहन ५, ४५ । २४१, ५१ ।
हरचूडामणि ४१, ३५ ।	हरिणाधारा २६, २५ ।	हरीद्व ४७, २३ ।	२३६, ३८ ।
हरण १३३, २५ ।	२०५, १७ ।	'हरेणु' २०२, ३२ ।	हव्यबाह्व ५, ४६ ।
हरणनक्त्यायुरा १४३, ४३ ।	हर्त् ४७, १० ।	हरेत् १७३, ३८ ।	हव्यग्न २४१, २१ ।
हरणीय ६२, १३ ।	२३३, ३६ । १३६, ८ ।	हरेत् १७४, ६ ।	हव्यग्न २३६, ३८ ।
'हस्त' १७३, ३६ ।	३८, ६ ।	हरेताम् १७३, ३८ ।	हव्यग्न २३६, ३८ ।
हस्तात् १७४, २ ।	हरित ४७, १० । ५६, ५८ ।	हरेते १७४, ६ ।	हस्ता ४, ११५, २३६, ६०६ ।
हस्ताम् १७४, २ ।	हरितच्छद १३६, ६ ।	हरेयाताम् १७४, ६ ।	१७६५, ४६६, १६ ।
हरति १७३ ३६ ।	हरितानुगमाय ३५, ४२ ।	हरेयुः १७३, ३८ ।	हस्तग्रह १३६, २३ ।
हरतिभिः=(चतुर्दशी)	हरिता २३३, ३६ ।	हरेरन् १७४, ७ ।	हस्तग्रहण १३६, २३ ।
हस्त १७४, २ ।	हरितालिवा २२, ६ ।	हन्त्य ६२, १३ ।	हस्तचतुः शत ६६, ३५ ।
हरन्ति १७३, ३६ ।	हरितालिकावत २२, ६ ।	हर्म्य २३८, २० ।	हस्तचतुर्विंशत्यं ६६, ६ ।
हस्तु १७४, २ ।	हरिति २, ४३ ।	हर्म्य २६, ४ । २४६, ८ ।	हस्तदशक ६६, ३२ ।
हस्ते १७४, ६ ।	हरिद्व ३३, ३२ ।	हर्म्यं=(बृहस्पति)	हस्ताद्व ६६, २३ ।
हस्ते १७४, ६ ।	हरिद्रि २३३, ४८ ।	हर्म्यश्च २१७, १५ ।	हस्तानामन् ७५, २७ ।
हस्तेखरा २२६, ३० ।	हरिद्रु ३३, ३३ ।	हर्म्य ३१, ५६ ।	हस्तपीडन १३६, २५ ।
हस्तज्ज ६, ११ ।	हरिद्रु १४२, ४२ ।	५५, ४१	हस्ता ४, २३६, ६०६ ।
		हर्म्य ३१, ५० । १२२, २५ ।	हस्ता ६६, १६ ।

हेमन्त १५, २७ । १५, ५० ।	हेमन्त १५, ५० । २४५, ६३ ।	होरागमार्णवतरङ्गविहार- दश २५६, ३३ ।	होरिकेन्द्र २५६, २२ ।
हेममालिन् २२२, ५५ ।	हेमवती २२६, ३१ ।	होरापारावारपारप्रयात २५६, ३१ ।	हस्य १६, १३ ।
हेमलम्ब १७, २ ।	हेमाश्व ४६, ४ ।	होराखला १२१, २३ ।	हस्तन १८, १६ ।
हेमलम्बिन् १७, २ ।	हेमय ५२, १५ ।	होराखला १२१, २३ ।	हस्त्य १८, १६ ।
हेमराज २१५, ४७ ।	हेतयवर्ष १६, ४३ ।	होराविद् २५६, १७ ।	'हस्त' १७१, २३ ।
हेमा ४५, २५ ।	'हो' ५, ५ ।	होराविधानाखवारपात २५६, ३२ ।	हस्तवि १७१, २३ ।
हेमाद्रि १६८, १७ ।	होतव्यद्रव्य २०१, ५२ ।	होराविधि २५६, २५ ।	हस्तन्ति १७१, २३ ।
हेम्य ४५, ४३ ।	होतृ ४६, ३५ ।	होराविधि २५६, २५ ।	हस्त्य १७१, २४ ।
हेम ६२, २७ ।	होतृ २४१, १४ ।	होला २४, ३८ ।	हस्तेताम् १७१, २५ ।
हेम्य २३२, १८ । २४२, ६ ।	होतृ १३८, २६ ।	होलाका २४, ३८ ।	हस्त्यु. १७१, २५ ।
हेमक २३०, ३३ ।	होम २०१, २८ । २४१, १ । २६६, २६ ।	होलाष्टक १३७, ३७ ।	हस्त्य २५३, २५ ।
हेमि ३२, ११ ।	होमकुण्ड २४१, १६ ।	होलाष्टमी २४, ३० ।	होद २५६, १६ ।
हेमिज ५२, १५ ।	होमधान्य २०२, १४ ।	होलिका २४, ३८ ।	होदनी २४४, ५ ।
हेमिनन्दन ५३, १ ।	होमीयद्रव्य २०१, ५२ ।	होलिकारम्भ २४, २६ ।	होदिनी २३८, ८, ४६ ।
हेमिविग्रहभू ५३, १५ ।	होरा ११, १६ । १२, ३ ।	होलिकोत्सव २४, ३५ ।	होद २४४, ५ ।
हेमिसूत ५२, ४५ ।	होरा ११, १६ । १२, ३ ।	होली २४, ३८ ।	होद २५६, २१ ।
हेमिन् ३८, २७ ।	होरा ११, १६ । १२, ३ ।	होलीभुज ५, ४७ ।	होपा = (अथर्वध्वनि), होव ३१ ४० ।
हेम २१२ १४ ।	होरागमन २५६, २५ ।	होलीवह ५, ४७ ।	होव ३१ ४० ।
हेमन १४, ४६ । १५, ५० ।	होरागमनविराजमान २५६, ३१ ।	होमि २३६, ४० ।	होव ३१ ४० ।
		होरिक २५६, १८ ।	होव ३१ ४० ।
		होरिकाप्रणय २५६, २७ ।	होव ३१ ४० ।

इति श्रीगणेशान्तर्गतदेवप्रयागममीपवर्तिमुकुन्दाश्रमवासिना श्रीमुकुन्ददेवज्ञेन विरचिता ज्योतिष-
शब्दकोषपदशब्दानामकारादिक्रमेण 'शब्दानुक्रमणिका' समाप्तिमगम् ।
मुकुन्दाश्रमः वैकुण्ठवत्सरे २०२१ आश्विनशुक्लविजयादास्याम् सितवासरे ।

शुद्धि पत्रम्

अशु० पा०	शु० पा०	अशु० पा०	शु० पा०	अशु० पा०	शु० पा०
तिथि	तिथि २, ३५ ।	प्रग	अशु १२, ४३ ।	भेदा	प्रभेदा १८, १६ ।
दिना	दिना टि० ४, १ ।	भासमेदा	नासनामानि १४, १४	भाग	भागवते १६, १ ।
पा, वी,	पा, वी, ५, ११	सम्पातो	सम्पातो १५, २२ ।	टिको	घटिका १६, ३ ।
(नम्)	(मूलम्) ,, १२	ऋतु	ऋतु १५, २३ ।	रात्र	रात्र १६, २१ ।
त्यागवश	त्यागवशब्दतो ५, ३४	शोष्य०	शोष्य ७० १५, ३६ ।	महु	मुहु १६, ४० ।
रोद्रम्	रोद्रम् ६, ६ ।	उष्मा	ऊष्मा १५, ३७ ।	क्वापि	कुत्रापि २०, ७ ।
सर्पो ज्वा	सर्पो ६, ३५ ।	रसमे	रसमे १५, ५६ ।	पल	जल २१, १० ।
द्वतम्	द्वतम् ६, ४७ ।	वष	वर्ष १६ ३१ ।	रापर	अपर २१ १३ ।
प्राप्त	प्राप्त ८, २४ ।	राक्षस	राक्षस १७, १० ।	मन्त्रो	मन्त्रो २५, ४ ।
प्रस्त	अन्त ,, ४० ।	द्वारी	द्वारी १७, १४ ।	धन	धनि २५, १३ ।
वर्माह	वर्माह ११, ३ ।	चैते	चैते १७, १५ ।	कुम्भे	कुम्भ २७, ५ ।
कल्पम्	कल्पम् १२, २७ ।	पितृ	पितृ १७, २८ ।	युग्म	युग्म २७, १६ ।

अनु० पा०	शु० पा०	अनु० पा०	शु० पा०	अनु० पा०	शु० पा०
मेव	मेव २८, ३।	(स्त्री०),	(स्त्री०व०) ७४, ४५।	दाह	दाह ,, ८।
स्वामिन	० २८, २६।	सन्त्यासा	सन्त्यासा ७५ टि २।	फाकम्	फाकम् ११२, १३।
ऊत	ऊत २६, १०।	यम	यम ७५, टि २।	मासमात्रस्य	मासमात्रस्य ११२, टि ७।
शक	शक २६, १३।	नानि—	नानि ७५ टि ८।	शककाद्धोन्तनि	शककाद्धोन्तनि ११२ टि २१।
चर	चर २६, ४७।	सस्यावपा	सस्यावपा ७५, ८।	हेम	,, २२
अथ	अथ ३०, २७।	कातंबोर्ण	कातंबोर्ण ,, ११।	शलाका	शलाका ११३ टि २
दुखम्	दुखम् ३१, ४५।	रज्या	रज्या ७६, ८।	पोडस	पोडस ,, १४
हस	हस ३२, १०।	(जिह्वा)	(जिह्वा) ७६, ९।	पिहितप०	पिहितप ११८, २४।
उष्णा	उष्णा ३२, १५।	त्रिकृत्ति	त्रिकृत्ति ७६, १६।	उक्तस्व	उक्तस्व ,, टि ३
लोक	लोकप० ३६, १३।	तत	तत ७६, टि ११।	पदाह्नि	पदाह्नि ११६, ११।
किरण	किरणप० ३६, १५।	सत—	सत— ७६, टि १३	दुहृद्	दुहृद् १२३, ८।
कजम्	कजम् ३६, ३५।	योग,	योग ,, ,, १४।	रोम	रोम ,, १०।
नेता	नेता ३६, ३२।	रघ	रघ ७७, ३।	वध	वध १२४, १८।
धमत	धमत ४०, १३।	द्वे द्वे	द्वे द्वे ,, टि ६।	(स)	(स) १३०, ३४।
दीधित	दीधिति ४१, २२।	म्यना	म्यता ७८ टि २।	अयोगे	अयोगे १३२, १८।
मणि	रत्नम् ४१, ३३।	नत्व,	तत्त्व— ,, टि. ३।	रुचक,	रुचक १३८, १५।
रत्नम्	रत्नम् ४१, ४३।	रणा	रिणा ,, टि ४।	हर्म्यम्	हर्म्यम् ,, २०।
कदम्	कदम् ४२, ५०।	अङ्ग	अङ्ग ७८, २०।	चैत्यम्,	चैत्यम् ,, २१।
कर	कर ४३, ५२।	चतुर्वि	चतुर्वि ८०, १।	छात्रप्रतिप०	छात्रप्रतिप० १३६, २६।
मदि	मेदि ४४, २।	त्रिशत,	त्रिशत, ८०, ३१।	सूतिकागुप०	सूतिकागुहप० १३८, ३६।
सायज	नायज ४६, २३।	त्रित—	त्रित— ,, टि २।	(उत्)	(उत्) १४०, ४६।
अक्षे	अक्षे ४६, २५।	सत्त्व	तत्त्व ८१, ५८।	(उन्)	(उन्) १४०, ५०।
(अन्)	(अन्) ४७, ६।	रिशत,	रिशत ८१, ५८।	रक्ते उपगता,	रक्ते उपगता, १४१, १६।
प्रकीर्ण	प्रकीर्ण ४७, ८।	नवनवति	ऊननवति ८३, ५६।	पट्टिद्विघ्नी,	पट्टिद्विघ्नी १४१, २३।
वेद्य	वेद्य ४७, ३६।	शत	शत परि ८४, ४।	प्रव	प्रव १४५, ३७।
दैव	दैव ५१, ५४।	चतुप०	चतु प० ८५, ३।	ज्यव	ज्यवा १४२, १३।
अभुक्लज	अभुक्ल ५२, ५।	विशति—	विशतिप० ८५, ३५।	माप्त.	माप्त १४२, ४२।
भास्वद्भू	भास्वद्भू ५२, १२।	ज्वाश,	ज्वाश ८७, ९।	उपग	उपगत १४२, ४८।
सन्तान्ति	सन्तति ५३, १८।	अश,	अश ८८, २७।	पापे	पापे १४५, १३।
गुह्य	गुह्य ५६, ३।	तपयोगिपि	तपयोगिपि टि ८६, १२	इति	इति १४६, २७।
जयति	जयानि ५७, २२।	एग	गण ८७, ३६।	स्मरादि	स्मरादि १४६, ६।
चता	चतानी ५७, २६।	हीन।	हीनाह ८७, ४६।	गिर	गिरि १४६, १२।
मुख	मुख ५७, ४६।	ज्याचार्य	ज्याचार्य टि ८८ १।	ताज्जोल्ये	ताज्जोल्ये १४६, ३४
अङ्ग	अङ्ग ५८, २७।	मेवो—	मेवो ८८, १६।	प्राये	प्राये १४६, ४२।
लाङ्गलि	लाङ्गलि ५८, ३०।	लय प०	लयप० १००, १४।	अक्ष	अक्ष १४६, ८।
मानम	मानम् ५८, ४४।	केन्द्रभू =	केन्द्रप० १०१, १३।	भगण	भगण १४६, १४।
अङ्गलि	अङ्गलि ५८, ४५।	भुजा	भुजो १०३, २५।		
वस्यम्	वस्यम् ६४ टि २।	भद्राद्व	भद्राद्व १०८, टि ३।		
द्व्यते	द्व्यते टि ६५ १।	(पत्तनम्)	(पत्तनम्) १०८ टि ३।		
कन्यस	कन्यस ६६, १३।	रोम	रोम ११०, १६।		
चतुर।	चत्वारि। ७० १४।	ध्यामे	ध्यामे ११० टि १।		
घत,	शत ७३ ४६।	वद्व	वद्व ११२, ७।		